ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ BAŞKANLIĞI

1950'Lİ YILLARDA KONYA

Demokrat Parti İktidarında Bir Kentin Değişimi

Özgür BAĞCI

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ BAŞKANLIĞI
1983

Kapak fotoğrafları Yaşar Barışık'ın Konya fotoğraf arşivinden alınmıştır.

1950'Lİ YILLARDA KONYA

Demokrat Parti İktidarında Bir Kentin Değişimi

Özgür BAĞCI

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ
Ankara ♦ 2025

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI 605

1950'Lİ YILLARDA KONYA
Demokrat Parti İktidarında Bir Kentin Değişimi

İnceleyiciler
Prof. Dr. Nasrullah UZMAN
Doç. Dr. Tülay AYDIN

Yayına Hazırlayan
Murat SAYGIN

Çevrim içi, Ankara, 2025
ISBN: 978-975-17-6122-4

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Erdal Basım Yayın Dağıtım
+90 (312) 398 05 30 Ankara / Türkiye

Atatürk Araştırma Merkezi
Genel Ağ: atam.gov.tr
E-Mağaza: emagaza-atam.ayk.gov.tr

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları Atatürk Araştırma Merkezi'ne aittir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER V
KISALTMALAR XIII
TAKDİM XV
ÖN SÖZ XVII
GİRİŞ 1
1. Araştırmanın Amacı, Önemi ve İçeriği 1
2. Araştırmanın Kaynakları ve Yöntemi 2
3. Demokrat Parti'nin Kuruluşu ve Konya 3
4. 1950'li Yıllarda Konya'nın İdari Yapısı 8

BİRİNCİ BÖLÜM
SİYASİ HAYAT

1. Siyasi Partiler 13
1.1. Cumhuriyet Halk Partisi 14
1.2. Demokrat Parti 19
1.3. Millet Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Türkiye Köylü Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 28
1.4. Hürriyet Partisi 31
2. Seçimler 34
2.1. 1950 Seçimleri 35
2.1.1. Milletvekili Seçimleri (14 Mayıs 1950) 35
2.1.1.1. Konya'da Seçim Hazırlıkları ve Partilerin Kampanyaları 38
2.1.1.2. Konya'da Seçim Sonucu 41
2.1.2. Muhtar Seçimleri (13 Ağustos 1950) 44
2.1.3. Belediye Seçimleri (3 Eylül 1950) 46
2.1.4. İl Genel Meclisi Seçimleri (15 Ekim 1950) 48
2.2. 1954 Seçimleri 50

2.2.1. Milletvekili Seçimleri (2 Mayıs 1954) 50
2.2.1.1. Konya'da Seçim Hazırlıkları ve Partilerin Kampanyaları 52
2.2.1.2. Konya'da Seçim Sonucu 57
2.2.2. Muhtar Seçimleri (7 Kasım 1954) 60
2.2.3. İl Genel Meclisi Seçimleri (25 Eylül 1955) 63
2.2.4. Belediye Seçimleri (13 Kasım 1955) 63
2.3. 1957 Milletvekili Seçimleri (27 Ekim 1957) 66
2.3.1. Konya'da Seçim Hazırlıkları ve Partilerin Kampanyaları 69
2.3.2. Konya'da Seçim Sonucu 75
3. 1957 Milletvekili Seçimleri Sonrası İktidar-Muhalefet İlişkileri 80
3.1. Siyasi Gerginlik ve Cepheleşme: Güç Birliği ve Vatan Cephesi 81
3.2. Gerginlik Tırmanıyor: Muhalefetin Yurt Gezileri 87
3.3. İlişkilerin Kopması: Tahkikat Komisyonu 92
4. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Konya 96
4.1. Türkiye Büyük Millet Meclisi 9. Dönem 96
4.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi 10. Dönem 99
4.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi 11. Dönem 102
5. Siyasilerin Ziyaretleri 106
5.1. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın Ziyaretleri 106
5.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Hükûmet Üyelerinin Ziyaretleri 110
5.3. Muhalefet Liderlerinin Ziyaretleri 116

İKİNCİ BÖLÜM
EKONOMİK HAYAT

1. Sanayi 117
1.1. Yatırımlar 119
1.1.1. Şeker Fabrikası 119
1.1.2. Et Kombinası 125
1.1.3. Çimento Fabrikası 127
1.1.4. Yem Fabrikası 129

1.2. Özel Teşebbüs Yatırımları 130
1.3. İlçelerdeki Yatırımlar 132
2. Tarım 135
2.1. Tarımsal Üretim 136
2.1.1. Hububat, Bakliyat ve Sınai Bitkiler 136
2.2.2. Meyvecilik, Sebzecilik ve Bağcılık 140
2.2. Tarımda Makineleşme 143
2.3. Çiftçinin Desteklenmesi 145
2.4. Zirai Mücadele 149
2.5. Çiftçiyi Topraklandırma Çalışmaları 151
2.6. Asırlık Sorun: Konya Ovası'nın Sulanması 155
2.6.1. Islah Çalışmaları 157
2.6.2. Sondaj Çalışmaları 158
2.6.3. Baraj İnşaatları 160
2.6.3.1. Ayrancı Barajı 161
2.6.3.2. Altınapa Barajı 162
2.6.3.3. Apa Barajı 163
2.6.3.4. May Barajı 164
2.6.3.5. Sille Barajı 164
3. Hayvancılık 166
3.1. Hayvansal Üretim 167
3.2. Islah Çalışmaları 169
3.3. Mera Sorunu 172
3.4. Hastalıklarla Mücadele 173
3.5. Hayvan Sergileri 175
4. Ticaret 176
4.1. Atılım Yılları 177
4.2. Zorlu Yıllar 181
5. Turizm 190

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SOSYAL HAYAT

1. Demografik Yapı 197
2. Göçmenler 204
3. Eğlence Hayatı 210
3.1. Balolar, Partiler ve Defileler 213
3.2. Konser ve Gösteriler 214
3.3. Sinema ve Tiyatro 215
3.4. Mesirelik Alanlar ve Park-Bahçeler 216
3.5. Gazinolar ve Kahvehaneler 216
4. Bayramlar 217
4.1. Millî ve Resmî Bayramlar 217
4.2. Dinî Bayramlar 221
4.3. Diğer Bayramlar 222
5. Anma Törenleri 223
6. Doğal Afet ve Yangınlar 226
6.1. Doğal Afetler 226
6.2. Yangınlar 229
7. Sosyal Yardımlar 232
8. Sivil Toplum Kuruluşları 236
8.1. Dernekler 241
8.2. Birlikler ve Kuruluşlar 246
9. Spor 248
9.1. Branşlar 251
9.1.1. Futbol 251
9.1.2. Güreş 259
9.1.3. Atletizm 261
9.1.4. Bisiklet 262
9.1.5. Diğer Spor Branşları 263
9.2. Tesisler 264

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KÜLTÜREL HAYAT

1. Sanat 267
1.1. Müzik 267
1.2. Sinema ve Tiyatro 268
1.3. Resim, Heykel ve Fotoğraf Sergileri 270
1.4. Halk Oyunları 270
1.5. Sanat Geceleri 271
2. El Sanatları 272
3. Müze 273
4. Eski Eserler 275
4.1. Restorasyon Çalışmaları 276
4.1.1. Cami Restorasyonu 276
4.1.2. Müze, Külliye ve Medrese Restorasyonu 279
4.1.3. Türbe, Han, Hamam ve Köprü Restorasyonu 280
4.1.4. İlçelerdeki Restorasyon İşleri 281
4.2. Arkeolojik Kazılar ve Buluntular 282
5. Mevlâna İhtifalleri 284
6. Eğitim 286
6.1. Örgün Eğitim 288
6.1.1. İnşa Edilen Okullar 292
6.1.2. Yeni Ortaöğretim Kurumları 296
6.1.2.1. İmam Hatip Okulu 296
6.1.2.2. Konya Koleji 298
6.1.2.3. Ebe-Hemşire Okulu 300
6.1.2.4. Diğer Ortaöğretim Okulları 300
6.1.3. Üniversite Kurma Çalışmaları 303
6.1.4. Okullarda Kültürel Faaliyetler 304
6.2. Yaygın Eğitim 305

7. Basın 314
7.1. Konya'da Yayınlanan Gazeteler 316
7.1.1. Günlük Gazeteler 316
7.1.2. Haftalık Gazeteler 319
7.1.3. Aylık Gazeteler 322
7.2. Konya'da Yayınlanan Dergiler 324
7.2.1. Demokrat Parti İktidara Geldiğinde Yayınlanmakta Olan Dergiler 324
7.2.2. Demokrat Parti İktidarında Yayınlanmaya Başlanan Dergiler 325
7.3. 1950'li Yıllarda Konya Basını Hakkında Kısa Bir Değerlendirme 328

BEŞİNCİ BÖLÜM
BAYINDIRLIK, BELEDİYE, SAĞLIK, ADALET VE GÜVENLİK HİZMETLERİ

1. Bayındırlık ve Altyapı Çalışmaları 335
1.1. İmar Faaliyetleri 336
1.2. Altyapı Faaliyetleri 337
1.2.1. Yol Çalışmaları 337
1.2.1.1. Kara Yolları 338
1.2.1.2. Konya'yı Denizlere Bağlama Projeleri 341
1.2.1.3. Hava ve Demir Yolları 343
1.2.2. İçme Suyu Çalışmaları 344
1.3. Elektrik Çalışmaları 346
1.4. Haberleşme 350
2. Belediye Faaliyetleri 352
2.1. İmar Çalışmaları 353
2.1.1. Çevre Düzenleme ve Ağaçlandırma Çalışmaları 358
2.1.2. Şehrin Kanayan Yaraları: Su, Elektrik, Kanalizasyon ve Yol 362
2.1.2.1. İçme Suyu 362

2.1.2.2. Elektrik 364
2.1.2.3. Kanalizasyon 366
2.1.2.4. Ulaşım Hizmetleri 367
2.1.2.5. Yol Yapım ve Onarım Çalışmaları 368
2.2. Diğer Faaliyetler 371
2.3. Belediyeye Yönelik Şikâyetler 375
3. Sağlık Hizmetleri 377
3.1. Sağlık Kurumları 379
3.1.1. Hastaneler 380
3.1.2. Dispanserler ve Sağlık Merkezleri 384
3.2. Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklarla Mücadele 386
3.2.1. Verem 386
3.2.2. Sıtma 387
3.2.3. Kuduz 389
3.2.4. Diğer Bulaşıcı Hastalıklar 390
3.3. Aşı Uygulamaları 391
4. Adalet ve Güvenlik Hizmetleri 393
SONUÇ 401
KAYNAKÇA 408
EKLER 432

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
age.	:	Adı geçen eser
agm.	:	Adı geçen makale
agt.	:	Adı geçen tez
AO	:	Anonim Ortaklık
AŞ	:	Anonim Şirket
ATAM	:	Atatürk Araştırma Merkezi
AÜ	:	Ankara Üniversitesi
ay.	:	Aynı yer
BCA	:	Cumhuriyet Arşivi
BCG	:	Verem aşısı
bk.	:	Bakınız
BM	:	Birleşmiş Milletler
C	:	Cilt
CCBA	:	Celal Bayar Arşivi
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	:	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	:	Cumhuriyetçi Millet Partisi
cm	:	Santimetre
çev.	:	Çeviren
DDT	:	Böcek öldürücü
DDY	:	Devlet Demir Yolları
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
DİE	:	Devlet İstatistik Enstitüsü
DP	:	Demokrat Parti
DPMGMZ	:	Demokrat Parti Meclis Grubu Müzakere Zabıtları
Dr.	:	Doktor
Dr. Öğr.	:	Doktor Öğretim
DSİ	:	Devlet Su İşleri
Ed.	:	Editör
ESO	:	Konya Belediyesi Elektrik Su Otobüs İşletmeleri
HP	:	Hürriyet Partisi
IMF	:	Uluslararası Para Fonu
İGM	:	İstatistik Genel Müdürlüğü

İTÜ	:	İstanbul Teknik Üniversitesi
İUM	:	İstatistik Umum Müdürlüğü
İÜ	:	İstanbul Üniversitesi
kg	:	Kilogram
km	:	Kilometre
KP	:	Köylü Partisi
kwh	:	Kilovatsaat
l	:	Litre
m	:	Metre
m²	:	Metrekare
m³	:	Metreküp
MKP	:	Millî Kalkınma Partisi
mm	:	Milimetre
MÖ	:	Milattan önce
MP	:	Millet Partisi
MTA	:	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
Prof.	:	Profesör
S	:	Sayı
s.	:	Sayfa
SDÜ	:	Süleyman Demirel Üniversitesi
sn.	:	Saniye
SÜ	:	Selçuk Üniversitesi
TAO	:	Türk Anonim Ortaklık
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMMZC	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
TEK	:	Türkiye Elektrik Kurumu
TKP	:	Türkiye Köylü Partisi
TL	:	Türk lirası
TMO	:	Toprak Mahsulleri Ofisi
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNICEF	:	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu
VP	:	Vatan Partisi
Yay.	:	Yayını, yayınları
Yay. Haz.	:	Yayına hazırlayan
YSK	:	Yüksek Seçim Kurulu
YSE	:	Yol, Su, Elektrik Genel Müdürlüğü

TAKDİM

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı (ATAM), T.C. Anayasası'nın 134. maddesi gereğince 1983 yılında Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu bünyesinde kurulmuştur. Kuruluşundan itibaren, kendisine mevzuatla verilen görev ve sorumluluklar doğrultusunda, yurt içi ve yurt dışındaki paydaşlarıyla iş birliği içinde çeşitli akademik çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar arasında, başta Türkçe olmak üzere farklı dillerde yayımlanan monografik eserler, seçkin indekslerde taranan ATAM Dergisi, Atatürk ve Türk Dünyası adındaki çevrim içi Ansiklopediler, ulusal ve uluslararası sempozyumlar, kongreler, paneller, konferanslar ve bilimsel projeler yer almaktadır. ATAM, Mustafa Kemal Atatürk, Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti tarihine dair konularda, alanında yetkin akademisyenler ve araştırmacılar ile iş birliği yaparak bilimsel çıktı üretimi yapmakta ve yaptırmaktadır. Bu doğrultuda sürdürdüğü faaliyetlerle, geçmişi geleceğe bağlayan akademik bir köprü olma görevini de yerine getirmektedir.

ATAM, cumhuriyet tarihine yönelik incelemelerinde şehir tarihçiliği ve siyasi tarihe de ehemmiyet vermektedir. Cumhuriyetle birlikte hızla gelişmeye başlayan Konya'nın siyasal hayatı, iktidar ve muhalefet partilerinin yürüttükleri faaliyetler, siyasilerin ziyaretleri, genel ve yerel seçimlerle 1950'li yıllarda canlanmış ve Konya Anadolu'nun cazibe merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Tarımda modernizasyon ve elverişli iklim şartları sayesinde Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında şehrin zirai üretiminde rekor düzeylere ulaşılmış ve yeni kurulan sanayi tesisleriyle Konya'nın ekonomik hayatı değişime uğramıştır. Ancak 1950'lerin ikinci yarısında ortaya çıkan ekonomik sıkıntılar, toplumsal sınıflar arasındaki uçurumu giderek büyütmüştür. Köyden kente göçün hızlandığı, Batı tarzı eğlencelerin yaygınlaştığı bu yıllarda, kentin sosyal ve kültürel hayatı da değişime uğramıştır.

1950'li yıllarda Türkiye'de yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler bağlamında Konya'da meydana gelen gelişmeler, araştırmanın şekillenmesinde etkili olmuştur. Beş bölümden oluşan kitabın ilk bölümü Konya'daki siyasi hayatı izah ederken, ikinci bölüm ekonomik hayatı, üçüncü bölüm sosyal hayatı anlatmaktadır. 1950'li yılların Konya'sının kültürel hayatını inceleyen dördüncü bölümden sonra bayındırlık, belediye, sağlık, adalet ve güvenlik hizmetleri gibi konuları irdeleyen beşinci bölüm eserde yer almaktadır.

Bu çalışma Demokrat Parti iktidarında Konya'daki siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeleri inceleyerek hem Konya özelinde şehir tarihçiliği için mühim bir kaynak olmakta hem de cumhuriyet tarihimize ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Eser, yakın siyasi tarihimiz açısından nitelikli içerik de sunmaktadır. ATAM böylesi kıymetli bir çalışmayı e-yayın olarak yayımlamanın onurunu yaşamaktadır. Eseri hazırlayan Dr. Özgür Bağcı'ya, kitabın inceleyicilerine, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı BE Prof. Dr. Derya Örs'e, kitabı yayına hazırlayan Yüksek Kurum Uzmanı Murat Saygın'a ve idari personele teşekkür eder, titizlikle hazırlanan bu eserin Demokrat Parti döneminin ve Konya şehrinin değerlendirilmesine katkı sağlayacağını ümit ederiz.

Doç. Dr. Ahmet KILINÇ
Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı

ÖN SÖZ

Türkiye'de II. Dünya Savaşı sonrasında çok partili sistemin yerleşmesinde DP'nin kurulması önemli bir dönüm noktasıdır. 14 Mayıs 1950 tarihinde 27 yıllık CHP iktidarına son veren DP, 2 Mayıs 1954 ve 27 Ekim 1957 genel seçimlerini de kazanarak 27 Mayıs 1960 darbesine kadar iktidarda kalmıştır. DP'nin 10 yıllık iktidar sürecinde Türkiye siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişime uğramıştır. Bu değişimden coğrafi konumu, nüfus potansiyeli ve tarihi geçmişiyle ülkenin önemli kentlerinden biri olan Konya'da etkilenmiştir.

Ülkemizde son dönemlerde özellikle hemen her ilde kurulan üniversitelerle yerel tarih çalışmalarının bir parçası olarak şehir tarihi araştırmaları artmaya başlamıştır. Bu akademik çalışmalarda Osmanlı Dönemi öne çıkmakta olup Cumhuriyet Dönemi görece daha zayıf kalmıştır. Dolayısıyla bu çalışma DP'nin iktidarda olduğu 1950'li yıllarda Konya'da meydana gelen siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Konya'da meydana gelen değişimin DP döneminin değerlendirilmesine de katkı sunacağı düşünülmektedir. Konya'nın DP iktidarında geçirdiği değişimin yanında tarihsel süreç içerisinde süreklilik gösteren olgular da bu çalışmada yer bulmuştur.

Araştırmada Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı başta olmak üzere Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi, TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı ile Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Arşivi'nden yararlanılmıştır.

Çalışma için vazgeçilmez olan resmî süreli yayınlar, TBMM Tutanakları, DP Meclis Grubu Müzakere Zabıtları, dergiler ve gazeteler taranmıştır. Ayrıca Devlet İstatistik Enstitüsü yayınları ile tetkik/telif eserlerden yararlanılmıştır. Döneme ışık tutan hatırat türünde eserlerin çok sınırlı olduğu görülmüştür. Aslında 1950'li yıllarda Konya'da entelektüel hayat canlı olmasına rağmen sadece Kâmil Uğurlu hatıralarını kaleme almıştır. Dolayısıyla çalışmada Uğurlu'nun hatıratından ve Konya basınında yer alan anılardan faydalanılmıştır.

Araştırma sırasında seçim sonuçlarıyla ilgili elde edilen belgelerde partilerin aldıkları oy sayılarında farklılıklar tespit edilmiştir. Adalet Bakanlığından bildirilen sonuçlar ile Türkiye İstatistik Kurumu verilerinin aynı olduğu görülmüştür.

Dolayısıyla araştırmada Adalet Bakanlığı ile TÜİK bilgileri esas alınmıştır. Çalışmada alıntılar tırnak içerisinde ve aslına sadık kalınarak verilmiştir. Bu nedenle alıntılarda herhangi bir imla ve dil düzenlemesine gidilmemiştir.

Çalışma, "Demokrat Parti Dönemi'nde Konya (1950-1960)" adlı doktora tezinin gözden geçirilip yeni bilgi ve bulgular eklenmesiyle meydana gelmiştir. Araştırma sürecinde engin bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim değerli hocam Doç. Dr. Mustafa ARIKAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın imla düzeltmelerinde büyük emeği olan Ali Ünal AYAN'a müteşekkirim. Konya fotoğrafları arşivi için Yaşar BARIŞIK'a şükranlarımı sunarım. Eserin yayınlanmasını sağlayan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığına, Merkez Başkanı Doç. Dr. Ahmet KILINÇ'a ve Yüksek Kurum Uzmanı Murat SAYGIN'a teşekkür ederim. Ayrıca bu süre zarfında destek ve sabırlarını hep yanımda hissettiğim kıymetli eşim Yasemin ile sevgili kızlarım Begüm ve Özge'ye teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

1. Araştırmanın Amacı, Önemi ve İçeriği

Konya, tarih öncesi çağlara kadar uzanan köklü geçmişiyle her daim Anadolu coğrafyasının önemli merkezlerinden biri olmuştur. Kadim ticaret yollarının üzerinde bulunan ve Anadolu'nun merkezinde yer alan Konya, Türkiye Selçukluları Devleti ile Karamanoğulları Beyliği'ne başkentlik yapmıştır. Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde ise gerek yüzölçümüyle gerekse demografik gücüyle ülkenin önde gelen kentlerinden olmaya devam etmiştir. Özellikle bu dönemde yeniden hızlı bir gelişme kaydetmeye başlayan Konya, 1950'li yıllarda Anadolu'nun cazibe merkezlerinden biri hâline gelmiştir.

Sahip olduğu özellikler nedeniyle, tarih öncesi devirlerden başlayarak Cumhuriyet Dönemi'ne kadar Konya tarihi üzerine akademik araştırmalar yapılmıştır. Fakat kentle ilgili yakın geçmişe ait kapsamlı bir çalışma mevcut olmadığı için araştırma bu yönde şekillendirilmiştir. Bu çalışmada yakın geçmiş olarak niçin 1950'li yılların tercih edildiğine dair nedenler mevcuttur.

DP iktidarı, Türkiye Cumhuriyeti tarihi için önemli ve uzun sayılabilecek bir dönemdir. Uygulanan politikalar ve gerçekleştirilen icraatlar sayesinde DP iktidarında Türkiye'de; siyasi, iktisadi, toplumsal ve kültürel değişimler yaşanmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada DP iktidarında parti ve hükûmet programlarında belirtilen esaslar doğrultusunda Konya'da gerçekleştirilen icraatlar ile siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler ele alınmaya çalışılmıştır. 10 yıllık süreyi kapsayan çalışma, 14 Mayıs 1950 genel seçimleriyle başlamakta ve 27 Mayıs 1960 darbesiyle son bulmaktadır.

Beş bölümden oluşan çalışmanın giriş kısmında araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmiş, DP'nin kuruluş süreci ve Konya'nın bu süreçteki durumu kısaca değerlendirilmiştir. Ardından DP iktidarında Konya'nın idari yapısı ele alınarak kentin bir nevi tanıtımı yapılmıştır.

Birinci bölümde Konya'nın siyasi hayatı irdelenmiştir. İlk olarak siyasi partilerin teşkilatlanma çalışmalarına yer verilmiş, genel ve yerel seçimler ile 1957 milletvekili seçimleri sonrasında iktidar-muhalefet ilişkileri incelenmiştir. Ardından TBMM'nin dokuz, on ve on birinci dönemlerinde Konya ile ilgili

görüşmelere ve tartışmalara yer verilmiştir. Son olarak Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, TBMM Başkanı Refik Koraltan, Başbakan Adnan Menderes ve bakanlar ile muhalefet parti liderlerinin Konya'ya gerçekleştirdikleri ziyaretlere değinilmiştir.

İkinci bölümde Konya'nın ekonomik hayatı mütalaa edilmiştir. Bu bağlamda ülkenin en önemli tarım kenti olan Konya'da sanayileşme yolunda atılan adımlar incelenmiş, devlet ve özel teşebbüs yoluyla gerçekleştirilen yatırımlar değerlendirilmiştir. Ayrıca Konya Ovası'nı sulama çalışmaları ve tarımda makineleşme sonucunda tarımsal üretimin artırılması irdelenmiştir. Bunun yanında hayvancılık, ticaret ve turizm alanlarında gerçekleştirilen yatırımlar ve gelişmeler ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde Konya'nın sosyal hayatı incelenmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak şehrin demografik yapısı ortaya konmuştur. Ardından dönemin önemli gelişmelerinden biri olan Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin iskânına yer verilmiştir. DP iktidarıyla birlikte değişen eğlence hayatı değerlendirilmiş, sportif faaliyetler ve bayramlar ile anma törenleri irdelenmiştir. Bunun yanında il genelindeki afetler, sosyal yardımlar ve sivil toplum kuruluşları tespit edilmiştir. Son olarak şehirdeki sportif faaliyetler ve spor tesisleri ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde Konya'nın kültürel hayatı mütalaa edilmiştir. Bu bağlamda kentteki sanatsal faaliyetler, el sanatları ve Mevlâna ihtifallerine yer verilmiştir. Ardından bu dönemde atılan adımlarla Konya'nın müzeler şehrine dönüşmesi ve il genelinde eski eserlerin restorasyonu ortaya konmuştur. Ayrıca şehirdeki örgün ve yaygın eğitim ile basın hayatı değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde ise bayındırlık, belediye, sağlık, adalet ve güvenlik hizmetleri ele alınmıştır. Bayındırlık hizmetleri kapsamında DP hükûmetlerinin Konya'daki imar faaliyetleri ile şehrin en önemli sorunlarından olan yol ve içme suyu çalışmaları incelenmiştir. Bunun yanında Konya Belediyesinin imar ve alt yapıya yönelik yatırımları değerlendirilmiştir. Ayrıca dönemin sağlık kurumlarına değinilmiş ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele ortaya konmuştur. Son olarak ildeki adalet ve güvenlik hizmetlerine değinilmiştir.

2. Araştırmanın Kaynakları ve Yöntemi

Araştırmanın ilk safhasında arşiv belgelerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi'nde yapılan katalog taramaları sonucunda çok sayıda belgeye ulaşılmıştır. Bunun yanında Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nden döneme ait belge talep edilmiş ve Celal Bayar Arşivi'ne ait belgelere erişilmiştir. Çalışma için önem arz eden TBMM Zabıt

Cerideleri, Demokrat Parti Meclis Grubu Müzakere Zabıtları ile milletvekilleri sicil dosyaları ve mazbataları TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı genel ağ adresi üzerinden temin edilmiştir. Konya'da kurulan derneklere İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı Arşivi'nden bilgi edinme yoluyla ulaşılmıştır. Ayrıca Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Arşivi'nde bulunan seçim dosyası görülmüştür.

Arşiv belgeleri temin edildikten sonra resmî süreli yayınlar taranmıştır. Ayın Tarihi ve T.C. Resmî Gazete, SÜ Prof. Dr. Erol Güngör Kütüphanesi ile genel ağ üzerinden temin edilmiştir. Çalışmadaki sayısal veriler için gerekli olan istatistikler Millî Kütüphaneden sağlanmıştır. Döneme ait eserler Millî Kütüphane, Koyunoğlu, Konya İl Halk ve SÜ Prof. Dr. Erol Güngör kütüphanelerinden tedarik edilmiştir.

Araştırma için büyük önem taşıyan gazete ve dergiler; Millî Kütüphane, SÜ Prof. Dr. Erol Güngör Kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi ve Konya Yazma Eserler Kütüphanesinde yerinde incelendiği gibi dijital ortamdan da temin edilmiştir. Öncelikle 1950'li yıllarda Konya'da yayınlanan gazete ve dergiler taranmıştır. Yeni Konya ve Yeni Meram gazeteleri, DP iktidarı boyunca yayımlandıkları için, çalışmada ayrı bir öneme sahiptir. DP döneminde Konya'da yayımlanan diğer gazeteler maalesef kısa ömürlü olmuştur. Yerel basının yanında İstanbul basınından Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinin 1950'li yılları dijital arşivlerden taranmıştır.

Sonuçta çalışma için elde edilen bilgi ve belgeler tarih biliminin yöntemleri doğrultusunda değerlendirilmiş olup konular kronolojik ya da tematik anlatımla ele alınmıştır.

3. Demokrat Parti'nin Kuruluşu ve Konya

Türkiye'de çok partili hayata geçiş denilince akla hemen II. Dünya Savaşı sonrası gelmektedir. Hâlbuki ülkede çok partili parlamentarizmin iki kısa denemesine cumhuriyetin ilk yıllarında girişilmiş, Osmanlı Devleti'nin son 40 yılında da meclis, seçim ve siyasi parti gibi kurum ve kavramlar yer almıştır.[1] Cumhuriyet Dönemi'nin ilk muhalefet partileri olarak beliren Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Serbest Cumhuriyet Fırkasının doğuşu tamamıyla iç etkenlerle ülke bünyesindeki değişiklik isteğinden meydana gelmiştir.[2] Oysa II.

1 İlber Ortaylı, "1946 Demokrasisi", **Milliyet**, 14 Mayıs 1983, s. 9.

2 Tekin Erer, **Türkiye'de Parti Kavgaları**, C I, Ticaret Postası Matbaası Yay., İstanbul 1963, s. 69.

Dünya Savaşı'ndan sonra çok partili sisteme dönülmesinde ve DP'nin ortaya çıkmasında iç ve dış şartların zorlaması etkili olmuştur.[3]

Türkiye'de savaş yıllarında alınan siyasi, toplumsal ve iktisadi tedbirler halkın hoşnutsuzluğunu hat safhaya ulaştırmıştır. Bu nedenle bir emniyet supabının açılması zorunlu hâle gelmiş ve demokratik yollara yönelme ihtiyacı ortaya çıkmıştır.[4] II. Dünya Savaşı'nı Müttefik Devletlerin kazanması da tek partili diktatörlük yönetimlerini gözden düşürürken serbest seçime dayanan demokrasilerin önem kazanmasını sağlamıştır. Sonuçta demokrasi cephesinin yanında yer almak isteyen ülkeler, kendi sistemlerini yeniden gözden geçirmek zorunda kalmıştır.[5] Türkiye de siyasi ve ekonomik çıkarlarını geliştirmek için Batı'ya daha fazla yaklaşmak istemiştir. Ayrıca tek partinin resmî ideolojisi olan Batılılaşma siyasetinin sürdürülme kaygısı ile İnönü'nün başat rolü de çok partili hayata dönülmesinde tesirli olmuştur.[6]

Çok partili hayat için şartlar olgunlaşırken 1945 yılında muhalefeti harekete geçiren ve Adnan Menderes ismini öne çıkaran Çiftçiyi Topraklandırma Kanun Tasarısı TBMM'ye gelmiştir.[7] Mecliste bu Kanun görüşüldüğü sırada, 21 Mayıs-1 Haziran 1945 tarihleri arasında, bütçe görüşmelerine geçilmiştir. Tek partili dönem boyunca bütçe görüşmelerinde muhalefet görülmemesine rağmen Toprak Kanunu'nun da etkisiyle ilk kez bu görüşmelerde durum değişmiştir.[8] Bütçe tasarısına Adnan Menderes, Emin Sazak, Refik Koraltan, Celâl Bayar ve Fuat Köprülü ret oyu vermiştir.[9] Böylece bütçe görüşmelerinde şiddetlenerek devam

---

3 Ahmet Yeşil, **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988, s. 19.

4 Kemal H. Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller**, Timaş Yay., İstanbul 2012, s. 229; Cem Eroğul, "Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-1971", **Geçiş Sürecinde Türkiye**, Belge Uluslararası Yay., İstanbul 1998, s. 112-115.

5 Cemil Koçak, "Siyasal Tarih (1923-1950)", **Çağdaş Türkiye 1908-1980 Türkiye Tarihi**, C 4, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2000, s. 178.

6 Eroğul, agm., s. 115; Fehmi Akın, **Çok Partili Hayata Geçiş**, Anekdot Yay., Ankara 2008, s. 27.

7 Görüşmelerdeki muhalif seslerden sadece Menderes'in muhalefeti "milli egemenlik", "meclisin üstünlüğü" ve "demokratik rejim" gibi ilkelerde, birleştirmek inceliğini göstermiştir. Taner Timur, **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş**, İmge Kitabevi, Ankara 2003, s. 14-15.

8 Erol Yüksel, **Millî Mücadele'den 27 Mayıs'a Bir Siyasetçi: Refik Koraltan**, ATAM Yay., Ankara 2018, s. 148.

9 Aynı gün bu beş isimle birlikte Recep Peker ve Hikmet Bayur da Bakanlar Kuruluna güvenoyu vermemiştir. **TBMMZC**, 7. Dönem, C 17, 29.05.1945, s. 515.

eden parti içi muhalefet, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun kabulüyle belirgin bir duruma girmiş ve Dörtlü Takrir'in verilmesiyle düğümlenmiştir.[10]

Dörtlü Takrir; Bayar, Koraltan, Köprülü ve Menderes imzasıyla CHP Meclis Grubu Başkanlığına 7 Haziran 1945'te verilmiş olup[11] CHP içinde ıslahat yapılmasını isteyen bir çeşit siyasi ültimatom niteliğindeydi. Meclis Grubu tarafından reddedilen takrire ve önerge sahiplerine karşı CHP içinden önemli tepkiler geldi.[12] Sonuçta gerek partiye karşı takınmış oldukları tavır gerekse Vatan gazetesinde çıkan yazıları ve açıklamaları nedeniyle önce Menderes ile Köprülü, ardından da Koraltan CHP'den ihraç edildi.[13] Basın Kanunu'nun değiştirilmesiyle ilgili bir yasa tasarısı hazırlayan ancak bu girişimi Meclis Grubu tarafından reddedilen Bayar ise önce İzmir milletvekilliğinden sonra da CHP'den istifa etti.[14]

CHP içinde bu gelişmeler yaşanırken Cumhurbaşkanı İnönü 1 Kasım 1945'te TBMM'de "Bizim tek eksiğimiz, Hükûmet Partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır." diyerek takrir veren milletvekillerini açıkça bir muhalefet partisi kurmaya davet etti.[15] Kamuoyunun da beklentisi doğrultusunda Celâl

---

10 Mahmut Goloğlu, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-III 1939-1945 Milli Şef Dönemi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2012, s. 398.

11 Dörtlü Takrir'de Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'ndaki demokratik ruhun bir an önce gerçekleşmesi yönündeki düşünceler "Millî hâkimiyetin en doğal neticesi ve aynı zamanda dayanağı olan meclis denetimini, anayasanın sadece şekline değil ruhuna da uygun olarak ortaya çıkmasını sağlayacak tedbirlerin alınması; yurttaşların siyasi hak ve hürriyetlerini Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun gerektirdiği genişlikte kullanabilme imkânlarının sağlanması ve bütün parti çalışmalarının belirtilen esaslara uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi." şeklinde özetlenmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/53-315-4, 07.06.1947.

12 Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004, s. 44, 53.

13 **BCA**, 490-1-0-0/5-27-17, 22.09.1945; **BCA**, 490-1-0-0/6-28-7, 22.12.1945.

14 Bayar, CHP'den istifasını sevimsiz ve zor bir karar olarak değerlendirmiştir. Celâl Bayar, **Başvekilim Adnan Menderes**, (Derleyen İsmet Bozdağ), Tercüman Gazetesi Yay., İstanbul 1986, s. 47; Karpat, **age.**, s. 234.

15 **TBMMZC**, 7. Dönem, C 20, 01.11.1945, s. 7; **Akşam**, 2 Kasım 1945; Feroz ve Bedia Turgay Ahmad, **Türkiye'de Çok Partili Demokrasinin Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1976, s. 15; Aslında çok partili dönem, temmuz ayında ünlü sanayici Nuri Demirağ tarafından "Milli Kalkınma Partisi" adında bir muhalefet partisi kurulduğu zaman başlamıştı. Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, (çev. Yasemin Sanen Gönen), İletişim Yay., İstanbul 2001, s. 307; Ancak İnönü yaptığı konuşma ile MKP'yi ciddi bir muhalefet partisi olarak görmemiş ve güçlü bir muhalefet partisi istediğini ima etmiştir. Albayrak, **age.**, s. 59.

Bayar ve diğer takrir sahipleri 1 Aralık 1945'te yeni bir parti kuracaklarını açıkça bildirdi[16] ve 7 Ocak 1946'da DP resmen kuruldu.[17] Kurulduktan sonra ülke genelinde hızlı bir şekilde teşkilatlanma faaliyetlerine girişen DP, ilk üç ayda 26 il ve yaklaşık 75 ilçede teşkilatlandı.[18]

Yeni kurulan muhalefet partisinin teşkilatlanmaya çalıştığı illerin başında Konya da geliyordu. Çünkü DP'nin uygulayacağı politikalar açısından önemli bir tarım kenti olan Konya, demografik gücüyle de ülkenin önde gelen şehirlerinden biri olarak dikkat çekiyordu.

DP'nin iktidara geldiği dönemde kamuoyunda Konya'nın Atatürk tarafından imar edildiği fakat İnönü zamanında unutularak gereken ilgiden yoksun bırakıldığı ve sosyoekonomik açıdan bir daralma yaşadığı görüşü hâkimdi.[19] Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Konya ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini sürdürdü. Savaştan yeni çıkmış bir ülkenin önde gelen şehirlerinden olan Konya'nın 1923'te pek çok soruna sahip olması doğal bir sonuçtu. Başta hayati önem taşıyan içme suyu ile ilgili sıkıntılar yaşayan kentin elektriği de yoktu. İhtiyacı karşılayamayan yollar, toz ve çamur içerisinde olup bakıma muhtaç bir hâldeydi. Tüm şehri saran kerpiç evler kenti toz içerisinde bırakıyordu. Ayrıca insanların aileleriyle birlikte kaliteli vakit geçirebilecekleri, sosyalleşebilecekleri parkların, spor tesislerinin, sinemaların ve tiyatroların olmaması da şehir için büyük bir eksiklikti.[20]

Konya'nın öncelikli çözülmesi gereken sorunlardan olan içme suyu için 1924'te Mukbil ile Beypınarı suları şehir merkezine getirilmiş, çeşitli mahallelere çeşmeler yapılmış ve Alâeddin Tepesi'nde iki su deposu inşa edilmiştir.[21] Elektrik sorunu ise 1926'da kurulan Konya Elektrik Türk Anonim Şirketi ve Dere Hidroelektrik Santrali ile çözülmeye çalışılmıştır.[22]

---

16 **Yeni Sabah**, 1 Aralık 1945; **Akşam**, 1 Aralık 1945.

17 **Ayın Tarihi**, Ocak 1946, No: 146, s. 7-8.

18 Albayrak, **age.**, s. 76.

19 İhsan Hınçer, "Onbeş Senelik Ayrılıktan Sonra Konya'nın Bir Konyalı Gözüyle Görünüşü", **Yeni Konya**, 11 Ekim 1950, s. 2; Celâleddin Kişmir, "Konya Unutulmuş", **Yeni Konya**, 13 Kasım 1950, s. 2; **Yeni Konya**, 12 Ocak 1951; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 5, 24.02.1951, s. 705-706; **Mengene**, 12 Nisan 1952; Ertuğrul Onar, "Partilerin Konyaya Verdikleri Önem", **Yeni Meram**, 22 Eylül 1954, s. 1.

20 **1923-1927 Konya Belediyesi**, Gavsi Ozansoy Basımevi, İstanbul 1946, s. 6-8, 23.

21 Belediye, önceden şehrin su ihtiyacını karşılayan Çayırbağı su yolundaki boruların ömürlerinin bitmek üzere olduğunu ve yakın gelecekte şehrin yine su sıkıntısı çekeceğini belirtmiştir. **1923-1927 Konya Belediyesi**, s. 15.

22 **Konya 1973 İl Yıllığı**, Yeni Kitap Basımevi, Konya 1973, s. 125; Konya'da elektrik ilk kez

Konya Belediyesi 1923-1927 yılları arasında imar faaliyetlerine girişerek askerî hastane, halkevi, sinema, tiyatro binaları gibi yeni eserleri kente kazandırmıştır. Dede Bahçesi, Fahrettin Paşa Parkı ve Alâeddin Tepesi tanzim edilmiş ve şehirdeki lağımlar temizlenmiştir. Ayrıca Hükûmet Meydanı'ndan Alâeddin Tepesi'ne kadar yeni inşa edilen cadde parke taşlarıyla döşenmiş, caddelerle sokaklarda genişletme çalışmaları yapılmış ve şehirde yeni meydanlar açılmıştır. Ancak gerek dünya ekonomik bunalımı gerekse II. Dünya Savaşı kentin gelişimini yavaşlatmıştır. Savaşın sona ermesi ve Türkiye'de çok partili hayata geçilmesiyle birlikte şehir, tekrar gelişme sürecine girmiştir. Artık kerpiç binaların yanında apartmanların yükselmeye başladığı Konya'da ana caddelere parke döşenmesiyle tozun ve çamurun etkisi azalmıştır. Bununla birlikte Verem Hastanesi, veledrom ve yeni okullar inşa edilmiş, kışlık ve yazlık sinemalar açılmıştır.[23]

Konya Belediyesi bünyesinde Elektrik Su Otobüs İşletmeleri kurularak kent içi ulaşımda otobüslerin kullanılması 1940'lı yıllarda gerçekleşmiştir. Şehrin çöpleri kamyonlarla toplanmaya başlanmış, bazı mahallelerde sulama ve yangın söndürme amacıyla kuyular açılmıştır. İçme suyu, elektrik, kanalizasyon ve asfalt yol yapım çalışmaları da devam etmiştir. Yapılan icraatlarda halkın maddi ve manevi yardımları oldukça önemli bir yer tutmuştur.[24]

Neticede 1950'li yıllara kadar Konya hatırı sayılır bir gelişme kaydetmiş ve değişime uğramıştır. Ancak bu süreçte gerçekleştirilen icraatlar, artan nüfusun da etkisiyle ihtiyaçları karşılayamaz bir hâle gelmiştir. Dolayısıyla gelişen şehrin sorunları da artmış ve DP iktidarı bu büyük problemlerle yüzleşmek zorunda kalmıştır.[25]

Yeni iktidardan çözüm beklenen iki başat sorundan birincisi su, ikincisi yoldur. Bunlardan ilki Konya Ovası'nın sulanması ve içme suyunun köylere kadar götürülmesidir. İkincisi ise Konya'nın çevre illerle bağlantısının gerçekleştirilmesi ve şehir içi yolların asfaltlanmasıdır.[26] Ayrıca elektrik kesintileri önlenmeli, okul

---

800 aboneye 1929 yılında verilmiştir. Fatih Nacar, Sadiye Tutsak, "Konya'nın Elektrikle Buluşması ve Konya Elektrik Türk Anonim Şirketinin Faaliyetleri (1926-1932)", **Yeni Fikir Dergisi**, C 15, S 31, 2023, s. 22.

23 **1923-1927 Konya Belediyesi**, s. 10-15, 18-20; Hınçer, agm., s. 2.

24 **Konya 1973 İl Yıllığı**, s. 125; **Öğüt**, 28 Ağustos 1950; **Öğüt**, 29 Ağustos 1950.

25 Ziya Barlas, "Vatandaş Hakikatleri Görüyor", **Yeni Meram**, 2 Ekim 1951, s. 1-2.

26 Kişmir, "Dertlerimiz ve Milletvekillerimiz", **Yeni Konya**, 26 Haziran 1950, s. 2; Fakih Özfakih, "Konya'nın Tarihi Derdi", **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1950, s. 1; Haluk Tekmen, "Şehrin Panoraması", **Yeni Konya**, 29 Aralık 1950, s. 2.

ve hastane ihtiyacı karşılanmalı, tarımsal üretim artırılmalı, sanayi tesisleri kurulmalı, tarihî eserler onarılmalı ve şehrin modern bir görünüm kazanması sağlanmalıdır.[27]

1950'li yıllara girilirken bu sorunların bilincinde olan DP, yeni iktidar olmanın getirdiği heyecanla parti ve hükûmet programları doğrultusunda icraatlara girişecektir. Dönemin de ruhuna uygun olarak Konya'nın siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında değişim ve dönüşüm yaşanacaktır. Bu değişimden idari yapı da nasibini alacaktır.

4. 1950'li Yıllarda Konya'nın İdari Yapısı

DP iktidarında yeni il, ilçe, bucak ve köyler kurulmak suretiyle Türkiye'nin idari yapısında değişiklikler meydana geldi. Bu değişikliklerin yaşanmasında ilçe yapılan bucaklardan boşalan kadrolarda yeni bucakların kurulması, yeni belediyeler teşkil edilmesi, yaylalarda ve obalarda yeni köyler oluşturulması, köylerin ve bucakların ilçe ve iller arasında yer değiştirmesi etkili oldu.[28] Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren idari yönden sürekli büyüme gösteren Türkiye'de 1940-1960 yılları arasında yeni 1.420 köy, 146 bucak, 176 ilçe ve 4 il teşkil edildi.[29] DP iktidarında aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere yeni ilçeler, bucaklar ve köyler kurulmak suretiyle Konya'nın idari yapısında değişiklikler meydana geldi.[30]

---

27 Ali Rıdvan Bülbül, "İkinci Mektup", **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1950, s. 2; Kemal Akça, "Konya İli'ni Nasıl Devraldık?", **Yeni Konya**, 15 Temmuz 1950, s. 1-2; **Yeni Konya**, 16 Eylül 1950; **Yeni Meram**, 30 Eylül 1951; Mehmet Önder, "Dünkü Bugünkü Konyadan", **Yeni Meram**, 22 Mayıs 1952, s. 2.

28 Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. **http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5442.pdf,** (Erişim tarihi: 18.10.2023).

29 **Genel Nüfus Sayımı 20 İlkteşrin 1940*:* Vilayet, Kaza, Nahiye, Köyler İtibarile Nüfus**, C 2, Neşriyat No:158, İUM, Ankara 1944, s. I-680; **21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı İl, İlçe, Bucak ve Muhtarlıklar İtibarile Nüfus**, C 1, Yayın No: 286, İUM, Ankara 1948, s. I-649; **22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibariyle Nüfus**, Neşriyat No: 359, İUM, Ankara 1950, s. 3-395; **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibariyle Nüfus**, Yayın No: 412, İGM, Ankara 1961, s. LIII-LXXII; **23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibariyle Nüfus**, Yayın No: 444, DİE, Ankara 1963, s. XLVIII-LVI.

30 Bucak ve köy adları için bk. **22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı**, s. 256-265; **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı**, s. 332-347; **23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı**, s. 363-378.

Tablo I: DP İktidarında Konya'nın İlçe, Bucak ve Köy Sayıları

İlçeler	Köy Sayıları			Bucak Sayıları		
	1950 Yılı	1955 Yılı	1960 Yılı	1950 Yılı	1955 Yılı	1960 Yılı
Merkez	106	111	119	7	9	10
Akşehir	86	59	48	6	4	3
Beyşehir	77	72	72	4	4	4
Bozkır	75	73	74	4	4	4
Cihanbeyli	58	38	44	5	3	3
Çumra	61	59	59	3	3	3
Ereğli	67	71	77	4	4	4
Ermenek	48	47	48	4	4	4
Hadim	42	42	43	3	3	3
Ilgın	54	56	44	3	3	3
Kadınhanı	48	50	39	3	3	2
Karaman	95	100	100	6	6	6
Karapınar	33	30	29	3	3	3
Seydişehir	48	49	49	3	3	3
Yunak	-	40	45	-	3	4
Kulu	-	12	29	-	1	1
Doğanhisar	-	-	15	-	-	1
Sarayönü	-	-	12	-	-	1

1950'li yıllarda idari yönden sürekli büyüyen Merkez, Konya'nın en büyük ilçesi olup onu Karaman takip etmiştir. DP iktidara geldiğinde Konya'nın büyük ilçelerinden olan Akşehir ise bünyesinde bulunan Yunak ve Doğanhisar bucaklarının ilçe yapılmasıyla idari olarak küçülmüştür. Kulu bucağının ilçe yapılmasıyla Cihanbeyli, Sarayönü bucağının ilçe yapılmasıyla da Kadınhanı idari yönden küçülen ilçeler arasında yer almıştır. 1953 yılında 6068 sayılı Kanun'la Yunak[31], 1954'te 6325 sayılı Kanun'la Kulu[32], 1 Eylül 1957'den geçerli

31 **BCA**, 30-11-1-0/237-9-9, 30.03.1953; **T.C. Resmî Gazete**, 7 Nisan 1953, S 8379, s. 5981-5982.

32 **T.C. Resmî Gazete**, 10 Mart 1954, S 8538, s. 8537-8539.

olmak üzere 7033 sayılı Kanun'la Doğanhisar[33] ve 1 Nisan 1959'dan geçerli olmak üzere yine 7033 sayılı Kanun'la Sarayönü ilçe yapılmıştır.[34]

Sonuçta Konya 1950 yılında 14 ilçe, 58 bucak ve 899 köy; 1955'te 16 ilçe, 60 bucak ve 909 köy; 1960'ta ise 18 ilçe, 62 bucak ve 946 köyden vücuda gelmiştir. Dolayısıyla bu dönemde il sınırları içerisinde 4 ilçe, 4 bucak ve 47 köy kurulmuştur.

DP iktidarında ilin idari yapısını etkileyen sınır anlaşmazlıkları da yaşanmıştır.[35] Dönem boyunca Konya'da komşu bucak ve ilçelerin yanında başta Antalya olmak üzere İçel, Ankara, Niğde, Eskişehir ve Afyon illeri arasında sınır ihtilafları meydana gelmiştir.[36] Genellikle köylerin mera gibi ortak alanlarında görülen sınır anlaşmazlıklarında sık olmamakla birlikte can ve mal kayıpları da yaşanmıştır. Bu nedenle sınır ihtilafları, iktidar ve muhalefet parti kongrelerinde çözüme kavuşturulması istenen sorunlar arasında yer almıştır. Anlaşmazlıkların kritik noktaya ulaştığı bölgelerde keşifler, vali yardımcıları tarafından yapılmıştır.[37]

Konya'da 1950'li yıllarda önemli isimler valilik ve belediye başkanlığı görevlerinde bulundu. Başarılı görüldükleri için valiler genellikle üst makamlara atanırken belediye başkanları da milletvekili olarak TBMM'ye girdi.

14 Mayıs 1950 genel seçiminde valilik görevinde Şefik Refik Soyer bulunuyordu. İzmir valisi iken 31 Ocak 1948'de Konya Valiliğine atanan Soyer,

---

33 **T.C. Resmî Gazete**, 27 Haziran 1957, S 9644, s. 17437, 17740, 17741; **BCA**, 30-11-1-0/269-12-9, 16.04.1958; **23 Ekim 1960 1960 Genel Nüfus Sayımı**, s. 370.

34 Sarayönü DP iktidarında Konya'nın en küçük ilçesidir. **T.C. Resmî Gazete**, 27 Haziran 1957, S 9644, s. 17450; **23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı**, s. 376-377.

35 Anlaşmazlıklarda İl İdare Kurulu ve İl İdare Meclisi 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na göre inceleme yaparak karar verir. Gerekçeli olan bu kararın yanında sınır bölgesinin krokisi de çizilir ve bir dosya hâlinde İçişleri Bakanlığına gönderilir. İhtilaf konusu sınır, üçlü kararnameyle belirlendikten sonra T.C. Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer. **http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4634&sourceXmlSearch=&-MevzuatIliski=0**, (Erişim tarihi: 30.09.2023); **T.C. Resmî Gazete**, 11 Mayıs 1988, S 19811, s. 8-9.

36 Arşiv belgelerinde belirlenen sınırlar için alınan karar, gerekçe ve sınırı gösteren kroki yer almaktadır. **BCA**, 30-11-1-0/232-19-7, 17.07.1952; **BCA**, 30-11-1-0/235-35-3, 18.12.1952; **BCA**, 30-11-1-0/235-37-20, 27.12.1952; **BCA**, 30-11-1-0/238-17-4, 02.06.1953; **BCA**, 30-11-1-0/243-6-15, 15.02.1954; **BCA**, 30-11-1-0/254-40-2, 24.11.1955.

37 **Yeni Meram**, 23 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 19 Nisan 1955; **Öz Demokrat Konya**, 29 Aralık 1959; Bozkır ilçesinin Bademli ve Bağyurdu (Sopran) köyleri arasındaki sınır anlaşmazlığı yüzünden çıkan kavgada 7 kişi ağır olmak üzere 40 kişi yaralanmıştır. **Cumhuriyet**, 21 Mart 1960.

DP iktidarının valiler arasında yaptığı tasfiye hareketi sonucunda 14 Haziran 1950'de emekliye sevk edildi.[38] Emniyet Genel Müdürü Ferruh Şahinbaş, DP iktidarında Konya'ya atanan ilk vali oldu. 7 Eylül 1950'de ataması yapılan Şahinbaş Konya'da fazla kalamadı ve 18 Nisan 1951'de İçişleri Bakanlığı müşavirliğine, Tetkik Kurulu Müşaviri Kemal Hadımlı da aynı tarihte Konya Valiliğine görevlendirildi.[39] Müşavirlik görevinde iken emekliye sevk edilen Şahinbaş'tan boşalan Konya Valiliği kadrosuna hâlihazırda bu görevde bulunan Hadımlı, 11 Ağustos 1951'de asaleten atandı. 27 Mayıs 1954'e kadar Konya'da valilik yapan Hadımlı'nın ataması bu tarihte İçişleri Bakanlığı müsteşarlığına yapıldı.[40]

Hadımlı'nın boşalttığı kadroyu 26 Mayıs 1954'te Erzurum Valisi Cemal Göktan doldurdu. Yaklaşık 16 ay Konya'da kalan Göktan, 10 Eylül 1955'te Ankara Valiliğine atandı. Aynı gün Emniyet Genel Müdürü Ethem Yetkiner de yeni Konya valisi oldu.[41] Konya'da sadece 2 ay kalan Yetkiner, 12 Kasım 1955'te merkeze çekilirken Denizli Valisi Cemil Keleşoğlu, Konya Valiliğine atandı. DP iktidarında Konya'da en uzun süre valilik yapan Keleşoğlu, 28 Mayıs 1960'a kadar bu görevde kaldı ve Bakanlar Kurulu tarafından 2 kere takdirname ile ödüllendirildi.[42] Keleşoğlu 1957-1958 arasında yaklaşık 6 ay Konya belediye başkanlığı görevini de vekâleten yürüttü.[43]

DP iktidarı öncesinde Konya belediye başkanlığına seçilen Muhlis Koner'in başkanlığı 6 Temmuz 1946 tarihinde resmîleşmiştir. 1950 genel seçiminde CHP'den milletvekili adaylığını koyan Koner, 31 Mart 1950'de görevinden istifa etmiştir.[44] Koner'den sonra belediye başkanlığına seçilen Samet Kuzucu'nun başkanlığı 31

---

38 **T.C. Resmî Gazete**, 10 Şubat 1948, S 6828, s. 13585; Rıfkı Salim Burçak, **On Yılın Anıları (1950-1960)**, Nurol Matbaacılık, Ankara 1998, s. 53; **Konya İl Yıllığı 1967**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, s. 16; **Cumhuriyet**, 11 Haziran 1950.

39 **BCA**, 30-18-1-2/123-69-18, 07.09.1950; **T.C. Resmî Gazete**, 27 Nisan 1951, S 7795, s. 1050.

40 **BCA**, 30-18-1-2/126-61-13, 11.08.1951; **BCA**, 30-11-1-0/245-20-6, 27.05.1954.

41 **BCA**, 30-18-1-2/140-82-4, 27.05.1954; **T.C. Resmî Gazete**, 10 Haziran 1954, S 8725, s. 9594.

42 Muhtaç çiftçilere tohumluk dağıtımında, çayır, mera ve 4-K Teşkilatı konusunda gösterdiği ilgi sebebiyle takdirname ile taltif edilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/146-29-18, 07.06.1957; Güzlük tohumluk dağıtımının kısa zamanda bitirilmesinde ilgi ve gayreti görüldüğünden takdirname ile taltif edilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/154-68-15, 10.12.1959; **T.C. Resmî Gazete**, 16 Kasım 1955, S 9156, s. 13033-13034.

43 **BCA**, 30-11-1-0/267-27-13, 10.10.1957; **BCA**, 30-18-1-2/148-10-13, 28.02.1958.

44 **T.C. Resmî Gazete**, 18 Temmuz 1946, S 6362, s. 10931; **Ekekon**, 31 Mart 1950; **Selçuk**, 31 Mart 1950.

Nisan 1950'de onanmıştır. Yaklaşık 8 ay başkanlık yapan Kuzucu'nun görevi 3 Eylül 1950'de DP'nin kazandığı belediye seçimiyle sona ermiş ve İl Bayındırlık Müdürü Rüştü Özal, 8 Eylül 1950'de belediye başkanlığına seçilmiştir. Özal'ın başkanlığı 2 Ocak 1951'de resmîleşmiştir.[45] DP Konya milletvekilliğine aday olan Özal, 18 Mart 1954'te görevinden istifa etmiş ve 20 Mart 1954'te İbrahim Aşçıgil yeni belediye başkanı olarak seçilmiştir. Kamuoyunda memnuniyetle karşılanan Aşçıgil'in Konya belediye başkanlığı 31 Mart 1954'te onanmıştır.[46]

Konya'da 1955 belediye seçimlerini DP kazanmasına rağmen Aşçıgil başkanlıktan feragat etmiştir. Bunun üzerine Belediye Meclisi 16 Kasım 1955'te toplanarak belediye başkanlığına DP il başkanlığı ve Toprak Mahsulleri Ofisi bölge müdürlüğü görevlerini de yürüten Nafiz Tahralı'yı seçmiştir.[47] Yeni görevi 9 Ocak 1956'da onanan Tahralı, 1957 genel seçiminde DP'den Konya milletvekili adayı olduğu için belediye başkanlığından istifa etmiştir.[48] Tahralı'nın istifasıyla boşalan koltuğa vekâleten Konya Valisi Keleşoğlu oturmuştur. Keleşoğlu'nun başkan vekilliği 1 Ekim 1957 tarihinde kabul edilmiş ve bu karar 28 Şubat 1958'de iptal edilmiştir.[49] Nihayet 18 Nisan 1958'de olağanüstü toplanan Belediye Meclisi, Sıtkı Bilgin'i Konya'nın yeni belediye başkanı olarak seçmiştir. Belediye başkanlığı 26 Mayıs 1958'de resmileşen Bilgin, 28 Mayıs 1960'ta Millî Birlik Komitesi tarafından görevden alınarak Vali Keleşoğlu ile birlikte Yassıada'ya gönderilmiştir.[50]

---

45 **T.C. Resmî Gazete**, 27 Nisan 1950, S 7494, s. 18393; **BCA**, 30-11-1-0/218-38-20, 02.01.1951; **T.C. Resmî Gazete**, 19 Ocak 1951, S 7712, s. 409; Önder, "Kuruluşundan Bugüne Kadar Konya Belediye Reisleri", **Yeni Konya**, 24 Şubat 1954, s. 2.

46 **BCA**, 30-11-1-0/244-13-15, 31.03.1954; **Yeni Konya**, 19 Mart 1954; **T.C. Resmî Gazete**, 28 Nisan 1954, S 8694, s. 9110.

47 **Yeni Konya**, 14 Kasım 1955; **Yeni Konya**, 17 Kasım 1955.

48 **BCA**, 30-11-1-0/255-2-14, 09.01.1956; **T. C. Resmî Gazete**, 27 Ocak 1956, S 9218, s. 13457; **Yeni Meram**, 15 Kasım 1956.

49 **BCA**, 30-18-1-2/147-51-12, 01.10.1957; **BCA**, 30-18-1-2/148-10-13, 28.02.1958.

50 **BCA**, 30-11-1-0/270-16-3, 26.05.1958; **Yeni Konya**, 19 Nisan 1958; **T.C. Resmî Gazete**, 31 Mayıs 1958, S 9920, s. 19423; Hanefi Aytekin, **Tarihi Konya Rehberi 2003'ten Kuruluşuna Konya Belediye Başkanları**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Konya 2003, s. 152.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASİ HAYAT

1. Siyasi Partiler

Türkiye'de II. Dünya Savaşı sonrasında çok partili siyasi hayata dönüş sürecinde önce MKP ardından DP, muhalif partiler olarak ortaya çıkmıştır. CHP'nin içinden doğan DP avantajlı konuma yükselebilmek için ülke genelinde hızla teşkilatlanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda emin adımlarla ilerleyen DP, 1950 seçimlerine kadar Konya gibi geniş bir coğrafyada teşkilatlanmasını tamamlamıştır. Gerek bu gelişme gerekse 1950'li yıllarda kurulan parti teşkilatları Konya'nın siyasi hayatında değişime yol açmıştır.

Demokrasinin önemli unsurlarından olan siyasi partiler halkla bağlarını güçlendirmek ve seçmenleri kendi saflarına çekebilmek için rekabete girerler. Bu yarışta önemli rol üstlenen kongreler sayesinde parti teşkilatları hem tabanıyla bütünleşme imkânına sahip olur hem de yol haritalarını belirlerler.[51]

Türkiye'de 1950'li yıllarda siyasi parti teşkilatlanmaları ocak, bucak, ilçe ve il ölçeğinde gerçekleşmiştir. Piramidin üstünde il teşkilatı bulunurken onu sırasıyla ilçe, bucak ve ocak teşkilatlanmaları izlemiştir. Siyasi partilerin il yönetimleri kongrelere büyük önem vermiştir. Ocak, bucak ve ilçe kongrelerinde seçilen delegelerle il kongreleri düzenlenmiştir. Bu dönemde Konya'da düzenlenen il kongrelerine siyasi partilerin genel başkanları da zaman zaman katılmıştır. Konya milletvekilleri ise hem il hem de ilçe kongrelerinde hazır bulunmaya özen göstermiştir.[52]

---

51 Kongreler genellikle siyasi parti ve ülkenin sorunlarının görüşüldüğü, bunların çözümü için kararların alındığı, izlenecek siyasetin belirlendiği, ayrıca partilerin yeniden yapılanmasını da sağlayan geniş kapsamlı toplantılardır. Bir ülkedeki siyasi kültürün ve yapının biçimlenmesinde siyasi parti kongrelerinin etkisinin olduğu düşünülebilir. Hakan Uzun, "Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 9, S 20, 2010, s. 264.

52 1950'li yıllarda kongrelerde gündem maddeleri genel olarak; İstiklal Marşı, yoklama-açılış, kongre divanı seçimi, yönetimin ibrası, bütçenin tasdik edilmesi, idare heyeti seçimi, haysiyet divanı seçimi, delegelerin seçimi ile dilek ve temenniler şeklinde belirlenmiştir. **Öğüt**, 3 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 23 Mayıs 1952; **Öz Demokrat Konya**, 27 Nisan 1959.

Ocak, bucak ve ilçe kongrelerine yüksek katılım, il kongrelerinin daha coşkulu olmasını sağlamıştır. Kongrelerin düzenlendikleri gün, siyasi parti fark etmeksizin, il ve ilçe merkezleri ile kasaba ve köylerde âdeta bir bayram havası yaşanmıştır. Vatandaşlar partilerine verdikleri destek nedeniyle mutlu ve gururludur. Bu demokrasi şölenine delegeler davullar ve zurnalar eşliğinde, bayraklarla süslenen otobüs ve kamyonlarla gelmiştir.[53]

1950'li yıllarda Konya'da teşkilatlanan siyasi partiler arasında CHP, DP, MP, CMP, KP, CKMP ve HP sayılabilir.

1.1. Cumhuriyet Halk Partisi

Cumhuriyet Dönemi'nde Konya'da teşkilatlanma bakımından en eski siyasi parti olmasına rağmen CHP 1950'lerin başında DP'nin gerisinde kaldı. Çünkü uzun bir süreçte rakipsiz kalmaya alışmış olan CHP için eski alışkanlıkları terk etmek oldukça zordu.[54] Ancak iktidarı kaybedince gerçekle temas etmek zorunda kalan CHP yönetimi harekete geçerek yeni ocak ve bucak teşkilatları kurmaya çalıştı. Bu nedenle 1950 genel seçimleri CHP Konya Teşkilatı açısından yeni bir dönemin başlangıcı oldu. 1951'de düzenlenen kongreler hem partinin durumunu sorgulama hem de seçmenlerin bozulan morallerini düzeltme açısından önemliydi. Zira kopmalar nedeniyle parti güç kaybına uğramıştı. Buna rağmen Akşehir İlçe Kongresinde CHP'nin seçim sonuçlarıyla yıkılmadığı, aksine dimdik ayakta durduğu vurgulandı.[55]

Durumun kabullenilmesinin ardından CHP Konya Teşkilatı için muhalefete alışma süreci başladı ve iktidar partisine yönelik eleştiriler yapıldı. Seçimlerin geçmesinden yaklaşık bir yıl sonra Karapınar İlçe Kongresi'nde delegeler, köylere içme suyu getirilmesi, okul ve öğretmen ihtiyacının karşılanması, meralara tecavüzün önlenmesi, bataklıkların kurutulması ve elektrik sorununun çözülmesi gibi konularda tenkitlerde bulundu.[56] Aslında bu eleştirilerin muhatabı DP değil, iktidarı yeni devreden CHP olmalıydı. Karaman İlçe Kongresi'nde ise DP'lilerin

---

53 **Yeni Meram**, 13 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 22 Mayıs 1952.

54 Genel Merkez 1931'de taşra teşkilatlarını yeniden organize etmek ve taşrada parti işlerini bir düzene koymak istemiştir. Mustafa Arıkan, "Konya ve Aksaray'a Dair 1931 Tarihli Bir CHF Teftiş Heyeti Raporu", **II. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (26-28 Ekim 2017) Tam Metin Kitabı**, Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, Ed. M. Sami Yıldız, Ayşegül Can, Mehmet Özkaya, Ankara 2017, s. 454; Mümtaz Koru, "Belediye", **Yeni Konya**, 26 Ağustos 1950, s. 2.

55 **BCA**, 490-1-0-0/173-691-2, 22.03.1951; **Öğüt**, 15 Haziran 1951.

56 **Öğüt**, 19 Haziran 1951.

"demokrasi ihtilali" söylemi eleştirildi. 14 Mayıs'ın bir inkılap olduğu dile getirildi ve bu inkılabın 150 yıllık bir çalışmanın ürünü olduğu belirtildi. Böylesine şerefli bir durumun bir partiye değil, ancak Türk milletine ait olduğu ifade edildi.[57]

CHP Teşkilatı Konya'da muhalefet olarak ilk il kongresini 1 Temmuz 1951'de Halkevinde yaptı. Kongrede CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, divan üyeleri Cemil Sait Barlas ile Şefik Soyer ve Ulus gazetesi yazarı Nurettin Artam hazır bulundu. Yönetimin ibra edildiği kongrede CHP'nin mallarına el koymak isteyen iktidar şiddetle eleştirildi. Gülek, CHP dönemi icraatlarından bahsederek 1950 seçimleriyle muhalefet partisi konumuna geçtiklerini belirtti. Partide yaşanan ayrılıkları ise bir iç temizlik olarak yorumladı.[58]

İlçe ve köylerde teşkilatlanma çalışmaları doğrultusunda 1952'de Merkez, Ilgın, Kadınhanı, Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Çumra ve Bozkır ilçelerinde daimî seçim ve propaganda komisyonları oluşturuldu. 1953 yılında ise parti tabanını genişletme amacıyla Konya CHP Gençlik Ocağı kuruldu.[59]

CHP'nin bir sonraki il kongresi 25 Ocak 1953'te Belediye Sinemasında düzenlendi ve Fakih Özlen yönetimi ibra edildi. Kongreye eski başbakanlardan Şemsettin Günaltay'ın yanı sıra Kasım Gülek, Hasan Reşit Tankut, Halil Sezai Erkut ve Recai Güreli gibi partinin önemli isimleri katıldı. Konya Valisi Kemal Hadımlı'ya partizanlık iddiasında bulunan Gülek, iktidarın halkevleri üzerinden CHP'nin iç işlerine karıştığını vurguladı.[60]

Belediye Halk Sinemasında milletvekili seçimlerinden hemen önce 14 Mart 1954'te yapılan Üçüncü CHP İl Kongresi'nde Fakih Özlen idaresindeki yönetim ibra edildi. Genel seçimler öncesi olduğu için kongreye Şemsettin Günaltay, Kasım Gülek ve Trabzon Milletvekili Cahit Zamangil gibi önemli isimler katıldı. Antidemokratik kanunların değiştirilmediğini belirten Günaltay, demokrasinin yerleşmesi için DP iktidarının gitmesi gerektiğini savundu. İl Başkanı Özlen ise muhalefet olarak, millete iktidarda kaldıkları 27 yılın hesabını verdiklerini ifade etti.[61]

---

57 **Yeni Konya**, 25 Haziran 1951; **Öğüt**, 26 Haziran 1951.

58 İl idare kuruluna Suad Abanazır, Recep Bakkalbaşı, Samet Kuzucu, Fakih Özlen, Vehbi Bilgin, Halis Sungur, Şükrü Afacan, Feyzi Çelik, Hasan Ali Taner, İbrahim Ağabeyli ve Hüseyin Başaralı seçilmiştir. Suad Abanazır, "İl Kongresi", **Öğüt**, 3 Temmuz 1951, s. 1; **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1951.

59 **BCA**, 490-1-0-0/275-1103-1, 27.05.1952; **Bizim Mengene**, 18 Temmuz 1953.

60 **Yeni Meram**, 26 Ocak 1953.

61 **Yeni Konya**, 15 Mart 1954; Abdurrahman Fahri Ağaoğlu, "C.H. Partisi Kongresi Münasebetiyle", **Yeni Meram**, 20 Mart 1954, s. 1.

CHP'nin dördüncü il kongresi 23 Temmuz 1955'te Belediye Halk Sinemasında düzenlenmiştir. Açılış konuşmalarından sonra Fakih Özlen yönetimi ibra edilmiştir. Kongreye Genel Sekreter Kasım Gülek, Malatya Milletvekili Kâmil Kırıkoğlu, eski bakanlardan Cemil Sait Barlas ve Ankara İl Başkanı Saffet Onay Öztrak katılmıştır. Kongrede ilk kez ekonomik zorluklar dile getirilmiştir. Hayat pahalılığının çarşıda gözlemlendiğini vurgulayan ve DP'nin radyo sayesinde iktidara geldiğinin altını çizen Gülek "Eğer, şu kongre iktidar partisinin bir kongresi olsaydı, safahatı ve konuşmaları biraz sonra radyodan dinleyebilirdiniz. Radyo sanki dedelerinden miras kalmıştır." diyerek DP'nin radyoyu tekeline almasını eleştirmiştir. Barlas ise ülkenin ekonomik durumunu özetledikten sonra kalkınmanın ancak belirli bir plan ve program çerçevesinde olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Konya'da sulama sahasının genişletilmesi ve yer altı sularından faydalanılması bir hayal ürünü olarak değerlendirilmiştir.[62]

Ana muhalefet partisi 1957 genel seçimlerinden önce bir kez daha il kongresi düzenlemiştir. 11 Ağustos 1957'de Şahin Sinemasında 380 delegenin katılımıyla gerçekleşen kongrede Fakih Özlen yönetimi bir kez daha ibra edilmiştir. Kongrede basın ve toplantı özgürlüklerinden bahseden Gülek "Bizi bu kapalı salonlarda terletenler yarın seçim gününde cehennem ateşi karşısında imiş gibi terleyeceklerinden emin olsunlar." demiştir. İnönü gönderdiği mesajda ülkenin iyi yönetilmediğini, halkın geçim sıkıntısı çektiğini, Hükûmetin hatalı tedbirler aldığını belirterek medeniyet dünyasının merkezlerinden olan Konya'nın seçimlerde mühim bir rol oynayacağını ifade etmiş ve Konyalıların teveccühlerini kazanmak için çalışacaklarını söylemiştir.[63]

1957 genel seçimlerinden sonra CHP Konya İl Teşkilatı, partiye yeni yüzler kazandırmak amacıyla 26 Ocak 1958'de istifa etmiştir. Bu nedenle CHP Genel Merkezi tarafından belirlenen geçici İl İdare Kurulu başkanlığına Samet Kuzucu getirilmiştir.[64] Seçimlerde oylarını artırarak moral kazanan CHP, il genelinde teşkilatlanma işini hızlandırmıştır. Bu doğrultuda mahalle ve köylerde yeni ocak teşkilatları kurulmaya başlanmıştır.[65]

---

62 Ziraat Bankası, Kasım Gülek'in konuşmasını şikâyet etmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/19-109-15, 03.08.1955; **Akşam**, 24 Temmuz 1955; **Cumhuriyet**, 24 Temmuz 1955; **Yeni Konya**, 24 Temmuz 1955.

63 **Cumhuriyet**, 12 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1957.

64 **Cumhuriyet**, 26 Ocak 1958; **Öz Demokrat Konya**, 27 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 6 Şubat 1958.

65 Hürriyet, Muhsin Faik ve Mehmet Hotamışlı adları ile 3 parti ocağı kurulmuştur. **Yeni Konya**, 2 Aralık 1958.

Milletvekili seçimleri sonrasında iktidarla muhalefet arasındaki mücadele il kongrelerine ayrı bir önem kazandırmıştır. Kaldı ki 22 Kasım 1958'de Şahin Sinemasında yapılan CHP İl Kongresi, muhalefetin güç birliği görüşmeleri açısından ayrı bir önem taşımıştır. Bu nedenle kongreye Genel Başkan İsmet İnönü'nün yanı sıra Faik Ahmet Barutçu, Turhan Feyzioğlu, Halil Sezai Erkut, Nihat Ç. Alp, Kemal Güven, Naci Yıldırım, Kasım Gülek, Turgut Göle, Necati İlter gibi milletvekilleri de katılmıştır. Samet Kuzucu yönetiminin ibra edildiği kongre, büyük bir ilgiyle takip edilmiştir.[66] Bunda iktidarla yaşanan sertlik siyaseti, HP Konya Teşkilatının Güç Birliğine katılması ve muhalefetin son seçimlerde oylarını artırması gibi nedenler etkili olmuştur. Dolayısıyla bu süreçte CHP Konya Teşkilatının güç kazanmaya başladığı anlaşılmaktadır.

Kongrede DP iktidarı çok sert eleştirilere maruz kalmıştır. Ülkenin içine düştüğü ekonomik durumdan iktidarı sorumlu tutan İnönü "Siyasi emniyet ve huzur olmayan yerde iktisadi gelişme olamaz." demiştir. Sert eleştirilerine devam eden İnönü, iktidarı ele geçirdikten sonra partizan bir zihniyet takınan DP'nin fırsat bulduğu takdirde demokrasiye son vereceğini iddia etmiştir. Feyzioğlu, CHP'nin iki büyük davasını "Emniyetli seçim, emniyetli geçim." olarak açıklamış ve radyonun DP'nin çiftliği hâline geldiğini söylemiştir. Erkut'a göre DP, yapılan zamlara ayarlama adını vererek milletin aklıyla alay etmektedir. DP'nin seçimlerden korktuğu için ne muhtarlık ne de Ticaret Odası seçimlerini yapmadığını iddia eden Gülek ise yapılan zamların sosyal sonuçlarının ağır olacağını vurgulamıştır.[67]

CHP Teşkilatının 1957 genel seçimleri sonrasında daha istekli çalıştığı görülmüştür. Seçimlerden sonra Konya'daki il kongrelerine İnönü'nün katılması parti tabanının hem coşkusunu hem de azmini artırmıştır. 1959 yılında İhsaniye Bucak Kongresi'nde milletten hakikatlerin gizlenemeyeceğinden bahseden CHP Ankara Milletvekili Osman Alişiroğlu, neşir ve toplantı yasağı ile radyonun tek taraflı kullanılmasına rağmen ev ev dolaşarak gerçekleri halka anlatacaklarını söylemiştir. Genel olarak 1959 yılı ocak, bucak ve ilçe kongrelerine katılan CHP milletvekilleri; sosyoekonomik durum nedeniyle halka gerçeklerin anlatılmadığı, radyonun iktidarın tekelinde olduğu, basın yasakları, işçi ve memurların Vatan Cephesine katılması için zorlandığı, ekonomik istikrarın sağlanamadığı, Türk parasının kıymetinin kalmadığı gibi gerekçelerle DP'yi eleştirmiştir.[68]

---

66 **Öz Demokrat Konya**, 22 Kasım 1958; **Cumhuriyet**, 23 Kasım 1958.

67 **Yeni Konya**, 23 Kasım 1958; **Yeni Konya**, 24 Kasım 1958; **Milliyet**, 25 Kasım 1958; **BCA**, 10-9-0-0/475-1372-1, 1960.

68 **BCA**, 30-1-0-0/45-271-7, 22.06.1959; **Cumhuriyet**, 27 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 27 Temmuz 1959; **BCA**, 10-9-0-0/475-1372-1, 1960.

CHP, darbe öncesinde son il kongresini 7 Şubat 1960'ta Şahin Sinemasında yapmıştır. İnönü, Konya'ya 20 km mesafedeki Kayacık'ta parti teşkilatı tarafından karşılanmış ve yaklaşık 100 araçlık bir konvoyla şehre girmiştir. Yoğun bir kalabalığın toplandığı kongrede Genel Başkan İnönü'nün yanında milletvekilleri Ahmet Üstün, Hasan Tez, Hamza Eroğlu, Turhan Feyzioğlu, Kemal Satır da hazır bulunmuştur. İsraftan ve plansızlıktan bahseden İnönü "Dürüst, eşit ve emniyetli olmayan bir seçimle iktidarda kalma yolu bulunur gibi hayaller son derece tehlikelidir." diyerek iktidarı uyarmıştır. Genel Başkan, kongrede Konya'nın önemli isimlerinden Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu'nun vefatı nedeniyle başsağlığı dilemiş ve merhumun ailesine taziyeye gitmiştir.[69]

CHP Teşkilatı kongreler haricinde il genelinde bölge toplantıları düzenlemiştir. Bu toplantılarda iktidar partisinin kurulduğu günden itibaren iftiralar atmaya devam ettiği ve muhalefete tahammülü olmadığı vurgulanmıştır.[70] 1952 yılında Cihanbeyli, Karapınar, Ereğli, Kadınhanı, Ilgın, Akşehir, Seydişehir, Beyşehir ve Çumra'da tertiplenen toplantılarda Kasım Gülek, Cemil Sait Barlas, Halil Sezai Erkut, Nurettin Artam, Cevat Dursunoğlu, Ziya Soylu ve Recai Güreli gibi önemli isimler yer almıştır. Gülek, Kadınhanı toplantısındaki konuşmasını ayetlerle süslemiştir. Oysaki Diyanet İşleri Başkanı Eyüp Sabri Hayırlıoğlu'nun Konya'da ayetlere dayalı konuşması, CHP tarafından Hükûmetin kanunları çiğnediği şeklinde eleştirilmiştir. Bölge toplantılarında genel olarak ülke sorunları ele alınmış ve DP iktidarının çalışmaları tenkit edilmiştir.[71]

1950'li yıllarda CHP Teşkilatı Konya'da DP'nin gerisinde kalmıştır. İl kongre ve toplantılarında iktidar politikalarının eleştirilmesinin yanında şehirle ilgili sorunlar dile getirilmiş ve vatandaşların şikâyetleri dinlenmiştir. CHP İl Teşkilatı özellikle 1955 yılından itibaren sosyoekonomik durum nedeniyle iktidara yönelik eleştirilerini artırmış ve kentteki siyasi hava giderek gergin bir hâl almıştır. Aslında DP'ye yönelik eleştiriler, bir zamanlar kendileri için yapılan tenkitlerin benzerlerine dönüşmüştür.

---

69 **Cumhuriyet**, 8 Şubat 1960; **Yeni Konya**, 8 Şubat 1960; 1960 yılında vefat eden Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu'nun cenaze merasimi Konya'nın gördüğü en muhteşem uğurlamalardan olmuştur. Komşu şehir ve kasabalardan gelenlerle 40.000'e yakın insan cenaze merasimine katılmıştır. Kâmil Uğurlu, **Konya Şehrengizi**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2005, s. 82.

70 **BCA**, 490-1-0-0/11-57-3, 13.07.1950.

71 **Öğüt**, 16 Nisan 1952; **Öğüt**, 21 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 24 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 10 Nisan 1954.

1.2. Demokrat Parti

Konya'da oldukça muntazam bir teşkilata sahip olan DP, 1950'ye gelindiğinde neredeyse her mahalle ve köye ulaşmış hâldeydi.[72] Halkı anlamaya çalışma, seçmenle yakınlaşma beraberinde seçim başarısını da getirdi. İktidar olmasının da etkisiyle DP'nin il kongrelerine halkın katılımı ve coşkusu çok daha yüksek oldu.

DP iktidar olduktan sonra Konya'daki ilk il kongresini 12 Ocak 1951'de Şahin Sinemasında gerçekleştirmiştir. Hayli tartışmalı ve sıkıntılı geçen kongrede İl Başkanı Ahmet Efeoğlu'nun okuduğu idare kurul raporu, delegelerin sert eleştirileri sonucunda kabul edilmemiştir.[73]

Yeni iktidarın özellikle ilk yıllarda gerçekleştirdiği icraatlar göz kamaştırmıştı. Demokratlara göre yıllarca ihmal edilen Konya'da teşebbüsler yüzüstü bırakılmıştı. 14 Mayıs 1950'den sonra hem milletin hem de şehrin kaderi değişmiş ve Konya'ya yatırımlar yapılmaya başlanmıştı.[74] Nitekim Karapınar İlçe Kongresi'nde bir delege "27 senedir yolumuza toprak, taş konmadı, köyümüze su getirilmedi. İki senedir bunların hepsi oluyor. Güneşin doğduğunu nasıl inkâr edebiliriz?" sözüyle CHP dönemini ağır bir şekilde eleştirirken DP iktidarından duyduğu memnuniyeti dile getirmişti.[75]

DP İkinci İl Kongresi büyük bir coşkuya sahne oldu. Çünkü kongreye başta TBMM Başkanı Refik Koraltan olmak üzere Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Sağlık Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu, Çalışma Bakanı Nuri Özsan ve elliyi aşkın milletvekili katıldı.[76] Kongrede DP ileri gelenlerinin hazır bulunması, parti tabanının dikkate alındığını göstermesi bakımından önemliydi.

Belediye Halk Sinemasında 21 Mayıs 1952'de toplanan kongrede Naim Gilisralıoğlu yönetimi ibra edildi. Kongrede kolayca söz alan delegelerden bazıları demokratik bir şekilde parti siyasetini eleştirdi. DP'nin din terbiyesi siyasetinde

---

72 Koru, agm., s. 2.

73 Kongreye 312 delegeden 282'si katılmıştır. Delegeler, seçim öncesinde söz verilmesine rağmen milletvekili ödeneklerinin azaltılmadığı ve parti içerisinde aydınlara yer verilmediği yönünde eleştiriler yapmışlardır. **Akşam**, 13 Ocak 1951; **Öğüt**, 13 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 13 Ocak 1951.

74 **Yeni Meram**, 25 Ekim 1951.

75 **Yeni Meram**, 30 Mart 1952.

76 **Cumhuriyet**, 22 Mayıs 1952; **Milliyet**, 22 Mayıs 1952.

başarısız olduğunu söyleyen Zeki Danacı adlı delege, kadınlara memuriyet verilmesini tenkit etti ve Marshall yardımlarının kesilmesiyle ekonomideki iyi gidişin sona ereceğini belirtti.[77]

Menderes, parti kongrelerine katılarak halkın ihtiyaç ve sıkıntılarını yerinden dinlemenin önemine vurgu yaptı. Eleştiriler hususunda ilk olarak ülke menfaatleri doğrultusunda hareket ettiklerini ifade etti ve 2 yılda mucizevi hamleler yarattıklarını söyledi. Menderes'e göre din üzerindeki bütün baskıları ortadan kaldıran Hükûmet ülke genelinde imam hatip okulları açtı. 209.000.000 TL olan bütçe açığını artan gelirler sayesinde kapatacaklarını belirten Başbakan, seçimlere kadar millî geliri bir misli artıracaklarını ve bütçeyi 1.300.000.000 TL'den 3.000.000.000 TL'ye çıkaracaklarını iddia etti. İnönü için "Dünün Millî şefi, bugün Büyük Millet Meclisini de demokratik değildir diye jurnal ederek millî tezvirci olarak karşımızdadır." diyen Menderes'e göre muhalefet, halkı DP'ye karşı tahrik etmekteydi. Başbakan seçimler sonucunda iktidara gelen DP'nin meşruiyet içerisinde çizgisine devam edeceğini ve milletin teveccühünü kaybettiklerini anladıkları an iktidarı bırakacaklarını vurguladı.[78]

İktidar partisinin kongrelerinde görülen demokratik hava sadece il teşkilatıyla sınırlı kalmamıştır. DP Üçüncü İl Kongresi öncesinde gerçekleşen Seydişehir Kongresi'nde şiddetli eleştirilere maruz kalan ilçe yönetiminin raporu onaylanmamıştır.[79] İlçe kongrelerinin tamamlanmasıyla 23 Ocak 1954'te Şahin Sinemasında düzenlenen il kongresinde Nafiz Tahralı idaresindeki yönetim kurulu ibra edilmiştir. Kongrede yaklaşan genel seçimler nedeniyle DP iktidarının diktatörlük yönetimine son vererek demokrasiyi getirdiğine ve ekonomik kalkınma hamlesine ısrarla vurgu yapılmıştır.[80]

---

77 **Yeni Meram**, 22 Mayıs 1952; Delege konuşmasına devam ederken Başbakan Menderes locasından "Yeter! Yeter! Kes." diyerek söz istemiştir. Kürsüye gelen Menderes "Parti nizamlarıyla ve programlarıyla söylediklerinizi kabili telif değil. Mamafih, sözünüz yarıda kesilmiş ise buyurun tamamlayın. Ben sonra cevap vereceğim." demiştir. Zeki Danacı mikrofona gelmeyince sözlerine devam eden Menderes "Hükûmet iş başına gelirken Arapça ezan okunmasını men eden kanunu ortadan kaldırdı. Demokrat Parti sayesindedir ki Zeki Danacı buraya gelip serbest serbest konuşabiliyor." demiştir. **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1952.

78 **Cumhuriyet**, 24 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 25 Mayıs 1952.

79 **Yeni Meram**, 24 Ekim 1953.

80 **Yeni Meram**, 24 Ocak 1954; İdare kurulunu Muhiddin Güzelkılıç, Rüştü Özal, Nihat Kişnişçi, Saim Özkut, Hasan Arpacı, Nafiz Tahralı, Hulki Amil Keymen, Naim Gilisralıoğlu ve Bektaş Baran oluşturmuştur. Kongrede söz alan Sarayönü delegesi Ahmet Tümer "Yüzde doksan dokuzu Müslüman oldu bu memlekette DP'nin lâyıklık anlayışı CHP'ninkine hiç benzemez. CHP lâyıklığı dinsizlik mânasında kabul etmiştir. Bu memlekette fesat kumkumaları masonlar ve komünistler içimize giremeyeceklerdir." demiştir. **Yeni Konya**, 25 Ocak 1954.

DP'nin 1955 yılında başlayan ocak kongrelerine önemli bir isim misafir olmuştur. Merkez'e bağlı Dere Köyü Kongresi'ne Londra Üniversitesinden ünlü tarihçi Prof. Dr. Bernard Lewis katılmıştır. Kendisine DP Milletvekili Muhittin Güzelkılınç ve Belediye Başkanı İbrahim Aşçıgil'in eşlik ettiği Lewis "Çeşmelerinizin suyu az olsa da demokrasi pınarlarınız gürdür, gürül gürül akmaktadır." sözüyle hem Konya'nın su sorununa değinmiş hem de Türkiye'nin demokrasi yolunda önemli adımlar attığının altını çizmiştir.[81]

Ocak ve bucak kongrelerinden sonra Merkez İlçe Kongresi 17 Nisan 1955'te Şahin Sinemasında milletvekillerinin katılımıyla toplanmıştır. DP Konya Milletvekili Rüştü Özal "Konuştunuz, istediniz, tenkit ettiniz. Konuşmalarınız bizi ikaz ve irşad ediyor. Arkadaşlar biz medhedilmeyi değil, tenkid edilmeyi, noksanlarımızın gösterilmesini istiyoruz. Eğer bir nebze yolumuzdan şaşmış isek, doğru yolu göstermenizi istiyoruz." şeklinde seslenerek delegeleri eleştiri yapmaları konusunda cesaretlendirmiştir. Aynı gün düzenlenen CMP İl Kongresi'ne DP Konya Milletvekili Himmet Ölçmen de katılmış ve burada iktidara yönelik eleştirileri dinlemiştir. CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı'nın eleştirilerine kendi partisinin kongresinde cevap veren Ölçmen "Bugün bir sinemada iktidar partisinin kongresi yapılırken diğer bir sinemada da hem de iktidar belediyesinin bir sinemasında muhalif bir partinin kongresi yapılıyor." diyerek iktidarın demokratik bir yönetim sergilediğine dikkat çekmiştir. Ölçmen'e göre CMP'nin yaptığı hürriyet mücadelesi ancak bir tiyatro olup kongrede "Hürriyet yoktur." sloganını atanlar ucuz kahramanlık peşinde koşmaktadırlar.[82]

Konya İl Kongresi 28 Mayıs 1955'te 400'ü aşkın delegenin katılımıyla Şahin Sinemasında gerçekleşti. Devlet Bakanı Mükerrem Sarol'un da hazır bulunduğu kongrede Nafiz Tahralı yönetimi ibra edildi.[83] Kongre, CHP'nin TBMM tatile girmeden önce Seçim Kanunu ile ilgili değişiklik yapılması yönündeki teklifinin reddedilmesinden hemen sonra düzenlendi.[84]

---

81 Delegelerin yaptıkları eleştiriler karşısında kongreye başkanlık eden Avukat Saim Özkut, kapanış konuşmasında "Bugün vatandaşın düşündüğü hepimizin düşündüğü olmuştur. Bu memleket sizlerin samimi tenkitleriyle daha da yükselecek ve kalkınmasına durmadan devam edecektir." demiştir. **Yeni Meram**, 4 Nisan 1955.

82 **Cumhuriyet**, 18 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 18 Nisan 1955; CMP İl Kongresi'ne DP Konya milletvekillerinden Remzi Birand, Mustafa Bağrıaçık, Rüştü Özal, Hamdi Ragıp Atademir ve Reyhan Gökmenoğlu da katılmıştır. **Yeni Meram**, 18 Nisan 1955.

83 **Yeni Meram**, 29 Mayıs 1955.

84 CHP'nin Seçim Kanunu'nda değişiklik yapılması yönündeki teklifi reddedilmiştir. Görüşmelerde İsmet İnönü ile Adnan Menderes arasında sert tartışmalar yaşanmıştır. İnönü'nün

İktidar muhalefet ilişkilerinin sertleşmeye başladığı döneme gelen bu kongrede sert ithamlarda bulunan Sarol "İsmet Paşa mutlaka dövüşmek istiyor ve düşünmüyor ki artık o bu memlekette nesi var, nesi yoksa tüketmiştir. Şimdi onun bir kenara çekilmesi ve hâtıralarıyle meşgul olması lâzımdır. Sinirleri bozulmuştur. Çünkü Demokrat iktidara tahammül edemiyor." sözleriyle muhalefet liderini eleştirdi ve sertliğin dozunu artırarak diktatör olarak nitelediği İnönü'yü firavuna, Menderes'i ise Hz. Musa'ya benzetti.[85] Kongreden sonra Ereğli, Kadınhanı ve Merkez doğu ilçe kurullarının vazifelerine son verilerek buralarda müteşebbis heyetler göreve getirildi.[86]

DP'nin farklı bir uygulamayla başladığı 1956 yılı kongrelerinin ilki "Örnek Ocak Kongresi" olarak İhsaniye Mahallesi'nde düzenlenmiştir. Milletvekillerinin yanı sıra il idare kurulu üyeleri ile Merkez ilçesine bağlı diğer ocak ve bucak başkanlarının katılımı bu kongreyi örnek kılmıştır. Kongrede Konya milletvekilleri Abdurrahman Fahri Ağaoğlu, Muhittin Güzelkılınç, Mustafa Bağrıaçık ve Himmet Ölçmen Hükûmetin icraatlarını coşkuyla anlatmışlardır. Konya'da açılan fabrikalarla Ege'ye göçlerin artık yapılmadığı vurgulanmıştır. Aslında ekonomik sıkıntıların baş gösterdiği bu dönemde ülkenin gerçekleri değişmiştir. Buna rağmen Hacı Ali Tosun adlı bir delege: "Demir çarık delinecek, demir asa eğilecek. Biz Demokrat Partiye bu ahd ile girdik ve ölünceye kadar da bu ahd ile çalışacağız." diyerek ne olursa olsun iktidarı desteklemeye devam edeceklerini belirtmiştir.

İhsaniye Kongresi'ne Konya milletvekilleri Muammer Obuz ile Rüştü Özal damga vurmuştur. İki isim de ezberleri bozarak parti ile ilgili öz eleştiri yapmıştır. Obuz, kongrelerin basmakalıp olduğunu ve bunun DP'yi zayıflatacağını savunmuştur. Ona göre vatandaşlar kongrelerde sadece nutuk dinlemekte, dertlerini dile getirememektedir. Oysa herkes fikrini açıkça söylemeli, ülkede yaşanan ekonomik sorunlar korkmadan dile getirilmelidir. Özal da usulsüzlükler yapıldığı gerekçesiyle kongreleri ve işlememesi nedeniyle de parti tüzüğünü eleştirmiştir. Konuşmasında ortaokullarda din dersi konmasının zaruri olduğunu

---

"Başvekili bugün, ne Demokrat Parti Grubu, ne umumi efkâr, ne matbuat olarak yürüdüğü yolda durduracak itidale sevk edecek hiçbir kudret kalmamıştır." sözüne DP sıralarından şiddetli itirazlar yükselmiş ve İnönü'nün sözünü geri alması istenmiştir. Başbakan Menderes ise ihtilal öncülüğü yapmakla itham ettiği İnönü'nün zihniyetinde geçmişten itibaren hiç bir değişiklik olmadığını vurgulamıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 7, 21.05.1955, s. 619-621.

85 **Akşam**, 29 Mayıs 1955; **Yeni Konya**, 29 Mayıs 1955.

86 **Yeni Meram**, 1 Ekim 1955.

belirten Fahri Ağaoğlu, CHP'nin vakıfları yok pahasına sattığı için bakımsız kalan camilerin depo olmaya mahkûm edildiğini vurgulamış ve seçmenlerine seslenerek "Bunun sebebini sizin takdirlerinize bırakıyorum." demiştir.[87]

Konya Milletvekili Hamdi Ragıp Atademir, Obuz ve Özal'ın eleştirilerinden sonra kaleme aldığı köşe yazısında önceden üç kişinin katıldığı kongrelerin DP iktidarıyla samimi kalabalıklara dönüştüğünü belirtir. Ona göre kongreler okul, vatandaşlar öğretmen, siyasetçiler ise öğrencidir. Öğrenciye düşen öğretmeni dinlemektir. Bu nedenle kongrelerde mümkün olduğu kadar vatandaşlar konuşmalı, siyasiler nutuk çekmekten vazgeçmelidir.[88]

Aslında bu eleştiriler iktidarın ülke gerçekliğinden uzaklaşmaya başladığının önemli bir göstergesidir. Doğru politikaların yerini popülist söylemler almaya başlamıştır. Sıkı tenkitlerin yapıldığı ilk kongreler, yerini eleştirilerin azaldığı, siyasi nutukların ve sloganların atıldığı kongrelere terk etmiştir.

Seçim yılı olması nedeniyle 1957 senesi kongrelerinin hem iktidar hem de muhalefet için ayrı bir önemi vardır. Çünkü tarafların kazanabilme ihtimali beraberinde siyasi havanın gergin olmasını getirmiştir. Siyasi partilerin birbirlerine karşı izledikleri sert söylemler toplumda kutuplaşmalara neden olmuş, bu durum kongrelerdeki ifadelere de yansımıştır. Dolayısıyla kongrelere ilgi her zamankinden daha fazla olmuştur.

Merkez İlçe Kongresi 275 ocak ve 9 bucak delegeleri ile 24 Mart'ta Şahin Sinemasında toplanmıştır. Kongrede Kastamonu Milletvekili Hilmi Dura ve Çorum Milletvekili Kemal Biberoğlu parti müfettişi olarak hazır bulunmuştur. Ayrıca çevre il ve ilçelerden de çok sayıda katılım gerçekleşmiştir. Kongreyi Vali, milletvekilleri, daire müdürleri, doktorlar ve basın mensupları da takip etmiştir. Hasan Ulupınar adlı bir delege her milletvekilinin aynı verimlilikte çalışmadığını belirtmiş ve Konya Teşkilatını bu ayırımı yapmadığı için eleştirmiştir. Çiftçiye gaz ve akü dağıtımı konusunda yaşanan zorluklar da eleştiri konusu olmuştur. Hayat pahalılığı ile ilgili şikâyetler üzerine ülkede tüketim arttığı için fiyatların yükseldiğini söyleyen Milletvekili A. Fahri Ağaoğlu, yakın bir zamanda liselere de din dersinin konulacağını belirtmiştir.[89]

İlçe kongrelerinden sonra düzenlenen DP Beşinci İl Kongresi 30 Haziran 1957'de Şahin Sinemasında yapılmış ve Nafiz Tahralı yönetimi bir kez daha

87 **Cumhuriyet**, 23 Mart 1956; **Yeni Meram**, 23 Mart 1956; **Yeni Konya**, 25 Mart 1956.

88 Hamdi Ragıp Atademir, "Bir Yazı Münasebetiyle…", **Yeni Konya**, 9 Nisan 1956, s. 2.

89 **Yeni Konya**, 24 Mart 1957; **Cumhuriyet**, 25 Mart 1957; **Yeni Meram**, 26 Mart 1957.

ibra edilmiştir. 219 delegenin katıldığı kongrede Kastamonu Milletvekili Dura, İçel Milletvekili Hüseyin Fırat ve Afyon Milletvekili Murat Ali Ülgen hazır bulunmuştur.

Akşehir delegesi Ömer Şeker, 1951'den itibaren ilçelere sadece kongreler için gelen il teşkilatını eleştirmiştir. Delege seçimlerinin demokratik olmadığını belirten Saim Çelebi Yarkın, ortada matbu listeler dolaştığını iddia etmiştir. İl Başkanı Tahralı bu iddiaya "Arkadaşımız her zaman şahsî çalışmayı tercih etmiştir. Esasen seçime yakın zamanlarda kendisini Konya'da görebilmekteyiz." şeklinde cevap vermiştir. Memiş Baysal adlı delege muhalefet tarafından sürekli eleştiri konusu olan çay ve kahve darlığının bu ülke için bir dert veya sorun olmayacağını söylemiştir. Ilgın delegesi Muhiddin İstanbullu, muhalefet partilerinin söz ve hareketlerinde samimi olmadıklarını söyleyerek CHP'yi bacası tütmeyen ocağa benzetmiştir. Ağaoğlu ise muhalefetin, başarısız kılmak için iktidarı yanlış yola sürüklemeye çalıştığını iddia etmiştir.[90]

DP Genel Merkezi, genel seçimlerden sonra Konya İl Teşkilatını yeniden düzenledi. Buna göre Nafiz Tahralı'nın il başkanlığı görevine son verildi ve yerine Dr. Muammer Çelik getirildi.[91]

Siyasi havanın iyice gerildiği, iktidar-muhalefet ilişkilerinin kopma noktasına geldiği 1959 yılında Karaman DP İlçe Kongresi'nde Himmet Ölçmen "1950 ye kadar bu memlekette hiçbir şey yoktu. Her yerde, her işte yok, yok, yok. Yalnız bir şey vardı. C.H.P. Bugün ise her şey var. Her istenilen her düşünülen var. Velhâmi var oğlu var. Bu varların arasında elbette C.H.P. yok olacaktır." diyerek muhalefet partisini sert bir şekilde eleştirdi.[92] Hadim İlçe Kongresi'nde Başbakan'ı övdüğü uzun konuşmasında Milletvekili Remzi Birand "Allah'ın milletimize lütfu" olan Menderes'in 9 yılda gerçekleştirdiklerinin ancak 500 yılda yapılabilecek işler olduğunu söyledi. Himmet Ölçmen ise Hükûmetin programına göre 1962'de camisiz ve çeşmesiz hiçbir köyün kalmayacağının altını çizdi[93].

Ocak ve bucak kongrelerini tamamlayan Konya İl Teşkilatı, 26 Nisan 1959'da Doğu ve Batı olarak iki başkanlığa ayrılan Merkez İlçe Kongresi'ni toplamıştır.

---

90 **Cumhuriyet**, 1 Temmuz 1957; İl yönetimine Nafiz Tahralı, Hulki Amil Keymen, Ali Saim Kaymak, Sıtkı Bilgin, Bektaş Baran, Cevdet Taşpınar, Reşad Yel, Hasan Arpacı ve Kadir Başaran seçilmiştir. **Yeni Konya**, 1 Temmuz 1957; **Yeni Meram**, 1 Temmuz 1957.

91 **Cumhuriyet**, 30 Ocak 1958; Milletvekili Nafiz Tahralı'nın parti işleriyle görevlendirildiği için böyle bir değişikliğe gidildiği açıklanmıştır. **Yeni Konya**, 30 Ocak 1958.

92 **Cumhuriyet**, 10 Temmuz 1959.

93 **Cumhuriyet**, 16 Temmuz 1959.

Saray Sinemasında yapılan kongrede 600'ü aşkın delege ile 13 milletvekili hazır bulunmuştur. Ayrıca çevre il ve ilçelerden de yüksek katılım gerçekleşmiştir. Hacı Ali Tosun adlı bir delege "Din terakkiye mani idiyse, dini kaldırdıkları halde niye terakki etmediler?" sorusuyla CHP'ye ağır bir ithamda bulunmuştur. Kongrede söz alan milletvekilleri sürekli geçmişten örnekler vermiş, geleceğe dair projelerden bahsetmemiştir. Özellikle DP'nin icraatları övgüyle anlatılmış buna karşın CHP dönemi sert bir dille eleştirilmiştir. Birand'ın Konya'da bir yıl içinde 37.000 vatandaşın DP'ye girdiğini belirtmesi üzerine salonda büyük bir coşku yaşanmıştır. Bunun yanında delegeler tarafından parti teşkilatlarında sosyal dayanışmanın eksik olduğu ve parti yönetimleri haricinde kimsenin taşın altına elini koymak istemediği gibi eleştiriler de yapılmıştır.[94]

DP'nin Konya'daki son il kongresi 19 Temmuz 1959'da Şahin Sinemasında gerçekleşmiştir. Kongreye Ticaret Bakanı Hayrettin Erkmen, Konya milletvekilleri, Niğde Valisi ve Adana DP Teşkilatı da katılmıştır. "Karşımıza ana muhalefet partisi diye CHP liler çıkıyor." diyen Erkmen "sabıkalı bir parti olan" CHP ile mücadelenin kutsal bir görev ve vatan borcu olduğunu söylemiştir. Muhalefetin kendilerinden hesap sorması karşısında "Baba oğula bir şey bırakmazsa hesap sorulur mu?" cevabını veren Erkmen, Türkiye'nin 1959 yılı içinde 375.000.000 dolarlık ihracat yapacağı müjdesini vererek ekonomik kalkınmayı anlatmıştır. Kongrede Himmet Ölçmen "Edirne'den Kars'a kadar yumurta yuvarlamamızın karikatürünü çizmişler. Bu karikatürist beyninin karikatürünü çizsin. Biz münkir değiliz. Analarımız bizi mebus sandalyesinde doğurmadı. Münafıklarımızın dimağını çözeceğiz." diyerek muhalefetin kara kalemle bir satırda bütün eserleri yok etmeye çalıştığını belirtmiştir.[95]

14 Şubat 1960'ta Şahin Sinemasında düzenlenenen Menderes Ocak Kongresi, DP'nin Konya'daki son kongresi olmuştur. Yaklaşık 10.000 vatandaşın takip etmek istediği kongrede sinema salonu ağzına kadar dolduğu için dinleyicilerin büyük bir kısmı dışarıda kalmıştır. Ocak kongresi olmasına rağmen DP Konya Teşkilatı, bu kongreye çok önem vermiştir. Çünkü bir hafta önce toplanan CHP İl Kongresi'nde iktidara yöneltilen eleştirilere burada cevap verilecektir. Ocak Başkanı Eczacı İsa Akaltun'un konuşmasıyla açılan kongrede Atatürk ve ülkeye hizmet edenler ile Hacı Veyiszade Mustafa Hoca'nın ruhları için fatiha okunmuş ve saygı duruşunda bulunulmuştur.

---

94 **Öz Demokrat Konya**, 27 Nisan 1959; **Yeni Konya**, 27 Nisan 1959.

95 Yeni idare kurulu Muammer Çelik, Nuri Nurullahoğlu, Sıtkı Bilgin, Nihad Kişnişci, İbrahim Aşçıgil, Selçuk Aytan, Nejat Tarhanoğlu, Bektaş Baran ve Hasan Arpacı'dan oluşmuştur. **Öz Demokrat Konya**, 20 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 20 Temmuz 1959.

Kongreye 13 Konya milletvekili katılmıştır. Milletvekilleri genel olarak muhalefetin eleştirilerine cevap verdiği için söz düellosu şeklinde geçen kongrede konuşmalar coşkulu alkışlarla kesilmiştir. CHP özellikle din ve laiklik konularında sıkı eleştirilere uğramıştır. Milletvekillerden Atademir, CHP'ye "Bizim tek bir hatamız oldu. İktidara geldiğimiz zaman onlardan hesap sormadık. Onların millet hakkından yediklerini burunlarından getirmedik. İşte onun için şımarıyorlar." derken Ağaoğlu, muhalefetin 14 Mayıs demokrasi inkılabını soysuzlaştırmak istediğini belirtmiştir. Ölçmen CHP'liler için "Allah ve Peygamber kelimelerini D.P.den öğrendiler." demiştir. Birand ise Konya'ya üniversitenin gelecek yıl açılacağı ve yeni fabrikalar kurulacağı müjdelerini vermiştir.[96]

1950'li yıllarda iktidar partisinin Konya'da düzenlediği ocak, bucak, ilçe ve il kongreleri genellikle olaysız, yüksek katılımlı ve coşkulu geçmiştir. Bu süreçte Başbakan Menderes sadece 1952 DP İl Kongresi'ne katılırken Konya milletvekilleri il genelindeki kongrelerde bulunmaya özen göstermiştir. Delegelerin istekleri arasında ilk sırada su, yol ve elektrik sorunlarının halledilmesi gelmiştir. Ardından okul, sağlık ocağı, hastane, hükûmet konağı gibi kamu binalarının inşa edilmesi ve buralarda çalışacak memur kadrolarının artırılması talep edilmiştir. Eski eserlerin onarılması, gelir vergisi kanununun değiştirilmesi, üniversitenin kurulması, köyler arasındaki sınır ihtilaflarının çözümü, topraksız köylülere toprak temin edilmesi, barajların faaliyete geçmesi, bataklıkların kurutulması ve fabrikaların kurulması da sıklıkla dile getirilen istekler arasında yer almıştır.

Kongrelerde DP'nin ilk yıllardaki icraatları sürekli olarak CHP dönemiyle kıyaslanmıştır. CHP'nin çeyrek asırda yaptıklarının DP tarafından 4 yılda başarıldığı, özgürlük ve ekonomik refahın sağlandığının ısrarla altı çizilmiştir. Ancak ekonomik sıkıntılar nedeniyle 1955'ten itibaren istek ve şikâyetlerde değişiklikler belirmeye başlamıştır. İktidar partisi hoşlanmasa da artık hayat pahalılığı, enflasyon, karaborsa, istifçilik, mal darlığı, çalışma ücretlerin artırılması gibi konular dile getirilmeye başlanmış ve bu sorunlara çözüm bulunması istenmiştir.[97]

Parti içi eleştiriler, ülkenin sosyoekonomik durumunu ortaya koyduğu için oldukça önemlidir. 1957 seçimlerinden sonra muhalefetin sert politikası,

---

96 Himmet Ölçmen Adana DP İl Kongresi'nde "Bu milletin başında Peygamberin, Allahın tayin ettiği bir lider var, bu da Menderestir." demiştir. **Cumhuriyet**, 9 Mart 1959; **Cumhuriyet**, 15 Şubat 1960; **Öz Demokrat Konya**, 15 Şubat 1960; **Yeni Meram**, 15 Şubat 1960.

97 **Yeni Meram**, 26 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 26 Ocak 1954; **Yeni Meram**, 17 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 30 Haziran 1957; **Yeni Konya**, 20 Temmuz 1959.

kongrelerde ülke siyasetini ön plana çıkarırken şehrin sorunları daha az konuşulmuştur. Bu durum aslında iktidar partisinin yıllar içerisinde yıprandığını ve yorulduğunu göstermektedir. Zira iktidar milletvekilleri, muhalefete demokratik olarak tanınması gereken hakları kendileri bahşetmiş gibi anlatmaya başlamışlardır.

Kongrelerde ekonomik sorunlar nedeniyle yapılan eleştirilere ilginç cevaplar da verilmiştir. Bir köylü delege "Çay, kahve bulunmuyor diyorlar. Eskiden bizim köyde 8-10 ev bunları içerdi. Şimdi bizim çoban bile kahvesini içmeden davara gitmiyor." diyerek kahvenin toplumun her kesimine ulaşabildiğini anlatmaya çalışmıştır. Ancak temini zor ürünlerin başında gelen kahvenin bu durumu CHP'nin 1957 milletvekili seçim afişlerine yansımıştır. Bir başka köylü delege eski iktidar döneminde 100 kile buğdayla bir oğlunu evlendiremediğinden buna karşın DP iktidarında 100 kile buğdayla iki oğlunu birden evlendirebildiğinden bahsederek: "Ucuzluk neye derler, pahalılık neye? Sen onu bize sor." demiştir. Hayat pahalılığı kabul edilmekle birlikte DP seçmeninde genel olarak "Bugün bir parça sıkıntı çekiyorsak bu daha mes'ut ve müreffeh günlere kavuşmak içindir." düşüncesi hâkim olmuştur.[98] Ancak bu düşünce, bir kısım seçmen tarafından 1957 genel seçimlerinden itibaren terkedilmeye başlanmış ve bu durum oy sayılarına yansımıştır.

DP Konya Teşkilatı, kongrelerin yanında vatandaşların istek ve şikâyetlerini dinlemek için mahalle toplantıları da düzenlemiştir. Bu toplantılara genellikle vali, belediye başkanı ve milletvekilleri katılmıştır. 1952'de milletvekillerinin hazır bulunduğu toplantıda gerek teşkilatlar gerekse delegeler ilçelerinin ihtiyaçlarını dile getirmiştir.[99] 1953'te Ticaret ve Zahire Borsasında daire amirleri, memurlar, meslek erbapları ve vatandaşların katıldığı toplantıda katılımcılar, milletvekillerinden isteklerde bulunmuştur.[100]

Sosyoekonomik sıkıntıların baş gösterdiği dönemde gerçekleşen İhsaniye Mahallesi toplantısında, aralarında 15.000 lira toplamalarına rağmen 64 ailenin halâ yol ve elektrik sorunu yaşadığı şikâyet edilmiştir. Yine aynı toplantıda fiyat artışı karşısında belediyenin kontrolleri artırması istenmiştir. Bu sıkıntılara rağmen "DP idaresinden yalnız insanlar değil hayvanlar da memnun." diyen

98 **Yeni Meram**, 8 Nisan 1956.

99 Toplantıya katılan milletvekilleri: Remzi Birand, Himmet Ölçmen, A. Fahri Ağaoğlu, Ziya Barlas, Saffet Gürol, Murat Ali Ülgen, Muammer Obuz, Kemal Ataman, Ziyad Ebüzziya ve Tarık Kozbek'tir. **Yeni Meram**, 21 Ocak 1952.

100 **Yeni Meram**, 19 Ekim 1953.

vatandaşlar da bulunmuştur.[101] 1957 genel seçimlerinden sonraki gergin hava mahalle toplantılarına da yansımıştır. 1959 yılındaki bir toplantıda muhalefetin DP aleyhinde konuşmalar yaptığı belirtilerek bu duruma son verilmesi talep edilmiştir.[102]

Kurulduğu günden itibaren Konya'da iyi teşkilatlanan DP, kongre ve toplantılar yoluyla etkili olmuş ve tabanını genişletmeye devam etmiştir. Konya DP Teşkilatı kongreler ve toplantılar haricinde de çalışmalarını sürdürmüştür. 1954'te kurulan Genç Demokratlar Teşkilatı bunun bir örneğidir. Bu teşkilat bünyesinde açılan gençlik lokalleri ile toplumsal tabanını genişletip gençlerin iktidar partisine kazandırılması amaçlanmıştır.[103]

1957 genel seçimlerinden sonra hız verildiği anlaşılan gençlik lokallerinin sayısı 18 Temmuz 1959'da 18'e yükselmiştir. Ücretsiz çay ve kahve içildiğinden halk lokallere büyük bir ilgi göstermiştir. Gençlik Teşkilatı tarafından haftalık olarak düzenlenen toplantılara Konya milletvekilleri de katılmıştır. Vatandaşlardan gelen eleştiriler karşısında Gençlik Teşkilatı Başkanı Halis Bağrıaçık, lokallerin birer kahvehane olmadığını belirtmiştir. Ancak 1959 yılı Merkez İlçe Kongresi'nde gençlik lokallerinin ehil olmayan ellerde bulunduğu yönünde eleştiriler tekrar edilmiştir.[104]

1.3. Millet Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Türkiye Köylü Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

MP 1948 yılında DP'den ayrılan milletvekilleri tarafından kurulmuştur. Hemen çalışmalara başlayan parti, 14 Haziran 1950'de MP Konya Teşkilatını onaylamış ve il başkanlığına Galip Bilge seçilmiştir.[105] Yaklaşık 10 aylık bir çalışma sonucunda 8 ilçe teşkilatı kurulmuştur. Teşkilatlanma faaliyetleri devam ederken 20 Nisan 1951'de Şahin Sinemasında MP Birinci İl Kongresi yapılmıştır. Galip Bilge yönetiminin ibra edildiği kongreye MP Başkan Vekili Osman Nuri

---

101 **Yeni Konya**, 12 Mart 1959.

102 **Yeni Konya**, 28 Haziran 1959.

103 **Yeni Meram**, 14 Nisan 1954; **Cumhuriyet**, 5 Mayıs 1958; Adil Gücüyener, "Parti Gençlik Lokalleri", **Yeni Konya**, 5 Ocak 1959, s. 1-2.

104 **Yeni Meram**, 13 Haziran 1958; **Öz Demokrat Konya**, 2 Aralık 1958; **Cumhuriyet**, 7 Ocak 1959; **Yeni Meram**, 19 Ocak 1959; **Yeni Meram**, 27 Nisan 1959; **Öz Demokrat Konya**, 19 Temmuz 1959.

105 İl yönetiminde Galip Bilge, Nuri Yılmazgil, Sofu Tuğrul, Sadrettin Oktay, Mehmet Hoşgeçin, İsmail Küçükkeleş, Hasan Yarma, Seyit Birlik ve Mustafa Özaydın yer almıştır. **Babalık**, 14 Haziran 1950.

Köni ile General Şefik Çakmak da katılmıştır. DP'nin muhalefet olarak sadece CHP'yi muhatap aldığını belirten Köni, antidemokratik kanunlar nedeniyle iktidarı eleştirmiştir.[106]

MP Konya Teşkilatı 1952'de on birinci örgütünü Hadim'de kurmuş, il ve ilçe kongrelerini tamamladıktan sonra 27 Nisan'da ikinci kongresini düzenlemiştir. Belediye Halk Sinemasında düzenlenen kongrede Hamza Gür isimli delege, parti olarak Konya'da bir gazeteye şiddetle ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır. İktidar icraatlarının eleştirildiği kongreye katılım yüksek olmuştur. Aynı gün Belediye Meydanı'nda açık hava toplantısı da düzenlemiştir. Kendisini bekleyen kalabalığa 2 saat konuşan Osman Bölükbaşı, DP'yi muhalefette ve iktidarda başka davranmakla itham etmiştir. İktidar partisinin dini siyasete alet ettiğini belirterek Diyanet İşleri Başkanlığının müstakil hâle getirilmemesini eleştirmiştir. Bayar'ın cumhurbaşkanı olarak tarafsızlığını koruyamadığını vurgulayan Bölükbaşı, basın özgürlüğünün tehdit edilmeye başlandığına dikkat çekmiştir.[107]

1952 yılı Bozkır İlçe Kongresi'nde ilginç bir olay meydana gelmiştir. Hasan Yücel isimli bir şahıs, kongrenin yapıldığı binanın camını kırarak silah göstermiş ve dinleyicileri tehdit ederek dağılmalarını söylemiştir. MP Teşkilatı, olaydan iktidar partisini sorumlu tutmak istemiştir. Ancak yapılan tahkikat sonucunda şahsın MP üyesi olduğu ortaya çıkmıştır.[108]

MP İl Teşkilatı diğer partiler gibi kongreler haricinde ilçelerde toplantılar düzenlemiştir. Ankara'dan gelen hatipler, bu toplantılarda iktidarı ağır bir dille eleştirmiştir. Ilgın'daki toplantıda "devr-i sabık" yerine "devr-i zırzır" yaratan iktidar partisinin şeflik sevdasına düştüğü, ancak 1954 seçimlerinde millet önünde diz çökmek zorunda kalacağı vurgulanmıştır.[109]

MP 1954'te kapatılınca yerini CMP'ye bıraktı.[110] Teşkilatlanma çalışmaları doğrultusunda genel seçimler öncesinde faaliyetler hız kazandı. Bu kapsamda nisan ayı içinde 30 köyde 47 ocak teşkilatı kuruldu. 1956 yılına gelindiğinde ise ocak teşkilatı sayısı 782'ye ulaştı.[111]

---

106 **Yeni Konya**, 21 Nisan 1951.

107 **Yeni Konya**, 28 Nisan 1952; **Gürses**, 8 Ağustos 1952.

108 **Yeni Meram**, 2 Nisan 1952.

109 **Gürses**, 30 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 25 Aralık 1952.

110 Fesih kararında MP'nin din, mezhep ve tarikat esaslarına dayanan ve gayesini saklayan dernekler durumunda olduğu belirtilmiştir. **Akşam**, 28 Ocak 1954; **Milliyet**, 28 Ocak 1954.

111 **Yeni Konya**, 14 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 5 Ocak 1956.

CMP Birinci İl Kongresi 17 Nisan 1955'te Belediye Sinemasında yapıldı. Kongrede hazır bulunan Genel Başkan Osman Bölükbaşı, partiler arasındaki ılımlı havaya dikkat çekerek bunun devam ettirilmesi temennisinde bulundu ve iktidarı "ölçülü bir dille" eleştirdi. Partiler arasındaki iyi havayı bozmayacağını belirten Bölükbaşı ülke demokrasisinin gelişmesine katkı sağlayacağını söyledi. Bu kongreyi DP Konya milletvekillerinden Remzi Birand, Mustafa Bağrıaçık, Rüştü Özal, Hamdi Ragıp Atademir ve Reyhan Gökmenoğlu kısa bir süre takip etti. Hatta Bölükbaşı'nın tenkitlerine cevap Milletvekili Ölçmen tarafından aynı gün yapılan DP Merkez İlçe Kongresi'nde verildi. Bu durum Konya basınında siyasetteki ılımlı havanın bir örneği olarak gösterildi. Ancak bu iyimser hava fazla uzun sürmedi ve ilçe kongrelerinde iktidar, yeniden şiddetle eleştirilmeye başlandı.[112]

CMP Konya Teşkilatı, ikinci il kongresinden önce 20 Mayıs 1956'da 15.000 kişinin katıldığı büyük bir açık hava toplantısı düzenledi. Mavi bir bavul ve bir çift ses kayıt cihazı ile kürsüye çıkan Bölükbaşı'nın konuşması 157 dakika sürdü. Kırşehir'in ilçe yapılmasında Konya milletvekillerinin de vebali olduğunu söyleyen ve adalet konusu üzerinde duran Genel Başkan "Hep adaletten bahsediyoruz; Ne yapalım, kendisi mevcut olmıyan bir şeyin, lâfı ve sözü ile avunalım bari!." söyleminde bulundu. Bölükbaşı, iktidarın demokratik Anayasa ile ilgili tutumuna ise "Canları istedi mi bir günde 40, 50 kanun çıkarıyorlar. Bugünkü bizim demokrasimizin hakiki adı diktafonlu demokrasidir. En küçük tenkit bile zaptediliyor ve suç olduğuna dair bir savcı muavini imzasını basıyor. Sebep? Çünkü ekmeği Menderes'in elindedir." şeklinde sert bir eleştiri getirdi.[113] Bölükbaşı'na göre DP iktidarı Türkiye'de adalet ve özgürlük yerine korku ikliminin hâkim olmasına çalışıyordu.[114]

CMP İkinci İl Kongresi 30 Eylül 1956'da Şahin Sinemasında gerçekleşmiş ve yönetim ibra edilmiştir. Kırşehir Milletvekili Tahir Taşer'in de hazır bulunduğu kongrede delegeler, CHP ile yapılacak iş birliği konusunda sert eleştirilerde bulunmuştur.[115]

---

112 **Cumhuriyet**, 18 Nisan 1955; Kongrede idare heyetine Galip Bilge, Sabri Köylüoğlu, Necati Taşbaş, Mustafa Özaydın, Hasan Akdoğan, Zeki Danacı, Hasan Gücüyener, Üzeyir Tüzün Köylüoğlu ve Bahri Yüzbaşıoğlu seçilmiştir. **Yeni Konya**, 18 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 21 Mayıs 1956.

113 **Yeni Konya**, 21 Mayıs 1956.

114 **Cumhuriyet**, 21 Mayıs 1956.

115 **Milliyet**, 1 Ekim 1956; **Yeni Konya**, 1 Ekim 1956.

DP'den ayrılan milletvekilleri tarafından 1952'de kurulan TKP de ülke genelinde teşkilatlanma faaliyetlerine girişmiştir. Genel Merkez İdare Kurulu üyelerinden Recep Çakar ile Ali Rıza Güç 1956'da Konya Teşkilatıyla görüşmüştür. Görüşme sonucunda il başkanlığı görevini Veysi Tozan üstlenmiş ve Merkez İlçe Teşkilatının kurulmasına karar verilmiştir.[116]

TKP ile CMP'nin 1958 yılında aldığı birleşme kararı sonrasında oluşan yeni parti CKMP adını almıştır. Bu nedenle il ve ilçe teşkilatları her iki parti mensuplarından oluşacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. CKMP Teşkilatı iktidar-muhalefet ilişkilerinin kopma noktasına geldiği günlerde İhsaniye Ocak Kongresi'ni düzenlemiştir. Genel Başkan Bölükbaşı, CHP ile DP'nin ülke sorunlarını bir kenara bırakarak birbirlerinin kirli çamaşırları ile uğraştıklarını ve bu yolla vatandaşı aldattıklarını vurgulamıştır.[117]

CKMP Birinci İl Kongresi 18 Ekim 1959'da Şahin Sinemasında yapılmıştır. Kongrede Genel Başkan Bölükbaşı, yaklaşık 4 saat süren bir konuşması ile yeni bir rekor kırmıştır. Konuşmasında Bayar ve Menderes'in muhalefet yıllarındaki konuşmalarından örnekler veren Bölükbaşı "Kanunlar ve zihniyet değişmedikçe, şahısların değişmesi işe yaramaz. Çürük ve laçka bir otobüsün şoförü değişmiş, ne işe yarar!.. Biri hürriyet dedi mi hemen omuzlara alınıyor." demiştir.[118] CKMP İl Teşkilatı 1957 genel seçimler sonrasında özellikle köyleri gezerek vatandaşların dertlerini dinlemiştir.[119]

1.4. Hürriyet Partisi

DP içinde yaşanan kriz sonrası kopan milletvekilleri tarafından 1955 yılında kurulan bir diğer parti HP'dir.[120] Hemen teşkilatlanma çalışmalarına başlayan HP, Konya'da birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Siyasi çevrelerde HP İl Teşkilatının

116 **Milliyet**, 20 Mayıs 1952; **Yeni Konya**, 5 Şubat 1956.

117 **Milliyet**, 17 Ekim 1958; **Yeni Konya**, 6 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 20 Nisan 1959.

118 **Cumhuriyet**, 19 Ekim 1959.

119 **Öz Demokrat Konya**, 21 Ekim 1959.

120 Eski bakanlardan Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun başını çektiği milletvekillerinin, haklarında dava açılan gazetecilere ispat hakkı tanınmasını istemesi üzerine DP içinde bir kriz yaşanacaktır. 19 milletvekilinden 9'u partiden ihraç edilecek kalan 10 milletvekili de DP'den istifa edecektir. Böylece 14 Aralık 1955'te HP kurulmuş olacaktır. Bayram Koca, "Ellili Yıllarda Merkez Sağ: Demokrat Partinin Özgürlük ile İstismar Arasındaki Dini Politikaları", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 312; HP'nin kuruluşuna ait müracaatı Safaeddin Karanakçı ile İbrahim Ökten 20 Aralık 1955'te yapmışlardır. **Cumhuriyet**, 21 Aralık 1955.

kurdurulmayacağı yönünde söylentiler dolaşmaya başlamıştır. Bu durumun üzücü olduğunu belirten Konya eski Milletvekili Ziyad Ebüzziya, CHP'lilerin benzer ifadeleri 10 yıl önce DP için söylediğini hatırlatmıştır. Ebüzziya'ya göre bir yerde parti teşkilatının kurulmasına Hükûmet değil halk karar vermelidir. Neticede 1956 başında Ebüzziya önderliğinde başlayan çalışmalar, HP'yi destekleyen vatandaşların ev ve iş yerlerinde yapılan toplantılarla devam etmiştir. Yaklaşık bir aylık çabanın sonucunda Konya İl Teşkilatı kurulmuştur.[121]

HP Merkez İlçe Teşkilatı, Türbe ve Alâeddin olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Türbe kısmının başkanlığına Mustafa Gökçek, Alâeddin kısmının başkanlığına ise Mehmet Yüksel getirilmiştir. Ardından diğer ilçelerde çalışmalara başlanmış ve ilk olarak idare heyetinin tamamı çiftçilerden oluşan Kulu İlçe Teşkilatı kurulmuştur.[122] Bu süreçte HP Genel İdare Kurulu üyeleri Konya'da il ve ilçe teşkilatlarıyla toplantılar düzenlemiştir. "Dert dinleme ekibi" ile il genelinde vatandaşların sorunları dinlenmiştir. Çalışmalar neticesini vermiş ve HP, bir yıl içinde 14 ilçede teşkilatlanmayı başarmıştır.[123]

HP Birinci İl Kongresi 1957 genel seçimlerinin arifesinde, 8 Eylül 1957'de Şahin Sinemasında toplandı. Siyasi havanın oldukça gergin olduğu bir döneme gelen kongreye partililer yoğun ilgi gösterdi. HP milletvekillerinden Fethi Çelikbaş ve Ziyad Ebüzziya'nın da katıldığı kongrede Fuat Anadolu il başkanlığına seçildi. Ayrıca DP'den ayrılan milletvekilleri Rüştü Özal ve Muammer Obuz ile CHP Konya İl Başkanı Fakih Özlen de kongrede birer konuşma yaptı.[124]

Kongrede özellikle Rüştü Özal ile Muammer Obuz'a büyük tezahüratlar yapıldı. Özal DP'den istifa ederek halk içinde "Şerefli hiçbir şey olmamayı" tercih ettiğini belirtti. Kendisine yönelik önceden gelmediği ve konuşmadığı için

---

121 İl Teşkilatı: Fuat Anadolu, Ferit Uğur, İhsan Yund, Ragıp Tok, Feyzi Halıcı, Nihat Demirağ, Sofu Tuğrul, M. Faik Dündar, Mehmet Hotamışlı ve Saffet Ertüzün'den oluşmuştur. **Yeni Konya**, 4 Ocak 1956; **Cumhuriyet**, 10 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 11 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 30 Ocak 1956.

122 **Yeni Konya**, 22 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 8 Mart 1956; Cihanbeyli Teşkilatı 15 Mart'ta kurulmuştur. **Yeni Konya**, 16 Mart 1956; Seydişehir Teşkilatı 23 Mayıs'ta kurulmuştur. **Yeni Konya**, 24 Mayıs 1956; Beyşehir Teşkilatı 24 Mayıs'ta kurulmuştur. **Yeni Konya**, 25 Mayıs 1956.

123 **Yeni Konya**, 26 Haziran 1956; **Yeni Konya**, 4 Ekim 1956; **Yeni Konya**, 1 Ekim 1957.

124 İl idare kuruluna Ziya Göktürk, Nihat Demirağ, Selçuk Aytan, Fuat Anadolu, Faik Dündar, Salih Tütüncü, Ferit Uğur, Yusuf Kurdoğlu, Emin Ergene, Kemal Demirok ve Ragıp Tok seçilmiştir. **Yeni Konya**, 9 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 11 Eylül 1957.

eleştirilen Obuz ise "Bir D.P. li olarak karşınıza gelmeye utanıyordum da onun için gelemiyordum." cevabını verdi.[125]

HP İkinci Başkanı Dr. İbrahim Ökten, 1958 Temmuz'unda İl Teşkilatı ile temaslarda bulunmak üzere Konya'ya geldi. Ökten Konya'da yaptığı açıklamada DP'nin iktidara geldiği günden itibaren tüm seçimlerde kendisi için en uygun zamanı aradığını belirtti. Diğer parti liderlerinin anlayış göstermesi hâlinde işbirliği için müzakerelere yeniden başlanabileceğini vurguladı. Yapılan toplantı sonucunda muvakkat idare kurulu seçildi ve il başkanlığına Avukat Selçuk Aytan getirildi.[126]

Muhalefet partileri arasında birleşme görüşmeleri sürdüğü sırada HP Genel Merkezinden İrfan Aksu, Konya Teşkilatı ile bir görüşme yaptı. DP iktidarının mevcut sosyal düzeni bozmasına daha fazla fırsat tanımayacaklarını belirten Aksu, siyasi partilerin güçlerini birleştirmeleri gerektiğini vurguladı.[127] Neticede güç birliğine karar verildi ve HP kendisini feshederek CHP ile 1958 Kasım'ında birleşti. Ancak bu konuda Konya Teşkilatının yönetici kadrolarında görüş ayrılıkları yaşandı. Konya İl Başkanı Selçuk Aytan ve İkinci Başkan Nuri Demirağ 2 Aralık 1958'de DP'ye katıldı.[128]

Sonuç olarak 1950'li yıllarda kurulan siyasi partiler, ilk olarak teşkilatlanma çalışmalarına başlamıştır. Türkiye'nin önde gelen illerinden olduğu için siyasi partilerin ilgi alanına girse de Konya'da örgütlenmek oldukça zahmetli olmuştur. Çünkü Konya coğrafi olarak çok geniş bir alana yayılmıştır. DP bu zorluğu aşarak il genelinde oldukça güçlü bir teşkilat kurmayı başarmıştır. Konya İl Teşkilatı en uzak köylere kadar giderek vatandaşları dinlemiş ve onlara değer verdiğini göstermiştir. Dolayısıyla Konya'da halkın en çok ilgi gösterdiği ve üyesi olduğu siyasi parti, DP olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasında DP'nin iktidar partisi olma gerçeği de yadsınmamalıdır.

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk siyasi partisi olmasına rağmen CHP, Konya'da DP kadar geniş ve etkili bir teşkilat kurmamıştır. Yıllardır iktidar olmanın getirdiği yıpranma ve yorgunluk CHP İl Teşkilatına da yansımıştır. Ancak bu

---

125 **Cumhuriyet**, 9 Eylül 1957.

126 **Öz Demokrat Konya**, 18 Temmuz 1958; İdare kurulu şu isimlerden oluşmuştur: Türkân Duru, Selçuk Aytan, Nihat Demirağ, Abdullah Ekim, Ali Rıza Ercan, Ahmet Çobanoğlu, Naci Uluşahin, Emin Ergene, İbrahim Sızma, Mustafa Gökçek ve Ali İhsan Döngel. **Yeni Konya**, 18 Temmuz 1958.

127 **Yeni Konya**, 18 Kasım 1958.

128 **Hürriyet**, 25 Kasım 1958; **BCA**, 10-9-0-0/216-670-3, 1960.

durum 1957 genel seçimleri sonrasında ülkenin sosyoekonomik durumunun da etkisiyle değişmeye başlamıştır. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşulları kendisi için avantaja çevirmek isteyen CHP Teşkilatı, seçim sonunda örgütlenme çalışmalarına hız vermiş ve DP ile kıyasıya bir mücadeleye girişmiştir. Genellikle DP'den kopan diğer muhalif partiler de güçleri oranında teşkilatlanmaya çalışmışlardır. Bu süreçte Konya'da üzüntüye sebep olacak önemli bir olay yaşanmamıştır.

Siyasi partilerin teşkilatlanması ve tabanın coşkusunun korunmasında kongreler önemli bir yer tutmuştur. Kongrelerde parti yönetimleri delegelere hesap vermiş ve eleştirilere maruz kalmıştır. Delegelerin kongrelerdeki istek ve şikâyetleri, Konya'nın ana sorunlarını oluşturması bakımından önem arz etmiştir. İlk dönemlerde yol, su, elektrik, konut, okul ve toprak dağıtımı gibi sorunlara ilerleyen süreçte hayat pahalılığı, fiyat istikrarı, mal darlığı gibi ekonomik problemler eklenmiştir. Bunun yanında hem iktidar hem de muhalefet, birbirlerine karşı sert eleştirilerde bulunarak siyasi tansiyonun gergin kalmasına neden olmuştur. Muhalefet sürekli olarak antidemokratik kanunlar ile baskı politikalarını tenkit etmiş, iktidar partisi ise Türkiye'de demokrasi ihtilalini gerçekleştirdiğini vurgulayarak CHP dönemini kıyasıya eleştirmiştir. Bu durum toplumsal kutuplaşmayı beraberinde getirmiştir. Kongrelerine mülki amirler ile devlet memurlarının da katılmasıyla DP'de zamanla parti-devlet aynîleşmesi başlamıştır.

2. Seçimler

Türkiye'de Tek Parti Dönemi'nin son milletvekili seçimi 1943 yılında yapılmış ve bu dönem 1946'da yapılan ilk çok partili seçimle sona ermiştir. İki dereceli olan seçim sistemi de 5 Haziran 1946 tarihinde kabul edilen Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile tek dereceli çoğunluk seçim sistemine dönüştürülmüştür.[129]

DP programına göre genel seçimler tek dereceli yapılmalı ve millî iradenin tam tecellisi için siyasi partiler eşit haklara sahip olmalıdır. Bu nedenle seçimler her türlü müdahaleden uzak, serbest ve gizli oy ile yapılmalıdır.[130] Fakat açık oy-gizli tasnif yönteminin kullanılması ve denetimin adli kurumlar yerine idari

129 **TBMMZC**, 7. Dönem, C 24, 05.06.1946, s. 48; **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, No: 3685, TÜİK, Ankara 2012, s. XII.

130 **BCA**, 490-1-0-0/435-1807-1, 1946; **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, Ankara 1946, s. 31-32.

birimlerce yapılması seçim sonuçları üzerinde uzun süre tartışmalar yaşanmasına sebep olacaktır.[131]

Çok partili siyasi hayata dönülmesinde dönüm noktası olan 1946 genel seçimlerine CHP, MKP ve DP katıldı. 21 Temmuz 1946'da yapılan seçimlerde 465 milletvekilliğinden 397'sini CHP, 61'ini DP ve 7'sini bağımsızlar kazandı.[132] İlerleyen günlerde ülkenin pek çok yerinden seçimlerde baskı oluşturulduğu, hile yapıldığı, oyların sayılmadığı ve sahte tutanakların hazırlandığı şeklinde şikâyetler yükseldi.[133]

Muhalefet tarafından yapılan itirazlar sonuçları değiştirmese de 1946 genel seçimleri tarihteki yerini, şaibeli seçim olarak aldı. Seçimlerin ardından başlayan tartışmalar 1950'ye kadar sürdü. DP, seçimlerin bağımsız kurullar nezaretinde yapılması gerektiğini söyledi ve nispi temsil seçim sistemini savundu. Muhalefete göre güvenilir bir seçim kanunu şarttı. Bu nedenle seçimlerdeki usulsüzlükler sürekli gündeme getirildi. CHP bu baskılara daha fazla dayanamadı ve nihayet yeni seçim kanunu 16 Şubat 1950'de TBMM'de onaylandı.[134]

2.1. 1950 Seçimleri

2.1.1. Milletvekili Seçimleri (14 Mayıs 1950)

TBMM, 24 Mart 1950'de seçimlerin yenilenmesine karar vermiş ve seçim bölgelerinden çıkacak milletvekili sayıları Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır. Türkiye'de 14 Mayıs 1950 genel seçimi 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu gereği tek dereceli, eşit, genel, gizli oy ve açık tasnif usulüne göre adli denetim altında yapılan ilk demokratik seçim olmuştur. 1946-1957 yılları arasında yapılan seçimlerde uygulanan tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sistemine göre kullanılan oyların salt çoğunluğunu alan parti, o seçim bölgesindeki tüm milletvekillerini kazanmıştır.[135]

Genel seçim yaklaşırken halkın çoğunluğu DP'nin yanında yer almıştır. Seçim kampanyası boyunca DP ve MP özellikle hayat pahalılığı ve demokratikleşme

131 **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, s. XII.

132 **Ayın Tarihi**, Temmuz 1946, s. 4.

133 Yeşil, **age.**, s. 73.

134 Mete Kaan Kaynar, "Türkiye'nin Ellili Yılları Üzerine Bazı Notlar", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 17.

135 **Milletvekili Genel Seçimleri**, s. XII.

üzerinde durmuştur.[136] Zira DP seçim propagandasıyla ekonomi ve siyasette liberalleşme ile radikal laiklik savunusunda belirli bir yumuşamayı hedeflemiştir.[137]

DP liderleri halka, İsmet İnönü'nün ülkenin başında kalması hâlinde hiçbir şeyin değişmeyeceğini anlatmaya çalıştı. Devlet bürokrasisine saldırma stratejisinden vazgeçilerek partiyle devlet arasındaki farklılık vurgulandı.[138] "Devr-i Sabık" yaratmayacağı taahhüdünde bulunan DP, böylece bürokrasiye güvence vermeye çalıştı. Zira hesap sorma devrinin açılması ülkeyi kargaşaya ve istikrarsızlığa sürükleyebilirdi.[139] DP tarafından yayınlanan seçim beyannamesinde CHP vaatlerinin rasyonel olmadığına ve gerçekleri yansıtmadığına dikkat çekildi. Beyannamede DP'nin yapacağı icraatlar anlatılırken iktidar partisinin politikaları da eleştirildi.[140]

Seçim kampanyasını İnönü üzerine oturtan CHP, seçimlerin kaybedilmesi durumunda devletin sıkıntıya düşeceğini anlattı. Millî Şef, seçim meydanlarında Türkiye'ye demokrasiyi kendisinin getirdiğini belirtti[141] ve demokrasinin anarşi demek olmadığını vurguladı.[142] Seçimde hem iktidar partisi hem de muhalif partiler 4-10 Mayıs 1950 tarihleri arasında Ankara ve İstanbul radyolarında onar dakikalık konuşmalar yaptılar.[143] Radyondan yapılan propaganda Türkiye gibi okuma-yazma oranının çok düşük olduğu bir ülkede oldukça önemliydi.[144]

---

136 Tevfik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze**, İmge Kitabevi, Ankara 2013, s. 18-19.

137 Anıl Varel, "Ellili Yıllarda Muhalefet: Hükümete Yönelik Temel Eleştiriler ve DP Karşısında CHP'nin İdeolojik Konumlanışı", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 214-215.

138 Ahmad, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Kaynak Yay., İstanbul 2012, s. 132.

139 Tanel Demirel, **Türkiye'nin Uzun On Yılı: Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2016, s. 98.

140 **BCA**, 30-1-0-0/44-265-14, 1953; Çok partili siyasi hayatın dönüm noktalarından biri olan 1950 seçimleri, aynı zamanda bu yarışa katılan tüm partilerin seçim beyannamesi yayımladıkları ilk seçim olmuştur. **Cumhuriyet Dönemi Partiler, Seçimler, Beyannameler (1923-1980)**, Ed. Mete Kaan Kaynar, Nurettin Kalkan, TBMM Basımevi, Ankara 2022, s. 139.

141 M. Serhan Yücel, **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul 2001, s. 77.

142 Çavdar, **age.**, s. 18-19.

143 Çağatay Benhür, "14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları", **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi**, S 17, Konya 2007, s. 66-67; **Ekekon**, 27 Nisan 1950.

144 Nevra Ersarı, "Ellili Yıllarda Radyo ve Siyaset", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed.Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 394.

14 Mayıs 1950 seçimlerine Tablo II'de görüldüğü üzere CHP, DP, MP ve bağımsız adaylar katıldı. Ülke genelinde 8.905.743 seçmenden 7.953.085'inin oy kullandığı seçimlere %89,30 katılım sağlandı.[145] Katılımın yüksek seyretmesinde halkın artık kendi temsilcilerini özgürce seçebileceği inancının yanında DP'nin sandıklara sahip çıkılması gerektiği yönündeki propagandası da etkili oldu.[146]

Tablo II: 14 Mayıs 1950 Milletvekili Seçim Sonuçları (Türkiye)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Milletvekili Sayısı
DP	4.391.694	%55,22	416
CHP	3.148.626	%39,59	69
MP	368.537	%4,63	1
Bağımsız	44.537	%0,56	1

Seçim sonucunda DP, geçerli olan çoğunluk sistemi sayesinde TBMM'deki sandalye sayısının %85,4'ünü elde etmiştir.[147] 14 Mayıs 1950 milletvekili seçimi Türk demokrasi tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Çünkü seçim günü Türk milleti sandıklara giderek hür iradesiyle CHP iktidarına son vermiştir.[148] Millet kendi siyasi, ekonomik, toplumsal beklentilerine çözüm öneren ve o zamana kadar denenmemiş muhalefeti, iktidara getirmiştir. Kansız, kavgasız ve demokrasiye uygun bir seçim sonucunda iktidarın el değiştirmesi demokratik bir ihtilal olup bunda her iki partinin payı da eşittir.[149]

---

145 Araştırmalarımız sonucunda 1950 genel seçimleriyle ilgili farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Belgelerde seçmen sayısı, kullanılan oy sayısı ve katılım oranı aynı olup partilerin aldıkları oylarda ve oranlarda farklılıklar söz konusudur. Sadece Adalet Bakanlığından tebliğ olunan sonuçlar ile TÜİK verileri birbirleriyle aynıdır. Bu nedenle çalışmamızda Adalet Bakanlığı sonuçları ile TÜİK verileri dikkate alınmıştır. **BCA**, 30-1-0-0/44-265-13, 1953; **BCA**, 30-1-0-0/51.309.7, 02.05.1954; **BCA**, 30-1-0-0/52-312-4, 30.10.1957; **Milletvekili Genel Seçimleri**, s. 5; **1950-1965 Milletvekili ve 1961, 1964 Cumhuriyet Senatosu Üye Seçimleri Sonuçları**, No: 513, DİE, Ankara 1966, s. XXIX.

146 **TÜSİAD Tarih 2002**, Yayın Yönetmeni Ahmet Kuyaş, Lebib Yalkın Yay., İstanbul 2002, s. 292.

147 Seçim Kanunu'na göre, illerin çıkaracağı milletvekili sayıları 40.000 nüfusa 1 milletvekili düşecek biçimde hesaplanmıştır. Bu nedenle milletvekili sayıları 1950 yılında 487, 1954 yılında 542, 1957 yılında ise 610 olarak belirlenmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/51.309.7, 02.05.1954; **Milletvekili Genel Seçimleri**, s. 1, 5, 25.

148 Çavdar, **age.**, s. 13.

149 Albayrak, **age.**, s. 180.

DP'nin elde ettiği başarı karşısında büyük hayal kırıklığı yaşayan CHP, hiç beklemediği bu yenilgiyi vakar içinde kabul etmeye çalışarak iktidarı elinde tutmak için yasadışı yollara başvurmayı denememiştir.[150] Böylece Hilmi Uran'ın deyimiyle rejime bağlı olduklarını göstermişlerdir. Seçimlerden sonraki ilk kurultay partideki ümitleri artırmıştır. Zira CHP'nin dağılacağından endişe eden yöneticiler, kurultayın manzarası karşısında rahatlamışlardır.[151] Neticede ilk şok atlatılmış ve alınan %40 oy oranı, 27 yıl iktidarda olan bir parti için başarı olarak değerlendirilmiştir.[152] Bu durum Türkiye'de demokrasinin sağlıklı bir şekilde yerleşmesi açısından önemli bir göstergedir.

2.1.1.1. Konya'da Seçim Hazırlıkları ve Partilerin Kampanyaları

Seçim tüm ülkede olduğu gibi Konya'da da büyük bir heyecanın yaşanmasına neden olmuştur. Bu heyecan içinde CHP Konya İl Başkanı Vehbi Bilgin beraberindeki heyetle birlikte Ankara'ya giderek Cumhurbaşkanı'nın Konya'dan aday olmasını rica etmiştir. Yeni seçim kanunu doğrultusunda Adalet Bakanlığı, Konya Seçim Kurulu başkanlıklarını şubat ayında oluşturmuştur. Ardından seçim hazırlıklarına başlanan şehirde binalara numara verme işlemleri bitirilmiş, Ankara'dan gelen boş seçim ve kütük cetvelleri İl Seçim Kurulu Başkanlığına teslim edilmiştir.[153]

Seçim sürecinde şehirdeki muhalefet, CHP'den geçmişin hesabını sormuş ve Konya'nın sürekli ihmal edildiğinden bahsetmişti. Hâlbuki Demokratlar önemli bir şeyi unutmuştu. O da Celâl Bayar'ın bu 25 senelik sürede başbakanlık ve iktisat bakanlığı görevlerinde bulunmuş olmasıydı. Bu nedenle Fakih Özlen, muhalefetin geçmişle ilgili CHP'ye sorduğu soruları aynı şekilde Bayar'a yöneltmek istediğini belirtmişti. Marmara Denizi'nde yat sefası yapan Bayar'ın bu 25 senede Konya'ya ancak 3 kez gelebildiğinden bahseden Özlen, muhalefete destek verenleri uyarmayı ihmal etmemişti.[154]

Seçim kampanyası dolayısıyla İnönü 4 Nisan 1950'de Konya'ya gelmiştir. İstasyondan Hükûmet Alanı'na kadar büyük bir kalabalık Cumhurbaşkanı'na

---

150 Demirel, **age.**, s. 100.

151 Uran'a göre seçimlerin kaybedilmesinde; CHP'nin iktidardayken yaptığı hatalar, muhalefetin ulu orta halka yaptığı vaatler ve DP'nin daha iyi bir iktidar olacağı yolunda halkı inandırması etkili olmuştur. Hilmi Uran, **Hâtıralarım**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1959, s. 575-577.

152 **BCA**, 490-1-0-0/10-55-21, 24.05.1950.

153 **Ekekon**, 20 Şubat 1950; **Ekekon**, 28 Şubat 1950; **Selçuk**, 28 Şubat 1950.

154 Fakih Özlen, "Hoşgeldiler..", **Ekekon**, 25 Mart 1950, s. 1.

sevgi gösterilerinde bulunmuştur. İnönü konuşmasında yeni dönemde başlıca amaçlarının ülke siyasetine huzur ve istikrar getirmek olduğunu belirtmiştir. Konya adaylığı teklifi için minnettar olduğunu ifade eden Cumhurbaşkanı, iki yerden başka aday gösterilemeyeceği için bunun mümkün olamayacağını söylemiştir.[155]

Seçim sürecinde parti teşkilatlarının önündeki en önemli konu milletvekili adaylarının belirlenmesiydi. Çünkü kamuoyu büyük bir sabırsızlıkla adayların isimlerini bekliyordu. Konya'nın yetiştirdiği önemli isimlerden olan Saip Ragıp Atademir'e[156] göre adaylar ülkesini seven, geleneklerine hürmet eden, vatandaşlarına yardımı esirgemeyen, her tarafa bilgi saçabilecek, merhametli, ahlaklı, faziletli kişilerden oluşmalıydı. Atademir, geniş bir sahada liste usulüyle çoğunluğa dayalı seçim sistemini sağlıklı bulmuyordu. Çünkü herhangi bir nedenle kendi mahallesinde bile tanınmadığı hâlde listeye giren bir milletvekili adayı bir anda bütün bir ili temsil edebilecekti.[157]

CHP Genel Sekreterliği tarafından yoklamalar yapıldıktan sonra il teşkilatları ile milletvekili adaylarının seçimlere en iyi şekilde hazırlanmaları vurgulanmıştır. Bunun için parti teşkilatları bünyesinde propaganda komitelerinin oluşturulması ve çevredeki siyasi gelişmelerin rapor hâlinde sunulması istenmiştir.[158] Ayrıca seçimler öncesinde il teşkilatları, muhalif partilerin olumsuz propagandalarına karşı dikkatli davranmaları hususunda uyarılmıştır. Bununla birlikte CHP Genel Merkezi, seçimler için 68.450 TL ödenek gönderdiği Konya Teşkilatına milletvekilleri, yeni adaylar ve partililer de 11.250 TL bağış yapmıştır. Konya Teşkilatı ise seçimler için toplam 72.712 TL harcama gerçekleştirmiştir.[159]

Nihayet CHP Konya Teşkilatı tarafından Tevfik Fikret Sılay, Sedat Çumralı, Sadi Irmak, Aziz Perkün, Muhsin Adil Binal, Hulki Kargülle, Nuri Karahüyüklü, Hikmet Tural, Rasim Erel, Şükrü Afacan, Emin Bilge ve Ali Fuat

---

155 **Babalık**, 4 Nisan 1950; **Selçuk**, 4 Nisan 1950; **Cumhuriyet**, 5 Nisan 1950; **Ekekon**, 5 Nisan 1950.

156 Saip Ragıp Atademir, Konya DP Milletvekili Hamdi Ragıp Atademir'in büyük ağabeyidir. Almanya'da hem tıp hem de kimya tahsil etmiştir. Almanca, İngilizce, Fransızca, Arapça, Farsça, Urduca ve Latince bilen Atademir'in İstanbul ve Konya basınında birçok yazısı yayınlanmıştır. Arıkan, **Hamdi Ragıp Atademir (Hayatı Şahsiyeti ve Fikirleri)**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998, s. 30-31.

157 S. Ragıp Atademir, "Vatandaşlar Nasıl Milletvekili İstiyor?", **Selçuk**, 11 Nisan 1950, s. 1; "Vatandaşlara Düşen Vazife", **Selçuk**, 25 Nisan 1950, s. 1.

158 **BCA**, 490-1-0-0/10-52-3, 22.02.1950; **BCA**, 490-1-0-0/10-54-30, 08.04.1950.

159 **BCA**, 490-1-0-0/10-54-12, 25.03.1950; **BCA**, 490-1-0-0/1512-159-1, 15.01.1951.

Belgin milletvekili adayları olarak belirlenmiştir. Geriye kalan 5 aday ise Genel Merkezin tespit ettiği Ali Rıza Türel, Sait Süslü, Galip Gültekin, Vehbi Bilgin ve Mehmet Sönmez olmuştur.[160]

DP Konya Teşkilatı da milletvekili adayları olarak Abdurrahman Fahri Ağaoğlu, Himmet Ölçmen, Ziya Barlas, Muammer Obuz, Remzi Birand, Kemal Ataman, Tarık Kozbek, Ali Rıza Ercan, Ömer Rıza Doğrul, Saffet Gürol, Hidayet Aydıner, Sıtkı Salim Burçak, Rıfat Alabay ve Abdi Çilingir'i belirlemiştir. Geriye kalan 3 aday ise parti tüzüğü gereği DP Genel Merkezi tarafından Umran Nazif Yiğiter, Ziyad Ebüzziya ve Murat Ali Ülgen olarak belirlenmiştir.[161]

Kamuoyunda seçimler öncesinde iktidar ile muhalefet partileri arasında ılımlı bir havanın tesis edilmesi ve buna karşılık şiddet siyasetinin bırakılması vurgulandı. Bu durum yapılacak seçimlerin güvenliği için oldukça önemliydi. CHP Konya Teşkilatı seçimi kazanacaklarından emindi. Konya bölgesi müfettişi ve CHP Ankara Milletvekili Hıfzı Oğuz Bekata'ya göre su geçilirken at değiştirilmemeliydi. Konya halkı sağduyulu ve asil duygulara sahipti. Bu nedenle Konya'da seçimleri kazanan parti CHP olacaktı.[162]

CHP Konya İl Başkanı Vehbi Bilgin'in seçimi kesin olarak kazanacaklarını iddia etmesi üzerine A. Fahri Ağaoğlu "Neye güveniyorsunuz?" sorusunu sordu. Bilgin "Her seçmene iki buçuk lira verdik mi seçimler olur biter." cevabını verdi. Bunun üzerine Ağaoğlu, DP içinde böyle bir düşüncenin olmayacağını, kendilerinin parasız olarak milletle birlikte çalışacaklarını söyledi.[163]

DP Konya Teşkilatı ilk seçim mitingini 30 Nisan 1950'de Hükûmet Alanı'nda gerçekleştirdi. Yaklaşık 5.000 kişinin izlediği mitingde DP'yi programı olmamakla itham eden CHP'ye cevap verildi. Konya İl Başkanı A. Fahri Ağaoğlu, DP'nin kurulduğu günden itibaren mevcut programını uygulamaktan ziyade özgürlük ve demokrasi mücadelesine giriştiğine dikkat çekti.[164]

DP Konya Teşkilatı tarafından seçim için hazırlanan beyannamelerde CHP'nin kuruluşundan itibaren hiçbir işi milletin arzusuna göre yapmadığı belirtildi ve "Bize göre demokrasi (Halk için, halkla beraber, halk idaresi)

160 Konya CHP milletvekilliği talebinde bulunanlar için bk. **BCA**. 490-1-0-0/310-1266-1, 05.04.1950; **Babalık**, 10 Nisan 1950; **Cumhuriyet**, 11 Nisan 1950; **Babalık**, 18 Nisan 1950.

161 **Babalık**, 13 Nisan 1950; **Selçuk**, 14 Nisan 1950.

162 Abanazır, "Konya Nutku", **Ekekon**, 6 Nisan 1950, s. 1; **Babalık**, 8 Mayıs 1950.

163 **DPMGMZ**, C 16, 09.06.1953, s. 35.

164 **Ekekon**, 1 Mayıs 1950; **Yeni Konya**, 1 Mayıs 1950; **Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Arşivi**, Seçim Dosyası 3423/YD19192, 1950.

dir. Demokrat Parti, Millet'in içinden çıkmıştır. Millet'in bütün dertlerini ve isteklerini bilerek Milletle beraber çalışacak bir partidir. Millet'in emrindedir. Millet'in hâkim olduğunu görmek birinci emelimizdir." dendi. Seçimle ilgili "Ne yapılışa yapılsın boştur. Halk Partisi son günü yapacağını bilir. Ordu Halk Partisi ile beraberdir." gibi sözlere asla inanılmaması gerektiğinin altı çizildi.[165]

Seçim günü yaklaştıkça basında Konya DP Teşkilatının çöktüğü iddiaları da yer almaya başladı. Aslında bu haberlerde CHP propagandası yapılmakta, Konya halkının Atatürk ve İnönü'ye karşı vefalı olduğu mesajı verilmekteydi. Seçimlerde DP listesindeki milletvekili adaylarının büyük çoğunluğunun yerli olmadığı belirtilirken CHP adaylarının Konyalı olduğu vurgulandı.[166]

2.1.1.2. Konya'da Seçim Sonucu

Seçimlerin güvenliği meselesi ülke genelinde olduğu gibi Konya'da da endişeli bir bekleyişi beraberinde getirmiştir. Neyse ki bu kaygılar yersiz kalmış ve 14 Mayıs 1950 günü seçmenler sakin bir şekilde oylarını kullanmıştır. Seçimde yakasında CHP rozeti olanların bile muhalefet partisine oy verdiği iddia edilmiştir. Bu kişiler ülke hayrını DP'nin iktidara geçmesinde görmüş ve kendi partileri olan CHP'nin ancak bu surette ıslah edilebileceğine inanmıştır. Nitekim Merkez'e bağlı Yazır köyünden gelen ilk sandık sonucuna göre 45 seçmenin 42'si DP'ye, 3'ü ise CHP'ye oy vermiştir. Bu durum aslında DP'nin Konya'da seçimleri açık ara kazanacağının ilk göstergesi olmuştur.[167]

Tablo III'te görüldüğü üzere 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde Konya'da 308.358 seçmenden 273.604'ü oy kullanmış ve seçimlere katılım %88,7 olmuştur.[168]

Tablo III: 14 Mayıs 1950 Milletvekili Seçim Sonuçları (Konya)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Milletvekili Sayısı
DP	163.222	%58,9	17
CHP	111.139	%37,8	-
Bağımsızlar	1.573	%0,6	-

165 **Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Arşivi**, Seçim Dosyası 3423/YD19192, 1950.
166 **Babalık**, 9 Mayıs 1950.
167 Özfakih, "Seçim Emniyeti", **Yeni Konya**, 11 Ağustos 1950, s. 1; **Yeni Konya**, 1 Haziran 1950.
168 **1950-1965 Milletvekili**, s. XXX-XXXI; **Milletvekili Genel Seçimleri**, s. 67.

DP'nin seçim zaferi il genelinde büyük bir coşkuyla kutlandı. CHP Konya Bölge Müfettişi Bekata'nın seçim sonuçlarıyla ilgili davranış ve söylemleri Türkiye'de geleceğe umutla bakılabileceğini göstermesi açısından önemliydi. Seçim sonucunu büyük bir olgunlukla karşılayan Bekata, DP'yi tebrik etti ve bu seçimi Türk demokrasisinin süratle geliştiğinin bir göstergesi olarak niteledi.[169]

9. Dönem TBMM'de Konya, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi DP'den seçilen 17 milletvekili ile temsil edildi.[170]

Tablo IV: 9. Dönem Milletvekilleri (Konya)

Milletvekili	Doğum Yeri-Yılı	Mesleği	Aldığı Oy
Abdi Çilingir[171]	Ermenek-1318	Tüccar	162.100
Abdurrahman Fahri Ağaoğlu[172]	Şarkikaraağaç- 1323	Avukat	165.326
Ali Rıza Ercan[173]	Konya-1325	Çiftçi	163.225
Hidayet Aydıner[174]	Taşkent -1900	Avukat	164.709
Himmet Ölçmen[175]	Konya-1327	Mühendis	165.762
Kemal Ataman[176]	Beyşehir-1325	Tüccar	164.030

169 **Babalık**, 18 Mayıs 1950; **Selçuk**, 23 Mayıs 1950; **Yeni Konya**, 1 Haziran 1950.

170 **BCA**, 30-10-0-0/77-511-8, 26.05.1950; Murat Ali Ülgen bağımsız aday iken sonradan DP listesine müstakil olarak girmiştir. **Selçuk**, 19 Mayıs 1950.

171 **TBMM Tercüme-i Hâl Varakası**, Devre: IX, Sicil No: 1778; Çilingir bu dönem Tarım Komisyonunda görev almıştır; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 29.

172 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1771; Ağaoğlu bu dönemde Gümrük ve Tekel, Dilekçe ile Adalet komisyonlarında çalışmıştır; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 1, 29.05.1950, s. 37; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 17, 01.11.1952, s. 37; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 25, 09.11.1953, s. 33.

173 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1781; Ercan bu dönemde Tarım Komisyonunda görev almıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 29.

174 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1774; Aydıner bu dönemde İçişleri, Bayındırlık ve Adalet komisyonlarında çalışmıştır. Kâzım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi**, **TBMM–IX. Dönem 1950-1954**, C. VII, TBMM Vakfı Yay., Ankara 1998, s. 725.

175 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1785; Ölçmen bu dönemde Tarım ve Bayındırlık komisyonlarında çalışmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 30; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 10, 09.11.1951, s. 30.

176 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1773; Ataman bu dönemde Dışişleri, Ekonomi ve Tarım komisyonlarında görev almıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 26; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 10, 09.11.1951, s. 32; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 25, 09.11.1953, s. 39.

Muammer Obuz[177]	Konya-1330	Avukat	163.276
Murat Ali Ülgen[178]	Konya-1314	Memur	157.311
Ömer Rıza Doğrul[179]	Kahire-1893	Gazeteci	166.739
Remzi Birand[180]	Karaman-1324	Mühendis	166.252
Rıfat Alabay[181]	Ereğli-1320	Hâkim	164.037
Saffet Gürol[182]	Konya-1319	Gazeteci	163.448
Sıtkı Salim Burçak[183]	Erzurum-1327	Doktor	163.069
Tarık Kozbek[184]	Edirne-1325	Avukat	163.344
Umran Nazif Yiğiter[185]	İstanbul-1330	Avukat	163.297
Ziya Barlas[186]	İstanbul-1325	Doktor	163.182
Ziyad Ebüzziya[187]	İstanbul-1327	Gazeteci	164.660

177 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1784; Obuz bu dönemde Adalet Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 24.

178 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1786; Ülgen bu dönemde Bütçe Komisyonunda görev almıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 25.

179 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1779; Doğrul bu dönemde Dışişleri ve Millî Eğitim komisyonlarında çalışmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 1, 29.05.1950, s. 831; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 28.

180 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1776; Birand bu dönemde Bayındırlık ve Bütçe komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 729.

181 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1772; Alabay bu dönemde Anayasa Komisyonunda görev almıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 24.

182 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1782; Gürol bu dönemde Meclis Hesaplarını İnceleme ve Ekonomi komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 743.

183 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1777; Burçak bu dönemde Sağlık-Sosyal Yardım, Millî Savunma komisyonlarında çalışmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 1, 29.05.1950, s. 39; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 17, 01.11.1952, s. 40.

184 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1783; Kozbek bu dönemde Anayasa ve Adalet komisyonlarında görev almıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 1, 29.05.1950, s. 35; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 10, 09.11.1951, s. 29.

185 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1787; Yiğiter bu dönemde Maliye ve Kitaplık komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 753.

186 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1775; Barlas bu dönemde Millî Savunma Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 2, 06.11.1950, s. 28.

187 **Tercüme-i Hâl**, Devre: IX, Sicil No: 1780; Ebüzziya bu dönemde Kitaplık, Dışişleri komisyonlarında görev almıştır. Öztürk, **age.**, s. 738.

9. Dönem Konya milletvekillerinin 7'si il sınırları dışında doğarken 10'u il sınırları içinde dünyaya gelmiştir. Seçimde en fazla oyu Kahire doğumlu Ömer Rıza Doğrul almıştır. Bunda Doğrul'un, Mehmet Akif Ersoy'un damadı olması önemli bir etkendir. Yaş ortalaması 43,4 olan Konya milletvekillerinin çoğunluğu hukukçu olup 14 isim üniversite, diğerleri ise ortaokul mezunudur. Ayrıca seçimden önce devlet memurluğu yapan 5 milletvekiline karşın 12'si serbest meslek sahibidir.

2.1.2. Muhtar Seçimleri (13 Ağustos 1950)

Milletvekili seçimlerinden sonra Konya Valiliği yayınladığı tamimde 1950 yılında yapılacak seçimlerde devlet memurlarının tarafsız olmalarını isteyerek muhtar, belediye ve il genel meclis seçimlerinin hürriyet ve serbestlik içinde yapılması gerekliliğini vurgulamıştır. Bununla seçimlerde baskı yapıldığı iddialarının en aza indirilmesi amaçlanmıştır.[188]

Genel seçimlerde hezimete uğrayan CHP, aynı duruma düşmemek için yerel seçimlere daha iyi hazırlanmak istemiştir. CHP Genel Sekreterliği, il teşkilatlarından bu seçimlerde ılımlı bir siyaset izlemelerini talep etmiştir. Çünkü önceki seçimlerde partililer arasındaki rekabetin CHP'ye zarar verdiğine dikkat çekilmiştir. Bu nedenle alınan kararlara bütün partililerin disiplinli bir şekilde uymalarının altı çizilmiştir. Bununla birlikte adayların belirlenmesinde mahallî unsurlara dikkat edilmesi isteğinde bulunulmuştur. Gerekirse aday seçilmesi için partili olmayanlara destek verilmesi ve özellikle her köyde ocak teşkilatlarının kurulmasına vurgu yapılmıştır. Seçimlerde DP'nin ülkeyi kötü yöneteceği, orduya siyaset karıştıracağı ve çıkaracakları af kanunundan komünistlerin de yararlanacağı doğrultusunda propaganda yapılacağı belirtilmiştir.[189]

1950 yılı yerel seçimlerinden ilki 13 Ağustos'ta yapılan muhtar seçimleridir.[190] Bu seçimi ciddiye alan CHP, ilçe teşkilatlarını aktif olarak kullanmaya özen göstermiştir. Dolayısıyla muhtar ve ihtiyar heyetlerinde gösterilecek adayların, ilçe teşkilatları tarafından belirlenmesine karar verilmiştir. İlçelerin de ocak ve bucak teşkilatlarından yararlanması istenmiştir. İlçelerde parti teşkilatının olmaması durumunda ise bu görev il teşkilatlarından talep edilmiştir. Gerçekten de muhtar adaylarının belirlenmesinde ilçe yönetimine danışılmadığı gerekçesiyle CHP Genel Sekreterliği tarafından Konya İl Teşkilatı kınanmıştır.[191]

---

188 **Yeni Konya**, 29 Temmuz 1950.

189 **BCA**, 490-1-0-0/11.57.3, 13.07.1950.

190 **Akşam**, 13 Ağustos 1950; **Milliyet**, 13 Ağustos 1950.

191 **BCA**, 490-1-0-0/11.57.3, 13.07.1950; **BCA**, 490-1-0-0/239-951-4, 11.05.1951.

Yeni kurulan MP'de muhtarlık seçimlerine katılım işi mahallî teşkilatlar tarafından yapılmıştır. MP Konya İl Başkanı Galip Bilge, Konya merkezi için muhtar ve belediye seçimlerine partilerinin katılmayacağını söylemiştir. Bu kararın alınmasında parti teşkilatlanmasının henüz istenen seviyede olmaması etkili olmuştur. Genel seçimleri kazanan iktidar kanadında ise yoğun bir hazırlık görülmemiştir. Adayların belirlenmesi işi genelde ilçe teşkilatlarına bırakılmıştır.[192]

Ülke genelinde sönük geçen seçimlere katılım oranı çok düşük olmuştur. Konya'da bu oran %60 olup beklentilerin altında kalmıştır.[193] Türkiye'de münferit olayların yaşandığı seçimlerde kurullara bazı şikâyetler de yapılmıştır. Bu olaylardan biri Beyşehir'in Kıreli bucağına bağlı Kaba köyünde meydana gelmiştir. Taraflar arasında çıkan kavgada bir kişi öldürülmüş ve aralarında sandık başkanının da bulunduğu 4 kişi ağır yaralanmıştır.[194] Ayrıca CHP Genel Merkezine Türkiye'nin çeşitli yerlerinden sandık başkanlarının kanunlara aykırı davrandığıyla ilgili şikâyet telgrafları çekilmiştir.[195]

Sonuçta 13 Ağustos 1950 tarihinde yapılan muhtar seçimlerini DP kazansa da genel seçimlerdeki gibi bir üstünlük sağlanamamıştır. Seçim sonuçlarına göre DP 18.403, CHP 13.063, MP 384, İşçi ve Çiftçi Partisi 2, MKP 1, karma liste 2.599, bağımsız adaylar ise 3.290 muhtarlık elde etmiştir.[196] DP açısından bu sonucun alınmasında genel seçimlerin getirdiği rehavet etkili olmuştur.[197]

Konya'da 1.037 sandıktan 615'ini DP, 287'sini CHP, 135'ini ise karma liste ve bağımsızlar almıştır. Türkiye genelinde oylarını beklentilerin üzerinde artıran CHP, Konya'dan böyle bir dönüş alamamıştır.[198] Seçimler sonrasında CHP elde edilen sonuçlardan memnun olarak ilçe teşkilatlarına tebrik mesajları göndermiştir. Mesajda yepyeni bir mücadele ruhu ile belediye ve il genel meclisi seçimlerine kanunlar çerçevesinde hazırlanılacağı belirtilmiştir.[199]

---

192 **Yeni Konya**, 9 Ağustos 1950; **Babalık**, 11 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 14 Ağustos 1950.

193 **Cumhuriyet**, 14 Ağustos 1950; **Yeni Sabah**, 14 Ağustos 1950; **Selçuk**, 17 Ağustos 1950.

194 **Babalık**, 14 Ağustos 1950; **Milliyet**, 15 Ağustos 1950; **Yeni Konya**,15 Ağustos 1950.

195 **BCA**, 490-1-0-0/241-960-2, 14.08.1950.

196 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-6, 01.08.1953.

197 Albayrak, **age.**, s. 199-200.

198 Özfakih, "Muhtar Seçimleri", **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1950, s. 1; **BCA**, 30-1-0-0/69-438-20, 1959.

199 **BCA**, 490-1-0-0/11-57-11, 19.08.1950.

2.1.3. Belediye Seçimleri (3 Eylül 1950)

DP, muhtar seçimleri sonuçlarından memnun olmadığı için belediye seçimlerini ciddiye aldı. Gerek Genel Merkez gerekse taşra teşkilatları aday tespitinden propaganda aşamasına kadar her kademede başarılı bir seçim kampanyası yürüttü.[200] 3 Eylül 1950'de gerçekleşen belediye seçimlerinde ülke genelinde 2.859.579 seçmenden 1.521.778'i oy kullandı. Seçimlere katılım oranı %53,2 olarak gerçekleşti. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere seçimleri iktidar partisi kazandı.[201]

Tablo V: 1950 Belediye Seçim Sonuçları (Türkiye)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Kazanılan Belde Sayısı
DP	875.335	%57,5	356
CHP	572.894	%37,6	248
MP	58.131	%3,82	8
Bağımsız	50.071	%3,29	25

Belediye seçimleri sonucunda DP 63 il merkezinden 45'ini kazanarak il merkezlerinde hâkimiyet kurmayı başardı. Ülke genelinde DP 5.900, CHP 3.448, MP 147 ve bağımsızlar 250 belediye meclisi üyeliği kazandı.[202]

Konya'da MP'nin katılmadığı seçim DP ile CHP arasında geçti. Seçime girecek partiler sıkı çalıştı ve propaganda faaliyetlerine ağırlık verdi. Bazı çevreler tek bir parti yerine, oluşturulacak karma listenin üzerinde ısrarla durdu ve bunu Konya Belediyesinin kurtuluşu için tek çare olarak gördü. İl teşkilatları kendi bünyelerinde toplantılar yaparak belediye meclis üyelerini belirledi. Listelerde adaylar genellikle tüccar ve hukukçulardan oluştu.[203]

DP Konya Teşkilatına göre Konya Belediyesi görevini yerine getirmediği için bakımsız ve ihmal edilmiş olan şehir kaderi ile baş başa bırakılmıştır. DP, Konya halkına; şehrin ihtiyacını karşılayacak bir imar planı hazırlanacağı, modern bir belediye binası inşa edileceği, sokaklara yol yapılacağı, toz ve çamur

200 Yücel, **age.**, s. 86.

201 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-8, 13.11.1955.

202 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-4, 1950.

203 **Babalık**, 11 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 11 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 14 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 16 Ağustos 1950; **Selçuk**, 17 Ağustos 1950.

sorununa son verileceği, içme suyu tesisatlarının yenileneceği, beton lağımlar döşeneceği, elektrik sorununun çözüleceği, ev meselesinin halledileceği, turizmin geliştirileceği, mezbelelik yerlerin kaldırılacağı ve belediye hastanesinin açılacağı vaatlerinde bulunmuştur.[204]

Konya il merkezinde 80 sandıkta oy kullanan seçmen sayısı 7.000-8.000 arasındadır. Seçimlere katılım oranı oldukça düşük olup yaklaşık %24 seviyesinde kalmıştır. Hatta bazı sandıklarda bu oran %6'lara kadar düşmüştür. Nitekim 75 No.lu sandıkta 435 seçmenden ancak 37'si seçime katılmıştır. Bazı sandıkların yerlerinin değişmesi ve kütük defterlerinin karışması da katılımın düşük olmasına neden olmuştur. Gerçekten de 19 Mayıs İlkokulu, Kız Tatbikat Okulu, Mihmandar ve Karpuzoğlu camilerinde kütükler ve seçim sandıkları karışmıştır.[205]

Neticede Konya'da oyların 34.506'sını DP, 19.160'ını CHP ve 755'ini ise bağımsızlar almıştır.[206] Merkez ilçede asil listenin tamamı DP adaylarından oluşmuştur. Listeye CHP'den sadece 2.056 oy alan Samet Kuzucu, DP listesinden Kazım Gürel'in çıkarılması sonucunda yedek üye olarak girebilmiştir. Dolayısıyla Konya'daki belediye seçimlerinde, kişiler değil parti listeleri dikkate alınmıştır. Seçilen 32 asil üyeden en fazla oyu Tahir Kalfa, en az oyu ise Hamdi Doyuran almıştır.[207]

Seçimleri Akşehir, Argıthanı, Karapınar, Bozkır, Beyşehir, Doğanbey, Aşağıçiğil, Manastır ve Sille'de CHP kazanmıştır. DP; Doğanhisar, Ilgın, Derbent, Kadınhanı, Sarayönü, Çumra, Akviran, Karaman, Ereğli, Ermenek, Cihanbeyli, Seydişehir ve Merkez belediyelerini kazanarak 22 belediyeden 13'ünü kazanmayı başarmıştır.[208] Böylece Konya Belediyesi de iktidar partisinin eline geçmiştir. Belediye başkanlığı için Nafiz Tahralı, Kazım Gürel ve Rüştü Özal'ın isimleri öne çıkmıştır. Nihayet İl Bayındırlık Müdürü Rüştü Özal, belediye başkanlığına seçilmiştir.[209]

Seçim sonuçları belli olduktan sonra CHP'li Fakih Özlen, DP Konya Teşkilatının gayretli çalışmaları sonucunda iktidar partisinin belediye seçimlerinde

---

204 **Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Arşivi**, Seçim Dosyası 3423/YD19195, 1950.

205 **Yeni Konya**, 4 Eylül 1950.

206 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-4, 1950.

207 Kalfa 7.340, Doyuran ise 6.788 oy almıştır. **Yeni Meram**, 7 Eylül 1950; **Yeni Konya**, 7 Eylül 1950.

208 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-3, 07.09.1950; **Öğüt**, 5 Eylül 1950; Manastır kasabasının adı 8 Temmuz 1955'te Üzümlü olarak değiştirilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/140-62-18, 08.07.1955.

209 **Öğüt**, 7 Eylül 1950; **Yeni Meram**, 13 Eylül 1950.

küçümsenmeyecek bir çoğunlukla galip geldiğini söylemiştir. CHP artık il genel meclisi seçimlerine hazırlanmaya başlayacaktır.[210]

2.1.4. İl Genel Meclisi Seçimleri (15 Ekim 1950)

CHP için 1950 yılı hiç de iyi başlamadı. Milletvekili seçimleriyle gelen yenilgi muhtar ve belediye seçimleriyle devam etti. Bu nedenle CHP il genel meclisi seçimlerine büyük önem verdi. Genel Merkez raporlarında başarı için partililerin seçimlere mutlaka katılması şartı öne çıktı. Zira önceki seçimlerde bu durum nedeniyle kötü sonuçlar alındığının altı çizildi. Bunun için il ve ilçe teşkilatlarından tüm köyleri dolaşmaları ve partinin varlığını halka göstermeleri istendi. CHP bu seçimlerde hem sandık hem de seçim kurullarında üye ve müşahit bulundurma kararı aldı. İl genel seçimlerine katılacak siyasi partiler 5 Ekim 1950'den itibaren Ankara ve İstanbul radyolarında propaganda konuşmalarına başladı.[211]

Seçimler tüm ülkede 15 Ekim 1950 Pazar günü yapıldı. Türkiye genelinde %55,4 katılımın sağlandığı seçimleri Tablo VI'da görüleceği üzere DP, ezici bir çoğunlukla kazandı.[212] Köylerde seçimlere katılım şehir merkezlerine göre daha fazla oldu.[213]

Tablo VI: 1950 İl Genel Meclisi Seçimi Sonuçları (Türkiye)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Kazanılan Üyelik Sayısı
DP	2.388.643	%55,8	954
CHP	1.828.060	%39,7	300
MP	183.449	%3,9	15
Bağımsız	204.763	%0,4	22

Seçimlerde DP, 11 ilde üyeliklerin tamamını kazanırken 38 ilde de çoğunluğu sağlamıştır. 1 ilde üyeliklerin tamamını alan CHP 11 ilde çoğunluğu elde etmiştir. MP ve bağımsızlar ise ancak birer ilde çoğunluğu sağlayabilmiştir.[214]

---

210 Özlen, "Tebrik Ederiz", **Öğüt**, 7 Eylül 1950, s. 1.

211 **BCA**, 490-1-0-0/11-57-15, 28.09.1950.

212 **BCA**, 30-1-0-0/44-265-13, 1953; **BCA**, 30-1-0-0/51-309-9, 1955.

213 **Cumhuriyet**, 16 Ekim 1950; **Milliyet**, 16 Ekim 1950.

214 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-6, 01.08.1953.

Konya genelinde olaysız geçen seçime %48 oranında bir katılım sağlanmıştır. İl merkezinde seçime katılım oranı bazı yerlerde %6-7 civarında gerçekleşmiştir. Katılımın düşük olmasında soğuk havanın da etkisi olmuştur. Buna karşın bazı köylerde %100'e yakın bir katılım sağlanmıştır. DP 82.103 oy alarak Konya'da bir zafer daha elde etmiştir. Seçime giren muhalefet partilerden CHP 47.148, MP ise 15.637 oy alırken bağımsızlara 16.475 oy çıkmıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere il genelinde DP 40, CHP 3 ve bağımsızlar ise 4 asil üyelik kazanabilmiştir. Merkez ilçede en fazla oyu DP adaylarından Mehmet Tığlı 10.768 oyla almıştır. DP İl Başkanı Ahmet Efeoğlu ise yedek listede kalmıştır. CHP'de 4.367 oyla H. Hüseyin Başaralı, MP'de ise 3.368 oyla Salih Civelek en fazla oy alan isimler olmuştur.[215]

Tablo VII: 1950 İl Genel Meclisi Seçimi Sonuçları (Konya)

Partiler / İlçeler	DP		CHP		MP		BAĞIMSIZ	
	Asil	Yedek	Asil	Yedek	Asil	Yedek	Asil	Yedek
Merkez	6	6	–	–	–	–	–	–
Ilgın	1	2	1	1	–	–	1	–
Kadınhanı	2	2	–	–	–	–	–	–
Çumra	3	3	–	–	–	–	–	–
Karaman	4	4	–	–	–	–	–	–
Ermenek	2	1	1	2	–	–	–	–
Ereğli	4	3	–	1	–	–	–	–
Karapınar	1	2	1	–	–	–	–	–
Bozkır	3	1	–	1	–	1	–	–
Beyşehir	3	3	–	–	–	1	1	–
Seydişehir	3	3	–	–	–	–	–	–
Cihanbeyli	4	2	–	2	–	–	–	–

215 **Yeni Meram**, 16 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 16 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 17 Ekim 1950; **Yeni Meram**, 19 Ekim 1950; **Babalık**, 20 Ekim 1950; Akşehir ve Hadim ilçesi seçim sonuçlarına ulaşılamamıştır. **BCA**, 30-1-0-0/51-309-9, 1955.

Sonuç olarak DP 1950'de hem genel hem de yerel seçimlerde %50'nin üzerinde oy alarak büyük bir başarıya imza atmıştır. Belediye seçimlerinden sonra Başbakan ve DP Genel Başkanı Menderes "Türk milleti Halk Partisi'ni 14 Mayıs'ta iktidardan tasfiye etmişti, 3 Eylül'de de muhalefetten tasfiye etti." diyerek DP karşısında tutunamayan CHP'nin siyaset meydanında aldığı büyük yarayı gözler önüne sermiştir.[216] 1950'de yapılan yerel seçimlerde oy oranını artıran iktidar partisi artık yönetimin tüm kademelerine hâkim olmuş ve devlet mekanizması bütünüyle partinin eline geçmiştir.[217] Konya'daki genel ve yerel seçimlerde de aynı başarıyı gösteren DP, halkın tüm ümitlerinin kendilerine bağlandığı bir parti hâline dönüşmüştür.[218] Artık muhalefet partileri umutlarını 1954 seçimlerine bırakmıştır.

2.2. 1954 Seçimleri

2.2.1. Milletvekili Seçimleri (2 Mayıs 1954)

DP iktidar olduktan sonra ülkedeki ilk genel seçimin 2 Mayıs 1954'te yapılması kabul edildi.[219] 1950 seçimleriyle iktidara gelen DP, ilerleyen yıllarda siyasi, sosyal ve ekonomik yönden güç kazandı. Bu süreçte uygulanan iç ve dış politikaların beklentileri karşılaması, iktidar partisinin kitlesel desteğini giderek artırdı. Ancak gerek toplumda gerekse Mecliste ezici üstünlük sağlayan DP'liler, muhalefete karşı müsamahasız bir siyaset izledi.[220] Bu doğrultuda bütün mallarına el konulan CHP, yayın organı Ulus gazetesinden yoksun bırakıldı. MP de dini siyasete alet ettiği gerekçesiyle kapatıldı. Dolayısıyla ülkedeki siyasi hava yeterince gerildi. İktidar ve muhalefet partileri bu gergin ortam içerisinde 1954 yılı başlarından itibaren seçim çalışmalarına başladı.[221]

Seçim öncesinde iktidar ile ana muhalefet partisi arasındaki gerginlik DP Meclis Grubuna da sirayet etmiştir. İsmet İnönü TBMM'de yaptığı konuşmada hukuk dışı bir rejimin kurulmakta olduğunu söylemiş ve ardından DP'lilere bakarak "Tarih kürsüsünden halinizi seyrediyorum. Suçluların telâşı içindesiniz."

---

216 **Zafer**, 4 Eylül 1950.

217 Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara 2003, s. 104; Zürcher, **age.**, s. 323.

218 Nizamettin Kanberoğlu, "Son Seçimlerin Düşündürdükleri", **Yeni Konya**, 5 Eylül 1950, s. 3.

219 **T.C. Resmî Gazete**, 20 Mart 1954, S 8663, s. 8748-8749.

220 **TÜSİAD Tarih**, s. 294.

221 Albayrak, **age.**, s. 251-252; Başbakan 1953 yılında DP Meclis Grubunda yaptığı bir konuşmada MP'nin bir kin ve nefretten ibaret olduğunu belirtmiştir. **DPMGMZ**, C 18, 07.07.1953, s. 19.

demiştir.[222] Bu konuşma DP Meclis Grubunda çok sert eleştirilmiş ve İnönü ağır ithamlara maruz kalmıştır.[223]

Seçim kampanyaları başladığında CHP ülkede özgürlüğün olmadığından, hükûmetin otoriterlik eğilimlerinden ve hayat pahalılığından bahsetti. Türkiye'yi baştan sona dolaşan İnönü, özellikle iktidarın ekonomi siyasetini eleştirerek yapılan yatırımların plansız olduğunu vurguladı.[224] Seçim afişlerinde işçi hakları, yolsuzluk ve hayat pahalılığı gibi konulara ağırlık verildi.[225] CHP ve CMP kendilerini siyasi bakımdan güçsüz hâle getiren iktidara karşı iş birliği kurmak isteseler de bu konuda anlaşma sağlanamadı.[226]

DP seçim meydanlarında iki büyük başarısından söz etti: ekonomik refah ve özgürlük.[227] İktidar partisi hedef olarak İnönü'yü seçti. Eski dönemden kalma bir alışkanlık sonucu, İnönü özgürlüklere düşman olmakla suçlandı. Cumhurbaşkanı da çıktığı seçim gezisinde halktan DP'yi desteklemelerini istedi. Neticede seçim propagandaları karşılıklı eleştiri ve suçlamalarla geçti.[228]

1954 genel seçimlerinde milletvekilliği adaylığı için DP ile CHP'ye toplamda 14.000 başvuru yapıldı. Nihayet seçimler 2 Mayıs 1954 tarihinde tüm yurtta gerçekleşti.[229] Tablo VIII'de görüldüğü gibi 5 partinin katıldığı seçimleri DP ezici bir üstünlükle kazandı. 10.262.063 kayıtlı seçmenden 9.095.617'sinin oy kullandığı seçimlere %88,63 oranında bir katılım gerçekleşti. 1954 genel seçimlerinde geçerli olan çoğunluk sistemi sayesinde DP, Meclisteki sandalye sayısının %93'ünü elde etti. Bu seçimde bir öncekine göre kullanılan oy sayısında 1.132.532 artış yaşandı. DP 1950 seçimine göre oylarını %3, CMP ise yaklaşık %0,7 oranında artırırken CHP %4'lük bir oy kaybına uğradı.[230]

---

222 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 26, 14.12.1953, s. 169.

223 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. **DPMGMZ**, C 29, 29 Aralık 1953.

224 Çavdar, **age.**, s. 47; Zürcher, **age.**, s. 324.

225 Hakkı Uyar, **Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960**, Doğan Kitap, İstanbul 2017, s. 124.

226 Bu iş birliğine karşı olduğunu belirten Faik Ahmet Barutçu'ya göre İnönü'nün amacı, CMP'nin seçimlerde CHP'ye karşı "dinsiz parti" diye saldırmasını önlemekti. Faik Ahmet Barutçu, **Siyasi Hatıralar Milli Mücadeleden Demokrasiye**, C II, 21. Yüzyıl Yay., Ankara 2001, s. 1281; Albayrak, **age.**, s. 254.

227 Karpat, **Türk Siyasi Tarihi Siyasal Sistemin Evrimi**, Timaş Yay., İstanbul 2013, s. 94.

228 Albayrak, **age.**, s. 256-258.

229 **Cumhuriyet**, 28 Mart 1954; **Cumhuriyet,** 3 Mayıs 1954.

230 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-7, 02.05.1954; **Milletvekili Genel Seçimleri**, s. 1, 4.

Tablo VIII: 2 Mayıs 1954 Milletvekili Seçim Sonuçları (Türkiye)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Milletvekili Sayısı
DP	5.313.659	%58,42	503
CHP	3.193.471	%35,11	31
CMP	480.249	%5,28	5
KP	50.935	%0,56	-
İP	910	%0,01	-
Bağımsız	56.393	%0,62	2

CHP 2 Mayıs 1954 genel seçimleriyle, halkın DP'ye desteğinin bir anlık değil aksine bilinçli bir tercihin sonucu olduğunu anladı. Bu durum CHP'de ciddi bir hayal kırıklığına neden oldu. Ancak iktidar partisinin zirveye ulaştığı anda bile %35 gibi ciddi bir oy alınması CHP açısından olumlu bir durumdu.[231] CHP'nin bu kadar oy almasını sebepsiz ve haksız olarak değerlendiren Menderes, "Bizim 5,3 milyon rey değil, 6,7 milyon rey almamız lâzım gelirdi." diyerek bu duruma parti içindeki kavgaların neden olduğunun altını çizdi.[232]

Hikmet Bayur'a göre iktidardan memnun olan köylünün DP'den ayrılması söz konusu olamazdı. Çünkü hükûmet dairelerinde iyi karşılanan köylülerin işleri kolayca hallediliyordu. Muhtar seçimleri serbestçe yapılıyor ve karakollarda dayak olayına rastlanmıyordu. Yol ve su sorunu da çözüme kavuşturuluyordu.[233]

2.2.1.1. Konya'da Seçim Hazırlıkları ve Partilerin Kampanyaları

Konya'da 1954 genel seçimleri ülke geneliyle benzerlik göstermiştir. Şubat ayında başlayan seçim hazırlıkları doğrultusunda il ve ilçe merkezlerinde seçim büroları kurulmuş ve seçmen kütükleri düzenlenmiştir. Seçimler öncesinde siyasi partiler teşkilatlanma çalışmalarına hız vermiştir. Ocak ve bucak teşkilatlarını tamamlamaya çalışan CHP, hâlâ il genelinde tam anlamıyla varlık gösterememiştir. CMP ilçelerin büyük bir kısmında teşkilatlanmasını yeni tamamlayabilmiştir. 36 ilde teşkilatlanabilen KP ise Konya'da seçimlere katılma kararı almıştır. Muhalefet partileri bu hâlde iken DP seçimlere en hazır parti olarak dikkat çekmiştir.[234]

231 Uyar, **age.**, s. 127-128.

232 **DPMGMZ**, C 13, 23.05.1954, s. 40.

233 **Yeni Meram**, 18 Mayıs 1954.

234 **Yeni Meram**, 1 Şubat 1954; **Yeni Konya**, 6 Şubat 1954; **Yeni Konya**, 23 Mart 1954.

Parti genel merkezlerinin tebliğinden sonra CHP ile CMP Konya teşkilatlarının ortak bir liste ile seçime gireceği iddia edilmiştir. Hatta CHP İl Başkanı Fakih Özlen, partisinin CMP ile iş birliğine sıcak baktığını belirtmiş ve gerekirse eşit şartlarda ortak bir liste ile seçime girmeyi uygun bulduğunu söylemiştir.[235] Ancak 28 Mart'ta CMP Konya İl Teşkilatı, seçime hiçbir partiyle ortak girilmeyeceği kararını almıştır. DP iktidarının muhalefeti yok etmeyi, CHP'nin ise iktidara gelerek yeniden eski saltanatını devam ettirmeyi hedeflediğini belirten İl Başkanı Galip Bilge "…binnetice her iki partinin tecrübeden geçmiş ve bu memleketi yüz sene geri götürmek hususundaki niyetlerini bilmeyen kalmamıştır." açıklamasını yapmıştır.[236]

1954 genel seçimlerinde nüfus artışına bağlı olarak milletvekili sayısı da artış göstermiştir. Bu nedenle Konya'nın 17 olan milletvekili sayısı 19'a yükselmiştir.[237] İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra en fazla milletvekili çıkaracak olan Konya, yerli ve yabancı adayların akınına uğramıştır. Dolayısıyla şehirdeki sinemalarda, kahvehanelerde, toplantı yerlerinde sadece milletvekili adayları konuşulur olmuştur. Partilerin yoklama listelerine girmek isteyen adaylar, ilk olarak ilçe ve bucaklarda seçim propagandalarına başlamıştır.[238]

Adayların tespit edilmesinde il dışından da talepler olmuştur. İstanbul'da bulunan esnaf, tüccar ve yüksekokul öğrencileri topladıkları 368 imza ile Rüştü Özal ile Mekki Keskin'i Konya milletvekili olarak görmek istediklerini belirtmiştir. İzmir'de yaşayan Konyalılar adına gönderilen bir telgrafta ise İzmir Belediyesi üyelerinden Ali Rıza Akıncı'nın Konya DP milletvekili olması istenmiştir.[239]

Nihayet mart ayı sonunda yapılan yoklamalar sonucunda DP ve CHP aday listeleri belirlenmiştir. DP'nin listesinde 67, CHP'nin listesinde ise 30 aday yer almıştır.[240] DP'de milletvekili adayı olarak gösterilen isimlerden Himmet Ölçmen 1.179, Remzi Birand 1.089, Rüştü Özal 1.072, Ziyad Ebüzziya 941, Sıtkı S. Burçak 899, Mustafa Bağrıaçık 818, Mustafa Runyun 766, Mekki Keskin 747, Reyhan Gökmenoğlu 739, Muhittin Güzelkılınç 607, Fahri Ağaoğlu 605, Hidayet Aydıner 600, Muammer Obuz 581, Tevfik Baran 566, Ahmet Koyuncu 561,

235 **Yeni Konya**, 17 Mart 1954; **Yeni Meram**, 22 Mart 1954.

236 **Yeni Konya**, 29 Mart 1954; **Yeni Konya**, 31 Mart 1954.

237 **T.C. Resmî Gazete**, 20 Mart 1954, S 8663, s. 8748-8749.

238 İsmail Işık, "Aday Bolluğu", **Yeni Meram**, 4 Mart 1954, s. 1; **Yeni Konya**, 9 Mart 1954.

239 **Yeni Konya**, 21 Mart 1954; **Yeni Konya**, 27 Mart 1954.

240 Adaylar için bk. **Kervan**, 30 Mart 1954.

Hamdi Ragıp Atademir 540 oy alarak ilk 16'ya girmiştir. Geriye kalan 3 isim ise DP Genel Merkezi tarafından belirlenecektir.

CHP aday listesinden Fakih Özlen 1.882, Sait Süslü 1.839, Talat Karay 1.782, Tacettin Yaltırık 1.770, Rasim Erel 1.747, Mehmet Sönmez 1.709, Enis Şanboğlu 1.695, Oğuz Kart 1.689, Suad Abanazır 1.661, İzzet Birim 1.645, Hasan K. Alpelli 1.644, Ahmet Onar 1.596, Vehbi Bilgin 1.532, Harun Ergin 1.456, İsmet Yaylacı 1.456, Hasan Ali Taner 1.426, Halis Sungur 1.353, Kamuran Tuğman 1.307 ve Fakih Özfakih 1.306 oy alarak 19 isim arasına girebilmiştir.[241]

CMP Konya Teşkilatı aday yoklamalarını nisan ayı başında bitirmiştir. Buna göre Mustafa Barçın, Nuri Topbaş, Ali Saip Atademir, Mustafa Doğanbey, Fahri Kamil Cebecioğlu, Hüsnü Göncü, Ahmet Hatipoğlu, Sabri Köylüoğlu, Hasan Akdoğan, Tarık Kendi, Mustafa Özaydın, Necati Taşbaş ve Faik Türegün milletvekili adayları olarak belirlenmiştir. Parti Genel Merkezi tarafından bu isimlere Galip Bilge, Latif Mutlu, Saffet Ünan, Saffet Atakaseoğlu, Muharrem Okan ve Orhan Akça eklenmiştir.

KP milletvekili listesinde ise Mustafa Cimcime, Veysi Tozan, Rıfat Serdaroğlu, Refik İsfendiyar, Ahmet Aladağ, Halim Sait Kayıtlı, Hamdi Yüce, Yalçın Dağlar, İlhami İlter, Şevket Çaldağ, Abdil Şahin, Atıf Gürsoy, Sırrı Fırat, Halis Mumcu, Ömer Tekin Esher (bağımsız), Cemil Sümer (bağımsız), Tarık Aybartuğu (bağımsız), Halit Özalp (bağımsız) ve Kemal Akça (bağımsız) yer almıştır.[242] Bunun yanında Hilmi Aksoy, İzzet Belgin, Celâl Dereoğlu, Saliha Tomris ve Melih Yuluğ bağımsız olarak adaylıklarını koymuşlardır.[243]

Partilerin milletvekili aday listelerine kamuoyu olumlu tepkiler vermiştir. Gerek DP adaylarının kuvvetli isimlerden oluşması gerekse CHP'nin genç ve enerjik adaylarla seçime girecek olması memnuniyetle karşılanmıştır.[244] Bu durum 1950 milletvekili seçimleriyle ilişkilendirilmiştir. Çünkü 1950 seçimleri millete günü gelince iktidarı değiştirebilme gücüne eriştiğini göstermiş ve milletvekili adaylarının belirlenmesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur.[245]

---

241 **Cumhuriyet**, 29 Mart 1954; **Yeni Konya**, 31 Mart 1954; **Yeni Meram**, 31 Mart 1954.

242 **Kervan**, 7 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 13 Nisan 1954.

243 Öğretmen Saliha Tomris Günbay; Babalık, Ekekon, Selçuk ve Yeni Konya gazetelerinde yazılar ve şiirler de yazmıştır. Şapka ve harf inkılaplarında faal rol oynamış ve konferanslar vermiştir. **Yeni Konya**, 30 Nisan 1954.

244 **Yeni Konya**, 30 Mart 1954; **Bizim Mengene**, 2 Nisan 1954.

245 Midhat Şakir Altan, "Seçimler ve Partiler", **Yeni Konya**, 27 Şubat 1954, s. 1-2.

Bu bağlamda hem DP hem de CHP, milletvekili adaylarını seçerken dikkatli davranmış ve liyakatli kişileri aday göstermiştir.[246]

Saliha Tomris'in milletvekilliğine aday olması kamuoyu tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Gazeteci Kişmir konuyla ilgili olarak: "Konya kadınlığı namına medenice, cesaretle ve hayırla atılmış bir adım olarak kabul ediyor ve kendisine muvaffakiyetler temenni ediyoruz." demiştir.[247]

Seçimler öncesinde aday sayısının çokluğundan DP ve CHP'de hizipleşmeler olduğu iddia edilmiştir. Cumhuriyet gazetesi, aday yoklama listeleri belirlendikten sonra Konya DP Teşkilatında hizipleşme yaşandığını ortaya atmıştır. Bunun üzerine DP İl Başkanı Nafiz Tahralı 67 adaydan 16'sının seçildiğini, seçilemeyenlerin ise teşkilata cephe almadığını, hatta teşkilattan bir kişinin bile istifa etmediğini açıklamıştır.[248]

Milletvekili adaylarının kesinleşmesi sürecinde DP ve CHP'de yeni gelişmeler yaşanmıştır. DP'de Genel Merkez tarafından listede bazı değişiklikler yapılacağı iddia edilmiştir. Buna göre Mustafa Runyun, Mekki Keskin, Mustafa Bağrıaçık, Reyhan Gökmenoğlu ve H. Ragıp Atademir milletvekili listesinden çıkarılacaktır. Konya'da tepkiyle karşılanan bu sorunu görüşmek üzere DP İl Teşkilatı tarafından bir heyet Ankara'ya gönderilmiştir. Neticede Mustafa Runyun listeden çıkarılmış Halil Özyörük, Sabahattin Sönmez, Tarık Kozbek ve Abdi Çilingir listeye eklenerek Konya DP milletvekili adayları kesinlik kazanmıştır. CHP'de ise il başkanı Fakih Özlen milletvekili adaylığından feragat ettiğini Genel Merkeze bildirmiş ancak bu isteği reddedilmiştir.[249]

Siyasi partiler mart ayından itibaren ilçe ve bucaklarda toplantılar yapmak suretiyle ön propagandaya başlamıştır. Yapılan icraatlara güvenen ve bunları seçmenlere anlatmak isteyen DP İl Teşkilatı; Çumra, Akşehir, Seydişehir, Karaman, Ereğli, Beyşehir, Bozkır, Karapınar ve Kadınhanı ilçeleri ile Ereğli'ye bağlı Zanapa, Ilgın'a bağlı Başköy, Merkez'e bağlı Sille, Kadınhanı'na bağlı Ladik, Sarayönü ve Atlantı bucak ve köylerinde açık hava toplantıları düzenlemiştir.[250]

---

246 Sofu Tuğrul, "Seçim Meselesi", **Yeni Konya**, 2 Nisan 1954, s. 2.

247 Kişmir, "Konya'da Kadın Aday", **Yeni Konya**, 20 Nisan 1954, s. 1.

248 **Yeni Konya**, 11 Mart 1954; **Yeni Meram**, 4 Nisan 1954.

249 **Bizim Mengene**, 2 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 3 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 10 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 13 Nisan 1954.

250 **Yeni Konya**, 5 Mart 1954; **Yeni Meram**, 28 Mart 1954; **Yeni Konya**, 12 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 21 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 23 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 25 Nisan 1954.

Vatandaşlar bu toplantılara çevre ilçe, köy ve bucaklardan DP bayraklarını taşıyan otobüs ve kamyonlarla gelmiştir. Coşkulu kalabalıkların hazır bulunduğu toplantılarda genellikle milletvekilleri veya milletvekili adayları konuşmuştur. Köylerde özellikle tarımsal kalkınma vurgulanmış, zirai kredilerin yanında konut kredisinin de verileceği, yol ve içme suyu işlerinin tamamen halledileceği vadedilmiştir. Toplantılarda CHP'nin iktidardayken Konya'ya sadece Ereğli Pamuklu Bez Fabrikası yaptığını başka da bir eser bırakmadığı söylenmiştir.[251] CHP İl Teşkilatı ise Kadınhanı, Akşehir, Ereğli ve Bozkır ilçelerinde toplantılar düzenlemiş ve bu toplantılarda iktidar partisini eleştirmiştir.[252]

Konya Merkez'de büyük kalabalıklar eşliğinde açık hava toplantıları nisan ayında düzenlenmeye başlanmıştır. İlk açık hava toplantısını CMP 11 Nisan 1954'te Hükûmet Alanı'nda gerçekleştirmiştir. Mitingde Sadık Aldoğan CMP'nin bir dava partisi olduğunu ve iktidara gelerek diktatörlüğe son vereceklerini söylemiştir. Aldoğan'ın partilere kilit vuran zihniyetin vicdanlara kilit vuramayacağını belirtmesi meydandan büyük bir alkış almıştır.[253] Başkan Galip Bilge ise "Ellere kelepçe, parti kapılarına kilit vurabilirler. Fakat vicdanlarımıza kilit vuramazlar ya. Haksızlıklar karşısında hiçbir zaman muhalif bir parti olarak susmayacağız." diyerek MP'nin kapatılmasını eleştirmiş ve yılmadan muhalefete devam edeceklerini vurgulamıştır.[254]

Genel Başkan Osman Bölükbaşı 21 Nisan'daki açık hava toplantısında yağmur altında toplanan 4.000 kişiye seslenmiştir. DP'nin muhalefette iken eleştirdiklerini iktidar olduktan sonra düzeltmediğini belirten Bölükbaşı: "CHP'nin bıraktığı silahlar olduğu gibi durmaktadır. Menderes bunlara yenilerini ilave etmiştir. İşte Milli selâmet kanunları, işte memurun 25 senede tekaüde sevkeden kanun, işte basın kanunu…" diyerek antidemokratik kanunların varlığına işaret etmiştir. Ayrıca DP Meclis Grubunun MP için sulh hâkiminden önce karar aldığını belirterek demokrasinin daha Meclisten bile içeri giremediğini vurgulamıştır.[255]

CHP açık hava toplantısı 16 Nisan'da yapılmıştır. Genel Sekreter Gülek, partilerin seçimlere eşit haklarla girmediğini belirtmiştir. Milletin DP'den

---

251 **Yeni Meram**, 28 Mart 1954; **Yeni Meram**, 18 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 25 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 9 Mayıs 1954.

252 **Yeni Meram**, 12 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 19 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 21 Nisan 1954.

253 **Yeni Konya**, 12 Nisan 1954.

254 **Kervan**, 14 Nisan 1954.

255 **Yeni Konya**, 22 Nisan 1954.

umduğunu bulamadığını belirten Gülek: "DP'ye geçmiş olsun! Gidecekleri gün yakındır." diyerek CHP'nin muhakkak surette seçimleri kazanacağını söylemiştir. Gülek, konuşmasını tamamladıktan sonra, CHP'liler tarafından omuzlarda taşınmıştır.[256]

DP açık hava toplantısı 18 Nisan 1954'te Hükûmet Meydanı'nda düzenlenmiştir. İlçe ve köylerden gelenlerle birlikte yaklaşık 10.000 kişi meydanı doldurmuştur. Milletvekili Ağaoğlu, iki gün önce Gülek'in yaptığı eleştirilere karşılık "14 Mayıs'ta müstebid bir idareye karşı şahlanan bu millet 2 Mayıs'ta da onlara layık oldukları dersi verecektir. CHP dün ne ise bugün de odur. Aynı ruh, aynı zihniyet malûldür." cevabını vermiştir. Mitingde diğer muhalif partiler CMP ve KP'nin programları eleştirilerek en mükemmel programın DP'ye ait olduğu belirtilmiştir. Ayrıca DP'nin 4 yıllık icraatları ile Konya'nın sanayi ve ticari alandaki kalkınmasına dikkat çekilmiştir. Kapanış konuşmasında kalabalığı coşturan Himmet Ölçmen, omuzlar üzerinde Alâeddin Tepesi'ne kadar götürülüp getirilmiştir. Ölçmen, yaptığı heyecanlı konuşmalarla halkı coşturduğu için mitinglerin vazgeçilmez hatiplerinden birisi olmuştur.[257]

KP'nin açık hava toplantısı 19 Nisan 1954'te düzenlenmiştir. Toplantıda genellikle köylerin yaşadığı sorunlar üzerinde durulmuştur. KP İl Teşkilatına göre DP Türkiye'de devletçiliği lağvetmiştir. Ancak Konya Belediyesi yol, kanalizasyon, elektrik ve içme suyu gibi alt yapıya yönelik yatırımlar yerine dükkân yaptırmak ve garaj işletmek suretiyle devletçilik uygulamalarına devam etmiştir. Ayrıca iktidar partisi yürüttüğü yanlış politikalarla hayat pahalılığına neden olmuştur.[258]

2.2.1.2. Konya'da Seçim Sonucu

Seçimler 1.353 sandığın bulunduğu Konya'da huzur içerisinde geçti ve valilik halka teşekkür etti.[259] İl genelinde toplam 355.095 seçmenden 308.386'sının oyunu kullandığı seçime katılım %86,9 oldu. Tablo IX'da görüldüğü gibi seçimleri bir kez daha DP kazandı. Seçim sonuçlarından sonra Başbakan Menderes, DP Konya Teşkilatına telgraf çekerek şükranlarını sundu.[260]

---

256 **Yeni Konya**, 17 Nisan 1954; **Bizim Mengene**, 20 Nisan 1954.

257 **Yeni Meram**, 19 Nisan 1954.

258 **Yeni Konya**, 6 Şubat 1954; **Yeni Konya**, 20 Nisan 1954.

259 **Yeni Konya**, 3 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 4 Mayıs 1954.

260 **Milletvekili Genel Seçimleri**, s. 67; **Yeni Meram**, 6 Mayıs 1954.

Tablo IX: 2 Mayıs 1954 Milletvekili Seçim Sonuçları (Konya)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Milletvekili Sayısı
DP	164.002	%53,8	19
CHP	106.497	%34,9	-
CMP	30.376	%10	-
KP	4.397	%1,3	-
İP	-	-	-
Bağımsız	715	%0,1	-

Konya'da 1954 genel seçimine katılım 1950'ye göre %1,8 oranında bir azalma göstermiştir. DP, 1950 seçimlerine göre oy sayısını 780 artırsa da oy oranlarında yaklaşık %6'lık bir kayıp yaşamıştır. CHP, bir önceki seçimlere göre 4.642 oy az alsa da oy oranlarında yaklaşık %3'lük bir artış meydana gelmiştir. İki seçim arasındaki yaklaşık 35.000'lik oy farkı ise CMP ile KP arasında paylaşılmıştır. Sonuçta muhalefet partileri Konya'da istediğini bulamamış ve iktidar partisinin yükselişi devam etmiştir.

Seçim sonuçlarına göre 9. Dönem TBMM'de milletvekili olarak görev yapan 9 isim aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Meclise yeniden girmiştir.[261]

Tablo X: 10. Dönem Konya Milletvekilleri (9. Dönemde Milletvekili Olanlar)

Milletvekili	Aldığı Oy
Abdi Çilingir[262]	159.992
Remzi Birand[263]	164.524
Sıtkı Salim Burçak[264]	163.857
Tarık Kozbek[265]	162.083

261 **BCA**, 30-10-0-0/78-516-18, 06.05.1954.

262 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2101; Çilingir bu dönemde Ticaret Komisyonunda görev yapmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 46.

263 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1776; Birand bu dönemde Bütçe Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 39.

264 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1777; Burçak bu dönemde Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 44.

265 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1783; Kozbek bu dönemde Anayasa Komisyonunda görev yapmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 45.

Hidayet Aydıner[266]	164.785
Ziyad Ebüzziya[267]	164.600
Himmet Ölçmen[268]	162.556
Abdurrahman Fahri Ağaoğlu[269]	162.359
Muammer Obuz[270]	163.985

10. Dönem TBMM'ye Konya'dan Tablo XI'de görüldüğü gibi 10 yeni isim girmiştir.[271]

Tablo XI: 10. Dönem Konya Milletvekilleri (Yeni Milletvekili Olanlar)

Milletvekili	Doğum Yeri-Yılı	Mesleği	Aldığı Oy
Ahmet Koyuncu[272]	Bozkır-1338	Doktor	163.610
Halil Özyörük[273]	Konak-1884	Hâkim	161.834
Hamdi Ragıp Atademir[274]	Konya-1324	Akademisyen	166.144
Mehmet Rüştü Özal[275]	Konya-1915	Mühendis	166.648

266 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1774; Aydıner bu dönemde Adalet Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 38.

267 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1780; Ebüzziya bu dönemde Dışişleri ve Kitaplık komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi**, **TBMM-X. Dönem 1954-1957**, C II, TBMM Vakfı Yay., Ankara 2000, s. 597.

268 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1785; Ölçmen bu dönemde Bayındırlık Komisyonunda görev almıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 44.

269 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1771; Obuz bu dönemde Adalet ve Dışişleri komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 607.

270 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1784; Ağaoğlu bu dönemde Dilekçe Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 39.

271 **BCA**, 30-10-0-0/78-516-18, 06.05.1954.

272 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1778; Koyuncu bu dönemde Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 44.

273 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 1729; Özyörük bu dönemde Adalet ve Anayasa komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 611.

274 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2095; Atademir bu dönemde Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 587.

275 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2102; Özal bu dönemde İçişleri Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 40.

Mekki Keskin[276]	Beyşehir-1327	Kaymakam	166.657
Muhittin Güzelkılınç[277]	Konya-1334	Tüccar	158.261
Mustafa Bağrıaçık[278]	Çumra-1327	Vali	167.533
Reyhan Gökmenoğlu[279]	Beyşehir-1326	Başmüfettiş	166.812
Sabahattin Sönmez[280]	Kastomonu-1907	Gazeteci	160.207
Tevfik Fikret Baran[281]	Seydişehir-1912	Savcı	164.741

10. Dönem Konya milletvekillerinin 6'sı il sınırları dışında, 13 milletvekili ise il sınırları içinde dünyaya gelmiştir. Yaş ortalaması 45,5 olan Konya milletvekillerinin çoğunluğu hukukçudur. 17 milletvekili üniversite, diğerleri ise ilk ve ortaokul mezunudur. Ayrıca seçimden önce 10 milletvekili, devlet memurluğu görevinde bulunmuştur. Diğer 9 milletvekili ise serbest çalışmıştır. Rüştü Özal seçilmeden önce Konya Belediye Başkanı, Ahmet Koyuncu ise Bozkır Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır.

2.2.2. Muhtar Seçimleri (7 Kasım 1954)

Türkiye'de 13 Ağustos 1950 muhtar seçimlerinden 7 Kasım 1954 seçimlerine kadar geçen sürede, gerek yeni kurulan köy ve mahalleler için gerekse istifa eden muhtarlar ve iptal edilen seçimler için kısmi muhtar seçimleri yapılmıştır. Ülke genelinde 1 Kasım 1950 ile 1 Ağustos 1953 tarihleri arasında yapılan kısmi seçimler sonucunda DP 3.457, CHP 1.430, MP 119 ve bağımsızlar 415 muhtarlık kazanmıştır. Buna göre oyların %63,7'sini DP; %26,3'ünü CHP; %2,1'ini MP ve %7,6'sını bağımsızlar almıştır. Tablo XII'de görüldüğü gibi bu seçimlerde DP'nin Konya karnesi Türkiye genelinden daha iyi durumdadır.[282]

---

276 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2100; Keskin bu dönemde İçişleri ve Meclis Hesap komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 603.

277 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2099; Güzelkılınç bu dönemde Ticaret Komisyonunda görev yapmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 45.

278 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2096; Bağrıaçık bu dönemde Bütçe Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 32.

279 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2098; Gökmenoğlu bu dönemde Adalet ve Meclis Hesap komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 599.

280 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2103; Sönmez bu dönemde Ulaştırma ve Millî Eğitim komisyonlarında çalışmıştır. Öztürk, **age.**, s. 613.

281 **Tercüme-i Hâl**, Devre: X, Sicil No: 2097; Baran bu dönemde Adalet Komisyonunda çalışmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 24.05.1954, s. 38.

282 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-6, 01.08.1953.

Tablo XII: 1 Kasım 1950-1 Ağustos 1953 Tarihleri Arası Kısmi Muhtar Seçim Sonuçları (Konya)

Yıl	DP	CHP	MP	BAĞIMSIZ
1950	13	4	-	1
1951	58	19	2	5
1952	24	5	-	3
1953	21	1	-	8

1954 yılında Ermenek-Gargara belediyesine bağlı mahallelerde; Kadınhanı, Yunak ve Karapınar'a bağlı köylerde yapılan muhtar seçimlerini DP adayları kazanmıştır. CHP'nin Kadınhanı'na bağlı bazı köylerde aday gösterememesi parti teşkilatının Konya'da ne kadar zayıf olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Aynı yıl Seydişehir'e bağlı Ortakaraviran'da CHP, CMP ve KP teşkilatlarının ortak aday çıkardığı seçimi yine DP muhtar adayı kazanmıştır.[283]

Kısmi muhtar seçimlerinde Demokratların bazı köylerde baskı yaptıkları iddia edilmiştir.[284] Bu iddialarda haklılık payı olsa da kesin olan durum DP'nin her seçim sonucunda il genelinde giderek güç kazandığıdır. Konya'da yapılan kısmi muhtarlık seçimlerinde oyların %70,7'sini almayı başaran DP, muhalefete karşı bir kez daha üstünlük sağlamıştır. Muhalefet ise çaresiz bir şekilde sonraki seçimlere hazırlanmaya başlamıştır.

Muhtar seçimleri, 7 Kasım 1954 Pazar günü yapılmıştır.[285] Ülke genelinde 11.325.064 seçmenden 6.452.466'sı oy kullanmış olup seçimlere katılım oranı %56,98'dir. Şehir ve kasabalarda bu oran %34,68 iken köylerde %67,15'tir.[286] DP 13 Ağustos 1950'de yapılan muhtar seçimlerine göre başarısını artırmış ve 18.227 olan muhtarlık sayısını 26.191'e çıkarmıştır. İktidar karşısında bir kez daha yenilgiye uğrayan CHP'nin 13.025 olan muhtarlık sayısı ise 5.943'e düşmüştür.[287]

Konya'da muhtar seçimleri öncesinde bazı olaylar meydana gelmiştir. Örneğin Yarma bucağına bağlı Sakyatan köyünde ihtiyar meclisi üyelerinin

283 **Yeni Meram**, 25 Şubat 1954; **Yeni Meram**, 11 Mart 1954; **Yeni Meram**, 21 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 1 Temmuz 1954.

284 **BCA**, 490-1-0-0/239-951-4, 11.05.1951.

285 **Akşam**, 7 Kasım 1954; **Milliyet**, 8 Kasım 1954.

286 **BCA**, 30-1-0-0/51-310-4, 27.07.1957.

287 **BCA**, 30-1-0-0/69-438-20, 1959.

belirlenmesi sırasında iki grup arasında çıkan kavgada iki kişi silahla vurularak yaralanmıştır.[288]

Konya Merkez'de kayıtlı seçmen sayısı 35.904 olup 7.766 seçmen oy kullanmıştır. Merkez ilçeye bağlı bucak ve köylerde ise 36.315 seçmenden 19.358'i oy vermiştir. Bu seçimlerde de aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere DP mutlak bir zafer elde etmiştir.[289]

Tablo XIII: 7 Kasım 1954 Muhtar Seçimlerine Göre Muhtar ve İhtiyar Heyeti Sonuçları (Konya)

Muhtar-İhtiyar Heyeti	DP	CHP	CMP	TKP	BAĞIMSIZ	KARMA
Köyler	783	56	6	5	48	-
Konya Merkez	77	1	-	-	1	1
Merkez Köy	102	-	-	-	5	3
İhtiyar Heyeti	778	49	4	-	34	29

DP her ne kadar bir önceki muhtar seçimlerini ciddiye almamışsa da bu defa işi sıkı tutmuş ve karşılığını almıştır. Nitekim taşrada 898 köyde yapılan seçimlerde iktidar partisi, bir önceki seçimlere göre 168 yeni muhtarlık daha kazanmıştır. Buna karşın CHP 238 muhtarlığı kaybetmiştir. Bu seçimler özellikle kırsal kesimin DP'ye inanmaya devam ettiğini, CHP'nin söylemlerine ise itibar etmediğini ortaya koymuştur.

DP iktidarında 30 Kasım 1958'de yapılacak olan muhtar seçimleri; köy kanununun değişmesi, seçmen kütüklerinin yeniden tanzim edilmesi ve seçim masraflarının gerekçe gösterilmesi nedeniyle ertelenmiştir.[290] 8 Aralık 1957'den 2 Mart 1958 tarihine kadar Türkiye genelinde yapılan kısmi seçimler sonucunda DP 240, CHP 58, CMP 7, HP 5 ve bağımsızlar da 5 muhtarlık elde etmiştir.[291]

Konya'da 7 Kasım 1954'ten 13 Aralık 1959 tarihine kadar 351 köyde yapılan kısmi muhtarlık seçimlerinin 334'ünü DP, 14'ünü CHP ve 3'ünü de bağımsız adaylar kazanmıştır.[292] Kentte iktidar partisi, muhtar seçimlerinde ana muhalefet partisine karşı sürekli üstün bir konumda yer almıştır.

---

288 **Yeni Meram**, 5 Kasım 1954.

289 **Yeni Konya**, 8 Kasım 1954; **Yeni Meram**, 11 Kasım 1954; **BCA**, 30-1-0-0/69-438-20, 1959.

290 **Yeni Konya**, 20 Kasım 1958.

291 **BCA**, 30-1-0-0/52-312-5, 02.03.1958.

292 **BCA**, 30-1-0-0/69-438-20, 1959.

2.2.3. İl Genel Meclisi Seçimleri (25 Eylül 1955)

CHP ve CMP'nin katılmadığı il genel meclisi seçimleri 25 Eylül 1955'te tüm ülkede sorunsuz bir şekilde tamamlandı.[293] 10.633.174 seçmenden 4.169.653'ünün oy kullandığı seçimlere katılım oranı %39,7 oldu. DP bu oyların 3.389.167'sini, KP 48.771'ini ve bağımsızlar da 510.378'ini aldı. Türkiye genelindeki 1.486 üyenin 1.379'unu DP, 100'ünü bağımsız, 7'sini de KP adayları kazandı.[294]

Konya'da 1955 Eylül başında DP teşkilatları aday yoklamalarını yapmaya başladı. Ancak CHP ve CMP katılmadığı için seçim hazırlıkları bir hayli sönük geçti.[295] 369.361 seçmenden 174.607'sinin oy kullandığı seçime %47,2 oranında katılım sağlandı. Sonuçta Tablo XIV'te görüldüğü gibi seçimi bağımsız adaylar kaybederken DP adayları kazandı. Bu durum Konya'da mutlak hâkim siyasi partinin DP olduğunu bir kez daha gösterdi.[296]

Tablo XIV: 25 Eylül 1955 İl Genel Meclisi Seçim Sonuçları (Konya)

Partiler	Oy Sayısı
DP	155.896
BAĞIMSIZLAR	10.481

Seçime katılım 1950'ye göre neredeyse aynı olup DP lehinde yaklaşık 73.000 oy artışı görülmektedir. 1950 seçimlerinde 7 üye kaybeden DP, bu seçimlerde 56 üyenin tamamına sahip olmuştur. Bozkır il genel meclisi seçimleri bağımsız adayların itirazı üzerine YSK tarafından iptal edilmiştir. Bu seçime önem veren DP Konya milletvekilleri Bozkır'a giderek propaganda faaliyetlerinde bulunmuştur. Yeniden yapılan seçim sonucunda bağımsızların 4.294 oyuna karşı DP 7.590 oy alarak seçimi kazanmıştır.[297]

2.2.4. Belediye Seçimleri (13 Kasım 1955)

DP iktidara geldikten sonra Konya'da yapılan kısmi belediye seçimlerini genellikle DP adayları kazanmıştır. CHP sadece 1951'de Doğanbey bucağında

293 **Milliyet**, 26 Eylül 1955.
294 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-9, 1955.
295 **Yeni Konya**, 2 Eylül 1955; **Yeni Meram**, 26 Eylül 1955.
296 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-9, 1955.
297 **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1956; **Yeni Meram**, 23 Mayıs 1956.

yapılan seçimde üstün gelmiştir.[298] Buna karşın 1951'de Beyşehir-Üskerles[299], 1953'te Ermenek-Gargara, 1954'te Ereğli-Zanapa ve yeni ilçe olan Yunak'ta yapılan belediye seçimlerini DP kazanmıştır. Üskerles ve Gargara bucaklarındaki belediye seçimlerine itiraz edilse de sonuç değişmemiştir. CHP'nin aday listesi vermediği Yunak'ta yapılan seçimlere katılım %95'i geçmiştir.[300] 1955 yılında Karaman-İlisıra; Beyşehir-Balkanda, Yenidoğan, Çaysabur ve Hüyük; Bozkır-Üçpınar'da yapılan belediye seçimlerini de DP kazanmıştır.[301]

İçişleri Bakanlığı, 26 Haziran 1955'te yapılacak olan belediye seçimleri hazırlıklarına başlanmasıyla ilgili valiliklere bir tamim göndermiştir. Bu doğrultuda illerde seçmen kütükleri kontrol edilmeye başlanmıştır.[302] Ancak Belediye Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi 11 Mayıs'ta TBMM tarafından kabul edilmiştir. Buna göre belediye seçimleri 4 yılda bir kasım ayının ikinci pazar günü yapılacaktır.[303]

Hükûmet, muhtar seçimlerinden sonra değiştirilen seçim yasası ile muhalefetin radyodan yararlanmasını engellemiş ve başta CHP olmak üzere muhalif partilere ağır ithamlarda bulunmuştur. İktidarın basına kısıtlamalar getirmek istemesi üzerine CHP ve CMP, muhalefet tanımaz uygulamalar karşısında seçimleri boykot etmiş ve seçimlere katılmamıştır. KP ise ülke ve millet menfaatleri gereği seçimlere girme kararı almıştır.[304]

Muhalefet partilerinin yerel seçimlere girmeme kararı Konya kamuoyunda tartışılmıştır. DP Milletvekili Rüştü Özal'a göre CHP, kaybedeceğini anladığı için seçimlere girmemiş ve iktidarı töhmet altında bırakarak dünyaya karşı iktidar partisini zor durumda bırakmak istemiştir.[305] Özal, KP'nin seçime girme kararını ise "Merhum Remzi Oğuz Arık'ın ruhen şad olduğuna kaniyim." şeklinde

298 **Öğüt**, 7 Aralık 1951.

299 **Yeni Meram**, 16 Aralık 1951; Üskerles kasabasının adı 25 Mart 1954'te Üstünler olarak değiştirilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/135-33-8, 25.03.1954.

300 **Yeni Meram**, 11 Mart 1953; **Yeni Meram**, 24 Mart 1954; **Yeni Meram**, 30 Haziran 1954.

301 **Yeni Meram**, 3 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 13 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 9 Ağustos 1955.

302 **Yeni Meram**, 25 Nisan 1955; **Yeni Meram**, 27 Nisan 1955.

303 Kanun tasarısı Denizli Milletvekili Hamdi Sancar ve 39 milletvekili tarafından hazırlanmıştır. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 7, 11.05.1955, s. 156, 171.

304 Albayrak, **age.**, s. 271-272; **Yeni Meram**, 8 Ağustos 1955; **Yeni Meram**, 10 Ağustos 1955.

305 Rüştü Özal, "Hakikat Meydanda İken", **Yeni Meram**, 8 Ağustos 1955, s. 1.

yorumlamıştır.[306] Gazeteci Asöcal ise muhalif partilerin seçime girmemek suretiyle millete karşı asli görevlerinden kaçtıklarını yazmıştır.[307]

Başbakan Menderes, muhalefetin seçimlere girmemesinin DP'nin meşruiyetine en ufak bir zarar getirmeyeceğini belirterek "Muhalefet seçimlere iştirak etmezse bizim bundan korkumuz yoktur!" demiştir.[308]

13 Kasım 1955'te yapılan belediye seçimleri ülkede olaysız geçmiştir. 3.873.987 seçmenden 1.461.219'u oyunu kullanırken seçimlere %37,7'lik katılım sağlanmıştır. Belediye meclislerinin toplam 11.807 asil ve 11.807 yedek üyesi olup aday gösterilmediği veya gösterilen aday kabul edilmediği için 39 asil ve 436 yedek üyelik için seçim yapılmamıştır. Tablo XV'te görüldüğü üzere seçimler sonucunda DP 806 belediyenin 597'sini kazanarak büyük bir başarı daha elde etmiştir. CHP ise seçimlere katılmamasına rağmen 17 üyelik ve 1 belediye kazanmıştır.[309]

Tablo XV: 13 Kasım 1955 Belediye Seçim Sonuçları (Türkiye)

Seçim Sonucu	DP	BAĞIMSIZLAR	KP
Kazanılan Belediye Sayısı	597	193	15
Oyların Oranı	%63,35	%28,21	%4,40

Konya'da belediye seçimlerinde DP adaylarının Genel Merkez tarafından gösterileceği iddia edilmiştir. Ancak bu iddiaların asılsız olduğu 21 Ekim 1955'te Şahin Sinemasında yapılan DP aday yoklaması ile ortaya çıkmıştır. 72 başvurunun yapıldığı yoklamada seçilen 33 kişi arasında İbrahim Aşcıgil 464 oyla liste başında yer almıştır.[310]

DP, KP ve müstakil adayların katıldığı belediye seçimi Konya'da toplam 53 ilçe ve beldede yapılmıştır. Cihanbeyli merkez ve Yeniceoba bucağında taraflar arasında meydana gelen kavgalarda bazı vatandaşlar yaralanmıştır. 53 belediyenin 34'ünde bağımsız adaylar da seçime katılmıştır. Konya il merkezinde toplam 110 sandıkta 37.436 seçmenden 8.617'si oy kullanmıştır. Buna göre seçimlere

306 Özal, "Yine İç Politika", **Yeni Meram**, 11 Ağustos 1955, s. 1.

307 Yılmaz Osman Asöcal, "Seçimden Kaçıyorlar", **Yeni Meram**, 11 Ağustos 1955, s. 2.

308 **Cumhuriyet**, 11 Ağustos 1955.

309 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-8, 13.11.1955; **Milliyet**, 14 Kasım 1955.

310 **Yeni Konya**, 30 Eylül 1955; Aday listesi için bk. **Yeni Konya**, 22 Ekim 1955.

%23'lük bir katılım sağlanmıştır. İl merkezinde başka bir liste mevcut olmadığı için seçimi DP listesi kazanmıştır.

Konya'da merkez mahallelerden kenar mahallelere doğru uzaklaştıkça katılım oranı artış göstermiştir. Genelde taşradan gelen nüfusun yerleştiği kenar mahallelerin sosyokültürel ve ekonomik yapısı bu durumun yaşanmasında etkilidir. Örneğin Pirebi, Aksinne, Aymanas, Çayır, Dolav, Araplar, Sedirler, Hocacihan ve Havzan'da bulunan 24 sandıkta katılım oranı %64'tür.[311]

Konya'nın 41 belediyesinde DP seçimleri tam liste kazanırken Bozkır, Ilgın ve Cihanbeyli ilçeleri ile 8 bucakta belediye meclisine bağımsızlar da girmeyi başardı. Bağımsızlar Cihanbeyli'de 13, Ilgın'da 16 ve Bozkır'da 12 meclis üyeliği kazandı.[312]

Belediye Meclisinin 16 Kasım 1955'te yaptığı toplantıda belediye başkanlığı için yapılan oylamada Nafiz Tahralı 31, Nihat Kişnişci ise 3 oy aldı. Böylece yeni belediye başkanı olarak Nafiz Tahralı seçildi.[313] Belediye meclisi seçimlerinden sonra 1956 ve 1957 yıllarında Konya'da kısmi belediye seçimleri de yapıldı. 1956'da Zıvarık'taki seçimi bağımsız olarak katılan CHP'liler kazandı. 1957'de İçeri Çumra'da yapılan seçimi ise kazanan DP oldu.[314]

2.3. 1957 Milletvekili Seçimleri (27 Ekim 1957)

1954 genel seçimi DP iktidarının zirvede olduğunu açıkça göstermişti. Ancak ilerleyen süreçte yaşanan ekonomik ve siyasi sorunlar DP'nin, muhalefet karşısında güç kaybetmesine neden oldu. Bu sorunların artması üzerine iktidar, genel seçimleri öne almak istedi. Kendini çoğunluk olarak gören DP, muhalefete karşı sert tedbirler aldı ve ülkedeki siyasi kutuplaşma giderek arttı.[315]

DP Meclis Grubunda ülkede yaşanan sorunlar üzerine yapılan tartışmalarda Hükümete ve partiye yönelik eleştiriler yapılmıştır. "Bugün otobüs ve trenlerde artık iktidarımızın lehinde konuşulmuyor" diyen Bilecik Milletvekili İsmail Selçuk Çakıroğlu'na göre halkın durumu gün geçtikçe kötüye doğru gitmektedir. Gerek basın gerekse memurlar DP'yi desteklemekten vazgeçmiştir. Kırşehir

311 **Milliyet**, 14 Kasım 1955; **Yeni Meram**, 14 Kasım 1955; **Yeni Konya**, 15 Kasım 1955.

312 **BCA**, 30-1-0-0/51-309-8, 13.11.1955; **Yeni Meram**, 16 Kasım 1955; **Cumhuriyet**, 17 Kasım 1955; **Yeni Meram**, 17 Kasım 1955.

313 **Yeni Konya**, 17 Kasım 1955.

314 **Yeni Konya**, 28 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 16 Nisan 1957.

315 **TÜSİAD Tarih**, s. 294; Albayrak, **age.**, s. 294.

Kanunu'nun vatandaşta büyük şüphe ve endişeler yarattığını vurgulayan Çakıroğlu bu durumun vicdanlara gölge olduğunun altını çizmiştir. Hayat pahalılığı ise sadece dar ve sabit gelirlileri değil maliyetleri artırdığı için tüm üreticileri de olumsuz etkilemiştir.[316]

Trabzon Milletvekili Osman Turan milletin gönlünde kurdukları tahtın sarsıldığına dikkat çekmiş ve kamuoyunda beliren memnuniyetsizliğe vurgu yapmıştır. "Millet, siz doğru yolda yürüdükçe ben sizinle beraberim dedi. Fakat biz ne yaptık? Kırşehir'i ilga ettik, Seçim Kanununu hasis düşünceler feda ettik…" söylemleriyle Turan, DP'de eleştiri korkusunun kendileri için en büyük düşman hâline geldiğinin altını çizmiştir.[317] Basındaki çelişkiye dikkat çeken Rize Milletvekili Kemal Balta, Ulus gazetesine göre ülkenin battığını Zafer'e göre ise göklere çıktığını ifade etmiştir. Balta'ya göre başta Menderes olmak üzere tüm DP'liler ölçülü olmalıdır.[318]

Seçimleri yenileme kararı 11 Eylül 1957 tarihinde alındı.[319] Seçime katılacak siyasi partiler aday listelerini ekim ayında açıkladı.[320] Cumhurbaşkanı Bayar diğer seçimlerde olduğu gibi DP'yi desteklemek için yurt gezilerine çıktı. Gezilerde iktidarın ekonomi siyasetini övdü ve büyük işler başardığını söyledi. Başbakan Menderes ise sürekli olarak İnönü'yü eleştirdi. Genel seçimlerde birlik oluşturmak isteyen muhalefetin çalışmalarından rahatsız olan DP, bu birleşmeyi önleyecek değişiklikler yaparak muhalefete karşı sertliğini artırdı. Neticede iş birliğini gerçekleştiremeyen muhalefet sınırlı olanaklarla seçim kampanyasını yürütmeye çalıştı. Bu çalışmalar sırasında CHP, Hükûmetin siyasi ve ekonomik politikalarını eleştirdi. İzlenen politikalar nedeniyle DP'den istifa eden ve HP'yi desteklemeye başlayan Fuat Köprülü de iktidara ağır eleştirilerde bulundu.[321]

Sert bir siyasi havada gerçekleşen 27 Ekim 1957 milletvekili genel seçiminde yurdun çeşitli yerlerinde olaylar meydana geldi. Diyarbakır ve Bilecik'te il seçim

316 **DPMGMZ**, C 15, 13.12.1955, s. 113-127.

317 **DPMGMZ**, C 15, 13.12.1955, s. 132-134.

318 **DPMGMZ**, C 4, 14.02.1956, s. 40.

319 **T.C. Resmî Gazete**, 24 Eylül 1957, S 9714, s. 17897.

320 Seçimlere CHP, CMP, HP ve DP katılmıştır. **Hürriyet**, 6 Ekim 1957; **Hürriyet**, 8 Ekim 1957.

321 Köprülü 7 Eylül 1957 tarihinde yaptığı açıklamada "Programdan ayrılmış, eski hüviyetini tamamen değiştirmiş olan bugünkü D.P. zihniyeti ile uyuşmak benim için imkânsız olduğu cihetle D.P.den çekiliyorum." demiştir. **Cumhuriyet**, 8 Eylül 1957; Albayrak, **age.**, s. 295-298.

kurulları, seçimin iptali için yapılan itirazları kabul etti. Ancak YSK sadece Diyarbakır'da yapılan seçimin yenilenmesine karar verdi.[322]

Ülkedeki 12.078.623 kayıtlı seçmenden 9.250.949'unun oy kullandığı seçimlere %76,6'lık katılım sağlanmıştır. Seçim sonuçlarına göre 44 ilde tamamen ve 3 ilde kısmen olmak üzere DP 424, 18 ilde tamamen ve 3 ilde kısmen olmak üzere CHP 178, 1 ilde tamamen olmak üzere CMP 4 ve 1 ilde tamamen olmak üzere HP 4 milletvekili çıkarabilmiştir. Tablo XVI'da görüldüğü üzere seçimleri kazanan DP'nin Meclisteki milletvekili oranı %69,5 olmuştur.[323]

Tablo XVI: 27 Ekim 1957 Milletvekili Seçim Sonuçları (Türkiye)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Milletvekili Sayısı
DP	4.497.811	%48,6	424
CHP	3.825.267	%41,4	178
CMP	604.087	%6,5	4
HP	321.471	%3,5	4
VP	463	%0,005	-
Bağımsızlar	1.850	%0,02	-

1957 seçimlerinde, bir önceki genel seçime göre seçmen sayısında 1.816.560 kişilik bir artış yaşanmıştır. Ancak oy kullanan seçmen sayısındaki artış sadece 155.332 kişiyle sınırlı kalmıştır. Seçimlere katılım oranında ise %12'lik bir azalma meydana gelmiştir. Pek çok yurttaşın seçim sonuçları ne olursa olsun mevcut durumun değişmeyeceğini öngörmesi halkın seçime düşük katılım göstermesine neden olmuştur.[324]

1954 seçimlerine göre DP 79 milletvekili kaybederken CHP 147 milletvekili kazanmıştır. Ayrıca 815.848 seçmenin oyunu kaybeden DP %9,8'lik bir oy kaybı yaşamıştır. Buna karşılık 631.796 seçmenin daha oyunu alan CHP'de %6,3'lük bir oy artışı meydana gelmiştir.[325]

---

322 Bilecik Milletvekili Yümnü Üresin seçimlerle ilgili olarak DP Meclis Grubunda "Hafızamı yokluyorum, acaba böyle bir şey Bilecik'te cereyan etti mi? Katiyyen böyle bir şey hatırlamıyoruz. Her vilayette olduğu gibi Bilecik vilayetinde dahi bazı hadiseler müstesna büyük bir sukûn ve vekar içinde cereyan etmiştir." demiştir. **DPMGMZ**, C 11, 14.11.1957, s. 23-24; **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1957; **Hürriyet**, 31 Ekim 1957; **Hürriyet**, 28 Kasım 1957.

323 **BCA**, 30-1-0-0/52-312-4, 30.10.1957.

324 Karpat, **age.**, s. 119.

325 **BCA**, 30-1-0-0/52-312-4, 30.10.1957.

Başbakan Menderes seçimleri CHP'nin kazanmadığını aksine kendilerinin kaybettiklerini belirtmiştir. Neden olarak da DP Meclis Grubundan başlamak üzere en ücra köye kadar kendi içlerindeki hizipçiliği göstermiş ve DP'den ayrılanların 500.000 oyu da beraberlerinde götürdüklerinin altını çizmiştir. Hakkâri Milletvekili Ubeydullah Seven oy kaybının nedenlerini seçim tarihi, memurların DP'den uzaklaşması ve propagandadaki zayıflığa bağlamıştır.[326]

DP 1957 genel seçimlerini çoğunluk sistemi sayesinde kazanmayı başarmış ancak halkın desteğini önemli ölçüde kaybetmiştir.[327] Seçimler sonrasında ortam, Türk siyasi hayatına büyük bir hareketlilik kazandırmıştır. Bunda güç kaybeden iktidarın hırçınlaşması ile milletvekili sayısını arttıran muhalefetin sert siyaseti etkili olmuştur. Bu seçim aynı zamanda halkın DP iktidarına verdiği demokratik bir uyarı niteliği de taşımıştır.[328]

2.3.1. Konya'da Seçim Hazırlıkları ve Partilerin Kampanyaları

Konya'da yaklaşan seçimlere hazırlık kapsamında valilik seçmen kütüklerinde gerekli kontrollerin yapılmasını tebliğ etti. Yenileme kararının alındığı eylül ayından itibaren partiler seçim hazırlıklarına başladı. Kamuoyunda seçimlerin erkene alınması yerinde bir karar olarak değerlendirildi. Eylül ayında seçmen kütükleri gözden geçirildi ve seçim kurulları oluşturuldu.[329]

Seçimlerde takip edilecek siyaset için Başbakan'la görüşerek gerekli direktifleri alan DP İl Başkanı ve Belediye Başkanı Nafiz Tahralı, 16 Eylül 1957 tarihinde Konya'da seçim kampanyasını başlattı. İl ve ilçe yönetimleri ocak ve bucak başkanları ile sık sık toplantılar düzenlendi. Konya milletvekilleri köylerde halkla buluştu.[330]

Muhalefet partileri de seçim hazırlıkları kapsamında parti il binalarında toplantılar düzenledi. Muhalefetin bu seçimlerde iş birliğine gidip gitmeyeceği kamuoyunu en çok meşgul eden konulardan biri oldu. Kamuoyunda muhalif

---

326 **DPMGMZ**, C 11, 14.11.1957, s. 14, 42, 65.

327 Karpat, **age.**, s. 188; Bu durumu DP Zonguldak Milletvekili Avni Yurdabak şu şekilde dile getirmiştir: "…Biz 1950'nin, 1954'ün Demokrat Partisi değiliz arkadaşlar. Çok şey kaybettik. Ben Zonguldak mebusu olarak, şimdiye kadar Türkiye'de en kuvvetli bir bölgenin mebusu olarak bulunuyordum. Köylerde, kasabalarda, nahiyelerde, vilayetlerde bir pehlivan gibi dolaşıyordum. Şimdi arkadaşlar, dolaşamıyoruz." **DPMGMZ**, C 14, 05.06.1958, s. 22.

328 Albayrak, **age.**, s. 301-302.

329 **Yeni Konya**, 16 Mayıs 1957; **Yeni Meram**, 10 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 11 Eylül 1957; **Yeni Meram**, 17 Eylül 1957; **Yeni Meram**, 25 Eylül 1957.

330 **Yeni Meram**, 16 Eylül 1957; **Yeni Meram**, 17 Eylül 1957; **Yeni Meram**, 21 Eylül 1957.

partiler arasında iş birliği gerçekleşmesi durumunda DP'nin kesinlikle kaybedeceği vurgulandı. Ancak bu iş birliğinin gerçekleşmemesi muhalif seçmenlerin tepkisini çekti. Hatta bu seçmenler için oylarını parti gözetmeksizin güçlü olan tarafa verecekleri iddia edildi.[331]

27 Ekim 1957 genel seçiminde nüfus artışına bağlı olarak milletvekili sayısı da artış gösterdi ve Konya'nın 19 olan milletvekili sayısı 21'e yükseldi. Siyasi partiler için önemli çalışmalardan biri de milletvekili aday listelerinin hazırlanması işiydi. Teşkilatlar bu işi gizli yürütmek istedikleri için kamuoyu tarafından merakla takip edildi. Bu süreçte muhalefet partileri adaylarını büyük bir titizlikle seçeceklerini ve önceki seçimlerde yaptıkları hataları tekrar etmeyeceklerini belirtti.[332] Siyasi partilerin aday listeleri açıklanmadan önce kamuoyunda milletvekilleriyle ilgili tahminler yapıldı.[333]

CHP ve CMP il teşkilatları, milletvekili aday yoklamalarını 29 Eylül 1957 tarihinde yaptı. Suat Abanazır, Nevzat Akın, M. Hulusi Bolay, Sami Celepli, Sadettin Çakıroğlu, Sedat Çumralı, Mustafa Dinekli, Oğuz Kart, Muhittin Kılıç, Samet Kuzucu, Hasan Küçükalpelli, Ahmet Onar, Fakih Özfakih, Fakih Özlen, Mehmet Sönmez, Enis Şanlıoğlu, Tacettin Yaltırak ve İsmet Yaylacı CHP'nin 18 kişilik listesine girdi.

CMP'de 15 kişilik listeyi Mehmet Arıcan, Asaf Koryak, Sadullah Selçuk, Cavit Ovalı, Mustafa Özaydın, Latif Mutlu, F. Kamil Cebecioğlu, Hüsnü Göncü, İrfan Baran, Halil Erdem, Nusret Çiftçi, Galip Bilge, Necati Taşbaş, H. Hüseyin Başaralı ve Üzeyir Köylüoğlu oluşturdu. HP adayları ise Ankara'da parti merkezi tarafından belirlenecekti.[334]

DP'den milletvekili adayı olmak için il teşkilatına başvuran aday sayısı 100'e yakındı. İktidar partisinin aday yoklaması 2 Ekim 1957'de mevcut 13 milletvekili ile 18 yeni aday arasında yapıldı. Yoklamada Muhiddin Güzelkılınç 1.317, H. Ragıp Atademir 1.305, Reyhan Gökmenoğlu 1.298, S. Salim Burçak 1.294, Remzi Birand 1.292, A. Fahri Ağaoğlu 1.246, Ahmet Koyuncu 1.219, Himmet

---

331 **Yeni Konya**, 21 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 23 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 1 Ekim 1957.

332 **Yeni Konya**, 18 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 29 Eylül 1957; **BCA**, 30-1-0-0/52-312-1, 27.10.1957.

333 Tarık Kozbek, Muzaffer Sinangil, Osman Kapani ve Rauf Onursal'ın DP milletvekili adayı olarak gösterileceği iddia edilmiştir. CHP il teşkilatı, Şemsettin Günaltay'a Konya milletvekilliği adaylığı teklif etmiştir. CMP'de ise Osman Bölükbaşı'nın Konya'dan aday olacağı söylentileri çıkmıştır. **Yeni Konya**, 4 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 5 Ekim 1957.

334 **Cumhuriyet**, 30 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 30 Eylül 1957.

Ölçmen 1.214, Mustafa Bağrıaçık 1.204, Nafiz Tahralı 1.187, Mustafa Runyun 1.122, Ömer Şeker 976, Osman Bibioğlu 957, Ali Saim Kaymak 899, Sabahaddin Sayın 876, Sami Soylu 829 ve H. Amil Keymen 756 oyla listeye girebildi.[335]

Önceden istifa eden milletvekilleri de dikkate alındığında, 8 yeni ismin aday listesine girdiği görülmüştür. Adaylıklarını koyan milletvekillerinden Mekki Keskin, Hidayet Aydıner ve Tevfik Baran ise yoklamayı kaybetmiştir.[336]

Konya 10. Dönem milletvekillerinden Muammer Obuz ve Rüştü Özal "Bugün D.P. ihtirasları, kontrolsüz ve keyfi bir idare tarzı ile geçmişteki bütün hizmetlerini unutturmuş; evvelâ kendi varlığına, saniyen memleket için pek büyük ve hayati zararlar doğurabilecek bir durum iktisab etmiştir." şeklindeki sert açıklamalarıyla aday yoklamaları yapılmadan önce DP'den istifa etmişlerdir. İki ismin istifası DP'nin kurucularından Fuat Köprülü'yle aynı günlerde gerçekleşmiştir.[337] DP kongrelerinde parti içi muhalefete başlayan Obuz ve Özal'ın istifası sürpriz olmamıştır.

Nihayet 7 Ekim 1957'de milletvekili aday listeleri kesinleşmiştir. DP Genel Merkezi tarafından mevcut listeye Tarık Kozbek, Halil Özyörük, Sıtkı Koraltan ve İshak Avni Akdağ isimleri eklenmiştir. CHP'de Fazıl Nalbantoğlu, Remzi Tüzünkan ve E. Ziya Arıca yoklama listesine eklenen yeni isimlerdir.

CMP'de yoklamada seçilen Halil Erdem, H. Hüseyin Başaralı ve Üzeyir Köylüoğlu Genel Merkez tarafından aday gösterilmemiş; Ahmet Bilgin, Orhan Hayırlıoğlu, Nuri Pişkin, C. Kadri Arıkan, Kazım Karsan, Celâleddin Atlıhan, Nuri Çolak, Kazım Kuyucak ve Kenan Esenkurt yoklama listesine yeni eklenen isimler olmuştur.

HP Konya milletvekili adaylarının tamamı Genel Merkez tarafından belirlenmiştir. Buna göre Ziyad Ebüzziya, Suphi Ergene, Abdulkadir Seven, Neşet Akmanlar, Ali Rıza Ercan, V. Raşit Sevig, Osman Ocak, Sedat Dikmen, Nihat Demirağ, Ziya Göktürk, Necmettin Bilgi, Kemal Özbucak, Mehmet Gencer, Cemalettin Gürlek, Mehmet Saka, Mehmet Arıkan, Hulusi Güven, Selçuk Aytan, Mehmet Ünal, Halit Özalp ve Yusuf Ertürk, HP'nin adayları olmuşlardır.[338]

---

335 **Yeni Konya**, 21 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 2 Ekim 1957; **Yeni Meram**, 4 Ekim 1957.

336 Yeni Konya gazetesinde adayların aldıkları oy sayısı farklılık göstermektedir. Ancak adayların isimlerinde herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. **Yeni Konya**, 3 Ekim 1957.

337 **Cumhuriyet**, 7 Eylül 1957; **Cumhuriyet**, 8 Eylül 1957.

338 **Cumhuriyet**, 8 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 8 Ekim 1957; **Yeni Meram**, 8 Ekim 1957.

Milletvekili aday listeleri kesinleştikten sonra siyasi partiler seçim hazırlıklarına hız vermiştir. Bu seçimlerde Konya'da bulunan siyasi partilerin seçime iyi hazırlandığı görülmüştür. İlçe, bucak ve köylere giden adaylar propaganda faaliyetlerine girişmiştir.

Seçim kampanyasında DP, 7 yıllık iktidar dönemlerindeki icraatlarından ve yaşanan değişimden bahsetmiştir. Buna göre CHP iktidarında bir köy görünümünde olan Konya'nın DP iktidarında şehir kimliğine kavuştuğu vurgulanmıştır. Köylere su götürülmesi, okulların inşa edilmesi, yolların yapılması, asfaltlama çalışmaları ile fabrika, kombina, silo ve baraj inşaatlarına dikkat çekilmiştir. Somut icraatlar sayesinde DP Teşkilatı, Konya'da seçimleri kazanacağından emindir.[339]

CHP yürüttüğü kampanyada dış borcun fazlalığından, ABD yardımlarının heder edildiğinden, altın stokunun harcandığından, hayat pahalılığının gün geçtikçe arttığından, Türk parasının kıymet kaybettiğinden, devlet memurlarına baskı yapıldığından, radyonun tek taraflı kullanıldığından, basın özgürlüğünün sona erdiğinden, dinin siyasete alet edildiğinden[340] ve DP yönetiminin mason olduğundan şikâyetçi olmuştur. Ana muhalefet partisi, Millî Korunma Kanunu'nun kaldırılacağı, mal darlıklarının sona ereceği, antidemokratik kanunların değiştirileceği, Anayasa Mahkemesi kurulacağı, nispi seçim usulünün kabul edileceği, radyonun tarafsız olacağı, milletvekili sayısının azaltılacağı, üniversitelere özerklik verileceği, Kıbrıs'ın Türkiye'ye ilhak edileceği, zirai teşvik kanununun çıkarılacağı ve hayvan vergisinin kaldırılacağı gibi önemli vaatlerde bulunmuştur.[341]

CHP İl Teşkilatına göre DP, Konya'da icraat yerine israf yapmıştır. Baraj inşaatları uzadığı için devlete külfet olmuştur. Göksu Santrali, Et Kombinası, Ankara-Konya yolunun asfaltlanması işlerinin plan ve projeleri de aslında CHP'ye aittir. Ayrıca Akşehir, Karaman ve Ereğli gibi büyük ilçelerin il yapılmaması nedeniyle buralardaki halk DP'ye küsmüştür. Bu nedenlerle Konya'da seçimleri CHP kazanacaktır. CMP'nin seçim kampanyasında DP'nin özellikle

339 **Yeni Konya**, 4 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 9 Ekim 1957; **Yeni Meram**, 9 Ekim 1957; **Yeni Meram**, 17 Ekim 1957.

340 CHP, 1951'den itibaren Atatürk büst ve heykellerine yönelik saldırıların artmasının da etkisiyle irticayla mücadele konusunda DP'nin yetersiz kaldığına ve dinin politik amaçlar için kullanıldığına dair eleştirilerde bulunmaya başlamıştır. Varel, **age.**, s. 223.

341 **Yeni Konya**, 4 Ekim 1957; **BCA**, 30-1-0-0/43-254-17, 06.11.1957; **BCA**, 10-9-0-0/475-1372-1, 1960; İnönü, 1957 seçimlerinden önceki ve sonraki yayın şekli itibariyle iktidarın propaganda organı hâline gelen radyo için, seçim suçlusu ifadesini kullanmıştır. Ersarı, **age.**, s. 401.

1954 seçimlerinden sonraki iktidar dönemine eski CHP zihniyeti ile başladığı vurgulanmıştır. DP'nin yaptığı icraatlar kabul edilmekle birlikte ihraç edilen malların üretilmesi için fabrikaların kurulmaması eleştirilmiştir. Konya Teşkilatı, yeni bir parti olmalarına rağmen 1954 seçimlerinde sürpriz yapabileceklerini iddia etmiştir. Konya'daki teşkilatlanmasını henüz tamamlayamayan HP ise iktidarın antidemokratik uygulamalarını eleştirmiştir. HP İl Teşkilatına göre iktidar partisinin Konya'daki icraatları gerekli olup yerinde yapılmıştır.[342]

Cumhuriyet gazetesi, Konya'daki seçimi kunduracılar ile Nakşibendilerin etkileyeceğini iddia etmiştir. Gazeteye göre Merkez İlçe Teşkilatının 96 bucak başkanı ile 586 delegesinden 211'i kunduracıdır. Konya'da 500 tezgâhta hizmet veren 1.500 kunduracının yaklaşık 1.000'i DP il teşkilatlarında görev almıştır. 1950 ve 1954 seçimlerinde DP'yi destekleyen Konya Kunduracılar Esnaf Derneğine göre CHP, Konya'yı ihmal etmiştir. Ancak bu seçimlerde hayat pahalılığı nedeniyle kunduracılar esnafında CHP lehinde çözülmeler olmuştur. Nakşibendilerin de Konya'da güçlü olduğu ve 30.000 ile 35.000 arasında bir oyu temsil ettikleri söylenmiştir.[343]

Seçimlerin yaklaşmasıyla siyasi partiler il merkezindeki faaliyetlerini artırmıştır. Siyasi partilerin 3 Ekim-24 Ekim 1957 tarihleri arasında yapacakları miting programları da belirlenmiştir. Buna göre mitingler sabah ve öğleden sonra olmak üzere Hükûmet ve Cumhuriyet meydanlarında yapılacaktır. Bunun yanında siyasi partilerin seçim afişlerini asmaları için şehrin sekiz yerine ilan panoları konmuştur.[344]

DP afişleri şu şekildedir: "Dağlar yol, viraneler bağ oldu.", "Rey çalanı, mazbata sahtekârlığı yapanı, dayak atanı unutma! Oyunu DP'ye ver.", "Onların ucuzluk dedikleri şey, senin mahsulünü ucuza almaktır.", "Mademki reyini istediğine verebiliyorsun işte demokrasi budur! Oyunu DP'ye ver!", "Her köye su! Her köye yol! Her köye mektep! DP.", "Az laf, çok iş! DP.".[345] Seçim çalışmaları için köylere giden milletvekillerinden Himmet Ölçmen'i bir köylü vatandaş "Biz Nankör Değiliz" manzumesi ile karşılamıştır.[346]

---

342 **Yeni Konya**, 1 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 3 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 4 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 9 Ekim 1957.

343 **Cumhuriyet**, 3 Ekim 1957.

344 **Yeni Konya**, 3 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 16 Ekim 1957.

345 **Yeni Meram**, 10 Ekim 1957.

346 "Biz Nankör Değiliz
Hoş geldiniz deriz cümleten size
Kademiniz safa getirdi bize

Siyasi partilerin 1957 seçimleri için düzenledikleri büyük mitinglerinin ilki 16 Ekim'de CHP Genel Başkanı İnönü tarafından Cumhuriyet Meydanı'nda yapılmıştır. Yaklaşık 15.000 kişinin hazır bulunduğu mitingde konuşmasına "İstiklal savaşı sıralarında Garp cephesinin Konyalıların bağrındaki iyi intibalarını unutmayacağım." sözleriyle başlayan İnönü, yaklaşık iki saat boyunca iktidar partisinin iç ve dış siyasetini eleştirmiştir. Hükûmetin yanlış ekonomik politikalarını Konya'da olması nedeniyle "Buğdayı 40 kuruşa çıkardık diyorlar, altının kıymeti 36 lira iken şimdi 136 liraya çıktığına göre şekerin kilosu 250 kuruş olduğuna göre, buğdayın fiyatı düşmüş demektir." şeklinde buğday örneği üzerinden anlatmıştır. Basın özgürlüğüne de değinen CHP lideri iktidar değişmediği takdirde Türk basınını daha karanlık günlerin beklediğini söylemiş ve baskıya rağmen hürriyet mücadelesine devam edilmesinin büyük bir fedakârlık ve şeref olduğunu vurgulamıştır. CHP İl Başkanı Fakih Özlen ise "Tarih bizi seyrediyor, sizleri vazifeye davet ediyorum… D.P.liler cüzdanlarını açmışlar bugün para ile Konyalıyı yine aldatmağa çalışıyorlar. C.H.P.li olarak para ile satılmayacağız." demiştir.[347]

İktidar partisinin büyük mitingi 19 Ekim'de Hükûmet Meydanı'nda Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın katılımıyla düzenlenmiştir. Sevgi gösterileri içinde kürsüye gelen Cumhurbaşkanı, konuşmasında eski Konya ile yeni Konya'yı kıyaslamış, DP icraatlarını övmüş ve buğday üzerinden devam ederek "Konya yalnızca buğday ambarı değil döviz ambarı da olacak." demiştir.[348]

HP büyük mitingi 21 Ekim'de Hükûmet Meydanı'nda gerçekleşmiştir. Şiddetli yağmura rağmen 4 saat süren mitingdeki dövizler ilgi çekicidir. "İlaç yok, naylon var.", "Vâdedilen hürriyet, adalet, müsavat nerede?", "Köye oy için değil millet için gideceğiz." yazılı dövizlerde demokrasi ve ekonomi vurgusu yapılmıştır. Mitingde DP'nin rakamlarla insanların başını döndürdüğü belirtilmiştir. Gerçekte ise köylünün borç içinde olduğunun ve yüzlerdeki gülümsemenin sona erdiğinin altı çizilmiştir.[349] Bir diğer muhalefet partisi CMP'nin mitingi ise 22 Ekim'de Cumhuriyet Meydanı'nda gerçekleşmiştir.

Halkımızla burada şimdi yüz yüze
Bu devlet haktandır nankör değiliz.
On yıl evvel günler zehirden acı
Olsun devlet şimdi başımızın tacı
İlâ yevmil kıyam milletin duacı
Yolumuz hakkadır nankör değiliz…" **Yeni Meram**, 1 Ekim 1957.

347 **Cumhuriyet** 17 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 17 Ekim 1957; **BCA**, 10-9-0-0/475-1372-1, 1960.

348 **Yeni Meram**, 20 Ekim 1957.

349 **Yeni Konya**, 22 Ekim 1957.

Mitingde iktidarın ekonomik politikaları ile antidemokratik uygulamaları şiddetle eleştirilmiştir. Osman Bölükbaşı'nın hapisten af kanunuyla çıkarılmasının etik olmayacağı vurgulanmıştır. Ayrıca DP'nin dini siyasete alet ettiği söylenmiştir.[350]

1957 genel seçimlerinde Konya halkı genel olarak hayat pahalılığından ve mal darlığından şikâyetçidir. Çünkü pahalılık nedeniyle ancak ihtiyaçlar oranında alışveriş yapmaya başlanmıştır. Ucuzluk beklentisi kamuoyunun gündemini oluşturmuştur. Bir köylü vatandaş "Gırtlağa kadar borçluyum, traktörüm tarlada yatıyor, kazandığım paranın bereketi kalmadı." derken bir tüccar seçmen "Evvelce sattığımız mal daima daha ucuz oluyor; sermayeyi sabit tuttuğumuz takdirde fiatlar devamlı yükseldiğinden, geride kalan mallar gittikçe azalmaktadır." ifadesiyle ekonomideki belirsizliğe dikkat çekmiştir. Akşehir'de bir seçmen ise "Reyimi göle atarım da Demokrat Partiye atmam." demiştir. Ancak iktidar partisinin yaptığı hizmetler de unutulmamış ve her fırsatta dile getirilmiştir. Bu seçimde DP'nin Konya'da işi zor görünmüş ve sonuçların CHP ile başa baş çıkacağı öngörülmüştür. Neticede ister iktidarı ister muhalefeti desteklesin toplumun her kesimi nefesini tutmuş bir hâlde seçim sonucunu büyük bir merakla beklemiştir.[351]

2.3.2. Konya'da Seçim Sonucu

27 Ekim 1957 Pazar günü yapılan genel seçimlerde 1.464 sandıkta oy kullanılan Konya'da herhangi bir olay meydana gelmemiştir.[352] İl genelinde toplam 416.013 kayıtlı seçmenden 212.605'inin oyunu kullandığı seçime katılım %75,1 olmuştur. Tablo XVII'de görüldüğü gibi Konya'da en fazla oyu DP almış ancak muhalefet oylarında ciddi bir artış yaşanmıştır.[353]

Tablo XVII: 27 Ekim 1957 Milletvekili Seçim Sonuçları (Konya)

Partiler	Aldıkları Oy	Oy Oranları	Milletvekili Sayısı
DP	137.709	%44,3	21
CHP	127.132	%40,9	-
CMP	32.501	%10,4	-
HP	13.727	%4,4	-

350 **Yeni Konya**, 23 Ekim 1957.

351 **Yeni Konya**, 1 Ekim 1957; **Cumhuriyet**, 3 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 6 Ekim 1957; **Cumhuriyet**, 22 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 29 Kasım 1957.

352 **Yeni Meram**, 27 Ekim 1957; **Yeni Meram**, 29 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 2 Kasım 1957.

353 **Milletvekili Genel Seçimleri**, s. 67.

1954 seçimlerine göre seçmen sayısında 60.918 kişilik bir artış olmasına karşın oy kullanan seçmen sayısında 95.781 kişilik bir azalma görülmektedir. Seçimlere katılım oranında da bir önceki seçimlere göre %11,8'lik bir azalma söz konusudur. 1954 seçimlerine göre 26.293 seçmenin oyunu kaybeden DP %9,5'lik bir oy kaybı yaşamıştır. Buna karşılık 20.635 seçmenin daha oyunu alan CHP'de %6'lık bir oy artışı meydana gelmiştir.

Seçmenlerine teşekkür eden CHP il yönetimi seçimlerde haksızlığa uğradıklarını belirtmiştir. Haksızlığa gerekçe olarak seçmen kütük bilgilerinin hatalı olması, DP'li seçmenlerin birden fazla oy kullanması ve iktidarın kontrolündeki radyonun erken yayına girmesi gösterilmiştir.[354] Muhalefet partisi kütük ve cetvellerin sandık başına gönderilmemesi, listelerin nüfus dairesinde kilitli bırakılması gibi nedenlerden seçimlere itiraz etmiştir. İl Seçim Kurulu, sandık başında ve zamanında yapılmadığı gerekçesiyle bu itirazı reddetmiş ve böylece Konya seçimleri kesinlik kazanmıştır.[355]

DP'nin bu seçimlerden çıkarması gereken dersler olduğu muhakkaktı. Çünkü muhalefetin büyüyen kuvveti ortadaydı. DP, politikalarını yeniden gözden geçirmeli ve gelecek dönem için partizan hareketlerden kaçınmalıydı. Aksi takdirde Konya'yı kaybedecekti. Zira bu dönemde ilk kez muhalefetin aldığı oylar DP'nin oylarını geçti. Aslında seçimler nedeniyle siyasi havanın gerilmesi Konya'da toplumun farklı kesimlerini rahatsız etti. Kamuoyunun bir kısmı iktidarla muhalefetin birbirlerine daha anlayışlı ve ılımlı davranmalarını beklediyse de bu durum gerçekleşmedi.[356]

27 Ekim 1957 genel seçim sonuçlarına göre bir önceki dönemde milletvekili olarak görev yapan 11 isim aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Meclise yeniden girmeyi başardı.[357]

354 **Yeni Konya,** 28 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 30 Ekim 1957.

355 **Yeni Konya**, 19 Aralık 1957; **Cumhuriyet**, 20 Aralık 1957; **Yeni Konya**, 17 Ocak 1958.

356 Namık Ayas,"Seçimlerden Sonra", **Yeni Konya**, 30 Ekim 1957, s. 1.

357 **TBMMZ**C, 11. Dönem, C 1, 01.11.1957, s. 4.

Tablo XVIII: 11. Dönem Konya Milletvekilleri
(10. Dönemde Milletvekili Olanlar)

Milletvekili	Aldığı Oy
Ahmet Koyuncu[358]	137.823
Abdurrahman Fahri Ağaoğlu[359]	137.905
Halil Özyörük[360]	137.816
H. Ragıp Atademir[361]	137.918
Himmet Ölçmen[362]	137.850
Muhittin Güzelkılınç[363]	137.858
Mustafa Bağrıaçık[364]	137.852
Remzi Birand[365]	137.897
Sıtkı Salim Burçak[366]	137.858
Tarık Kozbek[367]	137.812
Reyhan Gökmenoğlu[368]	137.844

358 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2101; Bu dönemde Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonunda görev aldı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 37.

359 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 1771; Bu dönemde Dilekçe ve Anayasa komisyonlarında çalıştı; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 30; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 14.11.1958, s. 44.

360 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 1729; Bu dönemde Anayasa Komisyonunda görev yaptı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 37.

361 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2095; Bu dönemde Dışişleri Komisyonunda görev yaptı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 33.

362 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 1785; Bu dönemde İmar-İskân ve Bütçe komisyonlarında çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 31, 36.

363 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2099; Bu dönemde Ticaret Komisyonunda görev aldı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 38.

364 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2096; Bu dönemde Bütçe Komisyonunda görev aldı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 30.

365 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 1776; Bu dönemde Meclis Hesaplarını İnceleme ve Bayındırlık komisyonlarında çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 35; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 14.11.1958, s. 44.

366 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 1775; Bu dönemde Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonunda çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 37.

367 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 1783; Bu dönemde Anayasa Komisyonunda görev yaptı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 37.

368 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2101; Bu dönemde TBMM Başkanlık Divanı İdare Amiri olarak çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 01.11.1957, s. 9.

Tablo XIX'da görüldüğü gibi 11. Dönem TBMM'ye Konya'dan 10 yeni isim girdi.[369]

Tablo XIX: 11. Dönem Konya Milletvekilleri (Yeni Milletvekili Olanlar)

Milletvekili	Doğum Yeri-Yılı	Mesleği	Aldığı Oy
Ali Saim Kaymak[370]	Konya-1329	Mühendis	137.875
Hulki Amil Keymen[371]	Konya-1899	Doktor	137.839
İshak Avni Akdağ[372]	Harput-1888	Orgeneral	137.803
Mustafa Runyun[373]	Konya-1333	DİB Üye	137.998
Nafiz Tahralı[374]	Konya-1324	Bankacı, Tüccar	137.679
Osman Bibioğlu[375]	Artvin-1328	Mühendis	137.832
Ömer Şeker[376]	Akşehir-1923	Tüccar	137.883
Sabahattin Sayın[377]	Ereğli-1339	Avukat	137.852

369 **BCA**, 30-10-0-0/78-516-18, 06.05.1954.

370 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2389; Bu dönemde Mecliste Çalışma ve Sanayi komisyonlarında çalıştı; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 31; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 16.11.1959, s. 37.

371 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2390; Bu dönemde Mecliste Millî Eğitim ve Maliye komisyonlarında çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 34; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 14.11.1959, s. 41.

372 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2013; Bu dönemde Mecliste Millî Savunma Komisyonunda görev yaptı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 35.

373 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2391; Bu dönemde Mecliste Millî Eğitim Komisyonunda görev aldı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 34.

374 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2395; Bu dönemde Mecliste Bütçe ve Ticaret komisyonlarında çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 30; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 14.11.1959, s. 45.

375 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2395; Bu dönemde Mecliste Bayındırlık, İmar ve İskân komisyonlarında görev aldı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 36; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 16.11.1959, s. 34.

376 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2394; Bu dönemde Mecliste Ticaret ve İçişleri komisyonlarında çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 14.11.1958, s. 45; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 16.11.1959, s. 32.

377 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2392; Bu dönemde Mecliste Dilekçe ve İçişleri komisyonlarında çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 14.11.1958, s. 36; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 16.11.1959, s. 32.

Sami Soylu[378]	Ermenek-1334	Hukuk Müşaviri	137.886
Sıtkı Koraltan[379]	Divriği-1909	Hâkim	137.815

TBMM 11. Dönem Konya milletvekillerinden 7'si il sınırları dışında, 14'ü ise il sınırları içinde dünyaya gelmiştir. Yaş ortalaması 47 olan milletvekillerin çoğunluğu önceki dönemlerde olduğu gibi hukuk eğitimi görmüştür. 19 milletvekili üniversite mezunu iken diğerleri ilkokul ve lise mezunudur. Ayrıca seçimden önce devlet memurluğu yapan 19 milletvekiline karşın 2'si serbest çalışmıştır. Milletvekili seçilmeden önce Nafiz Tahralı, Konya; Ömer Şeker, Akşehir ve Sabahattin Sayın da Ereğli belediye başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Özetle Konya'da 1950'li yıllarda yapılan genel ve yerel seçimlerde başta CHP olmak üzere diğer muhalif partilere karşı üstünlük sağlayan DP tüm seçimlerden galip çıkmıştır. Genel seçimler bağlamında sadece Konya özelinde olmayan bu durum Afyon, Antalya, Kayseri, Kocaeli, Zonguldak gibi Anadolu kentleri için de geçerlidir.[380] Buna karşın 1950'li yıllarda yapılan genel seçimlerde CHP'nin de kazandığı kentler olmuştur. Örneğin Trabzon'da 1950 genel seçimleri, Urfa ve Tokat'ta ise 1957 genel seçimleri CHP'nin üstünlüğüyle sonuçlanmıştır.[381]

---

378 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 2393; Bu dönemde Mecliste Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonunda görev aldı; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 37.

379 **Tercüme-i Hâl**, Devre: XI, Sicil No: 1941; Bu dönemde Mecliste Adalet Komisyonunda çalıştı. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 22.11.1957, s. 29.

380 DP döneminin incelendiği doktora tezlerinde bu durum açıkça görülmektedir. Ayrıca 1957 genel seçimlerinde DP, bir önceki seçimlere göre oy kaybı yaşamıştır. Koray Ergin, **Demokrat Parti Döneminde Afyon (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2024, s. 71, 75, 77; Ali Rıza Gönüllü, **Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya**, yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2008, s. 216, 220, 222; Murat Akgümüş, **Demokrat Parti Dönemi'nde Kayseri (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2023, s. 443; Bilal Tunç, **Demokrat Parti Döneminde Kocaeli (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s. 270; Hasan Karakuzu, **Demokrat Parti Dönemi'nde Zonguldak (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir 2021, s. 36-38.

381 Zehra Aslan, **DP Döneminde Trabzon (1950-1960)**, ATAM Yay., Ankara 2017, s. 428, 450-451; İbrahim Halil Tanık, **Demokrat Parti Döneminde Urfa (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa 2019, s. 136, 158, 163; Betül Karcı, **Demokrat Parti Dönemi'nde Tokat (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2019, s. 95, 109, 130.

Konya'da siyasi partiler seçimleri kazanmak için il sınırları içinde var güçleriyle çalışmıştır. Seçim kampanyalarında icraatlarını anlatan Demokratlar, sürekli CHP iktidarının Konya'da neredeyse hiçbir yatırım yapmadığının altını çizmiştir. Buna karşın muhalefet DP'nin Konya'da icraat yerine israfa yöneldiğini ve plansız yatırımların bir türlü tamamlanamadığını sert bir biçimde eleştirmiştir. Nitekim 1954'ten sonra ekonomide meydana gelen sıkıntılar DP'nin oylarında azalmaya neden olurken muhalefetin oylarında artış yaşanmasını sağlamıştır. Hatta 1957 seçiminde muhalefet partilerinin aldıkları oy toplamı DP'nin oyunu geçmiştir. Bu durum muhalefet açısından olumlu bir gelişmedir.

Konya'da 1950'li yıllarda yapılan seçimlerde oy oranları şehirden kırsala gidildikçe artış göstermiştir. Bunda DP iktidarının Konya'da gerçekleştirdiği somut icraatlar etkili olmuştur. 1950'li yıllarda seçim kanunu nedeniyle TBMM'de temsil edilen Konya milletvekillerinin tamamı DP'dendir. 1957 genel seçimlerinden sonra ülkedeki siyasi hava giderek gerginleşmiş ve iktidar-muhalefet ilişkileri kopma noktasına gelmiştir.

3. 1957 Milletvekili Seçimleri Sonrası İktidar-Muhalefet İlişkileri

1957 milletvekili seçimleri iktidar partisinin yıprandığını ve yorulduğunu açıkça gösterdi. Aslında bu durumun emareleri 1954 seçimlerinde elde edilen başarıyla görülmeye başlandı. Seçimlerden güçlenerek çıkan DP, otoriter yönelimler konusundaki baskıyı artık daha az hisseder hâle geldi. Bunun sonucunda DP'ye oy vermediği için Kırşehir ilçe yapıldı, CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı ve gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın[382] tutuklandı. Ayrıca seçim dönemleri dışında siyasi partilerin açık hava toplantıları yapmaları yasaklandı, 1957 seçimleri arifesinde Milletvekili Seçim Kanunu'nda yapılan değişikliklerle muhalefetin iş birliği yapması engellendi.[383]

İktidarın bu yöndeki uygulamaları kongrelerde de hissediliyordu. 1954 genel seçimlerinden sonraki CHP İl Kongresi için Konya'da bulunan ve konuşmasını ses cihazı ile kayıt altına alan Gülek bu durumu "Bazan konuşmaları not etmekle mükellef memurlar yanlış zaptediyorlar ve biz söylemediğimiz sözlerden dolayı Savcılığa sevkediliyoruz. Bu şerit bunu önliyecektir. Artık içinde bulunduğumuz şartları siz düşünün. Buna her halde demokrasi şeridi demek lâzımdır." şeklinde açıkladı.[384]

---

382 Ulus, Yeni Ulus ve Halkçı gazetelerinin başyazarı olan Hüseyin Cahit Yalçın 1954 yılında, 79 yaşında iken 26 ay 20 gün hapis cezasına mahkûm oldu. Altan Öymen, **Öfkeli Yıllar**, Doğan Egmont Yay., İstanbul 2010, s. 484.

383 Demirel, **age.**, s. 250-251.

384 **Akşam**, 24 Temmuz 1955.

DP iktidarının baskıcı siyasete yönelmesinde 1954 genel seçimlerindeki oy artışı, ekonomideki kötü gidiş ya da uluslararası konjonktürdeki değişim etkilidir. Bunun yanında miras alınan Osmanlı-Türkiye siyasi kültürünün 1950'li yılların koşullarındaki belirtileri de dikkate alınmalıdır.[385]

3.1. Siyasi Gerginlik ve Cepheleşme: Güç Birliği ve Vatan Cephesi

Seçimlerden sonra her geçen yıl DP iktidarı, muhalefete karşı gittikçe sertleşen bir tavır içine girmiştir. Ülkedeki siyasi havanın ne yönde seyredeceği 1957 milletvekili seçimleriyle belirginleşmiştir. Oylarını artıran muhalefet, iktidara karşı sert bir tavır takınmıştır. Oy kaybı yaşayan DP de bu tavra aynı sertlikle cevap vermiştir. Dolayısıyla Türkiye'deki siyasi ortam demokratik çerçevenin dışına çıkmaya başlamıştır.[386] Bu olumsuz siyasi hava doğal olarak Konya'yı da etkisi altına almıştır.

1957 milletvekili seçimlerinden sonra Konya'da hem DP hem de CHP il yönetim kurullarında değişiklik olmuştur. DP Teşkilatında il başkanlığına Dr. Muammer Çelik getirilmiş, CHP il yönetim kurulu ise istifa etmiştir.[387] Bu durum her iki siyasi partinin de Konya'dan beklentilerini karşılayamadıklarını ortaya koymuştur. Zira oylarını artırmasına rağmen CHP, milletvekili çıkarmayı başaramamıştır. İktidar partisi ise seçimleri kazanmış ancak oylarının düşüşüne engel olamamıştır. Neticede oy kaybını icraatların yeterince anlatılmamasına bağlayan DP Konya Teşkilatı, halkla temas etme kararı alarak hemen sahaya inmiştir. Buna göre milletvekilleri önce Konya'da bulunma, ardından köylerde temaslarına devam etme kararı almıştır.[388]

Sahaya inen sadece iktidar partisi değildir. Seçimden sonra hapisten çıkan CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı da 18 Ocak 1958'de Konya'ya gelerek İl Teşkilatıyla bir görüşme yapmıştır. Gazetecilerin "Kışta kıyamette Konya'ya niçin geldiniz?" sorusuna "Altı aydır birbirimizi görmüyorduk. Zindandan da yeni çıktık. Vazifenin kışı kıyameti olmaz." cevabını vermiştir. "Hapisten çıktıktan

385 Kaynar, **age.**, s. 36.

386 Albayrak, **age.**, s. 514; 1958 yılında DP Meclis Grubunda CHP'ye ve İnönü'ye yönelik eleştirilerin dozu oldukça artmıştır. Bolu Milletvekili Zuhuri Danışman'a göre muhalefet ve muhalefet lideri iktidara gelmek için yasa dışı yollara başvurmaktadır. Danışman'a göre "İnönü dünün zulüm ve istibdadını temsil eden adamdır." **DPMGMZ**, C 29, 09.12.1958, s. 33, 39.

387 **Yeni Meram**, 28 Ocak 1958; **Yeni Meram**, 30 Ocak 1958.

388 **Yeni Meram**, 27 Ocak 1958; **Öz Demokrat Konya**, 1 Şubat 1958; **Yeni Meram**, 27 Eylül 1958.

sonra sizi çok sıhhatli bulduk ve işittiğimize göre politikadan çekilecekmişsiniz?" sorusunu ise "Evet 105 kiloyum Hapiste bu kadar değildik, biraz dinlendik. Malûm ya 1961 için bize enerji lazım." şeklinde cevaplamıştır.[389]

CHP'nin 1957 genel seçimlerinin güvenirliği konusunu gündemde tutması üzerine DP Konya Milletvekili Himmet Ölçmen, Bursa Milletvekili A. Haluk Şaman ve Denizli Milletvekili Baha Akşit, seçimlerle ilgili meclis tahkikatı açılmasını istemişlerdir. Başbakan Menderes bu konuda tahkikat açılmasının ülkenin hayrına olacağının altını çizmiştir. [390] Aynı yola başvuran CHP'de Ankara Milletvekili Faik Ahmet Barutçu ile Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin 5 Mart 1958'de verdikleri önergeyle İçişleri Bakanı, Adalet Bakanı, seçimle ilgili Devlet Bakanı ve diğer sorumlular hakkında meclis tahkikatı açılmasını istemiştir. Önergeye göre radyo, seçim kampanyası süresince kanunlara aykırı olarak DP'nin propaganda aracı olmuştur. Devlete ait motorlu araçlar DP'nin hizmetinde kullanılmıştır. Seçmen kütükleri ve listeleri ülkenin her yerinde sistemli bir şekilde bozulmuştur. Oy verme işlemi sona ermeden oy sayıları ilan edilmiştir. Oy verme gününden önce Adalet Bakanı'nın genelgesiyle mahkemelere müdahale edilerek seçim düzen ve emniyeti ihlal edilmiştir.[391]

Başbakan artan eleştiriler karşısında muhalefeti ihtilalci metotlar kullanmakla suçlamıştır.[392] Özellikle Irak'ta yaşanan ihtilal hem CHP hem de muhalif basın tarafından Başbakan'ın sinirlerini bozma gayesiyle kullanılmıştır.[393] Muhalefet bunda başarılı da olmuştur. Zira Hükûmet, CHP'nin ihtilal yapacağı yolundaki suçlamalarını artırmıştır. Bu suçlamaları reddeden muhalefet de DP'nin iç politikada yeni bir şiddet ve baskı devri açtığını iddia etmiştir. Bu şartlar altında muhalefet partileri, 7 Ekim 1958 tarihinden itibaren birleşmek için görüşmelere başlamıştır.[394] Bunun sonucunda ilk olarak CMP ile TKP 16 Ekim 1958'de birleşirken 24 Kasım 1958'de HP, CHP'ye katılmıştır.[395]

---

389 **Yeni Konya**, 20 Ocak 1958.

390 Konya Milletvekili A. Fahri Ağaoğlu, meclis tahkikatı açılmasına muhalif olmadığını belirttikten sonra böyle bir tahkikatın faydalı olacağına inanmadığını ifade etmiştir. **DPMGMZ**, C 12, 21.11.1957, s. 25; **DPMGMZ**, C 1, 09.01.1958, s. 127.

391 **Cumhuriyet**, 6 Mart 1958; **Yeni Konya**, 7 Mart 1958; **DPMGMZ**, C 9, 27.03.1958, s. 5-6.

392 1958 yılında İsmet İnönü, İstanbul'da yapılan bir CHP kongresinde "Cumhuriyet tehlikededir." şeklinde bir açıklama yapmıştır. İnönü'nün bu açıklaması DP tarafından ülkede bir ihtilal havası meydana getirilmek isteniyor şeklinde yorumlanmıştır. **DPMGMZ**, C 15, 07.06.1958, s. 4.

393 Demirel, **age.**, s. 293; **Cumhuriyet**, 15 Temmuz 1958.

394 Albayrak, **age.**, s. 519-521; **Cumhuriyet**, 8 Ekim, 1958.

395 **Cumhuriyet**, 17 Ekim, 1958; **Cumhuriyet**, 25 Kasım, 1958.

HP'nin CHP ile birleşmesi gündeme geldiğinde Konya kamuoyunda çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. HP İl Başkanı Selçuk Aytan, güç birliğini onaylamadığını belirterek "Ben reyimi muhalif olarak kullanacağım." demiştir. İktidar kanadından DP İl Başkanı Muammer Çelik, iki partinin birleşmesi durumunda HP'nin CHP bünyesinde eriyeceğini vurgulamıştır. Muhalefet adına CHP İl Başkanı Samet Kuzucu ise birleşmeyi tasvip ettiklerini ifade etmiştir. Çünkü 1957 seçimleri muhalif partiler arasında bir "Güç Birliği" kurulması gerekliliğini açıkça ortaya koymuştur.[396] Neticede 22 Kasım 1958'de HP Konya İl Teşkilatı da Güç Birliği oluşumuna katılma kararı almıştır.[397] Ancak teşkilatta kopmalar yaşanmış ve İl Başkanı Selçuk Aytan, İkinci Başkan Nuri Demirağ, üyeler Abdullah Ekim ile Ali İhsan Döngel 2 Aralık 1958'de Başbakan Menderes'e bir telgraf çekerek kendilerinin DP'ye katıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca CHP'yle birleşenler, "iktidar hırsı ile çırpınan muhterisler" olarak tanımlanmak suretiyle sert bir dille eleştirilmiştir.[398]

Muhalefetin Güç Birliği hamlesi karşısında Başbakan, kamuoyunun desteğini almak için yurt gezilerine çıktı. Menderes'e, Konya milletvekillerinden Himmet Ölçmen ve Remzi Birand da refakat etti.[399] Gezilerde sürekli muhalefete yüklenen Menderes, 12 Ekim 1958'de Manisa'da il kongresinde yaptığı konuşmasında "Politika ve ihtirastan vareste vatandaşların, kin ve husumet cephesine karşı bir vatan cephesi" kurmalarını istedi. Muhalefet cephesinde ise Güç Birliği Ocaklarının fiilen hayata geçirilmesi kararlaştırıldı. Bu birleşmeyi engellemek isteyen iktidarın çabası sonuç vermedi.[400] Başbakan yurt gezisinde muhalefetin Güç Birliğini eleştirirken vatandaşları Vatan Cephesine davet etti. 24 Kasım 1958'de Lüleburgaz'da Güç Birliği Cephesini haçlı birliğine benzeten Menderes, Çorlu'da Güç Birliği için ehlisalip cephesi tanımını kullandı.[401]

İktidar ve muhalefet liderleri gün geçtikçe sertlik siyasetine daha fazla sarıldı. Dolayısıyla yaklaşan CHP Konya İl Kongresi, kamuoyu tarafından merakla takip edildi. Ancak bu gergin siyasi havaya sağduyu ile yaklaşan gazeteci Bülbül köşesinde, CHP Kongresi'nin örnek olmasını dileyerek "Acaba C.H.P.

396 **Yeni Meram**, 14 Kasım 1958; **Yeni Konya**, 14 Kasım 1958.

397 **Yeni Konya**, 23 Kasım 1958.

398 **BCA**, 10-9-0-0/216-670-3, 1960.

399 **Yeni Meram**, 13 Ekim 1958.

400 Yasemin Doğaner, "Vatan Cephesi", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 178; **Cumhuriyet**, 13 Ekim 1958.

401 Eroğul, **age.**, s. 228; **Cumhuriyet**, 25 Kasım 1958; **Yeni Konya**, 1 Aralık 1958.

Genel Başkanının gelişi hadiseler yaratacak ve partililer İnönüye sevgi gösterisi yapacak da zabıta kuvvetleri buna mani olacak mı? Ben Konyamızda tek bir olay çıkacağına inanmam." cümlelerini kaleme aldı.[402] Olaysız geçen kongrede İnönü "İstiklâl Harbinin en son ve kati safhasını Konya halkının polat gibi sağlam imanına dayanarak geçirdim." diyerek halkın duygularını okşadı.[403]

Muhalefet lideri özellikle ülkenin siyasi ve ekonomik durumunu sert bir dille eleştirdi. İnönü konuşmasında "Demokratik rejimin büsbütün iptalini temin etmek için güçlerinin yeteceği münasib anı beklemektedirler. O münasib an gelinceye kadar da, müessese ve ferd olarak kendilerine mürid olmayan bütün varlıkları tahrib etmek kararındadırlar." diyerek iktidar partisinin demokratik rejimden ayrıldığının altını çizdi. Güç Birliğini ise demokratik rejimi kurtaracak bir kuvvet olarak niteledi. [404]

Siyasetten uzak kalmış vatandaşları DP'ye çekmeyi amaçlayan Vatan Cephesi, partinin iktidarı bırakmamak ve muhalifleri şiddet kullanarak sindirmek için hazırladığı bir milis örgütü değildir. DP'nin ocak teşkilatları tarafından kurulmuş bir oluşumdur.[405] İsimleri farklı olsa da ülke genelinde 228 ocağın kurulduğu ve en çok katılımın İstanbul, Konya, Sivas ve İzmir'de en az katılımın ise Kırklareli, Hakkari, Bingöl ve Ağrı'da olduğu anlaşılmaktadır.[406] Nitekim DP, Konya'da teşkilatlanma bakımından en etkili siyasi parti konumunda olup Vatan Cephesine katılım özellikle kırsal kesimde yoğunlaşmıştır.

Gazeteci Elgin'e göre Vatan Cephesi, bir partinin safı olarak anlaşılmamalıdır. Aksine iftira, tezvir, samimiyetsizlik ve sorumsuzluğa karşı bütün bir toplumun ortaya çıkaracağı bir "idrak cephesi" olarak görülmelidir. Zira Menderes, Türkiye'nin ilerlemesini isteyen vatansever insanların toplanması için böylesine tarihi bir çağrı yapma gereği duymuştur.[407]

Başbakan'ın Vatan Cephesi söyleminden sonra Konya'da iktidar yanlısı gazetelerde DP'ye katılımlar, isim listeleri hâlinde verilmiştir. Aslında 1957 seçimlerinden sonra basında DP'ye iltihaklar olduğu yönünde haberler çıkmaya başlamış ve muhalefet partilerinden toplu istifaların yaşandığı vurgulanmıştır. DP

402 Bülbül, "C.H.P. İl Kongresi", **Öz Demokrat Konya**, 22 Kasım 1958, s. 1.

403 **Yeni Konya**, 24 Kasım 1958.

404 **Cumhuriyet**, 23 Kasım 1958.

405 Demirel, **age.**, s. 291.

406 Doğaner, **Türk Demokrasi Tarihinde Vatan Cephesi**, Siyasal Kitabevi, Ankara 2013, s. 54-55.

407 Sadettin G. Elgin, "Vatan Cephesi", **Öz Demokrat Konya**, 10 Aralık 1958, s. 2.

İl Başkanı Muammer Çelik de ülkedeki siyasi havaya uygun olarak partilerine iltihakların gün geçtikçe arttığını söylemiştir.[408] Başbakan'ın Vatan Cephesi söyleminden önceki bir haberde, Çumra Küçükköy CHP Başkanı Halil Emiroğlu, HP Başkanı Mehmet Şen ve CMP Başkanı Raşit Emiroğlu'nun DP'ye iltihak ettiği belirtilmiştir. Ayrıca Emiroğlu'nun bir mektubu yayımlanmıştır:

> *"D.P. nin sekiz seneye sığdırdığı gözle görülür elle tutulur muazzam icraatı önünde D.P. Akıncıları arasına katılmağı canı gönülden istiyerek Başkanı bulunduğumuz C.H.P. Hürriyet Partisinden ve Millet Partisinden bütün arkadaşlarımızla birlikte istifa ederek KüçükKöy D.P. Ocağına kayıt edilmiş bulunuyoruz. Bugün bir D.P. li olarak şeref duymanın huzuru içinde bulunduğumuzu arzederiz."*[409]

Vatan Cephesi kurulduktan sonra basında, iltihak haberleri artarak devam etmiştir. Muhalefetin moralini bozmak isteyen iktidar yanlısı gazeteler HP'lilerin %95'inin DP'ye girdiğini yazmıştır.[410]

Konya'da Vatan Cephesine katılımlar ile DP'ye katılımlar aynı anlamda kullanılmıştır. Yani Vatan Cephesi ayrı bir oluşum olarak görülmemiştir. Bu cephenin kurulmasından sonra açılan ocak teşkilatlarına ve gençlik lokallerine, "Menderes Ocağı" ya da "Vatan Cephesi Lokali" adı verilmiştir. Bu ocak ve lokallerin açılışında DP İl Teşkilatı ile milletvekilleri de hazır bulunmuşlardır.[411]

Bayındırlık Bakanı İleri 1958 yılının sonunda Muhacir Pazarı DP Gençlik Lokalinde yaptığı konuşmada "Niçin D.P. lisiniz? Niçin D.P.li olmaktan gurur ve heyecan duyuyorsunuz bunu gayet iyi anlıyorum." demiştir. Söz alan bir vatandaş DP'nin "Ehli iman" CHP'nin ise "Ehli salip" olduğunu söylemiştir.[412] Aynı

---

408 **Yeni Meram**, 23 Mayıs 1958.

409 **Yeni Meram**, 2 Ekim 1958.

410 Merkezden uzak ilçe ve bucaklarda aslında DP'li olanların önce muhalefet partilerine üye oldukları, birkaç gün geçtikten sonra topluca istifa ederek DP'ye kaydoldukları iddia edilmiştir. Böylece isimleri hem gazetelerde hem de Anadolu Ajansı vasıtasıyla radyolarda okunmaktadır. **Cumhuriyet**, 15 Ocak 1959; Ereğli ilçesine bağlı Beyköyü'nden 170 kişinin DP'ye katılarak Menderes Ocağı açtığı haberlerde yer almıştır. **Öz Demokrat Konya**, 19 Mayıs 1959; Yayınlanan listelerde özellikle tarafsızların ve üniversite mezunlarının Vatan Cephesine katılımı vurgulanmıştır. **Öz Demokrat Konya**, 4 Mayıs 1959; **Öz Demokrat Konya**, 19 Temmuz 1959.

411 **Öz Demokrat Konya**, 7 Şubat 1959; **Öz Demokrat Konya**, 19 Temmuz 1959; **BCA**, 10-9-0-0/216-670-2, 1960.

412 **Cumhuriyet**, 16 Aralık 1958; **Cumhuriyet**, 23 Aralık 1958.

günlerde gerçekleşen Topraklık Mahallesi DP Adnan Menderes Ocağının açılışına Milletvekili Ağaoğlu da katılmıştır. Ağaoğlu konuşmasında "Memleketimizi 27 yıl uykuda ve köşklerde idare etmiş olan bir idarenin son zamanlarda iktidar hırsı ile birçok iftira ve tezvir kampanyasına girişmiş bulundukları malumdur." sözleriyle dönemin siyaset diline uygun olarak CHP'yi sert bir şekilde eleştirmiştir.[413]

Hacı Kaymaklar ve Kışla Caddesi Vatan Cephesi ocak ve lokallerinin 13 Nisan 1959 tarihinde gereçekleşen açılış törenine katılan milletvekillerinden Güzelkılınç "Dün şeker yemesini bilmiyorduk." ve "Yakında büyük ucuzluk başlayacak." derken aslında mevcut ekonomik durumu ortaya koymuştur. Çünkü halkın şeker alacak alım gücü kalmamıştır. Milletvekili Ölçmen "Konya'da bir karış toprakta bile DP iktidarının izi var." şeklinde abartılı bir söylemde bulunurken Atademir de "Bugün dünden daha hürüz." diyerek gerçeklikten uzaklaşmıştır.[414]

Muhalefet kanadından CKMP Teşkilatının Vatan Cephesine tavrı net oldu. 1959 yılı İhsaniye Ocak Kongresi'nde Genel Başkan Bölükbaşı "Eğer hakiki bir Vatan Cephesi kurmak icap ediyorsa bu mutlaka DP'nin dışında kurulacaktır." diyerek CKMP'nin Vatan Cephesine katılmayacağını açıkladı.[415] Aynı yıl il konresinde ise "Bir Vatan Cephesi icad ettiler. Hesabını tutmuşlar, şimdiye kadar 76 milyon kişi geçmiş. 26 milyonu bizden, 50 milyonu da Marşal Yardımından olsa gerek!." diyerek gelecek seçimlerde DP'nin kaybedeceğini vurguladı ve yalnız kendi partileriyle birlikte CHP'nin ayakta kalacağını iddia etti.[416]

Başbakan Menderes 1960 yılının başlarında Vatan Cephesine katılımın 1.000.000 kişiyi geçtiğini söyledi ve muhalefeti "nifak cephesi" olarak nitelendirdi. Başbakan'ın bu ifadesinden sonra Konya'da iktidar basını tarafından da CHP, bir nifak ocağı olarak görüldü.[417] Birand ise 1960 yılında Konya Menderes Ocağı Kongresi'nde Vatan Cephesine katılımın 1.200.000 kişi olduğunu söyledi. Konya'da bir yıl içinde 60.000 vatandaşın DP saflarına geçtiğinin altını çizdi.[418]

---

413 **Öz Demokrat Konya**, 15 Aralık 1958.

414 **Öz Demokrat Konya**, 13 Nisan 1959.

415 **Yeni Konya**, 20 Nisan 1959.

416 **Cumhuriyet**, 19 Ekim 1959.

417 Başbakan "Bir kere Vatan Cephesinden ve aldığımız vatandaşlardan memnun olmalıyız. Nasıl oluyor da yüzbinlerce vatandaş birden bize dönüyorlar?" diyerek Vatan Cephesi ile ilgili memnuniyetini dile getirmiştir. **DPMGMZ**, C 2, 14.01.1960, s. 174; **Cumhuriyet**, 15 Şubat 1960; **Öz Demokrat Konya**, 7 Nisan 1960.

418 Remzi Birand'ı Yassıada Yargılamalarında zora sokan olay Vatan Cephesine iltihaklar meselesidir. Birand Vatan Cephesine katılım telgraflarının parafe edilmesinden sorumlu genel kurul üyesidir. Vatan Cephesi Davasında bu cephenin ocakları ile DP ocaklarının birbirleri

3.2. Gerginlik Tırmanıyor: Muhalefetin Yurt Gezileri

Güç Birliği ve Vatan Cephesinin kurulmasından sonra TBMM'deki çalışmalarda istikrar kalmamıştır. Öncelikle Meclis düzenli olarak toplanamamış, toplandığı zamanlarda ise iktidar ile muhalefet arasında şiddetli kavgalar yaşanmıştır. Bu durum nedeniyle taraflar, çalışmalarını TBMM dışına kaydırmaya başlamıştır.[419]

İktidarın sert tavrı karşısında 12 Ocak 1959'da toplanan CHP 14. Kurultayı'nda "ilk hedefler beyannamesi" kabul edilmiştir. Böylece Güç Birliğinin önemli başlıkları ortaya konmuştur. Beyannamedeki esaslardan başlıcaları; partizanlığın kaldırılması, seçim güvenliğinin sağlanması, sosyal devlet, basın özgürlüğü, grev ve sendika kurma hakkı, ikinci meclis, anayasa mahkemesi, seçimde nispi temsil usulü, üniversite özerkliği, yüksek yargıçlar kurulu, devlet yayın araçlarının yansızlığı olarak belirlenmiştir.[420] Aslında CHP'nin ilk hedefler beyannamesinde yer alan isteklerini DP muhalefette iken dile getirmişti. Bu durum Türk siyasi hayatında iktidarda veya muhalefette konumlanmasına göre farklı tavır sergilendiğine ilişkin tipik bir örnektir.[421]

Ülkedeki siyasi tansiyon 17 Şubat 1959'da Başbakan'ın Londra'da geçirdiği uçak kazası nedeniyle, kısa süreliğine de olsa, düştü. Ülkede olağanüstü bir heyecan yaratan kazayı hafif yaralarla atlatan Menderes, 26 Şubat'ta Türkiye'ye döndü. Muazzam bir kalabalık tarafından karşılanan Menderes'in ne kadar çok sevildiği bir kere daha görüldü. Tüm ülkede yüzlerce kurban kesildi. Başbakan'ı Ankara'da karşılayanlar arasında İnönü de bulunuyordu ve kendisine geçmiş olsun dileklerini iletti.[422] Kulu ilçesinin belediye başkanı da Menderes'i karşılamak için Ankara'ya gitti ve bir deve kurban etti.[423]

Uçak kazasını Konyalılar da büyük bir üzüntüyle karşıladı. Valilik hoparlörlerle Başbakan'ın sağlık durumu hakkında sürekli bilgi verdi. Merak

---

ile aynı olduğunu ısrarla vurgulamıştır. Özgür Bağcı, "Demokrat Parti İktidarından Yassıada Yargılamalarına Karamanlı Bir Siyasetçi: Remzi Birand", **Karaman Araştırmaları I**, Ed. Hüseyin Muşmal, Erol Yüksel, Mehmet Ali Kapar, Palet Yay., Konya 2019, s. 263-264; **Öz Demokrat Konya**, 15 Şubat 1960; Mart 1960'ta İstanbul'da 146. Vatan Cephesi Ocağı açılmıştır. **Cumhuriyet**, 21 Mart 1960.

419 Albayrak, **age.**, s. 523.

420 Akşin, **Kısa Türkiye Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ed. Ali Berktay, İstanbul 2016, s. 256; **Cumhuriyet**, 13 Ocak 1959.

421 Doğaner, **age.**, s. 37-38.

422 Eroğul, **age.**, s. 229; **Cumhuriyet**, 27 Şubat 1959.

423 **Öz Demokrat Konya**, 1 Mart 1959.

içindeki halk hafta boyunca gazeteleri hemen tüketti ve radyonun başında bekledi. Ayrıca Londra'ya yüzlerce geçmiş olsun telgrafı çekti.[424] Gazetelerde Menderes için şiirler yayımlandı.[425]

Aslında 1957 sonrasında siyasi faaliyetleri artıran, kongreleri dolaşan, düzenli basın toplantıları düzenleyen CHP'nin her türlü eylemi Hükûmeti rahatsız ediyordu. Bu eylemler DP tarafından huzursuzluk yaratma niyetinin bir belirtisi olarak görülüyordu.[426] CHP Genel Merkezindeki bu enerji Konya Teşkilatında da hissediliyordu. Teşkilatlanma konusunda DP'nin gerisinde olduğunu bilen CHP'liler yöneldikleri köylerde ve kasabalarda ocak ve bucak teşkilatları kurmaya başladı. Ancak DP'de boş durmuyor ve gençlik lokalleri kurmak suretiyle parti tabanını toplumun farklı kesimlerine yaymaya çalışıyordu.[427]

Uçak kazası ile gelen iyimser hava kısa süre sonra yerini yeniden mücadeleye bıraktı. Bu ortamda yurt gezisi yapmaya karar veren İnönü, 46 milletvekili ile birlikte yola çıktı. İlk durak Uşak olup bu geziye basın "Büyük Ege Taarruzu" adını verdi. Dolayısıyla partiler arası gerginlik daha da arttı.[428] İnönü bu geziyle

---

424 **Öz Demokrat Konya**, 19 Şubat 1959; Konya'dan Londra'ya sayısız teessür telgrafı gönderilmiştir. **Cumhuriyet**, 21 Şubat 1959.

425 Dr. Ali Kemal Belviranlı tarafından nakledilen ve Başbakan'a ithaf olunan "Menderes'e" adlı şiir:
"Ey Milletimi yükseltmek, vatanımı mâ'mur etmek için Hak'dan inen EL:
İnsanlığı mes'ut edecek hamlene hız ver,
Kudsî heyecanların doğar, şanlı zaferler
En şanlı vazifeyle mükellef yaratıldın,
Peygamberin aşkıyle bu meydâna atıldın,
Afâka güneşler gibi, nurlar saçacaksın,
Târihe fecirler dolu bir devr açacaksın…
İslâmdaki, sarsılmaz ilâhi idealle
Mes'ud olacaktır beşer erdikçe kemâle
Var ol!. Ebediyetle beraber yaşa, parla.
Ulvî başı, göklerde yüzen şâhikalarla…
Cennette melekler, sana hayran olacaklar,
Her lâhzası, bin ömre bedel hatıralar var." **Öz Demokrat Konya**, 20 Şubat 1959.

426 Demirel, **age.**, s. 294.

427 **Öz Demokrat Konya**, 12 Şubat 1959.

428 Albayrak, **age.**, s. 524; İktidar karşısında muhalefetin kamuoyu desteği bu dönemde gözle görülür bir şekilde artmaya başlamıştır. Bu desteği kaybetmek istemeyen CHP, muhalefetini görünür kılmanın yollarını aramıştır. İnönü'nün Uşak'ta başlattığı yurt gezisi de bu bağlamda değerlendirilebilir. Dolayısıyla İnönü'nün gerçekleştirdiği geziler, iktidar tarafından engellenmeye çalışılmıştır. C. Oral Özdemir, "Demokrasinin Gizlenen Yüzü: Tahkikat Komisyonu", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 236; **Cumhuriyet**, 29 Nisan 1959.

partinin ayakta ve demokratik rejimi savunur olduğunu göstermek ve DP'ye meydan okurken bir yandan da parti teşkilatlarına moral aşılamak istedi.[429]

Yurt gezisinde istenmeyen olaylar da yaşanmıştır. İnönü ilk durağı olan Uşak'ta istasyona giderken başına isabet eden taşla yaralanmış, beraberindeki milletvekilleri ve gazeteciler saldırıya uğramıştır.[430] İçişleri Bakanlığının talimatıyla Valilik tarafından İzmir'deki parti toplantıları engellenen İnönü'nün İstanbul Topkapı'da konvoyuna saldırılmıştır. Hükûmet bu olayların gazetelerde yazılmasını yasaklamıştır. Bu nedenle basın, okuyucusunun karşısına beyaz sütunlarla çıkmıştır.[431]

İnönü'nün ülkede "tahrik gezileri" düzenlediğini belirten İçişleri Bakanı Namık Gedik'e göre Uşak'ta CHP'li bir grup küfürler ederek içinde taş olan bir çiçek buketiyle DP il binasının camlarını kırmıştır. Ertesi gün bu hareketin meydana getirdiği tepkiyle DP'liler harekete geçmiş ve istenmeyen olaylara yol açmıştır. DP Meclis Grubunda yaptığı uzun konuşmada Bakan yaşanan olaylarla ilgili olarak muhalefet lideri İnönü'yü sorumlu göstermiş ve "İzmir'e gelen bu zat maalesef memleket için pahalıya patlamıştır." demiştir. Bakan'a göre tüm bu yaşananlar CHP'nin seçimi reddeden bir zihniyetle iktidara gelme çabasıdır.[432]

Başbakan Menderes de DP Meclis Grubunda yaşanan olaylara değinmiş ve 1950'de iktidardan düşen İnönü'nün bunu bir türlü hazmedemediğini söylemiştir. "Dünkü diktatör" olarak nitelediği muhalefet liderinin korku iklimiyle ülkeyi gerçeklerden uzaklaştırmak istediğinin altını çizmiştir. İşlerin çığırından çıktığının altını çizen Menderes'e göre Uşak'ta İnönü'yü karşılayanların kanun setlerini yıkmaya çalışan CHP'liler olduğunu belirtmiştir.[433] "Ondan sonra bir taş gelmiş, başına vurmuş. Bu taş, oradaki binlerce kafa arasında nasıl gelmişte hedefini bulmuş, bu nasıl bir nişancı imiş ki bu derece isabetle vurabilmiş?" diyerek Menderes, olayı çok da gerçekçi bulmadığının altını çizmiştir. [434]

CHP Meclis Grubu, Uşak olaylarından sonra ilgililer aleyhine meclis tahkikatı açılması için bir önerge vermiş ve bu takrirlerinin Mecliste hemen görüşülmesini istemişlerdir. Ancak DP'lilerin itirazları sonucunda Meclis adeta bir savaş alanına

---

429 Demirel, **age.**, s. 306.

430 **Cumhuriyet**, 2 Mayıs 1959.

431 **Cumhuriyet**, 1 Mayıs 1959; Akşin, **age.**, s. 257.

432 **DPMGMZ**, C 6, 06.05.1959, s. 29, 44-45, 49, 53, 55, 58.

433 **DPMGMZ**, C 6, 06.05.1959, s. 81, 86, 109, 111.

434 **DPMGMZ**, C 23, 10.12.159, s. 234.

dönmüştür.[435] Dolayısıyla ülkedeki siyasi hava teneffüs edilemez hâle doğru hızla sürüklenmiştir.

CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek ve beraberindeki milletvekilleri eylül ayında Çanakkale'nin Geyikli bucağında DP'li kalabalık bir grubun protestolarına maruz kalmış, meydana gelen arbedede yaralananlar olmuştur. Gülek olayı "Tertipli bir tecavüz." olarak nitelendirmiştir.[436] Kendilerine yönelik tertibi iki gün öncesinden bilmelerine karşın bölgedeki güvenlik güçlerini tedbir almamakla itham eden Gülek, bu tür olayların ağır sonuçlara neden olabileceği uyarısında bulunmuştur. DP'lilere göre ise olaylar Kasım Gülek tarafından düzenlenmiştir.[437] Dolayısıyla iktidar-muhalefet ilişkileri derinden kopmaya başlamıştır.

Başbakan Menderes imzasıyla DP il teşkilatlarına gönderilen bir tamimde bazı CHP milletvekillerinin gezilerde parti propagandası altında bir takım kanunsuz ve yıkıcı faaliyetlere giriştikleri bildirilmiştir. Bu nedenle DP teşkilatlarının bu konuda dikkatli olmaları istenmiştir. Tamimde tedhişçilikle suçlanan muhalefetin izlediği siyaset için "Bu hareketlerin kanun ve hukuk anlayışı ile veya demokratik manada bir parti mücadele ve propagandası ile hiçbir alakası yoktur. Aksine olarak bu cür'etkarlıklar, siyasi hayatımızı bir Balkan Komiteciliği uçurumuna sürüklemek gayret ve maksadından başka bir izaha bağlanamaz." denmiştir.[438]

CHP'nin yurt gezileri Konya'da Demokratlar tarafından kışkırtma hareketleri olarak değerlendirmiştir. Çünkü muhalefet, ortada seçim kampanyası olmadığı hâlde kanunsuzca gezi düzenleyerek vatandaşın huzurunu bozmuştur.[439] Karaman İlçe Kongresi'nde Konya Milletvekili Himmet Ölçmen, Uşak'taki taş olayının uydurma olduğunu söylemiştir.[440] İki cepheye bölünmüş kamuoyunda kutuplaşmanın örneklerinden biri de Koraltan'ın Konya ziyareti sırasında yaşanmıştır. Mustafa Kayan adlı bir vatandaş, Koraltan'la yaptığı sohbette "Vasiyet ediyorum, ölürsem karım mutlaka bir demokratla evlensin." demiştir.[441]

Özellikle 1957 genel seçimlerinden sonra dinî söylemlerin artmaya başlaması üzerine iktidarla muhalefet arasında irtica tartışmaları da yaşanmıştır.

---

435 **DPMGMZ**, C 18, 11.06.1959, s. 12-13.

436 **Cumhuriyet**, 12 Eylül 1959.

437 Ahmet Gülen, "Demokrat Parti Döneminde Siyasal Şiddet", **Atatürk Yolu Dergisi**, S 72, 2023, s. 143.

438 **BCA**, 30-1-0-0/45-273-2, 08.07.1959.

439 **Öz Demokrat Konya**, 8 Mayıs 1959.

440 **Öz Demokrat Konya**, 11 Temmuz 1959.

441 **Yeni Konya**, 3 Haziran 1959.

CHP'ye göre iktidar dindar görünmeye çalışarak irticaya kucak açmıştır. 1959 yılı DP İl Kongresi'nde Milletvekili Ölçmen "Biz uhrevi yollar yaptık. CHP de Müslümandır. Dilleri dinleri aynıdır. Bizim dünya ve ahret işlerimizi sabote etmesinler." derken[442], Milletvekili Birand da Karaman İlçe Kongresi'nde "Hz. Muhammed'in amca oğlu bile ilk planda müslüman olmadı. Bütün köyleri dolaşarak köylü vatandaşlarımızla konuşacağız. Hiçbir yüz karamız olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır." sözlerini söylemiştir.[443]

Birand, Akşehir'de yaptığı bir konuşmada Menderes'in bir peygamber gibi sevilip hürmet edildiğini söylemiştir. 1960 yılında Menderes Ocak Kongresi'nde Hamdi Ragıp Atademir, irtica söylemlerini reddederek "Biz burada din propagandası yapmıyoruz, ahlâk propagandası yapıyoruz. En büyük ahlâk kitabı olan Kur'andan bahsetmek neden din propagandası olsun?" demiştir.[444]

1959 yılının gergin siyasi havasında gerek iktidar partisi gerekse muhalefet partileri il genelinde gezilere çıkmıştır. CKMP lideri Osman Bölükbaşı ilçeleri, DP milletvekilleri de gruplar hâlinde köyleri gezmeye başlamıştır. CHP de 10 milletvekili ile ilçelere gitmiş ve kongrelere katılmışlardır. DP'li milletvekillerine köylerden gelen istekler; yol, su, kuyu ve elektrik sorunlarıdır.[445] Konya'da vatandaşlar DP'yi sahada görmeye alışıktır. Ancak CHP'nin ilk kez bu kadar açık görülmesi hem parti hem de vatandaş açısından önemli bir gelişmedir.

Seçimlerden sonraki süreçte tarafların sertlik siyasetini sürdürmeleri sokağı da etkiledi. Nitekim Akşehir'de particilik tartışması kavgayla sonuçlandı.[446] CHP Maraş Milletvekili Deniz Yurdakul, Konya ilçelerinde milletvekillerinin başlarına odunla vurulduğunu iddia etti.[447] Artık kamuoyu âdeta ikiye bölünmüş durumda olup iki cephe de vatanı korumak, kurtarmak ve demokrasiyi yaşatmak için çalıştıklarını ileri sürdü.[448] Aslında her iki taraf da doğası gereği zor olan uzlaşma konusunda samimiyetle adım atmayı istemedi.[449]

---

442 **Öz Demokrat Konya**, 20 Temmuz 1959.

443 **Öz Demokrat Konya**, 11 Temmuz 1959.

444 **Cumhuriyet**, 20 Ekim 1959; **Yeni Meram**, 15 Şubat 1960.

445 **Öz Demokrat Konya**, 10 Ekim 1959; **Öz Demokrat Konya**, 19 Ekim 1959; **Öz Demokrat Konya**, 21 Ekim 1959.

446 **Öz Demokrat Konya**, 25 Şubat 1960.

447 **BCA**, 10-9-0-0/475-1372-1, 1960.

448 Albayrak, **age.**, s. 527.

449 Demirel, **age.**, s. 305.

Kamuoyunda sürekli muhalefetin kan kaybettiği vurgulansa da gerçekte durum farklıydı. Zira DP, aldığı bir kararla 1946 yılından itibaren hangi sebeple olursa olsun ilişiği kesilenlere partiye geri dönme yolunu açtı.[450] Muhalefetin harekete geçmesi ve uyguladığı sert siyaset, iktidarı oldukça rahatsız etti. Nitekim olağanüstü toplanan DP Meclis Grubunda İnönü ülkeyi ihtilale götürmekle suçlandı ve CHP'nin kapatılması gündeme geldi.[451] Başbakan Menderes muhalefet için "münafık" benzetmesi yaptı ve ülkenin başına çorap öreceklerinin altını çizdi.[452]

3.3. İlişkilerin Kopması: Tahkikat Komisyonu

1960 yılına gelindiğinde artık partiler arası ilişkilerin düzelme umudu tamamen yitirilmiştir. Nitekim 1960 yılı CHP İl Kongresi için Konya'ya gelen İnönü'yü karşılayan kalabalık, polis ve jandarma tarafından cop, gaz bombası ve kırbaçla dağıtılmıştır.[453] Vali Keleşoğlu konuyla ilgili yaptığı açıklamada İnönü'nün Alâeddin Meydanı'nda karşılanması gerektiğini belirtmiş ve "Memleketimizin her tarafında olduğu gibi Konyada da kanun ve nizama aykırı hareketleri önleme, zabıtanın en başta vazifesi olup buna da daima muktedirdir." demiştir.[454]

Konya'da 1957'den itibaren muhalefetin siyasi ve ekonomik alanda hiçbir soruna çözüm üretemediğini vurgulayan İnönü'ye göre DP, mevcut sorunlara sürekli yenilerini eklemiştir. Genel Başkan konuşmasını "Önümüzdeki yakın seçimlerde Konya, milletimizin, millî bünyemizin yükselmesini temin eden başlıca merkezlerimizden biri olacaktır. Size güveniyoruz. Size inanıyoruz." şeklinde bitirmiştir.[455]

İnönü'nün Konya'da umduğunu bulamadığını belirten Milletvekili Ölçmen, Paşa'yı karşılamaya 1.500 kişinin geldiğini, buna karşın DP'lileri on binlerin karşıladığını belirtti.[456] Basın hürriyeti yoktur iddialarını reddeden Ölçmen, muhalefet ile bir kısım gazetelerin hileli ortaklık kurarak fesatçılık yaptıklarını vurguladı. Ona göre:

---

450 **Öz Demokrat Konya**, 25 Ağustos 1959.
451 Albayrak, **age.**, s. 526.
452 **DPMGMZ**, C 23, 10.12.1959, s. 163.
453 **Cumhuriyet**, 8 Şubat 1960.
454 **Öz Demokrat Konya**, 9 Şubat 1960.
455 **Cumhuriyet**, 8 Şubat 1960.
456 **Öz Demokrat Konya**, 23 Şubat 1960.

"Hürriyet yoktur iddiasının arkasında bir takım tabiyeler vardır. Öylesine bir tabiye, bir kanuna karşı sistemli mücadele, sistemli mukavemet ve sistemli isyan demektir. Hürriyet yoktur yalanı arkasında daha başka hareketler de vardır. Mesela bazı profesörlerin siyasete karışması, öğrencilerin kışkırtılmaları, sessiz yürüyüşler gibi. İşte tüm bunlar hürriyet yok yalanını cemiyete kabul ettirmek için tertiplenmiş birbiriyle irtibatlı hareketlerdir."[457]

Siyasetteki kutuplaşmanın toplumda da karşılığı kongrelerdeki söylemlerde görülmüştür. Nitekim CHP'nin kongrelerinde konuşulanları bir rapor hâlinde İçişleri Bakanlığına "gizli ibareli" gönderen Vali Keleşoğlu, Hükûmetin Amerikalılara Türk kızlarını peşkeş çektiği ve ülkeyi sattığı şeklindeki yalan haberlerin il geneline yayıldığını bildirmiştir. Bunun da ancak parti kongrelerinde yapılan konuşmalar yoluyla olabileceğini rapor etmiştir.[458]

İktidar muhalefet ilişkileri Kayseri olayıyla tamamen kopma noktasına gelmiştir. 24 Mart 1960'ta İnönü, iktidarın engellemeleri nedeniyle Yeşilhisar'a giremeden Ürgüp'ten Ankara'ya geri dönmek zorunda kalmıştır Bu gelişme karşısında kamuoyu, bir kördüğüme dönen iktidar muhalefet ilişkilerinden tedirginlik duymaya ve muhalefete hak vermeye başlamıştır.[459] Hükûmet bu olayı, muhalefetin ihtilal hazırlığı içinde olduğu, fesat çıkarmaya çalıştığı şeklinde değerlendirmiştir.[460]

Hükûmet yaşanan olumsuzluklar üzerine Meclis içerisinde de birtakım düzenlemeler yapmak için girişimlerde bulunmuştur. Neticede 12 Nisan 1960 tarihinde olağanüstü toplanan DP Meclis Grubu, 7 Nisan 1960 tarihli kararla CHP'nin yıkıcı, gayrimeşru ve kanun dışı faaliyetlerinin gerçek sebeplerini araştırmak üzere bir Tahkikat Komisyonunun kurulmasını kararlaştırmıştır. 3 ay süreyle, CHP'yi araştırmak amacıyla bir komisyon kurulmasına dair önerge, 18 Nisan 1960 günü, DP'li vekiller tarafından Meclise taşınmıştır.[461]

---

457 **Öz Demokrat Konya**, 18 Mart 1960.

458 **BCA**, 10-9-0-0/475-1372-1, 1960.

459 Albayrak, **age.**, s. 528-529.

460 Demirel, **age.**, s. 347.

461 **DPMGMZ**, C 7, 12.04.1960, s. 282; C. Oral Özdemir, **age.**, s. 238-239; Söz konusu komisyonun kuruluşu, yetki alanı ve aldığı kararlar açısından hem çoğulcu demokrasi anlayışına, hem de 1924 Anayasasına ve TBMM İçtüzüğü hükümlerine aykırılık oluşturduğu görülmektedir. Selin Esen, "18 Nisan 1960 Tarihli Tahkikat Komisyonu", **Mülkiye Dergisi**, C XXXIV, S 267, 2010, s. 189.

Tahkikat Komisyonunun kurulması aşamasında Malatya'da konuşan Milletvekili Ölçmen[462], CHP'nin taktiğinin vatandaşlar arasında huzursuzluk yaratmak olduğunu belirtmiştir. Yıllarca vatanı ihmal eden CHP'liler normal yollarla iktidara gelemeyeceklerini anladıkları için ülkenin huzur ve sükûnetini bozmaktadır.[463] Konya'da iktidar yanlısı basın da bütün taktiği Hükûmeti yıpratmak olan muhalefet partisinin, ülkede huzursuzluk ve karışıklığa neden olan faaliyetlerine son vermek için tahkikat takririnin verildiğini vurgulamıştır.[464]

İlk toplantısını yapan Tahkikat Komisyonu üç bildiri yayımlamış, ardından da yasaklar başlamıştır. Bunların en önemlisi, her türlü siyasal faaliyetin durdurulması olmuştur. Ayrıca komisyonla ilgili her türlü haberin yayımlanması da yasaklanmıştır. İnönü, TBMM ve mahkemelerin yerine geçen ve Anayasa'ya aykırı olan komisyonu tanımayacaklarını belirtmiştir. Ayrıca CHP yasaklama kararlarının geçerliliğinin olmadığının altını çizmiş ve parti teşkilatlarından eskisi gibi çalışmalarına devam etmelerini istemiştir.[465] 27 Nisan 1960 tarihinde çıkarılan ve Tahkikat Komisyonuna olağanüstü yetkiler tanıyan yasa, komisyonu, her türlü yayınları yasaklamaya, süreli yayınları ve basımevlerini kapatmaya, her türlü etkinlik konusunda ve soruşturmanın selameti için önlem ve karar almaya, bu amaçla hükûmetin bütün olanaklarından yararlanmaya yetkili kılmıştır.[466]

Dolayısıyla 27 Nisan 1960 tarihinde çıkarılan kararla, Türkiye'nin demokratik siyaset anlayışından uzaklaşma hızının artırıldığını söylemek mümkündür. Tahkikat Komisyonu, ülkedeki toplumsal muhalefetin sokağa da yayılmasına neden olmuştur. DP iktidarı öğrenci ve sokak eylemlerini demokratik talepler olarak ele almak yerine, bastırılması gereken asilikler olarak değerlendirmiştir.[467] Nitekim Ankara ve İstanbul'da meydana gelen öğrenci gösterileri üzerine Hükûmet 28 Nisan'da iki şehirde sıkıyönetim ilan etmiştir. Üniversitelerde eğitime 1 ay ara verilirken geceleri sokağa çıkma yasağı getirilmiş, eğlence yerleri kapatılmış ve olayların neşredilmesi yasaklanmıştır.[468]

---

462 Tahkikat Komisyonunun 15 kişiden oluşan üyeleri arasında Konya DP Milletvekili Himmet Ölçmen de bulunmaktadır. Esen, agm., s. 178.

463 **Öz Demokrat Konya**, 5 Nisan 1960.

464 **Öz Demokrat Konya**, 18 Nisan 1960.

465 Uyar, **age.**, s. 342-344.

466 Akşin, **age.**, s. 258; **Cumhuriyet**, 28 Nisan 1960.

467 Özdemir, **age.**, s. 242, 245.

468 **DPMGMZ**, C ?, 29.04.1960; s. 1, 7; **Cumhuriyet**, 29 Nisan 1960; DP'ye göre karanlık eller tarafından organize edilen bu olaylar sonucunda öğrenciler sokaklara dökülmüştür. Başbakan hadiselerin yaşanmasından sonra radyodan vatandaşlara seslenerek yaşananları ilk ağızdan

Ülkede yaşanan son olayların da etkisiyle Konya Valiliği tarafından bir dizi tebliğler yayımlanmıştır. 30 Nisan 1960 tarihli ilk tebliğde şu hususlara yer verilmiştir: "Her türlü toplantılar tertip etmek ve tertiplenen toplantılara her ne suretle olursa olsun fiilen iştirak etmek 7468 sayılı Kanun'un ikinci maddesine göre yasak edilmiştir."[469] 2 Mayıs 1960 tarihli ikinci tebliğde tüm siyasi partilerin kongreleri ile siyasi toplantı, hareket ve gösterilerinin yasaklandığı bildirilmiştir.[470] 18 Mayıs 1960 tarihinde yayımlanan tebliğ ise şu şekildedir:

> *"Gerek Tahkikat Encümeni ve gerekse Örfi İdare makamlarından; huzur maksadı istihsal için yurt içinde ve dışında hazırlanan bir takım beyanname ile broşür, sirküler ve emsali vesikalar ile yurt içinde ve dışında yazılmış veya basılmış haber, makale, resim veya kartları ihtiva eden neşriyatın aynen veya tabedilip iktibas edilerek basıldığı çoğaldığı ve gizlice dağıtıldığı öğrenilmiş bulunmaktadır."*[471]

Gün geçtikçe artan gerginlik üzerine Bayar tarafından istifa etmekten vazgeçirilen Başbakan, Ankara ve İstanbul'da meydana gelen olayların muhalefet tarafından düzenlendiğini düşünmüştür. Halkın kendisini desteklediğini göstermek amacıyla yurt gezileri yapma kararı alan Menderes, 5 Mayıs'ta gittiği İzmir'de isim vermeden muhalefeti ve basını eleştirmiştir. İnönü'de 16 Mayıs'ta Menderes'i eleştirerek 1957 seçimlerinde yolsuzluk yapıldığını ifade etmiş ve DP'nin muhalefet karşısında azınlığa düştüğünü söylemiştir.[472]

3 Mayıs 1960'ta izne ayrılan Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel; Cumhurbaşkanı'nın istifa etmesi, Hükûmetin değiştirilmesi ve antidemokratik kanunların kaldırılması gibi hususları içeren bir mektubu Millî Savunma Bakanı'na göndermiştir.[473] Hükûmetin öğrenci olaylarını bastırmak için polisin yanında askerî birlikleri de kullanması Ankara'da Harp Okulu öğrencileri tarafından 21 Mayıs'ta sessiz bir yürüyüşle protesto edilmiştir.[474] Harbiye

---

anlatmıştır. Sema Akılmak Topçu, Selçuk Ural, "27 Mayıs Darbesi Sürecinde Basında İstanbul-Ankara Öğrenci Olayları", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C 25, S 4, 2021, s. 1677.

469 **Öz Demokrat Konya**, 1 Mayıs 1960.

470 **Öz Demokrat Konya**, 3 Mayıs 1960.

471 **Öz Demokrat Konya**, 19 Mayıs 1960.

472 Albayrak, **age.**, s. 538-540; **Cumhuriyet**, 18 Mayıs 1960.

473 Eroğul, **age.**, s. 245-247.

474 Yüksel, **age.**, s. 252.

yürüyüşünden sonra Ankara'da Harp Okulu, darbe hazırlıklarının kumanda merkezi konumunda olmuştur.[475] Nihayet 27 Mayıs'ın ilk saatlerinde ordunun hiyerarşi dışı bir örgütlenmeyle yönetimi ele aldığı bir bildiriyle radyodan yayımlanmıştır. Böylece 10 yıllık DP iktidarını sona erdiren, Cumhuriyet'in ilk askerî darbesi gerçekleşmiştir.[476]

Konya şehri Menderes'i karşılamaya hazırlanırken 27 Mayıs sabahı darbeyle uyanmıştır. Oysa Konya'da Başbakan'ı karşılama hazırlıkları tamamlanmıştı. Başbakan'a duyulan bağlılığı göstermek için 400 kişinin görev aldığı yüzlerce döviz hazırlanmıştı. Valilik yayınladığı tebliğle tüm resmi dairelerin, dükkânların ve evlerin Türk bayraklarıyla donatılmasını istemiş ve gece şehrin ışıklandırılacağını belirtmişti.[477] Ayrıca Konya milletvekillerinin tamamı Başbakan'la buluşmak üzere Konya'ya gelmişti. Ancak milletvekilleri Başbakan'la Ankara'da, Harbiye'de siyasi sanık olarak bir araya gelecekti.[478]

Özetle 1957 milletvekili seçimleri sonrası CHP'de moraller yükselirken DP'de endişe ve korku ortaya çıkmıştır. İktidarın güç kaybettiğini gören muhalefet, eleştiri dozunu artırmış ve DP'ye karşı sert bir politika izlemiştir. İktidar da uzlaşma yolunu tercih etmediği için muhalefetin demokratik taleplerini reddetmiş ve sertliğe aynı şekilde cevap vererek otoriter çizgisini bozmamıştır. Dolayısıyla iktidarla muhalefet arasındaki gerginliğin yerini kısa sürede çatışma almıştır. İktidar her türlü muhalif hareketi kısıtlamaya ve baskı altında tutmaya çalıştığı için siyasi kutuplaşma da beraberinde gelmiştir. Bu kutuplaşmadan doğal olarak Konya halkı da etkilenmiştir. Siyasi tansiyonun yüksekliği gerek İnönü'nün ve CHP'li milletvekillerinin Konya'yı ziyaretleri sırasında gerekse Konya milletvekillerinin konuşmalarında hissedilmiştir.

4. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Konya

4.1. Türkiye Büyük Millet Meclisi 9. Dönem

DP iktidara geldikten sonra 9. Dönem TBMM, 22 Mayıs 1950'de açılmıştır. Cumhurbaşkanlığına Celâl Bayar, TBMM başkanlığına Refik Koraltan seçilmiştir. Yeni kabineyi kurma görevi ise Adnan Menderes'e verilmiştir.[479]

---

475 Arıkan, **age.**, s. 115.

476 Yüksel, **age.**, s. 252-253; **Cumhuriyet**, 28 Mayıs 1960.

477 **Öz Demokrat Konya**, 26 Mayıs 1960; **Cumhuriyet**, 28 Mayıs 1960.

478 Arıkan, **age.**, s. 122, 136, 140.

479 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 1, 22.05.1950, s. 5-9; Cumhurbaşkanı seçimi Konya'da 101 pare topla selamlanmış ve şehir gece aydınlatılmıştır. **Selçuk**, 23 Mayıs 1950.

9. Dönem TBMM'de Konya'nın siyasi, ekonomik, sosyal, eğitim ve kültür alanlardaki sorunları konuşulmuş ve tartışılmıştır. Siyasi alanda ilk olarak Adana DP Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun Atatürk'ün vasiyeti, malları ve kıymetli hediyeleri hakkındaki sorusu gündeme gelmiştir. Soru Adalet Bakanı Halil Özyörük tarafından cevaplandırılmıştır. Buna göre Konya Belediyesinin 1928'de İstasyon Caddesi'nde "emvali metrukeden" satın aldığı 345 ada 7 parsel 2.825 m^2lik bahçe ve içindeki bina 583 sayılı Belediye Meclisi kararıyla 100 TL bedel karşılığında Atatürk'e satılmıştır. Atatürk'ün vefatından sonra ise vârisi Makbule Hanım bu binayı özel saymanlığa satmıştır.[480]

Kamuoyunda Öğüt gazetesi yazı işleri müdürü, CHP İl İdare Kurulu üyesi ve Konya Halkevi Başkanı Avukat Suad Abanazır'ın sırf bu ünvanları nedeniyle Devlet Demir Yolları Hukuk Müşavirliğindeki görevine son verildiği iddia edilmiştir. Bu konuyla ilgili Konya Milletvekili A. Fahri Ağaoğlu'nun sorusuna cevap olarak Avukat Abanazır'ın sözleşmesinin feshinde herhangi bir usulsüzlük yapılmadığı Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek tarafından açıklanmıştır.[481]

Siyasi konularda son olarak "Resmî Daire ve Müesseselerin Siyasi Partilere Bedelsiz Mal Devredemeyeceklerine ve Bu Daire ve Müesseselerle Münfesih Derneklere Ait Olup Siyasi Partilere Terkedilmiş Olan Gayrimenkul Mallarla Bu Partiler Tarafından Genel Menfaatler İçin Yaptırılmış Olan Binaların Sahiplerine ve Hazineye İadesine" dair kanun teklifi görüşülürken Ağaoğlu söz almıştır. Ağaoğlu, Konya'daki Belediye Sinemasının fesih tehdidi ile 500 TL karşılığında CHP tarafından satın alındığını belirtmiştir. CHP'nin buradan 10 yılda 70.000 ile 80.000 TL arasında kazanç sağladığı ve bu haksızlığın giderilerek sinemanın yeniden belediyeye iade edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.[482]

Tarım ve hayvancılık politikalarıyla ilgili olarak ilk sırada Konya Ovası'nın su sorununa çözüm bulunması yer almıştır. Bu sorunun çözümü için yer altı sularından yararlanılması ve bataklık alanların kurutularak tarım alanlarına dönüştürülmesi gündeme gelmiştir.[483] Konuyla ilgili olarak A. Fahri Ağaoğlu ile Saffet Gürol konuşma yapmıştır. Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu da Urfa, Mardin ve Konya ovalarında faaliyete geçecek sondaj işleri ihalesinin yapıldığını

480 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 3, 15.12.1950, s. 237.

481 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 31.01.1951, s. 488-489.

482 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 9, 07.08.1951, s. 665, 672.

483 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 5, 25.02.1951, s. 845-846; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 7, 14.05.1951, s. 251; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 11.02.1952, s. 212-213; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 31.03.1952, s. 122-123; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 16, 18.06.1952, s. 289-290.

ve yer altı sularından yararlanma işinin ilk olarak Konya'da hayat bulduğunu açıklamıştır. Bunun üzerine söz alan DP Urfa Milletvekili Necdet Açanal, sondaj işinde Konya'nın öne alınmasındaki sebebi sormuştur. Eleştirilere CHP Mardin Milletvekili Aziz Uras da katılmış ve sondaj işine ilk olarak Güneydoğu Anadolu'dan başlanması gerektiğini söylemiştir.[484]

DP iktidarının tarım politikalarından biri de çiftçiyi topraklandırma meselesidir. Bu işte görevli komisyonların faaliyetleri Mecliste görüşülürken Konya da gündeme gelmiştir. Devlet Bakanı Muammer Alakant, Konya milletvekillerinin toprak tevzi çalışmalarında köylülerle kurdukları samimiyeti örnek göstermiştir. Çünkü başka illerde ıstırap hâline dönen toprak tevzi komisyonları Konya için bir dert değildir. Bunun yanında Hükûmetin çiftçiyi destekleme siyaseti doğrultusunda Karapınar ilçesine bağlı Emirgazi ve Işıklar köylerine T.C. Ziraat Bankası tarafından yapılan yardım miktarı da TBMM'de görüşülmüştür.[485] Ayrıca Türkiye'nin önemli hayvancılık merkezlerinden olan Konya'daki hayvan ıslahı çalışmaları hakkında da Mecliste konuşmalar yapılmıştır.[486]

Ekonomi alanında ilk olarak Türkiye Sınai Kalkınma Bankası tarafından verilen krediler gündeme gelmiştir.[487] Bunun yanında Himmet Ölçmen, Konya'da yağ ve motor fabrikası gibi yeni sanayi tesisleri için yabancı sermayeye teklif götürdüklerini vurgulamıştır.[488]

Konya'daki yatırımlar ve şehirle ilgili sorunlarda; Türkiye'de ilk etapta inşa edilecek et kombinalarından birinin Konya'da yapılacağı, cer atölyesi için bir karara varılmadığı, Mevlâna Meydanı'nın düzenlenmesi için belediyeye yardım edileceği belirtilmiştir. Şehirde artan cinayetler karşısında güvenlik güçlerinin tutumu ve faillerin durumu, Konya'nın turistik bölge olarak ele alınması, ilçelere ayrılan ödeneklerle il yolları ve köy içme suları çalışmalarına ayrılan ödenekler gibi konular da görüşülmüştür.[489] Kurumlarla ilgili olarak sağlık, eğitim, adalet

---

484 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 26.02.1953, s. 1072, 1081.

485 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 20.02.1953, s. 597; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 14, 24.03.1952, s. 21; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 14, 24.03.1952, s. 21, 25-27.

486 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 16.02.1953, s. 240; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 26, 14.12.1953, s. 232; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 26, 18.12.1953, s. 314.

487 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 17, 12.11.1952, s. 96.

488 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 27, 11.01.1954, s. 116.

489 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 08.01.1951, s. 115; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 5, 16.02.1951, s. 182-183; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 5, 21.02.1951, s. 408, 415; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 14, 24.03.1952, s. 29-30; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 17, 27.11.1952, s. 266*;* **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 24.02.1953, s. 891-892; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 23, 26.06.1953, s. 258.

ve emniyet teşkilatları ile kadroların yetersizliği ve personelin özlük hakları gündeme getirilmiştir.[490]

9. Dönem TBMM'de Konya milletvekillerinden A. Fahri Ağaoğlu, Hidayet Aydıner ve Himmet Ölçmen çalışmalarıyla öne çıkan isimler olmuştur. Bu dönemde Ağaoğlu 8 kanun teklifi ile 27 önerge; Aydıner 5 kanun teklifi ile 3 önerge; Ölçmen ise 3 kanun teklifi vermiştir. Bunun yanında Mecliste Ağaoğlu 55 kez, Aydıner 51 kez, Ölçmen ise 40 kez söz almıştır.[491]

Ağaoğlu bu dönemde sadece TBMM'de değil aynı zamanda parti içerisinde de aktif bir siyasetçidir. 1951'de DP Meclis Grubu Yüksek Başkanlığına sunduğu tekliflerde; parti programını gerçekleştirmek, asılsız haber ve yayınlarla mücadele etmek ve kongrelerdeki istekleri belirlemek için komisyonlar kurulmasını; antidemokratik kanunlar içerdiği için demokrasi icaplarına, parti programına ve insan hakları beyannamesine uygun yeni bir anayasanın hazırlanmasını istemiştir. Aynı zamanda Ağaoğlu ülke ve parti sorunlarıyla ilgili olarak Başbakan Menderes'e, kendi fikirlerini de bildirmiştir. Ona göre parti programındaki milliyetçilik, laiklik, halkçılık, devletçilik ve inkılapçılıkla ilgili maddeler, CHP'den farklı olarak ortaya konmalı ve eğitime de bu doğrultuda yön verilmelidir.[492]

4.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi 10. Dönem

10. Dönem TBMM 14 Mayıs 1954'te açıldı. Cumhurbaşkanlığına Bayar, Meclis başkanlığına Koraltan seçildi. Yeni kabineyi Menderes kurdu.[493] Bir

---

490 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 17.01.1951, s. 255-260; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 26.01.1951, s. 396, 409, 415, 427, 435, 438; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 9, 01.08.1951, s. 487, 489; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 11, 19.12.1951, s. 268-269; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 29.02.1952, s. 1300-1301; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 11.02.1953, s. 3; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 19.02.1953, s. 519; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 29, 02.03.1954, s. 69-72.

491 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=9&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=KONYA&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=362&v_kullanici_id=16833624&v_gelecek_sayfa=1, (Erişim tarihi: 30.09.2023).

492 **BCA**, 30-1-0-0/44-259-2, 19.01.1951; **BCA**, 30-1-0-0/44-259-8, 06.04.1951; **BCA**, 30-1-0-0/44-265-5, 16.06.1953; **BCA**, 30-1-0-0/50.303.1, 21.01.1957; Ağaoğlu'na göre mevcut anaysa milletin refah ve mutluluğunu sağlayacak iktisadi ve sosyal hükümlere yer vermemiştir. **DPMGMZ**, C 9, 08.04.1952, s. 8.

493 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 14.05.1954, s. 5-9; Bayar'ın tekrar cumhurbaşkanı seçilmesiyle Konya'da büyük bir sevinç yaşanmıştır. Vatandaşlar cadde, meydan ve sokaklarda seçimi radyodan takip etmiştir. Şehir baştanbaşa bayrakla donatılarak gece ışıklandırılmış ve Alâeddin Tepesi'nde 101 pare top atışı yapılmıştır. **Yeni Meram**, 16 Mayıs 1954.

önceki döneme göre daha az olmakla birlikte bu dönemde de Konya'nın siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alandaki sorunları görüşüldü ve tartışıldı.

CHP Kars Milletvekili Mehmet Hazer yazılı soru önergesinde; Konya, Isparta, Sarıyer, Üsküdar, Ereğli, Zonguldak ve Sinop'ta vatandaşların toplantı, haberleşme ve seyahat hürriyetlerinin sınırlandırıldığını belirtti. Önergeyi cevaplayan İçişleri Bakanı Ethem Menderes, 23 Temmuz 1955'te CHP İl Kongresi'nin Konya'da sorunsuz bir şekilde yapıldığını ifade etti. Ayrıca il teşkilatının bu tarihte bir de açık hava toplantısı yapmak için Valiliğe müracaat ettiğini ancak bu toplantıyı yapmaktan kendi rızalarıyla vazgeçtiklerini belirtti.[494]

Tarım politikalarıyla ilgili Konya Ovası'nın sulanması meselesi bu dönemde yine ilk sırayı aldı. Tarım Bakanı Nedim Ökmen Konya Ovası'nda yapılan sondaj çalışmalarında genelde olumlu neticeler elde edildiğini belirtti. Bayındırlık Bakanı Ethem Menderes de baraj inşaatlarının devam ettiği Konya Ovası'nda yeni kuyular açılacağını söyledi.[495]

Ekili alanları tahrip eden zararlılarla mücadele de gündeme gelmiştir. M. Rüştü Özal, bambul zararlısının Konya'da neden olduğu tahribatın büyüklüğünden söz ederek TMO'nun satın aldığı bambul zararına maruz hububat miktarının Tarım Bakanlığı tarafından soruşturulmasını istemiştir. Ayrıca ıslah çalışmalarıyla ekili alanların genişletilmesi konusu da konuşulmuştur. Bayındırlık Bakanı Muammer Çavuşoğlu Konya'nın Seydişehir ilçesindeki Suğla Gölü'ne dair T. Fikret Baran tarafından verilen yazılı soru önergesi doğrultusunda göldeki ıslah çalışmaları hakkında bilgi vermiştir.[496]

M. Rüştü Özal'ın hayvancılıkla ilgili önergesi üzerine Tarım Bakanı Esat Budakoğlu Konya Merkez, Cihanbeyli, Karapınar, Ereğli ve Karaman'da seyreden çiçek hastalığına karşı aşılanan hayvan sayısı ile aşı nedeniyle meydana gelen ölümler hakkında açıklama yapmıştır. Özal'a göre aşı nedeniyle telef olan hayvanlar için tazminatların zamanında ödenmemesi köylüleri zor durumda bırakmış ve yeni hayvan alamayan köylüler, hayvancılığı bırakmak zorunda kalmıştır.[497] Bunun yanında ıslah konusu da gündeme gelmiş ve Bakan Budakoğlu

494 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 8, 18.11.1955, s. 77.

495 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 3, 10.12.1954, s. 83; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 26.02.1957, s. 904.

496 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 14, 12.11.1956, s. 38-40; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 14, 23.11.1956, s. 127-128.

497 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 11, 25.04.1956, s. 170-171.

bu konuyla ilgili olarak Hükûmetin Konya'da başarılı işler gerçekleştirdiğini belirtmiştir.[498]

Eğitimle ilgili olarak DP Adana Milletvekili Mehmet Ünaldı ilk kez İstanbul, İzmir, Konya ve Eskişehir'de açılması planlanan kolejlerle ilgili eleştiride bulunmuştur. Ünaldı'ya göre lisan kolejlerinin bu 4 şehirde açılacak olması diğer illere haksızlıktır. Özellikle fakir aileler, çocuklarını bu illere gönderemeyecektir. Bu nedenle kolejler ülke geneline adil bir şekilde dağıtılmalıdır. DP Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger de bu okulların İstanbul ve İzmir'de açılmasını anlayabildiğini ancak Konya ve Eskişehir yerine başka illerin düşünülebileceğini belirtmiştir. Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı bu eleştirilere şu şekilde cevap vermiştir:

> *"Şimdi eğer bir aile çocuğunu bu koleje vermek arzusunda ise, bu masrafı ihtiyar etmek kararında ise bir tek mesele kalıyor: İstanbul, İzmir, Eskişehir, Konya'daki aile babaları sadece tahsil ücretini verecek, Ağrı, Diyarbakır, Antalya, Adana'daki aileler ise senede bir defa bir yol masrafına katlanacaklardır. Mesele bundan ibarettir."*[499]

Mecliste bu dönemde Konya'ya yapılan yatırımlar ve şehirle ilgili sorunlara da değinilmiştir. Bu sorunları özetlemek gerekirse köylerde okul bulunmadığı ya da mevcut okulların bakımsız olduğu, "ağaçsız bir çöl olan" Konya'nın ağaçlandırması ve mevcut fidanlıkların genişletilmesi, Karaman ve Akşehir'in il yapılması hakkında Konya milletvekillerinin tutumu, köylerde halkın yapacağı su işlerine ayrılan yardım miktarı, yeni kurulan belediyelerdeki tapu ve kadastro sorunu, Kayacık köyü civarındaki kum ve çakıl ocağının durumu ile TMO Seydişehir Bölge Ajansı müdürü hakkında yapılan şikâyet ve bu konuda alınan tedbirler olarak sıralanabilir.[500]

10. Dönemde A. Fahri Ağaoğlu, Hidayet Aydıner ve Himmet Ölçmen bir önceki dönemde olduğu gibi Meclisteki çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Bu dönemde

---

498 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 16, 18.01.1957, s. 135; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 27.02.1957, s. 1044.

499 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 4, 10.01.1955, s. 50, 53, 60.

500 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 5, 24.02.1955, s. 639; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 6, 04.04.1955, s. 205; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 8, 21.12.1955, s. 391-393; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 8, 11.01.1956, s. 59-60; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 10, 28.03.1956, s. 1363; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 11, 04.04.1956, s. 62; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 18.02.1957, s. 275; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 18, 03.04.1957, s. 85.

Ağaoğlu 12 kanun teklifi ile 3 önerge, Aydıner 2 kanun teklifi ile 3 önerge, Ölçmen ise 2 kanun teklifi ile 1 önerge vermiştir. Bunun yanında Ağaoğlu TBMM'de 30 defa, Aydıner 17 defa, Ölçmen ise 14 defa söz almıştır.[501] Ayrıca dönem içinde Hamdi Ragıp Atademir Parlamentolar Birliği temsilciliği, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu ikinci başkanlığı ve Avrupa Konseyi delegasyon başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.[502]

4.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi 11. Dönem

11. Dönem TBMM 1 Kasım 1957'de açılmıştır. Cumhurbaşkanlığına Bayar, Meclis başkanlığına Koraltan seçilmiştir. Kabineyi yine Menderes kurmuştur.[503] Bu dönemde iktidarla muhalefet arasındaki siyasi hava iyice gerilmiş ve bu durum Meclisteki görüşmelere de yansımıştır. Muhalefetin yoğun ve sert eleştirilerine iktidar kanadın da aynı tonda cevap verilmiştir. Dolayısıyla bu dönemde Konya genellikle siyasi konularla gündeme gelmiştir.

Himmet Ölçmen DP iktidarında inşa edilen barajların muhalefet tarafından eleştirildiğine dikkat çekerek bu barajlar sayesinde Konya Ovası'nda 1.000.000 dekar arazinin sulanacağını ifade etmiştir.[504] Yine Ölçmen kendilerini plansızlık ve programsızlıkla eleştiren muhalefete: "Yıllardır bu milletin hasretini çektiği Konya ovası gibi, Muş ovası gibi, kuraklıktan dudakları çatlıyan insanların yıllarca beklediği artezyen suları bugün fışkırmaktadır." diyerek cevap vermiştir.[505] CHP Niğde Milletvekili Asım Eren ise Konya Ovası'nın sulanması kapsamında yapılan icraatları eleştirerek bu konuda biraz da Niğde'ye yatırım yapılmasını istemiştir.[506]

DP ile CHP arasındaki görüş farklılığını belirtmek için kürsüye gelen Remzi Birand, Karamanlı olduğunu söyleyerek Karaman'da kurulmakta olan mensucat fabrikasında şerefle görev alacağını belirtmiştir. Diğer Konya milletvekillerinden

---

501 https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=10&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=KONYA&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=128&v_gelecek_sayfa=101&v_kullanici_id=16833639, (Erişim tarihi: 30.09.2023).

502 Öztürk, **age.**, s. 586-588.

503 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 1, 01.11.1957, s. 6-9, 15.

504 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 20.02.1958, s. 238.

505 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 26.02.1960, s. 682.

506 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 11, 05.02.1960, s. 551.

Mustafa Bağrıaçık ve Reyhan Gökmenoğlu ile birlikte bu fabrikada çalıştıkları süre zarfında da hiçbir surette ücret almayacaklarını ifade etmiştir. Yine Birand DP iktidarından önce Konya'da pancar ekimi için köylüler arasında kavgalar yaşandığını belirtmiştir. İktidarları döneminde Şeker Fabrikası ile bu sorunun çözüldüğünü ve Konya Ovası'nın genelinde pancar ekildiğini vurgulamıştır.[507]

CHP Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin, 1957 genel seçiminde Konya'da: "Seçmen kütük ve listelerinde yazılı olmasa da elinde seçmen kart olanlar oy kullanır." kararını alan İl Seçim Kurulunu eleştirmiştir. DP'li muhtarlar ve idarecilerin birçok seçim kartı düzenlediklerini ve bu sayede daha önce oy kullanan DP'lilerin tekrar oy kullandıklarını iddia etmiştir.[508] Bunun yanında CHP Sivas Milletvekili Turhan Feyzioğlu da İnönü'nün Konya'yı ziyareti sırasında emniyet görevlilerinin bekleyen kalabalığa cop, kırbaç ve gaz bombasıyla müdahale ettiğini belirtmiştir.[509]

Bayındırlık icraatlarıyla ilgili konuşan CHP Gümüşhane Milletvekili Nihat Sargınalp, DP'nin plansız ve programsız iş yaptığını ifade etmiştir. Konya il genelinde 51 iş aracı olduğunu belirtmiş ve bunun yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Sargınalp'a göre Konya gibi büyük bir ilde araç sayısı en az 200 olmalıdır.[510]

Muhalefetin bu eleştirileri karşında iktidar, ülke genelindeki icraatlarına değinmiştir. Milletvekilleri tarafından Konya'da inşa edilen barajlar, Şeker Fabrikası, Et Kombinası, büyük silo ve Çimento Fabrikası gibi yatırımlardan söz edilmiştir. Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri, Konya Ovası'nın sulanması ve taşkınların önlenmesi için barajların inşa edildiğine dikkat çekmiştir.[511] Ayrıca çiftçiyi topraklandırma faaliyetleri doğrultusunda Ereğli'ye bağlı Zengen köyünde bir örnek köy kurulduğunun altı çizilmiştir.[512]

Konya'nın sorunlarıyla ilgili olarak Mustafa Bağrıaçık Belediye Kanunu görüşmelerinde söz almıştır. Bağrıaçık, konuşmasında Şeker Fabrikasının karşısındaki yolun Hoca Cihan köyüne ait olduğunu ve bu kısmın gecekondu ile dolu olduğunu ifade etmiştir. Belirtilen bu alanın belediye sınırları içine

507 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 27.02.1960, s. 913, 920.

508 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 11, 16.02.1960, s. 936.

509 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 11, 15.02.1960, s. 804, 884.

510 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 26.02.1958, s. 804.

511 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 19.02.1958, s. 7-8, 15-16, 20; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 3, 25.06.1958, s. 47; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 6, 16.01.1959, s. 471.

512 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 470.

alınamadığından imar edilemediğini vurgulayan Bağrıaçık, mevcut kanunun değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur.[513]

11. Dönemde A. Fahri Ağaoğlu, Reyhan Gökmenoğlu, Sıtkı Salim Burçak TBMM'deki çalışmalarıyla ön plana çıkan isimlerdendir. Bu dönemde Ağaoğlu 4 kanun teklifi ile 2 önerge, Burçak 4 kanun teklifi ile 1 önerge, Gökmenoğlu ise 9 kanun teklifi vermiştir. Bunun yanında Ağaoğlu 5 kez, Burçak ise 1 kez Mecliste söz almıştır.[514]

Sonuç olarak TBMM'de bu üç dönem içinde Konya'nın siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve idari sorunlarına değinilmiştir. İlk iki dönemde özellikle tarım ve hayvancılıkla ilgili sorunlar gündeme getirilmiştir. Konya Ovası'nın su ihtiyacı ve hayvan ıslahı da ele alınan önemli konular arasında yer almıştır. Son dönemde ise partiler arasındaki gerginlik nedeniyle siyasi konularla ilgili tartışmalar öne çıkmıştır.

DP iktidarının 10 yıllık döneminde Konya milletvekilleri aynı oranda olmasa da TBMM'de etkili olmuştur. Özellikle A. Fahri Ağaoğlu, Hidayet Aydıner, Himmet Ölçmen ve S. Salim Burçak Meclisteki çalışmalarıyla öne çıkan isimlerdir. Bu dönemde milletvekili sayısı olarak İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra gelen Konya, Mecliste oldukça güçlü konumdadır. Konya milletvekillerinin büyük bir kısmı kamuoyunun takdir ettiği isimlerden oluşmuştur. Buna rağmen DP iktidarında Konya'dan hiç bakan çıkmaması düşündürücüdür.

1950-1960 yılları arasında Konya; 9. Dönemde 17, 10. Dönemde 19 ve 11. Dönemde 21 milletvekili ile TBMM'de temsil edilmiştir. Bu süreçte 37 farklı isim milletvekilliği yapmıştır. 9. Dönem'de Ziya Barlas[515] ve Ö. Rıza Doğrul[516], 11. Dönem'de ise Sıtkı Koraltan[517] ve Halil Özyörük vefat etmiştir[518]. 10. Dönemde

---

513 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 13, 04.05.1960, s. 375.

514 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=11&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=KONYA&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=80&v_kullanici_id=16833676&v_gelecek_sayfa=1, (Erişim tarihi: 30.09.2023).

515 **BCA**, 30-10-0-0/77-514-21; Barlas'ın cenaze namazı 10 Mart 1952'de Kapı Camisi'nde kılınmıştır. Konya halkı merhumu omuzlar üzerinde Musalla mezarlığına kadar taşımıştır. **Yeni Meram**, 10 Mart 1952; Hulki Amil Keymen, "Dr. Ziya Barlas", **Yeni Meram**, 11 Mart 1952, s. 1.

516 **BCA**, 30-10-0-0/77-514-22; 15 Mart 1952'de yaklaşık 10.000 kişinin katıldığı törenle İstanbul-Edirnekapı'da defnedilmiştir. **Yeni Meram**, 15 Mart 1952; **Yeni Meram**, 16 Mart 1952.

517 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 4, 26.07.1958, s. 817.

518 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 13, 08.04.1960, s. 71.

Ziyad Ebüzziya, Muammer Obuz ve Rüştü Özal DP'den ayrılarak muhalefet saflarına katılmıştır.

1950'li yıllarda TBMM dışında DP Meclis Grubunda da faaliyetlerini sürdüren Konya milletvekilleri, Grupta şehrin sorunlarıyla ilgili herhangi bir konuyu gündeme getirmemiştir. A. Fahri Ağaoğlu, Saffet Gürol, Hidayet Aydıner, Muammer Obuz, Reyhan Gökmenoğlu ve Nafiz Tahralı, Meclis Grubunda önerge veren milletvekilleri arasında yer almıştır.

A. Fahri Ağaoğlu, Umran Nazif Yiğiter, Sıtkı Salim Burçak, Ziyad Ebüzziya, Rıfat Alabay, Remzi Birand, Murat Ali Ülgen, Hidayet Aydıner, Himmet Ölçmen, Halil Özyörük, Muammer Obuz, Reyhan Gökmenoğlu, Rüştü Özal, Mustafa Bağrıaçık bu dönemde Meclis Grubunda söz alan Konya milletvekilleridir. 39 kez söz alan, 2 kez önerge veren, 2 kez soru soran, 4 kez teklif ve 1 kez de kanun teklifinde bulunan Ağaoğlu Meclis Grubunda en aktif Konya milletvekili olarak dikkat çekmiştir. Ağaoğlu'nun yanında Hidayet Aydıner, Himmet Ölçmen ve Saffet Gürol da aktif milletvekilleri olarak Grupta faaliyet göstermiştir.[519]

Konya milletvekilleri TBMM ve DP Meclis Grubundaki faaliyetleri dışında halkla da temas etmiştir. Özellikle tatil dönemlerinde, seçimler öncesinde ve sonrasında köylere kadar giderek vatandaşların sorunlarını dinleyen milletvekilleri, halkın öncelikli ihtiyaçlarını tespit etmiştir. Bunun yanında vatandaşlara DP'nin Konya'daki icraatları anlatılmıştır. Milletvekilleri özellikle ilk yıllarda daha aktif olmak üzere iktidarda kaldıkları süreçte esnafından memuruna, tüccarından çiftçisine, köylüsünden şehirlisine kadar toplumun her kesimiyle görüşmüştür. Milletvekillerinin gezileri, belirli bir plan ve program doğrultusunda düzenlenmiştir. Buna göre gruplara ayrılan milletvekilleri, il genelinde 2 veya 3 haftalık gezilere çıkarak vatandaşlarla görüşmüştür.[520]

Milletvekilleri ilçelerde başta kaymakam olmak üzere belediye başkanı, parti ileri gelenleri ve kalabalık bir halk topluluğu tarafından karşılanmıştır. Köylerde

---

519 DP Meclis Grubunda etkin olmayan Konya milletvekilleri de bulunmuştur. Kemal Ataman, Ali Rıza Ercan, Ömer Rıza Doğrul, Abdi Çilingir, Ahmet Koyuncu, Mekki Keskin, Muhittin Güzelkılınç, Sabahattin Sönmez, Tevfik Fikret Baran, Hulki Amil Keymen, İshak Avni Akdağ, Mustafa Runyun, Osman Bibioğlu, Ömer Şeker, Sami Soylu ve Sıtkı Koraltan Meclis Grubunda ya hiç söz almamış ya da herhangi bir görev üstlenmemiştir. DP Meclis Grubunda Konya milletvekillerinin faaliyetlerine dair değerlendirmeler DPMGMZ taranarak yapılmıştır. https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/3230, (Erişim tarihi: 01.07.2024).

520 **Yeni Konya**, 30 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 7 Ekim 1953; **Öz Demokrat Konya**, 21 Ekim 1959; DP İl Teşkilatı, 1954'te 200'den fazla köye ulaşmış ve vatandaşların isteklerini belirlemiştir. **Yeni Konya**, 17 Ekim 1954.

karşılamalar genellikle davullarla, tezahüratlarla ve kurbanlar kesilmek suretiyle yapılmıştır. Bu durumun yaşanmasında hükûmetin köylerde gerçekleştirdiği icraatlar etkili olmuştur. Yıllardan beri ihmal edildiklerini düşünen köylüler minnet duygularını "Şimdiye kadar ne milletvekili ne vali ne de teker yüzü görmedik. Allah sizlerden razı olsun." şeklinde dile getirilmiştir.[521]

Özetle vatandaşlar; ayaklarına gelinmesinden, isteklerinin dinlenmesinden ve çözüme kavuşturulmasa da şikâyetlerinin dikkate alınmasından memnundu. Milletvekillerin vatandaşla temas etmesi ve onları değerli hissettirmesi DP'nin Konya'da yükselmesinde etkili oldu.

5. Siyasilerin Ziyaretleri

5.1. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın Ziyaretleri

Celâl Bayar, 1950'li yıllarda Konya'ya 8 defa gelmiştir. Cumhurbaşkanı olarak Konya'ya ilk resmi ziyaretini 4 Haziran 1951'de gerçekleştiren Bayar, şehirde 3 gün kalmıştır. Cumhurbaşkanı'nı il sınırında bulunan Kulu köyünde Vali Kemal Hadımlı, Milletvekili Himmet Ölçmen, Belediye Başkanı Rüştü Özal, İkinci Ordu Müfettişi Korgeneral Şahap Gürler, siyasi parti başkanları ve kalabalık bir halk kütlesi karşılamıştır. Coşkulu kalabalık arasında kısa bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı, yolu üzerindeki Cihanbeyli ilçesine de uğramıştır. Burada da büyük sevgi gösterileriyle karşılanan Bayar, Cihanbeyli İlkokulunu ziyaret etmiştir.

Konya'ya 45 km mesafede bulunan Tutup mevkiine 12.45'te gelen Cumhurbaşkanı'nı yoğun bir kalabalık tezahüratlarla karşılamıştır. Bayar'a gerek yollarda gerekse bayraklarla süslenen şehir merkezinde yoğun sevgi gösterilerinde bulunulmuş ve yol boyunca 50'ye yakın kurban kesilmiştir. Gazi İlkokulu önünde Bayar'ı karşılayanlar arasında memurlar ve ordu mensupları da yer almıştır. İlk konuşmasını belediye binasından yapan Bayar, Konya'nın en büyük ihtiyacının su ve yol olduğunu söyleyerek "Yol ve su meseleleri halledildiği takdirde bu şehir çalışkan halkıyla cennete dönecektir." demiştir. Meram'daki vali konağında misafir edilen Bayar'ın şerefine Orduevinde yemek verilmiştir.[522]

---

521 **Yeni Meram**, 6 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 25 Eylül 1952.

522 Cumhurbaşkanı'nın heyetinde Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu, Kütahya Milletvekili Ahmet İhsan Gürsoy, Konya milletvekilleri Remzi Birand, Fahri Ağaoğlu, Rıfat Alabay, Hidayet Aydıner, Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürü Dr. Halim Alyot, Tapu ve Kadastro Genel Müdürü Mümtaz Tarhan bulunmuştur. **CCBA**, 03001001-15, 4 Haziran 1951; **Babalık**, 5 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 5 Haziran 1951; **Zafer**, 5 Haziran 1951.

Cumhurbaşkanı Konya'da CHP, MP ve DP teşkilatlarıyla görüşmüş, Harayı gezmiş, yeni İş Bankası binasının ve Karaciğan Kiremit Fabrikasının açılışını yapmıştır. Ardından Beyşehir ve Kadınhanı ilçeleriyle Doğanbey, Sarayönü ve Başhüyük bucaklarında tetkiklerde bulunmuştur. Bayar gittiği her yerde büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Bu ziyaret filme alınarak Şahin, Yeni ve İpek sinemalarında 1 hafta süreyle gösterilmiştir.[523]

Cumhurbaşkanı Bayar'ın Konya'ya ikinci gelişi 4 Ocak 1952'de gerçekleşti. Yolcu postasına bağlı özel bir vagonla Mersin'e giderken yolunun üzerinde bulunan Konya'ya da uğrayan Bayar'ı Vali, Ordu Müfettişi, Belediye Başkanı ve DP İl Başkanı Sarayönü'nde karşıladı. Baştanbaşa bayraklarla donatılan Konya'da halk istasyona akın etti. Garda sadece bir çay içimlik süre kalabilen Bayar: "Konya'nın layık olduğu saadete bir an evvel kavuşmasını dilerim." diyerek yoluna devam etti. Kaşınhanı, Çumra, Karaman, Ayrancı ve Ereğli istasyonlarından geçerken kendisini bekleyen kalabalığı da selamlayan Bayar, her durakta halkın isteklerini dinledi. Cumhurbaşkanı'nın geçtiği her istasyonda davullar ve zurnalar çalınarak kurbanlar kesildi.[524]

Konya'ya üçüncü kez 12 Eylül 1953'te teşrif eden Bayar'a bu defa Başbakan Menderes ve İşletmeler Bakanı Sıtkı Yırcalı da refakat etmiştir. Misafirleri havaalanında Vali, Belediye Başkanı, Ordu Komutanı, milletvekilleri ve daire amirlerinin yanında 10.000'i aşkın kalabalık, coşku içerisinde sevgi tezahüratlarıyla karşılamıştır. 300'ü aşkın otomobil, otobüs ve kamyondan oluşan konvoy misafirleri takip etmiştir. Cumhurbaşkanı ile Başbakan ilk olarak büyük sevgi gösterileri eşliğinde Konya Şeker Fabrikasının temel atma töreninde bulunmuştur. Devletin zirvesi ertesi gün Konya Et Kombinası, Vakıflar İşhanı, Karaciğan Kiremit Fabrikası ek binası, Bektaş Baran'a ait kiremit fabrikasının temellerini atmak ve Konya Ticaret Borsasının yeni binasının açılışını yapmak üzere Meram'daki vali konağında misafir edilmiştir.

Devletin zirvesinin gelmesi nedeniyle şehrin havası değişmiştir. Baştan başa bayraklarla donatılan Konya, akşam da ışıl ışıl yanmıştır. Halk sevinç

523 Cumhurbaşkanı ilçelere ve bucaklara giderken yol üzerindeki köylere de uğramış ve uğradığı her yerde büyük sevgi gösterileriyle karşılanmıştır. Bayar özellikle Beyşehir'in turistik önemi üzerinde durmuştur. Başhüyük'te Bayar'a, hoş geldin konuşmasını emekli öğretmen Musa Kâzım Parça yapmış ve "Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar, büyük Türk Milleti sizi şerefle anar." diyerek konuşmasına devam etmiştir. Bayar, geceyi Başhüyük'te geçirmiştir. **CCBA**, 03001001-15, 4 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 6 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 2 Kasım 1951.

524 **Öğüt**, 4 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 5 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 6 Ocak 1952.

içerisindedir. Milletvekili Himmet Ölçmen, misafirler için: "Şeker Fabrikaları, Et Kombinaları, elektrik santralleri, asfalt yolları, yer üstü ve yer altı sulama tesisleri ile donanmakta, kalkınmakta olan güzel, tarihi Konya'mıza hoş geldiniz, uğur, bereket getirdiniz." demiştir. Misafirlerin şerefine Orduevinde ve Dede Aile Bahçesinde yemek verilmiştir.[525]

Adnan Menderes'le birlikte 1956 yılında Konya'ya bir kez daha trenle gelen Cumhurbaşkanı, Konya Et Kombinasının açılışını gerçekleştirmiş, Karaman Mensucat Fabrikası ile silonun temel atma törenlerinde bulunmuştur. Garda yapılan karşılama töreni sonrası otomobille Hükûmet Meydanı'na gelen devletin zirvesi, hava şartlarının kötü olmasına rağmen coşkulu bir kalabalık tarafından karşılanmış ve burada kurbanlar kesilmiştir. Bu soğuk havada kendilerini karşılayan vatandaşlara teşekkür eden Bayar, Konya'nın kendileri için büyük bir kıymet olduğunu söylemiş ve şehrin layık olduğu yere kısa zamanda geleceğini belirtmiştir. Bayar ve Menderes Akşehir, Karaman ve Ereğli ilçelerinde de temaslarda bulunmuştur.[526]

Celâl Bayar 13 Haziran 1957'de Konya'ya beşinci defa gelmiştir. Bayar'ı havaalanında Devlet Bakanı Celâl Yardımcı, Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Vali Cemil Keleşoğlu, Ordu Komutanı Rüştü Erdelhun ve Belediye Başkanı Nafiz Tahralı karşılamıştır. Şehre doğru hareket eden Cumhurbaşkanı'na 150 kadar motorlu taşıt eşlik etmiş ve yine coşkulu bir kalabalık tezahürat etmiştir. Konya'nın su meselesini kesin olarak halledeceklerinin altını çizen Bayar, Konya'yı bütün Türkiye'yi besleyen buğday ambarı yapacaklarını söylemiştir.

Konya'da 3 gün kalan Bayar, Meram'daki vali konağında misafir edilmiştir. Kaldığı süre içinde Mevlâna Müzesi'ni ziyaret eden Cumhurbaşkanı, inkılâpçı bir mütefekkir olarak tanımladığı Mevlâna'nın bir heykelinin Müze Meydanı'na dikilmesi tavsiyesinde bulunmuştur. Ardından ilk fırsatta göreceğini belirttiği Tatlıcak artezyeninde incelemelerde bulunmuş, köylülerle sohbet etmiş ve buraya 10 yıl sonra tekrar gelerek meyve ağaçlarının altında kuzu yiyeceğini söylemiştir. Bu sohbet sırasında isteyenler Cumhurbaşkanı'nın elini öpmüştür. Buradan Haraya geçen Bayar, 1951'e göre daha gelişmiş bir yer bulduğunu söyleyerek

525 **CCBA**, 03003097-1, 13 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 13 Eylül 1953; **Cumhuriyet**, 14 Eylül 1953; **Vatan**, 14 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 14 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 15 Eylül 1953.

526 **Yeni Konya**, 8 Ocak 1956; **Yeni Meram**, 9 Ocak 1956.

memnuniyetini dile getirmiştir. Şehirde açılan artezyen kuyularına da uğrayan Cumhurbaşkanı, akşam yemeğini Konya Şeker Fabrikasında yemiştir.

Gittiği her yerde coşkuyla karşılanan Cumhurbaşkanı, şehirdeki son gününde Kız Enstitüsü, Valilik, Konya Belediyesi, Turizm Bürosu, Ticaret Odası, İzzet Koyunoğlu Müzesi ve Sille Barajı'na uğramıştır. Yer altı sularıyla kurulan zirai tesisleri görmek için Güvenç köyüne de giden Bayar, akşam Orduevinde şerefine verilen kokteyle katılmıştır.[527]

Bayar, Afganistan Kralı Zahir Şah'a eşlik etmek için 29 Ağustos 1957 tarihindeki Konya'ya bir kez daha gelmiştir. Bu ziyarette TBMM Başkanı Koraltan'da hazır bulunmuştur. Havaalanında törenle karşılanan Zahir Şah ve Bayar için Meram'da vali konağıda öğle yemeği verilmiştir. Mevlâna Müzesi ve Harayı gezen misafirler aynı gün Ankara'ya dönmüştür.[528]

Cumhurbaşkanı, Konya'ya 18 Ekim 1957'de DP mitinginde konuşmak ve Göksu Elektrik Santralini açmak için yedinci kez geldi. Havaalanında protokol tarafından karşılandı ve şehre yine coşkulu bir kalabalık eşliğinde girdi. Bayar, kendisini tezahüratla karşılayan halka ilk selamlamasını DP il binasının balkonundan yaptı. Ardından DP mitinginde halka seslenerek "Köylü küpünü doldurana kadar himaye politikamızı devam ettireceğiz." dedi ve ülke meseleleri hakkında konuştu. Konya'ya pek çok kez geldiğini söyleyen Cumhurbaşkanı, DP iktidarı döneminde yolların değişiminden ve ulaşımın kolaylaştığından bahsetti. Ayrıca Afyon yolu üzerinde inşa edilecek olan Sanayi Mahallesi'nin temel atma törenine katıldı.[529]

Cumhurbaşkanı Bayar'ın Konya'ya son gelişi 23 Haziran 1958 tarihinde gerçekleşti. Konya'ya bu kez otomobille gelen Bayar'a Millî Savunma Bakanı ve Konya milletvekilleri de eşlik etti. İl sınırında protokol tarafından karşılanan Cumhurbaşkanı şerefine Konya Şeker Fabrikası ve Orduevinde yemek verildi. Her zamanki gibi Meram'daki vali konağında misafir edilen Bayar'ın gelişi, şehirde büyük bir heyecan uyandırdı. Kaldığı süre içinde ordu karargâhını açan Bayar; çarşı yangın yerini, Alâeddin Gazinosunu, İnce Minare'yi ve Karatay Medresesi'ni gezdi.[530]

---

527 **CCBA**, 03001001-16, 5 Haziran 1957; **Yeni Konya**, 14 Haziran 1957; **Zafer**, 14 Haziran 1957; **Yeni Konya**, 15 Haziran 1957.

528 **Cumhuriyet**, 30 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 30 Ağustos 1957.

529 **Yeni Konya**, 19 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 20 Ekim 1957; **Yeni Meram**, 20 Ekim 1957.

530 **Öz Demokrat Konya,** 24 Haziran 1958; **Yeni Konya**, 24 Haziran 1958.

5.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Hükûmet Üyelerinin Ziyaretleri

DP iktidarında kabine üyeleri de Konya'ya gelmiştir. Vali, milletvekilleri, belediye başkanı ve komutan tarafından karşılanan hükûmet üyelerine halk yoğun ilgi göstermiştir. TBMM Başkanı, Başbakan ve bakanlar vali konağında, Harada veya Orduevinde misafir edilmiştir.

Konya'ya 24 Eylül 1950'de bayram nedeniyle gelen Tarım Bakanı Nihat Eğriboz, partililerle ve üreticilerle görüşerek Sarayönü'ndeki Devlet Çiftliğinde incelemelerde bulunmuştur.[531] Aynı yıl Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Kulu ve Cihanbeyli'deki okulları ziyaret ettikten sonra Konya'ya gelmiş ve Öğretmenler Derneğinin Konya Lisesinde düzenlediği çaya katılmıştır. Bakan burada para ile not vermek suretiyle ahlaksızlık yapan ve komünist olan öğretmenleri şiddetle telin etmiştir. İleri, "En büyük vatan haini" dediği komünist öğretmenlerin en kısa zamanda Millî Eğitim Bakanlığından tasfiye edileceğini belirtmiştir. Eski eserleri de gezen Bakan: "Konya'da insan tarihte yaşar gibi. Mevlâna Türbesi'nde Türklüğün gururunu bir kere daha hissettim." demiştir.[532] Konya'ya ilk kez gelen Bakan İleri'ye Konya Belediye Meclisi tarafından fahri hemşerilik ünvanı verilmiştir.[533]

1951 yılında Konya'ya Sağlık, Millî Eğitim, Ulaştırma ve Tarım bakanları gelmiştir. Sağlık Bakanı Dr. Ekrem Hayri Üstündağ Verem Hastanesi, Doğumevi, Ilgın kaplıcaları ve Karaman Hastanesinde incelemelerde bulunmuştur.[534] Konya'ya otomatik telefon santrali müjdesi veren Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek ise yol yapım çalışmalarını yerinde tetkik etmiştir.[535]

Başbakan Menderes, Konya'ya 21 Mayıs 1952'de DP İl Kongresi için gelmiştir. Başbakan'ın gelmesi nedeniyle şehirde oluşacak yoğun kalabalık için ekmek, lokanta ve otel esnafının tedbirli olması istenmiştir. Zira köylerden, bucaklardan ve ilçelerden binlerce vatandaş Konya'ya akın etmiştir. Başbakan Menderes, TBMM Başkanı Koraltan, Dışişleri Bakanı Köprülü, Sağlık Bakanı Üstündağ, Bayındırlık Bakanı Zeytinoğlu ve Çalışma Bakanı Özsan, Kulu bucağında Vali tarafından karşılanmıştır. Menderes'in gelmesi nedeniyle Konya

531 **Yeni Konya**, 27 Eylül 1950.

532 **Babalık**, 7 Ekim 1950; **Öğüt**, 7 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 7 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 8 Ekim 1950.

533 **Öğüt**, 9 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 9 Aralık 1950; **Selçuk**, 15 Aralık 1950.

534 **Yeni Konya**, 4 Nisan 1951; **Yeni Konya**, 7 Nisan 1951; **Yeni Konya**, 8 Nisan 1951.

535 **Yeni Meram**, 2 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 3 Eylül 1951.

bayraklarla donatılmış, yol boyu kurbanlar kesilmiş ve 30.000 kişi Belediye Meydanı'nı doldurmuştur. Misafirler için öğle yemeği Belediyede, akşam yemeği ise Orduevinde verilmiştir.[536]

Tarım Bakanı Nedim Ökmen 1952'de iki kez Konya'ya gelmiştir. İlk gelişinde Konuklar Devlet Çiftliği ve Konya Harasında, ikincisinde ise Gözlü, Altınova ve Konuklar devlet çiftliklerinde tetkiklerde bulunmuştur. Ardından Ereğli'de meyvecilik üzerinde incelemeler yapan Bakan, İvriz'deki Hitit eserinin bir ziraat abidesi hâline getirilmesini istemiştir. Aynı yıl Gümrük ve Tekel Bakanı Sıtkı Yırcalı da esnafın, tüccarların ve partililerin sorunlarını dinlemiştir.[537]

Başbakan Menderes, 1953'te Cumhurbaşkanı ile birlikte Konya'ya gelmiştir. Aynı yıl Millî Savunma Bakanı Kurtbek; Astsubay Okulunu, Ordu Karargâhını, Askerlik Dairesi Başkanlığını teftiş etmiş ve ardından Mevlâna Müzesi'ni gezmiştir[538].

Konya'ya 1954 yılında Başbakan Menderes de dâhil olmak üzere pek çok kabine üyesi gelmiştir. Konya Şeker Fabrikasının açılış törenine gelen Menderes'e Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Devlet Bakanı Mükerrem Sarol, Maliye Bakanı Hasan Polatkan, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu ve partili milletvekilleri de eşlik etmiştir. Menderes, ziyaret ettiği Mevlâna Müzesi'nin kubbesinin en kısa zamanda onarılacağını söylemiştir. Köprülü, Başbakan'a müzedeki eserlerle ilgili ayrıntılı bilgiler vermiştir.[539]

Devlet Bakanı Osman Kapani de 1954'te Konya'ya gelerek eski eserleri gezmiş ve tarihi Dede Bahçesinde şerefine verilen ziyafette hazır bulunmuştur. Tarım işçilerinin çalışma ve barınma meseleleriyle ilgili sorunları inceleyen Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen, müze ve eski eserleri gezmiştir. Bakan için öğle yemeği Konya Harasında, akşam yemeği ise Seli Halı Fabrikasında verilmiştir. Sağlık Bakanı Dr. Behçet Uz da evcil hayvanlar sergisini açarak sağlık kurumlarını, Harayı ve Konya Şeker Fabrikasını gezmiştir.[540]

---

536 **Yeni Meram**, 16 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 22 Mayıs 1952; **Zafer**, 22 Mayıs 1952; M. Abdullah Uraz, "Konya'nın Tarihi Günü", **Yeni Meram**, 23 Mayıs 1952, s. 2.

537 **Yeni Meram**, 8 Mart 1952; **Yeni Meram**, 9 Mart 1952; **Yeni Meram**, 10 Mart 1952; **Yeni Meram**, 13 Eylül 1952; **Yeni Meram**,14 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 16 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 17 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 18 Eylül 1952.

538 **Yeni Meram**, 2 Temmuz 1953; **Vatan**, 14 Eylül 1953.

539 **BCA**, 30-1-0-0/2-14-5, 24.09.1954; **Yeni Meram**, 22 Eylül 1954.

540 **Yeni Meram**, 23 Temmuz 1954;**Yeni Meram**, 2 Eylül 1954; **Yeni Meram**, 13 Eylül 1954.

Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı ve Konya milletvekilleri, Vali Cemal Göktan tarafından 1954 yılında Kulu'da törenle karşılanmıştır. Kulu İlkokulunu ziyaret eden Bakan, ilçede ortaokul açılacağı müjdesini vermiştir. Yardımcı'yı Konya Hükûmet Meydanı'nda coşkulu bir kalabalık karşılamıştır. Bakan için öğle yemeği Konya Şeker Fabrikasında, akşam yemeği ise Kız Enstitüsünde verilmiştir. Yardımcı, Konya'da kaldığı sürede Konya Lisesi, Kız Öğretmen Okulu, İmam Hatip Okulu, Karma Ortaokulu ve Kız Enstitüsünü ziyaret etmiştir. Aynı yıl Tarım Bakanı Ökmen, Altınova Devlet Üretme Çiftliğini Kadınhanı'na bağlayan, 56 km uzunluğunda ve 9 m genişliğindeki stabilize şosenin açılışını yapmıştır.[541]

Sağlık Bakanı Dr. Uz, 1955 yılında 2 kez Konya'ya geldi. İlk gelişinde Ereğli ve Karapınar'da temaslarda bulunan Uz, Beyşehir Sağlık Merkezinin açılışını yaptı. Bakan için akşam yemeği Konya Şeker Fabrikasında verildi. Uz, ikinci gelişinde Devlet Hastanesi ile Ebe Okulunda tetkiklerde bulundu. Aynı yıl Devlet Bakanı Sarol, DP Konya İl Kongresi'ne katıldı ve Millî Eğitim Bakanı Yardımcı da Konya Kolejinin resmî açılışını gerçekleştirdi.[542]

Cumhurbaşkanı Bayar'la birlikte açılış ve temel atma törenleri için 1956 yılının başında Konya'ya gelen Menderes'i coşkulu bir kalabalık karşıladı. Konuşmasında DP'nin 10. yılında olduğunu belirten Menderes bu sürenin icraatlarla geçtiğini ve görevini layıkıyla yerine getirdiği için vicdanen huzurlu olduğunu belirterek "Düşünmekte olduğumuz mühim bahislerden biri de lâyıklıktır. Türkler Müslümandır. Din işleri dünya işlerinden ayrılmaz. Biz din derslerini ortaokullara teşmilini derhal yapacağız ve bunda muvaffak olacağız." dedi.[543] Menderes'e muhalefetten tepkiler gecikmedi ve dinin siyasete alet edildiği yönünde eleştiriler geldi. HP Genel Sekreteri İbrahim Ökten "Anayasanın lâiklik hükmüne aykırı olan bu taahhüdün nasıl yerine getirileceğini merakla beklemekteyiz." sorusunu sordu. Ereğli, Karaman ve Akşehir'de de temaslarda bulunan Menderes, Akşehir'e il olma sözünü verdi.[544]

---

541 **Yeni Meram**, 22 Ekim1954; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1954.

542 **Yeni Meram**, 6 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 29 Mayıs 1955; **Yeni Meram**, 12 Kasım 1955; **Yeni Meram**, 15 Kasım 1955.

543 **Yeni Konya**, 8 Ocak 1956.

544 1954 CHP milletvekili adayı ve aynı zamanda tarih öğretmeni olan Remziye Batırbaygil, Meclis Başkanlığına müracaat ederek Menderes hakkında meclis tahkikatı açılmasını istemiştir. **Cumhuriyet**, 9 Ocak 1956; **Cumhuriyet**, 10 Ocak 1956.

Devlet Bakanı Cemil Bengü de 1956'da Konya milletvekilleriyle birlikte Mevlâna Müzesi'ni ziyaret etti ve ardından Beyşehir'e giderek halkın isteklerini dinledi. Beyşehir'e giderken yol güzergâhı boyunca sevgi gösterileriyle karşılanan Bakan: "Çok sevgili Konyalıları selamlamak benim için hayatımın en müstesna bahtiyarlıklarından biri olmuştur." dedi.[545] Aynı yıl TBMM Başkanı Koraltan, Adalet Bakanı Hüseyin Avni Göktürk'le Konya'ya geldi. İl sınırında Vali, Belediye Başkanı ve askerî erkân tarafından karşılanan misafirler şerefine Konya Şeker Fabrikasında akşam yemeği verildi. Koraltan ve Göktürk; Kadınhanı, Ilgın Akşehir, Karaman ve Ereğli'de tetkiklerde bulundu. Gittikleri yerlerde tezahüratlarla karşılandılar ve halkın isteklerini dinlediler.[546]

Tarım Bakanı Esat Budakoğlu 1957'de Konya'ya 2 kez geldi. İlk gelişinde Harada, Et Kombinasında ve Tatlıcak'taki artezyende incelemelerde bulunan Bakan, ikincisinde ise Çumra ve Ereğli'deki kımıl mücadelesini izledi. Budakoğlu, Konya'daki tarım çalışmalarında göstermiş olduğu başarılar nedeniyle Konya İl Tarım Müdürü Hamza Tanyaş'a takdirname verdi.[547]

Devlet Bakanı Yardımcı ve Millî Eğitim Bakanı İleri de Cumhurbaşkanı'nı karşılamak için 1957'de Konya'ya geldi. Aynı yıl Sağlık Bakanı Nafiz Körez, Devlet Hastanesi ilave inşaatının temel atma töreninde hazır bulundu. Bakan, ayrıca Hemşire Laborant Okulunun kep giyme törenine katıldı ve şerefine verilen yemek nedeniyle Konya Şeker Fabrikasına gitti.[548]

Konya'ya 1958 yılında Bayındırlık, Tarım ve Sağlık bakanları gelmiştir. Bayındırlık Bakanı İleri, ailesiyle Mevlâna Müzesi'ni gezmiş ve Müze Meydanı'nın tanzimini incelemiştir. Aynı yıl içinde Mevlâna ihtifalleri için ikinci kez Konya'ya gelen İleri, bu kez baraj inşaatlarını tetkik etmiştir.[549] Ayrancı Barajı su tutma töreninde konuşan İleri "Eğer bizi rahat bırakaksalardı daha büyük eserlerle karşınıza çıkardık." diyerek muhalefete çatmıştır.[550] Tarım Bakanı Ökmen ise 60.000 tonluk siloyu incelemiş ve ardından Mevlâna Müzesi'ni ziyaret etmiştir. İkinci gelişinde Konya'nın hububat durumu ve hayvancılıkla ilgili sorunlar üzerinde incelemeler yapan Ökmen, üçüncü gelişinde ise Mevlâna

545 **Yeni Meram**, 31 Temmuz 1956.
546 **Cumhuriyet**, 15 Ekim 1956; **Yeni Meram**, 15 Ekim 1956; **Yeni Konya**, 16 Ekim 1956.
547 **Yeni Konya**, 15 Mart 1957; **Yeni Konya**, 28 Mayıs 1957; **Yeni Konya**, 30 Mayıs 1957.
548 **Yeni Konya**, 12 Mayıs 1957; **Yeni Konya**, 13 Haziran 1957.
549 **Yeni Konya**, 27 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 16 Aralık 1958.
550 **Cumhuriyet**, 16 Şubat 1958.

ihtifaline katılmıştır. Ayrıca ihtifaller için Konya'ya gelen Sağlık Bakanı Dr. Lütfi Kırdar da hastaneleri denetlemiştir.[551]

Güney illerinde incelemelerde bulunan TBMM Başkanı Koraltan 26 Mart 1959'da Konya'ya uğramıştır. Müze ve eski eserleri gezen Koraltan için öğle üzeri Konya Şeker Fabrikasında akşam da Torrancede ziyafet verilmiştir. Başkan, belediye salonunda Kadınlar Birliği üyeleriyle bir toplantı da yapmıştır.[552] Meram Prevantoryumunun açılış töreni için 1 Haziran'da Sağlık Bakanı Lütfi Kırdar'la birlikte bir kez daha Konya'ya gelen Koraltan'ı Kayacık'ta kalabalık bir halk topluluğu karşılamış ve TBMM Başkan'ı yaklaşık 50 araçlık bir konvoyla şehre girmiştir.[553]

Bayındırlık Bakanı İleri ile Devlet Bakanı ve Ulaştırma Bakanı Muzaffer Kurbanoğlu da 1959 yılında Konya'ya gelerek Mevlâna Müzesi'ni gezmiştir. Ayrıca Tarım Bakanı Ökmen, Belediye Meclisi tarafından Konya hemşerisi kabul edilmiştir. Bakan'a hemşerilik beratı Haradaki ziyafette takdim edilmiştir. Ekonomi ve Ticaret Bakanı Erkmen de DP İl Kongresi'ne katılmıştır.[554]

Hemşerilik beratı alan Ökmen, Konya'ya daha sık gelmeye başlamıştır. Nitekim 1959'da 4 kez daha şehre gelen Ökmen; Akşehir, Kadınhanı, Beyşehir, Karaman ve Ereğli'de incelemelerde bulunmuş, Mevlâna Müzesi'ni ziyaret etmiştir.[555]

TBMM Başkanı Koraltan, Kayseri Milletvekili İbrahim Kirazoğlu'yla birikte 1960 yılında Konya'ya gelmiştir. İl sınırında Vali, Belediye Başkanı ve DP İl Başkanı tarafından karşılanan misafirlere yol boyunca sevgi gösterilerinde bulunulmuştur. Koraltan Valiliği, Belediyeyi, Orduyu ve DP İl Teşkilatını ziyaret etmiştir. Ardından Sille Barajı'nda tetkiklerde bulunmuştur.[556]

Devlet Bakanı İzzet Akçal ve Adalet Bakanı Budakoğlu da 1960 yılında il sınırında Vali, Belediye Başkanı ve DP İl Başkanı tarafından karşılanmıştır.

---

551 **Yeni Konya**, 18 Mart 1958; **Yeni Konya**, 7 Temmuz 1958; **Işık**, 16 Aralık 1958; **Yeni Konya**, 17 Aralık 1958; **Cumhuriyet**, 18 Aralık 1958; **Yeni Konya**, 18 Aralık 1958.

552 **Yeni Konya**, 28 Mart 1959; **Yeni Konya**, 29 Mart 1959.

553 **Öz Demokrat Konya**, 2 Haziran 1959; **Cumhuriyet**, 3 Haziran 1959.

554 **Yeni Konya**, 20 Mayıs 1959; **Yeni Konya**, 11 Haziran 1959; **Yeni Konya**, 19 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 20 Temmuz 1959.

555 **Yeni Konya**, 28 Ağustos 1959; **Yeni Konya**, 29 Eylül 1959; **Yeni Konya**, 15 Aralık 1959; **Yeni Konya**, 18 Aralık 1959.

556 **Yeni Meram**, 19 Mart 1960; **Milliyet**, 20 Mart 1960; **Yeni Meram**, 20 Mart 1960.

Bakanlar, Saray Sineması salonunda kalabalık bir topluluğa ülke sorunları ve güncel konularla ilgili konuşma yapmıştır. Akçal, resmî ziyaretlerinden sonra İzzet Koyunoğlu Müzesi'ni gezmiştir.[557] Aynı yıl Millî Eğitim Bakanı Atıf Benderlioğlu, Kız Lisesi ve Kız Sanat Enstitüsünü ziyarette bulunarak derslere girmiştir. Benderlioğlu'na eşi, Vali, İl Millî Eğitim Müdürü ve Fransız kaymakamlar da eşlik etmiştir. Kız Sanat Enstitüsünde Bakan Benderlioğlu şerefine bir çay verilmiştir. Aynı yıl Tarım Bakanı Ökmen özel işleri nedeniyle bir kez daha Konya'ya gelmiştir.[558]

Geçiş yolu üzerinde olması nedeniyle Konya, kabine üyeleri ve TBMM Başkanı'nın uğrak yeri olmuştur. 1953'te TBMM Başkanı Koraltan İstanbul'dan Adana'ya uçakla giderken bir süre Konya havaalanında konaklamış, Vali ve mülki erkân havaalanında hazır bulunmuştur. 1954 yılında İçişleri Bakanı Ethem Menderes, Adana'dan Ankara'ya geçerken Konya'ya uğramış ve çeşitli incelemelerde bulunmuştur. Vali, İçişleri Bakanı'nı Ulukışla'da karşılamış ve kendisine Cihanbeyli'ye kadar refakat etmiştir. Bakan için Konak Lokantasında yemek tertip edilmiştir.[559]

Devlet Bakanı Yardımcı 1957'de Mersin'e giderken Konya'ya uğramıştır. Bakan'ı Vali, milletvekilleri, Belediye Başkanı ve Komutan karşılamıştır. Yardımcı kendisini karşılayan kalabalığa: "Konya'nın, Mevlâna'nın aşıkıyım. Onun için size hemşehrilerim diye hitap ediyorum." şeklinde seslenmiştir.[560] 1957 yılında Burdur'dan Ankara'ya geçen Sağlık Bakanı Körez Konya'ya uğramış ve öğle yemeğini Konya Şeker Fabrikasında yemiştir.[561] 1958'de Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Server Somuncuoğlu, Eğirdir'e giderken Konya'ya uğrayarak tetkiklerde bulunmuştur. Konya'da bir turizm şubesi açılacağı müjdesini veren Somuncuoğlu, Konya milletvekilleri ve Vali refakatinde Mevlâna Müzesi'ni ziyaret etmiştir. Aynı yıl Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes hafta sonu tatilini geçirmek üzere ailesiyle birlikte Konya'ya gelmiş ve Mevlâna Müzesi ile diğer tarihi eserleri gezmiştir.[562]

---

557 **Yeni Meram**, 23 Mart 1960; **Yeni Meram**, 24 Mart 1960.

558 **Yeni Meram**, 18 Mart 1960; **Öz Demokrat Konya,** 23 Mayıs 1960; **Yeni Konya**, 22 Mayıs 1960.

559 **Yeni Meram**, 15 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 1 Mayıs 1954.

560 **Yeni Konya**, 14 Mayıs 1957.

561 **Yeni Konya**, 7 Ağustos 1957.

562 **Cumhuriyet**, 24 Mart 1958; **Yeni Konya**, 31 Aralık 1958.

5.3. Muhalefet Liderlerinin Ziyaretleri

Konya'ya DP döneminde muhalefet parti liderleri de gelmiştir. Bu süreçte Konya'ya en çok gelen muhalefet lideri Osman Bölükbaşı'dır. CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı 1954 yılında açık hava toplantısı için Konya'ya gelmiştir. 1955, 1956 ve 1957 yıllarında ise CMP il kongrelerine katılmıştır.[563]

DP iktidarında CHP Genel Başkanı İsmet İnönü Konya'ya ilk kez 1957'de genel seçimler öncesinde açık hava toplantısı için gelmiştir. Mevlâna Müzesi'ni ziyaret eden İnönü, türbeye girerken fotoğrafçılardan içeriye gelmemelerini rica etmiştir.[564] İnönü 1958'de milletvekilleri Faik Ahmet Barutçu, Turhan Feyzioğlu, Halil Sezai Erkut, Nihat Sargınalp, Kemal Güven, Naci Yıldırım, Kasım Gülek, Turgut Göle ve Necati İlter'le CHP Konya İl Kongresi'ne katılmıştır.[565]

Osman Bölükbaşı CMP Genel Başkanı sıfatıyla Konya'ya son kez 1958'de Kırşehir milletvekillerinden Hayri Çopuroğlu, Osman Canatan ve Fazıl Yalçın'la birlikte açık hava toplantısı için gelmiştir.[566] Bölükbaşı'nın DP iktidarında Konya'ya son gelişi ise 1959 yılında CKMP İl Kongresi'ne katılmasıyla gerçekleşmiştir.[567] Konya'ya bu dönemde son kez İnönü, milletvekilleri Ahmet Üstün, Hamza Eroğlu, Turhan Feyzioğlu ve Kemal Satır'la 1960 yılındaki CHP İl Kongresi'ne katılmak için gelmiştir.[568]

Özetle DP iktidarında Konya'yı önemli devlet adamı ve siyasi şahsiyetler ziyaret etmiştir. Bu süreçte devletin zirvesinde bulunan Cumhurbaşkanı Bayar 8 kez, TBMM Başkanı Koraltan 5 kez ve Başbakan Menderes de 4 kez Konya'ya gelmiştir. Muhalefet liderlerinden Konya'ya en çok gelen Osman Bölükbaşı'dır. Ana muhalefet lideri İnönü, DP iktidarının ilk 6 yılında gelmediği Konya'ya 1957 seçimlerinden önce muhalefetin güç kazanmaya başlamasıyla gelmiştir. Devletin zirvesi geldiğinde Konya'da adeta bayram havası yaşanmıştır. Bayraklarla donatılan şehir, akşamları ışıl ışıl yanmıştır. Cumhurbaşkanı Bayar'ın gezileri filme alınmış ve sinemalarda oynatılmıştır.

---

563 **Yeni Konya**, 22 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 18 Nisan 1955; Bölükbaşı, Konya'ya 1956 yılında Kırşehir Milletvekili Mehmet Mahmudoğlu ile birlikte gelmiştir. **Yeni Konya**, 21 Mayıs 1956; **Cumhuriyet**, 19 Haziran 1957; **Yeni Konya**, 19 Haziran 1957.

564 **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1957; **Cumhuriyet**, 17 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 17 Ekim 1957.

565 **Öz Demokrat Konya**, 22 Kasım1958; **Yeni Konya**, 22 Kasım1958; **Cumhuriyet,** 23 Kasım 1958.

566 **Yeni Konya**, 19 Ocak 1958.

567 **Cumhuriyet**, 19 Ekim 1959; **Öz Demokrat Konya**, 19 Ekim 1959.

568 **Yeni Konya**, 8 Şubat 1960; **Yeni Konya**, 8 Şubat 1960.

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK HAYAT

1. Sanayi

DP'nin programına göre ekonomide özel girişim ile sermayenin faaliyeti esas alınarak özel teşebbüse serbestlik sağlanmalı ve güvenli çalışma ortamı oluşturulmalıdır. Faaliyet alanlarının sınırları belirlenmek şartıyla özel sektör ile devlet girişimleri birbirlerini tamamlayıcı bir ahenk içinde çalışmalıdır. Devletin iktisadi teşebbüsleri, özel sermayenin yetişemediği veya yeterli kâr görmediği için yatırım yapmadığı alanlara yönelik olmalıdır. Devlet tarafından kurulup özel sektörde daha verimli işletilebileceği anlaşılan işletmeler özelleştirilmelidir.[569]

Parti programı doğrultusunda hazırlanan hükûmet programlarında da ekonomik yapının feraha kavuşması için özel sektörün kendisini güvende hissetmesini sağlayacak tüm tedbirlerin alınacağı, özel sermayenin gelişmesine hızla yardım edileceği, ülkedeki mevcut sermayenin üretime aktarılmasının kolaylaştırılacağı ve yabancı sermayeden faydalanılacağı belirtilmiştir.

Hükûmet programının özünde, iktisadi alanda devlet sektörünün mümkün olduğu kadar daraltılması ve özel sektörün mümkün olduğu kadar genişletilmesi vurgulanmıştır. Bunun yanında devletin ancak zorunlu hallerde iktisadi girişimlerde bulunması gerektiği ifade edilmiştir.[570]

---

569 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 27-28.

570 CHP iktidarının 1947 yılında Üçüncü Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlıklarından vazgeçerek özel sektör ve tarım kesimine daha fazla ağırlık vermesiyle Türkiye ekonomisinde yön değişikliği başladı. Bu doğrultuda devletçiliğin yeni bir tanımını yapan CHP; altyapı yatırımları, ağır sanayi, madencilik ve enerji alanları dışındaki işletmeleri özel sektöre devretmeyi önerdi. 1948'den itibaren Marshall Planı'nın uygulanmasıyla tarıma verilen ağırlık ve sağlanan destek de arttı. Böylece CHP yönetimi iktisadi konularda ilk kez muhalefetin ve dış çevrelerin benimsediği görüşlerin önemli bir kısmını genel seçimler öncesinde benimsemiş görünüyordu. Ekonomideki bu yön değişikliği, DP iktidarında çok daha büyük bir istekle aynı istikamette ilerleyecekti. Şevket Pamuk, **Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi Büyüme Kurumlar ve Bölüşüm**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2017, s. 226-227; Türkiye'ye Marshall Planı'nın en önemli etkisi tarımsal yapının mekanizasyonu yoluyla üretim teknik altyapısını geliştirmesi olmuştur; Sinan Yıldırmaz, "Köylüler ve Kentliler: Ellili Yılların Dönüşen Yeni Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Coğrafyası", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 544; İrfan Neziroğlu-Tuncer Yılmaz, **Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri (22 Mayıs 1950-20 Kasım 1961)**, C 2, TBMM Başkanlığı Yay., TBMM Basımevi 2013, s. 753-754, 1018, 1090, 1203.

Neticede gerek parti gerekse hükûmet programlarında özel girişime vurgu yapılmış ancak devlet teşebbüsünden de vazgeçilmemiştir. Dolayısıyla bu dönemde devletçilik ilkesinin tam anlamıyla terk edildiği söylenemez. Ayrıca öngörüldüğü ölçüde liberal ekonomik sistem de uygulanamamıştır. Bu dönemde 6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası yürürlüğe konmuş ancak yabancı sermayeden de istenilen düzeyde gelişme sağlanamamıştır. Neticede devlet, ekonomik alanda yatırım yapmaya devam etmiştir. Bu dönemde devletin sanayi alanındaki ağırlığı artmış, özel girişime kredi ve vergi kolaylıkları sağlanarak bu kesimin geliştirilmesine çaba sarf edilmiştir.[571]

İşletmeler Bakanı Muhlis Ete, 1950 yılında Meclis Grubunda yaptığı bir konuşmada CHP iktidarında aceleyle hazırlanan mevcut sanayi planını eleştirmiştir. Ete'ye göre 573.000.000 TL tutan yatırımların hangi kaynaklarla yapılacağı belirsizdir. Yapımına başlan sanayi tesislerinin ülkeye faydalı olacağını belirten Bakan, bunların önemli bir kısmının ise ekonomi dışı olduğunu vurgulamıştır.[572]

DP iktidarının ilk yıllarında Kore Savaşı nedeniyle ihraç edilen tarım ürünlerinden elde edilen gelirler ve Türkiye Sınai Bankasının özel sektöre sağladığı dış kaynaklı kredilerle iç kredi hacmi enflasyonist bir para politikasıyla desteklenmiştir. Bu durum ülkedeki sanayi yatırımlarının finansmanında etkili olmuştur. Parti programında özel girişim, ülke ekonomisinin itici gücü olarak kabul edilmiş ve kamu iktisadi kuruluşlarının özel sektöre satışı öngörülmüştür.[573]

Özel sektörün bu işletmelerle ilgilenmemesi nedeniyle bir süre sonra bu hedeften vazgeçilmiştir. İlerleyen süreçte iktidar, ekonomik sıkıntıları aşabilmek için bu kuruluşlardan yararlanmıştır. Bu nedenle kamu iktisadi teşebbüslerinin

---

571 Yabancı sermayenin petrol arama ilgisi nedeniyle Türkiye'de 7 Mart 1954'te Petrol Yasası kabul edilmiş ve Hükûmet özel girişimle yabancı sermayeyi petrol alanına çekmeyi hedeflemiştir. Bu yasayla artık MTA Enstitüsü petrol aramayacaktır. Bu doğrultuda Konya bölgesinde de Turkish Gulf Oil Company ile Mobil Exploration Mediterranean şirketlerine petrol arama izni verilmiştir. Albayrak, **age.**, s. 304-305, 324-325; Eroğul, **age.**, s. 135; **T.C. Resmî Gazete**, 17 Haziran 1958, S 9934, s. 19561; **T.C. Resmî Gazete**, 23 Ekim 1958, S 10040, s. 20420; **Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 Yılı**, Yayın No: 683, DİE, Ankara 1973, s. 382; 1958 yılında Amerikan şirketlerinden Robert H. Ray Co., Mobil Oil adına araştırmalarına Kulu çevresinde 180.000 dönümlük sahada başlamıştır. **Yeni Meram**, 8 Ocak 1958.

572 **DPMGMZ**, C 14, 16.11.1950, s. 20-21.

573 **Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985**, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 1987, s. 5-6.

sayısı azalacağı yerde giderek artmıştır. Makine Kimya Endüstrisi Kurumu, Et ve Balık Kurumu, Türkiye Çimento Sanayi, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı gibi önemli devlet girişimleri bu dönemde faaliyete geçmiştir.[574]

Türkiye'de sanayi alanında önemli yatırımların gerçekleştirildiği 1950'li yıllarda azot sanayi, petrol rafineleri ve et kombinaları kurulmuş; tekstil, çimento ve şeker sanayi ülke ihtiyaçlarını karşılayabilecek duruma getirilmiştir. Bunun yanında kamu iktisadi kuruluşlarının üretim faaliyetleri artmış ve özel sektörün sanayi alanındaki gelişme hızı da nispeten artış göstermiştir. Hatta özel sektör bu dönemde dokuma sanayinde devlet ile boy ölçüşür hâle gelmiştir.[575]

Konya'da 1950'li yıllarda sanayi alanında yaşanan gelişmeler iktidarın ekonomik politikalarıyla örtüşmektedir. Bu dönemde devlet ve özel sektör tarafından gerçekleştirilen yatırımlar sonucunda il genelinde yeni fabrikalar ve tesisler kurulmuştur.

1.1. Yatırımlar

DP iktidara geldikten sonra Konya'da Şeker Fabrikası, Et Kombinası, Çimento Fabrikası ve Yem Fabrikası gibi önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Bu yatırımlar şehrin, hem sanayisinin hem de ekonomisinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

1.1.1. Şeker Fabrikası

DP iktidarının ilk yıllarında Türkiye'de şeker sanayisinin genişletilmesine karar verilmiş ve kurulacak fabrikaların yerleri geniş kapsamlı etütlerle belirlenerek planları hazırlanmıştır.[576] Bu bağlamda Konya'da bir şeker fabrikası açılması düşüncesi ilk olarak 1951 yılında gündeme gelmiştir. Bunda şehrin fabrika için her türlü imkâna sahip olduğu görüşü etkili olmuştur. Zira araştırmalar sonucunda Konya'da yetişen pancarların %17-18 oranında şeker içerdiği ortaya konmuş ve bunun iyi bir sonuç olduğu açıklanmıştır.[577]

---

574 Albayrak, **age.**, s. 308; Pamuk, **age.**, s. 227, 232.

575 **Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985**, s. 7-8.

576 Ersin Gürdamar, "Demokrat Parti Dönemi'nde Uygulanan Şeker Politikaları ve Şeker Sanayisinin Gelişimi", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S 27, 2021, s. 125; 1950-1959 yılları arasında Türkiye'de Adapazarı, Amasya, Konya, Kütahya, Kayseri, Burdur, Susurluk, Elazığ, Erzincan, Erzurum ve Malatya şeker fabrikaları işletmeye açılmıştır. **BCA**, 30-1-0-0/105-654-1, 1959.

577 **Yeni Konya**, 14 Haziran 1951.

Türkiye'de yeni şeker fabrikaları kurulabilecek yerlerle ilgili Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ tarafından İşletmeler Bakanlığına 6 Aralık 1951 tarihinde sunulan bir raporda önem sırasına göre Adapazarı ve Amasya'nın ardından Konya'nın adı üçüncü sırada belirtilmiştir.[578] Kamuoyunda şeker fabrikası ile ilgili tartışmalar sürerken bu düşünce Bayar'a sunulmuştur. Cumhurbaşkanı'nın olumlu yaklaşması ile bu düşünce farklı bir boyut kazanmıştır. Böylece Konya Şeker Fabrikası çalışmalarına 1952 yılı Ocak ayından itibaren hızlı bir şekilde başlanmıştır.[579] Ticaret Odasında yapılan ilk toplantıda fabrika müteşebbis heyet seçimine ilgi gösteren tüccarlardan bazıları 2.000.000 TL vermeyi taahhüt etmiştir. İkinci toplantıya Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ Genel Müdürü Baha Esat Tekand'ın da katılması, fabrikanın açılacağı yönünde olumlu bir hava estirmiştir.[580]

Fabrikayla ilgili 1952 yaz aylarında önemli gelişmeler yaşanmıştır. İlk olarak Başbakan Menderes, Konya Şeker Fabrikasının bir an önce tesis edilmesi için Milletvekili Ölçmen ve Genel Müdür Tekand ile görüşmüştür. Ardından yeterli sermaye toplanıncaya kadar gerek devletin gerekse millî banka ve kurumların bütün imkânlarını Konya'ya tahsis etmeleri için ilgili bakanlıklara talimat vermiştir.[581]

Nihayet fabrika yerinin tespiti için Ankara'dan bir heyet gelmiş ve aynı zamanda Konya ve Civarı Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifi kurulmuştur.[582] Kooperatifin kuruluşunda milletvekilleri Himmet Ölçmen ve Saffet Gürol ile birlikte Vali Kemal Hadımlı ve Genel Müdür Tekand da hazır bulunmuştur. Tekand burada ekonomik ve bilimsel bir görüş sonucunda fabrikanın Konya merkezde kurulmasına karar verildiğini açıklamıştır. Fabrikanın sermayesinin çiftçinin oluşturacağı Kooperatiften, Sanayi Teşekkülleri Anonim Şirketinden ve Şeker Şirketi ile millî bankalardan meydana getirilmesi kararlaştırılmıştır.[583]

---

578 **BCA**, 30-1-0-0/105-652-1, 06.02.1951.

579 **BCA**, 30-1-0-0/105-652-3, 18.04.1952.

580 **Yeni Meram**, 6 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 8 Ocak 1952; **Yeni Konya**, 26 Ocak 1952; 1935 yılında ülkedeki 4 şeker fabrikasının idaresi Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ adı altında birleştirilmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/105-652-15, 27.06.1955.

581 **Yeni Meram**, 4 Temmuz 1952.

582 Pancar kooperatiflerinin kuruluş amacı "Çiftçiyi fabrikaların mukadderatına bağlamak için fabrikalara çiftçi sermayesinin iştirakini sağlamak, çiftçiyi fabrikaların sahibi yapmak, kooperatifler halinde teşkilatlandırmak suretiyle kendi davalarını teminde muhtar bir hale getirmek." olarak belirtilmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/105-652-11, 12.01.1953.

583 **Yeni Meram**, 12 Temmuz 1952.

Fabrikanın yeri 17 Temmuz 1952 tarihinde İsmail Paşa Değirmeni çevresi olarak tespit edildi. Başbakan, istimlak hazırlıklarının en kısa zamanda tamamlanmasını istedi. 560 dekar araziye kurulacak olan fabrikanın istimlak sahası; İsmail Paşa Değirmeni yanındaki, Veteriner Aşı Serum İstasyonu arkasında ve üst tarafındaki Beyşehir şosesine bitişik alanı kapsıyordu. İstimlak sahasında 25 tarla ile irili ufaklı 90 bağ bulunuyordu.[584] Bu önemli gelişme üzerine Konya Valisi Hadımlı, Belediye Başkanı Özal, Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürü Tekand, milletvekilleri Ölçmen ve Gürol tarafından Cumhurbaşkanı'na teşekkür telgrafı çekildi.[585]

Konya Şeker Fabrikası sayesinde çok geniş bir sahaya pancar ekimi yapılarak büyük bir kazanç sağlanabilecektir. Ayrıca kentin ülke hayvancılığında söz sahibi olması nedeniyle fabrikaya diğer tesislerden farklı olarak küspe kurutma tesisleri de kurulacaktır. Böylece kampanya zamanlarında yaş küspe alamayan çiftçiye uzak bölgelerde olsalar bile kuru küspe gönderilebilecektir. Bu gelişmelere çok sevinen şehirde bir bayram havası yaşanmıştır. Konya Ticaret Odası da Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a teşekkür telgrafları çekmiştir.[586]

Hazırlıklar kapsamında Ankara'dan gelen altı kişilik ekip istimlak sahasını incelemiş ve sondajların yapılacağı yerleri belirlemiştir. Ekibin başında International Drilling and Water Company adlı Amerikan firmasının Ankara şubesinden sorumlu, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü eski genel müdürü İhsan Ruhi Berent bulunmuştur.[587]

Beklenen gün 5 Eylül 1952 tarihinde gerçekleşmiş ve Konya Şeker Fabrikası inşaatı ihale edilmiştir.[588] Fabrikanın 2 yıl içinde faaliyete geçeceğini müjdeleyen Tekand, Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifi ile Konya Sınai Kalkınma AŞ'nin,

---

584 **Yeni Meram**, 18 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 24 Temmuz 1952.

585 Telgraf şu şekildedir: "Yüksek tavsiye, ikaz ve irşatlarıyla Konya'mıza kurulması Hükümetimizce kararlaştırılmış olan Şeker Fabrikasının Pancar Ekicileri Kooperatifinin tesisi ve inşaat mahallinin tesbiti dolayısıyla Konya'lıların iki günden beri duymakta oldukları derin hazzı ve ebedi minnet hislerini yüce huzurlarına hürmet ve tazim ile arz ederiz." **CCBA**, 03000996-208, 13 Temmuz 1952.

586 **Cumhuriyet**, 12 Temmuz 1952; Telgraf şu şekildedir: "Konya'da Şeker Fabrikasının tesisi hakkındaki büyük ve âlicenap müzaheretinize ve Konyalılar hakkında gösterdiğiniz alâka ve teveccühe bütün memleket namına üstün saygı ve teşekkürlerimizi sunarız.". **Yeni Meram**, 16 Temmuz 1952.

587 Ekip ilk etapta 30 metrelik bir sondaj çalışmasına başlamıştır. **Yeni Konya**, 24 Eylül 1952.

588 Konya Şeker Fabrikası ile birlikte Amasya Şeker Fabrikası da ihale edilmiştir. **Yeni Meram**, 6 Eylül 1952.

fabrikayı tahakkuk ettirecek olan Konya Şeker Şirketinin kurucu üyeleri olacağını belirtmiştir. Beyşehir, Seydişehir, Bozkır, Çumra, Karaman ve Ereğli ilçelerinde de teşkilatlar kurulacağını ve buralarda da pancar ekimi yapılabileceğini söylemiştir. Çiftçilerin kooperatiflere katılmasının ülke ekonomisi için çok önemli olduğunu vurgulayan Tekand, Konyalıların gerek çiftçi gerekse sermayedar olarak üstüne düşeni yapacağına inandıklarını ifade etmiştir. Ekim ayına gelindiğinde fabrika için gerekli suyu sağlayacak olan sondaj çalışmaları sonuç vermiş ve 15 m derinlikten 4 dakika 40 saniyede 639 lt su elde edilmiştir. Bununla birlikte inşaat sahası içinde 5 sondaj çalışması için gerekli hazırlıklara başlanmıştır. Ayrıca Beyşehir'den gelen sulama kanallarından borular vasıtasıyla fabrikaya su getirilmesi de planlanmıştır.[589]

Fabrikanın bir kısım sermayesine ortak olmak üzere 50 yıl süre ve 2.750.000 TL sermaye ile Konya Sınai Kalkınma AŞ kurulmuştur.[590] Ekim ayı sonunda Hükûmet Alanı'ndaki Konak Oteli, Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü tarafından 3 seneliğine kiralanmış ve Konya Şeker Şirketi ile Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifi buraya yerleşmiştir. Gün geçtikçe çalışmalarına hız veren Şirket, pancar yetiştiricileri için Beyşehir, Çumra, Karaman, Ereğli ve Konya Merkez'de beş bölge şefliği oluşturarak buralara fen memurları tahsis etmiştir.[591]

Fabrikanın makine aksamı 15 Aralık 1952 tarihinde ihale edilmiştir. Bir Fransız, bir Belçika ve iki Alman grubunun katıldığı ihale, 6 yılda taksitle ödenmek üzere 4.000.000 dolara yani yaklaşık 11.000.000 TL'ye Alman Arge Grubunda kalmıştır.[592] İhalelerin tamamlanmasından sonra fabrikanın inşa edileceği alanın satın alınması işlemlerine başlanmıştır. Arazisini satmak isteyen vatandaşlar Şeker Şirketine müracaat etmiştir. Satmak istemeyen kişilerin arazileri ise istimlak yoluyla ve takdir edilen bedel üzerinden satın alınmıştır. Bedellere yapılan itirazlar reddedilerek fabrika sahasının istimlak işi 1953 Mart'ında tamamlanmıştır.[593]

Konya Şeker Fabrikasının en büyük hissedarı, üye sayısı sürekli artış gösteren Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifiydi. En fazla katılım Çumra,

589 **Yeni Meram**, 25 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 9 Ekim 1952.
590 **BCA**, 30-18-1-2/132-34-1, 29.04.1953.
591 **Yeni Meram**, 22 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 11 Kasım 1952.
592 **Ayın Tarihi**, Aralık 1952, s. 29; **Yeni Meram**, 17 Aralık 1952.
593 **Yeni Meram**, 9 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 4 Mart 1953.

Ereğli, Merkez ve Beyşehir ilçelerinden olup pancar ekmek isteyen çiftçilerin bu kooperatife üyeliği zorunluydu. 1952 yılında 1.200 üye tarafından 600.000 liralık hisse taahhüdü gerçekleşen kooperatif hisselerine 1953'ün ilk iki ayında 1.000.000 liralık taahhütte bulunuldu. 26 Nisan 1953 tarihinde yapılan toplantıda kooperatif başkanlığına Hasan Ulupınar seçildi ve kooperatifin Şeker Şirketi ile birlikte Kooperatif Bankasına hissedar olması kararlaştırıldı.[594]

Konya Sınai Kalkınma Şirketi de 2.750.000 TL ile Konya Şeker Fabrikasına ortak olma kararı aldı. Şirket ayrıca Merkez, Ereğli, Karaman, Çumra ve Beyşehir'de; tohum ambarları, gübre ve ziraat aletleri hangarları ile memur lojmanları gibi 750.000 TL'lik yeni tesis ve binalar da inşa edecekti.[595]

Konya Şeker Fabrikasının temeli 13 Eylül 1953 tarihinde Cumhurbaşkanı Bayar ile Başbakan Menderes tarafından törenle atılmıştır. Bayraklarla donatılan tüm şehir bayram havasına bürünmüştür.[596] Aynı yıl Konya'da şeker pancarı ekimine de başlanmıştır. Temel atma töreninden sonra fabrika inşasına tüm hızıyla devam edilmiş ve 1954 ilkbaharında montaj işlerinin %90'ı bitirilmiştir. Bu arada fabrika imtiyaz sahası 25 yıl süreyle; Konya ili ile Isparta'nın Şarkikaraağaç, Gelendost ve Yalvaç ilçeleri olarak belirlenmiştir.[597]

Nihayet 28 Ağustos 1954 tarihinde bayraklarla donatılan Konya Şeker Fabrikası, ilk pancar alımını törenle gerçekleştirmiştir. Büyük sevinç yaşayan vatandaşlar, kısa sürede tamamlanan fabrikaya sürekli ring yapan belediye otobüsleriyle akın etmiştir. Davul ve zurnalarla karşılanan pancar arabalarından ilk dördünün sahiplerine birer saat hediye edilmiştir. Törende Vali, Belediye Başkanı ve milletvekilleri de hazır bulunmuştur.[598]

Konya Merkez'den sonra ilçelerde de pancar alım işlemine başlanmıştır. Ilgın ve Karaman'da kantara ilk gelen pancar ekicilerine birer saat hediye

---

594 **Yeni Meram**, 21 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 1 Mart 1953; **Yeni Meram**, 27 Nisan 1953.

595 **Yeni Meram**, 27 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 18 Ağustos 1953.

596 **Cumhuriyet,** 14 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 14 Eylül 1953; **BCA**, 30-1-0-0/2-14-5, 24.09.1954.

597 **BCA**, 30-18-1-2/135-42-18, 25.04.1954; **Yeni Meram**, 11 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 11 Temmuz 1954.

598 **Yeni Konya**, 29 Ağustos 1954; 4 pancar üreticisine saat verilmiştir. **Yeni Meram**, 29 Ağustos 1954; Vali Cemal Göktan, Konya Şeker Fabrikasının ilk şeker üretimini gerçekleştirmesi nedeniyle Başbakan Menderes'e telgraf çekmiş ve Başbakan'ı açılış töreni için Konya'ya davet etmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/1-8-8, 10.09.1954; Konya, Adapazarı, Amasya ve Kütahya şeker fabrikalarının maliyeti, 49.450.000 TL'si dış finansman olmak üzere toplam 103.000.000 TL'dir. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 5, 18.12.1955, s. 16.

edilmiştir. İlçelerdeki törenlere köylüler de katılmıştır. 6 Eylül 1954 tarihinde faaliyete geçen Şeker Fabrikası, ilk Konya şekerini 10 Eylül 1954'te üretmiştir.[599]

Konya Şeker Fabrikası, temel atma töreninden bir yıl sonra "tatlı, mutlu ve kutlu bir gün" olarak 19 Eylül 1954'te binlerce vatandaşın katıldığı törenle açılmıştır. Törende Başbakan Menderes, Dışişleri Bakanı Köprülü, Maliye Bakanı Polatkan, Bayındırlık Bakanı Zeytinoğlu ve Devlet Bakanı Sarol da hazır bulunmuştur. Konya'nın 1950'lere kadar ihmal edildiğini vurgulayan Başbakan konuşmasında: "…Konya'nın dertlerinden birisi de az yağmur olan bölgelerden olmasıdır. Bu itibarla, su işleri büyük bir ehemmiyet arz eder. Bir taraftan Konya'nın sanayileşme, bu suretle ileri ve medeni kalkınmasına çalışırken, diğer taraftan ezeli ve ebedi derdi olan susuzluğuna çare bulacağız." diyerek şehrin su sorununa da değinmiştir.[600]

Menderes'ten sonra söz alan Himmet Ölçmen, fabrikanın Konya halkı ve çiftçileri tarafından kurulan 10.000.000 TL sermayeli bir şirketin eseri olduğunu belirtmiştir.[601] Sermayenin 1.000.000 TL'si Eskişehir Pancar Kooperatifi, 1.000.000 TL'si Türkiye Şeker Fabrikaları Şirketi ve 5.000.000 TL'si Konya ve Civarı Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifine aittir. Geriye kalan 3.000.000 TL'si de Konya tüccarları tarafından kurulan Konya Sınai Kalkınma AŞ tarafından temin edilmiştir. Sonuçta toplam sermayenin 3.000.000 TL'sinin Konyalı girişimcilere ait olduğunu ifade eden Ölçmen, Hükûmetin nakit ve kredi yoluyla büyük yardımlarda bulunduğuna dikkat çekmiştir. Fabrikanın toplam maliyeti 30.285.684,77 TL'yi bulmuştur.[602]

Fabrika, ilk kampanya dönemi olan 1954'te 98.000 ton pancar işlemiş ve 16.000 ton şeker üretmiştir.[603] İkinci kampanya yılı 70 gün sürmüş ve 140.000

599 **Yeni Konya**, 1 Eylül 1954; **Yeni Meram**, 7 Eylül 1954; **Yeni Konya**, 11 Eylül 1954.

600 **BCA**, 30-1-0-0/1.8.8, 10.09.1954; M. Nedim Güntel, "Şeker Fabrikamız", **Yeni Meram**, 19 Eylül 1954, s. 1; M. Emin Bolay, "Bugün Konya'nın Mutlu ve Kutlu Günüdür", **Yeni Meram**, 19 Eylül 1954, s. 2; Başbakan Menderes gayet sakin bir tonla ılımlı bir konuşma yapmıştır. **Cumhuriyet**, 20 Eylül 1954; **Yeni Konya**, 20 Eylül 1954; **Yeni Meram**, 20 Eylül 1954.

601 Konya Şeker Fabrikası AŞ'nin 99 yıl süre ve 10.000.000 TL sermayeyle kurulmasına 15 Şubat 1954'te Bakanlar Kurulu tarafından izin verilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/135-17-6, 15.02.1954.

602 **Yeni Meram**, 19 Eylül 1954; **Toprağın Tadı**, S 18, 60. Yıl Özel Sayısı, Konya Şeker Sanayi ve Ticaret AŞ Yay., s. 65-66; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 20.02.1958, s. 321.

603 Konya Şeker Fabrikası 1954 yılında "savaş hâlinde genel hayatı etkiler durumda olan fabrikalar" arasına alınmıştır. **BCA**, 30-18-1-2/136-63-12, 10.07.1954; **Yeni Meram**, 12 Eylül 1955.

ton pancardan yaklaşık 23.000 ton şeker üretilmiştir.[604] Şeker pancarının 150.000 dönüm araziye ekildiği 1958 yılı beşinci kampanya dönemine 25.000 çiftçi katılmıştır. Bu dönemde işlenen 216.240 ton pancardan 35.272 ton şeker üretilmiştir. İşlenemeyen 25.000 ton şeker pancarı da ülkedeki diğer fabrikalara sevk edilmiştir.[605] 1959 yılı kampanya döneminde ise 268.300 ton pancardan 43.408 ton şeker üretimi gerçekleşmiştir.[606]

Üretime geçen fabrika, şehirde önemli değişikliklere yola açmıştır. Ağustos ayının sonunda başlayıp yaklaşık 4 ay süren kampanya dönemi boyunca şehrin sokakları ve yolları; pancar getiren, küspe götüren ve şeker çuvalları taşıyan taşıtlarla dolmuştur. Ayrıca şehrin işsizlik sorununa da çare olan fabrikada yüzlerce kişi istihdam edilmiştir.

1.1.2. Et Kombinası

Konya'da bir kombina kurulması CHP iktidarında planlanmıştır.[607] Kombinanın ihalesi 1951'de TMO tarafından yapılmıştır.[608] Kombinaya ait malzemeler şubat ayında Amerika'dan İskenderun limanına gelmiştir. İncelemelerde bulunmak için Konya'ya gelen Amerikalı Veteriner Hekim J.W. Williamson, şehrin hayvancılıktaki durumunu Teksas'a benzetmiş ve kombina inşası için olumlu görüş bildirmiştir.[609]

Hükûmet satın alınan arsa için valiliğe 35.010 TL göndermiştir.[610] Bu süreçte kamuoyunda Amerikalıların kombinayı askıya aldıkları iddia edilmiş ve CHP İl Kongresi'nde kombina işinin suya düştüğü söylenmiştir. Ancak bu iddiaların

---

604 1955'te Konya Şeker Fabrikasının nakil araçlarına millî müdafaa mükellefiyeti uygulanmamasına yönelik kararname çıkarılmıştır. **BCA**, 30-18-1-2/141-105-20, 29.11.1955; **Cumhuriyet**, 30 Kasım 1955.

605 1958 yılı kampanyası için şeker pancarı fiyatı kg başına 9 TL, 9,25 TL ve 9,50 TL olarak tespit edilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/150-45-12, 01.09.1958; **Yeni Konya**, 27 Ağustos 1958; **Yeni Konya**, 30 Aralık 1958.

606 1959 yılı kampanyası için şeker pancarı fiyatı kg başına 12 TL, 12,25 TL ve 12,50 TL olarak tespit edilmiştir. Pancar ekicilerine 31 Temmuz 1959 akşamına kadar teslim ettikleri pancarlar için kg başına 2,50 TL, 1-10 Ağustos 1959 tarihleri arasında teslim ettikleri pancarlar içinse 1,50 TL erken sökme tazminatı verilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/151-79-11, 07.03.1959; **Yeni Konya**, 29 Ocak 1960.

607 **DPMGMZ**, C 14, 16.11.1950, s. 60.

608 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 08.01.1951, s. 115; Kombina daha sonraki süreçte Et Balık Kurumuna devredilmiştir. **TBMMZC,** 11. Dönem, C 3, 25.06.1958, s. 47.

609 **Yeni Konya**, 7 Şubat 1951; **Yeni Konya**, 3 Mart 1951.

610 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 8, 15.06.1951, s. 245.

gerçeği yansıtmadığı kombinaya ait makinelerin 1951 yazında kente gelmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır.[611]

Kombinanın tahmini maliyeti 3.163.679 TL olarak hesaplanmış ve ilk aşamada 1.454.880 TL ödenek gönderilmiştir.[612] Nihayet 1952 yılında inşa edilmeye başlanan Konya Kombinasının resmî temel atma töreni 14 Eylül 1953 tarihinde yapılmıştır. Cumhurbaşkanı Bayar ile Başbakan Menderes'in hazır bulunduğu törende kombinanın temeli, İşletmeler Bakanı Sıtkı Yırcalı tarafından atılmıştır. 160.000 m^2 genişliğinde bir alana kurulacak kombinada, 9 depo ve 2.000 kw gücünde iki dizel elektrik grubu bulunacaktır.[613]

Deneme çalışmaları 1955 yılının sonunda bitirilen Et Kombinası artık resmî açılışı beklemeye başlamıştır. 5.087.278 TL'ye mal olan Kombina ile hayvan kesiminin organize edilmesi, mezbahalarda ziyan olan tali unsurların değerlendirilmesi, mevsime bağlı kalmaksızın et ürünlerinde fiyat istikrarının sağlanması ve piyasaya sağlıklı et verilmesi amaçlanmıştır.[614]

Kurum müdürü Nevzad Özgen'e göre hayvanın sesi hariç her yerinden yararlanılan Kombinada 127 çeşit madde üretilmektedir. Koyun kesimi olarak Türkiye'nin en büyüğü olan tesisin günlük kesim kapasitesi 3.680 koyun ve 83 sığırdır. Bunun yanında Kombinanın seksener tonluk iki soğuk hava deposu da halkın hizmetine açılmıştır. Vatandaşlar istedikleri zaman gıda maddelerini toptan ya da perakende olarak soğuk hava deposuna cüzi bir ücret karşılığı getirebilecek ve istediği zaman geri alabilecektir. Ayrıca tesis kentin buz ihtiyacını da karşılayabilecektir.[615]

Modern bir tesis olan Konya Et Kombinasının resmî açılışı 7 Ocak 1956'da saat 15.00'da Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın da katıldığı törenle gerçekleşmiştir. Kombina sadece Konya için değil tüm ülke için önemli bir tesistir. Bu sayede hususi kesim neredeyse tarihe karışmış ve tüm kasaplarda Kombina eti satılır olmuştur. Kombinanın ilk 3 aylık sürecinde 600 baş sığır ve 10.216 baş koyun olmak üzere toplam 10.816 baş kasaplık hayvan kesimi yapılmıştır.[616]

---

611 **Yeni Konya**, 8 Mayıs 1951; **Yeni Konya**, 13 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 13 Temmuz 1951.

612 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 20.02.1952, s. 206.

613 **Cumhuriyet**, 14 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 15 Eylül 1953; **Yeni Konya**, 8 Ocak 1956.

614 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 4, 25.06.1958, s. 57, 59, 65; **Yeni Meram**, 24 Mart 1954; **Yeni Meram**, 14 Kasım 1955.

615 **Yeni Konya**, 6 Ocak 1956; Feyzi Halıcı, "Et Kombinasında İki Saat", **Yeni Konya**, 7 Ocak 1956, s. 2; **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1956.

616 **Yeni Konya**, 8 Ocak 1956; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 6, 08.12.1958, s. 56.

Halkın yoğun talebi ve isteği üzerine Zafer ve Cumhuriyet meydanları gibi şehrin çeşitli yerlerinde Et Kombinası satış şubeleri açılmıştır. Bunun yanında Kombina, İstanbul'un et ihtiyacının yarısı ile Ankara'nın da önemli bir kısmını karşılamıştır. Konya'da açılan tesis, hayvancılığın daha da gelişmesine imkân sağlamıştır. 1958 yılının ilk 7 ayında 126.245 baş koyun ve 16.589 baş sığır satın alan Kombina, besicilere 24.000.000 TL ödeme gerçekleştirmiştir.[617] Dolayısıyla Kombinanın açılması geçimini hayvancılıkla sağlayan kesim için önemli bir gelişme olmuştur.

1.1.3. Çimento Fabrikası

Konya'da çimento fabrikasıyla ilgili girişimlere ilk olarak DP iktidarında başlandı. Kamuoyunda kalker, kil, alçı ve kum gibi ham maddelerin Konya'da bir çimento fabrikasına imkân tanıdığı, kömürün ise Zonguldak ve Tavşanlı'dan sağlanabileceği tartışılmaktaydı.[618] Konya Milletvekili Ölçmen'e göre konut sorunun çözümü için ülke genelinde çimento fabrikalarının kurulması şarttı.[619]

Fabrika için ilk somut adım 1953 yılında atıldı ve MTA'dan bir mühendis etütlere başladı. Ardından tesisine karar verilen fabrikanın inşası için Türkiye Çimento Sanayi TAO Müteşebbis Heyeti, 15 Ekim 1953'e kadar teklif istedi. Harekete geçen Konya Ticaret Odası, fabrika için 5.000.000 TL sermayeli bir anonim şirket kurduğunu ve 52 kurucu hissedarın her birinin 50.000 TL yatırdığını açıkladı. Ayrıca 100 TL tutarındaki hisse senetlerinin herkes tarafından alınabileceği duyuruldu. İstasyon civarında kurulması düşünülen fabrikanın ilk hesaplamalara göre 9.000.000 TL'ye mal edilmesi ve yaklaşık 2 yılda tamamlanması planlandı. [620]

Ülke genelinde inşa edilecek çimento fabrikaları için firmalar 1953 yılı sonlarından itibaren teklif verdi. Türkiye İş Bankası, Emlak Kredi Bankası, T.C. Ziraat Bankası ve Ankara Belediyesi Çimento Fabrikası Türk AŞ'nin iştirak ettiği Türkiye Çimento Sanayi Şirketi tarafından yaptırılacak fabrikalar için 160.000.000-170.000.000 TL sarf edilecekti. 1954'te yapılan ve aralarında

617 **Yeni Konya**, 4 Mart 1957; **Yeni Konya**, 20 Ağustos 1958; **Yeni Konya**, 5 Aralık 1958.

618 Kazım Köroğlu, "Şehrimizde Bir Çimento Fabrikası Kurulamaz mı?", **Yeni Konya**, 29 Nisan 1951, s. 2; **Yeni Meram**, 7 Ağustos 1952.

619 **DPMGMZ**, C 9, 03.04.1951, s. 11-13.

620 **Yeni Meram**, 25 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 17 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 11 Ekim 1953.

Konya Çimentonun da bulunduğu 20 çimento fabrikasının ihalesine 14 yabancı firma katıldı. Firma yetkilileri Türkiye'deki bu yatırımın II. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan en büyük sanayi hamlesi olduğunu ifade etti. İhalelerin on ikisini Alman, yedisini Fransız ve birini de İtalyan firması aldı. Bu fabrikalarla ülkedeki çimento üretim kapasitesinde 1.830.000 tonluk bir artış sağlanacağı ve fiyatların ton başına 180-250 TL'den 80-90 TL'ye düşeceği açıklandı.[621]

Kurucu üye kaydına başlayan Konya Çimento Fabrikasına katılım yüksek olmuş ve 115 tüccar başvuruda bulunmuştur. Nihayet Bakanlar Kurulu tarafından merkezi Konya'da olmak üzere 90 yıl süre ve 6.200.000 TL sermaye ile kurulacak Konya Çimento Sanayi Türk AŞ'ye 16 Şubat 1954'te izin verilmiştir.[622]

Onaydan sonra Konya milletvekilleri ve tüccarlarından oluşan bir heyet, 8 Ocak 1955'te Almanya'ya giderek ihaleyi üstlenen Krupp Firması ile sözleşme imzalamıştır. KTO Başkanı ve Konya Milletvekili Muhittin Güzelkılınç yaptığı açıklamada tamamen yerli sermaye ve Konyalı tüccarların iştiraki ile kurulacak olan fabrikanın 14.000.000 TL'ye mal edileceğini söylemiştir. Sözleşmeye göre Krupp Firması fabrikayı bir yıl kendi personeli ile çalıştıracak ve bu süre sonunda stajını tamamlayan Türk işçileri, onların yerini alacaktır. Heyetin başarıyla dönmesi, şehirde büyük bir memnuniyet yaratmıştır. Bu sevincin ifadesi olarak heyet, Konya'ya girişte birçok tüccar, esnaf ve çeşitli kuruluşlar tarafından coşkuyla karşılanmıştır.[623]

Horozlu Han mevkiinde kurulacak olan fabrikanın mali formaliteleri 1955 yazında tamamlanmıştır. Krupp Fabrikası Başmühendisi Herr Spernav, Türkiye Çimento Sanayi Genel Müdür Yardımcısı Cavit Borçbakan'la birlikte fabrikanın kurulacağı yeri kesin olarak belirlemiştir. Ardından şantiye binaları için satın alma işlemlerine başlanmıştır. 1956 yılı başında Herr Spernav, Milletvekili Ölçmen'le birlikte Konya'ya gelerek tatbikat projeleri etütlerini bitirmiştir.[624]

Konya Çimento Sanayi Türk AŞ hissedarlarının 31 Mart 1957 tarihinde yaptığı olağan yıllık toplantısında şirket sermayesinin 12.200.000 TL'ye

---

621 **Yeni Meram**, 11 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 18 Ocak 1954; **Yeni Meram**, 26 Ocak 1954.

622 **BCA**, 30-18-1-2/137-94-7, 16.11.1954; **Yeni Meram**, 5 Kasım 1954.

623 Heyette milletvekillerinden Himmet Ölçmen, Fahri Ağaoğlu, Muhittin Güzelkılınç; tüccarlardan Hilmi Kulluk, Mehmet Civelek, Kemal Ali Erkan; Ofis Bölge Müdürü Nafiz Tahralı, Çimento Sanayi Genel Müdür Yardımcısı Cavid Borçbakan bulunuyordu. **Yeni Meram**, 6 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 7 Şubat 1955; **Cumhuriyet**, 25 Ocak 1955.

624 **Yeni Meram**, 31 Ağustos 1955; **Yeni Meram**, 24 Eylül 1955; **Yeni Konya**,16 Ocak 1956.

yükseltilmesi kararlaştırılmış ve Konya Çimento Fabrikasının temeli törenle atılmıştır. Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu'nun dua ettiği törende Konya milletvekilleri Güzelkılınç ile Ölçmen, şirket hissedarları ve kalabalık bir halk topluluğu da hazır bulunmuştur. 15.000 m²ye kurulacak fabrika, yıllık 150.000 ton çimento üretim kapasitesine sahip olacaktır.[625]

Konya'da 1950'li yıllarda büyük sanayi tesisleri yükselmeye başlamıştır. Böylece bir tarım kenti olan Konya'nın sanayi şehrine dönüşmesi yolunda adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda Konya Şeker Fabrikasından sonra yerli sermaye ve teşebbüsün eliyle ikinci büyük fabrika da kurulmuştur. 30.000.000 TL'ye mal olacak fabrika inşaatının 1959 yazında büyük bir kısmı bitirilmiş ve fabrika malzemelerinin %85'i getirilmiştir.[626]

1.1.4. Yem Fabrikası

Konya Et Kombinası sitesi dâhilinde 1957 yılında Tiftik-Yapağı AŞ tarafından kurulan Yeşil Yem Kurutma Fabrikası günde 24 ton yonca işleme kapasitesine sahipti. Ancak bu üretim, Konya'da yonca ziraatının geniş olması nedeniyle yetersiz gelmekteydi. Bu nedenle mevcut tesisin genişletilmesi veya ikinci bir tesisin kurulması kararlaştırıldı ve 1958'de Yem Sanayi Fabrikası kuruldu. Fabrikada sığır, koyun ve tavuk yemi olarak arpa, yulaf, çavdar, yonca, küspe, balık ve kemik unlarından yem üretildi[627]

Fabrika 2.500.000 TL'ye mal oldu ve tesiste 1958 yılında 194.430 kg, 1959'da 1.648.027 kg ve 1960'ta 1.323.419 kg üretim gerçekleştirildi.[628] Yem Sanayi Genel Müdürü Burhaneddin Doruk, fabrikanın önemini şu cümlelerle açıkladı:

> *"Konya yem fabrikasının istihsal kapasitesi saatte iki tondur. Bu yemlerle beslenen hayvanların günde 1 kg aldıkları tespit edilmiştir. Çünkü yemlerimiz hububat, bakliyat, şeker fabrikası, yağ fabrikası, bira fabrikası artıklarıyla et ve balık kombinası atıklarından ayrıca vitamin ve antibiyotiklerle takviye edilmektedir."*[629]

---

625 **Yeni Konya**, 1 Nisan 1957.

626 Asöcal, "Çimento Fabrikası", **Yeni Meram**, 20 Eylül 1955, s. 2; Fabrika için 1959 yılına kadar 400.000.000 TL sarf edilmiştir. **Öz Demokrat Konya**, 12 Temmuz 1959; Fabrika 1963'te açılmıştır. **Konya İl Yıllığı 1967**, s. 469.

627 **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1958.

628 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 33; **Konya İl Yıllığı 1967**, s. 463.

629 **Yeni Konya**, 17 Ocak 1959.

1.2. Özel Teşebbüs Yatırımları

Konya'da 1950'li yıllarda özel sektör eliyle de önemli yatırımlar gerçekleştirildi. Tahıl ambarı olan Konya'da yeni un fabrikalarının kurulması doğal bir süreçti. Nitekim DP'nin iktidara geldiği ilk aylarda Meram Dere'de su tribünü ile çalışan ve günlük 150 çuval un yapabilme kapasitesine sahip Kamer Un Fabrikası kuruldu. Ardından 1951'de Konya'nın sanayi bölgesi olan Eski Meram Yolu'nda bir un fabrikası daha faaliyete geçti.[630]

Un fabrikaları arasında şehir için asıl önemli yatırım Ova Un Fabrikasıydı. Bu tesisi kurmak ve işletmek amacıyla 1951 yılında 50 yıl süre ve 555.000 TL sermaye ile Konya Değirmencilik TAO kuruldu. Süleyman Taşpınar, Sabri Köylüoğlu ve arkadaşları tarafından kurulan ortaklık, Ova Un Fabrikası için harekete geçti.[631]

Fabrikanın temel atma töreni Konyalı ve Adanalı müteşebbis tüccarların katılımıyla 12 Ekim 1952'de yapıldı. Törende Vali ve Konya milletvekilleri de hazır bulundu. 120 ton kapasiteye sahip Ova Un Fabrikasının şeker fabrikası için ayrılan sahanın karşısında inşa edilmesi planlandı. Ön hazırlık olarak da bilinen avan projeleri, İsviçreli Magos Firması tarafından hazırlanan fabrikanın makineleri 710.000 TL karşılığında İsviçre'den sipariş edildi. Makineler için Akbank Adana Şubesi akreditif açtı.[632]

DP iktidarında un fabrikalarının yanında ülke çapında bir yatırım olan Karaciğan Kiremit ve Tuğla Fabrikası da açılmıştır. Tüccar Mehmet Karaciğan'ın teşebbüsü olan ve malzemesi Çekoslovakya'dan gelen fabrikanın inşasına 1950 yılında başlanmıştır. Bu sanayi tesisinde hem düz hem de Marsilya tipi kiremit üretimi yapılacaktır.[633]

Eski Meram Yolu'nda 14 Eylül 1953 tarihinde fabrika ilave inşaatının temel atma töreninde Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes de hazır bulunmuştur. Törende fabrikatör Karaciğan, Başbakan'a şu şekilde seslenmiştir: "Müsterih olunuz, bu fabrika bittikten sonra artık memlekette tuğla-kiremit

---

630 **Yeni Konya**, 22 Kasım 1950; **Yeni Meram**, 2 Kasım 1951; 1940 yılında Konya Merkez'de 5 adet un fabrikası bulunuyordu. Bu fabrikaların yıllık 15.600 ton un üretimi gerçekleştiriyordu. **Konyanın İktisadi Bünyesine Bir Bakış**, Yayına Haz. Zeki Afşin, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul 1940, s. 189.

631 **BCA**, 30-18-1-2/126-44-10, 11.06.1951; **Yeni Konya**, 21 Haziran 1951.

632 **Yeni Meram**, 8 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 13 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 18 Ocak 1953.

633 **Yeni Konya**, 14 Haziran 1950.

sıkıntısı çekmeyeceksiniz." Bunun üzerine Menderes de Karaciğan'a: "Sizi tebrik ederim, sizin gibi müteşebbislerle memleket gurur duyar, iftihar eder. Sizin bu fabrika gibi daha yüz fabrika olsun, ben şimdiden müşterisini bulmaya söz veririm." cevabını vermiştir.[634]

Karaciğan Kiremit ve Tuğla Fabrikası, işletmeye 1956 yılında açılmıştır. Türkiye'de kurulan kiremit fabrikalarının en büyüğü olup 4.500.000 TL'ye mal edilmiştir. 130 kişinin çalıştığı tesisin günlük kapasitesi 80.000 kiremit ve 80.000 tuğla olup yılda 10.000.000 kiremit ve tuğla üretimi yapabilme kapasitesine sahiptir.[635] Bunun yanında yine 14 Eylül 1953 tarihinde Bektaş Baran ve ortakları tarafından kurulan kiremit fabrikasının da temeli atılmış ve törende Cumhurbaşkanı Bayar ile Başbakan Menderes de hazır bulunmuştur.[636]

Ölmeye yüz tutan halıcılığı canlandırmak ve Konya'ya bir fabrika kazandırmak amacıyla 1951 yılında Kemal Sili ve eşi tarafından Seli Endüstri Türk Limited Ortaklığı adlı bir şirket kurulmuştur. Tamamı özel girişim ve sermaye ile kurulacak bu fabrika; halı, yün ipliği ve kumaş üretebilecektir. İplik ve Dekster Halı Fabrikası adıyla 1952 yılında faaliyete geçen tesisin ilk etapta 100 kadına istihdam sağlaması ve işçi sayısının zamanla 450'yi bulması planlanmıştır.[637]

Fabrikayı Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes 1953 yılında ziyaret etmiştir.[638] Konya'da modern halıcılığın banisi sayılan Seli Endüstri Kurumu, Ladik köyünde 1955 yılında İş ve İşçi Bulma Kurumu ile müştereken bir de halı atölyesi kurmuştur. Bu atölyenin 200 kadın işçiye istihdam sağlaması amaçlanmıştır.[639]

DP iktidarında bu fabrikaların yanında şehirde yeni sanayi dalları da kurulmuştur. 1957 yılında 5.000.000 TL sermayeyle hayvan besiciliği ve temiz gıda temini için Konya Besicilik ve Gıda Sanayi kurulmuştur. Aynı yıl Konya bakır esnafının ihtiyacını karşılamak için 22 girişimcinin birleşmesiyle Konya Bakır İşçileri Sanayi tesis edilmiştir.[640] 1958 yılında ise müteşebbis Zeki Kalfa ve

634 **Yeni Meram**, 14 Eylül 1953; **BCA**, 30-1-0-0/112-710-7, 11.01.1956; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 27.02.1960, s. 921.

635 **Yeni Konya**, 12 Ocak 1956.

636 **Yeni Meram**, 14 Eylül 1953.

637 **Yeni Konya**, 10 Şubat 1951; **Yeni Meram**, 5 Mart 1952.

638 **Yeni Meram**, 14 Eylül 1953.

639 **Yeni Meram**, 10 Temmuz 1955.

640 **Yeni Konya**, 7 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 15 Aralık 1957.

Mehmet Güleç tarafından havaalanı karşında Konya ve çevre illerin alçı ihtiyacını karşılayacak büyük bir alçı imalathanesi faaliyete geçmiştir.[641]

1.3. İlçelerdeki Yatırımlar

DP iktidarında Ereğli, Karaman, Beyşehir ve Akşehir ilçelerinde gerek devlet gerekse özel sektör eliyle yeni yatırımlar yapılmıştır. CHP iktidarında kurulan Ereğli Sümerbank Millî Mensucat Fabrikası[642] bünyesinde açılacak Ereğli Dikiş İpliği Fabrikası DP iktidarında tamamlanmıştır.[643] Makara ipliği üretilecek fabrika 500 ile 600 kişiye istihdam sağlayacaktır. Aynı yıl fabrikanın çalışabilmesi için gerekli olan uzun elyaflı pamuğu ithal edecek kanun tasarısı Başbakanlığa sevk edilmiştir. Bu kanun sayesinde Türkiye'de her türlü dikiş ipliği yapılabilecektir. Fabrikanın montajı 1952'nin sonunda tamamlanmış ve deneme üretimine başlamıştır. Ülke ipliğinin %30'unu sağlayacak olan fabrika, senede 200 ton iplik üretme kapasitesine sahiptir.[644]

Ereğli İplik Fabrikası yanında Karaman Mensucat Fabrikası Şirketinin kurulması için 1955 yılında hazırlıklar tamamlanmıştır. Buna göre özel sermaye ile birlikte Sümerbank, T.C. Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası, Emlak ve Kredi Bankası tarafından 6.000.000 TL sermayeli bir şirket kurulmuştur. Bu şirket tarafından tesis edilecek Karaman Pamuk İpliği ve Dokuma Fabrikasına ait sözleşme Ankara'da imzalanmıştır. İmza töreninde İşletmeler Bakanı Samet Ağaoğlu da hazır bulunmuştur.[645]

Fabrika 10.044 iğ ve 263 dokuma tezgâhından oluşacak ve yılda 6.000.000-7.000.000 m pamuklu dokuyabilecektir. Tesisin temeli 8 Ocak 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Bayar ile Başbakan Menderes tarafından törenle atılmıştır. 300 dekar arazi üzerine kurulacak fabrika binasının inşaatı 1959'da tamamlanmış ve

641 İmalathanede günde 10 ton alçı üretilmektedir. **Yeni Konya**, 30 Nisan 1958.

642 Birinci Beş Yıllık Sanayi Programı kapsamında Sümerbank tarafından kurulan fabrika 4 Nisan 1937'de "Ereğli Bez Fabrikası" olarak üretime başlamıştır. İşletmenin adı 1949'dan itibaren "Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi" olarak değiştirilmiştir. Yaşar Semiz, Güngör Toplu, "Sümerbank Ereğli Dokuma Fabrikası (1934-1997)", **SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S 57, 2023, s. 90, 95; Fabrikada 330 dokuma tezgâhı, 18.400 iğ vardır. 1939 yılında işçi sayısı 1.678'tir. **Konyanın İktisadi Bünyesine Bir Bakış**, s. 189; Ereğli Bez Fabrikası 1947 yılında 1.352 ton pamuk ipliği, 6.000.000 m bez üretmiştir. **C.H.P. 25 Yıl**, Ulus Basımevi, Ankara 1948, s. 52.

643 İşletmeler Bakanı Muhlis Ete, Ereğli İplik Fabrikasının 3.106.000 liraya mal olacağını söylemiştir. **DPMGMZ**, C 14,16.11.1950, s. 20-21.

644 **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1951; **Yeni Konya**, 25 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 9 Aralık 1952.

645 **Yeni Meram**, 1 Mayıs 1955; **BCA**, 30-1-0-0/113-719-1, 19.01.1959.

sipariş edilen dokuma tezgâhları ile ithal elektrik motorları gelmiştir. Fabrikanın toplamda 50.792.080 TL'ye mal edilmesi planlanmıştır.[646]

Karaman'da bu dönemde tamamı özel sermaye tarafından bir un fabrikası ile bir kiremit fabrikası faaliyete geçmiştir. 1953 yılında inşa edilmeye başlanan Birlik Un Fabrikasının makine montajı 1956'da tamamlanmıştır. Fabrika günlük 30 ton un üretme kapasitesine sahiptir. 21 girişimci tarafından hazırlıklarına başlanan kiremit fabrikasının temeli ise 1955'te törenle atılmıştır. Yılda 2.000.000 kiremit ve 3.000.000 tuğla üretebilecek kapasitede inşa edilen fabrika 1959 yılında üretime başlamıştır.[647]

DP döneminde Beyşehir'de Et-Balık Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılan yem fabrikasının inşaatı 1955 yılında tamamlanmıştır. Tesiste balıklardan üretilen unlar büyük ve küçükbaş hayvanlara yem olarak verilmiştir. Akşehir'de ise 1956 yılında özel sermaye ile kurulan yün ipliği tesislerinde 50 işçi çalışmış ve günlük 1 tona yakın yün işlenmiştir.[648]

Özetle 1950'li yıllarda kurulan yeni fabrikalarla Konya sanayileşme yolunda önemli adımlar atmıştır. Böylece tarım şehri olarak bilinen Konya'nın çehresi değişmeye başlamıştır. Sanayi tesisleri, sağladıkları istihdam sayesinde işsizlik sorununa çare olmuş ve Konya'yı ekonomik olarak cazibe merkezi hâline getirmiştir. Özellikle Şeker Fabrikası ile Çimento Fabrikası sanayileşme yolunda emeklemeye başlayan Konya'nın lokomotif gücü olmuştur.

DP iktidarında Anadolu'da sadece Konya'da değil başka şehirlerde de fabrika bacaları tütmeye başlamıştır. Örneğin Doğu Karadeniz'de arazi sıkıntısı yaşanan Trabzon'da Kiremit ve Tuğla Fabrikası, Un Fabrikası, Balık Yağı ve Unu Fabrikası, Soğuk Hava Deposu, Eskipazar Çay Fabrikası, Bakır işletme gibi yeni tesisler kurulmuş ve sanayileşme bu dönemde hız kazanmıştır.[649] Doğu Anadolu'nun önemli kentlerinden Erzurum'da Et Kombinası, Şeker Fabrikası, Yem Fabrikası, Un Fabrikası ve Konserve Fabrikası inşa edilmiştir.[650] İç Anadolu

---

646 **Cumhuriyet**, 9 Ocak 1956; **Yeni Meram**, 9 Ocak 1956; **Öz Demokrat Konya**, 14 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 14 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 4 Ekim 1959; Fabrika, 1967'de faaliyete geçmiştir. **Konya İl Yıllığı 1967**, s. 466.

647 **Yeni Meram**, 4 Eylül 1955; **Yeni Konya**, 25 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 5 Eylül 1959.

648 **Yeni Meram**, 6 Eylül 1955; **Yeni Konya**, 6 Mart 1956.

649 Aslan, **age.**, s. 303, 449.

650 Fatih Kıyıcı, **Demokrat Parti Döneminde (1950-1960) Erzurum'da İktisadi Hayat,** yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum 2023, s. 112, 119, 133, 137-139.

Bölgesi'nde yer alan Kayseri'de Şeker Fabrikası, Un Fabrikası, Birlik Mensucat Fabrikası, Orta Anadolu Mensucat Fabrikası yine bu dönemde faaliyete geçen önemli sanayi tesisleridir.[651] İç Batı Anadolu'da bulunan Afyon'da ise Çimento Fabrikası ile Yağ Fabrikası kurulmuştur.[652]

Günümüzde önemli bir sanayi kenti olan ve Marmara Bölgesi'nde yer alan Kocaeli'nde 1950'li yıllarda kâğıt fabrikaları inşa edilmiş, Mannesman Boru Fabrikası, İPRAŞ, Pirelli gibi büyük fabrikalarının temelleri atılmıştır. Bunun yanında Un Fabrikası, Glikoz, Nişasta ve Dekstrin Fabrikası, Kurşun Fabrikası, Kamyon Fabrikası, Gebze Cam ve Şişe Fabrikası, Karpit Fabrikası gibi tesisler hizmete girmiştir. Böylece Kocaeli'nin bir sanayi kenti olması sağlanmıştır.[653] DP iktidarında Kocaeli'nden ayrılarak il yapılan Sakarya'da Vagon Fabrikası, Şeker Fabrikası, Nişkoz Nişasta Fabrikası, Un Fabrikası, Cam Fabrikası, Kauçuk Fabrikası ve sabun fabrikaları işletmeye açılmıştır.[654]

Anadolu'nun güneyinde önemli bir tarım ve sanayi kenti olan Adana'da DP iktidarında 43 büyük işletme kurulmuştur. Bu fabrikaların büyük çoğunluğu pamuklu dokuma sektörüne yöneliktir. Bu dönemde Adana'da Bossa Fabrikası, Paksoy Yağ ve Sabun Fabrikası, Çimento Fabrikası gibi büyük sanayi işletmeleri kurulmuştur.[655] Antalya'da ise İplik ve Dokuma Fabrikası, Fümigatuvar tesisi, Kauçuklu Eşya İmal Fabrikası, Konserve Fabrikası, Lastik Ayakkabı Fabrikası, Zeytinyağı Fabrikası ve Un Fabrikası yeni sanayi tesisleri olarak faaliyete başlamıştır.[656]

Sonuç olarak DP iktidarında ülke genelinde devlet ve özel sektör eliyle pek çok sanayi tesisi işletmeye açılmıştır. Bu tesislerin bir kısmı CHP döneminde planlanmışsa da ya hayata geçirilememiş ya da işletmeye açılması gecikmiştir. DP iktidarındaki sanayi yatırımlarının da hepsi 1950'li yıllarda tamamlanamamıştır. Ancak bu tesislerin kuruldukları bölgelere yeni bir vizyon kazandırdığı yadsınamaz bir gerçektir. Fabrikaların inşasında ilin ulaşımı, nüfusu, tarımsal ya da hayvansal üretimi dikkate alınmıştır. Bu bağlamda gerek demografik gücü

651 Akgümüş, **agt.**, s. 222-226.

652 Ergin, **agt.**, s. 21, 213.

653 Tunç, **agt.**, s. 206-210, 582.

654 Filiz Gemici, **Demokrat Parti Dönemi Adapazarı-Sakarya (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 157, 163-166.

655 Gülten Madendağ, **Demokrat Parti Döneminde Adana'da Gündelik Hayat**, yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 52-55, 60.

656 Gönüllü, **agt.**, s. 312, 315-317.

gerek ulaşımın kolaylığı gerekse tarımsal üretimdeki çeşitliliği sayesinde Konya DP döneminde önemli sanayi yatırımların gerçekleştiği illerin başında gelmiştir. Yatırımlar özellikle 1957 yılından sonra hem ekonomik hem de siyasi sıkıntılar nedeniyle yavaşlamıştır.

2. Tarım

Demokratların parti ve hükûmet programlarında ülke nüfusunun %80'inin tarımla geçindiği ve millî gelirde ilk sırayı tarımın aldığı vurgulanmıştır. Ekonomik kalkınmanın temeli tarım olarak görüldüğünden zirai üretimin arttırılması ana gaye olarak belirlenmiştir. Bu amaca ulaşmak için tarımsal maliyetler en aza indirilmeli, kooperatifler yaygınlaştırılmalıdır. Kaliteli ve modern ekipmanlarla donatılacak çiftçinin teknik bilgisi artırılmalıdır. Kuraklıkla, haşerelerle ve zirai hastalıklarla mücadele edilmelidir. Üretimi desteklemek için zirai krediler çoğaltılmalı ve sulama işleri hızlandırılmalıdır.

Parti programında çiftçinin kaliteli ve ucuz üretim yapmasını sağlamak için her bölgede yeni örnek çiftlikler, fidanlıklar, tohum üretme ve araştırma istasyonlarının kurulması üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte çiftçiyi topraklandırma işinin emniyetli, pratik ve süratli usullerle halledilmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.[657] Nitekim DP Konya İl Kongresi'nde bir tarım ülkesi olan Türkiye'nin kalkınmasının ancak ziraatla gerçekleşeceğinin altını çizen Menderes "tarım, çiftçi ve köy davaları" olmak üzere üç büyük sorunu çözeceklerini ifade ederek çiftçiyi her daim koruyacaklarını belirtmiştir.[658]

DP iktidara geldikten sonra ülkenin içinde bulunduğu koşulları fırsata çevirerek ekonomideki potansiyeli harekete geçirmeyi başarmıştır. Tarım kredileri ve dış yardımla desteklenen traktör ithalatı arttırılarak ülkedeki ekim alanları genişletilmiştir. Bunun yanında sulama yatırımlarına, gübre kullanımına ve tohum ıslahına önem verilmiştir.[659] Tarımsal kalkınmayı amaçlayan DP hükûmetlerinin bu doğrultudaki çalışmaları, son 200 yılda Türkiye'de hem ekili alanların hem de tarımsal üretimin en hızlı artış gösterdiği bu döneme damgasını vurmuştur.[660]

---

657 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 31-34; Neziroğlu-Tuncer, **age.**, s. 755, 925, 1023, 1025.

658 **Cumhuriyet**, 22 Mayıs 1952.

659 Oktay Yenal, **Cumhuriyet'in İktisat Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2017, s. 99.

660 Pamuk, **age.**, s. 229.

2.1. Tarımsal Üretim

2.1.1. Hububat, Bakliyat ve Sınai Bitkiler

Türkiye'de 1950 yılında ülke genelinde ekilen arazi 9.868.000 hektardır. Bu oran 1960 yılında %55'lik bir artışla 15.305.000 hektara yükselmiştir. Buna karşın çayır ve meralık alanlar 1950'de 37.806.000 hektar iken 1960 yılına gelindiğinde 28.658.000 hektara düşmüştür. Bu durumun meydana gelmesinde çayırlık ve meralık alanların tarlaya dönüştürülmesi etkili olmuştur. 1950'li yılların başında 561.000 hektar genişliğinde olan bağlık alanlar ise 1960'lara gelindiğinde 782.000 hektara ulaşmıştır. Tablo XX'de görüldüğü üzere DP döneminde Türkiye genelinde hububat, bakliyat ve sınai bitkilerinin ekildikleri alanda önemli artışlar yaşanmıştır.[661]

Tablo XX: Hububat, Bakliyat ve Sınai Bitkiler (Türkiye 1950 ve 1960)

Ürünler	Ekilen Alan- Hektar			Alınan Ürün-Ton		
	1950	1960	Artış Oranı	1950	1960	Artış Oranı
Hububat	8.244.182	12.945.000	%57	7.763.833	15.215.500	%96
Bakliyat	426.761	572.470	%34	381.506	639.620	%68
Sınai Bitkiler	848.031	1.343.914	%58	-	-	-

Zirai üretimdeki bu artışta makineleşmenin yanı sıra kaliteli tohumluk, suni gübre ve tarımsal kredilerin kullanılması ile ulaşım sorunlarının çözülmesi ve sulama işlerine önem verilmesi etkili olmuştur.[662]

Yüz ölçümü olarak ülkenin en büyük ili olan Konya 1950'li yıllarda; tarla, bağ, çayır ve meralık alanlarda ilk sırada yer almıştır. Dolayısıyla Türkiye'de tarımsal kalkınmayı sağlayacak illerin başında gelmiştir. 1952 yılında 1.149.131

---

661 Ekimi yapılan hububat; buğday, arpa, çavdar, yulaf, kaplıca, mısır, darı, pirinç, kuşyemi ve mahlûttur. Bakliyat ürünleri bakla, bezelye, nohut, fasulye, mercimek, börülce, fiğ ve burçaktır. Sınai bitkiler ise tütün, patates, şeker pancarı, kenevir lifi, afyon sakızı, anason, pamuk, keten lifi, soğan ve sarımsaktır. **1959 İstatistik Yıllığı**, Yayın No: 380, İGM, Ankara 1961, s. 211-213; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, No: 490, DİE, s. 197-199; Türkiye'de şeker üretimi 1950 yılında 137.429 ton, 1955'te 254.000 ton iken 1958'de 349.000 tona yükselmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/105-654-1, 1959.

662 Albayrak, **age.**, s. 337; **Yeni Meram**, 22 Ekim 1952.

hektar ekili araziye sahip olan Konya'da nadasa bırakılan tarlalar 742.297 hektarı bulmuştur. Aynı dönemde çayır ve meralar 2.218.411, bağlık alanlar ise 70.990 hektarı kaplamıştır.[663] 1960 yılında ekili arazi 595.612 hektar artarak 1.744.743 hektara ulaşmıştır.[664]

DP iktidarında Konya'da hububat olarak buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır ve mahlut ekimi sürekli olup zaman zaman kaplıca ve darı da ekilmiştir. Bu dönemde baklagil olarak nohut, fasulye, mercimek, fiğ, burçak ve bakla; sınai bitkilerden ise patates, şeker pancarı, kenevir, afyon, keten, soğan, sarımsak ve susam ekimi yapılmıştır. Tablo XXI'de görüldüğü üzere DP iktidarında özellikle sınai bitkilerle hububatın ekildiği alanlar arttırılmıştır. Sınai bitkilerdeki bu artış şeker pancarı ekimi ile ilgilidir.[665]

Tablo XXI: Hububat, Bakliyat ve Sınai Bitkiler (Konya 1950 ve 1960)

Ürünler	Ekilen Alan- Hektar			Alınan Ürün-Ton		
	1950	1960	Artış Oranı	1950	1960	Artış Oranı
Hububat	888.310	1.684.203	%90	646.437	2.104.448	%225
Bakliyat	21.142	38.349	%80	22.061	26.038	%18
Sınai Bitkiler	16.822	215.726	%1.182	38.479	490.518	%1.175

DP dönemi boyunca Konya hububat ekiminde ve üretiminde Türkiye'de ilk sırayı almıştır. Hububat içerisinde buğday, arpa, yulaf ve mahlut hem ekimde hem de üretimde ilk sırada gelmiştir.[666] Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere bu süreçte il genelinde hububatın hem ekim alanı genişlemiş hem de üretimi artmıştır.[667]

663 **Zirai Bünye ve İstihsal 1946-1953**, Yayın No: 531, İUM, Ankara 1954, s. 4.

664 **Zirai Bünye ve İstihsal 1958-1960**, Yayın No: 421, İGM, Ankara 1962, s. 59.

665 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 59; Konya'da şeker üretimi 1954 yılında 16.100 ton, 1955'te 22.325 ton, 1956'da 27.905 ton, 1957'de 31.966 ton, 1958'de ise 35.272 tondur. **BCA**, 30-1-0-0/105-654-1, 1959.

666 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 215.

667 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 59.

Tablo XXII: 1950'li Yıllarda Konya'da Hububat Ekimi ve Üretimi

Ürünler	Ekilen Alan- Hektar			Alınan Ürün-Ton		
	1950	1958	1960	1950	1958	1960
Buğday	546.895	1.040.000	1.072.000	350.445	1.268.000	1.310.000
Arpa	219.810	327.000	377.592	177.248	419.000	499.673
Çavdar	63.426	71.693	73.514	53.360	75.373	81.977
Yulaf	38.200	80.978	113.577	42.000	103.266	160.000
Mısır	2.422	1.501	1.520	6.952	2.184	2.789
Mahlut	17.257	50.300	46.000	15.982	46.464	50.000

Konya'nın iktisadi ve ticari varlığı büyük ölçüde hububat tarımına bağlıydı. Bu nedenle kuraklıktan endişe ediliyor ve bu tehlike ortadan kalktığında büyük sevinç yaşanıyordu.[668] Sonbahar yağışlarının geç başlaması ekim işlerinin yavaşlamasına neden oluyordu. Çünkü yetersiz yağışlarda tarlalar zor işleniyordu. Ekimin yapıldığı sonbahar ile ekinlerin geliştiği ilkbaharda düşen yağışlar çiftçinin yüzünü güldürüyordu. Yağışların istenilen seviyede olması üretim rekorunu da beraberinde getiriyordu.[669]

Konya'da 1952 yılında zirai üretimde rekor kırılarak Türkiye hububatının %11'i üretilmiş ve bundan 327.000 TL'lik gelir sağlanmıştır. 1954'te yaşanan kuraklığa rağmen hububat üretimi 841.926 ton olmuş ve Türkiye'deki hububat ekim sahasının %11,2'si, üretiminin ise %13'ü Konya'dan elde edilmiştir. 1958 yılında hububattan sağlanan gelir ise 720.000 TL'dir.[670]

Bakliyat ekiminde 1952 yılında Afyon ve Balıkesir'den sonra Türkiye'de üçüncü sırada yer alan Konya hem ekilen saha hem de elde edilen ürün olarak nohutta başı çekmiştir. Aynı yıl 12.155 hektarlık alana ekilen nohuttan 13.344

668 1927-1933 seneleri arasında yaşanan büyük kuraklık, Konya'yı çok kötü etkilemiş ve il genelinde pek çok köyün dağılmasına sebep olmuştur. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 5, 25.02.1951, s. 845-846.

669 Yağışlar için köylüler yağmur duası ve şükür duasına çıkmıştır. **Yeni Meram**, 30 Mayıs 1953; **Yeni Konya**, 4 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 7 Kasım 1957.

670 **Yeni Meram**, 25 Aralık 1952; **Yeni Meram**, 26 Ekim 1954; **Yeni Meram**, 16 Aralık 1954; **Yeni Konya**, 18 Ocak 1958.

ton ürün elde edilmiştir. 1960'ta ise 7.285 hektardan 10.128 ton nohut üretimiyle Konya, Türkiye'de ilk sırayı almıştır.[671]

Sınai bitkilerden olan haşhaşın ekiminde Türkiye'de dördüncü sırada yer alan Konya'da, Şeker Fabrikasının kurulmasından sonra pancar ekimine önem verilmiştir. Pancar; 1952 yılında 2.870, 1954'te 8.700, 1956'da 11.500, 1958'de 13.133 ve 1960'ta ise 21.358 hektara ekilmiştir. Pancar üretimi 1952 yılında 83.125 ton iken 1960'ta 422.847 tona yükselmiştir. Böylece Konya, pancar üretiminde de birinci sırayı almıştır. Çiftçiye ödenen para ise 1954 yılında 6.250.000 TL iken 1956'da 15.000.000 TL'ye ulaşmıştır.[672]

Pancar ekimine elverişli bölgeler olarak ilk etapta Ilgın, Beyşehir ve Seydişehir ilçeleri belirlenmiştir. Pancar tarımını teşvik etmek ve üretimi arttırmak için Şeker Genel Müdürlüğü ve Konya Valiliği tarafından çeşitli faaliyetler düzenlenmiştir. Buna göre çiftçiye 1954 yılında erken söküm primi verilmiş, 1955'te 6.000 ton parasız küspe dağıtılmıştır.[673] 1956 yılında ise pancar alım fiyatlarına 1,5 kuruş zam yapılmış ve ürünlerini uzak mesafeden getiren üreticiler için taşıma tazminatı ödenmiştir. Bunlara ilaveten kampanya dönemlerinde iyi kalitede pancar yetiştirenlere de çeşitli hediyeler verilmiştir.[674]

Neticede tüm bu çabalar sonuç vermiş, 1954 yılından 1959'a kadar pancar tarımı yapan çiftçi sayısında %88, ekim sahasında %73, pancar rekoltesinde %129, üretilen şekerde %119 ve çiftçiye ödenen parada ise %367'lik bir artış kaydedilmiştir.[675]

1950'li yıllarda ürün çeşitliliğini arttırmak amacıyla Konya'da tütün ekimi denemeleri yapılmıştır. Tekel Bakanı Sıtkı Yırcalı'nın tütün ekimine izin verileceğini söylemesi üzerine 1952 yılından itibaren Ermenek, Hadim, Bozkır, Seydişehir, Beyşehir, Merkez, Karaman, Ereğli ve Akşehir ilçelerinde hazırlıklara başlanmıştır.[676]

---

671 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 96.

672 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 96; **Yeni Konya**, 9 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1957; **Yeni Meram**, 20 Ekim 1957.

673 **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 30 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 30 Kasım 1955.

674 **Yeni Konya**, 4 Haziran 1956; 7.500 TL değerindeki Çekoslovak yapımı 6 inçlik su motoru bu törende verilen en büyük ödül olup bunu Alakova köylüleri kazandı. **Yeni Konya**, 24 Şubat 1958.

675 **Yeni Konya**, 29 Ağustos 1959.

676 **Yeni Meram**, 3 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 12 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 21 Mart 1952.

2.2.2. Meyvecilik, Sebzecilik ve Bağcılık

DP iktidara geldiğinde ülkedeki meyve ağacı sayısı 36.544.000 adet iken 1960 yılına gelindiğinde bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda 62.415.000 adete yükselmiştir. Buna bağlı olarak artan meyve üretimi de 498.362 tondan 794.800 tona ulaşmıştır.[677]

Konya'da 1950'li yıllarda özelikle Ereğli, Hadim, Karaman, Bozkır, Akşehir ve Ermenek ilçelerinde meyvelik sahalar oldukça geniş bir yer tutmuştur. Bu dönemde daha çok elma, armut, kayısı, ayva, dut, erik, fıstık, badem ve ceviz ağaçları dikilmiştir. Meyveli ağaç sayısı il genelinde 1950 yılında 1.390.000 adetken 1952'de 1.506.000 adete ulaşmıştır.[678]

1950'li yıllarda meyveciliğin geliştirilmesi için mevcut meyveliklerin ıslah edilmesi ile köylerde toplu ve şahıslara ait yeni meyvelikler kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. İlk etapta Ermenek, Merkez, Akşehir, Çumra, Hadim, Karaman ve Kadınhanı ilçelerinde 513 dekarlık meyve bahçesi hazırlanmıştır. Bununla birlikte Marshall yardımıyla 8 köyde örnek fidanlık kurulmuştur. Örnek fidanlıkların yerleri köylüler tarafından hazırlanırken fidanların temini ve dikimi ise Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından yapılmıştır.[679]

Konya'da 1952-1954 yılları arasında Merkez'in Harmancık ve Hatıp köyleri; Karaman'ın Göztepe, Bardas, Pınarbaşı, Kılbasan ve Gözlü köyleri; Hadim'in Gerez, Holaslar ve Avşar köyleri; Bozkır'ın Ahırlı ve Bademli köyleri; Kadınhanı'nın Sarayönü ve Bayramlı köyleri; Akşehir'in Nadir köyü, Ereğli'nin Zanapa köyü, Ilgın'ın Orhaniye köyü ile Karapınar ve Seydişehir merkezlerinde meyveli fidanlıklar kurulmuştur. Böylece 1.522 dekarı toplu, 2.221 dekarı da münferit olmak üzere toplamda 3.643 dekar meyvelik vücuda getirilmiş ve buralarda 88.862 adet fidan dikilmiştir.[680]

Ilgın'a bağlı Karaköy'de 1955 yılında 40 dekar meyvelik tesis olunarak 1.200 adet Amasya elması ve Ankara armudu fidanının dikimi sağlanmıştır. 1957'ye gelindiğinde Konya'da 19.778 dekar meyvelik oluşturulmuştur. Toplu

---

677 Meyveler; armut, ayva, dut, elma, erik, incir, kayısı, zerdali, kiraz, kızılcık, şeftali ve vişnedir. **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 219; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 200.

678 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Yeni Meram**, 6 Aralık 1954.

679 **Yeni Meram**, 1 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 15 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 17 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 6 Aralık 1954.

680 **Yeni Meram**, 6 Aralık 1954.

meyvelikler ise 1958 yılında 38 köyde 3.200 dekar alana ulaşmıştır. DP iktidarı boyunca il genelinde örnek fidanlıkların kurulmasına devam edilmiştir.[681]

1950'li yıllarda dağlık bölgelere de meyveli ağaç dikilmesine ve buralarda aşılama faaliyetlerine önem verilmiştir. 1955'te dağlık bölgelere 173.450 adet muhtelif meyve fidanı dikilirken Bozkır, Hadim, Çumra, Beyşehir, Ermenek ve Karaman'da 23.700 ahlat ağacı, 6.000 armut aşı kalemi ile aşılanmıştır. Ayrıca Tarsus'tan getirtilen 2.000 zeytin aşı kalemi ile de 13.220 dekar yabani zeytinlik ıslah edilmiştir.[682]

Karaman, Hadim ve Ermenek ilçelerinde 1953 yılından itibaren Antep fıstığı aşılama çalışmaları devam etmiş ve yıllık 4.000-6.000 civarında aşı yapılmıştır. 1956'da Hadim, Karaman, Bozkır ve Ermenek'te 40.000 yabani ağaca Antep fıstığı, ahlat ve zeytin aşısı yapılmıştır. 1957'de ise il genelinde 87.000 yabani meyve ağacı aşılanmıştır.[683]

Aşılama faaliyetlerinin yanında kıraç bölgelerde bademlikler kurulmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda Akşehir, Beyşehir, Çumra, Ermenek, Ilgın ve Kadınhanı ilçelerine 350 kg badem tohumu ekilmiştir. Konya genelinde sürdürülen ağaçlandırma çalışmaları DP iktidarı boyunca devam etmiştir.[684]

DP döneminde sebzeciliği ıslah etmek ve geliştirmek amacıyla örnek sebzelikler kurulmuş, kaliteli sebze tohumları ve fideleri dağıtılmıştır. 1955 yılında Konuklar Devlet Çiftliğinde yetiştirilen iyi cins lahana, pırasa, marul, domates, biber gibi sebze tohumları, hiç sebze yetiştirilmeyen veya düşük kalitede yetiştirilen köylerde önder çiftçiler tarafından ekilmiştir. Aynı yıl Merkez'e bağlı Zivecik köyündeki örnek sebzeliğe 10.000 adet domates, biber ve patlıcan fidesi ekimi yapılmıştır. 1956 yılında Karaaslan Fidanlığında geniş bir alana ekilen sebzelerden ilk olarak ıspanak hasat edilmiştir.[685]

Ziraat Müdürlüğü, 1957 yılında çiftçilere iyi cins sebze tohumları dağıtmıştır. Ayrıca köy halkının sebzecilik yapmasını teşvik ve temin amacıyla Akşehir, Kadınhanı, Çumra, Karaman, Beyşehir ve Merkez ilçelerine bağlı toplam 10

681 **Yeni Meram**, 2 Mart 1955; **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 18 Mart 1958.

682 **Yeni Meram**, 19 Aralık 1955.

683 **Yeni Meram**, 18 Mayıs 1953; **Yeni Konya**, 19 Haziran 1956; **Yeni Meram**, 14 Temmuz 1956; **Yeni Konya**, 27 Mart 1957; **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1957.

684 **Yeni Konya**, 24 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 2 Nisan 1957.

685 **Yeni Meram**, 24 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 10 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 29 Ocak 1956.

köyde sebzelikler kurulmuştur. Bunlara ilaveten sebze tarımı yapan çiftçilere 120.000 iyi cins sebze fidesi dağıtılmıştır. Sonuçta 1950 yılında 2.700 hektarlık alanda yapılan sebze ekimi 1957'de 14.867 hektara ulaşmış ve sebze üretiminde artış yaşanmıştır.[686]

DP'li yıllarda üzüm yetiştiriciliğine de önem verildi. 1950 yılında ülke genelinde 561.119 hektar alanda gerçekleştirilen üzüm ekimi 1960'ta 757.120 hektara yükseldi. Bu artışa bağlı olarak üzüm üretimi de 1.399.337 tondan 2.775.200 tona çıktı.[687]

Türkiye'nin önemli üzüm yetiştirilen merkezlerinden birisi olan Konya'da 1950'li yıllarda bağcılık da geliştirilmeye çalışıldı. Bu dönemde üzüm ekim alanında ilk sırada bulunan Konya, üretimde İçel, Gaziantep ve Manisa'dan sonra geldi. İl genelinde 1950 yılında 45.317 hektarlık alana ekilen üzümden 120.466 ton ürün elde edilirken 1960'ta 76.404 hektar araziden 190.743 ton üzüm alındı.[688]

DP iktidarında köylerde yeni bağlık alanlar da kurularak çiftçinin tek taraflı tarımdan kurtarılması amaçlandı. Böylece çiftçiye alternatif tarım sunulmaya çalışıldı. Ayrıca bu dönemde filoksera hastalığının tahribatına maruz kalan bağlar da yeniden ele alındı.[689] Bu kapsamda Akşehir, Beyşehir, Cihanbeyli, Çumra, Karaman ve Merkez ilçelerde 1.261 dekarlık filokseralı bölgeyi de içine alan 3.005 dekarlık bağ sahası hazırlandı.[690] Çiftçiler 1954'e kadar toplamda 2.846 dönüm üzüm bağı kurdu. Teknik Ziraat Teşkilatı da 1952-1953 yıllarında 3.887 dönüm bağlık alan tesis etti. Yeni kurulan bağlara filoksera hastalığına dayanaklı olan Amerikan asma çubuğu dikildi. 1954 yılı içinde Konya iline tahsis edilen asma çubuğu adedi 100.000'i buldu.[691]

Konya coğrafyasına 1955 yılında 2.417 dekar yeni bağ kuruldu ve filokseralı bölgeler için tahsis edilen 100.000 asma fidanı Akşehir, Ilgın, Kadınhanı ve Beyşehir'e gönderildi. 1956'da Tarım Bakanlığından temin edilen Amerikan asma fidanlarından 68.700'ü Akşehir'e, 45.000'i Beyşehir'e, 15.000'i Seydişehir'e ve

---

686 **Yeni Konya**, 11 Mart 1957; **Yeni Konya**, 29 Mayıs 1957; **Yeni Meram**, 21 Ekim 1957.

687 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 219; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 200.

688 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 59.

689 XIX. yüzyılda Amerika'da varlığı keşfedilen filoksera, asma köklerine yapışarak suyunu emen ve kökü tamamen kurutan bir parazittir. Özkan Keskin, "Üzümün Bağı Asmanın Kurdu: Osmanlı İmparatorluğunda Filoksera İle Mücadele", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, S XXX/2, 2015, s. 479-480.

690 **Yeni Meram**, 28 Aralık 1952; **Yeni Meram**, 15 Ocak 1953.

691 **Yeni Meram**, 20 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 4 Şubat 1955.

10.800'ü de Ilgın'a dikildi.[692] 1957'de 180.000 Amerikan asma fidanı ile 150.000 bağ çubuğu verildi. Kurulacak yeni bağlar köy halkının malı oldu. Aynı yıl 7 köyde küçük sulama tesisi yaptırılarak 24.078 dekar bağ oluşturuldu. 1958'de ise Teknik Ziraat Müdürlüğü, bağ ve bahçeler için 150.000 asma ve 79.000 fidan dağıttı. 1958 yılına gelindiğinde Konya'da toplu bağ tesisleri, 55 köyde 11.300 dekar alanda tesis edildi.[693]

1950'li yıllarda meyveciliğin ve bağcılığın yaygınlaştırılması adına sergiler de düzenlendi. Bu doğrultuda 1955 yılında Ereğli'de açılan elma sergisi büyük ilgi gördü. 24 yarışmacının katıldığı sergide derece alanlara çeşitli hediyeler verildi. Beyşehir ilçesine bağlı Üzümlü bucağında 1955 ve 1956 yıllarında üzüm sergisi açıldı. Derece alanlara pülverizatör, kükürt körüğü, budak makinesi gibi tarım araçları hediye edildi. Ermenek ilçesi Uğurlu köyünde 1956 ve 1957 yıllarında üzüm sergisi açıldı. Sergiye Fariske, Sarıveliler, Adiller, Lamos, Mençek ve Turcalar köylerinden kalabalık bir grup katıldı. Dereceye giren 13 kişiye çeşitli hediyeler verildi.[694]

2.2. Tarımda Makineleşme

1950'li yıllarda tarımsal modernizasyon, makineleşmenin özellikle de traktör kullanımının yaygınlaştırılmasıyla temellendirilmiştir.[695] Üçüncü Menderes Hükûmeti programında, çiftçinin modern zirai aletlerle donatılacağı ve böylece kağnı ile karasabanın tarihe karışacağı vurgulanmıştır.[696]

DP döneminde ülkedeki ekili topraklarda %55'lik bir artış meydana gelmiştir. Traktörle işlenen arazi 1.244.000 hektardan 3.160.000 hektara, hayvanla işlenen arazi ise 13.298.000 hektardan 20.067.00 hektara yükselmiştir. Bunun yanında 2.495.256 olan çift hayvan sayısı 2.647.695'e, 16.585 olan traktör sayısı ise 42.136'ya ulaşmıştır.[697]

---

692 **Yeni Meram**, 21 Mart 1955; **Yeni Konya**, 30 Nisan 1956.

693 **Yeni Konya**, 6 Mart 1957; **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 18 Mart 1958.

694 **Yeni Meram**, 20 Eylül 1955; **Yeni Meram**, 24 Eylül 1955; **Yeni Meram**, 6 Ekim 1956; **Yeni Konya**, 11 Eylül 1957.

695 Albayrak, **age.**, s. 336.

696 Neziroğlu-Tuncer, **age.**, s. 1023.

697 **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 197; 1953 yılında DP Meclis Grubunda konuşan Tarım Bakanı'na göre Marshall Planı doğrultusunda Türkiye'ye doğrudan doğruya 7.449 traktörün ithali sağlanmıştır. Marshall Planı dışında Avrupa ülkelerinden ise 394 traktör ithal edilmiştir. **DPMGMZ**, C 3, 20.01.1953, s. 9-11.

Traktörler, ekili alanların genişlemesinde çok önemli rol oynamıştır. Bir çift öküz ile 5-10 hektar toprak ekilebilirken aynı sürede bir traktör ile 75 hektara kadar toprak ekilebilmiştir.[698] Bu dönemde hayvanla işlenen arazinin de artmasında toprak reformu nedeniyle küçük işletme sayısındaki artışın önemli etkisi olmuştur.[699]

Tarımda meydana gelen modernizasyon, Türkiye'nin yüz ölçümü ve ekili alan bakımından en büyük ili olan Konya'yı yakından ilgilendiriyordu. Zira makineleşme, hem ekili arazilerin hem de zirai üretimin artışında çok önemli ve başarılı bir rol oynuyordu. Tablo XXIII'te görüldüğü üzere ildeki üretim artışına bağlı olarak makineleşme de hızla artış gösterdi. 1952 yılında tahıl ekiminin %15 daha fazla olmasının sebebi ildeki traktör ve biçerdöver sayılarındaki artışa bağlıydı.[700]

Tablo XXIII: DP İktidarında Konya'daki Traktör ve Biçerdöver Sayıları

Yıl / Makine	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1959
Traktör	475	830	1.991	2.225	2.480	2.535	3.264
Biçerdöver	192	236	502	744	772	798	1.001

1950'li yıllarda Konya'daki traktörlerin büyük bir kısmı T.C. Ziraat Bankası öncülüğünde alınmıştır. 1955'te banka aracılığıyla Konya'ya tahsis edilen ve Zirai Donatım Kurumu Konya Şubesine gelen Minneapolis Moline Türk traktörleri büyük ilgi görmüştür. 4 senelik taksitle tamamı satılan ilk parti, alıcılarına Hükûmet Meydanı'nda düzenlenen törenle teslim edilmiştir. Türk traktörlerin öneminden ve ülke kalkınmasındaki hizmetinden bahseden Vali Göktan, traktör sahiplerine garanti kartlarını vermiştir. Ardından traktörler şehirde gösteri gezileri yapmıştır.[701]

698 Pamuk, **age.**, s. 228.

699 Albayrak, **age.**, s. 337.

700 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 113; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 243; **1953 İstatistik Yıllığı**, C 21, No: 360, İUM, Ankara, s. 257; **Yeni Meram**, 4 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 6 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 21 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 14 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 14 Haziran 1955.

701 **Yeni Meram**, 19 Mayıs 1955; **Yeni Meram**, 21 Mayıs 1955.

Konya'da en fazla traktör, ülkenin ekonomik durumuyla alakalı olarak 1950-1954 yılları arasında alınmıştır. Bu dönemde traktör sayısı dikkate alındığında Adana'dan sonra ikinci sırada gelen Konya'da selektör sayısı 1952'de 100 adet, traktörle çekilen pulluk sayısı ise 1.888 adettir. Ayrıca Ziraat Bakanlığı, Konya'da makineli tarım yapamayan köyler için de Valiliğe makine ve araçlar tahsis etmiştir. 1953 yılında 118 biçerdöver, 1955'te ise yonca tohumlarının temizlenmesinde kullanılan bir deküskütör gönderilmiştir.[702]

2.3. Çiftçinin Desteklenmesi

Türkiye'de 1950'li yıllarda tarımsal üretimi arttırmak için konunun en önemli paydaşlardan olan çiftçilerin desteklenmesine önem verilmiştir. Hükûmetler bunu il teknik ziraat teşkilatları, T.C. Ziraat Bankası, Zirai Donatım Kurumu, devlet üretme çiftlikleri, kooperatifler, fidanlıklar ve TMO gibi kurumlar yoluyla gerçekleştirmiştir.

DP iktidara geldikten sonra illerdeki teknik ziraat teşkilatlarını hareket geçirerek taşranın en ücra bölgelerine ulaşabilmiştir. Bu kapsamda faaliyetlerine hemen başlayan Konya Teknik Ziraat Teşkilatı; sahaya inerek çiftçi ile ekim, hasat ve harman zamanlarında sürekli temas hâlinde bulunmuştur. Kimyevi gübre denemeleriyle toprağın verimini artırmaya çalışmış, selektörlerden geçirilmiş ve ilaçlanmış nitelikli tohumlar dağıtmıştır. Zararlılarla mücadelede öncü olmuş ve nöbetleşe ekimin sağlanması için çalışmalar yapmıştır.[703]

Ziraat Teşkilatı, çiftçinin eğitilmesine de önem vermiştir. Bu doğrultuda ilçelerde ve köylerde kurslar açılmış, tarımla ilgili filmler izlettirilmiş, aylık bültenler yayınlanmış ve yıllık tarım kongreleri düzenlenmiştir. Ayrıca toplu köy çalışmaları kapsamında bağlık, meyvelik, sebzelik, fidanlık ve yoncalık gibi farklı alanlarda zirai tesisler oluşturulmuştur. [704]

Konya'da kimyevi yani fosforlu gübrenin çiftçiye tanıtılmasına öncelik veren Ziraat Teşkilatı, işe önce gübrenin faydalarını anlatmakla başlamıştır. Ardından Tarım Bakanlığı tarafından Konya iline tahsis edilen 20 ton süper fosfat

---

702 **1953 İstatistik Yıllığı**, s. 257; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 243; **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 113; **Yeni Meram**, 6 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 11 Nisan 1955.

703 **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 13 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 3 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 25 Şubat 1959; **Yeni Konya**, 2 Mart 1959.

704 **Yeni Meram**, 23 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 10 Mayıs 1955; **Çiftçi Bülteni**, 1 Haziran 1956, S 1, s. 1; **Yeni Konya**, 28 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 27 Nisan 1957; **Çiftçi Bülteni**, 1 Ekim 1957, S 4, s. 1.

gübresi Merkez, Akşehir, Beyşehir, Çumra, Bozkır, Ereğli, Cihanbeyli, Ilgın, Kadınhanı, Karaman, Karapınar ve Seydişehir'de toplam 133 çiftçiye bedelsiz dağıtılmıştır.[705] Bu ilk deneme başarıyla sonuçlanmış ve çiftçi, gübre atılan bir dekar araziden 15 ile 17 TL arasında kazanç sağlamıştır. Bu nedenle süper fosfat gübresine karşı büyük ilgi gösterilmiştir. Mecliste 1952 yılı için Konya'ya 20.000 ton gübre tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır.[706]

Konya'da 1952 yılında "Mahdut Mesuliyetli Konya ve Civarı Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatif Ortaklığı" pancar tarımını geliştirmek, üreticilerin ihtiyacına cevap vermek ve bu işlerle ilgili başka teşebbüslerde bulunmak amacıyla 30 yıl süre ve en az 16.500 TL sermaye ile kurulmuştur. Ardından "Akşehir, Ilgın ve Civarı Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifi" faaliyete geçmiştir. Kooperatif 1.970 ortağından 245.775 TL toplamıştır. Ortaklarının zirai alet ve makine ihtiyacını karşılayan bu kooperatifler, Pancar Ekicileri Bankasına da hissedar olmuştur.[707]

Afete maruz kalan ya da muhtaç durumda olan çiftçilere bu dönemde devlet yardımları da yapılmıştır. Bu yardımlarda Ziraat Teşkilatı yine aktif bir rol oynamıştır. 1950 yılında ihtiyacı olan çiftçiler için dağıtılacak 250 ton tohumluk buğday, Altınova Devlet Üretme Çiftliğinden temin edilmiştir.[708] 1952'de doğal afetlerden zarar gören çiftçilere 2.426 ton buğday ile 500 ton arpa dağıtılmıştır.[709] 1955 yılında Akşehir'deki afetzedelere 600 ton buğday ile 200 ton arpa verilmiştir. Aynı yıl Karaman'da ihtiyacı olan çiftçiler için 550 ton buğday ve 230 ton arpa tahsis edilmiştir. 1956'da 23.000 çiftçiye tohumluk dağıtılırken 1959'da bir önceki yıla göre üretimi düşük olan Çumra, Ereğli, Karaman ve Karapınar'a bağlı 231 köyde toplam 13.130 çiftçiye 9.850 ton tohumluk yardımı yapılmıştır.[710]

DP döneminde Zirai Donatım Kurumu da tarımsal kalkınmada önemli rol oynamıştır. Kurumun amacı Türk çiftçisini modern tarım araç ve gereçleriyle donatmak, ziraatta kullanılan her türlü alet ve suni gübreyi işletmek, sermaye

---

705 **Yeni Meram**, 6 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 31 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 1 Kasım 1951.

706 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 20.02.1952, s. 356; **Yeni Meram**, 13 Ekim 1952.

707 **BCA**, 30-18-1-2;129-63-8, 24.07.1952; **Yeni Meram**, 29 Mart 1953.

708 Tohumluklar ilaçlanmış, selektörden geçirilmiş ve çuvallanmış olarak dağıtılmıştır. **Öğüt,** 11 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 11 Ekim 1950.

709 İlçelere göre dağıtım için bk. **Yeni Meram**, 4 Aralık 1952.

710 **Yeni Meram**, 9 Ekim 1955; **Yeni Meram**, 26 Aralık 1955; **Yeni Meram**, 26 Ekim 1956; **Yeni Konya**, 3 Ocak 1959.

ortaklığı yapmak, tamirhaneler açmak ve böylece küçük çiftçiyi kalkındırmaktır. Konya'da kurumun makinelerine ve ürünlerine çiftçiler her zaman rağbet göstermiştir. Makineler ve ürünler başta T.C. Ziraat Bankası olmak üzere banka kredileriyle satılmıştır.[711] Bu dönemde T.C. Ziraat Bankası tarafından doğrudan veya kooperatifler aracılığıyla üreticilere tarımsal krediler de verilmiştir.[712] T.C. Ziraat Bankası ve onun finanse ettiği kurumların çiftçiye verdiği kredilerdeki büyük artış, ekonomik açıdan üretimin artmasına da hizmet etmiştir.[713]

Türkiye'de 1950'li yıllarda çok sayıda meyveli-meyvesiz fidan dağıtılmış ve bu durum meyveciliğin gelişmesinde önemli rol oynamıştır.[714] Konya'da fidanlar devlet üretme çiftlikleri, Konya Harası ile Karaaslan İl Fidanlığından karşılanmıştır.[715] Devlet üretme çiftlikleri sadece fidan değil nitelikli tohumlar da tahsis etmiştir. 1951'de çiftçilere Altınova, Gözlü ve Özden (Konuklar) çiftliklerinden temizlenmiş, iyi nitelikli ve ilaçlı tohumluk, ücret karşılığında verilmiştir. T.C. Ziraat Bankası da Konya'da çiftçiye borçlanma suretiyle 4.750 ton tohumluk dağıtmıştır. Aynı yıl muhtaç çiftçilere 5254 sayılı Kanun gereği 4.350 ton buğday, 400 ton da arpa ödünç olarak verilmiştir.[716]

Ülkedeki hububatı satın almak, stokta bulundurmak, bu surette hububat piyasasını tanzim ederek köylüyü korumak amacıyla kurulan TMO, DP iktidarında faal çalışan kurumlardan biri olmuştur. TMO'nun büyümesinde bu dönemde

---

711 Zirai Donatım Kurumunun Kadınhanı, Ilgın, Karaman, Karapınar ve Ermenek ilçelerinde temsilcilikleri bulunmaktaydı. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 8, 27.06.1951, s. 422; **Yeni Konya**, 31 Ağustos 1951; 1953 yılında aralarında Konya'nın da bulunduğu 13 bölge hâlinde çalışan şubeleriyle Zirai Donatım Kurumu tüm ülkeye yayıldı. **DPMGMZ**, C 3, 20.01.1953, s. 12-13; **Yeni Meram**, 12 Temmuz 1955.

712 Krediler için bk. **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 248-249; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 231-234.

713 İbrahim İnci, "Tarihsel Süreç İçinde Türkiye'de Tarımsal Makine ve Ekipmanların Modernizasyonu 1948-1960", **Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 7, S 13, 2022, s. 151.

714 Dağıtılan fidanlar için bk. **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 222.

715 Devlet üretme çiftliklerinden Altınova Devlet Üretme Çiftliği 1942'de kurulmuş olup 304.000 dekar arazisi vardır. 320.000 dekar araziye sahip Gözlü Çiftliği de aynı yıl kurulmuştur. Konuklar ise 1944'te kurulmuş olup 33.468 dekar araziye sahiptir. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 29.02.1952, s. 1346; 1952 yılında Özden Devlet Üretme Çiftliğinin adı Konuklar olarak değiştirilmiştir. **Yeni Meram**, 6 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 6 Aralık 1954; **Yeni Konya**, 16 Mart 1959.

716 **Yeni Konya**, 29 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 4 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 12 Ocak 1952.

inşa edilen ve yaklaşık 1.900.000 tona ulaşan silolar büyük rol oynamıştır.[717] Nitekim Türkiye'nin tahıl ambarı Konya'da ihtiyaç duyulan büyük bir silonun inşa edilmesi de bu dönemde gerçekleşmiştir.

Başbakan Menderes 1954 yılında 3. Hükûmet programını okurken: "Köy elektrifikasyonu davasına da başlanmış ve hatta ilerletmiş olacağız, radyo istasyonlarımızı, limanlar, hava meydanları, silolar, depolama ve yükleme tesislerimizin inşaatını da ikmal etmiş bulunacağız." demiştir.[718] Bu doğrultuda 1955'te yaklaşık 400 işçiyle Horozlu Han civarında inşaatına başlanan 60.000 tonluk silo, Konya'ya kazandırılan önemli yapılardan biri olmuştur.[719]

Değirmen ve ambarlarıyla birlikte maliyeti 11.000.000 TL olarak hesaplanan silo, 200 m genişliğinde ve 65 m yüksekliğinde inşa edilecektir. Danimarkalı Kristian ve Nielsen Firmasına ihale edilen inşaat için 1956 yılında 3.800.675 TL harcanmış ve inşaatın hemen tamamlanması için işçilerin fazla mesai yapmaları kabul edilmiştir.[720] 1957 yılında montaj aşamasına gelen 60.000 tonluk silonun inşaatında 7.500 ton çimento sarf edilmiştir. Nihayet 1958 yılında hububat alımına başlayan silo 18.000.000 TL'ye mal olmuştur. Günde 15 ton un üreten bir değirmeni de bünyesinde bulunduran silonun, 1959'da Göksu Hidroelektrik Santralinden enerji alınması için 1.000.000 TL'lik bir protokol imzalanmış ve TMO'ya teslim edilme süreci başlatılmıştır.[721]

Konya'ya inşa edilen büyük silonun yanında Pınarbaşı, Meydan, Cihanbeyli ve Kulu'da 10.000 tonluk, Karapınar'da 6.000 tonluk, Karaman ve Arıkören'de 4.000 tonluk, Ayrancı'da ise 2.000 tonluk çelik silolar da 1956 yılında ihaleye

---

717 Nadir Yurtoğlu, **Demokrat Parti Dönemi Tarım Politikaları ve Siyasi, Sosyal, Ekonomik Hayata Tesirleri (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2014, s. 174; **T.C. Resmî Gazete**, 13 Temmuz 1938, S 3958, s. 1015.

718 Neziroğlu-Tuncer, **age.**, s. 1028.

719 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 5, 18.12.1955, s. 210; **Yeni Meram**, 19 Ağustos 1955.

720 **Yeni Meram**, 19 Ağustos 1955; **Cumhuriyet**, 20 Ağustos 1955; 1956 yılında DP Meclis Grubu toplantısında Rüştü Özal ile Muammer Obuz, Konya'da inşa edilen çelik silo inşasında yolsuzluk yapıldığı ve devletin zarara uğratıldığı iddialarını gündeme getirmiştir. **DPMGMZ**, C 6, 17.04.1956, s. 22-54; 1956'da Bakanlar Kurulu tarafından Milli Korunma Kanunu'nun 4180 sayılı Kanun'la muaddel 19. maddesine göre günde 3 saate kadar fazla mesai yapılmasına izin verilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/142-15-7, 15.02.1956; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 20.02.1957, s. 373.

721 **Yeni Konya**, 29 Ocak 1957; **Cumhuriyet**, 26 Nisan 1958; **Öz Demokrat Konya**, 4 Mart 1959.

çıkarılmıştır. DP iktidarında inşa edilen bu silolar sayesinde il genelinde büyük bir eksiklik giderilmiş ve hububatın uzun süreli korunması sağlanmıştır.[722]

TMO, hububat alımı yaparak çiftçiyi desteklemiştir. Nitekim Konya Ofis Bölge Müdürlüğü; 1950'de 94.209 ton, 1951'de yaklaşık 200.000 ton, 1952'de ise 331.000 ton tahıl almıştır. 1953 yılında 443.079 ton tahıl alımı yapan ofis, çiftçiye 300.000 TL ödeme gerçekleştirmiştir. Ofis, 1955'te Konya bölgesi dâhilinde Karaman, Sudurağı, Beyşehir, Hüyük, Çumra ve Kavak'ta alım merkezleri açmıştır. Aynı yıl Merkez, Akşehir, Beyşehir, Bozkır, Ilgın, Kadınhanı, Karaman ve Seydişehir'de haşhaş alımına başlanmıştır.[723]

Ofis Konya Bölge Müdürlüğü 1 Haziran 1955 tarihinden 31 Mart 1956'ya kadar üreticiden toplam 1.171.436 ton hububat ve 195 ton pirinç satın almıştır. Bunun karşılığında üreticiye 332.563.130 TL ödenmiştir. Bölge Müdürlüğü 1956 yılında ihraç ettiği ürünlerden toplam 108.569.494 TL karşılığında döviz temin etmiştir.[724]

2.4. Zirai Mücadele

Konya'da 1950'li yıllarda ekili arazilere, meyveliklere ve bağlara zarar vererek tarımsal üretimi olumsuz etkileyen yabani otlara, kemirgenlere ve haşerelere karşı mücadele edildi. Yabani otlarla mücadelede pülverizatör veya uçak kullanıldı. Ancak otlar, tarlalarda dağınık bir vaziyette bulunuyorsa mücadele zorunlu olarak elle yapıldı. 1959 yılında 18 ilçede toplam 1.395.550 dekarlık hububat sahası yabancı otlardan temizlendi.[725]

Teknik Ziraat Teşkilatı, yabancı otlarla mücadelenin yanında fare ve gelengi taraması da yaptı. Bunun sonucunda 1952 yılında 200.000 dekar, 1954'te 683.570 dekar, 1956'da 400.000 dekar, 1957'de ise 126.000 dekar arazi fare ve gelengiden temizlendi.[726]

---

722 Hükûmet 1953'te buğday üretiminin artması sonucunda yaşanan depolanma sorunu nedeniyle ABD ile 1956 yılında anlaşarak çelik silolar kurma kararı almıştır. **DPMGMZ**, C 4, 14.02.1956, s. 97; **Yeni Meram**, 10 Temmuz 1956.

723 **Yeni Meram**, 11 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 2 Mart 1952; **Yeni Meram**, 7 Mart 1953; **Yeni Meram**, 3 Haziran 1955.

724 **Yeni Konya**, 10 Nisan 1956.

725 **Yeni Meram**, 13 Mayıs 1954; **T.C. Resmî Gazete**, 21 Ocak 1956, S 9213, s. 13440; **Yeni Konya**, 26 Nisan 1958; **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1959.

726 **Yeni Meram**, 3 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 3 Ocak 1955; **Yeni Konya**, 28 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 21 Mart 1957; **Yeni Konya**, 26 Temmuz 1957.

1950-1960 yılları arasında Merkez, Ermenek, Akşehir, Beyşehir, Bozkır, Ereğli ve Karaman ilçelerinde genellikle İtalyan, Fas ve güdük çekirgelerine karşı başarıyla mücadele edildi.[727] Ayrıca toprak piresi, zabrus, bambul, kımıl ve süne gibi haşerelerle de savaşıldı. Mücadele edilen bölgelerin genişliğine göre ya pülverizatörlerle ya da uçaklarla ilaçlama yapıldı. Ordu birlikleri ve köylüler de araçlarıyla mücadeleye destek verdi.[728]

Konya Teknik Ziraat Teşkilatı, 1959 yılında Akşehir, Beyşehir, Doğanhisar, Ereğli, Ilgın, Kadınhanı, Sarayönü ve Merkez ilçelerinde toplam 200.000 dekarlık hububat sahasında kımıl mücadelesine girişti. Bu mücadelede 20 teknik eleman, 52 makinist ve flamacı, 3 uçak, 24 motorlu vasıta ve 150 körük kullanıldı. Üç haftada uçak ve kara ekipleri tarafından 130 ton ilaç sarf edilerek 76.000 dekar arazi ilaçlandı ve haşerelerin %90'ı toprağa indi. Mücadele sonucunda 11.000.000 TL'lik mahsul kımıl haşeresinden kurtarıldı ve 1.450.000 TL harcandı.[729]

Tarlalarda verilen mücadelenin yanında ağaçlara ve meyvelere zarar veren kırmızı örümcek, ağ kurdu, iç kurdu ve göveleklerle de savaşıldı. Meyve ağaçları üzerindeki ökse yani gövelek isimli parazit, ağacı kaplayarak kurutmaktaydı. Ziraat ekipleri özellikle bu hastalığa karşı bahçelerde uygulamalı olarak vatandaşa örnek olmaya çalıştı.[730]

Teknik Ziraat Teşkilatının önderliğinde sürdürülen mücadele kapsamında 1952 yılında il genelinde 436.383 elma, 82.335 armut, 69.847 erik ve 181.338 de diğer ağaçlar olmak üzere 769.903 adet meyveli ağaç ilaçlandı. Bu iş için 7.900 kg kurşun arseniyat ile 200 kg arsenet kullanıldı ve 24.909 TL harcandı. 1954 yılında 2.283.936 meyve ağacını ilaçlayan Ziraat Teşkilatı, 5.000 meyve ağacını da ökseden temizledi. Bunun yanında Adana, Antep, Antalya, Mersin ve Hatay'da yetişen sebze fideleri ile meyve fidanlarında herhangi bir bulaşıcı hastalık tespit edildiğinde Konya'ya girişleri yasaklandı.[731]

---

727 **Yeni Konya**, 25 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 8 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 21 Haziran 1955.

728 **Yeni Meram**, 19 Mart 1952; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 1, 30.06.1954, s. 299; **Yeni Meram**, 4 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 17 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 14 Haziran 1957; **Yeni Konya**, 16 Nisan 1959.

729 **Yeni Konya**, 6 Mayıs 1959; **Yeni Konya**, 26 Mayıs 1959; **Öz Demokrat Konya**, 26 Mayıs 1959; **Yeni Konya**, 8 Temmuz 1959.

730 **Yeni Meram**, 18 Mart 1952; **Yeni Meram**, 27 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 1 Aralık 1954.

731 **Yeni Meram**, 3 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 3 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 11 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 13 Ocak 1955.

Bağlık alanlarda ise filoksera hastalığına karşı tedbirler alındı. Bu hastalığın tedavisi olmadığından hastalanan asmalar sökülüp atıldı ve yerine filokseraya dayanıklı olduğu için Amerikan asmaları dikildi. 1959 yılında Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Ilgın ve Kadınhanı'nda 12.380 hektar araziye bu hastalık bulaştı.[732]

2.5. Çiftçiyi Topraklandırma Çalışmaları

CHP tarafından 1945 yılında kabul edilen 4753 Sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile arazisi olmayan veya yetmeyen çiftçileri veya çiftçilik yapmak isteyenleri, aileleri ile birlikte geçimlerini sağlayacak ve iş kuvvetlerini değerlendirecek ölçüde araziye sahip kılmak amaçlandı.[733]

1947-1950 yılları arasında 1.463.833 dönüm toprak dağıtımı yapıldı. DP iktidara geldiğinde Türkiye'de toprak sahibi ailelerin sayısı 2.879.477 iken hâlâ toprağı olmayan ailelerin sayısı 1.109.509'u bulmaktaydı.[734] DP hükûmetleri, bu Kanun'un büyük toprakların dağıtılmasıyla ilgili maddesini değil, devlet mülkiyetindeki arazi ve meraların küçük üreticilere ve topraksız köylülere dağıtılmasıyla ilgili maddelerini uyguladı.[735]

1950 yılında ülke genelinde 333 köyde 18.589 aileye 820.194 dönüm arazi dağıtıldı ve 422.196 dönüm mera tahsis edildi. DP dönemi boyunca dağıtılan arazi ve mera 1.000.000 dönümün altına düşmedi. Hatta 1953 ve 1954 yıllarında dağıtımı yapılan arazi 2.000.000 dönümün üstüne çıktı. 1951-1959 yılları arasında toplam 4.079 köyde 333.963 aileye 17.312.615 dönüm arazi dağıtıldı.[736]

Türkiye'nin en geniş arazisine sahip Konya'nın önemli sorunlarından biri de toprak ve mera meselesiydi. DP iktidarının bu meseleye eğilerek çiftçiyi topraklandırmaya başlaması, kamuoyunda takdirle karşılandı. Hükûmet bu konuda hassasiyet gösterdiği için il genelinde toprak dağıtımları ve mera tahsisleri vali ve milletvekillerinin de hazır bulunduğu törenlerle yapılıyordu. Köylüler davullarla ve zurnalarla bayram havası içerisinde hükûmete şükranlarını sunuyordu.[737]

---

732 **Yeni Konya**, 22 Nisan 1959.

733 **T.C. Resmî Gazete**, 15 Haziran 1945, S 6032, s. 8893.

734 Albayrak, **age.**, s. 341.

735 Pamuk, **age.**, s. 228.

736 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 250; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 235; 12 Eylül 1953 tarihine kadar ülkenin farklı yerlerinde 191 köyde 13.224 aileye 615.884 dönüm ve 1.421 göçmen ailesine de 94.948 dönüm toprak dağıtıldı. Ayrıca 480.412 dönüm mera tahsis olundu. Bu suretle dağıtılan toprak toplamı 1.191.245 dönüme ulaştı. **CCBA**, 03003097-1, 13 Eylül 1953.

737 **Yeni Konya**, 6 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 17 Kasım 1951.

Toprak dağıtımı ve mera tahsisi işini illerde kurulan komisyonlar yapmıştır. Tablo XXIV'te görüldüğü üzere DP döneminde ilk etapta 3 olan Konya'daki toprak komisyonu sayısı 8'e kadar yükselmiştir.[738]

Tablo XXIV: DP İktidarında Konya'da Görevli Toprak Komisyonları

Komisyon	Görev Yeri
4 No.lu	Çumra
29 No.lu	Merkez
32 No.lu	Karapınar
40 No.lu	Cihanbeyli
51 No.lu	Kadınhanı
54 No.lu	Akşehir
70 No.lu	Karaman
73 No.lu	Ereğli

Komisyonlar hazineye ait elverişli arazileri tespit ederek kadastro işini yaptıktan sonra dağıtıma başlamıştır. Konya'da ilk kez 17 Haziran 1951 tarihinde yapılan Toprak Bayramı'nda Merkez'e bağlı Karaaslan, Eröldüren ve Tatlıcak köylerinde toprak dağıtımı yapılmıştır. Devletin tasarrufu altında bulunan araziler, köylülere 20 sene taksitle ve cüzi miktarlarla verilmiş olup ilk 5 yıl ödeme yapılmayacaktır. Ardından Göçü köyünde 88 vatandaşa 11.599 dönüm arazi tevzi edilmiştir. Ovakavağı ve İsmil'de ise 169 vatandaşa 20.295 dönüm toprak dağıtılmıştır.[739]

1951 yılı içinde il genelinde 665 yerli aileye 375.194 TL değerinde 83.017 dekar tarla dağıtılarak tapuları verilmiştir. Bunun yanında köylere 433.885 dekar mera, 1.360 göçmen ailesine de 167.754 dekar tarla tevzi edilmiştir.[740]

Konya'da 1952 yılında 29, 40, 51 ve 54 No.lu toprak komisyonları görev yapmıştır. Merkez'de Yarma, Tatlıkuyu, Sakyatan, Hayıroğlu, Zencirli, Çaltı, Yukarıpınarbaşı, Sarıcalar, Çandır, Alakova, Eğribayat, Çengilti, Acıdort, Çaldere,

738 **Yeni Meram**, 28 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 23 Aralık 1955.
739 **Yeni Konya**, 19 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 1 Ekim 1951.
740 **Yeni Meram**, 2 Mart 1952.

Kale ve Şatır olmak üzere 15 köyden 874 aileye 1.545.000 TL değerinde, 7.024 dekarı göçmenlere olmak üzere 112.025 dekar arazi dağıtılmıştır. Cihanbeyli'de Karabağ, Kırkışla, Yapalı, Dedeler ve Zıvarık köylerinde toplam 801 aileye 243.911 TL değerinde, 35 dekarı göçmenlere olmak üzere 77.875 dekar arazi tevzi edilmiştir. Kadınhanı'nda Karatepe, Kabacalı, Yenicekaya, Gökez, Karahısarlı, Busat, Atlantı, Başhüyük, Saçıkara, Sarayönü, Kolukısa ve Ertuğrul köylerinde 1.298 aileye 451.319 TL değerinde, 53 dekarı göçmenlere olmak üzere 125.149 dekar toprak dağıtılmıştır. Akşehir'de Meşelik, Küçükhasan, Böğrüdelik, Honamlı ve Adakasım köylerinde 168 aileye 581.098 TL değerinde, 7.247 dekarı göçmenlere ait olmak üzere 46.168 dekar arazi tevzi edilmiştir. Ayrıca komisyonlar tarafından bu köylere 383.963 dekar mera tahsisi yapılmıştır. Böylece toplam 37 köyde 3.141 aileye 2.821.328 TL değerinde 361.217 dekar toprak dağıtılmıştır.[741]

Konya'da 1953 yılında görevli 6 toprak komisyonu faaliyetlerine devam etmiştir. Merkez'e bağlı 19 köyde 585 aileye 366.282 TL değerinde 43.195 dekar arazi dağıtılmıştır. Bunun yanında 9.920 dönüm mera tahsis edilmiş ve 40 göçmen ailesine de 5.647 dekar arazi verilmiştir. Cihanbeyli'nin 9 köyünde 222 aileye 60.381 TL değerinde 30.493 dekar arazi dağıtılırken 368 göçmen aileye 47.963 dekar arazi verilmiştir. Kadınhanı'nın 18 köyünde 1.231 aileye 144.252 TL değerinde 30.961 dekar arazi dağıtılmıştır. Akşehir'in 7 köyünde 885 aileye 582.824 TL değerinde 46.100 dekar arazi tevzi edilmiş, 64.295 dekar mera tahsis edilmiş ve 9 göçmen ailesine de 528 dekar arazi verilmiştir. Ereğli'nin 2 köyünde 242 aileye 266.734 TL değerinde 25.069 dekar arazi dağıtılmış ve 7.003 dekar mera tahsis edilmiştir. Karaman'da ise 1 köyde 79 aileye 115.775 TL değerinde 9.661 dekar arazi dağıtılmıştır. Böylece il genelinde 1953 yılı içerisinde 6 toprak komisyonu tarafından 58 köyde 3.577 aileye 1.556.199 TL değerinde 284.618 dekar arazi dağıtılmış ve 81.218 dekar mera tahsis edilmiştir. Ayrıca 417 göçmen aileye 54.138 dekar arazi verilmiştir.[742]

Konya milletvekilleri 1954 yılında zor koşullarda yaşayan dağ köylülerinin topraklandırılması işinin öne alınmasını istemiştir. Aynı yıl 8 toprak komisyonu

741 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 6, 25.04.1951, s. 269; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1952.

742 Kadınhanı'ndaki arazi Tarım Bakanlığı tarafından Gözlü Devlet Üretme Çiftliğinden, topraksız köylülere verilmek üzere ayrılan arazidir. Böylece dağlık bölgelerdeki köylülere de toprak temin edilmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/100-616-3, 17.07.1953; **Yeni Meram**, 28 Kasım 1953.

tarafından toplam 5.157 çiftçi ailesine 4.000.000 TL değerinde 570.230 dönüm arazi dağıtılmıştır. Karapınar'da 711 aileye 104.551 dönüm, Ereğli'de 611 aileye 104.551 dönüm, Merkez'de 824 çiftçiye 99.386 dönüm, Kadınhanı'nda 565 aileye 48.172 dönüm, Karaman'da 522 çiftçiye 63.054 dönüm, Cihanbeyli'de 1.204 çiftçi ailesine 105.557 dönüm ve Akşehir'de 720 çiftçi ailesine 48.251 dönüm arazi verilmiştir.[743]

Çumra'da 1955 yılından itibaren görev yapmaya başlayan 4 No.lu toprak komisyonu Türkmencamili köyünde 193 ihtiyaç sahibi çiftçiye 190.014 TL kıymetinde 17.418 dönüm arazi vermiş ve 9.821 dönüm mera ayırmıştır.[744] 1956'da 137 aileye 16.993 dönüm arazinin dağıtıldığı İnli köyüne 4.440 dönüm mera tevzi edilmiştir. Aynı yıl 29 No.lu komisyon Kızören, Tatlıcak, Tatlıkuyu, Divanlar, Gene ve Kaşınhanı köylerinde 438 aileye 283.994 TL değerinde 50.627 dönüm arazi dağıtmış ve 42.075 dönüm mera tahsis etmiştir.[745]

Merkez ilçede görevli 29 No.lu toprak komisyonu tarafından 1959 yılında Burnak köyünde 132 aileye 32.399 dönüm arazi ve 2.552 dönüm mera, Aksaklı köyünde 61 aileye 13.841 dönüm arazi ve 16.823 dönüm mera, Sakyatan köyünde 152 aileye 456 dönüm bahçe ve bağ, Alakova köyünde 51 aileye 226 dönüm bağ ve bahçe tahsis edilmiştir. Ayrıca Tatlıcak'ta 14.121 dönüm ve Zivecikte de 20.832 dönüm mera ayrılmıştır. Aynı yıl 54 No.lu toprak komisyonu Yunak'ın Taahhütlü köyünde 140 aileye 427 dönüm, Honamlı köyünde 262 aileye iskân hakkı olarak 36.125 dönüm, aynı köyde 430 aileye Toprak Kanunu hükümlerine göre 25.805 dönüm ve Renkoğlu köyünde 51 aileye 8.599 dönüm olmak üzere toplam 3 köyde 621 çiftçi ailesine 70.956 dönüm arazi ve bağlık alan dağıtmıştır.[746]

Özetle Konya'da 1951-1954 yılları arasında 14.317 aileye 1.520.974 dönüm arazi dağıtılmıştır. Ancak komisyonların 1951-1954 yılları arasında gösterdikleri performans 1954 yılından sonra giderek azalmıştır. Bunda ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sorunlar etkili olmuştur.

---

743 **BCA**, 30-1-0-0/112-707-14, 22.02.1955; **Yeni Meram**, 28 Aralık 1955.

744 **Yeni Meram**, 23 Aralık 1955.

745 1956'da Çakmak nahiyesine bağlı Yukarı Çoban köyü bucak başkanı tarafından Başbakan Menderes'e 73 No.lu komisyonun yavaş çalıştığıyla ilgili bir şikâyet mektubu yazılmıştır. **BCA**, 30-1-0-0/117-739-3, 12.03.1956; **Yeni Meram**, 17 Kasım 1956; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1956.

746 **Yeni Konya**, 29 Aralık 1959; **Yeni Konya**, 5 Ocak 1960.

2.6. Asırlık Sorun: Konya Ovası'nın Sulanması

DP programına göre çiftçiler sürekli olarak bir taraftan kuraklık diğer taraftan sel ve taşkınların kötü sonuçlarıyla karşı karşıya bulunuyordu. Ülkedeki bataklık alanlar halkın sağlığını bozduğu gibi verimli arazileri de işgal ediyordu. Bu sorunun çözülmesiyle üretim artırılacak, ürün çeşitliliği sağlanacak ve sağlık sorunları azalacaktı. Bu nedenle parti ve hükûmet programlarında belirtildiği üzere zirai üretim bölgelerinin taşkınlara karşı korunması, bataklık alanların ıslah edilmesi ve sulu tarıma geçilmesi gerekiyordu.[747]

Demokratların bu alandaki çalışmaları kısa sürede sonuç vermeye başladı. Türkiye'de taşkın ve sellere karşı korunma tedbirleri, CHP iktidarında 1937-1950 yılları arasında 1.070.000 dekar arazide sürdürüldü. Çalışmalar 1950-1952 yılları arasında 1.302.000 dekar arazide devam etti. Aynı sürelerde bataklık kurutma tesisleri 302.000 dekardan 1.137.000 dekara ulaştı. Yer altı suları için 1937-1950 yılları arasında herhangi bir harcama yapılmazken 1950-1952 arasında 3.000.000 TL tutarında harcama gerçekleştirildi. Ayrıca 1937-1950 arasında inşa edilen 3 barajda toplanan su miktarı 160.000 m^3 oldu. 1950-1952 arasında inşa edilen 3 barajda toplanan su ise 950.000 m^3'ü buldu.[748]

Kapalı bir havza olan Konya'nın yaşadığı sorunlardan en büyüğü hiç şüphe yok ki su meselesidir. Bu nedenle Konya Ovası'nın sulanması meselesi 1950'li yıllar öncesinde de ele alınmıştır. XVIII. yüzyılda valilik yapan Çelik Mehmet Paşa, yeni kanallar açmak suretiyle ovanın sulanabilmesi için girişimlerde bulunmuştur. Ancak istenilen sonuca ulaşılamamıştır. Bu konuda asıl girişim Vali Ferid Paşa'nın 1898'de keşifler yaptırmasıyla başlamış ve bu iş Hükûmet adına Anadolu-Bağdat Demir Yolu Şirketine devredilmiştir. 1905 yılında Alman Holsman Şirketi bu işe el atmış ve 1912'de tamamlanan çalışmalar sonucunda Beyşehir ile Suğla göllerinden akan Çarşamba Suyu'nun Çumra Ovası'na getirilmesi sağlanmıştır.[749]

---

747 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 38; **Yeni İktidarın Çalışmaları Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor (22.05.1950-22.05.1952)**, Orhan Mete ve Ortakları Matbaası, İstanbul, s. 150; Neziroğlu-Tuncer, **age.**, s. 755.

748 **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 157-158.

749 Önder, "Sulama Davamız", **Yeni Konya**, 12 Kasım 1950, s. 1; İhale bedeli 19.500.000 Fransız Frangıdır. Mehmet Bildirici, **Tarihi Kültürel ve Çevre Değerleri ile Konya Kapalı Havzasına Su Aktaran Konya- Çumra 2. ve 3. Merhale (adım) Sulama Projesi**, DSİ Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021, s. 36.

Cumhuriyet Dönemi'nde "Konya Ovası Sulama İdaresinin Teşkilât ve Vazaifi Hakkında Kanun" 1927'de kabul edilmiş ve Nafia Vekâletine bağlı bir müdürlüğe dönüştürülen idarenin merkezi Konya olarak belirlenmiştir.[750]

Konya'nın jeolojik su etüdü Vali Cemal Bardakçı tarafından 1936-1938 yılları arasında başlatılmış ve şehirde bir su işleri bürosu kurulmuştur. Ayrıca yabancı uzmanlar tarafından 1938 yılına kadar Konya'nın jeolojik haritası oluşturulmuştur. Ancak Bardakçı'nın, İnönü döneminde emekliye sevk edilmesinden sonra Konya'nın su sorunu rafa kaldırılmıştır. 1943 yılından itibaren kanallar ıslah edilmediği gibi taşan göl ve sel suları da tarım alanlarına zarar vermiştir. Suların tarım alanlarından çekilmesi sonucunda da geniş bataklıklar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sıtma hastalığı yayılmaya başlamıştır. Neticede köylü, su bulamadığı gibi ekonomik olarak da büyük zarara uğramış ve Konya'da ticari hayat durma noktasına gelmiştir.[751]

Konya Ovası'nda vücuda getirilen bu tesisler 50.000 hektar arazinin sulanması amacıyla kurulmuştur. Ancak 1950 yılına gelindiğinde 14.000 hektar kadar bir saha üzerinde sulama yapılabilmiştir. Dolayısıyla Holsman Şirketinin yaptığı sulama tesisatı zamanla yıprandığından ihtiyaca cevap veremez duruma gelmiştir.[752] Dere ve çayların getirdiği sel suları ile sulamalardan artan ve deşarjlara dökülen sular, Konya Ovası'nın çukur yerlerinde birikmiştir. Bunun sonucunda Hotamış Gölü, Arap Mezarlığı, Alakova ve Aslım gibi büyük bataklık alanlar meydana gelmiştir.[753]

DP iktidarıyla birlikte bu durum değişmeye başlamış ve ovanın sulanması için ciddi çalışmalar yapılmıştır. Bayındırlık Bakanlığı ile müteahhit Mehdi, Suphi ve Hayri Aydıner Kardeşler Kolektif Şirketi arasında Konya Ovası sulama şebekesinin genişletilmesi ve ıslah edilmesi ile sınai imalatı ikmal inşaatı için 4 Mayıs 1951 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.[754] Bu kapsamda öncelikli olarak mevcut sulama tesislerinin ıslah edilerek genişletilmesi sağlanacak, bataklıklar kurutulacak, sondaj çalışmaları yapılacak ve barajların inşasına başlanacaktır. Bu

---

750 **Resmî Ceride**, 9 Haziran 1927, S 606, s. 2604; DP iktidara geldikten sonra bu Kanun'un birinci maddesi "Konya Ovası Sulama İdaresi Bayındırlık Bakanlığı Sular Umum Müdürlüğü teşkilatına bağlı olarak yüksek mühendisler arasından seçilecek bir müdürün idaresinde işletilir." şeklinde değiştirilmiştir. **CCBA**, 03001126-1, 31 Mart 1952.

751 Fahrettin Gözlü, "Konya Sulaması", **Yeni Konya**, 30 Kasım 1950, s. 1-2; **Yeni Meram**, 6 Eylül 1951.

752 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 7, 14.05.1951, s. 253.

753 Ali Orhon, "Konya Ovasının Islahı ve Altunapa Barajı", **Yeni Meram**, 23 Eylül 1951, s. 2.

754 **BCA**, 30-11-1-0/237-8-18, 16.03.1953.

faaliyetler neticesinde Konya Ovası'nda DSİ Genel Müdürlüğü tarafından sulanan arazi 1950 yılında 12.939 hektar iken 1960'ta 25.082 hektara yükselecektir.[755]

2.6.1. Islah Çalışmaları

Konya'daki sulama tesislerinin ıslah edilmesi ve genişletilmesi çalışmalarına 1951 yılında başlayan Hükûmet, bunun için 2.000.000 TL ödenek ayırmıştır.[756] 60.000 hektar araziyi sulayabilme kapasitesine sahip mevcut sulama şebekesindeki çalışmaların 1954'e kadar tamamlanması planlanmıştır. Bu kapsamda önemli adımlar atılmış ve ilk olarak kötü durumda olan Beyşehir kanalının ıslahı 3.000.000 TL'ye, Karaman Suğla Gölü'nün ıslahı ise 615.000 TL'ye ihale edilmiştir.[757] Ardından Karapınar Hotamış bataklığının kurutulmasına başlanmıştır. 1.400.000 dekar alandaki Ereğli Akgöl bataklığının da 107 km uzunluğundaki bir kanalla ıslah edilmesi kararlaştırılmış ve bu işinin ihalesi 1.125.000 TL'ye gerçekleştirilmiştir.[758]

Ilgın Ovası'nın sulanması kapsamında Bolasan Çayı ıslahı için 1952 yılında keşif bedeli olarak 490.500 TL belirlenmiştir. Sazlık ve bataklık hâlde bulunan Akşehir Gölü'nün ıslahı için gerekli etüt ve projeler de hazırlanmıştır. 1953 yılında Gözlü bataklığının kurutulması işi ile Beyşehir rıhtım ve iskele inşaatı ihale edilmiştir.[759]

Ilgın Çavuşçu köyü bölgesinin sel tehlikesini önlemek için 1954 yılında 1.926 m uzunluğunda bir kanal inşa edilmiştir. Seydişehir Suğla Gölü arazisindeki bataklığı kurutma çalışmaları da aynı yıl başlamış ve arazi 3 yıl içinde ekilir hâle getirilmiştir. 1955 yılında Ilgın'ın Çavuşçu köyünde açılan tahliye kanalı sayesinde 3.000 dekar, Çumra'nın Akviran nahiyesinde açılan drenaj kanalı vasıtasıyla da 1.200 dekar arazi bataklıktan kurtarılmıştır.[760]

---

755 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 460; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 429.

756 Konya'daki su kanallarının çoğu harap olmuş bir vaziyettedir. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 7, 14.05.1951, s. 253; **Yeni Konya**, 25 Mart 1951.

757 **Yeni Konya**, 7 Nisan 1951; **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 4 Kasım 1951; Suğla Gölü ikinci kısım inşaatı 1955 yılında 1.300.000 TL keşif bedeli ile ihaleye çıkmıştır. **T.C. Resmî Gazete**, 21 Mayıs 1955, S 9011, s. 11919; Suğla Gölü üçüncü kısım inşaatı 1958'de 1.600.000 TL keşif bedeli ile ihaleye çıkmıştır. **T.C. Resmî Gazete**, 18 Nisan 1958, S 9888, s. 19146.

758 **Yeni Konya**, 10 Mart 1951; **Yeni Konya**, 30 Haziran 1951.

759 **T.C. Resmî Gazete**, 12 Nisan 1952, S 8084, s. 3372; **Yeni Meram**, 21 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 5 Ağustos 1953.

760 **Yeni Meram**, 8 Aralık 1954; **Yeni Meram**, 1 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 9 Ağustos 1957.

Konya Ovası'nda 1952-1954 yılları arasındaki ıslah çalışmaları için 2.124.254 TL harcama gerçekleştirilmiş ve 3.863.600 TL ihale bedeli ile sulama şebekesi inşasına devam edilmiştir. Bu süreçte Ereğli Alanarkı ve Karaman Suğla Gölü ıslah çalışmaları ile Beyşehir regülatörü kıyı tahkim ve iskele inşası tamamlanmıştır. Bunun yanında Beyşehir Sarısu yatağı ıslah işi bitirilmiştir. Sarısu yatağı 1959 yılında Beyşehir Gölü'ne akıtılarak 3.000 dönüm arazinin taşkınlardan korunması sağlanmıştır. 1950'li yıllarda Konya'da ıslah çalışmalarının yanında sürdürülen sulama şebekesini genişletme faaliyetleri 50.000 dönümlük alanda gerçekleştirilmiştir. Sonuçta 500.000 dönümlük tam bir sulama şebekesi meydana getirilmiştir.[761]

2.6.2. Sondaj Çalışmaları

Konya'da CHP döneminde Merkez, Çumra ve Karaman ilçelerinde sondaj çalışmaları yapılsa da kayda değer bir sonuca ulaşılamadı.[762] Yeni iktidar da yer altı sularından yararlanabilmek için Konya Ovası'nın çeşitli yerlerinde sondaj çalışmalarına başladı. 1951 yılında yapılan ilk denemelerde Özden, Gözlü ve Altınova çiftlikleri ile Ayrancı'nın sulanması sağlandı.[763]

Hükûmet 1952 yılında sulama işine Marshall yardımlarından karşılanmak üzere 3.000.000 TL ayırdı. Bu kapsamda Konya Ovası'nda 32 sondaj grubunun faaliyete geçmesi planlandı. Zira 600.000 dekar arazi sulanmayı bekliyordu[764] Bu nedenle yer altı sularını incelemek üzere 30 kişilik bir uzman heyet UNESCO ile Tarım Bakanlığının Ankara'da birlikte düzenlediği Kurak Bölge Hidrolojisi Sempozyumu'ndan sonra Konya'ya gelerek incelemelerde bulundu. Sonuçta 3.500.000 TL'ye ihale edilen Tömek, Cihanbeyli, Karaman ve Ereğli

761 Ereğli-Alanarkı sulama inşaatı için 1952 yılında 470.159 TL keşif bedeliyle ihaleye çıkılmıştır. **T.C. Resmî Gazete**, 29 Mayıs 1952, S 8121, s. 3785; **Yeni Konya**, 12 Şubat 1954; **Yeni Konya**, 10 Mart 1959.

762 Çalıkoğlu, CHP döneminde Konya'nın hidrojeolojik etüdünün yapıldığını belirterek Konya Ovası'nın sondajla sulanmasının imkânsız olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle sondaj yerine barajlar inşa edilmelidir. Ziya Çalıkoğlu, "Türk Milleti Kuru Lafa Kanmıyor", **Öğüt**, 4 Eylül 1951, s. 1.

763 **Yeni Konya**, 31 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 23 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 23 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 21 Aralık 1952.

764 **Yeni Meram**, 12 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 13 Haziran 1952; Hükûmet Konya, Urfa, Mardin ve Ceylanpınar ovalarında yeraltı suyundan faydalanılması konusundaki etüt ve projelerin hazırlanması işini 1952 yılında ihale etmiştir. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 16.02.1952, s. 199.

bölgelerindeki sondaj çalışmaları başladı. Bunun yanında Konya-Ankara istikametinde 60 km'lik bir sahada gerçekleşecek sondaj işi de ihale edildi.[765]

Konya, Urfa, Mardin ve Ceylanpınar ovalarında yeraltı suyu durumunu tetkik etmek üzere 50 adet deneme kuyusu açılması 1953 yılında bir Alman firmasına bırakıldı. Gerek yol durumu gerekse mevsim şartları nedeniyle faaliyet önce Konya Ovası'nda başladı. İlk aşamada beş deneme kuyusu üzerinde faaliyete geçildi ve 4 ile 14 lt. arasında verimliliği sahip ilk su tabakasına 17 m ile 35 m arasında ulaşıldı. Asgari 20 lt. tazyikli su veren tabakalar araştırıldığı için sondajın 500 metreye kadar inmesi planlandı.[766]

Konya Ovası'nın modern bir şekilde sulanması için yapılan çalışmalara 1954 yılında devam edildi ve Merkez'e bağlı Hatıp ile Zivecik köylerinde su bulundu. Şehrin sulama sorunu ile ilgili olarak Vali Cemal Göktan, Belediye Başkanı İbrahim Aşçıgil ve 19 Konya milletvekili 21 Kasım 1954 tarihinde Menderes'le bir araya geldi. Görüşme sonucunda Altınapa, May, Mavi Boğaz, İbrala ve Zanapa barajlarının en kısa zamanda ihale edilmesi ve Anadolu'da açılacak 3.000 kuyudan önemli bir kısmının Konya'ya tahsis edilmesi kararlaştırıldı.[767]

Sondaj çalışmaları 1955 yılında hızlandı. Bir Alman firması tarafından yapılan 23 sondajın 11'inde su bulundu. Kuyular saniyede 20-30 lt. arasında su verimine sahipti. En iyi sonuç Merkez'e bağlı Zivecik köyünde alındı. 152 m derinlikteki tam artezyen, saniyede 26 lt. su verimine sahipti. Bu kuyu suyundan günlük sarfiyat fazlasının tarım alanında değerlendirilmesi ve köyde 250 dekarlık örnek bağ-bahçe kurulması kararlaştırıldı.[768]

ABD'den yardım programına dâhil olarak ilk defa ithal edilen beş modern sondaj makinesinden üçü Konya bölgesine tahsis edilmiştir. 250 m derinliğe inebilen makinelerin kullanımına Amerikalı uzman R. J. Lavrence refakat etmiştir. Konya bölgesinde ilk etapta 15 sondaj yapılması planlanmıştır. Meram'da başlayan ilk sondaj denemesi nedeniyle 22 Ağustos 1956 tarihinde bir tören düzenlenmiştir. Vali Keleşoğlu ile Belediye Başkanı Tahralı'nın hazır bulunduğu törende kurbanlar kesilmiş ve sevinç gösterileri yapılmıştır. Yer altı sularının kullanılmasıyla 1956 yılında Konya'da 165.100 hektar alan sulanmıştır.[769]

---

765 **Yeni Meram**, 30 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 25 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 5 Şubat 1953; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 26.02.1953, s. 1072.

766 **CCBA**, 03002092-2, 5 Mayıs 1953.

767 **Yeni Meram**, 29 Eylül 1954; **Yeni Meram**, 24 Kasım 1954.

768 **Yeni Meram**, 18 Nisan 1955; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 5, 18.12.1955, s. 358.

769 **Yeni Konya**, 6 Mayıs 1956; **Yeni Meram**, 23 Ağustos 1956.

Konya'da 1957 yılında yer altı sularını çıkarma çalışmalarında önemli sonuçlara ulaşılmıştır. DSİ Bölge Müdürlüğünün Amerika'dan getirttiği makineler ile yapılan sondajlar sonucunda Tatlıcak köyünde 99 m derinlikten tazyikli su bulunmuştur. Konya Ovası'nın en büyük artezyeni olan su, hemen çevredeki kanallara akıtılmıştır. Ülke kamuoyunda da büyük ilgi uyandıran artezyen sayesinde Konya topraklarının bir kısmının kurtulacağı bildirilmiştir. Büyük sevinç içerisinde olan vatandaşlar artezyeni görmek için belediye otobüsleriyle Tatlıcak köyüne taşınmıştır. Vali Cemil Keleşoğlu Tatlıcak'taki artezyen nedeniyle Cumhurbaşkanı Bayar'a Konya halkı adına bağlılıklarını ve şükranlarını bildiren bir telgraf çekmiştir. Ardından Alakova, Acıoba, Abditollu, Sakyatan ve Bakırtolu'da da su bulunmuştur.[770]

Tatlıcak köyünde açılan artezyenden saniyede 60 lt., Sakyatan'daki artezyenden de saniyede 45,2 lt. ve Altınapa ile Sille arasındaki Su Pınarı isimli yerden ise saniyede 80 lt. su çıkarılmıştır. Sonuçta 1957 yılında Konya Ovası'nın susuzluğunun giderilmesi için 40 kuyu açılmış ve bu iş için 14.000.000 TL harcama yapılmıştır.[771]

DSİ Genel Müdürlüğü 1958 yılında 60 m ile 130 m arasında 50 kuyu daha açmıştır. Böylece Konya'da açılan derin kuyu sayısı 182'ye ulaşmıştır. Bu kuyulardan saniyede 4.792 lt. yer altı suyu elde edilmiştir. 1959'da ise 14 adet artezyen ve 134 yarım artezyen olmak üzere toplam 148 derin kuyu açılmış ve 2.572 lt. su çıkarılmıştır. Böylece 52.000 dekar arazinin sulanması sağlanmıştır.[772]

2.6.3. Baraj İnşaatları

DP iktidarında atılan önemli adımlardan biri de inşa edilen barajlardır. Bu dönemde ülke genelinde 9 barajın inşası tamamlanırken 1960'lara gelindiğinde 10 barajın yapımı hâlâ sürüyordu.[773] Bu barajlardan bir kısmı Konya Ovası'nın sulanması sorununu çözmek için inşa edildi. Milletvekili Ölçmen, bu sorunun çözümü için 1953 yılında 15.000.000 TL harcanacağını belirterek Ayrancı Barajı, Altınapa Barajı ve Sille Barajı inşaatlarına hemen başlanacağı müjdesini verdi. Şehrin kaderini değiştirecek olan bu barajlar tamamlandığında 235.000 dekar

770 **CCBA**, 03005099-2; 10 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 8 Ocak 1957; **Cumhuriyet**, 14 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 21 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 21 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 28 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 17 Mayıs 1957.

771 **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 5 Eylül 1957.

772 **Yeni Konya**, 3 Eylül 1958; **Yeni Meram**, 19 Aralık 1958; **Yeni Meram**, 21 Mart 1960.

773 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 25.

arazinin suya kavuşacağı Konya'da 22.000 dekar genişliğindeki saha taşkınlardan korunacak ve 62.000 dekar alan da bataklık olmaktan kurtarılacaktı.[774]

2.6.3.1. Ayrancı Barajı

Ereğli ilçesinin güneydoğusunda Kocadere üzerinde bir baraj inşa edilmesine ilk olarak 1952 yılında karar verilmiştir. İller Bankasından Jeolog Dr. Hubert Kleinzorge, Jeolog Necip Suveren ve Mehmet Togo Kuntasal yaptığı incelemeler sonucunda baraj sahası için olumlu rapor vermiştir. Ardından Konya Sulama İşleri Müdürü Osman Bibioğlu ile Ankara'dan gelen yedi kişilik bir uzman heyet, baraj sahasında son incelemelerde bulunmuş ve ilkbaharda temel atılabileceği müjdesini vermiştir. Bu haberle Ayrancı, büyük bir sevinç yaşamıştır.[775]

Ayrancı Barajı inşaatının temel atma töreni 7 Mart 1952 tarihinde yapılmıştır. Törende coşkulu bir kalabalıkla birlikte Vali ile milletvekilleri de hazır bulunmuştur. Baraj sahasına atlarıyla arabalarıyla ya da yürüyerek gelen vatandaşlar Ayrancı yolunu doldurmuştur. Bayındırlık Bakanlığı mühendis ve uzmanlarının sondaj işinden sonra kurbanlar kesilerek tören başlamıştır.[776]

Konya Su İşleri 7. Şube Müdürlüğü bölgesinde bulunan Ayrancı Barajı, 27 Ağustos 1953 tarihinde 6.963.300 TL keşif bedeliyle ihaleye çıkarılmıştır. Ayrancı Ovası ile çevresindeki 20 köyün arazilerini sulayacak olan baraj bir Alman firmasına ihale edilmiştir. Baraj sayesinde geniş bir saha sulanacak, bölge topraklarının verimi arttırılacak ve Karaman'a doğru geniş bir alanda oluşan bataklıklar kurutulacaktır. Ayrıca baraj projesinde hidroelektrik santrali de düşünülmüştür.[777]

Ayrancı Barajı temel atma töreni 20 Eylül 1954 tarihinde Başbakan Menderes'in katılımıyla gerçekleşmiştir. Yemek yerken talihsiz bir olay yaşayan Menderes'in ağzını arı sokmuştur. Bu nedenle Başbakan'ın yerine bir konuşma yapan Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu Konya Ovası'nın öneminden ve sulama olanaklarından bahsetmiştir.[778]

Barajın 1955 yılında %30'u, 1957'de ise %36'sı tamamlanmıştır. Barajın 15 Şubat 1958 tarihinden itibaren su tutabilmesi için çalışmalar tüm hızıyla

774 **Yeni Meram**, 11 Aralık 1952; **Yeni Meram**, 26 Kasım 1955; Himmet Ölçmen, "Altunapa, May ve Apa Barajları", **Yeni Meram**, 18 Aralık 1956, s. 1-2.

775 **Yeni Meram**, 22 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 21 Şubat 1952.

776 **Yeni Meram**, 9 Mart 1952.

777 **Yeni Meram**, 11 Aralık 1952; **T.C. Resmî Gazete**, 8 Eylül 1953, S 8502, s. 7154; **Cumhuriyet**, 26 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 26 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 15 Şubat 1954.

778 **Cumhuriyet**, 21 Eylül 1954; **Yeni Konya**, 21 Eylül 1954.

devam etmiştir. Bu nedenle eksi 10 derece sıcaklıkta bile Türk ve Alman işçiler geceli gündüzlü çalışmıştır. Neticede 1958 yılında baraj inşaatının %82'si tamamlanmıştır. Her sene 30.000.000 m^3 su depolayacak olan baraj, çevre araziyi de taşkınlardan koruyacaktır.[779]

Konya'nın ilk barajı olan Ayrancı, 20.762.000 TL'ye mal olmuştur. 15 Şubat 1958'de törenle su tutması için kapağı indirilmiş ve temmuz ayında faaliyete geçmiştir. Törende Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri, DSİ Genel Müdürü Süleyman Demirel ile Konya milletvekilleri de hazır bulunmuş ve misafirler büyük bir coşkuyla karşılanmıştır.[780]

Ayrancı Barajı'nın yüksekliği 36 m'dir. Su yüksekliği nisan ayı içerisinde 15 m'ye ulaşmıştır. Barajın tepe uzunluğu 2.030 m, üst genişliği 9 m, bent kitlesi hacmi 2.307.500 m^3tür. Azami göl hacmi 30.000.000 m^3 olan barajın göl uzunluğu 4.000 m, göl sathı ise 2.100 dönümdür. Baraj 1958'de 8.000.000 m^3 su toplamış ve bununla bölgedeki elma bahçeleri sulanmıştır. Bu tesis ile Konya Ovası'nda 50.000 dönüm arazinin sulanması ve 25.000 dönüm arazinin taşkından korunması sağlanmıştır.[781]

2.6.3.2. Altınapa Barajı

DSİ Genel Müdürlüğü tarafından Konya'ya 18 km mesafede bulunan Altınapa Deresi üzerinde inşa edilen baraj, Meram bağları ile Sille Kırı ve Karaaslan çevresinde Beyşehir sulamasının ulaşamadığı sahaları sulayacaktır. Aynı zamanda Konya'nın bahçeleri ile şehrin su ihtiyacını karşılayacak olan bu baraj sayesinde Merkez ilçesi su taşkınlarından korunacak, bataklık alanlar kurutulacak ve tarımsal üretim özellikle de pancar üretimi arttırılmış olacaktır.[782]

Konya milletvekilleri Mustafa Bağrıaçık, Himmet Ölçmen, Rüştü Özal ve Reyhan Gökmenoğlu projenin uluslararası firmalar arasında ihale edilebilmesi için 1955 yılında baraj sahasında incelemelerde bulunmuştur. Baraj projesini bir Alman firması ile birlikte Muhiddin Kulin ortaklaşa üstlenmiştir. Projenin tahmini bedeli 595.000 TL olarak belirlenmiştir.[783]

---

779 **Yeni Meram**, 26 Kasım 1955; **Yeni Konya**, 5 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 16 Şubat 1958.

780 Baraj 15 Mart 1958'de 1.600.000 m^3, 25 Mart'ta ise 2.100.000 m^3 su toplamıştır. **BCA**, 30-1-0-0/75-473-5, 26.03.1958; **Yeni Konya**, 15 Şubat 1958; **Öz Demokrat Konya**, 16 Şubat 1958.

781 **Yeni Konya**, 16 Nisan 1958; **Yeni Konya**, 28 Kasım 1958; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 10.

782 **Yeni Meram**, 15 Şubat 1954; **T.C. Resmî Gazete**, 6 Nisan 1959, S 10178, s. 21406.

783 **Yeni Meram**, 13 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 23 Ağustos 1955.

İhalesi 1957 yılında yapılan Altınapa Barajı'nın maliyeti 8.000.000 TL olarak hesaplanmıştır. 55.000.000 m^3 su toplayarak 46.000 dekar araziyi suya kavuşturması beklenen beton dolgu tipi baraj, 40 m yüksekliğinde ve 184 m tepe uzunluğunda olacaktır.[784] Müteahhitliğini Paksu Şirketinin üstlendiği baraj inşaatı hazırlıklarına 1958'de başlanmıştır. Yılsonunda tünel hafriyat işi bitirilmiş ve tünel betonajına başlanmıştır.[785]

Baraj sahasındaki arazi 1959 yılı içerisinde m^2si 50 ile 100 kuruş arasında istimlak edilmeye başlanmıştır. Yılsonuna kadar toplam 360.000 m^3 kazı, 610.000 m^3 imla, 4.500 m^3 beton işi yapılmış ve tünel inşaatı sona ermiştir. İnşaatın tamamlanabilmesi için hâlen 202.350 m^3 kazı, 516.500 m^3 imla ve 29.190 m^3 beton işi yapılmalıdır.[786]

2.6.3.3. Apa Barajı

Konya'ya 67 km mesafede Arap köyü yakınında Çarşamba Çayı üzerinde yapılacak Apa Barajı, 1957 yılında DSİ Genel Müdürlüğü tarafından 15.745.764 TL'ye Reşat Azizoğlu Firmasına ihale edilmiştir. Toprak dolgu tipinde, 27 m yüksekliğinde olacak baraj, 225.000.000 m^3 su toplayacaktır. Barajın tepe uzunluğu 776 m, bent kütlesi hacmi 1.070.000 m^3, göl uzunluğu 18 km ve göl sahası 1.260 hektar olacaktır. Apa Barajı sayesinde 156.000.000 m^3 su biriktirilecek ve bununla Çumra'nın güneybatısındaki 18.840 hektar arazi sulanabilecektir. Yine bu barajla bölgedeki taşkınlar önlenecek, bataklıklar kurutulacak ve zirai üretimde artış yaşanacaktır.[787]

Baraj sahasında 1959 yılında 375.000 m^3 kazı yapılmış ve 12.500 m^3 beton işi tamamlanmıştır. Barajda açılan tünellerin uzunluğu ise 530 m'yi bulmuştur.

---

784 Barajın keşif bedeli 37.000.000 TL'dir. **BCA**, 30-1-0-0/74-472-15, 1957; **T.C. Resmî Gazete**, 20 Temmuz 1957, S 9660, s. 17579; **Yeni Konya**, 22 Ekim 1957; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 19.02.1958, s. 8.

785 Barajın inşaat müteahhitleri Mustafa Turan, Ahmet Turan, Bekir Çopanoğlu ve Yüksek Mühendis Muammer Tuğrul'dur. **Yeni Konya**, 27 Mart 1958; ABD Barajlar Dairesi Başkanı Mr. Rice, Altınapa ve Sille baraj inşaatlarını gezmiş ve çalışmalardan duyduğu memnuniyeti belirtmiştir. **Yeni Meram**, 10 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 28 Kasım 1958.

786 **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1959; **Yeni Konya**, 15 Aralık 1959; Baraj 1967 yılında işletmeye alınmıştır. https://bolge04.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/914, (Erişim tarihi: 03.08.2024).

787 Baraj inşası için keşif bedeli hariç 3.000.000 TL istimlak bedeli ödenmiştir. Keşif bedeli 18.000.000 TL'dir. **BCA**, 30-1-0-0/74-472-15, 1957; **T.C. Resmî Gazete**, 20 Temmuz 1957, S 9660, s. 17579; **Yeni Konya**, 12 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 10 Şubat 1958.

İnşaatın başlangıcından 1959 sonuna kadar toplam 375.000 m³ kazı, 1.250.000 m³ imla, 12.500 m³ beton ve 530 m uzunluğunda tünel işi yapılmıştır.[788]

2.6.3.4. May Barajı

Konya'ya 65 km mesafede Ahmediye köyü yakınlarında May Deresi üzerinde inşa edilecek olan baraj ile Arap Çayı bataklığı kurutulacaktır. Ayrıca bölgedeki su taşkınları önlenecek ve İçeri Çumra ile Alibeyhüyüğü topraklarındaki verimli arazi sulanmış olacaktır. May Barajı proje işi 1955'te Fox Mathas Firmasına ihale edilmiştir.[789]

Baraj inşaatı ihalesi 15 Mayıs 1957'de yapılmış ve 9.481.730 TL'ye Konyalı müteahhitler Rıfat Oturanç ile İbrahim Aşçıgil'e bırakılmıştır. Toprak dolgu tipinde ve duvarları 17 m yüksekliğinde olan baraj 45.000.000 m³ su toplayacaktır.[790] 1959 yılında teslim edilmesi planlanan May Barajı tamamlandığında 40.000 dekar araziyi sulayacaktır. Barajın tepe uzunluğu 400 m, bent kütlesi 273.000 m³ olacaktır.[791] Baraj inşaatının başlangıcından 1959 sonuna kadar toplam 320.960 m³ kazı, 560.000 m³ imla, 5.883 m³ beton işi yapılarak tünel işi sona ermiştir.[792]

2.6.3.5. Sille Barajı

Konya'nın 13 km batısında Sille Deresi üzerine inşa edilecek baraja ait hazırlıklar kapsamında 1953 yılında Bayındırlık Bakanlığından bir yüksek mühendis ile Konya milletvekilleri bölgede incelemelerde bulunmuş ve barajın birinci kısım inşaatı ihale edilmiştir. Baraj ile Meram Çayı'nın sulayamadığı arazi suya kavuşacak, Konya Şeker Fabrikasına yeni bir su kaynağı temin edilecek, Aslım bataklığı kurutulacak, taşkınlar önlenecek ve bölgedeki üretimde artış yaşanacaktır.[793]

---

788 **Yeni Meram**, 19 Aralık 1958; 1959 yılı sonunda inşaatın tamamlanması için daha 21.250 m³ kazı, 860.000 m³ imla, 1.523 m³ beton ve 64 m uzunluğunda tünel işi yapılması gerekmektedir. **Yeni Konya**, 15 Aralık 1959; Baraj 1962 yılında işletmeye alınmıştır. https://bolge04.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/914, (Erişim tarihi: 03.08.2024).

789 **Yeni Meram**, 15 Şubat 1954; **Yeni Meram**, 5 Ekim 1955.

790 **BCA**, 30-1-0-0/74-472-15, 1957; **Yeni Konya**, 17 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 20 Mayıs 1957; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 19.02.1958, s. 8.

791 **Cumhuriyet**, 15 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 26 Mayıs 1957.

792 1959 yılı sonuna gelindiğinde inşaatın bitmesi için daha 99.275 m³ kazı, 210.244 m³ imla, 4.618 m³ beton işi yapılması gerekmektedir. **Yeni Konya**, 15 Aralık 1959; Baraj 1960 yılında işletmeye alınmıştır. https://bolge04.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/914, (Erişim tarihi: 03.08.2024).

793 **Yeni Meram**, 6 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 31 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 15 Şubat 1954; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 19.02.1958, s. 8; Sille Barajının proje ve etüt çalışmaları CHP iktidarı tarafından hazırlanmışsa da baraj o dönemde hayata geçirilememiştir. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 26.02.1960, s. 682.

DSİ Konya 4. Bölge Müdürlüğü mıntıkasında bulunan Sille Barajı inşaatı 1954 yılında 5.200.000 TL'ye Er Kardeşler Firmasına ihale edilmiştir. Baraj inşasına çok sevinen Sille halkı âdeta bayram etmiş ve baraja Himmet Ölçmen'in adının verilmesi teklifinde bulunmuştur.[794]

Sille Barajı inşasına 1956'da yaşanan şiddetli kış nedeniyle bir müddet ara verilmiştir. 1957 yılında barajın %17'si bitirilmiştir. Tamamlandığında 18.000 dekar araziyi sulayacak olan barajın bent genişliği 250 m, yüksekliği 42 m ve tepe genişliği 8 m olacaktır. 1958 yılında büyük bir seli önleyen barajın ne kadar önemli olduğu görülmüştür[795].

İnşaatın başlangıcından 1959 yılı sonuna kadar toplam 7.500 m^3 kazı, 275.500 m^3 imla, 3.310 m^3 beton işi yapılmış ve tünel inşaatı sona ermiştir. 1960'ta Sille Barajı'nda 16 m yüksekliğinde su toplanmıştır.[796]

Sonuç olarak DP iktidarının tarımsal kalkınmayı hedefleyen politikaları Konya'da hayat bulmuştur. Bu dönemde tarım alanında yeniliklerin benimsenmesi, tarımda modernizasyonun başlatılması, köylerin inşa edilen yollarla merkeze bağlanması, çiftçinin teknik bilgisinin arttırılması ve iklim şartlarının da elverişli seyretmesi, tarımsal üretimde rekor düzeylere çıkılmasını sağlamıştır. Ayrıca ıslah edilmiş kaliteli tohumlar, uygun krediler, kimyevi gübreler, zirai mücadele, çiftçiyi topraklandırma çalışmaları, tarım makineleri ve ürün alımlarıyla çiftçinin desteklenmesi de üretimi arttıran diğer faktörler olmuştur.

Tarım alanındaki bu değişim beraberinde ekilebilir arazinin de genişlemesini sağlamıştır. 1950'li yıllarda Konya, hububat ekiminde ve üretiminde Türkiye'de ilk sırada yer almıştır. İl genelinde örnek meyvelikler, sebzelikler ve bağlık alanlar kurulmuştur. Dolayısıyla meyve ve sebze üretiminde artış yaşanmıştır. Ayrıca tek tip ürün yetiştiriciliğine alternatif olarak tütün ekimi yapılmış ve yabani meyve ağaçları aşılanmıştır.

DP döneminde Konya Ovası'nın sulanması meselesi de ciddiyetle ele alınmıştır. Bu kapsamda mevcut tesis ve kanallar ıslah edilmiş, sondaj kuyuları

---

794 **T.C. Resmî Gazete**, 7 Nisan 1954, S 8678, s. 8904; **Yeni Meram**, 26 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 22 Nisan 1955.

795 **Yeni Konya**, 31 Mart 1956; **Yeni Konya**, 5 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 11 Haziran 1958; **Yeni Konya**, 28 Kasım 1958.

796 1959 sonunda baraj inşaatın tamamlanması için 1.130 m^3 kazı, 67.050 m^3 imla ve 1.780 m^3 beton işinin yapılması gerekmektedir. **Yeni Konya**, 15 Aralık 1959; **Yeni Konya**, 11 Ocak 1960; Sille Barajı 1960 yılında işletmeye alınmıştır. https://bolge04.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/914, (Erişim tarihi: 03.08.2024).

açmak suretiyle yer altı sularından yararlanılmış ve hepsi tamamlanamasa da baraj inşaatlarına başlanmıştır. Bu sayede tarımsal üretim bölgeleri taşkınlara karşı korunmuş, bataklıklar kurutulmuş, sulu tarıma geçilmiş ve kullanılamaz durumda olan toprakların üretime geçmesi sağlanmıştır.

3. Hayvancılık

Demokratların parti ve hükûmet programlarına göre ülke millî gelirinde önemli bir paya sahip olan hayvancılık geliştirilmelidir. Bu nedenle hayvan sayısı arttırılmalı, hayvan cinsleri ıslah edilmeli ve ülke genelinde ıslah merkezleri kurulmalıdır. Ayrıca bulaşıcı ve paraziter hastalıklarla mücadele edilmeli, koruyucu aşılama ve ilaçlamaya öncelik verilmelidir. Entansif hayvan yetiştiriciliği gereği bilim ve teknik imkânlardan yararlanılarak en yüksek düzeyde verim sağlanmalı ve hayvancılık kredileri arttırılmalıdır.[797]

Türkiye'de 1950'li yıllarda uygulanan hayvancılığa yönelik politikalar doğrultusunda Tablo XXV'te görüldüğü üzere hayvansal üretimin artırılmasına çalışılmıştır.[798] Bu amaçla hayvan hastalıklarıyla mücadele edilmiş ve hayvan ıslahına öncelik verilmiştir. Nitekim 1948-1950 yılları arasında 5.000.000 baş hayvan, hastalıklara karşı aşılanırken 1950-1951 yılları arasında bu sayı 7.000.000 baş hayvana ulaşmıştır. Ayrıca Türkiye genelinde hara, inekhane ve aygır depoları kurulmaya başlanmıştır.[799]

Tablo XXV: 1950 ve 1960 Yıllarında Hayvan ve Sağılır Hayvan Sayıları ile Et ve Süt Üretimi (Türkiye)

Hayvan Cinsi	Hayvan ve Sağılır Hayvan Sayısı-Baş		Et Üretimi- Ton		Süt Üretimi-Ton	
	1950	1960	1950	1960	1950	1960
Koyun	34.898.000	53.293.700	33.693	52.928	668.000	882.000
Kılkeçi	22.137.000	28.332.160	8.602	18.075	718.000	738.000
Tiftikkeçi	4.730.000	7.944.300	1.827	2.142	28.000	73.460
Sığır	12.765.000	16.208.600	31.036	58.660	1.382.000	2.240.960
Manda	1.385.000	1.452.530	2.718	5.544	378.000	257.90

797 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 32-33; Neziroğlu-Tuncer, **age.**, s. 925, 1024.
798 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 13, 112; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 203-205.
799 **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 184-185.

DP iktidarında kümes hayvancılığı ve arıcılığa da önem verilmiştir. 1950 yılında 19.344.000 baş olan tavuk sayısı 1960'ta 27.164.000 başa yükselmiştir. Bu artışa bağlı olarak 919.561.000 olan yumurta üretimi de 1.322.510.000 adete ulaşmıştır. Ayrıca 1950'lerin başında 1.029.000 olan arı kovanı sayısı 1960'a gelindiğinde 1.487.000 adete yükselmiştir. Bal üretimi ise 5.200.000 kg'dan 9.690.000 kg'a çıkmıştır.[800]

Türkiye'nin önde gelen hayvancılık merkezlerinden birisi olan Konya'ya bu dönemde önemli yatırımlar yapılmıştır. Bu durum hayvansal üretimin yükselmesinde etkili olmuştur.

3.1. Hayvansal Üretim

Türkiye'de 1950'li yıllarda koyun ve at yetiştiriciliğinde ilk sırada yer alan Konya, tiftik keçisi yetiştiriciliğinde ikinci sırada, sığır yetiştiriciliğinde beşinci sırada, kıl keçisi yetiştiriciliğinde ise altıncı sırada bulunuyordu. Konya, koyun yetiştiriciliğinde sadece Türkiye'de değil dünyada da söz sahibiydi. Bu alanda Yeni Zelanda'dan sonra ikinci sırada yer alıyordu. Hatta Cihanbeyli ilçesi 1951 yılında dünya genelinde üçüncü sırada geliyordu.[801] 1950'lerin başında Konya'da yetiştirilen koyunların %85'ini akkaraman, %15'ini ise dağlıç türleri oluşturmaktaydı.[802]

DP iktidarında Konya'nın tüm ilçelerinde yapılan hayvancılıkta Merkez, Cihanbeyli, Karaman ve Karapınar başı çekmiştir. 1951 yılında koyun yetiştiriciliği şehir ekonomisine yaklaşık 50.000.000 TL katkı sağlamıştır. Konya Harası, BM tarafından Libya için Türkiye'den alınan damızlık koyunları sağlayarak yurt dışına ihracat da yapmıştır.[803]

1950'li yıllarda Tablo XXVI'da gösterildiği şekilde Konya'da hayvan sayıları ile et üretiminde ciddi bir artış yaşanmış, süt üretiminde ise dalgalanmalar meydana gelmiştir.[804]

---

800 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 13; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 203-205.

801 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 59; **Yeni Konya**, 21 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1955.

802 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, DİE, Ankara 1970, s. 38.

803 **Yeni Konya**, 14 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 25 Aralık 1953; **Yeni Meram**, 25 Temmuz 1955.

804 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 7, 12, 16, 20, 25, 30.

Tablo XXVI: 1950 ve 1960 Yıllarında Hayvan Sayıları ile Et ve Süt Üretimi (Konya)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı-Baş		Et Üretimi-Ton		Süt Üretimi-Ton	
	1950	1960	1950	1960	1950	1960
Koyun	1.871.516	2.615.560	635	1.277	83.515	54.990
Kılkeçi	323.544	573.861	279	580	21.165	15.297
Tiftikkeçi	594.955	724.891	182	887	–	18.102
Sığır	236.831	342.277	284	1.236	40.188	63.882
Manda	15.714	20.822	19	111	13.713	7.322

Konya 1950'li yıllarda tavuk yetiştiriciliği ve yumurta üretiminde ülke genelinde ilk iki sırada yer almıştır. İlde 1950'de 978.000 olan tavuk sayısı, 1960'ta 27.168.000'e ulaşmıştır. Yumurta üretimi ise 45.456.000'dan 1.322.510.000'a çıkmıştır.[805] Ayrıca tatlı su balık üretiminde ilk üçte yer alan Konya'da bu dönemde yılda ortalama 965 ton balık çıkarılmıştır.[806]

Türkiye'de yapağı üretiminde ilk sırada olan Konya'da 1957-1960 yılları arasında 15.882 ton yapağı elde edilmiştir. 1959'da Konya bölgesinden 90.500 kg merinos yapağı satın alan Türkiye Yapağı ve Tiftik AŞ bunun için 850.000 TL ödeme yapmıştır. Şirket 1960 yılında Konya bölgesinden, Hara ve çiftlikler hariç, 66.900 kg yapağı satın almış ve 892.500 TL ödeme gerçekleştirmiştir.[807]

DP iktidarında arıcılığın gelişmesi için yoğun çaba harcanmıştır. Bu bağlamda arıcılara banka kredileri sağlanmış ve üretim araçlarının modernleşmesi sağlanmıştır.[808] Konya genelinde arı kovanı sayısı 1950'lerin başında 21.829 iken 1960'lara gelindiğinde 34.367'ye yükselmiştir. Buna bağlı olarak bal üretimi de

805 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 112; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 59.

806 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 232; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 214.

807 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 19-20; Orta Anadolu'da melez merinos yetiştiriciliğinde en büyük merkez olan Konya ilk merinos yapağı satışını 1955'te gerçekleştirmiştir. **Cumhuriyet**, 28 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 30 Ekim 1959; **Yeni Konya**, 15 Ocak 1960.

808 1954 yılına gelindiğinde ildeki mevcut arı kovanları, ihtiyacı karşılayamaz hâle gelmiştir **Yeni Meram**, 23 Kasım 1954.

108.805 kg'dan 270.000 kg'a çıkmıştır. Dolayısıyla 1950'li yıllarda arıcılığın gelişmesi için harcanan mesai amacına ulaşmıştır. [809]

3.2. Islah Çalışmaları

Hayvancılık alanında kaliteyi ve üretimi artırmak isteyen DP hükûmetleri, 1952 yılından itibaren Tarım Bakanlığı nezdinde hayvan ıslahı çalışmalarına başlamıştır. Islah çalışmalarına devlet üretme çiftlikleri ve haralar önderlik etmiştir. Konuklar, Gözlü ve Altınova devlet çiftlikleri ile Konya Harasında yetiştirilen akkaraman koçları 1950'li yıllarda köylüye ucuz fiyatla dağıtılmıştır.[810]

Hayvancılığının gelişmesi için yoğun çaba harcayan Konya Harası, 1934 yılında kurulmuş ve tam teşekküllü olarak faaliyetlerine 1945'te başlamıştır. Zaptiye Çayırı denilen at koşusu mahallini içine alan geniş bir araziye sahip olan Haranın bünyesinde atçılık, sığırcılık, koyunculuk, tavukçuluk ve tarım şubeleri bulunmaktadır.[811]

DP iktidarının ilk yılında gazeteci Kişmir, hayvancılığın önemli merkezlerinden olan Karapınar'da nitelikli hayvan sayısındaki azalmaya "Köylünün elinde bugün öyle hayvanlar var ki at mı, eşek mi olduğu zor fark ediliyor. Bir kere at, inek ve bunlara mumasıl hayvanlar mütemadiyen, cinsini cibilliyetini kaybetmektedirler." diyerek dikkat çekmiştir.[812] Dolayısıyla Haranın yapacağı faaliyetler oldukça önemlidir. Bu farkındalık sayesinde iyi cins inekler, boğalar, atlar, keçiler, koyunlar ve tavuklar yetiştirilmiştir. Orta Anadolu'nun meşhur ırkı olan karasığırların en iyi cinsleri Konya Harasında bulunmuş ve bunlardan elde edilen boğalar çok ucuz fiyatlarla köylülere satılmıştır. Ayrıca Orta Anadolu'nun meşhur akkaraman koyunu ile en iyi cins keçileri de burada yetiştirilmiştir.

Konya'da hayvancılığın ıslahı ve teşviki için ilçelerden hayvan satın alan Hara, köylüye ucuza damızlık satışı yapmış, halkın günlük yumurta, süt ve peynir ihtiyacını temin etmiş, veterinerlere ve hayvan sağlığı memurlarına hizmet içi kurslar düzenlemiştir. Örneğin 1951'de Beyşehir ile Akşehir'de kurulan boğa

809 **Zirai Bünye 1946-1953**, s. 113; **Zirai Bünye 1958-1960**, s. 59; **Yeni Meram**, 13 Kasım 1951.

810 **Yeni Meram**, 3 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1955.

811 Önceden halkın hayvanlarını serbestçe yaydığı 8.450 dekarlık bu alana 1921 yılında vilayet tarafından el konmuştur. Valilik de bu araziyi 1934 yılında Tarım Bakanlığına devretmiştir. **Yeni Konya**, 17 Nisan 1951; Hara 1957 yılında 1.248 hektarlık araziye sahiptir. **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 304, 322.

812 Kişmir, "Karapınar Hayvancılığı Ölüyor", **Yeni Konya**, 22 Mayıs 1951 s. 2.

istasyonlarında yetiştirilen boğalar 220 TL'ye satılmıştır. 1953 yılında 51 boğa ile 138 koç, damızlık ihtiyacı olan köylere ucuz fiyatla dağıtılırken 1954'te 25 kısrağa sahip her köylüye, bir damızlık aygır hediye edilmiştir.[813]

Konya ve çevresindeki ineklerin süt üretimini arttırmak amacıyla 1952 yılında Harada bir montofon suni tohumlama laboratuvarı kurulmuştur. Hayvan sahipleri ücretsiz olarak bu laboratuvardan yararlanmıştır. Burada ilk etapta 250 inek tohumlanmış ve nitelikli doğan danalara halk büyük ilgi göstermiştir. Köylünün elindeki ineklerin listesine sahip olan Haradaki suni aşılama ekipleri 1953'te köylere giderek 450 ineği aşılamıştır.[814]

Vatandaşların ilgisi nedeniyle 1954 yılında Tarım Bakanlığından 30 montofon boğası istenmiştir. Sürülerdeki mevcut dejenere tip boğalar suni tohumlama işini güçleştirdiğinden il hayvan ıslah komisyonu bu tip boğaların, Islahı Hayvanat Kanunu'na göre burdurulması kararını almıştır.[815]

Hara, halkın elindeki ineklerin ıslahına yönelik çalışmalar kapsamında 1952-1955 yılları arasında İngiltere'den bir süt ırkı olan Jersey sığırlarına ait tohumlar da getirtmiştir.[816] Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Konya'da 1957 yılından itibaren toplamda 9.772 ineğe suni tohumlama yapılmıştır.[817]

Tablo XXVII: Konya'da 1957-1960 Yılları Arasında Suni Tohumlama Yapılan İnek Sayısı

Yıl	1957	1958	1959	1960
Suni Tohumlama Yapılan İnek Sayısı	2.941	2.590	1.596	1.645

DP döneminde sığır ıslahının yanında başlatılan "Merinos Suni Tohumlama Projesi" Konya'da Gözlü, Altınova ve Konuklar devlet üretme çiftliklerinde uygulanmıştır.[818] Aslında bu projeden önce Konya Harasında akkaraman-merinos

813 **Yeni Konya**, 12 Nisan 1951; **Yeni Konya**, 11 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 16 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 3 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 30 Mart 1954; **Yeni Konya**, 9 Nisan 1960.

814 **Yeni Meram**, 8 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 3 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 7 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 28 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 26 Mayıs 1953.

815 **Yeni Meram**, 28 Şubat 1953; **Yeni Meram**,18 Kasım 1954.

816 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 16, 18.01.1957, s. 3; **Yeni Meram**, 23 Temmuz 1955.

817 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 329.

818 Proje Konya, Yozgat, Kayseri, Erzurum ve Kars illerini kapsamaktadır. 1953'te bu illerde toplam 17.000 koyun suni olarak tohumlanmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 26, 18.02.1953, s. 314; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 28, 18.02.1954, s. 389; **Yeni Meram**, 16 Eylül 1954.

melezlemesine başlanmıştır. 1954 yılına gelindiğinde il genelinde merinos tohumlama istasyonu sayısı 16'ya ulaşmıştır. Vali Göktan, tohumlama işinde ilk sırada olan Cihanbeyli-Pınarbaşı'na giderek ilgilileri tebrik etmiştir. Aynı yıl içerisinde 11.878 baş koyunun tohumlandığı Konya, Türkiye'de ilk sıraya yerleşmiştir.[819] 1955 yılında 25 istasyonda sürdürülen tohumlama faaliyetleri sonucunda 2.122 baş koyuna yapılan suni tohumlamadan 72.121 baş kuzu tespit edilmiştir. 1956'da Merkez, Karapınar, Ereğli, Kadınhanı, Çumra ve Cihanbeyli ilçelerinde 25 suni tohumlama istasyonu açılmış ve 15.273 baş koyun tohumlanmıştır.[820]

Türkiye Yapağı ve Tiftik AŞ 1957 yılında Ereğli'de bir çiftlik arazisi satın alarak Ereğli Merinos Yetiştirme Çiftliğini kurmuştur. İl genelinde istasyon sayısı 1959'da 36'ya yükseltilmiş ve Almanya'dan ithal edilen 1.250 baş damızlık merinosun 530'u Ereğli Merinos Çiftliğine yerleştirilmiştir. Akkaraman ve merinos melezlemesi dünyada ilgiyle takip edilmiş ve proje büyük bir başarı olarak kabul edilmiştir. Tablo XXVIII'de görüldüğü üzere Konya'da 1957 senesinden itibaren toplamda 120.868 koyuna suni tohumlama yapılmıştır. Tüm bu çalışmalar sonucunda 1957'de 3.912 olan merinos sayısı 1960 yılında 58.372'ye ulaşmıştır.[821]

Tablo XXVIII: Konya'da 1957-1960 Yılları Arasında Suni Tohumlama Yapılan Koyun Sayısı

Yıl	1957	1958	1959	1960
Suni Tohumlama Yapılan Koyun Sayısı	36.641	48.046	22.918	13.263

DP iktidarında at neslinin ıslahına yönelik aşım durakları kurulmuştur. Konya'da 1951 senesinde 19 aşım durağı faaliyettedir. Tarım Bakanlığı tarafından bu duraklar için 100 aygır ayrılmıştır. 1952'de Cihanbeyli, Ermenek, Yarma ve Gözlü'ye birer aşım durağı daha açılarak durak sayısı 23'e çıkarılmıştır.[822] 1953'te faaliyete geçen durak sayısı 24 olup bu duraklarda 4.700 baş kısrağa

819 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. XVII; **Yeni Meram**, 19 Ekim 1954; **Yeni Meram**, 24 Ekim 1954; **Yeni Meram**, 8 Kasım 1954.

820 **Yeni Meram**, 20 Eylül 1955; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1955; **Yeni Meram**, 22 Kasım 1956.

821 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. XIX, 329-337; **Yeni Konya**, 26 Eylül 1956; **Yeni Konya**, 5 Ekim 1959; **Yeni Konya**, 9 Aralık 1959.

822 **Yeni Konya**, 1 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 8 Nisan 1952.

5.200 aşım yaptırılmıştır. Bunun sonucunda doğan 599 tay, menşe şahadetnamesi almıştır. 1955'te 5 veteriner ve 9 hayvan sağlığı memurunun görev yaptığı aşım duraklarında 71 baş aygır ile 3.038 baş kısrağa 4.016 aşım yaptırılmıştır.[823]

Türkiye'de 1950'li yıllarda Devlet Çiftlikleri Kümes Hayvanları Enstitüsü kümes hayvancılığının ıslahı çalışmalarına başlamıştır. Marshall yardımı karşılık fonundan 250.000 TL tahsisat ayrılan Enstitü, cins kümes hayvanları yetiştirecek, yumurta üretimini artırmaya çalışacak ve hastalıklarla mücadele edecektir.[824]

Tavukçuluğun geniş ölçekte yapıldığı Konya Harasında 1958 yılında 20.000 ile 30.000 arasında tavuk yetiştirilmeye başlanmıştır. ABD'den gelen bir uzmanın ziyareti sonucunda ligorin cinsi yumurta tavuğu önem kazanmıştır. Tavuk yetiştiriciliğinde de başarılı sonuçlar alan Hara, 1959'da şehir halkına günlük piliç satışına başlamıştır. 1960 senesinde Türkiye'de ilk kez Konya Harasında tavuklarda suni tohumlama yapılmasına karar verilmiştir.[825]

3.3. Mera Sorunu

Köylüyü kalkındırma siyaseti gereği DP iktidarı tarafından ülkedeki meraların geliştirilmesi amaçlandı. Yem üretiminin az olması ülkedeki hayvan sayısının artmasını engelleyen önemli bir faktördü. Bu nedenle meraların süratle iyileştirilmesi için Marshall yardımları devreye kondu ve Türkiye'ye Amerikalı uzmanlar getirildi.[826]

Ülke hayvancılığının tek dayanağı olan meralar, ne yazık ki tarımda makineleşme ile birlikte sürekli bozularak verimsiz tarlalara dönüştürülüyordu.[827] Köylerin ortak malı olan meralara yapılan saldırıları önlemek isteyen Konya Valiliği, Köy Kanunu hükümlerine göre meralara tecavüz edenlerin ve bu alanları korumayan köy ihtiyar meclislerinin Türk Ceza Kanunu gereğince sorumlu tutulacağını açıkladı. Alınan tüm tedbirlere rağmen 1950'li yıllarda Konya'da meraların tarla hâline getirilmesinin önüne geçilemedi. Köylüler hububat ekimini

---

823 **Durak**, Nisan 1953; **Yeni Meram**, 30 Mart 1954; **Yeni Meram**, 19 Aralık 1955.

824 Ayrıca ülkedeki bazı devlet çiftlikleri ile teknik ziraat okullarında kuluçka merkezleri kurulması kararlaştırılmıştır. **Yeni Meram**, 9 Ağustos 1952.

825 **Yeni Konya**, 12 Şubat 1958; **Yeni Konya**, 15 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 13 Mayıs 1960.

826 **Yeni Konya**, 7 Ağustos 1951.

827 DP Bursa Milletvekili Sadettin Karacabey meraların tarlalara dönüştürülmesi nedeniyle Trakya'da koyunculuğun %45 oranında düştüğünü belirtmiştir. **DPMGMZ**, C 1, 17.01.1956, s. 96.

daha garanti gördüğünden meraları sürmeye devam ederek hayvancılığın kan kaybetmesine neden oldu.[828]

DP döneminde Konya'da yaşanan mera sıkıntısı nedeniyle ağıl hayvancılığının yaygınlaştırılmasına çalışıldı. Tarım Bakanlığı çayır ve mera fonundan karşılanmak üzere köylerde sulanabilen yerlerde yoncalık, suyu az olan veya sulanamayan yerlerde ise korungalıklar kurulmasını istedi.[829]

Yoncalık ve korungalıklar köy ortak malı olacak ve üretim zamanında hane sayısına göre dağıtılacaktır. Bu kapsamda Konya Teknik Ziraat Müdürlüğü ilk yoncalığını Yarma bucağında kurmuş ve çok iyi neticeler almıştır. 1954'e kadar Konya'da kurulan yoncalıklar 5.558, korungalıklar ise 545 dönümü bulmuştur.[830] Süt hayvanlarının sütünü arttıran ve yetiştiği toprağı kuvvetlendiren yoncanın önemi Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından köylerde kurulan yoncalık ve korungalıklar sayesinde anlaşılmıştır. Bunun sonucunda 1950 yılında 300 dönümden oluşan yonca ekim sahası 1956'da 33.434 dönüme yükselmiştir.[831]

Ağıl hayvancılığı kamuoyunda haklı eleştirilere uğramıştır. Veteriner Hekim Nevzat Özgen'e göre ağıl hayvancılığı, toprak reformu nedeniyle ortaya atılmıştır. Ağıl hayvancılığının veriminin yüksek hayvanlar için uygun olabileceğini ifade eden Özgen, koyun yetiştiriciliğinde böyle bir durumun düşünülemeyeceğini vurgulamıştır. Özgen'e göre arazisi dar ülkelerde bile koyunlar yine özel meralarda yayılmaktadır. Çünkü koyun yetiştiriciliği için geniş ölçüde mera ve yaylaya gereksinim bulunmaktadır. Bu nedenle mevcut mera alanlarının korunması şarttır.[832]

3.4. Hastalıklarla Mücadele

1950'li yıllarda hayvan hastalıklarıyla mücadelede Konya Veteriner Teşkilatı önemli rol oynamıştır. Aldığı önlemlerle salgınların önüne geçmeye çalışan teşkilat, hayvan yetiştiricilerini de desteklemiştir. Bu kapsamda; hayvan

828 Hasan Âli Türker, "Mer'a Meselesi", **Yeni Konya**, 1 Ağustos 1951, s. 1; **Yeni Konya**, 2 Ağustos 1951; **Yeni Konya**, 25 Nisan 1956.

829 1952 yılında Eskişehir, Ankara ve Konya'ya bağlı toplam 1.000 köyde 200.000 dekar toplu korungalık tesisine başlanmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 28.02.1952, s. 1133.

830 **Yeni Meram**, 3 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 21 Mayıs 1954.

831 **Yeni Konya**, 30 Ocak 1957.

832 Nevzat Özgen, "Merasız ve Yaylasız Bir Ahır Koyunculuğu Mümkün müdür?", **Yeni Meram,** 23 Nisan 1959, s. 2.

taramaları yapılmış, bedelsiz ilaç dağıtılmış, aşılama faaliyetlerinde bulunulmuş, uyuz ve kene banyolukları inşa ettirilmiştir.[833]

Konya Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü de bu dönemde hastalıklarla mücadelede etkili olan bir diğer kurumdur. Enstitü bünyesinde teşhis laboratuvarı, seroloji laboratuvarı, keçi ciğer ağrısı laboratuvarı, parazitoloji laboratuvarı ve gıda kontrol laboratuvarı bulunmaktadır.[834]

DP iktidarında il genelinde bradzo, şap, ruam, uyuz, çiçek, yalancı veba, şarbon, yanıkara, pastörelloz, enterotoxemia, agalaksi, keçi ciğer ağrısı, at vebası, tavuk difterisi, kuduz, priplazmoz ve kılkurdu gibi salgın hastalıklar görülmüştür.[835] Veteriner Teşkilatının yanında hayvan yetiştiricileri de salgın hastalıkları önlemek için çeşitli çareler aramıştır. 1951 yılında Karapınar'da koyunlarda görülen bulaşıcı hastalığın teşhis ve tedavisi için Karapınar Çiftçiler Derneği 2.500 TL mükâfat koymuştur. Konya Merkez Veterineri Hasan Ali Türker, koyunlardaki hastalığın bradzo olduğunu teşhis ederek tedaviye başlamış ve ödülünü de almıştır.[836]

1950'li yıllarda hastalıklarla mücadele kapsamında il genelinde hayvan sağlığı taramaları yapılmıştır. Yaklaşık 2.000.000 baş hayvanın muayeneden geçirildiği 1952'de, 332 köyde 67.166 baş hayvanda ruam, şarbon, yanıkara, kuduz, uyuz, keçi ciğer ağrısı, şap ve kelebek gibi hastalıklar görülmüştür. Hastalığa yakalanan hayvanlardan 2.018'i ölmüştür. Tedavide kullanılan aşılar, Konya Aşı ve Serum Enstitüsü tarafından karşılanmıştır. 1953 yılında 1.960.940 baş hayvana aşı uygulanarak tedavi görmesi sağlanmıştır. Aynı yıl 135 köye yayılan koyun çiçeği salgınına 2.208 baş koyun yakalanmış ve bunlardan 159'u ölmüştür. Salgın nedeniyle Veteriner Teşkilatı toplamda 445.367 baş koyuna çiçek aşısı uygulamıştır. Bunun yanında 336 köyde 14 çeşit hayvan hastalığı görülmüş, hastalık nedeniyle 1.879 baş hayvan ölmüş, 1.269 baş hayvan itlaf edilmiş, 654.928 baş hayvan ise serumlanarak ilaçlanmıştır.[837]

Çiçek hastalığına karşı 1954-1955 kışında 717.499 baş koyun aşılanmıştır. Aşı etkisiyle ölen 1.040 baş koyun için 64.494 TL tazminat ödenmiştir. 1955

---

833 **Yeni Meram**, 3 Aralık 1952; **Yeni Meram**, 7 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 2 Kasım 1955.

834 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. XIII.

835 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 80-142.

836 **Yeni Konya**, 12 Mayıs 1951.

837 **Yeni Meram**, 4 Ocak 1953; **Durak**, Nisan 1953; **Yeni Meram**, 7 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 30 Mart 1954.

yılında ilk kez Konya'da denenen yeni çiçek aşısının sonuçları başarılı olmuştur. Buna rağmen 1956'da il geneline yayılan çiçek salgını bir türlü önlenememiştir. Şarbon mücadelesinde 188.500 baş hayvan, yanıkara mücadelesinde ise 9.597 baş hayvan aşılanmıştır.[838]

Konya'da 1957-1960 yılları arasında 2.746.212 baş hayvana çiçek, 713.510 hayvana şap, 395.807 baş hayvana şarbon, 124.160 baş hayvana yalancı veba, 72.294 baş hayvana kıl kurdu, 49.437 baş hayvana karaciğer ağrısı, 5.011 hayvana yanıkara, 50 baş hayvana agalaksi, 35 baş hayvana kuduz aşıları ve ilaçlamaları yapılmıştır.[839] Konya'da hastalık nedeniyle itlaf edilen hayvanlar için Tarım Bakanlığı tarafından 1951 yılında 35.797 TL, 1954'te ise 33.137 TL tazminat ödenmiştir.[840]

3.5. Hayvan Sergileri

DP döneminde hayvancılığı teşvik etmek ve geliştirmek amacıyla il, ilçe ve köylerde hayvan sergileri düzenlenmiştir. Konya'da bayram havası içerisinde davul ve zurna ile yapılan sergi açılış törenlerinde vali, milletvekilleri ve kaymakamlar hazır bulunmuştur.[841]

Halkın büyük ilgi gösterdiği hayvan sergileri genellikle eylül ayı içinde açılmış ve ekim ayı sonlarına kadar sürmüştür. Burada boğa, sığır, kısrak ve tay gibi hayvanların satışı yapılmıştır. Suni sığır tohumlaması ve merinos suni tohumlamasından doğan buzağı ve kuzular için ayrı sergiler de açılmıştır. Sergilerde dereceye giren hayvan sahiplerine çeşitli ödüller dağıtılmış ve ödenekler T.C. Ziraat Bankası tarafından tahsis edilmiştir. 1951 yılında 5.600 TL olan ödenek 1953'te 14.000 TL'ye çıkarıldığından il genelindeki sergiler çoğalmıştır. 1954 yılında sergiler için 9.000 TL, 1955'te ise 11.500 TL ödenek gönderilmiştir.[842]

Konya'da 1950'li yıllarda Merkez, Akşehir, Cihanbeyli, Ereğli, Karapınar, Beyşehir, Çumra ve Ilgın ilçe merkezleri ile Beyşehir'in Kıreli, Kadınhanı'nın

838 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 11, 25.04.1956, s. 170-171; **Yeni Meram**, 25 Ekim 1955; **Yeni Konya**, 10 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 8 Haziran 1956.

839 Hayvan hastalıklarıyla ilgili istatistiki bilgiler için bk. **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 80-142.

840 **Yeni Meram**, 26 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 30 Mart 1954.

841 **Yeni Meram**, 18 Eylül 1954.

842 **Yeni Meram**, 24 Nisan 1953; **Yeni Meram**, 8 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 2 Ekim 1953; **Cumhuriyet**, 12 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 30 Mart 1954; **Yeni Meram**, 20 Ağustos 1955.

Sarayönü ve Başhüyük köylerinde hayvan sergileri açılmıştır. Çeşitli ödüllerin dağıtıldığı bu sergilerde 1957-1960 yılları arasında 75.005 TL mükâfat dağıtılmıştır.[843]

Sonuç olarak 1950'li yıllarda hayvancılık, Konya ekonomisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu alanda ülkenin hatta koyun yetiştiriciliğinde dünyanın önde gelen merkezlerinden olan Konya'da, hayvansal kalite ve üretimin arttırılması yönünde önemli adımlar atılmıştır. Özellikle İl Veteriner Teşkilatı, Hara ve devlet üretme çiftlikleri hayvancılığın gelişmesinde önder olmuştur. Bu dönemde ıslah çalışmalarına öncelik verilmiş, hayvan yetiştiricilerine krediler sağlanmış, hastalıklarla mücadele edilmiş, hayvan sayıları arttırılmış ve hayvan sergileri düzenlenerek ikramiyeler dağıtılmıştır. Ayrıca süt ve yapağı üretimini arttırmak amacıyla sığırlarda montofon, koyunlarda ise merinos aşılamaları yapılmaya başlanmıştır. At neslinin ıslahı için aşım durakları kurulmuş ve kümes hayvancılığında yumurta üretimini artırıcı çalışmalar yapılmıştır.

Özetle DP hükûmetlerinin hayvancılıkla ilgili politikaları Konya'da karşılığını bulmuş ve bu uygulamalar hayvan yetiştiricileri tarafından benimsenmiştir. Böylece 1950'li yıllarda şehrin hayvansal üretiminde artış yaşanmıştır. Ancak bu dönemde ortaya çıkan olumsuzluklardan belki de en önemlisi meralık alanların, tarımda makineleşme ile birlikte tahrip edilerek verimsiz tarlalara dönüştürülmesi olmuştur.

4. Ticaret

DP iktidara geldikten sonra dış ticaretteki kısıtlamaların bir kısmı kaldırılmış, madencilik alanına girmesi için teşvik edilen özel sektörün, şeker ve çimento yatırımlarına da katılma imkânı sağlanmıştır. 1952'de kurulan Sınai Kalkınma Bankasının kredileri ve Marshall yardım fonlarının da bir kısmı özel sektörün finansman ihtiyacının karşılanmasında kullanılmıştır. Özellikle 1954 yılına kadar kamu yatırımlarında büyük bir artış yaşanmıştır. 1948'de 348.500.000 TL olan kamu yatırımları 1953'e gelindiğinde 977.500.000 TL'ye yükselmiştir. Aynı dönemde özel sektör yatırımları da 499.000.000 TL'den 1.226.900.000 TL'ye

843 **Yeni Meram**, 22 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 4 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 7 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 2 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 18 Eylül 1954, **Yeni Meram**, 13 Ekim 1956; Sergilenen hayvanlar buzağı, düve, kısrak, dişi tay, merinos koyun, kuzu ve toklu, yerli karasığır ve düvedir. Valilik tarafından sergilerin açılış yeri ve tarihleri vatandaşlara duyurulmuştur. **Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Arşivi**, Seçim Dosyası 3423, YD19277, 1957; **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 190.

çıkmıştır. 1950'li yıllarda tarım ve yapımına başlanan kara yolları, yatırımların yöneldiği başlıca sektörleri oluşturmuştur. Bu çabalar 1950-1953 yılları arasında ülke ekonomisinin canlanmasını sağlamış ve hem tarımsal üretim indeksi hem de sınai üretim indeksi yükselme kaydetmiştir.[844]

4.1. Atılım Yılları

DP iktidarının ilk yıllarındaki iyimser hava, ekonomisi büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalı olan Konya'da da hissedilmekteydi. Hükûmet politikaları sonucunda artış gösteren tarımsal ve hayvansal üretim, kentin ticaret hayatını da olumlu etkiledi. Ticaret hacminin artmasında inşa edilen yollar sayesinde Konya'nın Akdeniz ve Ege'ye bağlanması önemli bir etkendi.[845] Sanayi tesislerinin kurulmasıyla birlikte kırsaldan kente göç dalgasıyla artan nüfus da ticari hayatın canlanmasında büyük rol oynadı. Bu dönemde Konya'nın ticaretinde ilk sırayı buğday, arpa, yulaf, çavdar, un ve unlu mamuller aldı. Canlı hayvan satışı ile deri, yapağı ve tiftik gibi hayvansal ürünler de ticarette önemli bir yer tuttu. 1924'te kurulan Ticaret Borsasında hububat ve mamulleri, bakliyat ve mamulleri, yağlı tohumlar, canlı hayvan ve hayvan mamulleri gibi ürünlerin alım satımı yapıldı.[846]

Konya'da 1953 yılında sınırlı ve belirli miktardaki alım-satımlar hariç olmak üzere borsa dışında hayvan ticareti yasaklanmıştır. Buna göre 5 koyun, 5 keçi, 10 kuzu, 10 oğlak, 2 manda, 4 sığır, 2 deve ve bundan daha fazlası borsa haricinde alınıp satılamayacaktır. Hayvan borsası hem fiyatlarda istikrar sağlanması hem de hayvansal ürünleri kıymetlendirmesi amacıyla Aslanlıkışla civarındaki hayvan pazarında faaliyete geçecektir.[847]

Konya'dan çevre illere 1955 yılı içinde 34.920 baş hayvan satılarak 10.651.070 TL'lik gelir elde edilmiştir.[848] 1957-1960 yılları arasında Konya'dan Ankara, Eskişehir, Kütahya, Afyon, Aydın, İzmir, Isparta, Bursa, İstanbul, Antalya, Gaziantep, İçel ve Adana'ya toplamda 170.496 baş koyun, 3.147 baş

844 DP iktidara geldiğinde ülke genelinde 24 adet olan ticaret borsası sayısı 1958'de 33'e yükselmiştir. **Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985**, s. 38-39, 407-408.

845 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 26.02.1958, s. 817.

846 Konya Ticaret Borsası ilk defa 1912'de kurulmuş ancak I. Dünya Savaşı nedeniyle faaliyetlerini durdurmuştur. 24 Ekim 1924'te 1401 Sayılı Kararname ile Konya'da ikinci defa borsa açılmıştır. Konya Ticaret Borsası Anadolu bölgesi borsalarının ilki, ülkede kurulan borsaların ise beşincisidir. **Konya Ticaret Borsası Yıllığı**, 1986, s. 23.

847 **Yeni Meram**, 15 Temmuz 1953; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 3, 24.03.1958, s. 29.

848 **Yeni Meram**, 29 Aralık 1955.

keçi ve 12.952 baş sığır satışı gerçekleşmiştir.[849] Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere DP iktidarında Konya Ticaret Borsasının işlem hacmi artış göstermiştir.[850]

Tablo XXIX: DP İktidarında Konya Ticaret Borsası İşlem Hacmi

Yıl	1950	1952	1954	1956	1958	1960
İşlem Hacmi-TL	10.014.000	22.826.000	17.995.000	30.681.000	87.780.000	94.054.000

1950'li yıllarda ülke ekonomisinin içinde bulunduğu duruma bağlı olarak Konya Ticaret Borsasında işlem gören bazı maddelerin yıllık toptan fiyat ortalamalarındaki artış ise Tablo XXX'da gösterildiği gibidir.[851]

Tablo XXX: DP İktidarında Konya Ticaret Borsasında Bazı Maddelerin Toptan Fiyatları

Yıl	Buğday kg/kuruş	Arpa kg/kuruş	Çavdar kg/kuruş	Yulaf kg/kuruş	Bulgur kg/kuruş	Yapağı kg/kuruş	Tavşan Derisi adet/kuruş
1950	27.81	17.69	19.07	15.57	32.79	217.54	42.41
1960	48.51	38.21	38.71	38.18	85.39	532.61	301.06

Konya ekonomisinin gelişmesinde Ticaret ve Sanayi Odası önemli bir rol oynamıştır.[852] 1882 yılında kurulan Konya Ticaret Odası, DP iktidarında sanayileşmenin ilk adımlarını atan Konya'nın lokomotiflerinden biri olmuştur.[853] 1950'li yıllarda iktidarda olmasının da etkisiyle Ticaret ve Sanayi Odası seçimlerini DP mensupları kazanmıştır.[854] Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere DP döneminde Konya'da ticaretin canlanmasında önemli rol oynayan yeni şirket ve kooperatifler de kurulmuştur.[855]

---

849 **Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966**, s. 172.

850 **Konya İl Yıllığı 1967**, s. 446.

851 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 359-364; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 295-296.

852 1960 yılında ülke genelinde ticaret odası sayısı 24, ticaret ve sanayi odası sayısı 84, sanayi odası sayısı ise 2'dir. **Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985**, s. 404.

853 Konya Ticaret Odası hakkında geniş bilgi için bk. Caner Arabacı, **Geçmişten Günümüze Konya Ticaret Odası 1882-1999**, Konya Ticaret Odası Yay., Konya 1999.

854 **Yeni Meram**, 10 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 29 Kasım 1954; **Yeni Konya**, 26 Kasım 1959.

855 Feridun Kandemir, **Konya**, Ekicigil Matbaası 1957, s. 24-26.

Tablo XXXI: 1951-1956 Yılları Arası Konya'da Şirket ve Kooperatif Sayıları

Şirketler	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Adi Şirket	1	1	-	1	-	1
Anonim Şirket	1	-	2	1	2	-
Limited Şirket	-	-	3	1	1	3
Kollektif Şirket	1	3	2	5	6	2
Komandit Şirket	-	-	-	2	-	-
Kooperatif	-	1	-	2	6	4

Tabloda sayıları verilen şirket ve kooperatifler toplamda 36.720.565 TL sermaye ile kurulmuştur. Bu şirketler arasında sermayesi en fazla olanlar 10.000.000 TL ile kurulan Singer Dikiş Makineleri Türk AŞ ile Konya Şeker Fabrikası Türk AŞ'dir. Bunun yanında Konya'da 1951'de toptan ve perakende ticaretiyle uğraşan küçüklü büyüklü 3.027 iş yeri vardır.[856]

1950'li yıllarda Konya'da açılan banka şubeleri de ticaretin olumlu yönde geliştiğini ortaya koymaktadır. Banka şubeleri vali ve milletvekillerinin de hazır bulunduğu törenlerle açılmıştır. Bu dönemde Türkiye Emlak Kredi Bankası, Türk Ticaret Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası, Pancar Kooperatifleri Bankası, Halk Bankası, Türkiye Garanti Bankası, Akbank, Yapı ve Kredi Bankası, Türkiye Kredi Bankası ve Pamukbank şubeleri açılmıştır. Ayrıca Akşehir ve Ereğli ilçelerinde Türkiye İş Bankası, Akbank, Şekerbank, Yapı ve Kredi Bankası tarafından birer şube hizmete girmiştir.[857]

Vatandaşların uzun vadede ev sahibi olmalarını sağlayan Türkiye Emlak Kredi Bankası Konya Şubesi büyük ilgi görmüş ve bankada 2 saat içinde yaklaşık

856 Kandemir, **age.**, s. 25; **Yeni Meram**, 29 Kasım 1951.

857 Türkiye İş Bankası Akşehir ve Ereğli şubeleri izni için bk. **BCA**, 30-18-1-2/126-63-6, 15.08.1951; Halk Bankası Konya Şubesi izni için bk. **BCA**, 30-18-1-2/132-52-15, 08.07.1953; Akbank Konya ve Ereğli şubeleri izni için bk. **BCA**, 30-18-1-2/132-57-5, 10.07.1953; Yapı ve Kredi Bankası Konya Şubesi izni için bk. **BCA**, 30-18-1-2/135-38-20, 10.04.1954; Türkiye Garanti Bankası Konya Şubesi izni için bk. **BCA**, 30-18-1-2/137-84-16, 15.10.1954; Türkiye Vakıflar Bankası Konya Şubesi izni için bk. **BCA**, 30-18-1-2/139-52-20, 07.06.1955; **T.C. Resmî Gazete**, 9 Mayıs 1952, S 8105, s. 3554; **T.C. Resmî Gazete**, 18 Ağustos 1952, S 8187, s. 4349; **T.C. Resmî Gazete**, 22 Temmuz 1955, S 9061, s. 12389; **T.C. Resmî Gazete**, 11 Ocak 1956, S 9204, s. 13353; **T.C. Resmî Gazete**, 7 Mayıs 1956, S 9302, s. 14285; **Yeni Meram**, 5 Temmuz 1954.

250.000 TL hesap açılmıştır. Milletvekili Ölçmen açılış konuşmasında bu banka sayesinde Konya'da kerpiç inşaata son verilerek sağlam ve sağlıklı evlerin inşa edileceğini vurgulamıştır.[858]

DP döneminde Konya'da 12 adet ve Ereğli'de 5 adet olmak üzere toplam 17 adet kooperatif kurulmuştur. Bu kooperatiflerden Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayi Müessesesi Memurları Ev Yaptırma Kooperatifi[859], Konya Öğretmenleri Yapı Kooperatifi[860], Konya Bahçelievler Yapı Tasarruf Kooperatifi[861], Kara Yolları ve Nafıa İşçileri Yapı Kooperatifi[862], Devlet Demir Yolları Memur ve Müstahdemleri Yapı Kooperatifi[863], Konya Şeker Fabrikası İşçileri Yapı Kooperatifi[864], Sanayiciler Yapı Kooperatifi[865], Horozlu Han Bina Kooperatifi[866] ve Konya Motorlu Vasıtalar Tamircileri Dükkân Yapı Kooperatifi[867] ortaklarına ev ve dükkân yapmak amacıyla kurulmuştur.

Ortakların mesleki ihtiyaçlarını karşılamak için; Konya Ereğlisi Mihaniki Küçük Sanat Dokumacılık Kooperatifi[868], Konya Marangoz Esnafı Küçük Sanat Kooperatifi[869], Konya Esnaf Kefalet Kooperatifi[870] ve Konya Kunduracı Esnafı Küçük Sanat Kooperatifi[871] oluşturulmuştur. Konya Ziraat Hayvan ve Hayvan Mahsulleri İstihsal ve Satış Kooperatifi[872], Konya Ereğlisi Dedeikebir Köylüleri İstihlak Kooperatifi[873], Konya Ereğlisi Gaybi Köylüleri İstihlak Kooperatifi[874] ve Konya Ereğlisi Teknik Arıcılık, Tavukçuluk ve Hayvancılık İstihlak Kooperatifi[875] ise üretim ve tüketim ihtiyaçları için faaliyete geçen kooperatiflerdir.

---

858 **Yeni Meram**, 20 Aralık 1952.
859 30 yıl süre ve 700 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/132-34-16, 29.04.1953.
860 20 yıl süre ve 700 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/136-57-15, 15.06.1954.
861 25 yıl süre ve 1.000 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/136-58-13, 20.06.1954.
862 30 yıl süre ve 1.750 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/142-22-5, 10.03.1956.
863 20 yıl süre ve 5.000 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/142-26-14, 21.03.1956.
864 30 yıl süre ve 700 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/142-26-17, 21.03.1956.
865 30 yıl süre ve 3.500 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/144-85-17, 11.10.1956.
866 15 yıl süre ve 3.500 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/144-76-17, 14.09.1956.
867 30 yıl süre ve 3.500 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/141-109-7, 28.12.1955.
868 30 yıl süre ve 1.015 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/136-72-8, 25.07.1954.
869 30 yıl süre ve 8.000 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/141-89-9, 12.10.1955.
870 30 yıl süre ve 3.400 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/139-50-3, 21.05.1955.
871 10 yıl süre ve 12.000 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/142-32-16, 07.04.1956.
872 30 yıl süre ve 1.125 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/138-135-15, 30.03.1955.
873 30 yıl süre ve 2.000 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/142-27-6, 21.03.1956.
874 30 yıl süre ve 2.000 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/142-27-14, 21.03.1956.
875 30 yıl süre ve 3.500 TL sermaye ile kurulmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/143-59-10, 11.07.1956.

Kamuoyunda belediyelerin yapı kooperatiflerini teşvik etmesi istenmiştir. Böylece çehresi değişen şehir modern bir görünüm kazanacaktır.[876] Nitekim 1958'de Türkiye'nin en modern apartmanlarından birini inşa etmek üzere Bahçelievler Yapı Kooperatifi kurulacaktır. Konya Lisesi karşısında 1.150 m^2lik bir alanda inşa edilecek 7 katlı Yonca Apartmanı'nda kalorifer, asansör, sıcak su ve telefon bulunacaktır. Ayrıca ilk kez asma merdivenler bu apartmanda kullanılacaktır.[877]

4.2. Zorlu Yıllar

DP iktidarının ilk yıllarında alınan ekonomik tedbirlerle Türkiye'de enflasyon asgari seviyeye indirilmiş ve GSMH'de %9,4 ile %12,9 oranlarında yükselme kaydedilmiştir. Ancak hem emisyonda hem de banka kredilerinde yaşanan artışlar, buna karşın iklim şartlarına bağlı olarak tarımsal üretimde meydana gelen düşüş 1954'ten itibaren dış ticarette ve iç piyasada sıkıntılara neden olmuştur. Neticede iç piyasada mal darlıkları ve fiyat artışları görülmeye başlamıştır.[878] Bu durum karşısında tedbirler almaya başlayan Hükûmet, piyasadaki malların sıkıntısını ve bu mallardaki aşırı kârları önlemek amacıyla 13 Temmuz 1954'te "Kâr Hadleri Kararnamesi" yayınlamıştır. Kararname ile haklarında soruşturma açılan stokçulara ağır cezalar getirilmiştir.[879] Ancak Çorum milletvekili Hilmi Çetiçi gibi bazı DP'liler yetersiz gördükleri mevcut cezaların artırılmasından yana tavır almıştır.[880]

Mal darlığı, karaborsa ve ülkedeki yatırımların yanlış yapılmasından DP'li milletvekilleri de şikâyetçidir. DP Meclis Grubunda konuşan Rize Milletvekili Kemal Balta, Ticaret Bakanlığının tahsis ettiği malların karaborsaya düştüğünü söylemiştir. Balta'ya göre Marshall yardımlarıyla getirilen 10.000 liralık otomobil karaborsada 20.000 liraya satılmaktadır. Ortada nal çivisi bile olmadığını ifade eden Balta, demirin de karaborsaya düştüğünün altını çizmiştir.[881] Muğla Milletvekili Zeyyad Mandalinci ise sermayenin yükselen apartmanlara değil üretim alanlarına kaydırılması konusunda yeni Hükûmet'e tavsiyede bulunmuştur.[882]

---

876 Hüseyin Köroğlu, "İmar Hareketleri", **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1956, s. 1.

877 **Yeni Konya**, 10 Aralık 1958.

878 **Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985**, s. 361.

879 Albayrak, **age.**, s. 355; Kanun için bk. **T.C. Resmî Gazete**, 21 Temmuz 1954, S 8760.

880 **DPMGMZ**, C 10, 12.04.1955, s. 38.

881 **DPMGMZ**, C 12, 26.04.1955, s. 43-45.

882 **DPMGMZ**, C 15, 13.12.1955, s. 45.

Ekonomik tedbirlerin yetersizliği üzerine 6 Haziran 1956'da Millî Korunma Kanunu yürürlüğe konulmuş ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde Millî Korunma Dairesi kurulmuştur. Böylece iç piyasa büyük ölçüde devlet kontrolüne alınmış hem ithalat mallarıyla sanayi ürünlerinin hem de piyasada darlığı görülen tarımsal ürünlerin dağıtımında ve satışında uygulanacak kâr hadlerinin tespiti hükûmet tarafından yapılmıştır.[883] Sıkı denetim altına alınan piyasada aşırı fiyatla mal satan, mallarına etiket koymayan ve fatura gösteremeyenlere ağır cezalar getirilmiştir.[884] Kısacası ekonomik liberalizm ve devleti küçültme vaadiyle iktidara gelen DP, darlıklar ve kuyruklar ortamında müdahaleciliğe sarılmak zorunda kalmıştır.[885]

Hükûmetin aldığı tüm önlemlere rağmen demir, cam, yedek parça, teneke, çivi, benzin, kömür, lastik, ilaç, kağıt ve gaz yağı gibi önemli maddelerde darlık giderilememiştir.[886] Bunun üzerine sıkıntısı çekilen malların dağıtımına hız verilmiştir.[887] Bu dönemde narh konan maddeler hemen piyasadan çekilmiş ve tezgâh altından yüksek fiyatlara satılmıştır.[888] Hükûmet ticarette yaşanan bu dar boğaz ve Millî Korunma Kanunu'na karşı artan tepkiler nedeniyle 4 Ağustos 1958'de "İktisadi İstikrar Tedbirleri" alarak Kanun'un uygulamalarını fiilen durdurmuştur.[889]

Ülkenin içinde bulunduğu bu zorlu şartlar Konya'da 1954'ten itibaren mal darlıkları şeklinde görülmeye başlanmıştır. Aslında DP'nin iktidara geldiği ilk yıllarda şehirde zaman zaman sigara, kalay, çimento ve gaz yağı gibi maddelerde

---

883 **Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985**, s. 39-40; 1957-1958 yıllarında ithal edilen mallar için bk. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 4, 30 Mayıs 1958, s. 276-277.

884 Albayrak, **age.**, s. 356; DP iktidarında Millî Korunma Kanunu'na dayanılarak ceza alan kişi sayısı 10.016'dır. Aydın Doğu, "Millî Korunma Kanunu'nun Ceza Hükümleri ve Demokrat Parti Döneminde Uygulanması", **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, S 39, 2021, s. 224.

885 Pamuk, **age.**, s. 232.

886 1956 yılına kadar Konya'ya 1.660 adet lastik tahsis edilmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/112-710-5, 10.01.1956; **DPMGMZ**, C 1, 21.01.1957, s. 16.

887 Albayrak, **age.**, s. 357-358.

888 Çavdar, **age.**, s. 62.

889 Hükûmet, 1958 yılında ekonomik bunalımın çözümsüz kalması nedeniyle IMF ve Dünya Bankasının dayatmasını kabul etmek zorunda kalmıştır. Çünkü başka türlü dış borç alma olanağı bulunmamaktadır. 4 Ağustos 1958'de alınan istikrar önlemleriyle dolar 2,80 TL'den 9 TL'ye çıkarılmıştır. Akşin, **Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi**, C 2, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1997, s. 128; **Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985**, s. 39-40.

darlık yaşanmışsa da bu maddeler hemen temin edilerek sorun çözülmüştür.[890] 1950'li yıllarda Konya'da özellikle et, kahve, şeker ve çay gibi gıda maddelerinin temininde büyük zorluklar yaşanmıştır.[891]

DP iktidarının ilk yıllarından itibaren Konya'da yaşanan et darlığının en önemli nedeni Belediye ile kasapların narh konusunda anlaşamamasıdır. Fiyatların arttırılmasını isteyen kasaplar, kesim işlemine yeni narh düzenlendikten sonra başlamıştır. Hatta narhın daha yüksek olması sebebiyle Konya'daki hayvanlar, Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlere satılmıştır.[892] Bunun yanında besi koyunlarının iç piyasada tükenmesi, sürü koyunlarından yararlanılamaması ve resmî kurumların yıllık et ihtiyaçlarını ihaleye çıkarmaları da piyasadaki et darlığının diğer nedenlerini oluşturmuştur. Şehirdeki et buhranı özellikle nisan ayında zirve yapmış ve hazirandaki yeni kesimlerle normale dönmüştür.[893] Tablo XXXII'de belirtildiği üzere Konya'da bu dönemde büyük ve küçükbaş hayvanların et fiyatlarında artış görülmüştür.[894]

Tablo XXXII: 1950'li Yıllarda Konya'da Yıllık Ortalama Et Perakende Fiyatları (kg/kuruş)

Hayvan Cinsi	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
Koyun	168	175	205	254	276	238	324	280	448	535
Sığır	-	-	172	190	195	178	222	200	355	440

Ekonominin iyi sinyaller vermediği 1954'ten itibaren şehirdeki et sorunu daha belirgin bir hâl almıştır. Şehirdeki et darlığını önlemek için mezbahada kesim yapan Belediye, tanzim satışlarına da başlamıştır. Et Balık Kurumundan alınan etler Konya Belediyesi tarafından uygun fiyatla vatandaşlara satılmıştır.

890 **Yeni Konya**, 14 Temmuz 1950; **Yeni Konya**, 8 Aralık 1950; **Yeni Meram**, 8 Ekim 1951.

891 Ereğli İstasyon Caddesi'nde kahve işleten Fahri Ercan, 1956'da Başbakan'a yazdığı mektupta: "Geçen sene vadiniz vecihle memlekette yoksuzluk görmeyeceksiniz demiştiniz. Şimdi ise 20 gündür çay namı kalkmıştır. Burada Yaşar adında bir inhisar memuru oldukça çaya hasret gideceğiz. Lütuf ve himmetinizi saygı ile beklerim." demiştir. **BCA**, 30-1-0-0/78-491-7, 10.02.1956.

892 **Yeni Konya**, 16 Mart 1951; **Yeni Konya**, 27 Mart 1951; **Mengene**, 19 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 31 Mart 1954; **Yeni Konya**, 7 Şubat 1956.

893 **Yeni Meram**, 15 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 26 Nisan 1956.

894 **İstatistik Yıllığı 1951**, C 19, No: 332, İUM, Ankara, s. 305; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 370; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 306.

Bu hizmetten memnun olan vatandaşlar, et satış merkezlerinin artırılmasını istemiştir.[895] Ancak Et Balık Kurumunun şehre et verememesi nedeniyle 1956 yılında koyun etinin kilosu 440 kuruşa kadar yükselmiştir. 1957'de et fiyatlarının artmaması için Konya Et Kombinası müdahale satışları yapacak şekilde hazırlıklarını tamamlamıştır. Buna göre Kombina önce şehrin et ihtiyacını karşılayacak ve daha sonra diğer illere et sevkiyatı yapacaktır. Alınan bu önlem sayesinde şehrin et ihtiyacı karşılanmıştır.[896]

Et fiyatları 1958 yılında %77,5 artış gösterdiğinden şehirdeki satışlar durma noktasına gelmiştir. Hayat pahalılığı nedeniyle vatandaş ihtiyacını yarı yarıya azaltmış ve etten alacağı gıdayı balıktan karşılamaya çalışmıştır. Et satışlarının azalması nedeniyle Belediye Mezbahasında hayvan kesimine son verilmiştir.[897] 1959'da şehrin et ihtiyacının rasyonel bir şekilde karşılanabilmesi için bir komisyon kurulmuştur. Komisyon şehrin kış aylarında azami 200, asgari 150 gövde ete; yaz aylarında ise azami 175, asgari 125 gövde ete ihtiyaç duyduğunu belirlemiş ve bu tutarlar Konya Et Kombinasına iletilmiştir. Ayrıca yeniden faaliyete geçen Belediye Mezbahasında 38.459 baş hayvan kesimi yapılmıştır.[898]

DP döneminde etin yanında şeker darlığı da yaşanmıştır. 1954 yılında Belediye tarafından dağıtımı yapılan şekerin, piyasada bol miktarda bulunması nedeniyle satışı serbest bırakılmıştır.[899] Ancak 1955'te şehirde yeniden şeker darlığı yaşanmıştır. Buna sebep olarak bakkalların ellerindeki şekeri yüksek fiyatla imalatçılara satması ve Ankara, Adana gibi şehirlere kaçırması gösterilmiştir. Hükûmet karaborsaya karşı ilk tedbirini şeker satışlarını serbest bırakarak almış ve ardından kontenjanlarına bakılmaksızın tüm illerin şeker ihtiyaçlarının karşılanmasını kararlaştırmıştır.[900]

Hükûmetin bu kararı sonrasında Konya'ya 200 ton şeker tahsis edildi. Ancak bu defa da fiş karşılığı yapılan şeker dağıtımının plansız ve düzensiz olduğu

---

895 **Yeni Meram**, 22 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 16 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 20 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 25 Haziran 1955.

896 **Yeni Konya**, 14 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 18 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 9 Nisan 1957.

897 **Yeni Konya**, 30 Ocak 1958; 1958 yılında 280 kuruşa satılan koyun etine 160 kuruşluk zam yapılması sonucunda önceden bulunamayan et, piyasada bulunmaya başlanmıştır. **Yeni Meram**, 31 Ocak 1958.

898 **Yeni Konya**, 19 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 23 Ocak 1960.

899 **Yeni Meram**, 20 Ağustos 1954.

900 **Yeni Meram**, 14 Mart 1955; **Yeni Meram**, 28 Mart 1955.

yönünde şikâyetler yükseldi. Fişler kapanın elinde kaldığı için vatandaşların bir kısmı kilolarla şeker alabilirken diğer kısmı hiç şeker bulamadı. Fırsatçılar, yüksek fiyatlarla gerçek ihtiyaç sahiplerine, topladıkları fişleri satmaya başladı. Artık bu şekilde fiş toplamak ve şeker satmak bir meslek hâline geldi. Bu nedenle halk, dağıtım işinin Belediye tarafından değil Valilikçe yapılmasını istedi. Ya da zabıta memurlarıyla birlikte emniyet memurları da görev almalıydı.[901]

Kamuoyunda şikâyetlerin artması üzerine dağıtım sistemi değiştirildi. Buna göre muhtarların sorumluluğunda aile başına 2 kg şeker dağıtılması kararlaştırıldı. Uygulamada evin reisi bakkala giderek imza karşılığında şekerini alacak ve karaborsanın önüne geçilecekti. Bu şekilde 180 mahalleye ve yörede bulunan 18.162 aileye dağıtım yapıldı. Ayrıca lokantalara ve kıraathanelere 10 günde 10 kg, seyyar şerbetçilere 10 günde 5 kg, sabit tatlıcı ve dondurmacılara ise 10 günde 15 kg şeker verildi.[902] Tablo XXXIII'de görüldüğü üzere şeker fiyatları, ülkenin ekonomik durumuna bağlı olarak 1954'ten sonra sürekli artış gösterdi.[903]

Tablo XXXIII: 1950'li Yıllarda Konya'da Yıllık Ortalama Şeker Perakende Fiyatları (kg/kuruş)

Yıllar	**1950**	**1951**	**1952**	**1953**	**1954**	**1955**	**1956**	**1957**	**1958**	**1959**
Toz şeker	161	140	140	140	139	155	170	212	224	315

Şeker darlığı 1958 yılında da devam etmiştir. Bunda Şeker Fabrikasının şeker satışını durdurması etkili olmuştur. Fabrika yetkilileri büyük ambardaki envanter nedeniyle satışın kısa süreli durdurulduğunu açıklasa da bakkallara göre şeker fiyatına zam yapılacaktır. Konuyla ilgili olarak Valilik tarafından il genelinde 2 kg'dan fazla şeker alınıp satılamayacağı tebliğ edilmiş ve envanterlerin tamamlanmasıyla şeker satışına yeniden başlanacağı belirtilmiştir. Bunun üzerine Hükûmet tarafından Konya'ya günlük 11 ton şeker verilmeye başlanmıştır. Piyasayı rahatlatmak adına da fazladan 46 ton şeker tahsis edilmiştir. Neticede Şeker Fabrikasının üretime başladığı 1 Eylül 1958'de satışlar yeniden serbest bırakılmıştır.[904]

---

901 **Yeni Meram**, 4 Temmuz 1955; **Yeni Konya**, 6 Temmuz 1955.

902 **Yeni Meram**, 8 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 14 Temmuz 1955.

903 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 370; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 306.

904 **Yeni Konya**, 10 Haziran 1958; **Cumhuriyet**, 8 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 1 Ağustos 1958; **Yeni Konya**, 1 Eylül 1958.

Konya'da darlığı hissedilen diğer bir ürün kahvedir. 1953 yılında karaborsaya düşen kahvenin yokluğu 1955'te had safhaya çıkmıştır. Bu nedenle Konya'ya acil olarak 75 ton kahve tahsis edilmiştir. Yalnız bu miktar şehrin sadece 3 aylık ihtiyacını karşılamaktadır.[905] 1956 yılında Konya'ya verilen 50 ton kahve hane başına 250 g olarak dağıtılmaya başlanmıştır. Fakat bu dağıtım şikâyetlere neden olmuştur. Çünkü kahve satıcıları sadece çekilmiş kahve satmakta olup çiğ kahve veya çekilmemiş kahveyi satışa sunmamıştır. Bu sebeple kahvenin içine nohut karıştırıldığı iddia edilmiştir.[906] 1959 sonlarına doğru şehre 1.080 kg kahve gelmiş ancak kahve satışları çok düşük kalmıştır. Bu durumun sebebi halkın kahve bulamadığı günlerde hem kahve likörüne alışması hem de kahve fiyatlarının yüksek olmasıdır.[907] Neticede DP iktidarı boyunca şehrin kahve sıkıntısı bir türlü önlenememiştir.

Konya'da gıda maddelerinde perakende fiyatlar 1950-1954 yılları arasında pek değişim göstermezken 1954'ten sonra sürekli zamlanmıştır. Örneğin ekmeğin kg'ı 1951-1954 yılları arasında 32,25 kuruş ile 33,93 kuruş arasında oynarken 1955-1960 arasında 37,44 kuruş ile 67,60 kuruş arasında değişiklik göstermiştir. Buğday ununun kg'ı 1950-1954 yılları arasında 45,63 kuruş ile 51,11 kuruş aralığında iken 1955-1960 yılları arasında 55 kuruş ile 78,12 kuruş arasında değişmiştir. Darlığı en çok hissedilen ürünlerden olan kahvenin 1950'de kg'ı 854 kuruş iken 1954'te 1.060 kuruşa, 1960'ta ise 4.400 kuruşa yükselmiştir.[908] Neticede şehirdeki hayat pahalılığı 1957 yılına gelindiğinde 1938'e göre 5 kat artış göstermiştir. 1959'da yayınlanan son geçim endeksine göre Konya, Diyarbakır'dan sonra Türkiye'nin ikinci pahalı şehri olmuştur.[909]

Hükûmet hayat pahalılığı, mal darlığı ve karaborsaya karşı kıyasıya mücadele etmiştir. Kâr Hadleri Kanunu'nun kabulünden sonra Konya'da Vali Keleşoğlu başkanlığında İhtikârı Tetkik Komisyonu kurulmuştur.[910] Komisyon ilk olarak

---

905 Türkiye'de toplumsal bir tiryakilik olan kahvenin terkedilerek yerini çaya bırakması 1955 yılına rastlar. Mehmet Ö. Alkan, "Kahve-Kahvaltı ve Çay Tiryakiliği", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 619; **Yeni Meram**, 30 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 11 Şubat 1955.

906 **Yeni Konya**, 29 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 10 Mart 1956.

907 **Öz Demokrat Konya**, 20 Ekim 1959.

908 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 370; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 306.

909 **Yeni Konya**, 10 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1959.

910 İhtikârı Tetkik Komisyonları ve Milli Korunma Kontrolörlükleri, 16 Mart 1944'te 512 sayılı Karar'la kurulmuştur. **T.C. Resmî Gazete**, 16 Mart 1944, S 5656, s. 6609; 293 madde kar haddine tabi tutulmuştur. **DPMGMZ**, C 1, 21.01.1957, s. 6.

sebze, meyve fiyatlarına azami kâr haddi konulmasına ve fiyat tespitinin Belediye tarafından yürütülmesine karar vermiştir. Ayrıca meyve, sebze, konserve, yağ, un ve unlu mamuller gibi gıda maddelerine etiket koyma mecburiyeti getirilmiştir. Daha sonra bu maddeler genişletilerek etiketlere malın cinsi, niteliği, maliyeti, satış fiyatı ve fatura numaraları yazılması istenmiştir. Kararlara uymayan esnafa ceza uygulanmıştır.[911]

Belediye ekiplerinin yaptıkları denetimler sonucunda haklarında zabıt tutulan esnafın durumları İhtikârı Tetkik Komisyonu tarafından görüşülmüştür. İstifçilik yapan, malların üzerine satış etiketi koymayan, fatura ibraz etmeyen ya da fazla fiyatla mal satan esnaf Cumhuriyet Savcılığına sevk edilmiştir. 1954 yılında yapılan denetimler sonucunda 20 manifatura tüccarı, 3 manav, 11 bakkal, 2 şeker istifçisi Savcılığa verilmiştir.[912] 1955'te Ereğli, Ilgın ve Sarayönü'nde fahiş fiyatla mal satmak isteyen esnaf ve tüccarlar Adliyeye sevk edilmiştir. 1956'da pamuk yağını zeytinyağı diye satan bir bakkal suçüstü yakalanarak malları müsadere edilmiştir.[913] 1958 yazına kadar fazla fiyatla mal satmak, keçi etini koyun eti diye satmak, etiketsiz ve faturasız malı satışa arz etmek suçlarından dolayı Akşehir'de 29, Ermenek'te 8, Karaman'da 12, Konya Merkez'de 31 ve Seydişehir'de 6 kişiye 15 gün ile 3 ay arasında hapis cezası, ağır para cezası, belirli sürelerde ticaretten men ve dükkân kapatma cezaları verilmiştir.[914]

Hükûmet tarafından alınan ve uygulanmaya konan tüm önlemlere rağmen Konya'da 1955'te çay, kahve ve şeker gibi maddeler üzerinde istifçilik ve karaborsa devam etmiş, piyasada faturasız satışlar çoğalmıştır. Bu durum karşısında Valilik yapılan ihbarları değerlendirilmiş ve denetimlerini sıklaştırmıştır. Karaborsayla mücadele kapsamında mal darlığı yaşanan bazı maddelerin satışı özel sektörden alınarak devlet kurumlarına verilmiştir. Bu doğrultuda röntgen filminin bayiler tarafından satışına son verilerek dağıtımın Konya Sağlık Müdürlüğü tarafından yapılmasına başlanmıştır.[915]

DP döneminde yaşanan mal darlıkları neticesinde 1955'te Valiliğin önderliğinde Konya Ticaret ve Sanayi Odasında tüccar ve esnafların katılımıyla

911 Komisyonda Valilik Hukuk İşleri Müdürü ile Belediye ve Ticaret Odasından da üyeler bulunmuştur. **Yeni Meram**, 7 Ağustos 1954.

912 **Yeni Meram**, 22 Ekim 1954; **Yeni Meram**, 12 Kasım 1954; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1954.

913 **Yeni Meram**, 19 Mart 1955; **Yeni Konya**, 26 Nisan 1956.

914 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 28.11.1958, s. 948-950.

915 **Yeni Meram**, 25 Mart 1955; **Yeni Meram**, 17 Haziran 1955.

toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılarda piyasanın ihtiyaç duyduğu maddeler tespit edilerek tahsis edilmesi için İktisat ve Ticaret Bakanlığına sunulmuştur.[916]

Hükûmet bu zorlu dönemde karaborsa ve stokçuluğu engellemek için bazı maddelerin dağıtılmasını valiliklere bırakmıştır. Bu doğrultuda Konya'da ilk olarak çimento ve demir tevzi komisyonları kurulmuştur. Komisyonlar sadece il merkezinde değil kaymakamların başkanlığında ilçelerde de oluşturulmuştur. 1955 yılında çimento komisyonunun aldığı bir kararla imalatçıların isteklerinin %40'ı il kontenjanından karşılanmıştır. 5 torbaya kadar olan ihtiyaçlar ise muhtarlardan alınacak belgeyle sağlanmıştır.[917]

Millî Korunma Kanunu kapsamında 1956'da esnafın kâr hadlerini gösteren etiketlerle satış yapılması mecbur tutulmuştur. Bu nedenle Konya'da etiketlerin hazırlanması için esnafa 3 gün süre tanınmıştır. Aynı yıl akaryakıt ürünleri karne ile dağıtılmaya başlanmıştır. Bunun yanında il genelinde denetimlere devam edilmiş ve Kanun'a göre hareket etmeyenler adalete teslim edilmiştir. Ayrıca şehre tahsis edilen 7 kamyon ve 10 adet cip müracaat fazlalığı nedeniyle çekilen kura sonucunda sahiplerini bulmuştur.[918]

Ekmeklik un ve akaryakıtın ardından 1957'de kepek dağıtımı da Konya Belediyesi tarafından yapılmaya başlanmıştır. Özellikle kış aylarında bulunmayan kepek yüzünden hayvan sahipleri zor durumda kalmıştır. Bu sıkıntıyı gidermek isteyen Belediye, mahalle muhtarlarının listelerinde isimleri bulunan mal sahiplerine, hayvan başına 1 kg kepek vermiştir.[919] Aynı yıl şehirde sadeyağ darlığı yaşanmıştır. Normalde 750 kuruş olan yağ, karaborsada 900 kuruşa satılmıştır. Bunun yanında ithal malı 45 ton ekmeklik hububat İskenderun ve İzmir limanlarından Konya ofisine gelmiş ve şehrin ekmek sıkıntısı bir nebze olsun önlenmiştir. Ayrıca kontenjanı 20 tona çıkarıldığı için şehirdeki çay satışı serbest bırakılmış ve bu duruma çok sevinen vatandaşlar ikişer üçer paket çay almıştır.[920]

Konya'da 1958 yılında zeytinyağı darlığı da yaşanmıştır. Bu nedenle piyasaya %70'i pamuk yağı ile %30'u zeytinyağı karışımı olan yeni bir yağ sürülmüştür.

---

916 **Yeni Meram**, 13 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 6 Temmuz 1955.

917 **Yeni Meram**, 21 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 17 Mart 1955; **Yeni Meram**, 17 Mayıs 1955; **Yeni Konya**, 2 Şubat 1956.

918 **Yeni Konya**, 12 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 25 Haziran 1956; **Yeni Konya**, 22 Kasım 1956.

919 **Yeni Konya**, 12 Şubat 1957.

920 **Yeni Konya**, 25 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 18 Ağustos 1957.

Ancak Ticaret Bakanlığının fiyatlarda güncelleme yapmak istemesi üzerine depolarda stoklanan zeytin ve pamuk yağları hemen piyasaya çıkmıştır.[921] Mal darlıklarının yanında ürünlerdeki kalite sorunu da esnafın yaşadığı zorluklardan olmuştur. Örneğin kunduracı esnafı ithal edilen ham kösele ve kauçuğun Türkiye'de büyük bir tağşişe uğradığı konusunda şikâyetçidir.[922]

Karaborsa 1950'li yılların önemli sorunlarından biri olmuştur. Bu arada kereste satışlarında yeni bir karaborsa şekli keşfedilmiştir. Öncelikle orman işletmesinin ihale suretiyle satışa çıkarttığı tomruklar küçük partiler hâlinde kasıtlı olarak yüksek fiyatla satın alınmıştır. Ardından ellerinde bulunan mevcut ucuz fiyatlı keresteler de yüksek faturalı mal fiyatına satılmıştır.[923] Bunun yanında hasat mevsiminde çiftçiler tarafından fazla miktarda satın alındığı için akaryakıt darlığı yaşanmış ve satışlar Valiliğin kontrolünde gerçekleşmiştir. Hasat mevsimi sonuna doğru günlük 200 ton akaryakıt tahsis edildiğinden gaz ve motorin hariç olmak üzere şehirdeki akaryakıt sınırlamasına son verilmiştir. Ancak stokçuluğu önlemek için fazla alımlarda vesika şartı getirilmiştir. Ayrıca ihtiyaç maddelerine yapılan zamlar nedeniyle mevcut fiyat tarifesiyle çalışamayacaklarını ileri süren lokanta ve otel işletmeleri ile pasta imalathaneleri %25 ile %70 arasında zam talep etmiştir. Valilik de yapılan zam teklifini kabul ederek Ticaret Bakanlığının onayına göndermiştir. 1959'da Konya sanayicileri 513.000 dolar tutarında bir ihtiyaç listesini Ticaret Bakanlığına sunmuş ancak bu tutarın %40'ı kabul görmüştür.[924]

Konya'da yaşanan bu sancılı süreçte bir kısım esnaf şehre yapılan tahsisleri yetersiz bulurken diğer kısmı zamlı tarife istemiştir. Milletvekilleri, esnafın şikâyet ve isteklerini İşletmeler ve Ticaret Bakanlığına iletmiştir.[925] Neticede

---

921 DP Artvin Milletvekili Kemal Balta'ya göre piyasadan alınan zeytinyağında zeytinyağı özelliği bulunmamaktadır. Çünkü tüccarlar daha fazla kazanç sağlamak için zeytinyağına pamukyağı karıştırmaktadır. **DPMGMZ**, C 13, 29.05.1958, s. 64; **Yeni Konya**, 6 Haziran 1958; **Cumhuriyet**, 26 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 20 Eylül 1958.

922 Konya Milletvekili Mustafa Bağrıaçık Meclis Grubunda yaptığı konuşmada köselenin içerisine farklı maddelerden oluşan %50 oranında çamur, köseleye ise kireç karıştırıldığını söylemiştir. **DPMGMZ**, C 13, 29.05.1958, s. 30, 32.

923 **Yeni Konya**, 15 Nisan 1958.

924 DP Tekirdağ Milletvekili Zeki Erataman "Hayat bir günde %100 pahalanamaz arkadaşlar." diyerek yayılım ateşi gibi yapılan zamlarla ilgili Hükûmetten açıklama beklediğini belirtmiştir. **DPMGMZ**, C 14, 05.06.1958, s. 1; **Yeni Konya**, 10 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 26 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 18 Ağustos 1958; **Yeni Konya**, 20 Mart 1959.

925 **Yeni Konya**, 20 Ekim 1956; **Yeni Meram,** 9 Kasım 1956.

Konya'ya çimento, demir, saç, çelik, tel, çivi, kalay, teneke, zırnık, kaynak teli, kâğıt, kauçuk, karpit, suni ipek, keten ipliği, boru, pil, lastik, cam, fotoğraf filmi, batarya, akü, motopompa, çuval, kömür, kahve, şeker, cip gibi araç gereç ve maddeler tahsis edilmiştir.[926]

1950'li yıllarda hükûmetlerin hayat pahalılığına karşı zeytinyağı, peynir, un, pirinç gibi gıda maddelerine karşı uyguladığı fiyat politikası nedeniyle Ticaret Borsasında bu maddeler üzerinde muamele olmamıştır. Bu ürünlerin toptan satışları durmuş, perakende satışları ise azalmıştır. Dolaysıyla önceden yüksek fiyattan alım yapan esnaf zor durumda kalmıştır.[927] Konya Valiliğinin yayınladığı tebliğde yağ, peynir ve pirinç ile ilgili alım satımların ne surette yapılacağı belirtilmiş ve bu maddelerin il sınırları dışına çıkarılması yasaklanmıştır. Perakende olarak 2 kg'dan fazla vita yağı ile 5 kg'dan fazla zeytinyağı satışı yapılamayacaktır. 1 kg'dan fazla peynir satışına da yasak getirilmiştir.[928]

Özetle DP iktidarında Konya'nın ticari hayatı tarımsal ve hayvansal ürünler üzerinden şekillenmiştir. Tarımsal ve hayvansal üretimde artış yaşanması şehrin ticari hayatını olumlu yönde etkilemiştir. İnşa edilen yollarla ulaşımın kolaylaşması, sanayileşmeyle birlikte şehir nüfusunun artması da ticari hayatı canlandıran diğer faktörler olmuştur. Konya'nın ticaretinde hem hububat ve hububat mamulleri hem de canlı hayvan ve hayvan mamulleri önemli bir yer tutmuştur. Özellikle 1951-1954 yılları arasında ticaretin canlanmasına bağlı olarak şehirdeki şirket, banka ve kooperatif sayılarında artış görülmüştür. Ancak 1954'ten sonra yaşanan ekonomik sıkıntıların hissedildiği Konya'da pek çok ürün piyasada ya bulunamamış ya da stoklandığı için karaborsaya düşmüştür. Bu süreçte yine pek çok üründe fiyat artışı yaşanması nedeniyle hayat pahalılığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla toplumsal sınıflar arasındaki uçurum giderek büyümüş ve bu durum Konya'da hissedilmiştir.

5. Turizm

Türkiye'de iktidarlar tarafından halledilmesi gereken öncelikli sorunlardan biri olarak görülmeyen turizm, DP iktidarıyla birlikte önem kazanmaya

926 **Yeni Meram**, 13 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 4 Temmuz 1955; **Yeni Konya**, 12 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 13 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 14 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 23 Kasım 1957; **Yeni Konya**, 31 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 31 Mart 1958; **Öz Demokrat Konya**, 24 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 13 Ekim 1958; **Işık**, 29 Aralık 1958, S 14; **Yeni Konya**, 27 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 6 Nisan 1959.

927 **Yeni Konya**, 24 Kasım 1957.

928 **Yeni Konya**, 25 Kasım 1957.

başlamıştır.[929] Başbakan Menderes'e göre Türkiye'nin hem tarihî hem de doğal zenginlikleri iç ve dış turizme kazandırılmalıdır. Bu doğrultuda Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı geç de olsa ilk kez 1957'de Beşinci Menderes Hükûmeti bünyesinde oluşturulmuştur.[930]

Turizm bu dönemde Konya'nın ana sorunlarından biri olarak kabul edildi. Ancak kamuoyunda şehrin turizmden yeterince yararlanamadığı düşüncesi hâkimdi. Oysa tarihî ve doğal zenginlikleriyle Mevlâna gibi bir mutasavvıfa ev sahipliği yapmasıyla ulaşım imkânlarıyla Konya, turizm açısından ülkenin en gelişmiş merkezlerinden biri olmalıydı.[931] Zira Türkiye Selçuklu Devleti'nin merkezi olması sebebiyle eşsiz sanat örneklerine sahip Konya, aynı zamanda Karamanoğulları ve Osmanlı dönemlerine ait eserlerle donatılmış zengin bir şehirdi.[932]

CHP döneminde Konya'ya gelen turistler genellikle demir yolu taşımacılığını kullanarak yataklı vagonlarla seyahat etmiştir. Tarihî eserleri ve doğal güzellikleri gezen turistler, şehirde ortalama iki gün kalmıştır. DP iktidarının ilk yılında Konya-Ankara yolunun açılması, turizmi olumlu yönde etkilemiştir. Ankara'dan her hafta kafileler halinde gelen turistlerle Konya bir turizm merkezi hâline gelmeye başlamıştır.[933]

1950'li yıllarda turizmin istenilen seviyede gelişmesini engelleyen bazı olumsuz durumlar mevcuttur. Bunlardan ilki lüks otellerin yetersizliği olup bu durumun siyasi vaat hâline gelmesidir. Ancak otel vaatleri seçim propagandası olmaktan öteye geçememiştir. Nitekim 1954'te gruplar hâlinde Konya'ya gelen turistler otellerde yer bulamadığı için Belediye tarafından misafirhaneye yerleştirilmiştir. İkincisi şehirde gezen turistlerin meraklı bakışlar altında rahatsız edilmeleridir. Üçüncüsü henüz asfaltlanmayan caddelerin toz ve çamur içerisinde bulunmasıdır. Dördüncüsü şehirde turistlere uygun eğlence merkezlerinin olmaması ve lokantalardaki hijyen sorunudur. Sonuncusu da şehirdeki su ve elektriğin yetersiz olmasıdır.[934]

---

929 Önder, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 3 Ocak 1951, s. 3.

930 Neziroğlu-Tuncer, **age.**, s. 1210.

931 **Yeni Konya**, 12 Haziran 1950; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 5, 21.02.1951, s. 408, 415.

932 Önder, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 7 Ocak 1951, s. 3.

933 **Yeni Konya**, 5 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 12 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 4 Kasım 1950.

934 Bülbül, "Asıl Gaye", **Yeni Konya**, 22 Aralık 1950, s. 1; Özfakih, "Konya ve Turizm", **Yeni Konya**, 1 Eylül 1950, s. 1; **Yeni Meram**, 5 Ağustos 1954; Halıcı, "Turizm Dâvâsı", **Öz Demokrat Konya**, 13 Nisan 1959, s. 1.

Konya'da bu dönemde turizmin gelişmesi yönünde kamuoyunda ortaya atılan çözüm önerileri şunlardır[935]:

- Yurt içi ve yurt dışı tanıtımı için Konya şehir rehberi hazırlanmalıdır.[936]
- Öncelikle şehrin otel ihtiyacı karşılanmalıdır.[937]
- Turistlerin eğlenebileceği ve hoş vakit geçirebileceği mekânlar açılmalıdır.[938]
- Doğal güzelliği ve tarihî zenginliği olan Beyşehir'e imkânlar sağlanmalıdır.[939]
- Şehirde ziyarete kapalı tarihî eser kalmamalıdır. Ayrıca Mevlâna Müzesi hafta sonları da açık olmalıdır.[940]
- Mevcut otel ve lokantalar ıslah edilmeli ve sayıları arttırılmalıdır.[941]
- Turistler için gerek görülen dükkânlar pazar günleri açık tutulmalıdır.[942]
- Şehirde bir turizm derneği kurulmalıdır.[943]

DP iktidarında Konya turizminin gelişmesine yönelik atılan somut adımlar ise şunlardır:

- Mehmet Önder tarafından Konya Tarihî Turistik Rehberi hazırlandı.[944]
- 1952 yılında Olgun Palas Oteli açıldı.[945]
- Şehrin çeşitli yerlerine İngilizce-Türkçe levha ve afişler kondu.[946]

---

935 Bu konu hakkında bk. Kişmir, "Tarih ve Turizm Bakımından Konya", **İller ve Belediyeler**, Mayıs 1956, S 127, s. 274-282.

936 Önder, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 8 Ocak 1951, s. 3.

937 Bu ihtiyacı gidermek için gerekirse Konya'nın en güzel yeri olan Meram'daki vali konağı otel olarak düzenlenmeli ya da Zincirli Han yıkılarak burada modern bir otel yapılmalıdır. Önder, "Turistik Otelimiz Hazır", **Yeni Konya**, 16 Kasım 1950, s. 1; **Yeni Meram**, 6 Haziran 1953.

938 Önder, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 9 Ocak 1951, s. 3.

939 Önder, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 11 Ocak 1951, s. 3.

940 **Yeni Meram**, 17 Nisan 1953.

941 Özfakih, agm., s. 1.

942 **Yeni Konya**, 15 Haziran 1951.

943 Önder, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 10 Ocak 1951, s. 3.

944 **Yeni Konya**, 15 Kasım 1950.

945 **Yeni Meram**, 13 Nisan 1952.

946 **Yeni Meram**, 14 Ekim 1953.

- 1953 yılında Konya Turizm Cemiyeti kuruldu.[947]
- Beyşehir-Üskerles Belediyesinin plaj sahası Turizm Bankasına devredildi.[948]
- 1955 yılında Modern Başak Oteli hizmete girdi.[949]
- Turistik belge sahibi lokanta sayısı 1956'da 5'e yükseldi.[950]
- 1957 yılında ilk defa bir seyahat acentesi kuruldu.[951]
- 1958 yılında aslen Konyalı olan İstanbul Babıâli'deki meşhur kebapçı Abdülkerim Özkebapçı, Küçük Bedesten'de bir turistik kebap evi açtı.[952]
- Lüks Restoran Mehmet 1958'de Şahin Çarşısı'nda hizmete girdi. Bu turistik lokanta için belediye ayrı bir ücret tarifesi tanzim etti.[953]
- Turistik Şahin Oteli 1958'de açıldı.[954]
- 1959'da Konya Kültür ve Turizm Derneği kuruldu.[955]
- 1960 yılında Konya Palas yeni bir sitilde tesis edildi. Buna göre 5 katlı bir binanın 2 katını banyo, 3 katını ise otel teşkil etti.[956]

DP iktidarında yeni müzelerin açılması, eski eserlerin onarılması ve çevre düzenlemelerinin yapılması, modern otellerin inşa edilmesi, turistik gazino ve lokantaların faaliyete geçmesi Konya'da turizmin canlanmasında etkili olmuştur. Belediyeye bağlı olarak faaliyet gösteren turizm bürosu da ildeki turizm

947 **Yeni Meram**, 25 Ekim 1953.

948 **Yeni Meram**, 6 Haziran 1955; Bu dönemde Beyşehir'de iki adet plaj bulunmaktaydı. **BCA**, 30-1-0-0/120-766-1, 1968.

949 **Yeni Meram**, 16 Ekim 1955.

950 **Yeni Konya**, 9 Ocak 1956.

951 **Yeni Konya**, 19 Nisan 1957.

952 Masa örtüleri beyaz keten olan lokantada Çayırbağı içme suyu kullanılmaktaydı. **Yeni Konya**, 6 Temmuz 1958.

953 **Yeni Konya**, 17 Eylül 1958.

954 Hükûmet Meydanı'nda bulunan otel, 58 odadan oluşmaktadır. **Öz Demokrat Konya**, 9 Aralık 1958.

955 **Yeni Konya**, 13 Nisan 1959.

956 33 kabinden oluşan banyonun her kabininde bir duş, birkaçında küvet ayrıca bir de buharlı terleme odası bulunmaktadır. Otel kısmı ise 1, 2 ve 3 yataklı 23 odadan oluşmaktadır. **Yeni Konya**, 26 Mayıs 1960.

faaliyetlerinde önemli rol oynamıştır. Rehberler refakatinde geziler düzenleyen büro, turist gruplarının ihtiyaçlarını da karşılamaya çalışmıştır.[957]

Genellikle eski eserler, müzeler ile Meram ve Sille'yi gezen turistlerin yemek menüsü etli ekmek ve Konya kebabından oluşmaktaydı. Millî ve dinî bayramlarda müzeler binlerce ziyaretçinin akınına uğramakta, şehirdeki oteller ve lokantalar dolup taşmaktaydı.[958] Bu durum hiç şüphe yok ki şehrin ticari hayatını da olumlu etkilemekteydi.

Konya'ya 1950'de yaklaşık 75.000 turist gelmiştir. Şehrin tanıtımı için 1952'de Turizm Genel Müdürlüğünün girişimleriyle İl Turizm Memurluğu kurulmuştur. Gerek Belediyenin gerekse Turizm Memurluğunun gayretli çalışmaları sonucunda turist sayısı iki katına çıkmış ve 1954'te Konya müzeleri 150.000 ziyaretçiyi ağırlamıştır. Bu sayının 10.000'i yabancı turisttir.[959] 1955 yılı içinde Mevlâna Müzesini 140.000, Klasik Eserler Müzesini 25.000, Çini Eserler Müzesini ise 15.000 kişi ziyaret etmiştir. Bunlardan 6.000'i yabancı turisttir.[960] 1955 Haziran'ında Mevlâna Müzesini günlük ziyaret edenlerin sayısı ortalama 700-800 kişiye ulaşmıştır.[961]

Konya müzeleri 1956'da 152.000 ziyaretçiyi ağırlamıştır. Aynı yıl Mevlâna Müzesi giriş ücreti 1 TL, diğer tarihî eserlere giriş ücreti ise 50 kuruş olarak ayarlanmıştır.[962] 1957 yılında Mevlâna Müzesini 177.746 kişi, Klasik Eserler Müzesini 121.741 kişi, Selçuklu Devri Taş ve Ahşap Eserler Müzesini 13.668 kişi ve Çini Eserler Müzesini de 19.415 kişi ziyaret etmiştir. Ziyaretçilerin 6.520'si yabancı ülkelerden gelmiştir. Mevlâna Müzesi 1958 yılı itibariyle son 10 yılda 400.000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.[963] Konya müzelerini 1958 yılında 300.000 kişi, 1959'da ise 9.764'ü yabancı olmak üzere 342.561 kişi gezmiştir.[964]

---

957 Önder, **Konya Rehberi**, Yeni Kitap Basımevi, 1957, s. 152; Kemal Or, "Nazif Tahralı ve Konya Belediyesi", **Yeni Meram**, 12 Haziran 1956, s. 1-2; Önder, "Konya Müzeciliğinin İnkişafına Doğru", **Yeni Meram**, 6 Ekim 1956, s. 1-2.

958 1955 Cumhuriyet Bayramı'nda Konya müzelerini 5.000 kişi gezmiştir. **Yeni Meram**, 31 Ekim 1955; 1957 Ramazan Bayramı'nda Mevlâna Müzesi ve eski eserleri 15.000 turist gezmiştir. **Yeni Konya**, 4 Mayıs 1957; **Yeni Konya**, 4 Kasım 1957.

959 **Yeni Meram**, 14 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1954.

960 **Yeni Konya**, 2 Ocak 1956.

961 Nezihe Araz, "Müzeler Şehri Konya!..", **Yeni Meram**, 15 Haziran 1955, s. 2.

962 **Yeni Konya**, 25 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 7 Ocak 1957.

963 **Yeni Konya**, 2 Ocak 1958; **Yeni Meram**, 2 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 15 Aralık 1958.

964 **Yeni Meram**, 2 Ocak 1959; Kurban Bayramı'nda Mevlâna Müzesini 15.000 kişi ziyaret etmiştir. **Yeni Konya**, 13 Nisan 1959; **Cumhuriyet**, 11 Ocak 1960.

Sonuç olarak 1950'li yıllarda Konya, turizm alanında gelişme kaydetmeyi başarmıştır. Bu dönemde eski eserlerin onarılması, alana yönelik yatırımların desteklenmesi ve kara yollarının inşa edilmesi turizm potansiyelini yükselten önemli etkenlerdir. Konya Belediyesi de turizmin gelişmesinde yaptığı çalışmalarla önemli rol oynamıştır. Köklü geçmişi, müzeleri, eski eserleri, anıtları ve âlimleriyle Konya, özellikle millî ve dinî bayramlarda turist akınına uğramıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SOSYAL HAYAT

1. Demografik Yapı

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinden itibaren uygulanan millî politikalar içinde nüfus artırma siyaseti önemli bir yer tutmuştur.[965] Cumhuriyet'ten önce 1911 Trablusgarp Savaşı'yla başlayan Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı ile devam eden süreçte nüfusu iyice azalan Türkiye'nin, Millî Mücadele'ye girdiğinde insan kaynağı kritik bir noktada bulunmaktadır.[966] Bu nedenle daha I. TBMM Dönemi'nden itibaren Türkiye'de nüfusu arttırma politikaları gündeme getirilmiştir.[967]

Atatürk tarafından desteklenen bu düşünce Cumhuriyet hükûmetlerinin ana politikası olmuş ve ülke nüfusunun hızlıca artırılması millî bir amaç olarak görülmüştür.[968] Nitekim CHP Meclis Grubu, 1932'de özel olarak bir nüfus komisyonu kurmak suretiyle ülke nüfusunu arttırıcı yasal ve idari tedbirlerin alınmasını sağlamıştır.[969] Böylece yeni Türk devletinin ilk yıllarından başlanarak 1965'e kadar devam eden süreçte çoğalma yani pronatalist politika izlenmiştir.[970]

Çoğalma politikası gereği Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ülkenin nüfus artışını hızlandıracak bir dizi yasal önlemler alındı. İlk kez 1929'da 5 çocuktan fazla aileler yol vergisinden muaf tutuldu.[971] Özellikle 1930 tarihli Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun nüfusu arttırma politikasına katkı sunması beklendi. Bunun yanında 1934'te çıkarılan kanunlarla göçmenlerin Türkiye'ye

---

965 Elif Yüksel Oktay, "Türkiye'de Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları", **Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C 4, S 7, 2014, s. 31.

966 Nuri Köstüklü, "Atatürk ve Milli Mücadeleyi Anlamak ve Türk İnkılâp Tarihinde Terminoloji Meselesi", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XVI, S 48, Kasım 2000, s. 894-895.

967 Semiz, "1923-1950 Döneminde Türkiye'de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu (Bekârlık Vergisi)", **SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S 27, 2010, s. 429.

968 Erdal Aydoğan-Ebru Çoban, "Türkiye'de Nüfus Sayımları ve Uygulanan Nüfus Politikaları", **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, C 6, S 2/1, 2016, s. 120.

969 TÜSİAD, **Türkiye'nin Fırsat Penceresi Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri**, Lebib Yalkın Yay., No: T.SÜAD-T/99-1-251, İstanbul 1999, s. 39.

970 Pronatalist politika, nüfus artışını amaçlar. Mesut Doğan, "Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış", **Marmara Coğrafya Dergisi**, S 23, Ocak 2011, s. 297.

971 Koray Başol, **Demografi Genel ve Türkiye**, Mas Ofset, İzmir 1984, s. 28.

iskân edilmeleri teşvik edildi.[972] Türk Ceza Kanunu'nda 1936'da yapılan değişiklikle genel olarak çocuk düşürülmesi ya da kürtaj, kesin bir biçimde yasaklandı ve bu durum 1965'e kadar sürdü.[973] 1938 yılında Medeni Kanun'da yapılan düzenleme ile evlilik yaşı erkekler için 17, kadınlar için 15'e indirildi.[974] Ayrıca Bekârlık Vergisi, 1949'da kabul edilen Gelir Vergisi Kanunu'nun içinde "bekârlık zammı" adı altında yasalaştı.[975]

Cumhuriyet Dönemi'nde uygulanan pronatalist politika halkta karşılığını buldu ve uygulamalar benimsendi.[976] Bu siyaset 1950'li yıllarda da devam etti, parti ve hükûmet programlarında yer aldı[977] Örneğin Akşehir ilçesi Turgut köyünden Emine Yurtsevdi ile Ilgın ilçesi Tekke köyünden Keziban Tiryaki, çok çocuklu olduklarından Hıfzıssıhha Kanunu'na göre birer madalya ile taltif edildi.[978] Hükûmetler tarafından alınan tedbirlerin yanında Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren sağlık koşullarının genel olarak düzelmesi ve uzun süren savaş yıllarının da bitmesiyle Türkiye, aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere hızlı bir demografik telafi sürecine girmiş bulundu.[979]

Tablo XXXIV: Türkiye ile Konya'nın Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızları (1927-1960)[980]

Türkiye			Konya		
Sayım Yılı	**Nüfus (Toplam)**	**Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)**	**Sayım Yılı**	**Nüfus (Toplam)**	**Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)**
1927	13.648.270	-	1927	504.125	-
1935	16.158.018	21.10	1935	569.684	15.28

972 TÜSİAD, **age.**, s. 39-40.

973 Duygun Yarsuvat, "Ceza Hukukunda Gebeliğin Durdurulması Meselesi", **İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C 48, S 1-4, 2011, s. 459.

974 Oktay, agm., s. 38-39.

975 Semiz, agm., s. 464.

976 Oktay, agm., s. 37.

977 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 38; **BCA**, 490-1-0-0/435-1807-1, 17.07.1946; Konya Milletvekili A. Fahri Ağaoğlu, DP Meclis Grubunda ülke nüfusunun artırılması için memurların doğum tazminatı ve çocuk paralarının artırılmasını istemiştir. **DPMGMZ**, C 2, 16.01.1951, s. 35.

978 **Yeni Konya**, 16 Aralık 1950.

979 TÜSİAD, **age.**, s. 41.

980 **2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 42-Konya**, Yayın No: 2727, DİE Matbaası, Ankara 2002, s. 43; **Genel Nüfus Sayımı İdarî Bölünüş 25.10.1970**, Yayın No: 672, DİE Matbaası, Ankara 1973, s. XIII.

1940	17.820.950	19.59	1940	620.936	17.23
1945	18.790.174	10.59	1945	661.877	12.77
1950	20.947.188	21.73	1950	741.026	22.59
1955	24.064.763	27.75	1955	847.723	26.90
1960	27.754.820	28.53	1960	982.422	29.49

Türkiye'de nüfusu artırmak için yoğun çaba harcandığı dönemde, 7 nüfus sayımı yapılmıştır. İzlenen politika sayesinde 1927-1940 yılları arasında gerçekleşen 4.000.000'un üzerindeki nüfus artışı, ülke genelinde sevinçle karşılanmıştır. Kısa sürede meydana gelen bu hızlı artış sadece doğum ve ölüm oranı arasındaki farktan kaynaklanmamıştır. Artışta dışarıdan gelen göçler ve Hatay'ın ana vatana katılması da etkili olmuştur.[981]

Türkiye'nin nüfus artışı 1940-1945 döneminde önemli bir düşüşle 1.000.000'un altında kalmıştır. Bunda II. Dünya Savaşı nedeniyle evlenme çağındaki erkeklerin askere alınması etkili olmuştur. Ayrıca savaş yıllarının yoksunlukları ve hastalık gibi sıkıntılar ölüm oranlarını arttırmıştır. Ancak bu olumsuz tablo, savaşın sona ermesiyle birlikte değişmiş ve 1945-1950 döneminde nüfus artış hızı yeniden yükselişe geçmiştir.[982]

DP dönemine gelindiğinde 7.000.000'a yakın nüfus artışı yaşanmıştır. Çünkü II. Dünya Savaşı'nın sosyal ve ekonomik yönden olumsuz etkileri sona ermiş, sağlık alanındaki gelişmelerle ölümler azalmış, ulaşım ve sanayideki yatırımlar sonucunda hızlı bir kalkınma sürecine girilmiştir.[983] 1950-1955 döneminde nüfus artış oranının hızlı olmasında yurt dışından gelen göçmen sayısının fazlalığı da önemli bir rol oynamıştır.[984]

Türkiye'de yapılan nüfus sayımlarında sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.[985] Konya'da 1950 nüfus sayımı hazırlıkları kapsamında belediye bütçesine 10.000 TL'lik ödenek konmuş, bütün evlerin kapı numaraları yenilenmiş ve köyler

981 Semiz, agm., s. 465.

982 Doğan, agm., s. 299.

983 Rüya Kasarcı, "Türkiye'de Nüfus Gelişimi", **Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, S 5, Ankara 1996, s. 255.

984 Doğan, agm., s. 299.

985 Tüm ülkede sokağa çıkma yasağı 06.30'da başlamakta ve süre valilikler tarafından belirlenmektedir. **Milliyet**, 22 Ekim 1950.

bölgelere ayrılmıştır.[986] Tablo XXXV'te görüldüğü üzere 1950'lerde Konya'nın nüfusu ülke nüfusu ile paralellik göstermiştir.[987]

Tablo XXXV: 1950'lerde Konya Nüfusu

İlçeler	Şehir Nüfusu			Bucak ve Köy Nüfusu			Yoğunluk (km²)		
	1950	1955	1960	1950	1955	1960	1950	1955	1960
Merkez	64.434	92.236	119.841	64.973	68.868	81.838	19	25	31
Akşehir	13.370	15.362	20.566	67.213	55.529	45.937	17	38	46
Beyşehir	3.173	4.403	5.833	53.143	59.115	66.287	28	24	33
Bozkır	1.846	2.851	2.451	45.640	46.383	52.461	29	25	28
Cihanbeyli	3.789	4.804	5.732	52.491	38.901	40.571	7	6	9
Çumra	6.475	8.780	7.052	38.600	42.611	48.533	16	15	17
Doğanhisar	-	-	5.567	-	-	17.376	-	-	54
Ereğli	18.545	24.123	31.935	35.100	42.157	46.924	11	12	16
Ermenek	6.920	7.559	7.553	30.945	33.095	36.193	15	18	20
Hadim	2.762	2.924	3.475	25.400	27.841	31.592	22	22	25
Ilgın	5.530	6.389	8.116	44.274	47.956	37.012	27	26	32
Kadınhanı	5.153	6.008	6.848	26.543	30.840	19.209	8	18	67
Karaman	13.476	17.215	21.668	46.590	51.886	56.854	27	15	17
Karapınar	7.423	9.515	10.767	17.546	17.133	18.593	6	9	11
Kulu	-	5.460	7.198	-	8.929	22.033	-	6	24
Sarayönü	-	-	5.783	-	-	9.136	-	-	19
Seydişehir	4.525	5.204	6.303	35.147	37.622	42.965	20	22	22
Yunak	-	2.063	3.190	-	23.961	29.030	-	11	9

986 **Yeni Meram**, 3 Mart 1955; 1955 yılı nüfus sayımında Konya'da 1.296 memur görev almıştır. **Yeni Meram**, 4 Ekim 1955.

987 **22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı**, s. 19; **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı**, s. 33; **23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı**, s. 27.

1950 nüfus sayımına göre Konya'nın toplam nüfusu 741.026'dır. Bunun 157.421'i şehir merkezlerinde, 583.605'i ise bucak ve köylerde yaşamaktadır. Dolayısıyla kırsal nüfus, şehir nüfusundan 3,7 kat daha fazladır. Şehir nüfusu ile kırsal nüfus arasındaki fark, Merkez'de en az olup diğer ilçelerde kırsal nüfus hatırı sayılır bir üstünlüğe sahiptir. Hatta Bozkır'da bu oran 24 kata kadar çıkmıştır. 48.681 km^2 yüz ölçümüne sahip olan ilin nüfus yoğunluğu 15 kişidir. Yüz ölçümü olarak daha küçük olan Bozkır, Beyşehir, Karaman, Ilgın, Hadim ve Seydişehir ilçelerinde km^{2}ye düşen insan sayısı Konya Merkez'den daha fazladır. Yüz ölçümleri daha büyük olan Karapınar, Cihanbeyli ve Kadınhanı'nda ise nüfus yoğunluğu 10 kişinin altında kalmıştır.

Konya'da 1950 yılında Merkez en kalabalık ilçe olup onu Akşehir, Karaman ve Beyşehir izlemiştir. En az nüfusa sahip ilçeler ise Karapınar ve Hadim olmuştur. Şehir merkezinde yaşayan nüfusun en büyük kısmı Konya Merkez'de ikamet ederken onu Ereğli, Karaman ve Akşehir ilçe merkezleri takip etmiştir. Bucak ve köylerde yaşayan nüfus ise en fazla Akşehir kırsalında iken onu Merkez, Beyşehir ve Cihanbeyli izlemiştir.

1955 nüfus sayımına göre Konya ilinin toplam nüfusu 847.723'tür. Bu nüfusun 632.827'si bucak ve köylerde, 214.896'sı ise şehir merkezlerinde yaşamaktadır. Kırsal nüfus şehir nüfusundan 2,9 kat fazla olup sadece Merkez ilçede şehir nüfusu, kırsal nüfusu geçmektedir. Nüfus yoğunluğunun ortalama 17 kişi olduğu ilde, Akşehir ve Ilgın'da km^{2}ye düşen insan sayısı Konya Merkez'den daha fazladır. Buna karşın Karapınar, Cihanbeyli ve Kulu'nun nüfus yoğunluğu 10 kişinin altında kalmıştır.

1955 yılında en kalabalık ilçe Merkez olup bunu Akşehir, Karaman ve Ereğli izlemiştir. Bünyelerinde yeni ilçe teşkilatı kurulan Kulu ve Yunak en az nüfusa sahip ilçelerdir. Şehir merkezinde yaşayan nüfusun büyük bölümü Konya-Merkez'de ikamet ederken onu sırasıyla Ereğli, Karaman ve Akşehir ilçe merkezleri takip etmiştir. Köylerde yaşayan nüfus ise en fazla Merkez ilçe kırsalında iken onu Beyşehir, Akşehir ve Karaman izlemiştir.

1960 nüfus sayımına göre Konya ilinin toplam nüfusu 982.422'dir. Bu nüfusun 702.544'ü bucak ve köylerde, 279.878'i il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Dolayısıyla kırsal bölge nüfusu şehir nüfusundan 2,5 kat daha fazladır. Merkez hariç diğer ilçelerde kırsal nüfus, şehir nüfusundan daha fazladır. 46.082 km^2 yüz ölçümüne sahip olan ilin nüfus yoğunluğu 21 kişi olup Akşehir, Beyşehir, Doğanhisar, Kadınhanı ve Ilgın ilçelerinde km^{2}ye düşen insan sayısı Merkez ilçeden daha fazladır. Buna karşın Cihanbeyli ve Yunak'ın nüfus yoğunluğu 10 kişinin altında kalmıştır.

1960 yılı nüfus verilerine göre Merkez yine en kalabalık ilçe olup onu Ereğli, Karaman ve Beyşehir izlemiştir. Yeni ilçe teşkil edilen Sarayönü ve Doğanhisar ise en az nüfusa sahip ilçelerdir. Şehir merkezinde yaşayan nüfusun en büyük kısmı Merkez'de ikamet ederken onu Ereğli, Karaman ve Akşehir ilçe merkezleri takip etmiştir. Bucak ve köylerde yaşayan nüfus ise en fazla Merkez kırsalında iken onu Beyşehir, Karaman ve Bozkır takip etmiştir.

Sonuçta DP döneminde Konya'nın nüfusu 241.396 kişi artmıştır. Bu artışın 122.457'si şehir nüfusunda, 118.939'u ise köy nüfusunda meydana gelmiştir. Şehir nüfusu 1927-1950 yılları arasında 56.475 kişi artarken 1950'lerdeki artış 122.457 kişidir. Bunun yanında 1950'de kırsal nüfus şehir nüfusunun 3,7 katı iken bu oran 1960'ta 2,5'e düşmüştür. Nüfus artışının şehir merkezlerinde daha fazla olması 1950'li yıllarda kara yollarının inşası, tarımda makineleşmenin hız kazanması, sanayinin gelişmeye başlaması ve ekonomik kalkınma ile açıklanabilir. Dolayısıyla DP iktidarında Konya'da köyden kente göç hızlanmış ve şehirleşme oranı artmıştır.

1955-1960 yılları arasında ilçe merkezleri arasında Bozkır, Çumra ve Ermenek'in nüfusunda düşüş görülmüştür. Bu dönemde sadece Konya-Merkez'de şehir nüfusu, köy nüfusunu geçmekte olup diğer ilçelerde durum tam tersidir. Bu dönemde Akşehir, Cihanbeyli, Ilgın, Kadınhanı ve Karapınar ilçelerinde meydana gelen idari değişiklikler, köy nüfusunun azalmasına neden olmuştur. Akşehir nüfusundaki düşüşün nedeni 1953'te Yunak ve 1957'de Doğanhisar bucaklarının ilçe yapılmasıdır.[988]

Cihanbeyli nüfusu, Kulu bucağının 1954'te ilçe olması ve Sülüklü bucağının da Yunak'a bağlanması nedeniyle düşüş yaşamıştır.[989] Ilgın'ın nüfusunun azalma nedeni ise 5 köyün 1958'te Doğanhisar ilçesine ve 7 köyün 1960'ta Derbent bucağı kurulmak suretiyle Merkez ilçeye bağlanmasıdır. 1959'da Sarayönü'nün ilçe olması sonucunda da Kadınhanı'nın nüfusu azalmıştır.[990] Sonuçta idari değişikliğe uğrayıp yüz ölçümü olarak küçülen Akşehir, Kadınhanı ve Kulu ilçelerinin nüfus yoğunluğunda ciddi artış meydana gelmiştir.

Konya'da 1950 yılında 374.817 kadın nüfusuna karşı 366.209 erkek nüfusu bulunmaktaydı. Şehir merkezlerinde erkek nüfusu 80.158 iken kadın nüfusu

988 **BCA**, 30-11-1-0/237-9-9, 30.03.1953; **BCA**, 30-11-1-0/269-12-9, 16.04.1958.

989 **T.C. Resmî Gazete**, 7 Nisan 1953, S 8379, s. 5981-5982; **T.C. Resmî Gazete**, 10 Mart 1954, S 8538, s. 8537-8539.

990 **T.C. Resmî Gazete**, 27 Haziran 1957, S 9644, s. 17450; **BCA**, 30-11-1-0/280-5-24, 26.02.1960.

77.263 kişiydi.[991] 1955 yılında kentte 426.683 kadın nüfusuna karşı 421.040 erkek nüfusu bulunuyordu. İl merkezi 49.226 erkek ve 43.010 kadın nüfusu barındırıyordu. Şehir merkezlerinde ise erkek nüfusu 110.674 iken kadın nüfusu 104.222 kişiydi. Sadece Bozkır, Ermenek, Hadim, Seydişehir ve Yunak şehir merkezlerinde kadın nüfusu erkek nüfusundan daha fazlaydı. Köylerdeki nüfus ise 322.461 kadın ve 310.366 erkekten oluşmaktaydı.[992]

Konya şehir merkezi 1960 yılında 63.137 erkek ve 56.704 kadın nüfusu barındırıyordu. İl genelinde şehir nüfusunun 144.346'sı erkek, 135.532'si kadın; köy nüfusunun 346.756'sı erkek ve 355.788'i de kadından oluşuyordu. Konya genelinde ise 491.102 erkek nüfusuna karşı 491.320 kadın nüfusu bulunuyordu. Bozkır, Cihanbeyli, Doğanhisar, Ermenek, Kadınhanı, Karaman, Seydişehir ve Karapınar şehir merkezlerinde kadın nüfusu erkekten daha fazlaydı.[993]

Özetle Konya'da 1950'li yıllarda şehir merkezlerinde erkek nüfus, genel olarak kadın nüfusundan daha fazladır. Çünkü evini geçindirmek zorunda olan erkekler çalışmak için kırsalı terk ederek şehir merkezlerine yerleşmiştir. Ailesini ise köyünde ya da bucağında baba evinde bırakmıştır. Bununla birlikte askerî birliklerin il ve ilçe merkezlerinde olması da şehirdeki erkek nüfusunu artıran bir diğer nedendir.[994] Bu dönemde nüfus artışına bağlı olarak evlilik ve boşanma sayılarında da artış görülmüştür. Ancak toplumdaki boşanma oranı evlilik oranına göre düşük seyretmiştir. Boşanma oranının az olması kırsal nüfusun fazlalığı, mahalle baskısı ve kadınların ekonomik yönden bağımlı olmalarıyla açıklanabilir. 1950 yılında 1.590 olan evlilik sayısı 1960'da 2.360'a yükselmiştir. 1950 yılında 226 olan boşanma sayısı ise 1960'ta 382 olmuştur.[995] Ayrıca 1950'de 1.215 olan ölüm vakası da 1960'ta 3.199 olarak artış göstermiştir.[996] Bu dönemde Konya'nın demografik yapısını etkileyen olaylardan birisi de göçmenlerin iskân edilmesidir.

---

991 1950 yılı cinsiyete göre nüfus, 1945 ile 1955 yılı cinsiyet oranlarına göre tahmin edilmiştir. **2000 Genel Nüfus Sayımı**, s. 44.

992 **23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı**, s. XLV ve 332.

993 **23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı**, s. XVI ve 363.

994 **Konya İl Yıllığı 1967**, s. 133.

995 Evliliklerde il ve ilçe merkezleri temel alınmıştır. **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 77; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 93; Yıllık ortalama 2.034 evlenme ve 336 boşanma yaşanmıştır. **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 81; **1953 İstatistik Yıllığı**, s. 98; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 98.

996 1950-1956 yılları arası sadece il ölümlerini kapsamaktadır.1957'den itibaren il ve ilçe merkezleri temel alınmıştır. **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 105; **1963 İstatistik Yıllığı**, s. 85.

2. Göçmenler

DP iktidara geldiği ilk günlerde iki önemli sorunla karşılaştı. Bunlardan ilki Kore Savaşı diğeri ise Bulgaristan'dan tehcir edilen göçmenler meselesiydi. 10 Ağustos 1950'de Türkiye'ye verilen nota ile Bulgaristan'da yaşayan soydaşlarımıza artık göç yolu gözükmüştü.[997]

Hükûmet, göçmenlerin iskân edilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması noktasında CHP dönemine göre daha aktif bir politika izledi. Zira Cumhurbaşkanı Bayar, Türk Hükûmeti'nin Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin tamamına sahip çıkacağını söyledi. Başbakan Menderes ise özellikle tarım alanında Bulgaristan'ı kalkındıran ve siyasi sebeplerle göçe zorlanan soydaşlarımızın, az nüfusa sahip Türkiye için bir fırsat olacağına dikkat çekerken Bulgaristan'ın ise büyük bir kayıp yaşayacağını ifade etti.[998] Dolayısıyla iktidar, göçmen meselesini millî bir dava olarak ele aldı.[999]

Göçün ilk dönemlerinde iyi niyetle hareket etmesine rağmen Hükûmet, planlı bir iskân politikası takip edemediği için eleştirilere maruz kaldı. Eleştirilerin artması üzerine Bakanlar Kurulu tarafından göçmen meselesinde Hükûmetin uygulayacağı yöntemler belirlendi. Buna göre göçmenler, meslekleri ve yaşadıkları iklim şartları dikkate alınarak iskân edilecekti. Valiler mahallî imkânlara da başvurarak bütün tedbirleri alacak, göçmenlerin barınma ve kendilerine yetebilmeleri için gerekli koşulları sağlayacaktı.[1000]

Nihayet Hükûmet, göçmenler konusunda çok önemli bir karar alarak 1 Ocak 1950'den itibaren Bulgaristan'dan ana vatana gelen ve gelecek olan tüm göçmenleri "iskânlı göçmen" kategorisine aldı. Böylece Bulgaristan göçmenlerinin tümüne

---

997 **Akşam**, 11 Ağustos 1950; **Zafer**, 12 Ağustos 1950; **Vatan**, 15 Ağustos 1950; Veyis Ersöz, "Göçmen Kardeşlerle Hasbıhal", **Yeni Konya**, 23 Mart 1951, s. 2.

998 Mehmet Pınar, "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XXX, S 89, Temmuz 2014, s. 66; Yalman, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 2**, Özener Matbaacılık, İstanbul 1997, s. 1540-1541.

999 Aslan, "Demokrat Parti İktidarının 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göç Eden Göçmenlere Yönelik Politikası (1950-1951)", **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Uluslararası Balkan Sempozyumu Bildirileri 5-7 Ekim 2012**, Ed. Süleyman Seydi, Vedat Kartalcık, Murat Kılıç, Isparta 2013, s. 343; **Yeni Konya**, 24 Aralık 1950.

1000 Aslan, agm., s. 335-337; Abanazır, "Göçmenler İçin", **Öğüt**, 2 Aralık 1950, s. 1; Erim, agm., s. 1-2.

devlet eli uzatılmış oldu.[1001] Artık iskânlı göçmenler hem yerleşme hem de üretici konuma geçme konusunda devletten yardım görecekti.[1002]

Bulgaristan'dan Türkiye'ye 1950 yılında 12.233 aile ve 52.185 nüfus, 1951 yılında 25.118 aile ve 102.208 nüfus olmak üzere toplamda 37.351 aile ve 154.393 nüfus göç etmiştir.[1003] Bulgaristan'ı terk etmek zorunda kalan bu göçmenler, ana vatanda aralarında Konya'nın da yer aldığı 40 ilin ilçe, kasaba ve köylerine iskân edilmiştir.[1004]

Konya'ya 1950 yılının sonlarında gelmeye başlayan göçmen nüfusu ilk etapta 57 kişiydi.[1005] Trenle veya kamyonlarla gelen göçmenler, şehir merkezinde coşku ve sevinç gösterileriyle karşılanmışlardır. Yemekler yendikten sonra bir ailenin yanında ya da bir devlet kurumunda istirahat etmişlerdir. Başta vali olmak üzere tüm idari amirler iskân işiyle ilgilenmiştir. Göçmenleri evlerinde misafir etmek isteyen vatandaşlar, adeta birbirleriyle yarışmıştır. Misafirler dinlendikten sonra iskân edilecekleri bölgelere kamyonlarla götürülmüştür. Bu süreçte Konya'da gerekli hassasiyetin gösterildiği göçmenlerin her türlü ihtiyacı giderilmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere göçmenler 1951 Ocak ayında

---

1001 Bilal Şimşir, **Bulgaristan Türkleri**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1986, s. 225.

1002 Cevat Geray, "Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi", **Amme İdaresi Dergisi**, S 3/4, Aralık 1970, s. 22.

1003 Şimşir, **age.**, s. 227; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 111; Bulgaristan göçmenlerinin ülkemiz nüfusuna göre daha çok okuryazar olduğu ve göçmen kadınlar arasında okuryazarlığın daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır. İlköğretim görenlerin oranı göçmenlerde daha yüksektir. Bunun sosyal çevreye uyma ve ekonomik hayatta başarı bakımından göçmenler için önemi büyük olmuştur. Gelen göçmenlerin %97,5 gibi büyük bir çoğunluğunun ana dili Türkçedir. Filiz Çolak, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951)", **Tarih Okulu Dergisi**, S XIV, 2013, s. 125; Konya DP Milletvekili Ziyad Ebüzziya'ya göre 1952 yılında ülkedeki göçmen sayısı 500.000 olacaktır. Her bir aileye ikişer odalı bir ev, yeter miktarda tarla, iki hayvan, yemlik ve tohumluk verilecektir. Bir ailenin maliyetinin 5.000-6.000 TL olduğu düşünüldüğünde toplamda 700.000.000 TL kaynağa ihtiyaç vardır. Bu maliyetin hükûmet tarafından temin edilmesi mümkün olmayacağından halk da yardım etmelidir. **DPMGMZ**, C 2, 16.01.1951, s. 8.

1004 Oğuz Arı, "1950-1951 Senelerinde Bulgaristan'dan Tehcir Edilen Türk Göçmenlerinden Bir Örnek Grup Seçilerek Dayanışma ve Sosyal İntibak Bakımından Aile Cesametinin ve Aile İçindeki Münasebetlerin Araştırılması", **İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası**, C 20, S 1-4, Ocak 1958, s. 148.

1005 24 Aralık 1950 tarihinde Haraya 20 kişiden oluşan 4 göçmen ailesi yerleştirilmiştir. Vehbi Gültekin, "Göçmenlerle Harada Görüştüm", **Yeni Meram**, 26 Aralık 1950, s. 1-2; **Babalık**, 26 Aralık 1950; 28 Aralık 1950'de 10 aile daha Hara'ya yerleştirilmiştir. **Yeni Konya**, 29 Aralık 1950.

Merkez, Kadınhanı, Seydişehir, Beyşehir ilçeleriyle Tömek ve Obruk bucaklarına iskân edilmiştir[1006].

Tablo XXXVI: Konya'ya 1951 Yılı Ocak Ayı İçinde Gelen Göçmen Sayısı

İskân Edildikleri Yer	Hane Sayısı	Nüfus Sayısı
Kadınhanı Özden Devlet Çiftliği	34	141
Merkez	7	89
Seydişehir	–	13
Beyşehir	32	–
Tömek ve Obruk bucakları	19	73

Konya'ya iskân edilecek göçmen sayısı 1951 Ocak ayı itibariyle 317 aile ve 1.410 nüfustan oluşmaktaydı. Şubat ayında en büyük göç hareketlerinden biri yaşanmış ve 42 vagon eşya ile birlikte 461 aileden oluşan 2.024 nüfus Konya'ya iskân edilmiştir.[1007] Göçmenler, öncelikli olarak sağlık taramasından geçirilmiş ve hasta olanların tedavilerine hemen başlanmıştır. Dirençli olmadıkları için sıtma hastalığı görülen bölgelere yerleştirilmemişlerdir.[1008] Konya'ya ilk iskân edilen göçmenlerle röportaj yapan gazeteci Ersöz izlenimlerini "İhtiyar ve genç Ahmetler Ana yurda kavuşmanın sevinç ve saadetini her vesile ve her hareketleriyle açığa vuruyorlardı." şeklinde açıklamıştır.[1009]

Hükûmet, zirai üretimi geliştirmek için çiftçi göçmenlerden yararlanmak isteyecektir. Bunun için boş ve tarım yapmaya elverişli topraklarda göçmenler için yeni köyler kurulacak veya 20-25 haneli küçük köyler genişletilecektir. Yapılan saha araştırmaları sonucunda Ankara, Konya, Kırşehir, Niğde, Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinde 1951 yılı içinde yaklaşık 30 göçmen köyünün kurulması planlanmıştır.[1010] Ayrıca 1950-1952 yılları arasında göçmenlere 626.361 dönüm

1006 **Yeni Meram**, 29 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 4 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 5 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 8 Ocak 1951; **Babalık**, 9 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 12 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 14 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 15 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 25 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 30 Ocak 1951.

1007 **Babalık**, 2 Şubat 1951; **Yeni Konya**, 2 Şubat 1951; **Yeni Konya**, 16 Şubat 1951.

1008 Konya'ya ilk gelen göçmenlerden Kamil Bahçıvan, tifolu çıkmış ve tedavisine hemen başlanmıştır. **Yeni Konya**, 29 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 22 Mayıs 1951.

1009 Ersöz, agm., s. 2.

1010 Aslan, agm., s. 341; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 7, 09.05.1951, s. 144.

arazi, 5.534.639 kg tohumluk, 15.126.166 TL donatım işletme kredisi, 36 adet traktör, 2.534 adet at, 4.572 adet araba, 3.402 adet çift hayvanı ve 6.263 adet pulluk verilmiştir.[1011]

Konya İl Toprak İşleri İskân Müdürlüğü 30, 70, 100 ve 150 haneden oluşacak göçmen köyleri inşa etmek için hemen harekete geçti. Tablo XXXVII'de görüleceği üzere ilk etapta serpiştirme yoluyla 429 göçmen evi inşa edilmesi planlandı. Hem bunun için hem de göçmenlerin diğer ihtiyaçları için 1.000.000 TL'ye yakın ödenek istendi.[1012] Konya'ya ilk adımda 2.679 göçmen ailesinin yerleştirilmesi için Cihanbeyli'de 3, Kadınhanı'nda 3 ve Çumra'da 1 köy kurulması kararlaştırıldı.[1013]

Tablo XXXVII: Konya'da İnşa Edilmesi Planlanan Göçmen Evleri (1951)

İlçe	Hane Sayısı
Merkez	92
Ilgın	49
Ereğli	32
Karapınar	26
Çumra	22
Beyşehir	30
Seydişehir	5
Cihanbeyli	54
Akşehir	83
Kadınhanı	36
Toplam	429

Göçmen ailelerine biri yerleşme, diğeri iş yeri olmak üzere iki tip konut projesi hazırlanmıştır. Çiftçi göçmenler için köylerde, yetişmiş iş gücü için de şehir ve kasabalarda farklı konut tipleri inşa edilmesi kararlaştırılmıştır. Çiftçiler

1011 **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 114.

1012 **Yeni Konya**, 28 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 11 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 2 Eylül 1951.

1013 Aile sayısının 8000'e ulaşacağı tahmin edilmiştir. **Yeni Konya**, 11 Ağustos 1951.

için inşa edilen köy konutları iki oda ve bir ahırdan oluşmuştur. Şehirlerdeki evler ise isteğe göre dükkânlı veya dükkânsız olmak üzere iki odalı müstakil konutlar şeklinde yapılmıştır. Bununla birlikte evlerin inşasında yerel malzemelerin kullanılmasına özen gösterilmiştir.[1014]

Konya'da vali ve milletvekillerinin sürekli tetkik ettikleri göçmen evlerinin inşasına 1951'de başlandı. Bu iş için ilk etapta 150.000 TL ve 2.400 m^3 kereste tahsis edildi. Merkez ilçesine bağlı bucak ve köylerde yapılan evler, sonbaharda çatı seviyesine kadar geldi. Kadınhanı'nda yılsonunda göçmen evlerinin bir kısmı tamamlanırken diğerleri de bitirilme aşamasına geldi. Karapınar ve İsmil'de inşa edilen göçmen evlerinin büyük bir kısmı yılsonunda tamamlandı. Cihanbeyli'nin köylerinde yapılacak 350 göçmen evinin inşası ise 1951 yılı ekim ayında 882.771 TL muhammen bedelle ihaleye çıkarıldı.[1015]

Konya'ya 1951 yılında iskânı kararlaştırılan 13.394 göçmen nüfusundan, ekim ayı itibarıyla, 4.641'i geldi. Yaşanan yoğun göç nedeniyle göçmen evleri hızla inşa edilmeye çalışıldı ve yapılması planlanan 530 göçmen evinden 455'i 1951'de tamamlandı. Örneğin Cihanbeyli ilçesi Tüfekçi, Pınarbaşı, Hodoğlu ve Kölekuyusu yaylalarında 350 ev yapılmak suretiyle 4 yeni modern köy kazanıldı. Kalan 75 evin temeli ise 1952 yılbaşında atıldı. 1952 yılı başlarında 4.626 nüfustan oluşan 1.058 hane iskân edildi.[1016]

Evleri teslim edilen göçmenlere, refaha kavuşmaları için donatım ve çevirme kredisi ile toprak verildi. Bu kapsamda T.C. Ziraat Bankası tarafından 1.020.000 TL kredi açıldı. Ayrıca Bakanlık tarafından gönderilen 5 traktörle göçmen arazileri sürüldü ve 260 ton tohumluk buğday ektirildi. 1952'de Akşehir'de 104 göçmen ailesine toprak dağıtıldı ve 77 ev teslim edildi. Kadınhanı'na gelen 39 aileye 3.702 dekar arazi dağıtılarak 129 tapu verildi. Ilgın'da ise 49 aile arazi ve ev sahibi oldu. Ayrıca yine Akşehir'de 84 çiftçi göçmen ailesinin her biri için araba, koşum takımı ve pulluk ihale edildi.[1017] Böylece iktidar, göçmenlerin bir an önce üretime geçmelerini sağlamak istedi.

1014 Recep Murat Geçikli, "Bulgaristan Türkleri'nin Göçü (1950-1951) ve ABD Yardım Programına Yansıması", **Atatürk Dergisi**, C 5, S 1, 2016, s. 26.

1015 **Yeni Meram**, 24 Eylül 1951; **Zafer**, 3 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 26 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 3 Aralık 1951.

1016 **Yeni Meram**, 16 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 9 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 25 Ağustos 1952.

1017 **Yeni Meram**, 26 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 8 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 2 Mart 1952; **Yeni Meram**, 13 Ekim 1952.

Konya'ya 1954'te Bulgaristan'dan 105 göçmen ailesi daha iskân edilmiştir.[1018] 1955'te 238 nüfustan oluşan 61 Türkistanlı aile de ilk etapta İsmil köyünde kurulan çadırlara yerleştirilmiştir. Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü hemen harekete geçmiş ve göçmenler 27 Ekim 1955'te evlerine kavuşmuştur. Üretime geçmeleri için Türkistanlı göçmenlere temlik edilen 10.000 dönüm arazi devlete ait traktörlerle sürülerek ekime hazır hâle getirilmiştir. Ayrıca her aileye beş yüzer kg tohumluk buğday verilmiştir.[1019]

Ereğli ilçesi Zengen bucağında inşa edilen 100 haneli örnek göçmen köyündeki 22 ev, 1958 yazında teslim edilmiştir.[1020] 1959 yılı başlarında 70 ev daha tamamlanmış ve bu köye 11 Türkistanlı aile yerleştirilmiştir.[1021] Nihayet örnek köy inşaatı 1960 yılında bitirilmiş ve 100 evden 46'sı sahiplerine teslim edilmiştir. Göçmenler için inşa edilen köyde modern bir ilkokul da yapılmıştır. Hane başına 200 dönümlük arazi ayrılmış ve 1.600 dönümlük arazi de köy namına ekilmiştir.[1022]

Göçmenlerin iskânı sırasında çeşitli sıkıntılar da yaşamıştır. Bunlardan ilki kendilerine dağıtılan arazileri verimsiz bulan göçmenlerin topraklarını değiştirme talebinde bulunmasıdır. Örneğin Yarma nahiyesine bağlı Göçü köyünde iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinden Hüseyin Çiftci ve arkadaşlarının bu yönde bir istekleri olmuştur. Ancak iskân edildikleri yerleri değiştirme hakları bulunmayan göçmenlerden bu kurala uymayanlar iskân haklarını kaybetmiştir. Bir diğer sıkıntı ise örneğine çok az rastlanmakla birlikte göçmenlerin arazilerine çevre köy halkı tarafından tecavüz edilmesidir.[1023]

Bulgaristan'da 1950'li yıllarda göç eden Türkler, Anadolu'nun diğer şehirlerine de iskân edilmiştir. Bu yerlerden Antalya'da göç eden Bulgaristan

---

1018 **Yeni Meram**, 27 Aralık 1954.

1019 **Yeni Meram**, 6 Haziran 1955; **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1955; **Yeni Meram**, 28 Ekim 1955.

1020 **Yeni Konya**, 20 Eylül 1958; Örnek köyler, topraklandırma faaliyetleri kapsamında ayrıca topraksız veya az topraklı çiftçilere kuruluş onarma kredisi karşılığı olarak yapı ve tesisleri vücuda getirmek ve çevresinde örnek teşkil etmek üzere kurulmaya başlanmıştır. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 470.

1021 **Yeni Konya**, 20 Ocak 1959; Serbest göçmen olarak gelen bu 11 aile, hükûmetçe iskân muamelesine tâbi tutulmamıştır. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 11.12.1959, s. 351.

1022 **Yeni Konya**, 15 Nisan 1959; **Yeni Konya**, 13 Ocak 1960.

1023 **Yeni Meram**, 2 Eylül 1951; Dedeler köyünde 500 dekar araziye tecavüz edilmiştir. **Yeni Meram**, 17 Şubat 1952; **BCA**, 272-0-0-12/63-192-24, 08.10.1959.

Türkleri için Göçmenler Yardım Komitesi oluşturulmuştur. 102 kişilik ilk grup, 8 Ocak 1951'de vapurla Antalya'ya gelmiştir. Halk tarafından davullar çalınarak karşılanan göçmenler, Antalya Merkez, Serik, Manavgat, Korkuteli, Finike, Elmalı ve Alanya ilçelerine yerleştirilmiştir.[1024]

Sakarya'ya 1955 yılı sonu itibariyle yerleştirilen göçmen sayısı 638'i bulmuştur. DP döneminde Bulgaristan'dan göç eden 1.009 aile ve 3.338 kişi ile Doğu Türkistan bölgesinden gelen 2 göçmen ailesi Sakarya ve çevresine iskân edilmiştir. Göçmenlerin hayat koşullarının iyileştirilmesi için dönem boyunca çalışılmıştır. [1025]

Tokat'ta 1952 yılına kadar 210 aile ve 1.011 göçmenin iskânı sağlanmıştır. Göçmenler Artova, Erbaa, Turhal, Taşova, Niksar, Zile ve Reşadiye'ye yerleştirilmiştir. Bu süreçte göçmenler için tahsis esilen arazi miktarı 5.433 dönüm, tapulanan arazi 4.829 dönümdür. Göçmenler için 1952 yılına kadar 179 ev yapılmış, 24 ev satın alınmıştır. 1952 yılında Tokat'a gelen 17 göçmen ailesine 341 dönüm arazi verilmiştir.[1026]

Kayseri Merkez ve ilçelerine 1950-1958 yıllarında Bulgaristan'dan gelen 387 Türk ailesi iskân edilmiştir.[1027] Afyon ve çevresine ise 1950 yılında Bulgaristan'dan göç eden yaklaşık 500 kişilik bir nüfus yerleştirilmiş ve 220 göçmen aileye 11.026 dönüm toprak dağıtılmıştır.[1028]

DP iktidarında Türk Hükûmeti millî dava olarak gördüğü göçmenlere her daim sahip çıkmıştır. Konya ve diğer illerde olduğu üzere Türk milleti ana vatana gelen soydaşlarını tereddütsüz kabul etmiştir. Bu dönemde tespit edebildiğimiz kadarıyla Bulgaristan'dan 9.429 göçmen Konya'ya iskân edilmiştir. Göçmenlerin ülke ekonomisine katkı sağlamaları için hemen harekete geçilmiş ve ihtiyaçları en kısa zamanda karşılanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Konya ve diğer illerde göçmenler için köyler, evler ve iş yerleri inşa edilmiş, araziler dağıtılmış, tarım gereçleri sağlanmış ve banka kredileri verilmiştir.

3. Eğlence Hayatı

DP döneminde Türkiye'deki modernleşme, değişen dünyaya uyum sağlama şeklinde hayata geçirilmeye çalışıldı. Bu süreçte hem günlük hayatta hem de

---

1024 Gönüllü, **agt.**, s. 114-117.
1025 Gemici, **agt.**, s. 58.
1026 Karcı, **agt.**, s. 196-197.
1027 Akgümüş, **agt.**, s. 14.
1028 Ergin, **agt.**, s. 152-153.

toplum içindeki sosyal tabakalar üzerinde bazı değişimler ortaya çıktı. Geleneksel hayattaki alışkanlıklar ise hızla gelişen dünya karşısında ya unutulmaya yüz tuttu ya da dönemin koşullarına uygun hâle getirildi. Türkiye'de yaşanan değişim sürecinde gazete, dergi, sinema ve radyo üzerinden Batı dünyasının yaşam biçimi, topluma dolaylı ya da doğrudan uyarlandı. Ayrıca Batı dünyasında görülen çağdaşlık düzeyi bir yaşam modeli olarak dönemin insanlarına sunulmaya devam edildi.[1029]

ABD, Batı'nın yeni merkezi olduğundan dünyanın her köşesine Amerikan kültürü ve hayat tarzı pompalanmaya başladı. Dolayısıyla 1950'li yıllar Türkiye'de Amerikan kültürünün yayıldığı dönem oldu. ABD ideal bir kültür olarak günlük hayatta yerini almaya başladı ve sinemadan basına, eğitimden hayat tarzına kadar her alanda hissedildi.[1030]

1950'li yıllarda ülkede yaşanan sosyal değişimden Konya da etkilenmiştir. Yerel basında Batı dünyasında üretilen ürünlerin reklamları artmaya başlamıştır. Gazete sayfalarında ABD ve Avrupa'dan sanat, moda, eğitim ve teknolojik gelişmelere yer verilmiştir. Artık halk radyo sanatçılarının magazin haberlerini okumaya başlamış ve sinemalarda Türk filmlerinin yanında Amerikan filmleri de izlemiştir.[1031]

Vali Keleşoğlu, incelemelerde bulunmak üzere ABD'ye gitmiş ve izlenimlerini yazı dizisi şeklinde kamuoyuyla paylaşmıştır.[1032] Bunun yanında Konya, ABD'nin Torrance kenti ile kardeş şehir olmuştur. Torrance şehri Belediye Başkanı Albert İsen Konya Belediyesine yazdığı mektupta şehir meclisinin bütün toplantılarının halka açık olarak yapıldığını belirtmiş, Torrance halkının Türk milletine büyük saygı beslediğini ifade etmiştir. Konya ve Torrance halklarının

---

1029 İlbeyi Özer, **Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat**, İskenderiye Kitap, İstanbul 2015, s. 131-132.

1030 Alkan, "Soğuk Savaş'ın Toplumsal, Kültürel ve Günlük Hayatı İnşa Edilirken", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 593,595.

1031 **Selçuk**, 6 Ekim 1950; **Babalık**, 7 Kasım 1950; **Öğüt**, 15 Mayıs 1951; **Selçuk**, 29 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 3 Ocak 1954; **Yeni Meram**, 20 Ağustos 1956; **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1958; 1950'li yıllarda çevrilen filmlerde göbek, şarkı, bol gözyaşı, ezan gibi Türk sinemasının ayırıcı özelliği sayılabilecek sahnelere ve zengin kız-fakir oğlan, fabrikatör baba ve zalim ağa gibi kalıplaşmış tiplemelere yer verilmiştir. Emrah Özen, "Sinemamızın Şahsiyet Azabı: Ellili Yıllarda Yerli Film/Türk Filmi Ayrımı Üzerine Bir Değerlendirme", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 489.

1032 Vali Keleşoğlu ABD'de 2 ay kalmıştır. **Yeni Meram**, 17 Eylül 1956.

birbirlerini tanıma imkânı bulmalarını umut eden İsen, dostluk için ellerini uzattıklarını vurgulamıştır. Kardeş Torrance şehri bir Türk günü düzenlemiş ve şehrin anahtarı San Francisco Türk Haberler Bürosu müdürüne verilmiştir.[1033]

ABD'nin Avrupa, Asya ve Latin Amerika şehirleri ile düzenlediği "halktan halka programı" doğrultusunda Konya Belediye Başkanı Sıtkı Bilgin ailesiyle birlikte 1960 yılında Amerika'ya gitmiştir. İlk olarak Washington Belediye Başkanı, şehrin anahtarını Bilgin'e vermiştir. Ardından Los Angeles hava limanında kalabalık bir heyet tarafından karşılanan Bilgin, Torrance'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaret dolayısıyla The Washington Post gazetesinde bir makale yayınlanmıştır. Gazeteci Drew Pearson: "Bu ziyaret Eisonhower'in Türkiye seyahati kadar geniş akisler yapmasa da sulhü kurmakta ve demokrasiyi yaşatmakta ufak fakat mühim bir adımdır." demiştir.[1034]

Kardeş şehir olması nedeniyle Alâeddin Gazinosu'nun adı Torrance olarak değiştirilmiştir. Gazinoda Konya'ya davet edilen Torranceli bir aileye hemşerilik beratı verilmiştir. Bununla birlikte Torrance Belediyesinin sağlayacağı bursla Konya'dan bir öğrencinin ABD'de ücretsiz olarak okutulması ve kardeş iki şehir arasında öğrenci değişiminin yapılması kararlaştırılmıştır. Üzerinde Türk-Amerikan bayrakları bulunan ve Torrance'in samimi hislerini belirten bronz bir plaka Torrance Gazinosuna asılmıştır. Hatta Belediye Meclisi 27 Kasım 1959'da olağanüstü toplanarak ABD Başkanı Eisenhower'e Konya fahri hemşeriliği vermiştir.[1035]

DP iktidarında ev yaşamının en önemli eğlencelerinden biri olan radyo, evin dış dünya ile gerçek anlamda bağlantı kurmasını sağlamıştır.[1036] Bu nedenle Konya gazetelerinin sayfalarında radyo markalarının tanıtımları yer almıştır. Ayrıca İstanbul ve Ankara radyolarının yayın akışı gazetelerde yayımlanmıştır.[1037]

1950'lerin başında gazeteci Rıdvan Bülbül, Konya eğlence hayatının yetersizliğini eleştirmiştir. Şehirde eğlence mekânlarının az olduğunu belirten Bülbül, akşamları aile ile gidilebilecek tek mekânın sinemalar olduğunu

---

1033 **Yeni Konya**, 3 Aralık 1958; **Yeni Meram**, 8 Ocak 1959.

1034 **Yeni Meram**, 5 Mart 1960; Perizad Alcaide, "Amerikada Konya Günü Büyük Bir Tezahüratla Kutlandı", **Öz Demokrat Konya**, 5 Mayıs 1960, 817, s. 1.

1035 **Yeni Meram**, 22 Haziran 1959; **Yeni Konya**, 28 Kasım 1959; **Yeni Konya**, 19 Mart 1960.

1036 Özer, **age.**, s. 143, 175.

1037 **Yeni Konya**, 12 Mart 1951; **Yeni Meram**, 2 Ocak 1952; **Öz Demokrat Konya**, 26 Haziran 1958.

söylemiştir. Bülbül'e göre Alâeddin Tepesi özellikle yaz gecelerinde serinliği ile ideal bir yerdir. Ancak buradaki külhanbeylerin varlığı insanları rahatsız etmektedir. Dede Bahçesi'nde flört yapanlardan da şikâyetçi olan Bülbül, gazinolarda ise alkol kokuları arasında Türk musikisinin katledildiğine dikkat çekmiştir.[1038]

İlerleyen süreçte bu durum değişmeye başlamış ve Konya'da eğlence hayatı daha zengin hâle gelmiştir. Nitekim halk sinemaya, tiyatroya, konserlere, parklara, gazinolara, kahvehanelere, çay bahçelerine, mesirelik alanlara, balolara, defilelere ve garden partilere gitmiştir. Balolara, gazinolara, garden partilere ve eğlence gecelerine dar gelirli ailelerin her zaman gitmesi mümkün olmamıştır. Bu nedenle gazeteci Balkız, biraz hava almak isteyen bir ailenin Konya'da gidecek bir yerinin olmadığını söylemiştir. Şehirde gidilebilecek yerlerden olan Dede Aile Bahçesi'nin de pahalı olduğunu belirten Balkız, sinemalarda ise tam olarak sessizliğin sağlanamadığından şikâyetçiydir.[1039]

3.1. Balolar, Partiler ve Defileler

Konya'da 1950'lerde halkın ilgi gösterdiği eğlencelerden bir diğeri balolardır. Canlı müzik ve dans eşliğinde eğlenilen balolarda özellikle İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerden gelen orkestralar rağbet görmüştür. Orkestraların yanında ses sanatçıları, kaşık ekipleri ve dansözler de yer almıştır. Ayrıca yapılan çekilişlerle baloya katılanlara çeşitli hediyeler dağıtılmıştır. Özellikle Torrance Gazinosu, Şehir Kulübü, Halkevi ve Orduevi salonları, gözde balo mekânları arasındaydı. Açık havadaki balolar ise genellikle Dede Bahçesi'nde veya tenis kortunda düzenlenmiştir.[1040]

Balolar yılbaşı, Tıp Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı gibi önemli günlerde düzenlenmiştir. Bunun yanında baloların yardım amaçlı tertiplendiği de olmuştur. Konya'ya çok sayıda ziyaretçi geldiğinden yılbaşı baloları daha canlı geçmiştir.[1041] Zira Türkiye'de yılbaşı

1038 Bülbül, "Bu Şehrin Eğlencesi", **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1951, s. 1.

1039 1954 yılında Dede Çay Bahçesi'nde meşrubat fiyatı hafta sonu 50 kuruş, hafta içi ise 30 kuruştur. **Yeni Meram**, 2 Temmuz 1954; Abdullah Balkız, "Sinemalarda Laubali Hareketler", **Yeni Meram**, 28 Temmuz 1957, s. 1.

1040 **Yeni Konya**, 1 Ocak 1951; **Yeni Meram**, 28 Ekim 1953; **Yeni Konya**,17 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 21 Şubat 1959; **Yeni Konya**, 7 Mart 1959.

1041 **Yeni Konya**, 30 Ekim 1950; **Yeni Meram**, 23 Nisan 1953; **Yeni Konya**, 16 Mart 1956; **Yeni Konya**, 11 Şubat 1957.

kutlamaları DP döneminde daha da zenginleştirilerek Batı tarzı programlara dönüşmüştür. Ancak bu tip geceler dinî günlere denk geldiğinde eğlenceler iptal edilmiştir. Örneğin 1960'ta yılbaşı gecesi ile Regaip Kandil'i çakıştığından eğlence yerleri ile meyhaneler açılmamıştır.[1042]

Konya'da Torrance Gazinosu ve Orduevinde balolara benzeyen saz geceleri, üniversiteliler gecesi ve gençlik gecesi gibi eğlenceler de tertiplenmiştir. Türk Milliyetçiler Derneğinin 1952'de düzenlediği folklor gecesine halk büyük ilgi göstermiştir. Milletvekili Muammer Obuz ve Belediye Başkanı Rüştü Özal'ın da hazır bulunduğu bu gecede Bozkır kaşık ekipleri ve mahallî sanatçılar da yer almıştır.[1043]

1950'lerde açık havada çay bahçelerinde Amerikan tarzı garden partiler de düzenlendi. Genelde dernekler ve üniversiteli gençler tarafından tertiplenen bu partilerde canlı müzik veya ses sanatçıları sahne aldı. Garden partiler, yardım toplama amacıyla da düzenlendi. Mesela 1953'te Ankara Radyosu ses sanatçısı Nevin Demirdöğen'in sahne aldığı, Yardım Sevenler Derneği yararına düzenlenen garden parti büyük ilgi gördü. 1955'te öğrenci hastanesi yararına düzenlenen garden partiye ise bazı milletvekilleri de katıldı[1044].

Konya'da defileler genellikle Kız Sanat Enstitüsü tarafından yılsonu gösterisi şeklinde düzenleniyordu. Bu dönemde hazır giyim yeterince gelişmediğinden özellikle kadınlar dikiş bilmek zorunda kalıyordu. Hemen her evde bir dikiş makinesi bulunuyor ve dikiş-nakış kursları düzenleniyordu. Pek çok kişi Kız Sanat Enstitüsü tarafından düzenlenen defileleri ilgiyle takip ediyordu.[1045]

3.2. Konser ve Gösteriler

Konya'da 1950-1960 yılları arasında dönemin ünlü ses ve devlet konservatuarı sanatçıları, radyo şarkıcıları ve akademisyenler konserler vermiştir. Halkın büyük bir ilgiyle izlediği ve keyif aldığı konserler genellikle Dede Bahçesi'nde, Halkevinde, Şehir Kulübünde veya sinema salonlarında düzenlenmiştir. Bu dönemde şehrin eğlence kültüründen bir diğeri ise gösterilerdir. Konya'da Türk Hava Kurumuna ait Türk Kuşu Filo gösterileri her zaman heyecanla

1042 Özer, **age.**, s. 211; **Yeni Konya**, 4 Ocak 1958; **Cumhuriyet,** 28 Kasım 1959.

1043 **Yeni Meram**, 5 Mart 1952; **Yeni Konya**, 30 Ağustos 1959.

1044 Özer, **age.**, s. 209; **Yeni Meram**, 10 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 9 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 29 Temmuz 1955.

1045 **Yeni Konya**, 26 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 1 Haziran 1956; **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1959.

karşılanmıştır. Uçaklar Türkiye'de üretildiği için filonun akrobasi uçuşları gururla takip edilmiştir. Gösteriye özellikle kırsaldan gelen vatandaşlar ilgi göstermiş ve 10 TL karşılığında şehir üzerinde uçakla atılan bir tur heyecanla beklenmiştir.[1046]

Şehirde nadir de olsa gerçekleşen bir diğer gösteri kukla şovuydu. DP döneminde Türkiye'nin tek kukla ustası olarak gösterilen Hayali Küçük Ali (Mehmet Muhittin Sevilen), Roket Lokantası'nda Dr. Mehmet Gökalp'in oğlunun sünnet töreninde kukla şovunu sergiledi. Konyalılar, sanatçıya sevgi tezahüratlarında bulunarak gösteriyi büyük bir ilgiyle takip etti.[1047]

Kentte dernekler de gösteriler düzenlemiştir. Örneğin Yardım Sevenler Derneği 1952'de gazilere bayram hediyesi olarak "Büyük Müşavere" hazırlamıştır. Gösteride Konya saz ekibi, piyes ve monologlar sahne almıştır. 1958'de ise Türk Folklor Kulübü, orduevi salonunda Kıbrıs Türkleri yararına bir gösteri tertiplemiştir.[1048]

3.3. Sinema ve Tiyatro

Sinemalar Konya'da hemen herkesin ulaşabildiği önemli eğlence mekânlarındandı. Ellili yıllarda genç bir öğrenci olan Uğurlu'nun deyimiyle "Cumartesi, çok geç gelen bir bayramdı. Cumartesi sinema demekti. Sinema, cennete uçmak demekti. Kızlar bir yanda, erkekler bir yanda otururdu."[1049]

Mayıs ayında açılmaya başlayan yazlık sinemalar, özellikle sıcak havalarda halk tarafından tercih edilmiştir. Öyle ki bazı akşamlar sinemada yer bulmak mümkün olmadığından sinemaseverler filmleri ayakta izlemiştir. Kamuoyunda sinemalardaki ısınma problemi ile gürültü sürekli şikâyet konusu olmuştur. Bu sorunlar belediye ve polis denetimleriyle giderilmeye çalışılmıştır. Nitekim 1957'de alınan bir kararla sinemalara gündüz 6, gece ise 12 yaşından küçük çocukların girmesi yasaklanmıştır. Ayrıca sinemalar haftanın belirli günleri sadece kadınlara ayrılmıştır.[1050]

1046 **Yeni Konya**, 10 Eylül 1950; **Yeni Meram**, 26 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 2 Mart 1952; **Yeni Konya**, 7 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 7 Nisan 1958; **Yeni Konya**, 10 Şubat 1959.

1047 **Yeni Konya**, 3 Haziran 1957.

1048 **Yeni Meram**, 18 Haziran 1952; **Yeni Konya**, 28 Eylül 1958.

1049 Uğurlu, **age.**, s. 28.

1050 **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1950; **Yeni Meram**, 4 Ocak 1952; **Yeni Konya**, 5 Nisan 1957; **Yeni Konya**, 6 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 5 Şubat 1958; 1959'da Karaman'da Menekşe Yazlık Sineması fazla seyirci aldığından tahta balkon kısmı çökmüş ve 6'sı ağır olmak üzere 49 kişi yaralanmıştır. **Cumhuriyet,** 31 Temmuz 1959.

Tiyatro, halkın ilgi gösterdiği ve eğlenceli vakit geçirdiği yerlerin başında gelmiştir. Konya'da hem bölge tiyatrosu hem de başka illerden gelen tiyatro turneleri ilgiyle takip edilmiştir. Devlet tiyatroları için satışa çıkarılan abonelikler bir iki gün içinde tükenmiştir. Turneler; oyunlarını Konya Halkevi salonu, kitaplık salonu ve sinema salonlarında sergilenmiştir. Bazı oyunlar vali, belediye başkanı ve generaller tarafından da seyredilmiştir.[1051]

3.4. Mesirelik Alanlar ve Park-Bahçeler

Halkın nefes aldığı, sohbet ettiği, eğlendiği ve görece daha ekonomik bulduğu parklar, DP iktidarında tanzim edildi. Bununla birlikte bahar ve yaz aylarında görülen aile kır gezileri de halkın eğlence hayatında önemli bir yer tuttu. Aileler genellikle Çayırbağı ve Meram gibi mesirelik yerleri tercih ediyordu. Kır gezilerinde müzikler çalınır, oyunlar oynanır ve atış müsabakaları gibi etkinlikler düzenlenirdi.[1052]

Halkın güzel vakit geçirmek için tercih ettiği eğlence mekânlarından bir diğeri çay bahçeleriydi. Konya'da yazlık adı verilen çay bahçeleri mayıs ayı içinde açılırdı. Şehrin en güzel mesire yerlerinden biri Alâeddin Aile Çay Bahçesi'ydi. Burada sabah kahvaltısı, öğle ve akşam yemek servisleri yapılırdı. Belediye tarafından işletilen Meram Aile Çay Bahçesi'nde haftada iki bazen de üç gece İstanbul'dan gelen sanatçılar canlı müzik icra ederdi.[1053] Şehrin gözde mekânlarından olan Dede Bahçesi'nde ise garden partiler, sazlı eğlenceler ve konserler düzenlenirdi. Hatta burada havuz ortasında kurulan sahnede sanatçılar kayıklar içinde konser verdi.[1054]

3.5. Gazinolar ve Kahvehaneler

DP döneminde gazinolar halkın ilgi gösterdiği eğlence mekânlarındandı. Alâeddin Tepesi'nde bulunan Torrance Gazinosu, şehrin en gözde eğlence merkezlerinden biriydi. Türkiye'nin en temiz ve en ucuz lokantası iddiasında olan gazinoya bekârlar da alınıyordu. Meram Gazinosu ise özellikle hafta sonları rağbet görüyordu. Ayrıca şehirde barlar da bulunuyordu. Ancak artan şikâyetler üzerine barlar,1956 yılından itibaren saz olarak işletilmeye başlandı.[1055]

1051 **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1957; **Yeni Konya**, 18 Eylül 1957.

1052 **Yeni Meram**, 2 Mayıs 1952.

1053 **Yeni Konya**, 2 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 27 Mayıs 1955; **Yeni Meram**, 16 Temmuz 1955.

1054 **Yeni Meram**, 3 Temmuz 1952; **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1959.

1055 **Yeni Meram**, 24 Ağustos 1953; **Yeni Konya**, 28 Mart 1956; **Yeni Konya**, 14 Haziran 1959; **Yeni Konya**, 11 Temmuz 1959.

Kahvehaneler, 1950'li yıllarda genellikle erkeklerin vakit geçirdikleri mekânlarındandı. Konya'da 1951 yılında 113 kahvehane bulunuyordu. En modern ve kalabalık kahvehanelerinden biri Hükûmet Alanı'nda eski İş Bankası binasında yer alıyordu. Bu kahvehane tavla, iskambil ve domino gibi oyunların oynandığı oyun salonu ile gazete okuma, dinlenme ve sohbet salonlarından oluşuyordu.[1056] Bu dönemde sayısı fazla olmamakla birlikte kızlı kahveler olarak bilinen eğlence mekânları da mevcuttu. İçkili olan bu mekânlarda dansöz ve canlı müzik programları düzenleniyordu. Ancak kamuoyu bu mekânların ahlaki bakımdan Konya'ya yakışmadığında hemfikirdi.[1057]

Sonuç olarak DP iktidarında Konya'daki sosyal değişimden eğlence hayatı da etkilenmiştir. Geleneksel eğlence hayatının yanında garden parti gibi Amerikan tarzı eğlence unsurlarının da benimsendiği görülmüştür. Ancak toplumda herkes aynı oranda ve kalitede eğlenememiştir. Geliri düşük olan aileler sadece mesire yerlerine, park ve bahçelere ya da ücretsiz aktivitelere gidebilmiştir. Özellikle tüm ailelerin gidebileceği eğlence mekânlarının azlığı ve eğlence yerlerinde medeni ölçülere riayet edilmemesi şikâyet konularının başında gelmiştir. Bu dönemde halkın yoğun ilgi göstermesi nedeniyle Konya'ya ülkenin önde gelen ses ve saz sanatçıları ile tiyatro turneleri gelmiştir. Ayrıca halkın eğlendiği önemli günlerden olan bayramlar kentte büyük bir neşeyle kutlanmıştır.

4. Bayramlar

Konya'da 1950'li yıllarda millî, resmî ve dinî bayramların yanında ağaç bayramı, avcılar bayramı, bahar bayramı ve Hıdırellez kutlanmıştır. Günler öncesinden başlayan hazırlıklar nedeniyle millî ve dinî bayramlar, şehre ayrı bir dinamizm getirmiştir. Bu önemli günlerde şehir, coşkusunu ve gururunu sergilemiştir.

4.1. Millî ve Resmî Bayramlar

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenleri Atatürk Anıtı'na çelenk konulduktan sonra Cumhuriyet Meydanı'nda yapılmıştır. Okullar önce bandoyla birlikte İstiklal Marşı'nı söylemiş, ardından günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapılmış ve Gençliğe Hitabe okunmuştur.

1056 **Yeni Konya**, 22 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 17 Aralık 1951.

1057 Kızlı kahvelerin Mevlâna peşreviyle göbek atılan ve kadınların nahoş görüntüsü altında sarhoşların mekânı olduğu belirtilmektedir. Kişmir, "Kızlı Kahvelerimiz", **Yeni Konya**, 9 Kasım 1950, s. 2; Kişmir, "Tenkide Tahammül Gerek", **Yeni Konya**, 11 Kasım 1950, s. 2; Fikret Turan, "Kızlı Kahveler", **Yeni Meram**, 17 Ekim 1951, s. 2; **Bizim Mengene**, 16 Mayıs 1953.

Bayramlarda geçit resmi binlerce kişi tarafından ilgiyle izlenmiştir. Özellikle 1957'deki geçit resminde okulların hazırladığı, İstiklal Savaşı'nda Türk kadını ve cumhuriyetin doğuşunu sembolize eden dekorlar izleyenlerin büyük ilgisini çekmiştir. Geçit gösterileri ilkokullar arasında adeta bir yarış hâlinde gerçekleşmiştir. Öğrenciler hazırladıkları çalışmaları titizlikle gizlemiş ve törende sürprizler yaratmışlardır. Tüm binaları bayraklarla süslenen ve ana caddeleri aydınlatılan şehrin neşesi büyük olmuştur. Dolayısıyla Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Konya'da coşku içerisinde kutlanmıştır. Çocuklara hediye edilen bayram, ilköğretimler için ayrı bir önem taşımıştır. Bu nedenle okullarda müsamereler hazırlanmıştır. İlkokul öğrencileri ücretsiz olarak sinemalara götürülmüştür.[1058]

1958 yılında her ilkokuldan birer öğrenci Valilik, Askeriye, Millî Eğitim Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumunu ziyaret etmiştir. Törenler ilk kez 1960'da Kültür Park'taki stadyumda yapılmıştır.[1059]

19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı törenleri de Anıt'a çelenk konulmasıyla başlardı. Okullar ve sporcular bando eşliğinde İstiklal Marşı'nı söyler, bir lise öğrencisi ile bir sporcu günün anlam ve önemiyle ilgili konuşma yapardı. Ardından Cumhurbaşkanı için şeref gösterisi yapılarak "Dağ Başını Duman Almış" marşı söylenirdi. Binlerce vatandaş bayramı büyük bir coşkuyla kutlardı. Boydan boya bayraklarla süslenen şehir, ışıl ışıl aydınlatılırdı. Spor hareketleri ve gösteriler ise Kültür Park'taki stadyumda düzenlenirdi.

Konyalı Yüksek Tahsil Okutma Derneği tarafından 1952 yılında Anıtkabir'den alınan toprak, atlas torba içinde Konya'ya getirildi ve bayramda atletler tarafından dağıtıldı. 1955 yılındaki gösterileri yaklaşık 20.000 kişi ilgiyle takip etti. En çok beğenilen gösterilerden biri Astsubay Okulu tarafından 1958 yılında gerçekleştirildi. Öğrenciler gösteride Atatürk'ün Samsun'a çıkışından ölümüne kadar geçen zamanı ve İstiklal Savaşı'nı canlandırdı.[1060]

Kutlamalarında hava muhalefeti nedeniyle olumsuzluklar da yaşanmış ve bu durumda spor gösterileri ertelenmiştir. Bayram gösterilerinde yağış ihtimaline karşı tüm öğrencilerin barınabilmeleri için Bayındırlık Müdürlüğü ve Kızılay

---

1058 **Babalık**, 24 Nisan 1951; **Öğüt**, 24 Nisan 1951; **Yeni Meram**, 24 Nisan 1953; **Yeni Konya**, 24 Nisan 1957; **Öz Demokrat Konya**, 24 Nisan 1959.

1059 **Yeni Konya**, 23 Nisan 1958; **Yeni Konya**, 23 Nisan 1960.

1060 **Yeni Konya**, 19 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 20 Mayıs 1955; **Cumhuriyet**, 20 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 20 Mayıs 1958; **Öz Demokrat Konya**, 20 Mayıs 1959.

tarafından çadırlar kurulmuştur. Ancak kutlamalar ertelendiğinde, bir sonraki gösteri okullar tatile girdiği için coşkudan uzak olmuştur.[1061]

19 Mayıs Stadyumu inşaatı 1954 yılında tamamlanarak 3.500 kişilik büyük ve modern beton tribünler hizmete açılmıştır. Böylece çim futbol sahası ve veledromu bulunan stadyumun tribün eksikliği de giderilmiştir. Önceden girişlerin serbest olduğu stadyuma betonarme tribünler inşa edildikten sonra davetiye ile girilmeye başlanmıştır. 1955'te kapalı tribün davetiyelerinin adil dağıtılmadığı şikâyetleri üzerine Valilik devreye girmiş ve bu işi üzerine almıştır. Ancak şikâyetlerin devam etmesi üzerine 1956 yılında spor gösterilerinin iki kez yapılması kararlaştırılmıştır. İlki tribünlere girişin serbest olduğu 17 Mayıs günü, ikincisi tribünlere sadece davetiyelilerin girebildiği 19 Mayıs günüdür. Spor gösterilerinin yapılmadığı 1960 yılındaki törenlere ise giriş serbest bırakılmıştır.[1062]

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, Cumhurbaşkanı'nın teşviki ile "Atatürk Bayramı ve Atatürk Haftası" olarak 16-22 Mayıs 1955 tarihleri arasında düzenlenmiştir. Ayrıca bu haftaya ait 5 yıllık kutlama programı hazırlanması ve Atatürk Bayramı'nın ilk önce Ankara, İstanbul, İzmir ve Konya gibi büyük şehirlerde tesis edilmesi kararlaştırılmıştır.[1063]

Zafer Bayramı törenleri genellikle Cumhuriyet Meydanı'nda düzenlenmiştir. Törenlerde ilk olarak askerî bando eşliğinde İstiklal Marşı söylenmiş, ardından garnizon komutanın günün anlam ve önemini belirten konuşması yapılmıştır. Geçit resmi yapıldıktan sonra "Dağ Başını Duman Almış" marşı eşliğinde Atatürk Anıtı'na çelenk konmuştur. Türk milleti için tartışılmaz bir öneme sahip olan bu kutlu güne her zaman büyük ilgi gösterilmiş ve kutlamalar da binlerce kişi Alâeddin Tepesi ile Cumhuriyet Alanı'nı doldurmuştur. Bayram günü aydınlatılan şehir, baştanbaşa bayraklarla donatılmıştır. 1950'li yıllarda askerler tarafından İstasyon Meydanı'ndan Hükûmet Meydanı'na kadar fener alayı düzenlenmiştir.[1064]

1061 **Babalık**, 20 Mayıs 1951; **Yeni Konya**, 28 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 17 Mayıs 1952.

1062 **Yeni Meram**, 19 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 19 Mayıs 1955; **Yeni Konya**, 16 Mayıs 1956; **Öz Demokrat Konya**, 17 Mayıs 1960.

1063 **Yeni Meram**, 11 Mayıs 1955.

1064 **Öğüt**, 31 Ağustos 1950; **Mengene**, 30 Ağustos 1952; **Yeni Konya**, 30 Ağustos 1954; **Yeni Meram**, 30 Ağustos 1956; **Yeni Konya**, 31 Ağustos 1957; **Öz Demokrat Konya**, 31 Ağustos 1959.

1950'li yıllarda yapılan kutlamalarda Orduevi bahçesinde garden parti verildiği de olmuştur. 1958'de geçit resmine havadan katılan 112. Jet Filosuna büyük ilgi gösteren halk, filoyu dakikalarca alkışlamıştır. Zafer Bayramı kutlamaları ilçelerde de düzenlenmiştir. 1952 yılında Akşehir'de yapılan törene Vali Kemal Hadımlı ile Milletvekili Saffet Gürol ve Tuğgeneral Fahri Özdil katılmıştır.[1065]

Cumhuriyet Bayramı törenleri ise 28 Ekim günü saat 13.00'da Alâeddin Tepesi'nde top atışı ile başlardı. Ordu bandosu eşliğinde söylenen İstiklal Marşı'ndan sona bütün kurum ve kuruluşlar Atatürk Anıtı'na çelenk sunardı. Ardından bir öğretmen tarafından günün önemini belirten konuşma yapılır ve izciler "Dağ Başını Duman Almış" marşını okurdu. Uğurlu, hatıratında Cumhuriyet Bayramı'nı şu şekilde tasvir eder:

> *"... Cumhuriyet Bayramları 3 gün süren tam bir şölen olurdu. Dillere destan bir geçit töreni olur, Cumhuriyetin bu millete ikramı ve bereketli olan şeyler bu resmi geçitte yerini alırdı. Her yıl bu resmi geçitler değişiklikler ve yeniliklerle halkın huzuruna getirilirdi. Traktörün arkasına takılan römorkörlerin içinde esnaflar, mesleklerini icra ederek geçerlerdi... Gece fener alayları düzenlenir, coşku sabaha kadar devam ederdi. Teneke kaplar içine konulan küller, gaz yağıyla ıslatılır ve yakılırdı. Alev belki on dakika sürerdi. Sonra tekrar gaz tekrar alev"*[1066]

Bayram kutlamaları Cumhuriyet Meydanı'nda, spor eğlenceleri ise stadyumda yapılırdı. Ortalama 30.000 kişinin coşku içinde katıldığı kutlamalarda, Alâeddin Tepesi dâhil Hükûmet Alanı'ndan Cumhuriyet Alanı'na kadar her yer dolardı. Tebrikleri makamında kabul eden vali, İstiklal Marşı'ndan sonra halka seslenirdi. Bayramda iki saate yakın süren geçit resmi özellikle ilgi görmekteydi. Öğleden sonra Cumhuriyet, Hükûmet ve Sultan Selim Camisi meydanlarında millî çalgılarla eğlenceler tertiplenirdi. Geceleri maytap ve havai fişek gösterileri yapılır, Halkevi veya orduevinde balolar düzenlenirdi. Kutlamalar kapsamında askerî bando ve okulların katılımıyla fener alayları yapılırdı. Bayraklarla donatılan şehir diğer bayramlarda olduğu gibi ışıl ışıl aydınlatılırdı. Bununla birlikte Cumhuriyet Meydanı'na bir zafer takı ile ışıklı kule yaptırılırdı.[1067]

1065 **Yeni Meram**, 26 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 1 Eylül 1954; **Yeni Konya**, 31 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 31 Ağustos 1958.

1066 Uğurlu, **Konya Hâtıratı**, ed. M. Hilâl Uğurlu, İdealkent Yayınları, Ankara 2021, s. 195.

1067 **Yeni Konya**, 29 Ekim 1950; **Yeni Meram**, 30 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 30 Ekim 1956; **Öz Demokrat Konya**, 30 Ekim 1959.

Valilik, 1952 yılındaki Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında Bayrak Kanunu'na dikkat edilmesini istedi. Bayram nedeniyle Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü, 28 Ekim'de bisiklet yarışları, 29 Ekim'de futbol turnuvası, 30 Ekim'de ise serbest ve grekoromen güreş müsabakaları düzenledi. 28 Ekim akşamı Vali tarafından verilen yemeğe Konya milletvekilleri, Ordu Müfettişi, Ordu Kurmay Başkanı, Belediye Başkanı, Jandarma Alay Komutanı ve Emniyet Müdürü gibi ilin üst düzey yöneticileri davet edildi.[1068]

Başbakan Menderes 1953'te illere gönderdiği tamimde Cumhuriyetin 30. yılının layık olduğu bir şekilde, neşe ve coşku içinde zengin bir programla kutlanmasını istemiştir. Bu nedenle yıldönümü kutlamaları kapsamında il genelinde bisiklet, güreş ve futbol müsabakaları düzenlenmiştir. 1954 yılında geçit resminde ordunun modern silahlarının geçişi sırasında halk "Yaşa, var ol." tezahüratları yapmıştır. Ayrıca Konya Şeker Fabrikasına ait maketlerin kamyonlarla geçirilişi esnasında halk büyük bir coşku içerisinde sevinçle "Yaşasın Demokrat Parti" diye tezahürat yapmıştır. 1958 yılındaki geçit resmine esnaf teşekkülleri ve basın mensupları da katılmıştır.[1069]

4.2. Dinî Bayramlar

DP iktidarının ilk icraatlarından birisi de TBMM'den 16 Haziran 1950'de çıkardığı Arapça ezan yasağını kaldırmasıdır.[1070] Konya'da ilk Arapça ezan aynı gün Ahmet Kâzım Bolay tarafından Asri Mescit'te cuma namazı öncesi okunmuştur. Bu sebeple 1950 Ramazan'ının tüm ülkede ve Konya'da anlamı farklı olmuştur.[1071]

1950'li yıllarda hareketli geçen Ramazan aylarında Kapu ve Aziziye gibi merkezi camilerde mukabeleler tertip edilirdi. Özellikle Kadir Gecesi'nde iftardan

---

1068 **Yeni Meram**, 26 Ekim 1952.

1069 İlçelerde de bayram coşku içerisinde kutlanmıştır. Örneğin Ermenek'te Çağlayan Gençlik Kulübü "Toprak Çocuğu" adlı piyesi oynamış ve bir voleybol turnuvası düzenlemiştir. Akşam saatlerinde ise fener alayı yapılmıştır. **Yeni Konya**, 4 Kasım 1950; **Yeni Meram**, 22 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 31 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 30 Ekim 1954; **Yeni Konya**, 30 Ekim 1958.

1070 Arapça ezan ve kamet okuyanlar hakkında ceza hükmü koyan Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesi TBMM'nin 16 Haziran 1950 tarihli oturumunda kabul olunan 5665 sayılı Kanun'la değiştirilmiş ve bu hüküm maddeden çıkarılmıştır. 17 Haziran 1950 tarihinden itibaren ezanın ve kametin Arapça okunmasının serbest olduğu Başbakanlıktan valiliklere tebliğ edilmiştir. **BCA**, 30-1-0-0/51-306-2, 16.06.1950.

1071 Arıkan, "Bolay Ailesinden Birkaç Zat", **Şehir ve Alimleri**, Yayın Yönetmeni Muzaffer Şeker, Necmettin Erbakan Üniversitesi Kültür Yay., Konya 2017, s. 306.

hemen sonra camiler dolmaya başlar, teravih namazı sokaklara kadar taşar, Sakal-ı Şerif ziyaret edilir ve mevlitler okunurdu. Arife günlerinde yapılan bayram alışverişi hem şehirdeki coşkuyu arttırır hem de ekonomiyi canlandırırdı.[1072]

Bayramlar, turistlerin ve dışarıdan gelen misafirlerin de etkisiyle canlı ve neşeli geçmiştir. Şehrin caddeleri, sokakları ve parkları insanlarla dolmuştur. Özellikle Mevlâna Müzesi ziyaretçi akınına uğramıştır. Bayram süresince tüm dükkânlar kapalı olduğundan şehirde ekmek ve su sıkıntısı yaşandığı da olmuştur. 1950'de Ramazan Bayramı'nda fırınların kapalı olması nedeniyle halk ekmek bulamamıştır. Bu nedenle belediye tedbir olarak Kurban Bayramı süresince ekmek çıkaracak nöbetçi fırınları belirlemiştir. Bayram günlerinde fiyat kontrolü yapılmadığından sebze-meyve fiyatları iki katı fazla fiyata satılmıştır. Ailesiyle vakit geçirmek isteyen aileler en çok Meram'a akın etmiştir.[1073]

Dinî bayramlarda vatandaşların büyük ilgi gösterdiği spor müsabakaları düzenlenmiştir. Özellikle çevre illerden gelen sporcu ve kulüplerle bisiklet, futbol, atletizm ve boks müsabakaları yapılmıştır. Hatta 1958 yılı Ramazan Bayramı'nda yazlık Zafer Sinemasında ülkenin ileri gelen pehlivanlarının katılımıyla yağlı güreş müsabakaları düzenlenmiştir.[1074]

4.3. Diğer Bayramlar

1950'li yıllarda Ereğli, Beyşehir ve Ilgın'da ağaç bayramı nedeniyle törenler tertip edilmiştir. 1954'te Ereğli'de Orman Müdürlüğü tarafından Vali Hadımlı'nın katılımıyla 20 dekarlık araziye 5.000 fidan, Beyşehir'de ise orman sahasına 500 çam ağacı dikilmiştir. 1956 yılında Ilgın'da 1.500 ağaç, Ereğli İvriz Köy Öğretmen Okuluna ise 1.000 fidan dikilmiştir. İvriz'deki bayram kutlamalarına Vali Keleşoğlu da katılmıştır.[1075]

Konya'da avcılar bayramı, eylül ayı içerisinde Avcılar Kulübü tarafından genellikle Çayırbağı, Değirmenköy ve Kızılviran'da kutlanmıştır. Günün erken saatlerinde otobüslerle Kovanağzı, Lalebahçe, Harmancık ve Karahüyük köyleri üzerinden Hatıp bucağı yol güzergâhı takip edilmiş, bostan tarlaları ve üzüm

1072 **Yeni Konya**, 17 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 9 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 18 Mayıs 1960.

1073 **Yeni Konya**,19 Temmuz 1950; **Öğüt**, 22 Eylül 1950; **Yeni Konya**, 15 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 13 Nisan 1959.

1074 **Yeni Konya**, 11 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 30 Nisan 1957; **Yeni Konya**, 18 Nisan 1958.

1075 **Yeni Meram**, 12 Nisan 1954; **Cumhuriyet**, 17 Mart 1955; **Yeni Konya**, 6 Nisan 1956.

bağları arasından Çayırbağı'na ulaşılmıştır. Eğlenceye vali vekili, askerî erkân, üst düzey memurlar ve kadınlar da katılmıştır. Gece yarısına kadar neşe içinde devam eden kutlamalarda atış yarışmaları, garden parti ve avlanma atışları yapılmıştır. Atışlar sonucunda dereceye giren kadın ve erkek atıcılara çeşitli hediyeler verilmiştir.[1076]

Konya'da bahar bayramı ve Hıdırellez gününde halk, başta Meram olmak üzere Aşkan ve Mengene kırları gibi mesire yerlerine akın etmiştir. Belediye otobüsleri, bahar bayramında mesirelik alanlara 1958'de 12.000, 1959'da ise 20.000 yolcu taşımıştır. Hıdırellez'de ise izdihamı önlemek için iki otobüs daha kiralamak zorunda kalan belediye, 1958'de toplam 11 otobüsle 06.00-24.00 saatleri arasında sadece Meram'a 25.000'e yakın yolcu taşımıştır. Yoğun kalabalık nedeniyle Meram'daki bakkallarda hiçbir yiyecek maddesi kalmamıştır.[1077]

Özetle 1950'lerde Konyalılar, millî ve resmî bayramlara yoğun ilgi göstermiştir. Bunda bayramların toplumun her kesimine hitap etmesi, millî ve dinî duygular etrafında insanları birleştirmesi etkili olmuştur. Resmî bayramlarda geçit resmi, ayrı bir öneme sahiptir. Özellikle askerî birlikler ve askerî teçhizat her zaman ilgi odağı ve gurur kaynağı olmuştur. Günler öncesinde hazırlıklara başlandığından şehirdeki bayram havası hemen hissedilmiştir. Işıklandırma ve bayraklar asılması kente ayrı bir hava katmıştır.

Bayramlarda balolar, gösteriler, partiler, sportif ve kültürel faaliyetler ön plana çıkmıştır. Hem resmî hem de dinî bayramlarda şehir büyük bir coşku yaşamıştır. Kısacası bayramlar halkın Meclise, Cumhuriyet'e, Millî Mücadele'ye, millî ve dinî değerlere sahip çıktığının göstergesi olmuştur. Özellikle Cumhuriyet Bayramı diğerlerine nazaran daha coşkulu kutlanmıştır. Konya'da bayramların yanında anma törenleri de büyük bir ciddiyet içerisinde düzenlenmiştir.

5. Anma Törenleri

1950'li yıllarda Atatürk'ü Anma, Çanakkale Şehitlerini Anma ve Hava Şehitlerini Anma törenleri düzenlenmiştir. Atatürk'ü Anma töreni Anıt Meydanı'nda, program ise Konya Halkevi, Konya Lisesi veya genel kitaplık salonunda yapılmıştır.

1076 **Yeni Konya**, 12 Eylül 1950; **Yeni Meram**, 6 Eylül 1953; **Yeni Konya**, 22 Eylül 1958.

1077 **Yeni Konya**, 2 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 7 Mayıs 1958; **Öz Demokrat Konya**, 2 Mayıs 1959.

Atatürk'ü Anma törenlerine halk büyük ilgi göstermiştir. Okullarda yapılan törenler saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile başlamış, Atatürk'ün hayatıyla ilgili konuşmalarla devam etmiştir. Konya Lisesi tarafından hazırlanan anma programı hoparlörler vasıtasıyla halka duyurulmuştur. 5 dakika süren saygı duruşu sırasında şehirde akan trafik durmuştur. Atatürk'ün aziz hatırasına binaen 10 Kasım günü şehirdeki eğlence mekânları açılmamıştır.[1078]

Anma törenine gereken ilginin gösterilmemesi, kamuoyunda eleştirilmiştir. Örneğin 1950'de Karapınar ilçesi ilkokulunda düzenlenen törene 15-20 kişinin katılması basında "hazin" olarak değerlendirilmiştir. Hükûmet, 1959'da Atatürk'ü Anma törenleri için bir tamim çıkarmıştır. Buna göre, merasimler mutat olan saatte en yüksek eğitim müessesesinde yapılmalıdır. Anma programında saygı duruşu ve İstiklal Marşı okunduktan sonra Atatürk'ün hayatı ve hizmetleri anlatılmalıdır. Ardından çelenk sunulmalı ve bayraklar yarıya indirilmelidir. Anma günü eğlence yerleri tatil olmalıdır. Merasimlerde tüm millet Atatürk'ün aziz hatırası önünde birliğini ifade etmelidir.[1079]

Konya'da anma haftası boyunca Atatürk'le ilgili konferanslar düzenlenmiştir. Atatürk'ün hayatı, ilkokul öğrencilerine ücretsiz olarak sinemalarda gösterilmiştir. Gazi için Selimiye ve Aziziye camilerinde mevlitler okutulmuştur. 1958 yılında Konya Kitaplık Müdürlüğü tarafından 500'e yakın eser ve resimlerden oluşan Atatürk bibliyografyası sergisi düzenlenmiştir.[1080]

Atatürk'ün naaşının 1953 yılında Anıtkabir'e nakli nedeniyle MEB, 10 Kasım'da okullarda ders yapılmayacağını kararlaştırdı. Ülkenin her yerinden olduğu gibi Konya'dan da Anıtkabir'e götürülecek toprak nedeniyle Alâeddin Tepesi'ndeki Şehitler Abidesi önünde halkın yoğun ilgisiyle bir tören düzenlendi. Alâeddin Tepesi'nden alınan toprak tunç muhafazaya konularak 10 kişilik bir heyetle Ankara'ya gönderildi. Üzerinde Atatürk, buğday başakları ve Selçuklu arması rölyefleri bulunan tunç muhafaza Konya Erkek Sanat Enstitüsü tarafından hazırlandı.[1081]

DP iktidarında Konya halkı her fırsatta Atatürk'e sahip çıktığını göstermiştir. Bu dönemde Ticaniler tarafından, Atatürk büstlerine yapılan saldırılar kamuoyunu

---

1078 **Öğüt**, 10 Kasım 1950; **Yeni Meram**, 10 Kasım 1951; **Yeni Konya**, 10 Kasım 1956; **Konya Esnaf**, 10 Kasım 1958; **Öz Demokrat Konya**, 11 Kasım 1959.

1079 **Yeni Konya**, 14 Kasım 1950; **Yeni Konya**, 9 Kasım 1959.

1080 **Öğüt**, 10 Kasım 1950; **Selçuk**, 10 Kasım 1950; **Yeni Konya**, 10 Kasım 1952; **Yeni Konya**, 9 Kasım 1958; **Öz Demokrat Konya**, 11 Kasım 1959.

1081 **Yeni Meram**, 7 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 9 Kasım 1953.

oldukça rahatsız etmiştir.[1082] Nitekim Kırşehir'de Atatürk büstünün parçalanması olayı Konya'da telin edilmiştir. Gazeteciler Cemiyetinin düzenlediği toplantıda: "Atatürk Türk milletinin sembolüdür ve öne uzanan elleri Türk gençliği kırar." mesajı verilmiştir.[1083] Bu menfur olay Ereğli ilçesinde de telin edilmiştir.[1084]

Kırşehir hadisesine bir başka telin Konya Ticaret Lisesinde gerçekleşmiştir. Son sınıf öğrencisi Yılmaz Kulluk hislerini "Atatürk'ün büstünü kıran Türk değildir." cümlesiyle ifade ederken Hilmi Büyükkürkçü "Bu büste yapılan tecavüz doğrudan doğruya Atatürk'e değil Türk milletine ve Kore'de çarpışan aslanlarımıza hakarettir." diyerek tepkisini dile getirmiştir. Ayrıca Konya halkı tarafından Celâl Bayar ve Adnan Menderes'e teessür telgrafları da gönderilmiştir.[1085]

Konya'da Çanakkale Şehitlerini Anma töreni okullarda tertip edilmiştir. Anma töreni genellikle Millî Eğitim Müdürlüğü ile ordu tarafından ortaklaşa düzenlenmiştir. Tören, saygı duruşu ve askerî bandonun çaldığı İstiklal Marşı ile başlamıştır. Ardından günün önemini belirten konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuş ve askeri marşlar çalınmıştır.[1086]

Hava Şehitlerini anma programı ise belediye karşısındaki Cumhuriyet Meydanı'nda düzenlenmiştir. Bayrakların yarıya indirildiği günde, Hava Kurumu başkanı ve ordudan bir subay tarafından günün önemini belirten konuşma yapılmıştır.[1087]

Sonuç olarak DP iktidarında Konya'da anma törenleri, başta Atatürk olmak üzere tüm şehitlerimizin hak ettikleri değerde büyük bir ciddiyet içerisinde gerçekleştirilmiş ve vatandaş bu törenlerde cumhuriyetin değerlerine sahip çıktığını bir kez daha kanıtlamıştır.

1082 Ticaniler hakkında bk. Neşet Çağatay, **Türkiye'de Gerici Eylemler (1923'ten Buyana)**, AÜ İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara 1972; **Babalık**, 3 Mart 1951; **Öğüt**, 6 Mart 1951; Gazeteci Kişmir, Ticanilerin heykele ve büste putçuluk dediklerini, kadını insan yerine koymadıklarını, radyoyu gavur icadı saydıklarını, mürşitlerine köle olduklarını, menfaatlerine göre davrandıklarını ve dini gösteriş yaptıklarını belirtmiştir. Kişmir, "Ticani", **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1951, s. 2.

1083 **Yeni Konya**, 10 Mart 1951.

1084 Ereğli'de Atatürk büstü önünde konuşmalar yapılmıştır. **Yeni Konya**, 18 Mart 1951.

1085 **Yeni Konya**, 3 Mart 1951.

1086 **Yeni Konya**, 15 Mart 1951; **Öz Demokrat Konya**, 19 Mart 1958.

1087 **Babalık**, 15 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 16 Mayıs 1953.

6. Doğal Afet ve Yangınlar

1950'li yıllarda Konya'da iklim koşullarının neden olduğu aşırı yağış, sel, heyelan, kuraklık, kasırga gibi doğal afetler ile genellikle insanların neden olduğu yangınlar meydana geldi. Can ve mal kaybına neden olan bu felaketlerde hem hükûmet hem de halk, birlikte hareket ederek felaketzedelerin yaralarını sarmaya çalıştı.

6.1. Doğal Afetler

DP'nin iktidara geldiği ilk günlerde etkili olan dolu nedeniyle Merkez'e bağlı Karaaslan köyünde 28 koyun telef olmuştur.[1088] 1951'de Doğanbey bucağı ile Sille bucağı, aşırı yağışların neden olduğu sel felaketine maruz kalmıştır. Doğanbey'de yaklaşık 100 bina sular altında kalırken vatandaşlar komşu köylere sığınmış, 1.000'e yakın hayvan telef olmuş ve binlerce dönüm ekili arazide büyük zararlar meydana gelmiştir. Sille bucağında ise ilk anda felakete uğrayan köylerden haber alınamamıştır. Beş köprü ile bir evin yıkıldığı sel felaketinde can kaybı yaşanmamıştır.[1089]

Akşehir ve Merkez ilçelerinde 1952 yılında meydana gelen sel ve heyelan felaketlerinin bilançosu ağır olmuştur. Akşehir'de yaklaşık 7 saat etkili olan sağanak yağmur beraberinde sel ve heyelan getirmiştir. Heyelandan etkilenen Bermende köyünde 300 dekar sebzeliğin %80'i, 200 dekar hububatın %40'ı hasar görmüştür. 2 ev, 8 köprü, 1 cami ve 2 köy odasının tamamen yıkıldığı köyde 39 ev de oturulamaz hâle gelmiştir. Eğrigöz köyünde ise sebzelerin %80'i, hububatın %50'si hasar görmüştür. Köyde 4 ev yıkılırken 53 ev kullanılamaz durumdadır. Ayrıca Karahüyük, Honaz, Aksir ve Engili köylerinde ekili alanlar büyük hasar görmüştür. Vali Hadımlı hemen Akşehir'e giderek afete maruz kalan bölgelerde incelemelerde bulunmuştur. Gözlemlere göre bölgedeki zarar 200.000 TL'nin üzerindedir.[1090]

Bakanlar Kurulu 28 Temmuz 1953'te, Akşehir-Bermende köyü halkının heyelan nedeniyle uygun yerlere nakledilmesi ve köyün yerinin değiştirilmesine karar vermiştir.[1091] Ağustos ayında Merkez ilçede yağan şiddetli yağmurlar Meram bölgesinde sel felaketine neden olmuştur. Felaket sonucunda 6 ev hasara

1088 **Yeni Konya**, 27 Haziran 1950.
1089 **Yeni Konya**, 15 Haziran 1951; **Vatan**, 16 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 25 Haziran 1951.
1090 **Yeni Meram**, 24 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 29 Temmuz 1952; **Akşam**, 30 Temmuz 1952.
1091 **BCA**, 30-1-0-0/133-62-11, 16.06.1950; **T.C. Resmî Gazete**, 8 Eylül 1953, S 8502, s. 7153.

uğramış, ürünlerin %30'u zarar görmüş ve Beyşehir yolu üzerindeki beton köprü yıkılmıştır.[1092]

Konya'da 1953 yılında ilk olarak Ilgın'da meydana gelen sel felaketinde kaplıca, göçmen evleri ve 6.000 dekar arazi sular altında kalmış, Akşehir yolu kapanmıştır. İkinci felaket Çarşamba suyunun taşmasıyla Bozkır'da yaşanmış ve çarşı sel altında kalmıştır. Hemen ardından Karaman'da meydana gelen afette elektrik santralinin dış duvarları tamamen yıkılmıştır. Ayrıca kış aylarındaki fazla kar yağışı ve akabinde meydana gelen şiddetli yağmurlar nedeniyle Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Karaman ve Ereğli ilçelerinde yaklaşık 100.000 dekarlık alan su istilasına uğramıştır.[1093]

Merkez-Hocacihan köyünde 1953 yılının en büyük sel felaketi yaşandı. Toplam 85 evin yıkıldığı, 64 evin kısmen harap olduğu felakette 20 kuzu boğuldu. Sellerin sürüklediği kayalar Akyokuş'taki büyük köprüyü kapattığından Beyşehir ve Seydişehir'le ulaşım kesildi. Aynı yıl yaşanan kar fırtınası nedeniyle 220 elektrik direğinin yıkıldığı Seydişehir'de günlerce elektrik kesintisi yaşandı. Yoğun kar yağışı nedeniyle kapanan Ermenek yolu da 10 günlük çalışma sonucunda açılabildi.[1094]

Beyşehir ve Ereğli ilçelerinde 1954 yılında meydana gelen afetlerde can kayıpları yaşandı. Beyşehir-Doğanbey bucağına bağlı Karaahırlı köyünde 58 ev, 4 dükkân, 3 köy odası ve 1 cami sel felaketi nedeniyle yıkıldı. Afette 3 çocuk boğularak hayatını kaybetti ve 1.000'e yakın hayvan telef oldu. Ereğli'de meydana gelen kasırga ise ilçede büyük hasara yol açtı ve İvriz'de evlerin camları kırıldı.[1095]

Akşehir, 1955'te şiddetli yağmur nedeniyle bir kez daha aynı afeti yaşamıştır. Saray köyünde göçebe olarak yaşayan 10 nüfuslu bir aile hayvanlarıyla birlikte sele kapılarak boğulmuştur. Eğrigöz köyünde 6 ev tamamen yıkılırken 6 ev de hasar görmüştür. Daha az zarar gören Doğanhisar bucağında ise birkaç ev yıkılmıştır. Afet nedeniyle mahsul zarar görürken köprüler ve tren hattı hasara uğramıştır.[1096]

1092 **Yeni Meram**, 6 Ağustos 1952.

1093 **Yeni Meram**, 10 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 18 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 21 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 30 Mayıs 1953.

1094 **Yeni Meram**, 21 Mart 1953; Kızılay ilk etapta 100 çadır ve 5.000 TL yardım göndermiştir. **Yeni Meram**, 23 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 24 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 14 Aralık 1953.

1095 **Yeni Meram**, 5 Şubat 1954; **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1954.

1096 **Yeni Konya**, 7 Eylül 1955; **Yeni Meram**, 7 Eylül 1955.

Konya Merkez'de 1956 yılındaki şiddetli soğuklar nedeniyle İstasyon ve İhsaniye mahallelerine kurtlar inmiş, insanlar evlerinden dışarıya çıkamamıştır. İlkbaharda Sarayönü ve Gözlü Çiftliği civarındaki büyük fırtınada 70.000 dekar arazi talan olmuştur. Karaman'da yaşanan dolu afetinde ise Kılbasan bucağındaki meyveler zarar görmüş ve yaklaşık 600 küçükbaş hayvandan oluşan bir sürü telef olmuştur.[1097] Aynı yıl Merkez'e bağlı 20 köyde hububat mahsulleri kuraklık, erozyon ve haşere tahribatı gibi doğal afetlerden %35 ile %75 oranında zarar görmüştür.[1098]

Akşehir'de 1957 Haziran'ında etkili olan şiddetli yağış 26 köyü seller altında bırakmış ve 150 ev yıkılmıştır.[1099] Akşehir aşırı yağış nedeniyle 1958'de bir kez daha felakete maruz kalmış ve Elfiraz, Engili, Sarayköy, Nadir, Gedil, Yılanyusuf köyleri ile Ilgın'ın Yukarı Çiğil ve Balkı köylerinde seylap meydana gelmiştir. Bakanlar Kurulu bu köylerdeki halkın başka yerlere yerleştirilmelerini kararlaştırmıştır.[1100] Aynı yıl Çumra ve Ereğli'de meydana gelen sel felaketi de büyük zarara yol açmıştır. Çumra'nın Dinek bucağına bağlı Alkaran köyünde 25, Saray köyünde ise 30 ev sular altında kalmıştır. Ereğli'nin Kuzguncuk ve Hortu köylerinde 155 keçi telef olurken 250 dekar ekin ve 100 dekar pancar ekili arazi zarar görmüştür.[1101]

1959 yılında Merkez ilçesine bağlı Tatlıcak köyünde su seviyesinin yükselmesi sonucunda 12 ev yıkılmıştır. Bu nedenle köyün Hara yakınlarına nakledilmesi gündeme gelmiştir. Tatlıcak'ta 1960'ta sular altında kalarak yıkılan ev sayısı 21'i bulmuştur.[1102] 1959'da Karaman'daki sel felaketinde Kameni köyünde 15, Çoğlu köyünde 4, Madenli köyünde 4, Karaviran köyünde de 2 ev tamamen yıkılmıştır. Mahsulün zarar gördüğü felakette 700'den fazla koyun ve keçi ile 1.000'e yakın

---

1097 **Yeni Konya**, 13 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 2 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 10 Mayıs 1956.

1098 Bu köyler: Akvirankışla, Bakırtolu, Başgötüren, Divanlar, Göçü, Gene, Hayıroğlu, Karakaya, Karaağaç, Katrancı, Kızören, İpekler, Ovakavağı, Obruk, Sarıkız, Sakyatan, Suruç, Şatır, Yarma ve Yağlıbayat'tır. **BCA**, 30-18-1-2/145-113-13, 19.02.1957.

1099 İki gün etkili olan yağmur 171 mm'yi bulmuştur. Konya Ovası'na yıllık yağış ortalaması 216 mm'dir. **Cumhuriyet**, 17 Haziran 1957.

1100 **T.C. Resmî Gazete**, 23 Temmuz 1958, S 9962, s. 19819; **T.C. Resmî Gazete**, 20 Ağustos 1958, S 9986, s. 20015; **T.C. Resmî Gazete**, 18 Kasım 1958, S 10060, s. 20532.

1101 **Yeni Konya**, 4 Haziran 1958; **Yeni Meram**, 4 Haziran 1958.

1102 **Yeni Konya**, 21 Kasım 1959; **Yeni Konya**, 20 Ocak 1960.

tavuk telef olmuştur. Ayrıca Sarayönü'nün Başhüyük köyünde şiddetli soğuklar nedeniyle aç kurtlar ağıllara hücum etmiştir.[1103]

6.2. Yangınlar

DP'nin iktidara geldiği yıl Konya'da 254 yangın vakası meydana gelmiştir. Temmuz ayında meydana gelen yangında Akşehir Halkevi salonu tamamen yanmıştır. 1951'de meydana gelen yangınlardan ilki Hadim Hükûmet konağında çıkmıştır. 80.000 TL karşılığında sigortalı olan binadaki yangında Kaymakamlık, Nüfus Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığına ait hiçbir şey kurtarılamamıştır.[1104] Ardından Bozkır-Ahırlı bucağı yaylasında 250 ev yanmıştır. Karaman'da yaşanan büyük yangında ise sinema binası kül olmuştur. Konya'dan iki arazözün yardıma gittiği yangında can kaybı yaşanmamış, 10.000 TL zarar meydana gelmiştir. Aralık ayında Sille bucağına bağlı Başkavak köyünde bir ağılda çıkan yangında 500 koyun telef olmuştur.[1105]

Konya'da 100 yangın hadisesinin meydana geldiği 1953 yılında dikkat çeken ilk olayda Askerî Hastane çatısı hasar gördü. Yaklaşık 3 saat süren yangın; itfaiye, ordu birlikleri ve lise öğrencilerinin müdahalesi ile söndürüldü. Yaklaşık 100.000 TL zarar meydana geldi.[1106] İkinci yangın Aziziye Camisi civarında Civeleklere ait fırında çıktı. Çarşı merkezi olması nedeniyle tehlikeli olan yangın halkın yoğun gayretleri sonucunda söndürüldü. Ardından Buğday Pazarı'ndaki verem dispanserinin en üst katında boya işçilerinin dikkatsizliği yüzünden başlayan yangın; itfaiye, ordu istihkâm taburu ve halkın yardımları sonucunda etkisiz hâle getirildi. Aslanlıkışla'da gece başlayan ve sabaha kadar devam eden yangında ise yatakhane ve depoların bir kısmı yandı. Akşehir Jandarma Bölük Komutanlığı ile Beyşehir Hükûmet konağında çıkan yangınlarda da binalar hasar gördü.[1107]

DP iktidarında Konya'da yaşanan yangınların en ağırı 1955 yılında meydana geldi. İlk olarak İkinci Ordu Karargâhında başlayan yangına Belediye itfaiyesi,

---

1103 **Yeni Konya**, 4 Mart 1959; **Cumhuriyet**, 7 Haziran 1959; **Yeni Konya**, 8 Haziran 1959.

1104 **Yeni Konya**, 27 Temmuz 1950; **Babalık**, 9 Ocak 1951; **Yeni Meram**, 24 Mart 1954.

1105 Ahırlı yayla halkına hasım bulunan civar köyler tarafından çıkarıldığı düşünülen yangında can kaybı yaşanmamıştır. **Akşam**, 30 Mart 1951; **Babalık**, 30 Mart 1951; **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1951; **Cumhuriyet**, 19 Aralık 1951.

1106 **Akşam**, 5 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 5 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 24 Mart 1954.

1107 **Yeni Meram**, 25 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 27 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 29 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 5 Aralık 1953; **Yeni Meram**, 30 Aralık 1953.

Şeker Fabrikası itfaiyesi ve askerî birlikler müdahale etti. Her ihtimale karşı Kadınhanı, Çumra ve Ereğli itfaiyeleri de yardıma çağrıldı. Ancak ahşap olan karargâh tamamen yanarken ateşin etrafa yayılarak büyümesi önlendi ve önemli evraklar kurtarılabildi.[1108] İkinci yangın tam bir facia olup Seydişehir-Derebucak köyünde meydana geldi.[1109] 350 haneden oluşan köyün, 10 ev hariç, tamamı yandı. Bir ocaktan sıçrayan ateşin neden olduğu yangında 2 çocuk yanarak can verirken köye ait mal ve eşyanın %90'ı zarar gördü. 2.165 vatandaşın açıkta kalmasına neden olan felaket, yaklaşık 2.000.000 TL'lik bir zarara yol açtı. Milletvekili Özal'ın deyimiyle köy halkının sırtlarındaki elbiselerinden başka tek çöpleri kalmadı. Yangının gündüz olması insan kaybı açısından çok daha büyük bir felaketin yaşanmasını önledi.[1110]

Meram ile Dere köyü arasındaki Maarif Değirmeni de 1955 yılında yanarak kül olmuştur. Motor egzoz borusundan çıkan kıvılcımlar nedeniyle başlayan yangın 500.000 TL'lik zarara neden olmuştur.[1111] Aynı yıl orman yangınları da meydana gelmiştir. İlk olarak Ermenek-Koçaş ormanlarında başlayan yangın yüzlerce köylünün yardımı ile söndürülmüştür. Beyşehir-Kükürtlü ormanlarındaki yangında ise 232 çam ağacı yanmıştır.[1112]

Şehirde 1956 yılında meydana gelen 125 yangın vakasından 2'si kasıtlı, 123'ü ise kazaen çıkmış olup yalnızca 7'si söndürülememiştir. Bunlardan en dikkat çekeni ise can kaybının yaşanmadığı Belediye Sinemasını küle döndüren yangındır.[1113]

1108 **Zafer**, 12 Haziran 1955.

1109 Derebucak yangını ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Hüseyin Muşmal, "Küllerinden Doğan Bir Köy: 1955 Yılı Yangını ve Derebucak'ın Yeniden Kuruluşu", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C 8, S 36, Şubat 2015, s. 364-379.

1110 Yangında 48 büyükbaş 200'den fazla küçükbaş hayvan telef olmuştur. **Cumhuriyet**, 10 Temmuz 1955; Köydeki ev sayısı kaynaklarda farklılıklar göstermektedir. Bazı kaynaklarda 9 binanın yangından kurtulduğu belirtilmektedir. **Yeni Konya**, 10 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 10 Temmuz 1955; Mustafa Kömürcü'nün ocağından sıçrayan alevler yangını başlatmış ve alevler ahşap olan binaları kısa sürede sarmıştır. **Hürriyet**, 10 Temmuz 1955; Özal, "Felaketler ve İtimad", 14 Temmuz 1955, **Yeni Meram**, s. 1-2; Hidayet Aydıner, "Zalim Yufka", **Yeni Meram**, 23 Temmuz 1955, s. 1-2.

1111 50 ton buğday ve 36 ton un yangında yok olmuştur. **Cumhuriyet**, 23 Kasım 1955; **Yeni Meram**, 23 Kasım 1955.

1112 **Yeni Meram**, 21 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 9 Temmuz 1955.

1113 **Yeni Meram**, 30 Eylül 1956; **Yeni Konya**, 21 Ocak 1957; 1910 yılında okul olarak inşa edilen Belediye Sineması zamanla sahne ve salon olarak kullanılmıştır. Gökalp Tiyatrosu olarak da bilinen bina 1926 yılında da büyük bir yangın geçirmiştir. M. Sabri Doğan, **Öteki Konya**, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya 2018, s. 27.

Aynı yıl Kadınhanı ve Beyşehir'de de büyük yangınlar çıkmıştır. Kadınhanı-Sarayönü bucağındaki yangında Hasun Fabrikası harabeye dönmüştür. Yaklaşık 1.000.000 TL zarara neden olan yangın 18 saat sürmüştür. Konya, Kadınhanı, Ilgın ve devlet çiftliklerinin itfaiyelerinin yangına müdahalesi sonucunda un ve buğday depoları kurtarılmıştır. Beyşehir-Kurucaova ormanlarında 1956 ve 1957 yıllarında çıkan yangınlarda ise toplam 25 hektar ağaçlık alan yok olmuştur.[1114]

Konya'da 1958 yılında iki büyük yangın meydana gelmiştir. Doğum ve Çocuk Bakımevinde yaşanan ilk yangında hastanenin çatısı tamamen yanmıştır. Gece başlayan yangın sabahın ilk ışıklarına kadar devam etmiş; Belediye ve Şeker Fabrikası itfaiyeleri ile askerî birliklerin müdahaleleri sonucunda yangının büyümesi önlenmiştir. Çıkış nedeni belirlenemeyen yangını ilk olarak Vali Keleşoğlu fark etmiş ve böylece büyük bir felaket önlenmiştir. Can kaybı yaşanmayan yangın 150.000 TL'ye yakın maddi hasara yol açmıştır.[1115]

Şehrin ikinci büyük yangını ise Larende Caddesi'ndeki kereste ve marangoz atölyelerinde yaşandı. Bu felakette 14 dükkân, 3 ev, 1 mescit ve 1 depo yandı. Kerpiç duvarlar ve yangının çukur bir sahada başlaması Konya'yı büyük bir felaketten kurtardı. 2.000.000 TL maddi hasara neden olan yangını söndürmek için Konya itfaiyesi ve askerî birlikler büyük çaba harcadı.[1116] Aynı yıl Beyşehir-Koçaklı ormanlarında da büyük bir yangın çıktı ve bu felakette yaklaşık 4 hektarlık arazi kül oldu. Mahallî ekiplerle berber 200 asker yangına müdahale etti.[1117]

1959 yılında 63 yangın meydana geldiği Konya'da 101.095 TL'lik bir hasar ortaya çıkmıştır. Hadim'in Doğanlar köyünde çıkan ve 200.000 TL zarara neden olan yangında 14 ev hasar görmüştür. Ermenek'te bir ağılla birlikte 350 keçi yanmıştır. Karaman'daki yangında ise 9 dükkân tamamen yanmış ve 400.000 TL civarında zarar meydana gelmiştir. Yangını söndürmek için Konya ve Çumra itfaiyeleri yardıma çağrılmıştır.[1118] 1960 yılında şehirde sadece mart ayı içerisinde

---

1114 **Cumhuriyet**, 16 Mart 1956; **Yeni Konya**, 16 Mart 1956; **Yeni Konya**, 6 Haziran 1956; **Yeni Konya**, 8 Ağustos 1957.

1115 **Akşam**, 6 Nisan 1958; **Cumhuriyet**, 6 Nisan 1958; **Yeni Konya**, 6 Nisan 1958.

1116 **Akşam**, 19 Ekim 1958; **Yeni Konya**, 19 Ekim 1958; **BCA**, 30-18-1-2/154-74-19, 19.01.1960.

1117 **Yeni Konya**, 26 Ağustos 1958.

1118 Hadim'deki yangın idare lambasının yere düşmesi sonucunda çıkmıştır. Yangında 88 keçi, 69 inek ve 3 baş öküz yanarak ölmüştür. **Öz Demokrat Konya**, 6 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 4 Nisan 1959; **Öz Demokrat Konya**, 1 Ağustos 1959; **Yeni Konya**, 6 Ocak 1960.

18 yangın çıkmıştır. Bu felaketlerde 4 ev, 2 dükkân, 1 tamirhane ve 1 apartman kısmen yanmıştır[1119].

Sonuç olarak 1950'li yıllarda Konya'da iklim şartları ve altyapı eksikliğine bağlı olarak başta sel olmak üzere doğal afetler yaşanmıştır. Ayrıca dikkatsizlik ve ihmal nedeniyle sonuçları ağır olan büyük yangınlar meydana gelmiştir. Afet ve yangınlarda gerek hükûmet gerekse halk, imkânları oranında felakete uğrayan bölgelere yardım etmiştir. Bu dönemde yapılan yardımlar sadece felaketlerle sınırlı kalmamıştır. Konya halkı yardıma ihtiyaç duyulan her türlü durumda elinden geleni yapmaya çalışmıştır.

7. Sosyal Yardımlar

Türk milletinin en önemli özelliklerinden birisi de muhtaç ve zor durumda olan insanlara yardım etmesidir. Konyalılar DP iktidarında Bulgaristan'dan zorunlu olarak tehcir edilen göçmenlere, ülke çapında afetlere maruz kalanlara, muhtaçlara, sağlık, su ve yol hizmetlerine maddi ve manevi yardımlarını esirgememiştir.

Bulgaristan'dan gelen göçmenler için Konya'da yardım kampanyaları düzenlenmiştir. Halk bu yardımlara büyük ilgi göstermiştir. Konya Valiliği tarafından kurulan Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği, geceli gündüzlü çalışarak ilk etapta halktan 37.521 TL para, 2.127 parça eşya, 85.877 kg gıda maddesi ve 46.410 kg yakacak toplamıştır. Bu yardımlar iki ay içinde 57.452 TL para ve 105.000 kg yiyeceğe ulaşmıştır. Ayrıca yardım birliğine bağlı bir de kadın kolu kurulmuştur.[1120]

Vali Ferruh Şahinbaş başkanlığında toplanan yardım birliği, bazı kararlar almıştır. Buna göre verdiği para servetiyle orantılı olmayanlardan yardım talep edilecektir. Ereğli Bez Fabrikasının yapacağı 2.000 TL'lik yardım eşya olarak alınacaktır. Yardım amaçlı toplanan hububat, ofis ambarlarına teslim edilecektir. Birlik her ayın ilk haftasında çarşamba günleri toplanacaktır.[1121]

Konya-Merkez, Ereğli, Ilgın ve Çumra başta olmak üzere ilçelerde de göçmenler için yardım komiteleri kurulmuştur. Göçmenler için düzenlenen

---

1119 **Yeni Konya**, 5 Nisan 1960.

1120 Göçmenler için yardımda bulunanların listesi gazetelerde yayımlanmıştır. **Yeni Meram**, 2 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 16 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 7 Mart 1951;**Yeni Konya**, 9 Mart 1951.

1121 **Yeni Konya**, 27 Ocak 1951.

yardımlarda sivil toplum teşkilatları, devlet kurumları ve esnaf birlikleri aktif rol oynamıştır. Örneğin Kunduracılar Birliği, göçmenler için Kızılay'a 155 çift ayakkabı teslim etmiştir. Kız Sanat Enstitüsü ise temsil hasılatı olan 1.033 TL'yi Konya Kızılay Şubesi hesabına yatırmıştır. Neticede 1951 Mart sonuna kadar göçmenlere toplamda 64.692,52 TL para, 128.704 kg gıda, 3.546 adet giyecek, 67 adet ev eşyası, 74.046 kg yakacak ve 32 baş koyun yardımı yapılmıştır. Ancak yapılan yardımlar kamuoyunda az bulunmuş ve bu konuda daha aktif olunması istenmiştir.[1122]

Hükûmet de göçmenlere gerekli yardımları yapmıştır. 1951'de toplam 618 aileye 66.459 dönüm tarlanın tapusu verilmiş ve çiftçi ailelere yaklaşık 253 ton tohumluk buğday dağıtılmıştır. Tarlaları sürülen göçmenlere T.C. Ziraat Bankası tarafından kredi verilmiştir. Ayrıca yoksul göçmenlere 20.000 TL'lik erzak dağıtılmıştır. Göçmen köyleri ve evlerinin bahçelerine dikilmek üzere ağaç fidanları bedelsiz olarak dağıtılmış ve kaymakamların başkanlığında kurulan komisyonlarca göçmenler için çift hayvanı olarak atlar satın alınmıştır. 1951 yılı ile sınırlı kalmayan yardımlar, süreklilik göstermiştir.[1123]

Konya halkı 1950'li yıllarda Türkiye'de meydana gelen felaketlere de kayıtsız kalmamıştır. 1952'de Erzurum'un Hasankale ilçesinde meydana gelen deprem nedeniyle toplanan 29.343 TL yardım depremzedelere ulaştırılmıştır.[1124] 1953 yılında Balıkesir ve Çanakkale çevresinin etkilendiği deprem sebebiyle kurulan yardım komitesi, topladığı 26.453 TL'yi felaket bölgesine göndermiştir.[1125] 1957'de Fethiye ve çevresinde etkili olan depremden zarar görenler için yardıma koşan Konya'da ilk etapta 2.617 TL toplanmıştır. Aynı yıl Ankara'da meydana gelen selden etkilenen felaketzedeler için de 11.253 TL yardım yapılmıştır.[1126]

Hükûmet de doğal afet ve felaketlerde zarara uğrayan vatandaşlara yardım elini hemen uzattı. 1952'de sel felaketine maruz kalan Akşehir'e, Kızılay tarafından 1.500 TL nakit para ile 50 çadır gönderildi. Fazla yağışlar nedeniyle

---

1122 **Yeni Konya**, 6 Şubat 1951; **Yeni Konya**, 11 Mart 1951; **Yeni Konya**, 18 Mart 1951; **Yeni Konya**, 21 Mart 1951; **Yeni Konya**, 30 Mart 1951.

1123 **Yeni Meram**, 16 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 9 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 16 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 2 Mart 1952; **Yeni Meram**, 16 Mart 1952.

1124 3 Ocak 1952'de meydana gelen depremde ilk bilgilere göre 503 ev kısmen yıkılmış, 58 kişi ölmüş ve 97 kişi yaralanmıştır. **Vatan**, 4 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 2 Mart 1952.

1125 **Yeni Meram**, 23 Nisan 1953.

1126 **Yeni Konya**, 10 Mayıs 1957; **Yeni Meram**, 17 Ekim 1957.

5 ilçede meydana gelen sel baskınlarında zarara uğrayan vatandaşların arazi vergileri kaldırıldı, borçları ertelendi ve tohum yardımında bulunuldu.[1127] 1953 yılında bir kez daha sel felaketine maruz kalan Akşehir'e 3.000 TL yardım yapıldı. Aynı yıl Hocacihan'da yaşanan sel felaketi üzerine Kızılay, bölgeye 7.500 TL ve 100 çadır gönderdi. 1959'da Karaman'daki sel felaketinde ise halka yiyecek, çadır ve battaniye dağıtıldı.[1128]

Hükûmet, karasal iklimin hüküm sürdüğü Konya'da iklim şartlarına bağlı gelişen afetler için de yardımlarda bulundu. 1953'te Ereğli'de yaşanan yoğun kış nedeniyle hayvancılıkla uğraşanlara yem yardımı yapıldı.[1129] 1956'da Merkez'e bağlı 20 köyde hububat mahsulleri; kuraklık, erozyon ve haşere tahribatı gibi doğal afetlerden %35 ile %75 oranında zarar gördü. Bu köyler, Tarım Kredi Kooperatiflerine toplamda 684.032,84 TL olan borçlarını geri ödeyemedi. Bu nedenle kooperatif üzerinde bulunan banka alacakları, Bakanlar Kurulu tarafından bir yıl süreyle ertelendi.[1130] Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli'de 1955-1956 yıllarında doğal afetlerden zarar görenlere yapılacak yardım hakkında 22 Haziran 1956'da 6746 sayılı Kanun çıkarıldı.[1131]

1950'li yıllarda ülke genelinde yaşanan önemli sorunlardan birisi de yangınlardır. Bu felaket karşısında da gerek hükûmet ve gerekse halk elinden gelen fedakârlığı göstermiştir. 1955'te Derebucak'ta meydana gelen ve bütün bir köyü yok eden yangında Kızılay, felaket bölgesine 350 çadır göndermiş ve 150.000 TL'lik gıda maddesi yardımı yapmıştır. Konya halkı da hemen harekete geçerek 85 kg peynir, 23 kg sabun, 98 kg zeytin, 100 kg kesme şeker, 50 kg nohut, 18 kg zeytinyağı, 28 kg üzüm, 20 kg fasulye, 1.900 ekmek ve 20 paket çayı ilk etapta Derebucak'a sevk etmiştir. Valilik tarafından Derebucak halkı için gerekli olan zirai aletler hemen gönderilmiştir.[1132] Hükûmet de köylünün kış

1127 **Yeni Meram**, 29 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 30 Mayıs 1953.

1128 **Yeni Meram**, 14 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 24 Haziran 1953; **Yeni Konya**, 8 Haziran 1959.

1129 **Yeni Meram**, 2 Nisan 1953.

1130 Erteleme 19.02.1957 tarihinden itibaren geçerlidir. Köyler: Akvirankışla, Bakırtolu, Başgötüren, Divanlar, Göçü, Gene, Hayıroğlu, Karakaya, Karaağaç, Katrancı, Kızören, İpekler, Ovakavağı, Obruk, Sarıkız, Sakyatan, Suruç, Şatır, Yarma ve Yağlıbayat'tır. **BCA**, 30-18-1-2/145-113-13, 19.02.1957.

1131 **CCBA**, 03003880-3, 25 Haziran 1956; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 20.02.1957, s. 356.

1132 **Yeni Meram**, 10 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 15 Eylül 1955.

mevsiminden önce bir eve sahip olmasını sağlamak amacıyla 349 evin temelini atmıştır.[1133]

Sinop'ta 1956'da yaşanan ve Gerze ilçesini yok eden yangında Konya halkı, felaketzedeler için 50.807 TL nakit yardımda bulunmuştur.[1134] 1958 yılında Bursa'da meydana gelen büyük yangın için başlatılan yardım kampanyası sonunda ilk etapta 21.721 TL para toplanmıştır.[1135] Aynı yıl Konya'da meydana gelen büyük yangında zarar gören felaketzedeler için de yardım kampanyası düzenlenmiştir.[1136]

DP iktidarında hem hükûmet hem de Konya halkı ihtiyaç sahipleri için de yardımlarda bulundu. 1950'de Hükûmet tarafından Ilgın'daki muhtaç çiftçilere 800 ton tohumluk buğday dağıtıldı. 1951'de Hatıp, Kızılviran, Sille, Tömek, Yarma ve Obruk bucaklarından Konya aşevine 725 kg patates, 850 kg buğday; Kızılay'a ise 13.835 kg buğday ve 9.222 TL nakit yardım yapıldı.[1137] Konya'nın önemli tüccarlarından Ahmet Haşhaş, 1956'da 500 muhtaç ilkokul öğrencisinin kıyafet ihtiyacını karşıladı. Diğer taraftan Nakiboğlu mütevellisi Sait Tanırken de 400 öğrencinin ayakkabı ve çorap ihtiyacını giderdi. 1958'de yine Ahmet Haşhaş, 23 ilkokuldan 600 öğrenciye giyecek yardımında bulundu.[1138] Bu sosyal yardımların yanında DP Konya Gençlik Teşkilatı 1959 yılında muhtaç ailelere yönelik toplu sünnet düğünü düzenledi. Belediye de DP iktidarı süresince ihtiyaç sahibi halka yakacak yardımında bulundu.[1139]

1133 Derbucak felaketi de dâhil olmak üzere 1955 yılı felaketleri için genel bütçeye 2.000.000 TL eklenmesi kabul edilmiştir. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 9, 16.01.1956, s. 13; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 20.02.1957, s. 331.

1134 13 Şubat 1956'da devrilen bir sobadan çıkan ve 10 saat süren yangında 833 ev ve 300 dükkân yanmıştır. Gerze ilçesini bir kül yığını haline getiren yangında 17 kişi hayatını kaybetmiştir. **Hürriyet**, 15 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 11 Mart 1956.

1135 25 Ağustos 1958'de Bursa, tarihindeki ender yangınlardan biri yaşanmıştır. Kapalı Çarşı'da çıkan yangında 5.000 dükkân yanmış ya da hasar görmüştür. Ticaret odasına kayıtlı 555 büyük işletme tamamen yanmıştır. Zararın 200.000.000 TL civarında olduğu tahmin edilmiştir. Yangın nedeniyle 10.000 kişi işsiz kalmıştır. **Akşam**, 26 Ağustos 1956; **Yeni Konya**, 26 Ağustos 1956; **Akşam**, 28 Ağustos 1956; **Konya Esnaf**, 5 Eylül 1958; **Yeni Konya**, 17 Eylül 1958.

1136 **Yeni Konya**, 24 Ekim 1958; Yangından zarar gören Rahim Ortabakar'ın gecikme zammından kaynaklanan 73 TL borcu Bakanlar Kurulu tarafından 19.01.1960 tarihinde terkin olunmuştur. **BCA**, 30-18-1-2/154-74-19, 19.01.1960.

1137 **Yeni Konya**, 4 Kasım 1950; **Yeni Meram**, 3 Eylül 1951.

1138 **Yeni Konya**, 28 Mart 1956; **Yeni Konya**, 5 Nisan 1958.

1139 **Yeni Meram**, 9 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 24 Aralık 1953; **Öz Demokrat Konya**, 8 Ağustos 1959.

Konya halkı hastane ve sağlık merkezlerinin inşasına da maddi destek sağlamıştır. 1951'de Akşehir Sağlık Merkezi için halkın yaptığı yardım 25.000 TL'yi bulmuştur. Konya Memleket Hastanesine 1952'de 30.000 TL'lik yardım yapılmıştır. 1955'te ise Konya Devlet Hastanesi ilave binası için Hastanelere Yardım Derneği, halktan 23.856,51 TL bağış toplamıştır.[1140]

1950'li yıllarda Türkiye'deki önemli olaylardan birisi de aziz şehitlerin anısını yaşatacak olan Çanakkale Abidesi'nin inşa edilmesidir. Konya'da abide inşaatı için 1953'ten itibaren yardım kampanyaları düzenlenmiştir. Bunlardan ilki öğretmen ve öğrenciler tarafından düzenlenmiş ve kampanya sonucunda 1.400 TL nakit toplanmıştır. Ardından Konya Ticaret ve Sanayi Odası tüccar ve esnaflarından 2.000 TL bağış yapılmıştır.[1141]

Vali Keleşoğlu önderliğinde 1958'de abide için başlatılan kampanya doğrultusunda İş Bankası ve Yapı Kredi Bankasında birer yardım hesabı açılmıştır. İl Özel İdaresinin 1.500 TL yardımda bulunduğu kampanya için gazetelerde tebliğ yayınlanmış ve ilk etapta 3.845 TL toplanmıştır. Ayrıca şehirde Gençlerbirliği, Karagücü, İdman Yurdu ve Şekerspor kulüpleri arasında bir futbol turnuvası düzenlenmiştir. Bu turnuvadan elde edilen gelir abideye aktarılmıştır. Nihayet bir aylık sürede Konya'dan toplanan yardım tutarı 12.342,40 TL'yi bulmuştur.[1142]

Özetle DP döneminde hükûmetler, felaket bölgelerine ulaşarak gerekli yardımları yapmaya çalışmıştır. Konya halkı da elinden geleni yaparak afetzedelere yardımlarını hiçbir zaman esirgememiştir. Bu durum Konya halkının sorumluluk ve vicdan sahibi olduğunun göstergesidir. Yaşanan afetlerden sonra genellikle vali ve kaymakamlar başkanlığında yardım komiteleri kurulmakta, basın faal olarak kullanılmakta ve halka yardım çağrısı yapılmaktadır. Toplanan yardımların ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasında özellikle sivil toplum kuruluşları etkin rol oynamıştır.

8. Sivil Toplum Kuruluşları

Hükûmet, 28 Haziran 1938 tarihinde 3512 sayılı Cemiyetler Kanunu'nun 8 maddesini değiştirmiştir. Ardından 5 Haziran 1946 tarihinde 4919 sayılı

1140 **Yeni Meram**, 13 Aralık 1951; **Yeni Meram**, 12 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 9 Temmuz 1955.

1141 **Yeni Meram**, 31 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 26 Şubat 1953.

1142 **Yeni Konya**, 1 Mart 1958; **Öz Demokrat Konya**, 13 Mart 1958; **Yeni Konya**, 20 Mart 1958.

Cemiyetler Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun'u yayınlamıştır.[1143] Bu değişiklikle Türkiye'de dernek kurmak kolaylaşmıştır. 1946 yılında dernek sayılarına bakıldığında sosyal cemiyetlerin 241, hayır cemiyetlerinin 100, öğrenci cemiyetlerinin 80, güzelleştirme cemiyetlerinin 79, ilmî cemiyetlerin 22, sağlık cemiyetlerinin 13 ve esnaf cemiyetlerinin de 343'e yükseldiği görülmüştür.[1144]

Ülkedeki dernek sayısı DP döneminde artmaya devam etmiştir. 1946 yılında 733 olan dernek sayısı 1950'de 2.011'e, 1955'te 7.086'ya, 1960'da ise 18.958'e çıkmıştır.[1145] 1950'li yıllarda Konya'da sivil toplum kuruluşlarının sayısında da artış olmuştur. DP iktidara geldiğinde aşağıdaki tabloda belirtildiği üzere Konya'da 13 dernek bulunuyordu.[1146]

Tablo XXXVIII: DP İktidarı Öncesinde Kurulan Dernekler

Türkiye Yardım Sevenler Derneği Konya Şubesi	Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği
Konya Büyük Şehir Belediyesi Sağlık Hastanesi Yaptırma Yaşatma Derneği	Eşrefoğlu İlköğretim Okulu Yaşatma ve Öğrenci Koruma Derneği
Konya Öğretmenler Derneği	Konya Veremle Savaş Derneği
Saiteli Kadınhanı Belediye Spor Kulübü Derneği	Seydişehir Kalkındırma Güzelleştirme Derneği
Seydişehir Kulübü Derneği	Çağlayan Gençlik Spor Kulübü Derneği
Ereğli Öğretmenler Derneği	Karaman Verem Savaş Derneği
Kamu Yararına Çalışır TCDD Emeklileri Sosyal Yardım Derneği Konya Şubesi	

DP iktidarında Konya'da aşağıdaki tablolarda görüldüğü üzere 86 dernek kurulmuştur. Günümüzde bu derneklerin 21'i faal durumdadır.

1143 Ayrıntılı bilgi için bk. **T.C. Resmî Gazete**, 10 Haziran 1946, S 6329, s. 10729.

1144 M. Şükrü Hanioğlu, "Cemiyet", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 331.

1145 Ahmet Özkiraz-M. Nazan Arslanel, "Türkiye'de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi", **Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, S 19, Yaz 2015, s. 35; Fikret Toksöz, "Dernekler", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C 2, İletişim Yay. İstanbul 1983, s. 373.

1146 Dernek isimleri İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığından bilgi edinme yolu ile 10 Mayıs 2018'de sağlanmıştır.

Tablo XXXIX: Spor Dernekleri

Doğanhisar Gençlik Spor Kulübü Derneği	Akören Belediyesi Kültür Spor Kulübü Derneği
Selçukspor Gençlik ve Spor Kulübü Derneği	Akşehir Spor Kulübü Derneği
Beyşehir Spor Gençlik Derneği	Ereğlispor Kulübü Derneği
Konya Demirspor Kulübü Derneği	Sağlık Kasabası Avcılar Derneği
Bozkır Gençlerbirliği Spor Kulübü Derneği	

Tablo XL: Eğitim Dernekleri

Sedirler Caddesi Eğitime Destek Derneği	Konya İmam Hatipliler Eğitim Derneği
Atatürk İlkokulu ve Öğrencilerini Koruma Derneği	Konya İmam Hatip Okulları Mezunları Derneği
Üstünler İlköğretim Okulu Koruma Derneği	Üzümlü Ortaokulu Öğrencileri Koruma Derneği
Karatay Körbağlar Eğitime Destek ve Yardım Derneği	Halkapınar Bahçelievler Öğrencilere Yardım Derneği
Merkez Cumhuriyet İlköğretim Okulu ve Öğrencileri Koruma Derneği	Argıthanı Cumhuriyet İlköğretim Okulu ve Öğrencileri Koruma Derneği
İmam Hatip Okulu Yüksek İslam Enstitüsü Talebe Yurdu Derneği	Mahmut Şevketpaşa Eğitime Destek ve Yardımlaşma Derneği
1924'ten Günümüze Karma Ortaokulu Mezunları ve Sevenleri Yardımlaşma Derneği	Konya Meram Anadolu Lisesi Okul ve Öğrencileri Koruma Derneği
İsmetpaşa İlköğretim Okulu ve Öğrencileri Koruma Derneği	Meslek Sahibi Olacak Öğrencileri Koruma ve Yardımlaşma Derneği
Halkapınar İlkokulu Yaptırma ve Öğrencileri Koruma Derneği	Ortaokul Pansiyon Yaptırma Yaşatma ve Öğrencileri Koruma Derneği
Devrim İlkokulu Yaptırma ve Fakir Çocukları Koruma Derneği	Konya Meram Teknik Eğitimi Geliştirme ve Destekleme Derneği
Mümtaz Koru İlköğretim Okulu ve Öğrencileri Koruma Derneği	Konya Karatay Şems Mahallesi Eğitime Destek ve Yardım Derneği
Meram Zafer İlköğretim Okulu ve Öğrencilerini Koruma Derneği	Konya Merkez Hakimiyeti Millîye İlkokulu ve Öğrencileri Koruma Derneği
İzzetbey İlköğretim Okulu ve Öğrencileri Koruma Derneği	

Tablo XLI: Cami ve Kur'an Kursu Yaptırma Dernekleri

Ayrancı Cami ve Yaşatma Derneği	Argıthan Cami Yaptırma Derneği
Cihanbeyli Kur'an Kursu Yaşatma Derneği	Hamidiye Mahallesi Cami Yaşatma Derneği
Meydan Cami Yaptırma ve Yaşatma Derneği	İlimen Köyü Cami Yaptırma ve Yaşatma Derneği
Dudaş Köyü Cami Yaptırma Yaşatma Derneği	Çarşı Cami Onarma Yaşatma Derneği
Karaman Yeni Minare Cami Onarma Derneği	Orhaniye Köyü Işıklar Mevki Cami Yaptırma Derneği
Yeşildağ Kasabası Cami Yaptırma Derneği	Hadimi Cami-Mescitlerini Yaptırma Yaşatma Derneği
Çetmi Kasabası Cami Yaptırma Yaşatma Derneği	Karaman Yeşil Cami İnşa ve Güzelleştirme Derneği
Taş Cami İmam Ev Yapma Yaşatma Derneği	Dere Kur'an Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği
Yenipazar Mahallesi Gerekmez Mevkii Cami Yaptırma Yaşatma Derneği	Hadim İlçesi Kur'an Kursu Binası Yaptırma Yaşatma Derneği
İsmil Camiler ve Mezarlıklar Koruma Yaptırma Yaşatma Derneği	Hatıp Mahallesi Küçük Alioğlu Cami Onarma ve Yaşatma Derneği
Sarayönü Yukarı Mahalle Hatip Camii Onarma ve Yaşatma Derneği	Derbent İlçesi Cami Yaptırma Kur'an Kursu Yaptırma Yaşatma Derneği
Lalebahçe Mahallesi Kur'an Kursu Yaptırma Yaşatma Derneği	Aydoğdu Büyük Camii ve Kur'an Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği
Musalla Bağlar Mahallesi Yeşil Cami Yaşatama ve Kur'an Kursu Yaptırma Derneği	

Tablo XLII: Sağlık ve Sosyal Yardım Dernekleri

Cemiyeti Hayriye Derneği	Hayırseverler Derneği
Konya Hastanelerine Yardım Derneği	Türkiye Kızılay Derneği Çumra Şubesi
Doğanbey Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	Yardım Sevenler Derneği Ereğli Şubesi
Ilgın Sağlık Hizmetleri Derneği	Yenidoğan Hayırsevenler Derneği
Nakipoğlu Civarı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	

Tablo XLIII: Şehir-Kültür ve Turizm Dernekleri

Nasreddin Hoca ve Turizm Derneği	Konya Kültür ve Turizm Derneği
Türkiye Anıtlar Derneği Konya Şubesi	Ilgın Şehir Kulübü Derneği
Şehir Kulübü Derneği	Yeni Şehir Kulübü Derneği
Akşehir Kütüphane Yaptırma ve Yaşatma Derneği	Eti Mahallesi Deliklitaş Semti Derneği
Genel ve Çocuk Kitaplığını Koruma ve Geliştirme Derneği	

Tablo XLIV: Kurum-Meslek ve Personel Dernekleri

Ilgın Öğretmenler Yardımlaşma Derneği	Konya Keresteciler Derneği
Türk Hava Kurumu Sarayönü Şubesi	Türk Hava Kurumu Yunak Şubesi
Gazeteciler Derneği	Türk Hava Kurumu Seydişehir Şubesi
Türkiye Ziraatçılar Derneği Konya Şubesi	Konya Din Görevlileri Yardımlaşma Derneği
TMO Konya Bölge Müdürlüğü Personeli Derneği	

Konya'da İçişleri Bakanlığına kayıtlı bulunan bu dernekler haricinde yerel basından da 47 adet sivil toplum kuruluşu tespit edilmiştir. Bunların 17 tanesini meslek grupları ile esnaflar oluşturmuştur.[1147]

Konya Esnaf Dernekleri Birliği, Kadınhanı Küçük Esnaf Birliği, Konya Veteriner Hekimleri Odası, İnşaat İşçileri Sendikası, Şoförler ve Makinistler Cemiyeti, Basın Mensupları ve Teknisyenleri Cemiyeti, Lokanta, Kebapçı, Tatlıcı ve Eğlenme Yerlerini İşletenler Cemiyeti, Konya Şekerci ve Helvacılar Cemiyeti, Ekmekçiler Cemiyeti, Terziler Cemiyeti, Konya İnşaatçılar Cemiyeti, Oto-Motor Tamircileri Derneği, Oto Yedek Parçaları ve Levazımı İthalâtçıları Derneği, Manifaturacılar Derneği, Karapınar Çiftçi Yardımlaşma Derneği, Kunduracılar Derneği, Matbaacılar, Kırtasiyeciler, Fotoğrafçılar ve Emsali Esnafı Derneği, Lokantacılar Derneği meslek grupları ve esnafların oluşturduğu birliklerdir.

Türk Eğitim Derneği Konya Şubesi, Kız Lisesi Yaptırma ve Yönetme Derneği, Konya Kolej Kurma Cemiyeti, Konya Lisesinde Yetişenler Derneği, Hafız Kursu

1147 Sivil toplum kuruluşlarının isimleri **Yeni Konya** (1950-1960) ve **Yeni Meram** (1950-1960) gazetelerinden tespit edilmiştir.

Derneği, Konya Sanat Mektepleri Mezunları Cemiyeti ve Konyalı Yüksek Tahsil Okutma Derneği, eğitim alanında kurulan sivil toplum kuruluşlarıdır.

Düşünce ve kültür alanında kurulan dernekler; Türk Milliyetçiler Derneği Konya Şubesi, Türk Milliyetçiler Derneği Karaman Şubesi, Türk Milliyetçiler Derneği Akşehir Şubesi, Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti, Konya Fikir ve Sanat Derneği, İlim Yayma Cemiyeti, Musiki Sevenler Cemiyeti, Konya Umumi Kütüphanesini Koruma ve Kalkındırma Derneğidir.

Kadınlar Birliği, Ev Ekonomisi Kulübü, Konya Gençliği Büyük Meclisi Cemiyeti, Türk Gençlik Teşkilatı Konya Şubesi ve Karaman Gençlik Derneği, kadınlar ve gençler tarafından kurulan derneklerdir.

Sağlık ve sosyal yardım amacıyla kurulan birlikler; Kızılay Derneği, Çumra Verem Savaş Derneği, Hayrat Hademesi Cemiyeti, Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliğidir.

Altı Nokta Körler Derneği, Türkiye Sivil Emekliler Derneği Konya Şubesi, Ilgın Kalkındırma Derneği, Alâeddin ve Emsali Camileri İmar Cemiyeti ve Meram Güzelleştirme Cemiyeti de bu süreçte kurulan diğer sivil toplum kuruluşlarıdır.

8.1. Dernekler

Konya'da 1950'li yıllarda özellikle Öğretmenler Derneği, Gazeteciler Cemiyeti ve Türk Milliyetçiler Derneği şehrin sosyal ve kültürel gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur.

Öğretmenler Derneği Konya Şubesi, en etkili sivil toplum kuruluşlarından olup öğretmenlerin sorunları ile ilgilenmekte ve bunlara çözüm önerileri sunmaktadır. DP iktidarının ilk günlerinde düzenlenen dernek kongresinde; kadro darlığı, teftiş görmeyen öğretmenlerin terfi ve köy öğretmenlerinin maaş meseleleri görüşülmüştür. Tespit edilen sorunların bakanlığa bildirilmesi kararlaştırılmıştır. 1951 yılında Öğretmenler Derneği başkanlığına Konya Lisesi Müdürü Samih Atademir seçilmiştir.[1148]

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Birliği, 13 Temmuz 1951'de Konya'da toplanmıştır. 50 delegenin katılımıyla başlayan kongre çalışmalarını Vali Hadımlı, Korgeneral Gürler, Belediye Başkanı Özal ve Federasyon Başkanı Hamdi Ragıp Atademir takip etmiştir. Gazi İlkokulunda gerçekleşen toplantıda öğretmenlerin

1148 **Yeni Konya**, 24 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 22 Şubat 1951; **Yeni Meram**, 25 Mayıs 1953.

mevcut sıkıntıları ile özlük hakları tartışılmış ve dernek tüzüğünde bazı önemli değişiklikler yapılmıştır.[1149]

Konya Öğretmenler Derneği, 1952'de öğretmenlerin kadro meselesi ve özlük hakları ile ilgili Ankara'ya bir heyet göndermiştir. Heyet, Ankara'da Başbakan Menderes ve Millî Eğitim Bakanı İleri ile görüşmüştür. Öğretmenlerin sorunlarını dile getirmiş ve görüşmelerden memnun olarak ayrılmıştır. Ardından Millî Eğitim Bakanlığı teşkilat tasarısı hakkında 6 maddelik bir teklif sunulmuştur.[1150] Türkiye Öğretmenler Dernekleri Millî Birliğinin 1953 yılındaki kongresinde dernek başkanlığına Hamdi Ragıp Atademir yeniden seçilmiş ve Konya delegesi Osman Kurşun yönetim kuruluna girmeyi başarmıştır.[1151]

Konya Öğretmenler Derneği kentte sportif, kültürel ve sosyal faaliyetler de düzenlemiştir. Millî bayramlarda ve anma günlerinde dernek salonunda konferanslar tertip edilmiştir. Bu konferansların birine edebiyat dünyasının önemli isimlerinden Nurullah Ataç gelmiştir.[1152] 1953'te bir futbol turnuvası düzenleyen dernek, 1956 yılında da kitaplık salonunda bir balo tertip etmiştir. Yılın en güzel ve en nezih toplantılarından biri olan balo, gece 03.00'a kadar sürmüştür.[1153] 1958 yılında orduevinde, hanımlar için toplantı tertiplenmiş ve dernek başkanı Öğretmen Nihal Özsan bir konferans vermiştir. Ancak aynı yıl dernek lokali iskambil ve okey gibi oyunlar nedeniyle "Çavuşun Kahvesi" şeklinde eleştirilmeye başlanmıştır. Dernek sürekli iletişim hâlinde olduğu Konya valileri şerefine çay ziyafetleri vermiştir.[1154]

DP döneminde kurulan ve kısa sürede adından söz ettiren Gazeteciler Cemiyetinin ilk başkanı Namık Ayas'tır.[1155] Şehrin ihtiyaçlarının büyük illere

---

1149 **Vatan**, 15 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 15 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 17 Temmuz 1951; Hamdi Ragıp Atademir, Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Birliğinin kurucuları arasında olup bu birliğin genel başkanlığını 1948-1956 yılları arasında aralıksız sürdürmüştür. Arıkan, **age**, s. 70.

1150 **Yeni Meram**, 9 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 30 Mart 1952.

1151 **Yeni Meram**, 20 Temmuz 1953.

1152 **Yeni Konya**, 10 Kasım 1950; **Yeni Meram**, 2 Ekim 1952.

1153 Grubun birinde Gençlerbirliği, Karagücü, Stad, Konyaspor; diğerinde ise İdman Yurdu, Selçukspor, Yolspor, İstasyon Birlik ve Akşehir Karagücü takımları yer almıştır. **Yeni Meram**, 25 Eylül 1953; **Yeni Konya**, 15 Mayıs 1956.

1154 **Yeni Meram**, 1 Aralık 1954; **Yeni Konya**, 25 Mart 1958; **Yeni Konya**, 25 Ekim 1958.

1155 Dernek, 1 Ağustos 1950'de kurulmuştur. **Yeni Konya**, 2 Ağustos 1950; Babalık gazetesi, dernek ile alakalarının olmadığını manşetten vermiştir. **Babalık**, 3 Ağustos 1950.

duyurulması, Konya basın tarihinin yayımlanması, mahallî ihtiyaçların tespit edilmesi ve yerel gazetelerin köylere ulaştırılması gibi istekler, kamuoyunun cemiyetten beklentilerini oluşturmuştur. Derneğin Halkevindeki ilk kurul toplantısına vali, milletvekilleri ve kalabalık bir aydın topluluğu katılmıştır.[1156]

Gazeteciler Cemiyeti Konya'daki kültürel etkinliklere önemli katkı sağlamıştır. Bu doğrultuda 1951'de Öğretmenler Derneği salonunda Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk'un "Konya" başlıklı konferansı büyük ilgi görmüştür.[1157] Konya basın hayatının 85. yıldönümü için düzenlenen ve büyük ilgi gören sergi ve baloya Vali Cemal Göktan katılmıştır.[1158] Ortaöğretim öğrencilerine yönelik "Atatürk" konulu yazı ve şiir yarışması tertip eden cemiyet, 1956'da Ferit Uğur ve eski gazeteciler için anma geceleri düzenlemiştir. Aynı yıl Kız İlk Öğretmen Okulunda düzenlenen Namdar Rahmi Karatay'ı anma töreninde Vali, milletvekilleri ve Belediye Başkanı hazır bulunmuştur. İhtifalde Karatay'ın öğrencilerinden Milletvekili Himmet Ölçmen ve Belediye Başkanı Nafiz Tahralı da birer konuşma yapmıştır.[1159]

Konya'da kültürel faaliyetleriyle öne çıkan bir diğer sivil toplum kuruluşu da Türk Milliyetçiler Derneğidir. Derneğin Konya şubesi 26 Temmuz 1951'de Şahin Sinemasında törenle açılmış ve Başkan Selahattin Ertürk derneğin kuruluş amaçlarını açıklamıştır. Konya Türk Milliyetçiler Derneği şehirde konferanslar, anma törenleri ve geceler düzenlemiştir.[1160] Derneğin organizatörlüğünde 20 Ağustos 1951'de Şahin Sinemasında Çek müellifi Karel Çapek'e ait "Yaşadığımız Devir" adlı oyun temsil edilmiş ve Dr. İsmail Hakkı Kutkam tarafından resim sergisi açılmıştır.[1161]

Gazeteci Kişmir, oyunu sergileyen milliyetçi gençleri başarılı bularak övmüştür. Kişmir'e göre gençler bir dağ devirseler belki de seslerini bu derece duyuramayacaklardır. Rıdvan Bülbül de köşesinde gençleri cesaretlerinden ötürü

1156 Mehdi Halıcı, "Konya Gazeteciler Derneğinden Beklediklerimiz", **Yeni Konya**, 4 Ağustos 1950, s. 1-3; Özfakih, "Gazeteciler Cemiyeti Münasebetiyle", **Yeni Konya**, 20 Ağustos 1950, s. 1-2.

1157 **Öğüt**, 27 Şubat 1951; **Yeni Konya**, 28 Şubat 1951.

1158 **Yeni Konya**, 14 Kasım 1954; **Cumhuriyet**, 19 Kasım 1954.

1159 **Yeni Meram**, 7 Mayıs 1955; **Yeni Konya**, 2 Mart 1956; **Yeni Konya**, 1 Nisan 1956.

1160 **Yeni Konya**, 27 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 20 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 21 Şubat 1952.

1161 **Yeni Konya**, 8 Ağustos 1951; **Yeni Konya**, 22 Ağustos 1951.

tebrik etmiştir.[1162] Ancak 1953'te gerek derneğin nizamnamesi gerekse faaliyetleri Cemiyetler Kanunu'nun 33. maddesine aykırı görülmüştür. Dolayısıyla derneğin kapatılması kararlaştırılmış ve Konya, Akşehir, Karaman şubeleri adli zabıta tarafından mühürlenmiştir. Nihayet mahkeme kararı ile Türk Milliyetçiler Derneğinin müsadere edilen malları 3. Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile hazineye devredilmiştir.[1163]

1950'li yıllarda Kızılay Derneği, Veremle Savaş Derneği, Konya Hastanelerine Yardım Derneği, Yardım Sevenler Derneği ve Altı Nokta Körler Derneği de Konya'da yaptıkları sosyal yardımlarla ön plana çıkmışlardır.

Kızılay Derneği sadece Konya için değil tüm ülke için önemli bir cemiyettir. Derneğin Konya şubesinin 26 Mayıs 1951'deki kongresi hararetli tartışmalar eşliğinde yaklaşık 3,5 saat sürmüş ve asil üyeliklere 2 CHP'li, 2 DP'li ve 1 tarafsız üye seçilmiştir. Buna göre Mithat Şakir Altan ve Nevi Küçükkeleş CHP'den, Dr. Hulki Amil Keymen ve Hilmi Erdede DP'den, Dr. Hasip Yıldırım da tarafsızlardan üye olmuştur. Derneğin il kongrelerinde vali, milletvekilleri, Kızılay genel müdürü ile genel kurul üyeleri de hazır bulunmuştur.[1164]

1955 yılında Sahip Ata Caddesi'nde inşa ettirdiği binaya taşınan Konya Kızılay Derneği muhtaç kimselere önemli yardımlarda bulunmuştur. Bu doğrultuda 1956 yılında ilçe, nahiye ve köylerde 55,5 ton süt tozu, 40,1 ton peynir ve 39,9 ton tereyağı dağıtmıştır.[1165] Derneğin 1956 yılı bütçesi 49.491 TL, aşevi bütçesi ise 35.000 TL olarak kabul edilmiştir. Derneğin sürekli artış gösteren bütçesi 1958'de 61.000 TL, aşevi bütçesi ise 50.000 TL olmuştur.[1166]

Konya'da verem hastalığı ile mücadelede en etkin kurum olan Veremle Savaş Derneğinin yıllık kongrelerinde vali, milletvekilleri, belediye başkanı, komutanlar, doktorlar, öğretmenler, avukatlar ve tüccarlar da hazır bulunmuştur. 1951 yılındaki olağanüstü toplantıda köyleri gezerek derneğe maddi kazanç

1162 Bülbül, "Bir Devir Yaşatıldı", **Yeni Konya**, 23 Ağustos 1951, s. 1; Kişmir, "Yaşadığınız Devir", **Yeni Konya**, 23 Ağustos 1951, s. 2.

1163 Türk Milliyetçiler Derneği, Ahmet Emin Yalman'a 22 Kasım 1952'de Malatya'da düzenlenen saldırı sonucunda Samsun Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 23 Ocak 1953'te kapatılmıştır. Eroğul, **age.**, s. 132-133; **Yeni Meram**, 24 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 17 Nisan 1953.

1164 **Yeni Konya**, 28 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 9 Mart 1953; **Öz Demokrat Konya**, 10 Şubat 1958.

1165 **Yeni Meram**, 7 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 11 Şubat 1957.

1166 **Yeni Konya**, 27 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 10 Şubat 1958.

sağlayan Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu'ya onursal üyelik verilmiştir. Dernek başkanı Mümtaz Bahri Koru, Konya'da sevilen saygı gören bir şahsiyet olup 1955'te dördüncü kez dernek başkanlığına seçilmiştir.[1167] DP döneminde gelişme kaydeden derneğin bütçesi 1953'te 75.000 TL olarak belirlenmiştir. Hükûmet tarafından 1954 yılında 15.000 TL yardım yapılan derneğin 1955 yılı bütçesi 55.300 TL, 1957 yılı bütçesi 130.500 TL ve 1959 yılı bütçesi ise 136.000 TL olarak kabul edilmiştir.[1168]

Dernek, veremle giriştiği mücadelede Konya'da sağlık merkezleri inşa etmiş, ihtiyaç sahiplerinin tedavilerini gerçekleştirmiş ve her türlü ihtiyaçlarını karşılamıştır. Ayrıca halkı verem konusunda bilinçlendirmiş, akciğer taramaları yapmış ve verem aşısının uygulanmasında önderlik etmiştir.[1169] 1958 yılında 16.000 çocukta tarama yaparak büyük bir iş başaran Veremle Savaş Derneği, kurduğu diş polikliniği ile de muhtaç vatandaşların tedavilerini ücretsiz gerçekleştirmiştir.[1170]

Konya'da icraatlarıyla kamuoyunun takdirini kazanan bir diğer dernek Konya Hastanelerine Yardım Derneğidir. Dernek, halkın genel sağlığını korumak, hastanelerin yatak sayılarını arttırarak onarımlarını gerçekleştirmek ve hastaneleri modernleştirmek amacıyla 1955 yılında kurulmuştur. Halktan topladığı bağışlarla Konya'ya 200 yataklı modern bir hastane binası kazandıran dernek, gerçekleştirdiği yararlı faaliyetler sonucunda Bakanlar Kurulu'nun 07.02.1959 tarihli kararıyla umumi menfaatlere hadim cemiyetlerden sayılmıştır.[1171]

Gözleri görmeyen insanlara eğitim verme amacıyla kurulan Altı Nokta Körler Derneği, Konya'da 1957 yılında faaliyete geçmiştir. Bayan Erdelhun tarafından kurulan derneğin ilk kongresi Orduevinde yapılmıştır. Kongrede Vali Keleşoğlu, Belediye Başkanı Tahralı, İkinci Ordu Müfettişi Erdelhun ve Kızılay Derneği Başkanı Keymen hazır bulunmuştur.[1172] Dernek ilk olarak Kadınhanı'nın Yenicekaya köyünden gözleri görmeyen Ali Akraş'ı, Gaziantep Eğitim Okuluna

---

1167 **Yeni Konya**, 15 Mart 1951; **Yeni Meram**,14 Mart 1953; **Yeni Meram**, 14 Ağustos 1954; **Yeni Meram**, 18 Mart 1955; **Yeni Konya**, 13 Mart 1956.

1168 **Yeni Meram**, 14 Mart 1953; **Yeni Meram**, 25 Mart 1954; **Yeni Meram**, 15 Mart 1955; **Yeni Konya**, 11 Mart 1957; **Yeni Konya**, 9 Mart 1959.

1169 **Yeni Meram**, 21 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 22 Mart 1952; **Yeni Meram**, 8 Kasım 1955; **Yeni Meram**, 24 Aralık 1955; **Yeni Konya**, 15 Nisan 1960.

1170 **Yeni Meram**, 20 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 9 Mart 1958.

1171 **BCA**, 30-18-1-2/151-73-12, 07.02.1959.

1172 **Yeni Konya**, 30 Mayıs 1957; **Yeni Konya**, 1 Haziran 1957; **Cumhuriyet**, 3 Haziran 1957.

göndermiştir. 1957 sene sonuna kadar 20 vatandaşın başvuruda bulunduğu derneğe 2.000.000 TL yardım yapılmıştır.[1173]

Konya'daki önemli sivil toplum kuruluşlarından birisi de Yardım Sevenler Derneği olup özellikle muhtaç durumdaki ailelere ve öğrencilere yardım etmiştir. Mart 1952-Mart 1953 arasındaki bir yıllık sürede 5.468,93 TL gelir sağlayan dernek bunun 4.367 TL'si ile çeşitli yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. 1953 yılında Kore kahramanlarına, halktan toplanan 2.800 TL ile 1 ton Hadim üzümü ve 1 ton Seydişehir leblebisi gönderilmiştir. Ayrıca muhtaç durumdaki öğrencilere de giyecek ve yiyecek yardımı yapılmıştır.[1174]

Konya Yardım Sevenler Derneği başkanlığı görevini genellikle idari amirlerin eşleri yürütmüştür. 1953 yılında dernek başkanı Konya Valisi'nin eşi Nazime Hadımlı iken 1957'de ikinci ordu müfettişinin eşi Bayan Erdelhun'dur. Dernek önemli günlerde yetişkin ve çocuklara yönelik yılbaşı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile Cumhuriyet Bayramı baloları da düzenlemiştir.[1175]

8.2. Birlikler ve Kuruluşlar

1950'li yıllarda derneklerin yanında birlikler ve kuruluşlar da şehrin sosyokültürel gelişimine katkı sağlamıştır. Bu dönemde Konya'da özellikle Türk Gençlik Teşkilatı, Kadınlar Birliği ve Konya Yüksek Tahsil Gençliği düzenledikleri etkinliklerle ön plana çıkmıştır.

DP iktidarının ilk günlerinde Türk Gençlik Teşkilatının Konya şubesi, Osman Asöcal başkanlığında kurulmuştur. Açılış töreni Konya Halkevi binasında Valinin de hazır bulunduğu 150 kadar dinleyici önünde yapılmıştır. 1950'de düzenlediği kahramanlık gecesinde komünizmin Türkiye için önemli bir tehdit olduğunu belirten teşkilat, bu bela karşısında Konya gençliğinin uyanık olma zorunluluğunu dile getirmiştir. Teşkilatın 5 Kasım 1950'de Hükûmet Meydanı'nda düzenlediği ve özellikle gençlerin yoğun ilgi gösterdiği mitingde, komünizm telin edilmiştir. Kore şehitleri için düzenlediği ihtifalde ise Konya gençlerinin sembolik kanı Kore'ye gönderilmek üzere Ankara'ya ulaştırılmıştır. Bu nedenle Celâl Bayar, Konya Türk Gençlik Teşkilatı için "Konyalı asil gençler" ifadesini kullanmıştır.[1176]

1173 **Yeni Konya**, 4 Aralık 1957.

1174 **Yeni Meram**, 15 Mart 1953.

1175 **Yeni Konya**, 30 Ekim 1950; **Yeni Meram**, 31 Mart 1953; **Yeni Meram**, 23 Nisan 1953; **Yeni Meram**, 19 Aralık 1954; **Yeni Konya**, 11 Ocak 1957.

1176 Teşkilatın fahri başkanı Celalettin İmer'dir. **Yeni Konya**, 11 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 30 Ekim 1950; **Yeni Meram**, 6 Kasım 1950; **Yeni Konya**, 21 Aralık 1950.

Teşkilat aynı zamanda Konya'nın sorunlarıyla ilgilenmeyi ve bu sorunları ülke genelinde duyurmayı da millî bir görev olarak görmüştür. 1951'de Konya'yı mürteci damgası ile lekelemek isteyenlere karşı, Hükûmet Alanı'nda miting yapılmıştır. Meydanı dolduran binlerce kişi, Atatürk inkılabına candan bağlı olduklarını ve Konya'da irticanın asla mevcut olmadığını bildirmiştir.[1177] Ayrıca teşkilat, Başbakan Menderes'e çektiği telgrafta "Memleketin ve milletin fikir ve ilim alanında en yüksek mevkiler alan Konyalılara karşı kızılların, dönmelerin ve inkılap yobazlarının yaygaralarına uyarak irtica izafe eden Yalman'a 30 bin Konyalı gerekli cevabı vermiştir. Candan bağlılık ve hürmetlerimizi sunar, ellerinizden öperiz." demiştir.[1178]

Konya için önemli sivil toplum kuruluşlarından bir diğeri 1956 yılında kurulan Türkiye Kadınlar Birliği Konya Şubesidir. Kadınların sosyal ve kültürel gelişimine katkı sağlamayı amaçlayan birlik, kadınlara yönelik okuma-yazma, yabancı dil, biçki-dikiş ve yemek muaşeret kursları düzenlemiştir. Kurslar sayesinde ilk etapta 62 kursiyer okuma-yazma öğrenmiştir.[1179]

Birlik; Konya'da gelir, eğitim, sağlık, propaganda, köycülük ve hukuk olmak üzere 6 kolda faaliyet göstermiştir. Kadınlar Birliğinin çalışmaları kamuoyu tarafından takdir edilmiş ve desteklenmiştir. Birliğin 1958 yılında Konya Şeker Fabrikası salonunda düzenlediği giyim defilesini İstanbul'un meşhur terzilerinden Bayan Nemika yönetmiştir.[1180]

Kadınlar Birliği, toplumsal alanda kadını ilgilendiren konularda görüş belirtmekten çekinmemiştir. Dede Aile Çay Bahçesi'nde düzenlenen kadınlar toplantısında çarşafla mücadele edilmesini isteyen birlik, Türkiye'de kadının özgür olduğunu ve örtünme endişesinin yersiz olduğunu savunmuştur.[1181]

Eğitimli gençlerin oluşturduğu Konya Yüksek Tahsil Gençliği, 1958 yılında Hükûmet Meydanı'nda büyük bir Kıbrıs mitingi düzenlemiştir. Şerafeddin Cami önünden Kayalı Park ve İstanbul Caddesine kadar insan selinin doldurduğu miting

---

1177 Bu miting, A. Emin Yalman'ın irtica iddiaları doğrultusunda Konya'ya "Kızıl ruhlu kara kuvvet." diyecek kadar ileri gidenlere gerekli cevabı vermek için düzenlenmiştir. **Milliyet**, 18 Mart 1951; **Yeni Konya**, 18 Mart 1951.

1178 **BCA**, 30-1-0-0/18-100-27, 18.03.1951.

1179 **Yeni Konya**, 10 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 3 Haziran 1957; **Yeni Konya**, 10 Aralık 1957.

1180 **Yeni Konya**, 25 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 7 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 10 Mart 1958.

1181 **Cumhuriyet**, 10 Eylül 1958; **Yeni Konya**, 12 Eylül 1958.

çok coşkulu geçmiştir. Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarının canlı yayınladığı mitingde Milletvekili Himmet Ölçmen Kıbrıs davasının partiler üstü bir mesele olduğunu belirtmiştir. Ermenek Ortaokulu öğrencileri kanlarıyla çizdikleri bir Türkiye haritasını Kıbrıs Türktür Partisi Lideri Dr. Fazıl Küçük'e armağan etmiştir. Küçük mitingde şöyle seslenmiştir:

> *"...Bugün Yeşil Ada kan deryası içindedir. Türk cemaatine yaşama hakkı kalmamıştır. Türkler, Rum köylerinde can ve mal emniyeti kalmadığı için evlerini barklarını terketmekte, Türk mahallelerine hicret etmektedirler. Bunun sonu ne olacaktır? Tamamen silahlanan Rumlar ve tarafgir İngiliz idaresi 120 bin Türkü Adadan hicrete zorlamakta ve imha gayesi gütmektedir."* [1182]

Özetle sivil toplum kuruluşları 1950'li yıllarda sadece Konya'nın sorunlarını dile getirmekle kalmamış, aynı zamanda sorunlara çözüm önerileri de sunmuştur. Temel olarak toplumsal yararı gözeten bu kuruluşlar, mitingler ve toplantılar yapmak suretiyle millî meseleler üzerinde hassasiyetle durmuştur. Konya'yı ilgilendiren olumsuz durumlarda birlikte hareket eden bu kuruluşlar, hükûmetlerin yetersiz kaldığı noktalara ulaşmaya çalışmıştır. Böylece Konya'nın sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik yönden gelişimine katkı sağlamışlardır. Dolayısıyla toplumsal birlikteliğin oluşmasında önemli rol oynamışlardır.

9. Spor

Türkiye'de spor alanında Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren önemli adımlar atılmıştır. Tek Parti Dönemi'nde ülke genelinde stadyumlar, jimnastik salonları, kortlar, poligonlar ve yüzme havuzları gibi önemli tesisler inşa edilmiştir. Fakat spor kulüpleri aynı oranda gelişme kaydedemediği gibi sporcu yetiştirme konusunda da ciddi sorunlar yaşanmıştır. Ekonomik sıkıntı içinde bulunan kulüpler, kısıtlı imkânlarıyla sporcu yetiştirmeye çalışmıştır.[1183]

1950'li yıllarda ülkede avcılık, atletizm, binicilik, bisiklet, boks, eskrim, futbol, güreş, dağcılık ve kayakçılık, izcilik ve beden eğitimi, yüzme, kürek, yelken, basketbol, hentbol, pingpong, tenis ve voleybol federasyonları bulunmaktaydı.

1182 **Öz Demokrat Konya**, 23 Haziran 1958; Mitingdeki dövizlerde "İngiliz ya Kıbrısı tercih et, ya ölümü.", "Atanın ruhu konuşuyor, 26 Ağustosu unutma.", "Arslanın yaşadığı yerde çakal yaşayamaz.", "İzmir sahilinin kırmızı rengini hatırla." yazılıydı. **Yeni Konya**, 23 Haziran 1958; **Yeni Meram,** 23 Haziran 1958.

1183 Bedri Yıldırım, "Spor Davamız ve Kulüpler", **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1951, s. 2-3.

1952 yılında 882 olan tescil edilmiş kulüp sayısı 1960'ta 1.630'a yükseldi. 1956 yılında 10.298 olan faal sporcu sayısı ise 1960'ta 21.416 olarak tespit edildi.[1184]

Tek Parti Dönemi'nde Konya'nın spor alanında yaşadığı sorunlar ülke sporunun yaşadıklarından farklı değildi. Branşlar arasında, yetersiz de olsa sadece futbol gelişme gösterdi. Altyapı sorununun yanında spor kulüpleri ekonomik yönden zayıf ve çaresizdi. Bu şartlar altında Konya'da sportif anlamda ciddi bir başarı beklemek hayaldi.[1185] Ayrıca şehrin spor kulüplerinde genç sporcu sayısı da istenen seviyelere ulaşamadı. 1952 yılında ortalama 8-10 gencin yer aldığı kulüplerde spor kültürünün gelişebilmesi için daha fazla yatırım yapılmalıydı. Bu nedenle 1953 yazında yeniden yapılanmaya giden Selçukspor, 50'ye yakın genç sporcu transfer etti.[1186]

DP iktidarında bu durum değişmeye başlamış ve Konya Orta Anadolu'nun önemli spor merkezlerinden biri olma idealini taşımıştır. Ülkenin tek veledromlu stadına sahip olan Konya'da kapalı salon ve tenis kortları gibi tesislerin varlığı ve sportif faaliyetlere gösterilen ilgi bu idealin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bununla birlikte antrenör, sporcu ve hakem gibi sporun vazgeçilemez paydaşlarının da yetiştirilmesine gayret gösterilmiştir.[1187]

Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı gerek sportif faaliyetlerde gerekse organizasyonlarda önemli başarılar sergilemiştir. Bu durum Konya'da spor organizasyonlarının artmasında etkili olmuştur.[1188] Gazeteci Kişmir, eskiden "Ölü Şehir" olarak adlandırılan Konya'nın son dönemlerde sportif faaliyetlerin yapıldığı önemli bir merkez hâline geldiğini yazarak 1950'li yıllarda şehrin spor alanındaki gelişimini gözler önüne sermiştir.[1189]

Konya'da 1952 yılında tescil edilmiş 15 gençlik, 1 müessese ve 1 askerî kulüp bulunuyordu.[1190] 1950-1960 yılları arasında ulusal spor organizasyonlarının yanında futbol, güreş, basketbol, hentbol ve voleybol ligleri ile turnuvalar da düzenlendi. Millî ve dinî bayramlarda sürekli sportif faaliyetler tertip edildi.

1184 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 182-184; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 175.

1185 Kişmir, "Veledrom Açılırken", **Yeni Konya**, 28 Haziran 1950, s. 2.

1186 **Yeni Meram**, 3 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 11 Ağustos 1953.

1187 Cezmi Başar, "Konya ve Spor", **Yeni Meram**, 7 Haziran 1955, s. 2; O. Asöcal, "Konya'da Spor", **Yeni Meram**, 2 Ekim 1955, s. 1; F. Halıcı, "Panaroma", **Yeni Konya**, 3 Mart 1957, s. 2.

1188 **Yeni Konya**, 2 Mart 1957.

1189 Kişmir, "Unuttuğumuz Nokta", **Yeni Meram**, 21 Nisan 1952, s. 2.

1190 **1953 İstatistik Yıllığı**, s. 174.

Böylece halkın spora ilgi duymasına, özellikle de gençlerin spora kazandırılmasına çalışıldı.[1191]

1950'li yıllarda Şekerspor ve Et Balık Spor gibi yeni kulüpler kurulmuştur.[1192] Ayrıca Gençlerbirliği, İdman Yurdu, Karagücü, Stadspor, Konyaspor, Ereğli Sümerspor gibi önemli kulüpler de varlıklarını devam ettirmiştir. Bunlardan 1922 yılında kurulan Gençlerbirliği, Konya'nın en eski spor kulübüdür. Siyah-beyaz renklere sahip olan Gençlerbirliği kara kartallar olarak bilinmektedir. Gençlerbirliği 1938-1939 ile 1948-1949 sezonları arasında 11 kez şampiyon olarak rekor kırmıştır. Gençlerbirliği ile birlikte en fazla taraftara sahip olan İdman Yurdu, yeşil-beyaz renkleriyle 1923 yılında kurulmuştur. 1932 yılında Türkiye futbol ikinciliğini kazanarak adından söz ettiren İdman Yurdu, Konya futbolunun tanıtımında önemli rol oynamıştır.[1193]

İki ezeli rakip olan Gençlerbirliği ile İdman Yurdu arasında oynanan müsabakalar her zaman ilgi görmüştür. Bu mücadelede İdman Yurdu taraftarlarının sloganı "Şampiyonaya talibiz. İki-sıfır galibiz." iken, Gençlerbirliği taraftarları da "Siyah-beyaz renktir içimizdeki sevgi. Kara kartallar şahlanınca bulunmaz dengi." sloganını kullanmıştır.[1194] Gazeteci Feyzi Halıcı, İdman Yurdu-Gençlerbirliği rekabetini "Konya'da nesilleri heyecanlandıran tatlı bir rekabet." olarak nitelemiştir.[1195]

Balıkesir'de 1949 yılında kurulan ve kırmızı-beyaz renklere sahip olan Karagücü de Konya'nın önemli spor kulüplerinden olmuştur.[1196] İlçelerde ise Ilgın Gençlerbirliği Kulübü, Ermenek Çağlayan Kulübü, Çumra Baraj Kulübü, Kadınhanıspor, Sarayönü Gençlikspor, Konuklar Teknik Ziraat Okulu Spor, Gözlü Devlet Üretme Çiftliği Spor, Altınova Devlet Üretme Çiftliği Spor gibi kulüpler bulunmaktadır.[1197]

1191 **Yeni Meram**, 31 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 13 Aralık 1955; **Yeni Konya**, 11 Mayıs 1956.

1192 Şekerspor, Konya Şeker Fabrikası bünyesinde 1955'te kurulmuştur. **Yeni Meram**, 30 Mart 1955; Et Balık Spor, Konya Kombinası bünyesinde 1956'da kurulmuştur. **Yeni Konya**, 19 Mart 1956.

1193 Nail Bülbül, "Geçmişten Günümüze Konya'da Futbol", **Konya Kitabı XI**, Damla Ofset, Konya 2008, s. 263.

1194 Kenan Sevinç, "Lik Maçları Başlarken", **Yeni Meram**, 25 Eylül 1955, s. 3; **Yeni Konya**, 17 Ekim 1959.

1195 F. Halıcı, "İdman Yurdu-G. Birliği Dostluğu", **Yeni Konya**, 16 Kasım 1957, s. 2.

1196 Sevinç, "Lik Maçlarında Takımlarımız", **Yeni Meram**, 10 Ekim 1955, s. 3.

1197 **Yeni Konya**, 4 Kasım 1950; **Yeni Meram**, 21 Nisan 1955; **Yeni Meram**, 20 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 20 Temmuz 1955.

DP döneminde Konya'daki kulüpler futbolun yanında güreş, atletizm, boks ve bisiklet gibi branşlarda da faaliyet göstermiştir. Ancak spor deyince ilk akla gelen ve tribünleri tamamıyla dolduran futbol olmuştur. Konya'da 1930'lu yıllarda futbol maçları saha içinde ve tribünlerde yaşanan kavgalar nedeniyle sık sık yarıda kesilmek zorunda kalmıştır. 1950'li yılların başlarında da devam eden bu durum ülke genelinde spor kültürünün yeterince gelişmediğinin bir göstergesidir.[1198]

9.1. Branşlar

9.1.1. Futbol

DP döneminde Konya'da kulüpler arası futbol ligi düzenlenmiş; bunun yanında turnuvalar, dostluk, hazırlık ve yardım amaçlı maçlar da yapılmıştır. 19 Mayıs Stadı'nda oynanan lig maçlarında şampiyon olan futbol takımı, Türkiye amatör grup birinciliklerinde Konya'yı temsil etmiştir.[1199]

Dostluk ve hazırlık maçları ile turnuvalar, şehir futbol kulüplerinin yanında diğer illerden gelen kulüplerle de düzenlenmiştir. Konya'ya daha çok Ankara Gençlerbirliği, Ankara Hilal Spor, Eskişehir Demirspor, Mersin İdman Yurdu, Ankara Hacettepe Spor, Eskişehir Havagücü gibi komşu illerin futbol takımları gelmiştir.[1200] Yardım amaçlı karşılaşmalar ise ülke genelindeki afetzedeler yararına düzenlenmiştir.[1201]

Konya'da 1950-1951 futbol ligi başlamadan önce haziran ayında Türkiye ordu futbol birincilikleri yapılmıştır. Konya Karagücü, Akşehir Karagücü, Ankara Zırhlı Tugay, İzmir Karagücü ve İskenderun Karagücü kulüplerinin katıldığı şampiyonada İzmir Karagücü şampiyon olmuştur.[1202]

1950-1951 sezonunda İdman Yurdu, Gençlerbirliği, Karagücü, Sümerspor, Selçukspor, Stadspor ve Sarayönü Gençler olmak üzere 7 takım mücadele etmiştir[1203]. İki devre hâlinde devam eden ligde, 2 puanlı sistem uygulanmıştır.

1198 Kişmir, "Futbol", **Yeni Konya**, 14 Aralık 1950, s. 2; Önal Vasıf Öztaş, "Sporumuz", **Yeni Konya**, 2 Eylül 1956, s. 2.

1199 **Yeni Konya**, 29 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 2 Haziran 1953; **Öz Demokrat Konya**, 20 Temmuz 1959.

1200 **Yeni Konya**, 12 Kasım 1950; **Babalık**, 17 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 31 Ocak 1955; **Cumhuriyet**, 4 Nisan1955.

1201 Gerze felaketzedeleri yararına İdman Yurdu ile Gençlerbirliği, Karagücü ile Yolspor arasında müsabaka yapılması kararlaştırılmıştır. **Yeni Konya**, 3 Mart 1956.

1202 **Selçuk**, 2 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 2 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 6 Haziran 1950.

1203 **Yeni Konya**, 16 Eylül 1950; **Yeni Konya**, 2 Ekim 1950.

1950-1951 sezonunda 4 müsabaka yarıda kalırken 3'ü hiç oynanmamıştır. Sonucu merakla beklenen maçlardan olan İdman Yurdu ile Sümerspor arasındaki mücadele maçın 12. dakikasında Sümerspor'un sahadan çekilmesiyle yarıda kalmıştır. Ayrıca sezon devam ederken Ereğlispor ile Gençlerbirliği ligden çekilmiştir. Bu nedenle bir çıkmaza sürüklenen Konya futbolunda taraftarların maçlara ilgisi günden güne azalmıştır.[1204]

Lig sonunda İdman Yurdu, namağlup olarak üst üste ikinci kez şampiyonluğa ulaşmıştır. Aynı zamanda yediği 2 golle ligin en az gol yiyen ve attığı 43 golle ligin en fazla gol atan takımı da olmuştur. Sonuçta İdman Yurdu, grup birinciliği maçlarına katılmış ancak İskenderun Karagücü ile yapılan maçta sahadan çekildiği için şampiyonadan elenmiştir. Sezon içinde Konya Karagücü, Selçukspor'u 7-1 mağlup ederek Belediye kupasını da kazanmıştır.[1205]

1951-1952 futbol sezonu 29 Eylül 1951'de başlamıştır. Ligde Karagücü, Meramspor, İdman Yurdu, Stadspor, Gençlerbirliği ve Selçukspor kulüpleri mücadele etmiştir. Bir önceki sezonda ligde bulunan Sümerspor, maddi imkânsızlıklar nedeniyle lige katılamamıştır. Sezona İdman Yurdu, Karagücü ve Gençlerbirliği şampiyonluğun en güçlü adayları olarak girmiştir.[1206]

1951-1952 sezonunda dikkat çekici olaylardan ilki, ezeli rakipler İdman Yurdu ile Gençlerbirliği mücadelesinin Ankara bölgesi millî hakemlerinden Refik Güven tarafından yönetilmesidir. Mücadele 1-1 devam ederken Gençlerbirliği'nden bir oyuncunun hakeme itiraz ederek dışarı çıkmaması üzerine bitime 16 dakika kala maç tatil edilmiş ve iki takım arasındaki mücadele bir kez daha yarıda kalmıştır.[1207] Bir diğer olay ise Stadspor'un İdman Yurdu maçında sahayı terk etmesi ve Gençlerbirliği maçına çıkmamasıdır. Neticede sezon İdman Yurdu'nun şampiyonluğuyla tamamlamıştır.[1208] Ayrıca Cumhuriyetin 29. yılı şerefine düzenlenen Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı kupasını da İdman Yurdu kazanmıştır.[1209]

1952-1953 futbol sezonu Karagücü, Sümerspor, Gençlerbirliği, İdman Yurdu, Stadspor, Konyaspor ve Selçukspor kulüpleri arasındaki karşılaşmalara

---

1204 **Yeni Konya**, 14 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 1 Şubat 1951; Hayri Ergene, "İdman Yurdu A ve B Takımları Şampiyon", **Yeni Konya**, 13 Şubat 1951, s. 1-3.

1205 **Yeni Konya**, 13 Şubat 1951; **Yeni Konya**, 15 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 31 Aralık 1951.

1206 **Yeni Meram**, 22 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 27 Eylül 1951.

1207 **Yeni Meram**, 4 Şubat 1952.

1208 **Yeni Meram**, 10 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 2 Mart 1952; **Yeni Konya**, 21 Nisan 1952.

1209 **Yeni Meram**, 1 Kasım 1952.

sahne oldu. İlk devreyi 6 maçta kalesinde sadece 1 gol gören Karagücü, namağlup olarak lider tamamladı. Selçukspor, Karagücü maçında sahayı terk ederek hükmen mağlup oldu. Nihayet lig, Karagücü'nün şampiyonluğu ile sona erdi. Ancak Sümerspor, Karagücü'nün 3 oyuncusuna itiraz etti. Dolayısıyla şampiyon takım belirlenemedi. Bunun üzerine Konya Lig Tertip Komitesi sorunu Ankara'ya havale etti. Burada Ereğli Sümerspor, lig şampiyonu olarak ilan edildi.[1210]

1952-1953 sezonu Türkiye amatör futbol şampiyonası grup birincilikleri karşılaşmaları Konya'da yapıldı ve TFF üyesi Halid Denli Konya'ya geldi. Eleme usulüne göre yapılan grup birinciliklerinde Ankara, Eskişehir, Kütahya ve Konya lig şampiyonları mücadele etti. Sümerspor'un pek varlık gösteremediği müsabakalar sonucunda Ankara Havagücü şampiyon oldu.[1211]

Sezonun en önemli olaylarından biri Fenerbahçe genç takımının 19 Eylül 1952'de Konya'ya gelmesidir. Fenerbahçe, İdman Yurdu'nu 3-1 ve 4-0'lık skorlarla mağlup etmiştir. Ankara Gençlerbirliği de Konya Gençlerbirliği'ne 2-0 üstünlük sağlamıştır.[1212] Bir diğer önemli gelişme ise İkinci Ordu futbol şampiyonasının Konya'da yapılmasıdır. Şampiyonaya Ankara Karagücü ile Bursa, Balıkesir, Manisa, İzmir, Konya, Mersin, İskenderun, Kayseri ve Samsun Karagücü takımları katılmıştır. Ankara Karagücü finalde Mersin Karagücü'nü 10-3 yenerek şampiyon olmuştur. Ayrıca depremzedeler yararına Konyaspor, Stadspor, İdman Yurdu, Gençlerbirliği, Ankara Mamak Gücü ve Konya Karagücü arasında yapılan maçlar sonucunda 300 TL tutarında hasılat elde edilmiştir.[1213]

1953-1954 sezonu 19 Mayıs Stadı'nda düzenlenen törenle açılmıştır. Ligde Sümerspor, Karagücü, Gençlerbirliği, İdman Yurdu, Stadspor, Konyaspor, Selçukspor, Akşehir Karagücü, Yolspor ve İstasyon Birlik olmak üzere 10 takım şampiyonluk için yarışmıştır. 2 puanlı sistemin uygulandığı ligde müsabakalar hem iç hem de dış sahada oynanmıştır.[1214]

Sezonda İstasyon Birlik-Konyaspor, Gençlerbirliği-Stadspor ve Selçukspor-Karagücü maçları sahanın nizami olmaması nedeniyle tehir edilmiştir. Kış

1210 **Yeni Meram**, 20 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 16 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 9 Mayıs 1953.

1211 Lig şampiyonları Ankara Havagücü, Eskişehir Demirspor, Kütahya Gençlerbirliği ve Ereğli Sümerspor'dur. **Yeni Meram**, 9 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 12 Mayıs 1953.

1212 **Yeni Meram**, 22 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 15 Aralık 1952.

1213 **Yeni Meram**, 31 Mart 1953; **Yeni Meram**, 21 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 26 Mayıs 1953.

1214 **Yeni Meram**, 7 Kasım 1953; M. Şevket Evin, "Lig Maçlarına Başlanırken", **Yeni Meram**, 8 Kasım 1953, s. 2.

mevsimi çok sert geçtiğinden liglere 1 aydan fazla ara verilmiştir.[1215] Ligin ikinci devresinde takımlar puan durumlarına göre A ve B gruplarına ayrılmıştır. A grubunu puan cetvelinde üst sıralarda olan Akşehir Karagücü, Yolspor, İdman Yurdu, Sümerspor, Gençlerbirliği ve Konya Karagücü oluşturmuştur. B grubunda ise alt sıralardaki Selçukspor, İstasyon Birlik Spor, Stadspor ve Konyaspor yer almıştır. Sezon sonunda şampiyonluk ipini Karagücü göğüslemiştir. Bu sezonda Konya'da kaliteli sporcu yetiştirmek amacıyla Galatasaray Antrenörü Musa Sezer, Konya Bölge Antrenörlüğüne getirilmiştir.[1216]

Antrenör Musa Sezen'e göre Konya'da futbol, takım oyunundan ziyade bireysel oynandığı için modern anlayıştan uzaktır ve bu nedenle de ulusal başarılara ulaşılamamaktadır. Spor kulüp başkanlarının 1954 yılındaki ortak kanısı da eski dönemlere göre Konya'da futbol kalitesinin düştüğü yönündedir. Buna karşın Konya futbolunu 1952'ye göre daha ilerlemiş olarak gördüğünü söyleyen İstanbul hakemlerinden Fahir Tezcan ise Karagücü, İdman Yurdu ve Ereğli Sümerspor gibi takımların modern futbol oynamaya çalıştıklarını ve rakiplerine göre ileri seviyede olduklarını belirtmiştir.[1217]

1954-1955 spor mevsimi ve sezonu 19 Eylül 1954'te törenle başladı. Diğer sezonlardan farklı olarak 2 kümeden oluşan ligde ilk küme 6, ikinci küme ise 4 takımdan oluştu. Birinci kümede İdman Yurdu, Gençlerbirliği, Karagücü, Sümerspor, Yolspor, Stadspor yer aldı. İkinci küme ise Selçukspor, İstasyon Birlik, Konyaspor ve Sarayönüspor'dan oluştu. Açılış maçında Karagücü Sümerspor'u 4-1 mağlup etti. Sezon sonunda ikinci küme şampiyonu Selçukspor birinci kümeye yükseldi.[1218]

Karagücü 1954-1955 sezonunu 8 galibiyet, 1 mağlubiyet ve 1 beraberlikle noktalayarak şampiyon olmayı başardı. Birinci kümede hiç galibiyet alamayan ve son sırada yer alan Stadspor küme düştü. Konya şampiyonu Karagücü aynı zamanda Balıkesir Karagücü'nü 4-1 yenerek İkinci Ordu şampiyonu oldu. Konya'da yapılan beşinci grup bölgeler arası lig şampiyonluğunda ise Karagücü 3 maçta topladığı 4 puan ile ikinci sırada yer aldı.[1219] Zafer Bayramı nedeniyle düzenlenen turnuvada zafer kupasını müzesine götüren yine Karagücü oldu.[1220]

1215 **Yeni Meram**, 24 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 9 Mart 1954.

1216 **Yeni Meram**, 27 Mart 1954; **Yeni Meram**, 31 Mart 1954; **Yeni Meram**, 20 Nisan 1954.

1217 **Yeni Konya**, 21 Eylül 1954; Fahir Tezcan, "Konya Futbolu", **Yeni Konya**, 30 Eylül 1954, s. 2.

1218 **Cumhuriyet**, 20 Eylül 1954; **Yeni Konya**, 21 Eylül 1954; İhsan Dönder, "Lig Maçlarının Birinci Devresi Biterken", **Yeni Konya**, 18 Kasım 1954, s. 2; **Cumhuriyet**, 3 Ocak 1955.

1219 **Yeni Meram**, 26 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 25 Nisan 1955; **Yeni Meram**, 27 Mayıs 1955.

1220 **Yeni Konya**, 13 Eylül 1955.

Konya futbolu için 1955 yılı ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü ilk kez yabancı bir takım Konya'ya futbol oynamaya gelmiştir. Kamuoyunda Avusturya Graz futbol takımına karşı nasıl bir kadro ile mücadele edileceği heyecanla tartışılmıştır. Gazeteci Balkız'a göre bu olay Konya'nın spor tarihine altın harflerle yazılacaktır. Sonuçta Graz, İdman Yurdu'nu 3-1 yenerken Konya karması ile 2-2 berabere kalmıştır. Bu maçlardan 5.047 TL gibi rekor düzeyde hasılat elde edilmiştir.[1221]

1955-1956 futbol mevsimi 18 Eylül 1955'te törenle başlamış ve sporcular Atatürk Anıtı'na çelenk koyarak geçit resmi yapmıştır. Birinci kümede Selçukspor, Sümerspor, Yolspor, Gençlerbirliği, Karagücü ve İdman Yurdu yer alırken ikinci kümeyi Stadspor, Şekerspor, İstasyon Birlik, Konyaspor ve Sarayönüspor oluşturmuştur. Sezon başında Karagücü, İdman Yurdu ve Yolspor şampiyonluğun favorileri olarak gösterilmiştir. Ligin sonunda Yolspor lig şampiyonluğuna ulaşarak amatör grup birinciliği için Eskişehir Demirspor ile karşılaşmaya hak kazanmıştır.[1222]

Konya'da 1956 yılı futbol organizasyonları yönünden zengin geçmiştir. İlk olarak Konya, Kayseri, Ankara ve Eskişehir genç takımları grup maçları Konya'da düzenlenmiştir. Futbol Federasyonu tarafından düzenlenen grup maçlarında takımlar, Dünya Junior takımları şampiyonası için mücadele edecektir. Karşılaşmalarda Eskişehir ve Ankara takımlarının üstün futbolları görülürken Konya genç takımı da beklentileri karşılamıştır.[1223]

Şampiyonanın ardından Eskişehir Demirspor, Ankara Hilal Spor, Konya Şekerspor ve Konya Gençlerbirliği takımları arasında düzenlenen dörtlü turnuvayı Eskişehir Demirspor kazanmıştır. İkinci Ordu futbol şampiyonası da 1956 yılında Konya'da düzenlenmiş ve şampiyonluğa Ankara Muhafız Spor ulaşmıştır.[1224] Ardından düzenlenen ordular arası futbol turnuvasında ise Konya Karagücü ile Eskişehir Karagücü 1-1 berabere kalmış ve iki takım da birinci ilan edilmiştir. Ancak Konya Karagücü bir jest yaparak kupayı Eskişehir Karagücü'ne bırakmıştır. Aynı yıl Belçika futbol takımlarından Charleroi de Konya'ya gelmiştir. İlk maçını Şekerspor ile yapan Charleroi karşılaşmadan 3-0 galip ayrılmıştır. İkinci maç ise Şekerspor Türkiye karmasının 1-0 üstünlüğü ile sona ermiştir.[1225]

1221 **Yeni Meram**, 24 Aralık 1954; Balkız, "Avusturya Futbol Takımının Gelişi Münasebetiyle", **Yeni Meram**, 5 Ocak 1955, s. 2; **Yeni Konya**, 9 Ocak 1955; **Cumhuriyet**, 10 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 12 Ocak 1955.

1222 **Yeni Meram**, 21 Ağustos 1955; **Yeni Meram**, 15 Eylül 1955; **Yeni Konya**, 6 Mayıs 1956.

1223 **Yeni Meram**, 16 Aralık 1955; **Yeni Konya**, 10 Ocak 1956.

1224 **Yeni Konya**, 17 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 15 Mayıs 1956.

1225 **Yeni Konya**, 29 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 16 Haziran 1956; **Cumhuriyet**, 18 Haziran 1956; **Yeni Konya**, 19 Haziran 1956.

Yolspor, Karagücü, İdman Yurdu, Gençlerbirliği, Selçukspor, Şekerspor, Stadspor, Sümerspor ve İstasyonspor'un birinci kümede yer aldığı 1956-1957 sezonu, 7 Eylül 1956'da başlamıştır. Oldukça heyecanlı geçen şampiyonluk yarışında son haftaya girilirken Karagücü ile Gençlerbirliği yirmi altışar puan toplamıştır. Lig şampiyonunu belirleyecek son hafta maçlarında Karagücü, İdman Yurdu'nu 2-0 mağlup etmiştir. Bu maçı Ankara bölgesinden bir hakem yönetmiştir. Şampiyonu belirleyecek diğer mücadele namağlup Gençlerbirliği'nin, Stadspor önünde 6-0 öndeyken Stadspor'un 8 oyuncusunun kırkıncı dakikada sahayı terk etmesi üzerine yarıda kalmıştır. Dolayısıyla lig bitmiş ancak şampiyon, şike şaibeleri nedeniyle belirlenememiştir. Konya Lig Tertip Heyeti 28 puan ve gol averajıyla Karagücü'nün şampiyonluğuna karar vermiştir. Gençlerbirliği buna itiraz etse de sonuç değişmemiştir. Haziran ayında Karagücü, Hatay'da düzenlenen bölgeler arası amatör futbol birinciliğinde şampiyon olmuş ve küme birinciliklerine katılmaya hak kazanmıştır.[1226]

Konya, 1957 yılı Türkiye amatör futbol grup maçlarına da ev sahipliği yapmıştır. Şampiyonada Konya Karagücü, Kütahya Linyitspor, Ankara Muhafızgücü ve Kayseri Havagücü takımları mücadele etmiştir. Ankara Muhafızgücü şampiyonluğa ulaşırken Konya Karagücü ancak dördüncü olabilmiştir.[1227] Bunun yanında İzmir, Antep, Hatay ve Ankara takımlarının mücadele ettiği 1957 yılı genç takımlar küme birinciliği de Konya'da düzenlenmiştir. Aynı yıl şehre İsveç'in JGIK Stockholm futbol takımı gelerek Gençlerbirliği ile hazırlık maçı yapmıştır. Maç Gençlerbirliği'nin 1-0'lık üstünlüğüyle sonuçlanmıştır. Ayrıca Fethiye depremzedeleri yararına İdman Yurdu, Şekerspor, Gençlerbirliği ve Yolspor arasında valilik kupası düzenlenmiştir.[1228]

Konya'da 1957-1958 sezonu 22 Eylül 1957'de başlamıştır. Birinci kümede Zaferspor, Stadspor, Karagücü, Sümerspor, Yolspor, Gençlerbirliği, İdman Yurdu ve Şekerspor yer almıştır. Şampiyonluğun en güçlü adayları Gençlerbirliği ile Karagücü 22 Aralık 1957 tarihinde karşılaşmıştır. Karagücü'nü 3-1 mağlup eden Gençlerbirliği şampiyonluk yolundaki en büyük engeli aşmıştır.[1229] Nitekim 14 hafta sonunda şampiyonluğa namağlup olarak ulaşan Gençlerbirliği, amatör grup birinciliklerinde Konya'yı temsil etme hakkını kazanmıştır.[1230]

1226 **Yeni Konya**, 7 Eylül 1956; **Yeni Meram**, 2 Nisan 1957; **Yeni Konya**, 16 Haziran 1957.

1227 **Cumhuriyet**, 24 Haziran 1957; **Yeni Meram**, 24 Haziran 1957.

1228 **Yeni Konya**, 2 Mart 1957; **Cumhuriyet**, 4 Mart 1957; **Yeni Konya**, 24 Nisan 1957; **Yeni Meram**, 23 Mayıs 1957.

1229 **Yeni Konya**, 6 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 23 Aralık 1957.

1230 F. Halıcı, "Lig Şampiyonu Gençlerbirliği", **Yeni Konya**, 31 Ocak 1958, s. 2.

TFF tarafından 1958 yılında düzenlenen amatör futbol şampiyonasında 46 bölge şampiyonu 15 grupta mücadele etmiştir. Sekizinci grupta yer alan Gençlerbirliği, Nevşehir ve Kayseri şampiyonları ile karşılaşarak grup birinciliğine uzanmıştır. Yarı finalde Kütahya Linyitspor, İzmir Havagücü ve Isparta Karagücü takımları ile Kütahya'da karşılaşan Gençlerbirliği grup aşamasında elenmiştir.[1231]

Türkiye Şekerspor kulüpleri turnuvası 1958 yılında Konya'da düzenlendi. Turnuvaya Konya Şekerspor, Turhal Şekerspor, Afyon Şekerspor ve doğu karması katıldı. Finalde Turhal Şekerspor'u 2-1 yenen Konya Şekerspor kupayı kazandı. 1957-1958 sezonu devam ederken Çanakkale Şehitler Abidesi'ne yardım amacıyla Çanakkale kupası da düzenlendi. Karagücü, İdman Yurdu, Gençlerbirliği ve Şekerspor'un katıldığı turnuvayı Karagücü kazandı.[1232]

1958-1959 sezonu 21 Eylül 1958'de başladı. Birinci küme Et Balık Spor, Zaferspor, Yolspor, Gençlerbirliği, Sümerspor, Karagücü, Şekerspor ve İdman Yurdu'ndan oluşuyordu. İkinci kümede ise İstasyonspor, Stadspor, Doğan Spor, Selçukspor, Meramspor, Toprakspor, Konyaspor ve Barajspor yer alıyordu. Sezonun en güçlü şampiyonluk adayları İdman Yurdu, Gençlerbirliği ve Karagücü kulüpleriydi. Sezonun flaş sonuçlarından biri ligin ikinci yarısında şampiyonluğu garantileyen İdman Yurdu'nun ezeli rakibi Gençlerbirliği'ni 3-2 mağlup etmesiydi.[1233]

Amatör futbol şampiyonası yedinci grupta Afyon ve Antalya şampiyonlarıyla karşılaşan İdman Yurdu, grubunu lider olarak tamamlayıp TFF finallerine gitmeye hak kazandı. 23-31 Mayıs 1959 tarihleri arasında düzenlenen finaller lig usulü oynandı ve ilk ikiye giren takımlar 1959-1960 millî lig maçlarına katılma hakkı elde etti. İdman Yurdu, yedinci grup şampiyonu olarak amatör küme şampiyonası için Aydın'a gitti. Ancak Uşak, Kütahya ve Aydın takımları ile karşılaşan İdman Yurdu, başarı gösteremeyerek elendi.[1234]

Dördüncü grup genç karma futbol maçları 6-8 Şubat 1959 tarihlerinde Konya'da yapıldı. Müsabakalarda Antalya, Burdur, İçel, Kayseri, Konya ve Niğde futbol takımları karşılaştı. Mor-sarı renk forma giyen Konya genç takımı yarı final

---

1231 **Yeni Konya**, 14 Nisan 1958; **Yeni Meram**, 11 Haziran 1958.

1232 **Yeni Konya**, 1 Mart 1958; **Yeni Konya**, 18 Mart 1958; **Yeni Meram**, 14 Nisan 1958.

1233 **Yeni Meram**, 21 Eylül 1958; **Öz Demokrat Konya**, 16 Şubat 1959; **Öz Demokrat Konya**, 23 Şubat 1959.

1234 İdman Yurdu grup maçlarında 3 galibiyet, 1 beraberlik almıştır. **Yeni Konya**, 1 Haziran 1959; İdman Yurdu grupta Kütahya Linyitspor, Uşak Şekerspor ve Aydın Esnafspor ile mücadele etmiştir. **Yeni Meram**, 5 Haziran 1959.

maçında Kayseri genç takımı ile 2-2 berabere kaldı. Beraberlik bozulmadığından finalisti belirleyen kurayı Konya genç takımı kaybetti.[1235] Bununla birlikte 1959 yılında İdman Yurdu, Gençlerbirliği, Şekerspor ve Karagücü takımları Konya Lisesindeki muhtaç öğrenciler yararına dörtlü bir futbol turnuvası düzenledi.[1236]

1959-1960 sezonu 20 Eylül 1959'da başladı. Birinci kümede Gençlerbirliği, Sümerspor, İdman Yurdu, Yolspor, Et Balık Spor, Stadspor, Şekerspor ve Karagücü kulüpleri yer aldı. İkinci küme Toprakspor, Selçukspor, Zaferspor, Konyaspor, Kültürspor, Doğanspor, İstasyonspor, Meramspor ve Barajspor'dan oluştu. Lig bitimine 2 hafta kala Şekerspor'u 2-1 mağlup eden İdman Yurdu şampiyonluğu garantiledi. Türkiye amatör küme gruplarında altıncı grupta mücadele eden İdman Yurdu, bu grubu da lider olarak bitirdi.[1237]

Konya'da 1959-1960 sezonu futbol adına oldukça zengindir. İlk olarak DP Gençlik Teşkilatının düzenlediği turnuvaya Gençlerbirliği, Karagücü, İdman Yurdu ve Şekerspor katılmıştır. Turnuvada Şekerspor şampiyon olmuştur. Ardından Ankara Hilal Spor, Adana İdman Yurdu ve Millî Lig takımlarından Altay Konya'ya gelmiştir. Altay, Gençlerbirliği ile 0-0 berabere kalırken İdman Yurdu'nu 5-2 mağlup etmiştir.[1238]

Galatasaray futbol takımının Şekerspor'un davetlisi olarak Konya'ya gelmesi 1959 yılının en önemli spor olaylarından biri olmuştur. Kamuoyunun büyük bir heyecanla beklediği Galatasaray, ilk maçını Şekerspor'la oynamıştır. Galatasaray futbol takımı Konya'ya ilk kez, 1932'de gelmiştir. Misafir takımın kadrosunu Turgay, Saim, İsmail, Coşkun, Ergun, Ahmet, Mustafa, Suat, Metin, Erol ve Mete oluşturmuştur. Tribünlerin tamamen dolduğu müsabakada yedek ağırlıklı kadrosuyla Galatasaray, Şekerspor'u 7-2 mağlup ederken Konya karmasını da 2-0 yenmiştir. Aynı yıl Şekerspor'un davetlisi olarak Konya'ya gelen Kıbrıs Türk Gücü, Şekerspor'la 3-3 berabere kalırken Gençlerbirliği'ne 3-1 üstünlük sağlamıştır.[1239]

1235 **Yeni Konya**, 8 Şubat 1959; Burdur genç takımını 2-0 yenen Konya genç takımı turnuvayı 3. olarak tamamlamıştır. **Öz Demokrat Konya**, 9 Şubat 1959.

1236 **Öz Demokrat Konya**, 30 Mart 1959.

1237 **Yeni Konya**, 19 Eylül 1959; **Öz Demokrat Konya**, 20 Eylül 1959; **Öz Demokrat Konya**, 23 Şubat 1960; **Yeni Konya**, 13 Mayıs 1960.

1238 **Cumhuriyet**, 16 Ağustos 1959; **Öz Demokrat Konya**, 31 Ağustos 1959; **Yeni Konya**, 3 Eylül 1959; **Öz Demokrat Konya**, 14 Eylül 1959.

1239 **Yeni Konya**, 31 Ekim 1959; **Milliyet**, 1 Kasım 1959; **Öz Demokrat Konya**, 1 Kasım 1959; **Yeni Konya**, 2 Kasım 1959; **Öz Demokrat Konya**, 14 Aralık 1959.

1959-1960 sezonu sürerken Adana, Kastamonu, Yozgat, Mersin, Afyon ve Kayseri genç takımları, grup maçları için Konya'ya gelmiştir. Burada yapılacak maçlar 5 grup içerisinde en zorlu olanıdır. Çünkü bir önceki yılın Türkiye şampiyonu Adana ve grup birincisi Kayseri bu grupta yer almaktadır. Ancak zorlu müsabakalar sonunda Konya genç takımı gruplarda birinci olarak Türkiye şampiyonasına katılma hakkı elde etmeyi başarmıştır.[1240] Konya'da düzenlenen şampiyonada İstanbul, Ankara, İzmir, Trabzon, Aydın, Kocaeli, Sivas ve Konya genç takımları mücadele etmiştir. 5 gün süren karşılaşmalar sonucunda İstanbul genç takımı şampiyon olurken Konya genç takımı altıncı olabilmiştir.[1241]

Millî Ligin terfi maçları için 1960 yılında Adalet, Beykoz, Gençlerbirliği ve Hacettepe Konya'ya gelmiştir. Aynı yıl Şekerspor futbol grup karşılaşmaları da Konya'da yapılmıştır. Konya Şeker, Amasya Şeker, Adapazarı Şeker ve Elâzığ Şeker'in katıldığı turnuvada Konya Şekerspor şampiyon olmuştur.[1242]

9.1.2. Güreş

Konya'da 1950'li yıllarda futbol kadar olmasa da halkın ilgi gösterdiği spor branşlarından biri de güreştir. Bu dönemde güreşi sevdirmek ve bu spora ilgiyi artırmak için kurulan Güreş İhtisas Kulübünün fahri başkanlığına Belediye Başkanı Rüştü Özal, kulüp başkanlığına ise Adil Karaağaç seçilmiştir.[1243]

DP iktidarında Konya'da serbest güreş bölge birincilikleri düzenlenmiştir. 1951 yılında yapılan birinciliklerde Asım İnce, Refik Mert, Mustafa Güdekler, Yusuf Yöreli, Hasan Eyican ve Ahmet Gönal şampiyonluğa ulaşmışlardır.[1244] Yine bu dönemde kulüpler arası güreş yarışmaları ve bölge teşvik kupası müsabakaları da tertip edilmiştir. 1960 yılındaki kupa karşılaşmalarına 26 güreşçi katılmış ve 50 sporsever bu müsabakaları 20 TL ödeyerek izlemiştir.[1245]

Ankara ve Konya bölge güreşçileri arasında 17-18 Mart 1951 tarihlerinde grekoromen güneş turnuvası düzenlenmiştir. Turnuvaya dünya şampiyonlarından Yaşar Doğu, Adil Candemir ve Tevfik Yüce katılmıştır. Bu nedenle güreşler

---

1240 **Öz Demokrat Konya**, 2 Aralık 1959; **Öz Demokrat Konya**, 7 Aralık 1959.

1241 **Milliyet**, 3 Şubat 1960; **Yeni Meram**, 8 Şubat 1960.

1242 **Milliyet**, 7 Mayıs 1960; **Öz Demokrat Konya**, 8 Mayıs 1960; **Yeni Konya**, 13 Mayıs 1960.

1243 1950 yılında Konya Halkevi salonunda haftada üç gün güreş antrenmanları yapılmaktadır. **Yeni Konya**, 1 Ağustos 1950; **Yeni Meram**, 14 Ağustos 1953.

1244 Müsabakalar Konya Halkevi salonunda yapılmıştır. **Öğüt**, 6 Mart 1951.

1245 1958 yılı kulüpler arası güreş müsabakalarında Şekerspor şampiyon olmuştur. **Yeni Konya**, 25 Mart 1958; **Yeni Konya**, 20 Ocak 1960; **Yeni Konya**, 10 Mayıs 1960.

büyük bir ilgiyle izlenmiştir.[1246] Bu dönemde Konya güreş takımı diğer illerin takımlarıyla hazırlık maçları da yapmıştır. 1950 yılında Hatay takımını 5-1 mağlup eden Konyalı güreşçiler, 1957 yılında Kayseri güreş takımına 7-1 üstünlük kurmuştur. 1958'de ise Denizli takımı, Konya'yı 6-2 mağlup etmeyi başarmıştır.[1247]

Konyalı güreşçiler sadece Türklerle değil farklı ülkelerden gelen sporcularla da karşılaşmıştır. Örneğin 1957'de İstanbul'daki dünya güreş şampiyonasından sonra Japonya takımı Konya'ya gelmiştir. Yapılan müsabaka sonucunda Konya güreş takımı Japon takımına karşı 5-2 üstünlük sağlamıştır. 1959 yılında ise Alman Grünkronz takımı Ereğli ilçesine gelmiş ve Ereğli Sümerspor güreş takımına 6-1 mağlup olmuşlardır. Müsabakaları izlemek için Konya'dan kalabalık bir grup Ereğli'ye gitmiştir.[1248]

DP iktidarıyla birlikte artan spor organizasyonları güreşte de kendisini göstermiştir. Millî Takım için serbest güreş seçmeleri 1954'te Adana, İçel, Maraş, Malatya ve Konya bölgelerinde yapılmıştır. Konya'daki müsabakalar Vali Kemal Hadımlı ile Güreş Federasyonu Başkanı Vehbi Emre tarafından da takip edilmiştir. Şeker fabrikaları güreş şampiyonası ise 11 Kasım 1958'de yapılmıştır.[1249]

Güreş organizasyonları içinde tarihî Kırkpınar'a benzer bir organizasyonun 1959'da Konya'da düzenlenmesi şehir için önemliydi. 27-28 Haziran 1959 tarihlerinde yapılacak yağlı güreşler için ünlü pehlivanlar Konya'ya davet edildi. Hatta Konya'daki yağlı güreşler için Kırkpınar'ı geride bırakabilir yorumları yapıldı. Güreşleri izlemek isteyenler çevre il ve ilçelerden Konya'ya akın etti. Müsabakalarda İbrahim Karabacak, Ethem Yener, İzzet Yağcı finale kaldı. Başpehlivanlığı ise İbrahim Karabacak aldı.[1250] Meşhur davulcu Kastamonulu Karayılan'da güreşlerde davul çaldı.[1251]

1246 **Yeni Konya**, 19 Mart 1951.

1247 **Öğüt**, 1 Eylül 1950; **Yeni Konya**, 18 Mart 1957; **Yeni Meram**, 15 Eylül 1958.

1248 **Yeni Konya**, 11 Haziran 1957; Sümerspor'u dünya şampiyonlarından Nasuh Akar çalıştırmaktadır. **Öz Demokrat Konya**, 1 Eylül 1959.

1249 **Yeni Meram**, 19 Mart 1954; **Yeni Konya**, 11 Kasım 1958.

1250 **Yeni Konya**, 14 Haziran 1959; **Yeni Konya**, 23 Haziran 1959; **Yeni Meram**, 29 Haziran 1959.

1251 Dünya çapında ünü olan Karayılan, Amerika'da Misisipi'de bir fabrikanın açılışında davul çalmış, Avrupa ve Amerika'da çeşitli ödüller almıştır. **Yeni Konya**, 27 Haziran 1959.

9.1.3. Atletizm

DP döneminde 19 Mayıs Stadyumu'nda spor kulüpleri arasında bölge atletizm müsabakaları yapıldı. Atletizmde iddialı olan İdman Yurdu Kulübü 1951, 1955 ve 1957 yıllarında birinciliğe ulaştı. 1955 yılı kapanış müsabakalarında Şekerspor 5, Gençlerbirliği 4 ve Sümerspor 3 dalda birincilik aldı.[1252] 1957 yılında İdman Yurdu atleti Engin Öğütverici 100 m yarışında 11,2 saniye ile Konya rekorunu kırmayı başardı.[1253] 1958 yılı federasyon kupası atletizm yarışmalarında ise birinciliği Karagücü elde etti. Ayrıca 1957 ve 1958 yıllarında Gül Kupası atletizm müsabakaları da tertip edildi.[1254]

Konya'da 1950'li yıllarda spor ve atletizm bayramı etkinleri de düzenlendi. Bu bağlamda Türkiye kır koşu yarışmaları 30 Mart 1952'de yapıldı. 17 bölgeden 100'e yakın sporcunun yer aldığı turnuvaya tanınmış millî atletler katıldı. İstanbul bölgesinin 25 puanla birinci olduğu yarışları Vali, Belediye Başkanı ve kalabalık bir seyirci topluluğu izledi. Haradan başlayıp stadyumda biten 10.000 m koşu müsabakasını Ankara'dan Mustafa Özcan kazandı.[1255]

İdman Yurdu Kulübünün 1955 yılında düzenlediği spor bayramında Ankara'dan millî atletler yarışmıştır. Nuri Turan, diskte yeni bir Türkiye rekoru kırmıştır.[1256] 8-9 Ağustos 1959 tarihlerinde yapılan spor bayramına ise 7 bölgeden 175 millî atlet katılmıştır. 19 ilden 35 kadın ve 135 erkek atlet Türkiye birincilikleri için yarışmıştır. Yaklaşık 7.000 kişinin takip ettiği yarışlarda Eskişehir bölgesinden Sezer Serek 5.000 m yürüyüşte egale ettiği Türkiye rekorunu 10.000 m yürüyüşte kırmayı başarmıştır.[1257]

Konya'ya 1950-1960 yılları arasında yabancı atletler de gelmiştir. 1957'de ilk kez Türk atletleri ile İranlı atletler Konya'da yarışmıştır. Büyük ilgi gören müsabakaları Vali Keleşoğlu da izlemiştir. İstanbul ve Ankara'dan sonra 1959 yılında Konya'ya gelen İsveçli jimnastikçiler stadyumda yaptıkları gösteri ile büyük takdir toplamıştır. Vali Keleşoğlu, 40 atletten oluşan İsveçli ekibe Konya Şeker Fabrikasında bir öğle yemeği vermiştir.[1258]

1252 **Yeni Meram**, 4 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 30 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 11 Ekim 1955; **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1957.

1253 Eski rekor 11,3 saniye ile Mehmet Ortaere'e aitti. **Yeni Konya**, 9 Mayıs 1957.

1254 **Yeni Konya**, 25 Eylül 1957; **Yeni Meram**, 14 Eylül 1958; **Yeni Konya**, 22 Ekim 1958.

1255 **Yeni Meram**, 30 Mart 1952; **Yeni Meram**, 31 Mart 1952.

1256 **Yeni Meram**, 5 Temmuz 1955.

1257 **Cumhuriyet**, 10 Ağustos 1959; **Milliyet**, 10 Ağustos 1959; **Öz Demokrat Konya**, 10 Ağustos 1959; **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1959.

1258 **Yeni Konya**, 24 Haziran 1957; **Öz Demokrat Konya**, 4 Mayıs 1959; **Yeni Konya**, 4 Mayıs 1959.

9.1.4. Bisiklet

1950'li yıllarda veledrom olması nedeniyle Türkiye ve bölgeler arası bisiklet yarışları genellikle Konya'da yapılmıştır. 1950 yılı bölgeler arası bisiklet yarışmalarında 24 turluk ferdi yarışmasında Ankara bölgesinden Ahmed Sümbül birinci gelmiştir. İlk bisiklet pistinin Konya'da yapılması nedeniyle motosiklet şampiyonlarından Taceddin Baştürkmen, halkın yoğun ilgisi altında bir gösteri yapmıştır.[1259] 3 Haziran 1951 tarihinde Ankara, Konya ve Eskişehir bölgeleri arasında yapılan bisiklet müsabakaları da hayli ilgi toplamış ve halk veledroma hücum etmiştir. 200 m sprint yarışlarında Konya'dan Günay Turgul birinci gelirken pursuitte birinciliği Eskişehir takımı kazanmıştır. Ferdi yarışlarda ise Türkiye şampiyonu Ali Çetiner galip gelmiştir.[1260]

1952 yılında hem bölgeler arası hem de Türkiye bisiklet yarışları 19 Mayıs veledromunda yapılmıştır. Bölgeler arası yarışmaya Ankara, Eskişehir ve Seyhan bölgesinden 20'ye yakın bisiklet yarışçısı katılmıştır. Pursuit yarışlarında birinciliği Eskişehir bölgesi alırken Konya üçüncülükle yetinmiştir. Sürat yarışı ise olaylı geçmiştir. Ankara bölgesinden Enver Osmalı ile Konya bölgesinden Mustafa Yumak arasında geçen mücadeleyi az bir farkla Mustafa Yumak kazanmıştır. Ancak Ankaralı hakem Talat Tunçalp önce Enver Osmalı'yı galip ilan etmiştir. Seyircinin yoğun protestosu nedeniyle geri adım atan hakem bu kez de maçın berabere bittiğini ilan etmiştir.[1261]

Bölgeler arası yarışlardan sonra düzenlenen Türkiye bisiklet müsabakalarına Ankara, Adana, Eskişehir ve Konya bölgelerinden 35 yarışçı katılmıştır. Sürat ve pist mukavemet birinciliğini Konya'dan Saim Kıyıcı almıştır. Takım yarışlarında Eskişehir birinci, Konya ikinci olmuştur. Vali ve Beden Terbiyesi Bölge Başkanı Kemal Hadımlı, bisikletçiler şerefine Konak Lokantasında bir öğle yemeği ziyafeti vermiştir.[1262]

Türkiye birincilikleri için bisiklet seçme yarışları 1954 yılında yapılmıştır.[1263] 1955'te Bisiklet Federasyonu Kupası yarışlarının Eskişehir, Konya ve Ankara bölge müsabakaları Konya'da düzenlenmiştir. Takım sürat yarışı, pursuit ve yol yarışlarında Eskişehir bölgesi birinci olmuştur. Yarışlara halk yoğun ilgi

---

1259 **Cumhuriyet**, 29 Haziran 1950.

1260 **Yeni Konya**, 5 Haziran 1951.

1261 **Yeni Meram**, 21 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 22 Nisan 1952.

1262 **Cumhuriyet**, 20 Kasım 1952; **Yeni Meram**, 24 Kasım 1952.

1263 Seçmelerde, Saim Kıyıcı birinci olmuştur. **Yeni Meram**, 13 Mayıs 1954.

göstermiştir. Bu yarışların ardından düzenlenen Zafer Kupası'nda ise 90 km'lik bisiklet yarışını Enver Osmalı kazanmıştır.[1264]

Bisiklet sporu açısından 1955 yılının en önemli organizasyonu Türkiye bisiklet pist yarışlarıdır. Ankara, Eskişehir, İstanbul, Seyhan, Zonguldak ve Konya bisikletçilerinin yer aldığı yarışlar, o zamana kadar yapılanların en heyecanlısı olarak nitelendirilmiştir. Yarışlara 6 bölgeden toplam 38 bisiklet yarışçısı katılmış ve organizasyon büyük beğeni toplamıştır.[1265] Aynı yıl Şekerspor tarafından düzenlenen organizasyona ise Yugoslavya, Konya, Eskişehir ve Ankara'dan sporcular katılmıştır. Sürat, takım ve mukavemet yarışları Yugoslav bisiklet yarışçılarının üstünlüğü ile sonuçlanmıştır.[1266]

1956 yılı bölgeler arası bisiklet yarışlarında süratte Ankara, tur koşusunda ve takım koşusunda ise Konya bölgesi galip gelmiştir. Aynı yıl gerçekleşen Türkiye bisiklet pist birincilikleri Ankaralı bisikletçilerin üstünlüğüyle tamamlanmıştır.[1267] 1957'nin bisiklet seri yol yarışları Ankara yolunda 80-100 km mesafede düzenlenmiş ve mücadeleleri Kasım Şen kazanmıştır.[1268] 1958 yılında Konya, Ankara, Eskişehir ve Kütahya bisikletçilerinin katıldığı Konya kupasında Konya 30 puanla birinci, Ankara 15 puanla ikinci, Kütahya 13 puanla üçüncü ve Eskişehir 3 puanla dördüncü olmuştur.[1269] 1959 yılında yapılan 80 km'lik bölge kupası bisiklet yol yarışını ise Ahmet Yağcı kazanmıştır.[1270]

9.1.5. Diğer Spor Branşları

Konya'da boks, basketbol, voleybol ve tenis sporları 1950'li yıllarda futbol, bisiklet ve atletizmin gerisinde kaldı. Boks branşında kulüpler arası teşvik müsabakaları ve şampiyonalar düzenlendi. 1957 yılında ilk kez Türkiye askerî ve millî boks takım seçmeleri yapıldı. Seçmeler için 6 bölgeden 70 boksör Konya'ya geldi. Boks Federasyon Başkanı Hakkı Yücesoy boks sporuna olan ilgiden memnun kaldığını belirterek bundan sonraki süreçte Konya'da müsabakalar düzenleyeceklerini söyledi.[1271]

1264 **Yeni Meram**, 13 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 13 Eylül 1955.
1265 **Yeni Meram**, 18 Ekim 1955; **Milliyet**, 19 Ekim 1955.
1266 **Yeni Meram**, 29 Ekim 1955; **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1955; **Yeni Meram**, 31 Ekim 1955.
1267 **Yeni Konya**, 15 Mayıs 1956; **Cumhuriyet**, 17 Eylül 1956.
1268 **Yeni Meram**, 23 Nisan 1957; **Yeni Meram**, 29 Nisan 1957.
1269 **Cumhuriyet**, 9 Eylül 1958; **Yeni Meram**, 9 Eylül 1959.
1270 **Cumhuriyet**, 9 Eylül 1958; **Yeni Konya**, 14 Nisan 1959.
1271 **Yeni Konya**, 21 Nisan 1957; **Yeni Konya**, 25 Nisan 1957; **Yeni Konya**, 6 Aralık 1959.

DP iktidarında Konya'da diğer illerden gelen boksörlerle de maçlar düzenlendi. 1957'de Konya boks takımı İçel takımını 4-1 mağlup etti. 1959 yılında Beşiktaşlı boksörlerle Konya Gençlerbirliği boksörleri karşı karşıya geldi. İlk karşılaşmayı 4-3 Beşiktaş, rövanşı ise 5-2 Gençlerbirliği aldı.[1272]

Basketbolda 1950'li yıllarda il ve bölge birincilik müsabakaları ile bölge kupası teşvik maçları yapıldı. Konya'da basketbol takımları İdman Yurdu, İstasyon Birlik, Gençlerbirliği, Konyaspor, Yolspor ve Selçukspor'du. 1951 yılında Edirne, Afyon, Konya ve Kocaeli bölge birincileri ile Ankara ve İstanbul bölge ikincileri arasında yapılan turnuvayı Ankara Harp Okulu kazanarak Türkiye birinciliği müsabakalarına katılmaya hak kazandı.[1273] Bu dönemde voleybolda da bölge kupası ve bölge teşvik maçları yapıldı.[1274]

DP döneminde, tenis kortu bulunduğu için, Konya'da il tenis birincilikleri ve il kupası karşılaşmaları da düzenlendi. Ancak tenis sporuna ilgi oldukça düşük kaldı. Tenisi tanıtmak ve bu spora ilgiyi arttırmak için 1956'da bir tenis kulübü kuruldu.[1275] Aynı zamanda bu dönemde atıcılık, masa tenisi ve yüzme sporları da diğerleri kadar faal olmamakla birlikte Konya'da yerlerini aldı.[1276]

9.2. Tesisler

Tek Parti Dönemi'nde Konya'nın spor sitesi olan Kültür Park'ta 19 Mayıs Stadyumu, tenis kortu ve yüzme havuzu bulunuyordu. Ancak yüzme havuzu su sıkıntısı, tahliye ve bakım sorunları nedeniyle hizmet veremiyordu.[1277] DP iktidarında hem sportif faaliyetlerde artış görülmüş hem de yeni spor tesisleri inşa edilmiştir.

Konya'da bisiklet sporunun gelişmesine büyük katkı sağlayacak veledrom, DP'nin iktidara geldiği ilk günlerde hizmete girmiştir. 28 Haziran 1950'de sporseverlerin yoğun ilgisiyle gerçekleşen törene Beden Terbiyesi Genel Müdürü

1272 **Yeni Konya**, 10 Haziran 1957; **Öz Demokrat Konya**, 13 Temmuz 1959; **Öz Demokrat Konya**, 14 Temmuz 1959.

1273 **Yeni Konya**, 29 Mart 1951; **Yeni Meram**, 2 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 12 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 22 Ekim 1958; **Öz Demokrat Konya**, 8 Mayıs 1959.

1274 **Yeni Meram**, 6 Kasım 1955; **Yeni Meram**, 26 Kasım 1957.

1275 **Yeni Konya**, 28 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1951; F. Halıcı, "Tenise Dair", **Yeni Konya**, 24 Şubat 1957, s. 2.

1276 **Yeni Konya**, 16 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 14 Mart 1951; **Yeni Konya**, 10 Temmuz 1959.

1277 **Yeni Meram**, 20 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 20 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 13 Mayıs 1955.

Vildan Aşir Savaşır da katılmıştır. Genel Müdür, Türkiye'de eşi bulunmayan tesisin hayırlı olması temennisiyle veledromun açılışını yapmıştır. Bisikletle ilk turu Bisiklet Federasyonu Başkanı Hüsnü Naili atmıştır. Törenden sonra farklı illerden gelen bisikletçilerin katılımıyla yarışlar düzenlenmiştir.[1278]

19 Mayıs Stadyumu'nda tribün olmaması büyük eksiklikti. Bu nedenle spor müsabakaları, gösteriler ve törenler ayakta izleniyordu. Zorunluluk hâline gelen tribünün inşaatı 1952 yılında 368.474 TL keşif bedeli ile ihaleye çıkarıldı ve 5 Nisan 1953'te temeli atıldı. İnşaatın birinci kısmında güreş, boks salonları ile bisiklet kabinleri, duşlar, lojmanlar, depolar ve dinlenme salonları bulunmaktaydı. Tribünün Orta Anadolu'nun en modern tesisi olacağı iddia edilmekteydi.[1279] Nihayet 500.000 TL'ye mal olan kapalı tribün, yapılmasında büyük emeği olan Vali Hadımlı tarafından 19 Mayıs 1954'te açıldı. 5.000 kişi kapasiteye sahip modern beton tribün sayesinde çim futbol sahası ve veledromu bulunan 19 Mayıs Stadı'nın en büyük eksikliği giderilmiş oldu.[1280] Ayrıca kapalı spor salonunun inşasına da bu dönemde başlandı. 2.500 seyirci kapasiteli olacak salon; basketbol, voleybol, güreş ve masa tenisi müsabakalarına ev sahipliği yapacaktı.[1281]

DP iktidarından önce yapılan yüzme havuzu, hizmete açılamadığı için sürekli şikâyet konusu oluyordu. DP döneminde Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı tarafından 130.000 TL bedelle eksiklikleri giderilen yüzme havuzu, 5 Temmuz 1958'de Vali Keleşoğlu tarafından açıldı. Havuz 600 m^2 genişliğinde olup su sürekli devridaim yapıyordu. Yıllardır açılması beklenen yüzme havuzu çok büyük ilgi gördü ve özellikle gençler havuz için sıraya girdi. Havuz cuma günleri kadınlara tahsis edildi.[1282]

Sonuç olarak DP iktidarında Konya hem spor organizasyonları yönünden hem de spor tesisleri yönünden gelişme göstermiştir. Sporseverler en çok futbola ilgi göstermiştir. 1950'li yıllarda İdman Yurdu, Karagücü ve Gençlerbirliği kulüpleri ligin lokomotif takımları olmuştur. İdman Yurdu 4, Karagücü 3, Gençlerbirliği, Sümerspor ve Yolspor birer şampiyonluk kazanmıştır. Futbolu

1278 **Cumhuriyet**, 29 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 29 Haziran 1950; **Babalık**, 30 Haziran 1950; **Selçuk**, 30 Haziran 1950.

1279 **Yeni Meram**, 20 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 5 Nisan 1953; **Yeni Meram**, 8 Ağustos 1953.

1280 **Yeni Meram**, 20 Mayıs 1954.

1281 **Yeni Konya**, 20 Ağustos 1957; **Yeni Meram**, 29 Mayıs 1958.

1282 Havuzda 28 özel kabin ile 70 kişilik genel bir kabin bulunmaktadır. Havuza giriş ücreti 100 kuruş ile 150 kuruş arasında değişmektedir. **Yeni Konya**, 5 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 7 Temmuz 1958; **Cumhuriyet**, 11 Ağustos 1959.

atletizm, güreş ve bisiklet branşları izlemiştir. Tüm spor branşlarında gerek kulüpler arası gerekse bölgeler arası müsabakalar yapılmıştır. Yurt dışından gelen kulüplerle dostluk karşılaşmaları düzenlenmiştir. Bu dönemde Konya, düzenlediği organizasyonlara başarıyla ev sahipliği yapmıştır. Şehir kulüpleri ve sporcuları bu organizasyonlarda önemli başarılar elde etmiştir. Kulüpler, sosyal projelerde yer almış ve toplumsal olaylara duyarlılık göstermişlerdir. Şehirdeki spor müsabakalarına ilgi duyulmasında hem TV yayınlarının olmaması hem de eğlenceli vakit geçirme isteği etkili olmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KÜLTÜREL HAYAT

1. Sanat

DP programında ilim, teknik ve güzel sanatların süratle gelişmesi gerektiği vurgulanmıştır. Programa göre ülke genelinde kütüphaneler, müzeler, tiyatrolar ve konservatuarlar kurulmalı, millî ve insani kültür seviyesinin yükselmesini sağlayacak her türlü faaliyet desteklenmelidir.[1283]

1950'li yıllarda sanat adına olumlu adımlar atılarak devlet tiyatro ve operası desteklenmiş, yeni tiyatrolar ve konservatuarlar kurulmuş, Türk Kültür Ocakları ve Tatbikî Güzel Sanatlar Okulu açılmıştır. Devlet tiyatrolarının ülke genelinde gerçekleştirdiği turnelerle halkın sanatla bir araya getirilmesine çalışılmıştır. Ancak CHP iktidarında halkevlerinde düzenlenen ücretsiz konser, tiyatro ve sanatsal faaliyetler düşünüldüğünde bu dönemdeki faaliyetlerin daha cılız kaldığı söylenebilir. Neticede DP hükûmetleri kültür ve sanata, diğer alanlara harcadığı kadar zaman ayırmamıştır.[1284] Bu dönemde Konya'da sanat, parti programında belirtilen esaslar doğrultusunda gelişme göstermiştir.

1.1. Müzik

1950'li yıllarda Konya'ya önemli ses ve saz sanatçıları gelmiştir. Türk keman okulunun kurucusu ve viyolonist Prof. Necdet Remzi Atak Konya'da iki kez konser vermiştir. Atak'ın 1952 yılında verdiği ilk konser, basındaki ifadesiyle sanatı seven medeni bir topluluk tarafından hayranlıkla izlenmiştir. Konserde gözlemlediklerini köşesine taşıyan gazeteci Taçbaş, medeni hayatın gerekliliğini belirterek sadece bu konserde değil sinema, kahvehane ve diğer topluluk yerlerinde de aynı şekilde uygarca davranılması gerektiğini ifade etmiştir.[1285]

1283 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 27.

1284 Başak Katrancı Kasalı, "Menderes Dönemi Hükümet Programlarında Sanatın Yeri: 1950-1960 Arası Kısa Dönem Analiz", **Sanat Tarihi Dergisi**, C XXIV, S 2, Ekim 2015, s. 166, 170-171; **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 65.

1285 Sıraç Aydın Taçbaş, "Bir Konser Münasebeti İle", **Yeni Meram**, 1 Mart 1952, s. 2.

Atak, ikinci konserini 1958 yılında vermiş ve yine müzikseverleri büyülemeyi başarmıştır. Bu konseri 500'ü aşkın müziksever ilgiyle takip etmiştir.[1286]

Devlet konservatuarı sanatçıları 1953 yılında Kız Enstitüsünün yardıma muhtaç öğrenciler için düzenlediği yardım gecesinde sahneye çıkmıştır.[1287] Türkiye'nin en ünlü ses sanatçılarından birisi olan Hamiyet Yüceses, 1956 yılında Şahin Sinemasında bir konser vermiştir.[1288] Bir yıl sonra dönemin en ünlü ses sanatçılarından Zeki Müren, Mevlâna Müzesi ve eski eserleri ziyaret etmiştir.[1289] Gazeteciler Cemiyetinin 1958 yılında tertiplediği konserde Ankara Devlet Operası, Konya'da ilk kez sahne almıştır.[1290] 1959 yılında ise ünlü halk ozanı Âşık Veysel, Öğretmenler Derneğinde ve İpek Sinemasında birer konser vermiştir.[1291]

1950'li yıllarda Yasemin Esmergül, Suzan Güven, Lütfi Güneri, Menşure Tunay, Mualla Mukadder, Nermin Yakan, Saime Sinan, Nadire Erköse, Esma Engin, Nezihe Yılmaz, Ali Onşan, Nevin Demirdöğen, Ahmet Üstün, Zeki Duygulu, Nejdet Varol ve Kanuni İsmail Şençalar gibi İstanbul Radyosu ile Ankara Radyosunun ses ve saz sanatçıları da konserler vermişlerdir.[1292]

1.2. Sinema ve Tiyatro

1950'li yıllarda Konya'da Belediye Halk Sineması, İpek Sineması, Yeni Sinema, Şoray Sineması, Park Sineması, Şehir Sineması, Kitaplık Sineması, Şahin Sineması, Saray Sineması, Şafak Sineması, Zafer Yazlık Sineması, Selçuk Yazlık Sineması ve Zevk Yazlık Sineması bulunuyordu. Kitaplık Sinemasında özellikle öğrenci ve öğretmenlere yönelik öğretici filmler gösterime giriyordu.

1286 Atak, Konya'da verdiği röportajda "Maddiyat ve maneviyatımın büyük bir kısmını bıraktığım Konyadan bir vaat: 1970 e kadar ileri kemancılığı büyük Türk şehirlerine ulaştıracağız. Geri tarafını da yetiştirdiklerim yapsınlar. Vatan borcu cidden en güzel şekilde çalışmayla ödenir." demiştir. Cevat Çangatin, "Necdet Atak'la Bir Konuşma", **Yeni Konya**, 12 Nisan 1958, s. 3.

1287 **Yeni Meram**, 24 Şubat 1953.

1288 **Yeni Konya**, 7 Şubat 1956.

1289 Zeki Müren, Ankara'da Piyade Yedek Subay Okulunda eğitim görürken yarıyıl tatili nedeniyle Konya'ya gelmiştir. **Yeni Konya**, 3 Mart 1957.

1290 **Yeni Konya**, 8 Mayıs 1958.

1291 **Öz Demokrat Konya**, 11 Şubat 1959.

1292 **Öğüt**, 11 Eylül 1950; **Öğüt**, 4 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 6 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 6 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 11 Aralık 1951; **Yeni Meram**, 12 Temmuz 1952; **Yeni Konya**, 6 Ocak 1957.

Bu sinema Konya Kitaplığını Koruma Derneği tarafından işletilmekte olup öğrencilerden az bir giriş ücreti alınıyordu.[1293]

Konya'da 1916 yılında kurulan Gökalp Tiyatrosu, pek çok oyun sergiledi. Türk Ocağı gençleri tarafından kurulan tiyatroyu dönemin valisi Muammer Bey de destekledi.[1294] Ancak DP'nin iktidara geldiği dönemde şehirde bir tiyatro yoktu. Vatandaşlar İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerden turnelere çıkan özel veya devlet tiyatrolarını takip ediyordu. Bu turneler sayesinde şehir, tiyatro ihtiyacını bir nebze de olsa karşılıyordu. Oyunlar genellikle kapalı gişe olarak ilgiyle izleniyordu. Hükûmetin girişimleri sonucunda nihayet ülkenin ilk bölge tiyatrosu 1956 yılında Konya'da faaliyete geçti. Böylece Ankara Devlet Tiyatrosu her hafta sonu, aynı ay içinde Ankara'da oynamakta olan eserleri Konya'da temsil etti.[1295] Türkiye Devlet Tiyatroları 1957-1958 yılı tiyatro mevsimini Konya'da açtı.[1296]

DP döneminde Konya'ya Muammer Karaca Tiyatrosu[1297], Nuri Bora Tiyatrosu[1298], Rejisör Avni Dilligil'in refakatinde İzmir Şehir Tiyatrosu[1299], İstanbul Üniversitesi Gençlik Tiyatrosu[1300], Ankara Devlet Tiyatrosu[1301], İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrosu[1302], Aktar Nurettin Tuğ Tiyatro Topluluğu[1303],

---

1293 **Öğüt**, 13 Ocak 1951; **Babalık**, 12 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 1 Nisan 1952; **Yeni Konya**, 5 Şubat 1958; **Yeni Konya**, 13 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 4 Eylül 1958; **Öz Demokrat Konya**, 14 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 5 Nisan 1959; **Yeni Konya**, 1 Mart 1960.

1294 Afif Evren, "1916 Konyasında Fikir Hayatı Nasıldı?", **Yeni Meram**, 1 Mayıs 1954, s. 2.

1295 Kasalı, agm., s. 168; **Cumhuriyet**, 16 Eylül 1956; Suad Taşer, "Konyada Devlet Tiyatrosu", **Cumhuriyet**, 25 Eylül 1956, s. 5.

1296 **Yeni Konya**, 18 Eylül 1957.

1297 Şahin Sinemasında "Cibali Karakolu" oyununu oynayan Muammer Karaca Tiyatrosu her akşam 35 öğrencinin belediye vergisini karşılamıştır. **Yeni Meram**, 29 Kasım 1954.

1298 Halkevi salonunda "Silik Çehreler, Lale Devri, Saraylı Nine, Taş Parçaları, Maymunların Sırrı, Baba, Dede, Otello ve Şeytan" adlı oyunları sergilemişlerdir. **Yeni Konya**, 5 Nisan 1951.

1299 Cevat Fehmi'nin "Sana Rey Veriyorum" oyununu oynamışlardır. **Yeni Konya**, 11 Haziran 1951.

1300 Mehmet Oğlakçı, "Şakacı", **Yeni Meram**, 1 Mart 1955, s. 2.

1301 "Harput'ta Bir Amerikalı" ve "Dünkü Çocuk" oyunları sergilenmiştir. **Yeni Konya**, 25 Eylül 1956; "Çöpçatan ve III. Selim" adlı oyunları sahnelemişlerdir. **Cumhuriyet**, 6 Mart 1957.

1302 "Benim Üç Meleğim, Halamın Mirası ve Üvey Babam" adlı oyunlar sergilenmiştir. **Yeni Konya**, 27 Mayıs 1957.

1303 Oyunlar Şahin Sinemasında sergilenmiştir. **Yeni Konya**, 1 Ocak 1958.

Ankara Beşinci Tiyatro Sanatçıları Topluluğu[1304] ve Devlet Tiyatrosu[1305] gelerek oyunlarını sergiledi.

1.3. Resim, Heykel ve Fotoğraf Sergileri

Ticaret Odası ile Konya Belediyesinin birlikte hazırladıkları resim sergisi 1953 yılında Hayat Kıraathanesi salonlarında açılmıştır. Aynı yıl İngiltere Büyükelçiliği tarafından düzenlenen "İngiliz Fotoğraf Sergisi", lise konferans salonunda sergilenmiştir. Açılış kokteylinde başta Vali Hadımlı olmak üzere mülki ve askerî erkân da hazır bulunmuştur. Her iki sergi de büyük bir ilgi görmüştür.[1306]

Konya'nın yetiştirdiği genç ressam Münir Zincirli'nin Gazi İlkokulunda 1955 yılında açtığı modern resim sergisi çok beğenilmiştir. Konya'daki ilk modern resim sergisi olduğu için ayrı bir önem kazanan serginin açılış kokteylinde Belediye Başkanı İbrahim Aşçıgil de hazır bulunmuştur.[1307]

Millî Eğitim Bakanlığı nezaretinde her yıl gerçekleşen devlet resim ve heykel sergisinin on sekizincisi 1957 yılında Konya'da açılmıştır. Gazi Paşa İlkokulu salonundaki resim ve heykel sergisi, 113 ressamın 236 tablosu ile 8 heykeltıraşın 15 heykelini ihtiva etmiştir. Sanatçılar arasında Feyhaman Duran, Hikmet Onat, Halil Dikmen, Zeki Faik İzer, Cevat Dereli gibi önemli isimler bulunmuştur. Serginin açılış töreninde Vali ve Belediye Başkanı da hazır bulunmuş, sergi binlerce vatandaş tarafından ilgiyle takip edilmiştir.[1308] Ayrıca Konya Koleji Resim Öğretmeni Erdoğan Munis'in ve Konya Şeker Fabrikası idare amirlerinden Nazmi Aydınç'ın belediye salonunda açtıkları resim sergileri de yoğun ilgi görmüştür.[1309]

1.4. Halk Oyunları

1950'li yıllarda Konya'da çok yaygın olan halk oyunlarının neredeyse her ilçede bir topluluğu bulunmaktaydı. Bu dönemde ilçelerden gelen toplulukların da katıldığı yarışmalar ilgiyle izlendi. 21 Ağustos 1954 tarihinde Dede Bahçesinde yapılan ve binlerce kişinin izlediği halkoyunları müsabakasında Bozkır, Ilgın, Akşehir, Karaman, Ereğli, Çumra ve Konya ekipleri yarıştı.[1310]

1304 Dört temsilde de salon tamamen dolmuştur. **Yeni Konya**, 17 Nisan 1959.

1305 "Hırsız" adlı oyun sergilenmiştir. **Öz Demokrat Konya**, 21 Mayıs 1959.

1306 **Yeni Meram**, 3 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 6 Kasım 1953.

1307 **Yeni Meram**, 8 Eylül 1955.

1308 **Yeni Konya**, 6 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 7 Temmuz 1957.

1309 **Yeni Konya**, 16 Aralık 1957; **Öz Demokrat Konya**, 26 Ocak 1959.

1310 Yarışmayı Konya ekibinden "Murat Tiftik Saz Ekibi" kazanmıştır. **Yeni Konya**, 23 Ağustos 1954.

Halk Oyunları Yaşatma ve Yayma Kuruluşunun 1955 yılında düzenlediği Türkiye halk oyunları müsabakaları İstanbul'da Açık Hava Tiyatrosu'nda gerçekleşti. İstanbul'a gidecek ekibi belirlemek için 19 Mayıs Stadyumu'nda yaklaşık 2.500 seyirci önünde yapılan müsabakaya Akşehir, Ilgın, Konya ve İsmil ekipleri katıldı. Birinci olan Akşehir ekibi, Konya ekibiyle birlikte İstanbul'daki yarışmaya gitme hakkı elde etti.[1311] Türkiye halk oyunları müsabakasında kaşık oyunu ve çiftetelli oynayacak olan Konya ekibi 4 kadın oyuncu ve 8 kişilik saz ekibinden oluşuyordu.[1312]

1.5. Sanat Geceleri

Konya'da 1950'li yıllarda başlayan ve gelenekselleşen sanat geceleri ilgiyle takip edilmiştir. Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirler dışında bir sanat gecesi ilk kez 1954 yılında Konya'da düzenlenmiştir. Ankara'dan Hisar Dergisi etrafında toplanan genç şairlerle Konyalı şairler Orduevi bahçesinde sanatseverlere şiir ziyafeti vermiştir. Geceye katılan Şair Halide Nusret Zorlutuna, Konya için "şiirin öz vatanı" demiştir.[1313]

İkinci sanat gecesi Gazeteciler Cemiyeti tarafından 8 Ekim 1955 tarihinde Orduevinde düzenlenmiştir. Geceye Prof. Dr. Suut Kemal Yetkin, Prof. Dr. Selahattin Batu, Halide Nusret Zorlutuna, Cahit Külebi, Haldun Taner, Bekir Sıtkı Erdoğan, Arif Nihat Asya ve Gülten Akın gibi ünlü isimler katılmıştır. Yoğun ilgiyle karşılaşan sanatçılar şehrin eski eserlerini ve mesirelik yerlerini gezmiştir. Sanatçılar adına Kemal Yetkin: "Konya artık bizim şehrimiz olmuştur… Konya dün olduğu gibi bugünde Türkiye'nin sanat ve kültür merkezidir." diyerek Konya'dan oldukça memnun ayrılmışlardır.[1314]

Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen üçüncü sanat gecesi 8 Nisan 1956'da Orduevinde düzenlenmiştir. Geceye Behçet Kemal Çağlar, Muvaffak Sami Onat ve İsmet Gönülal da katılmıştır. Sanatçıların şiire dair konuşmaları ve kitap eleştirileri ilgiyle takip edilmiştir. Programda Konyalı şairler; M. Nedim Güntel, Feyzi Halıcı, A. Rıdvan Bülbül, Kemal Or, Suat Abanazır, Oğuz Tansel ve Necdet Sözer de kendi şiirlerini okumuştur.[1315]

1311 **Yeni Meram**, 15 Ağustos 1955; **Cumhuriyet**, 1 Eylül 1955.

1312 Hınçer, "Halk Oyunları Bayramı Dolayısıyle", **Yeni Konya**, 28 Ağustos 1955, s. 2.

1313 Halide Nusret Zorlutuna, "Konya'da Bir Şiir Gecesi", **Yeni Meram**, 1 Eylül 1954, s. 2; Zorlutuna Konya Kız Öğretmen Okulunda öğretmenlik yapmıştır. Uğurlu, **age.**, s. 138.

1314 **Yeni Konya**, 10 Ekim 1955.

1315 Hınçer, "Behçet Kemal Çağlar Konya'ya Gelirken", **Yeni Konya**, 8 Nisan 1956, s. 1; **Yeni Konya**, 9 Nisan 1956.

Geleneksel hâle gelen sanat gecelerinin dördüncüsü 22 Mart 1957 tarihinde Gazeteciler Cemiyeti ile Ankara Devlet Tiyatrosu sanatçıları tarafından birlikte hazırlanmıştır. Roket Lokantasında düzenlenen gecenin ilk bölümünde Nedim Güntel, Mehmet Önder, Feyzi Halıcı, İsmet Gönülal, Suat Abanazır gibi Konyalı isimler şiirlerini okumuştur. İkinci bölümde ise Suat Taşer, Haluk Kurdoğlu, Semih Sergen, Ziya Demirel, Yıldırım Önal, Meral Gözender, Handan Uran, Gülşen Ergüden gibi tiyatro sanatçıları şiirler seslendirmiştir. Konya milletvekillerinin de katılımıyla çok güzel geçen sanat gecesi Karaman, Ereğli ve Akşehir'de de düzenlenmiştir.[1316]

Konya Fikir ve Sanat Derneği de 1957 yılında Konya Şeker Fabrikasında büyük bir sanat ve edebiyat gecesi tertiplemiştir. Geceye M. Sami Onat, Bekir Sıtkı Erdoğan, Ümit Yaşar Oğuzcan, Fikret Baha Berke, İsmet Gönülal, Feyzi Halıcı, Ayten Günaydın, Necla Aysan gibi sanatçılar katılmıştır. Gecede Vali Keleşoğlu ve Konya milletvekilleri de hazır bulunmuştur. Sanat gecelerine gösterilen ilgi Konya aydınlarının kökleri millî duygu ve geleneklere dayanan sanat çalışmalarına hasret kaldığının bir kanıtıdır.[1317]

Özetle DP döneminde Konya, ülkenin sanat merkezlerinden birisi olmayı amaçlamıştır. En azından toplumun bir kesiminin sanatsal faaliyetlere özlem duyduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle şehirdeki sanatsal etkinliklere büyük ilgi gösterilmiş, sanatçı ve sanatseverlerin gayretleriyle geceler düzenlenmiştir. Ayrıca Konya'ya dönemin ünlü sanatçıları ile edebiyat dünyasının önemli isimleri gelmiştir.

2. El Sanatları

Konya el sanatları bakımından oldukça zengin bir kültüre sahiptir. Bunda önemli bir yer tutan halı dokumacılığı, 1950'li yıllarda modern tezgâhlarla birlikte gerilemeye başlamıştır.[1318] Yine bu kültürün vazgeçilmezleri arasında olan keçecilik sanatı da eski önemini kaybederek ölme noktasına gelmiştir. Önceden Konya evlerinde genellikle halı gibi yere serilerek kullanılan keçeler, bu dönemde duvar süsü olarak turistik eşyalar arasına girmiştir.[1319]

1316 **Yeni Konya**, 24 Mart 1957; **Yeni Konya**, 30 Mart 1957.

1317 **Yeni Konya**, 26 Ağustos 1957; **Çağrı**, Ekim 1957, S 1, s. 1.

1318 Hasene Ilgaz, "Konya'da El Sanatları", **Yeni Meram**, 2 Ekim 1955, s. 2.

1319 Önder, **age.**, s. 124; A. Sefa Odabaşı, **Geçmişten Günümüze Konya Kültürü**, Selçuklu Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yay. No: 13, Konya, s. 169.

Ülkenin dört bir yanına tahta kaşık gönderen Konya'da, kaşıkçılık da günden güne canlılığını kaybetmeye yüz tutmuştur.[1320] Kaşıkçılık da değişim göstererek daha ziyade turistik bir eşya olarak işlenmeye başlanmıştır. Nitekim 1956'da Türk Amerikan Derneği tarafından Ankara'da Konya kaşıkları sergisi düzenlenmiştir.[1321] Ayrıca kumaş ve dokuma bezler üzerine gergef ve kasnak gibi el tezgâhlarında işlenen el işleri bu dönemde Kadınlar Pazarı'nda turistlerin ilgisine sunulmuştur. El işleri, evlerde özellikle genç kızların uğraşı olmuştur.[1322]

Özetle bu dönemde Konya kültürünün önemli geleneklerinden olan el sanatları modernleşme ile birlikte can çekişir hâle gelmiş ve turistik eşya hâline dönüşmeye başlamıştır.

3. Müze

1950'li yıllara kadar sadece Mevlâna Müzesine sahip olan Konya'ya DP iktidarında yeni müzeler kazandırılmıştır. Şehirdeki ilk müze Vali Avlonyalı Ferid Paşa tarafından 1899 yılında Müze-i Hümayunun Konya şubesi olarak Sultaninin bir odasında açılmıştır. İldeki klasik ve İslami dönemlere ait eserler toplanarak bu müzede sergilenmiştir. 1916'da Konya Türk Ocağındaki etnografik eşyalarla birleştirilerek "Konya Âsâr-ı Atîka Müzesi"[1323] adı altında düzenlenen bu müze Cumhuriyet'in ilanından sonra 2 Mart 1927'de törenle açılan "Mevlâna Müzesi"ne nakledilmiştir.[1324]

Mevlâna Müzesi avlusunda sergilenen klasik devirlere ait taş eserlerle birlikte arkeolojik buluntular 1953 yılı Mart ayında İplikçi Camisi'nde "Konya Müzesi Klasik Eserler Şubesi" adı altında faaliyete geçirilmiştir. Böylece Konya Müzesi eserleri İslami dönem ve İslam öncesi dönem olarak iki kısma ayrılmıştır. 1954'te Millî Eğitim Bakanlığının isteği doğrultusunda Mevlâna Müzesinde bir arşiv odası ile araştırmacılar için okuma ve çalışma odaları düzenlenmiştir.

1320 Konya'nın 1930'larda yıllık ortalama imalatı 150.000-200.000 deste kaşıktır. Kaşıkçılığın boyama, cilalama ve süsleme işi Konya'ya özeldir. İşlenen kaşıklar iç pazara verildiği gibi Yemen ve Hicaz'a da gönderilmektedir. **Konyanın İktisadi Bünyesine Bir Bakış**, s. 199-200.

1321 Osman Yalçın, **Konya**, Özyürek Yay., İstanbul 1957, s. 13; Önder, "Konya Kaşığı", **Beş Pınar**, Mayıs 1952, S 1, s. 1-2; Turgut Y. Güven, "Konya Kaşıkları Sergisini Geziyoruz", **Yeni Meram**, 3 Haziran 1956, s. 2.

1322 Önder, **age.**, s. 125.

1323 Konya Âsâr-ı Atîka Müzesi'nin kuruluşu için bk. Hüseyin Muşmal, **Osmanlı Devleti'nin Eski Eser Politikası**, Kömen Yayınları, Konya 2009, s. 84-93.

1324 Önder, agm., s. 1-2; Önder, **age.**, s. 97.

Aynı yıl Mevlâna'nın torunlarından Hulki Âmil Keymen, müzeye babası Âmil Çelebi'ye ait bir sikke ve yüz senelik bir ney hediye etmiştir.[1325]

Karatay Medresesi 17 Aralık 1955 tarihinde "Konya Müzesi Çini Eserler Şubesi" olarak düzenlenmiştir. Bunun yanında Klasik Eserler Şubesi'ne açık hava müzesi eklenmiştir. Aynı yıl Halk Bankası Müdürü Cemil Büyükaksoy tarafından Mevlâna Müzesine tarihî niteliği olan ve yedi neyden oluşan bir koleksiyon hediye edilmiştir. Koleksiyon içerisinde Sultan II. Selim'in tanınmış neyzeni Salim'e ait mansur sınıfından bir ney de bulunmaktadır.[1326] Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinde bulunan Nasreddin Hoca'nın kızı Fatma Hatun'a ait bir mezar taşı da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Konya Müzesine gönderilmiştir.[1327]

İnce Minare Medresesi'nde 1956 yılında "Konya Müzesi Selçuklu Devri Taş ve Ahşap Eserleri Şubesi" açılmış ve Sırçalı Medrese'de Osmanlı mezar taşları sergilenmiştir. Ayrıca Mevlâna Müzesinde Matbah Eşyaları bölümü, Osmanlı Kitabeleri bölümü, Türk Halıları ve Kumaşları bölümü de hazırlanmıştır.[1328] Aynı yıl Konya Müzesi kıymetli bir eser daha kazanmıştır. Mesnevi'nin eski nüshalarından biri 10.000 TL'ye İş Bankası tarafından satın alınmıştır. Bu nüsha Mevlâna'nın vefatından 15 yıl sonra, yani 1288 senesinde yazılmıştır. Dolayısıyla en eski ikinci nüshadır.[1329] Ayrıca şehirdeki müzeler için ilçelerden 178 adet eser, 64 adet kitap, 271 adet altın, gümüş ve bakır sikke toplanmıştır.[1330]

İzzet Koyunoğlu Müzesi de 1956 yılında tahakkuk safhasına girmiştir. Vali Keleşoğlu ile birlikte Belediye Başkanı Tahralı, Koyunoğlu'nun evini ziyaret ederek eserleri yakından incelemiştir. İzzet Koyunoğlu'nun kendi çabaları sonucunda hayatı boyunca topladığı eserler sadece Türk araştırmacıları için değil aynı zamanda Batılı oryantalistler için de büyük önem taşımaktadır. Nitekim bu müze hakkında ABD'de bir yayın yapılmıştır.[1331] 1912 yılında el yazması eserler toplamakla işe başlayan Koyunoğlu'na göre koleksiyonu arasında tarihi değeri en

---

1325 Önder, "Konya Müzeciliği", **Yeni Konya**, 6 Ekim 1956, s. 2; **Yeni Meram**, 5 Aralık 1954.

1326 Önder, "Konya Müzeciliğinin İnkişafına Doğru", s. 1-2; **Yeni Meram**, 11 Ağustos 1955.

1327 Mezar taşı hicri 726 tarihini taşımaktadır. **Yeni Meram**, 19 Ağustos 1955.

1328 Önder, "Konya Müzeciliğinin İnkişafına Doğru", s. 1-2.

1329 Bu nüsha Hasan Ali Yücel'in çabalarıyla aldırılmıştır. **Yeni Konya**, 14 Mart 1956; **Cumhuriyet**, 16 Mart 1956.

1330 **Yeni Konya**, 2 Ocak 1956; **Ayın Tarihi**, Ocak 1957, s. 2.

1331 Kişmir, "İzzet Koyunoğluyla Birkaç Saat", **Yeni Konya**, 29 Nisan 1951, s. 2; **Yeni Konya**, 16 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 25 Ocak 1959.

yüksek olan Romen Diyojen'in bayrağıdır. Maddi değer bakımında sahip olduğu en kıymetli eser ise Abaka Han'a ait miğferdir. Bu miğferin üzerinde 550 kırattan fazla mücevher vardır.[1332]

Müzede İslamiyet öncesi dönemlere ait eserler arasında özellikle Klasik Çağ eserleri önemli bir yer tutmaktadır. Müzenin orijinal bir tarafı da Konya ve çevresine ait etnografik eşyalardan özellikle giyim ve el işlerinin tespit edilerek derlenmiş olmasıdır. Yaklaşık 1.000 yıl öncesine tarihlenen dünyanın en küçük paraları 1958'de burada sergilenmiştir. Bakır olan paraların bir tarafında çiçek şekilleri diğer tarafında ise mühür bulunmaktadır.[1333]

1958 yılında bir bölge müzesi kurulması gündeme gelmiştir. Müzenin Sahip Ata çevresinde Larende Caddesi üzerinde bulunan hazine arsası üzerinde kurulması planlanmıştır. Bölge müzesine İplikçi Camisi'ndeki Klasik Eserler Müzesi taşınacaktır. 1959'da Konya müzelerinin bakım ve onarımı için 10.186 TL ödenek gönderilmiştir.[1334]

Sonuçta Konya, 1950'li yıllarda DP programı doğrultusunda yeni müzelere sahip olmuş ve müzeler şehri olma yolunda hızla ilerlemiştir. Aynı zamanda ilçelerden toplanan eserlerle müzelerin içeriği zenginleştirilmiştir.[1335]

4. Eski Eserler

Tarih boyunca önemli bir merkez olması nedeniyle Konya, eski eserler yönünden zengin bir kenttir. Ancak yoğun bir mücadeleden çıkmış, türlü badireler atlatmış yeni Türk devletinin, kültürel miras olan tarihi ve mimari eserleri kısa sürede kalkındırması imkânsızdı. Nitekim 1950'li yıllara gelindiğinde ildeki eski eserlerin durumu hiç de iyi değildi. İnce Minare "merkeplerin hanı", Sahip Ata "tavukların kümesi" olarak nitelendirilmekteydi. İplikçi ve Alâeddin camileri ile Karatay Medresesi'nin yıkılması an meselesi olup Abdülmümin Mescidi'nin kubbesi ve temelleri harap durumdaydı.[1336] Beyşehir'deki Eşrefoğlu Camisi ve Türbesi ile Ilgın'daki kervansaray ise kötü görünmekteydi. Basında bu durumun

---

1332 Ratip Tahir, "Müzeler Şehri Konya", **Yeni Konya**, 11 Şubat 1960, s. 2.

1333 Önder, **age.**, s. 114; **Yeni Konya**, 11 Ocak 1958.

1334 **Yeni Konya**, 8 Mayıs 1958; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 236.

1335 DP döneminde Konya Müzesi denilince ilk akla gelen isim Müze Müdürü Mehmet Önder'dir. Onun elinde Konya eski eserleri unutulmaktan kurtulmuştur. Araz, "Müzeler Şehri: Konya!..", **Yeni Meram**, 14 Haziran 1955, s. 2.

1336 **Yeni Konya**, 11 Temmuz 1950; **Yeni Konya**, 29 Ağustos 1950; M. Zeki Oral, "Ecdat Eserleri Nasıl Kurtarılabilir" **Selçuk**, 29 Eylül 1950, s. 2.

gündemde tutulması üzerine Konya Valiliği eski eserlerin durumu hakkında Vakıflar İl Müdürlüğüne soruşturma açtı.[1337]

DP iktidarıyla birlikte eski eserler restore edilmeye başlanacaktır. İlk etapta İnce Minare ve Sahip Ata Camisi onarımları için 70.000 TL ödenek ayrılmıştır.[1338] Şehirdeki eski eserlerin restorasyonu için 1952 yılında 60.000 TL, 1953'te 40.000 TL, 1955'te ise 60.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Eski eserlerin onarılmasında Konya Belediyesi büyük çaba sarf etmiştir. Millî Eğitim Bakanı Yardımcı, bu konuda Belediyeye özellikle teşekkür etmiştir.[1339]

Konya Eski Eserleri Sevenler Derneği de kültürel mirasın korunması konusunda oldukça faaldir. Örneğin 1945-1951 yılları arasında yaklaşık 34.000 TL harcayan dernek Şems-i Tebrizi, Üç Kızlar, Şeyhaleman türbeleri ile Selimiye, Kapı, Piri Paşa camileri ve Sırçalı, Zevle Sultan, Beyhekim, Abdülâziz mescitlerinin onarımlarını da yaptırmıştır. Yine derneğin yardımlarıyla 1955 yılında Karatay Medresesi ve İnce Minare'ye su getirilmiştir. Bunun yanında eserlerin etrafındaki molozlar temizlenmiş, bu alanlar park ve bahçe hâline getirilmiştir. Böylesine olumlu çalışmaların yanında eski eserlerin yıkılması gibi istenmeyen gelişmeler de yaşanmıştır. Bu nedenle 1959 yılında MEB, valiliklere yolladığı tamimde ata yadigârı abideler ile tarihî eserlerin kesinlikle yıktırılmaması emrini vermiştir.[1340]

4.1. Restorasyon Çalışmaları

1950'li yıllarda cami, müze, külliye, medrese, türbe, köprü, han ve hamam gibi şehrin kimliğini oluşturan eski eserler onarılmıştır. Ayrıca arkeolojik kazılar yapılmış ve önemli buluntular ortaya çıkarılmıştır.

4.1.1. Cami Restorasyonu

Konya'nın önemli eserlerinden olan Alâeddin Camisi, CHP iktidarında vakıf binası olarak MEB'e tahsis edilmiştir. Caminin bu statüsü bakanlığın isteğiyle 26 Mayıs 1951 tarihinde sona ermiştir. Böylece Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilen ve yıllardır depo olarak kullanılan caminin ibadete açılması için

---

1337 **Yeni Konya**, 31 Ağustos 1950; Tekmen, "Konya'dan Beyşehire", **Yeni Konya**, 26 Aralık 1950, s. 1-2; **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1951.

1338 **Babalık,** 25 Mart 1951.

1339 **Yeni Meram**, 29 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 5 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 1 Kasım 1954; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 5, 18 Aralık 1955, s. 239.

1340 Oral, agm., s. 2; **Yeni Meram**, 13 Mayıs 1955; **Yeni Konya**, 22 Eylül 1959.

çalışmalara başlanmıştır. Yaklaşık 20 yıldır kapalı olan caminin ibadete açılmasını isteyen vatandaşlar, yüzlerce dilekçe ile Vakıflar İl Müdürlüğüne başvuruda bulunmuştur.[1341]

Alâeddin Camisi, Selçuk Müzesi açılması düşüncesiyle, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü tarafından 1949-1951 yıllarında 90.000 lira sarf edilerek onarılmaya başlanmıştır.[1342] 1952 yılında caminin onarımı için ilk etapta 10.000 TL tahsis edilmiştir. Aynı yıl zemin inşası için 9.962 TL daha ödenek ayrılmıştır.[1343] Ardından çatısı tamir edilmeye başlanan caminin tavanındaki çürük kısımlar tamamen sökülmüş ve tavan inşasına başlanmıştır. 1954 yılında cami dış duvarları ile içerideki kemerler ve direk kaidelerinin onarım işleri için 14.333 TL'lik ihale gerçekleştirmiştir. Neticede 1954 yılına kadar Alâeddin Camisi'nin onarımı için toplamda 50.000 TL sarf edilmiştir.[1344]

Nihayet 17 Eylül 1954 Cuma günü ibadete açılan camide mevlit okunmuş ve binlerce vatandaş cuma namazı kılmıştır. Ancak onarım henüz tamamlanmamıştır.[1345] Caminin abanoz minberinin kaybolan iki motifi 1955 yılında Erkek Sanat Enstitüsünde aslına uygun olarak yaptırılmıştır. Aynı yıl Konya Müze Müdürlüğü tarafından cami avlusundaki Selçuklu Sultanları Türbesi tanzim edilerek ziyarete açılmıştır. Düzenleme çalışmaları esnasında türbenin taş duvarları arasında bulunan bir sandıkta altın işlemeli atlas ve kadife bohçalar, işlemeli sedef bir çekmece, altın çerçeveli kristal bir fanus ve içinde Sakal-ı Şerif ile Selçuklu Dönemi'ne ait Kur'an-ı Kerimler bulunarak koruma altına alınmıştır.[1346]

Caminin onarımı için 1958 yılında 500.000 TL ödenek ayrılmıştır. Bu ödenekle hem toprak dam aktarılacak hem de eksiklikler giderilecektir. Vatandaşlar da 200.000 TL harcamak suretiyle camiye 2.400 m^2 halı döşetmiş, lambalar taktırmış ve bir de şadırvan yaptırmıştır. Fakat aynı yıl caminin kuzey duvarında 20 m boyunda, 20 cm genişliğinde bir çatlama meydana gelmiştir. İncelemeler sonucunda caminin ihata duvarının yıkılarak yeniden yapılmasına

---

1341 **Yeni Konya**, 13 Mart 1951; **BCA**, 30-18-1-2/125-39-1, 26.05.1951.

1342 Osmanlı Devleti Dönemi'nde yıllarca harap bir hâlde kalan Alâeddin Camisi, Sultan II. Abdülhamit zamanında esaslı bir şekilde onarım görmüştür. Oral, "Konya'da Alaüd-din Camii ve Türbeleri", **AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C 5, S 1-4, 1958, s. 163-164.

1343 **Yeni Meram**, 14 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 21 Ağustos 1952.

1344 **Yeni Meram**, 8 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 12 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 2 Ağustos 1954.

1345 **Yeni Konya**, 17 Eylül 1954.

1346 **Yeni Meram**, 6 Nisan 1955; **Yeni Meram**, 14 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 25 Haziran 1955.

karar verilmiştir. Ancak caminin temelinin kayması nedeniyle bu onarım işi Vakıflar Genel Müdürlüğü nezaretinde gerçekleştirilecektir.[1347] 1959 yılında başlayan çalışmalarda duvar için temel hafriyat 3 m'ye kadar indirilse de toprağın çürük olduğu görüldüğünden temele beton dökülmesi kararlaştırılmıştır.[1348]

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1960 yılında Alâeddin Camisi'nin çöken duvarlarının onarılması, çatı aksamı ve türbelerin restore edilmesi planlanmıştır. Konya için tarihi öneme sahip caminin esaslı bir şekilde onarılması için tahminen 5.000.000 TL harcanması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Anadolu Selçuklu sultanlarının da türbelerinin bulunduğu Alâeddin Cami'sinde DP iktidarı boyunca yenileme çalışmalarına devam edilmiştir.[1349]

Türkiye Selçuklu Dönemi eserlerinden bir diğeri Tahir ile Zühre Mescidi'dir. Mescidin onarım işini, Müze Müdürlüğü ile Su İşleri Müdürlüğü üstlenmiştir. Yine bu döneme ait İplikçi Cami, DP döneminde Klasik Eserler Müzesi olarak hizmet vermiştir. Caminin içindeki eserlerin, Sahip Ata Külliyesi yanında inşa edilecek yeni müzeye taşınması kararlaştırıldığından 1960'ta Müze Müdürlüğü, İl Müftülüğü ve Vakıflar Müdürlüğü arasında devir teslim töreni yapılmıştır. Nihayet yoğun kalabalık eşliğinde 25 Mart 1960 Cuma günü ibadete açılan cami için düzenlenen törende Vali Keleşoğlu ile milletvekilleri de hazır bulunmuştur.[1350]

Törende Vali Keleşoğlu, Hükûmete teşekkür etmiştir. Milletvekili Runyun camiyi müze yapanlar hakkında "Dünyada rezil rüsvâ onlar içindir." demiş ve "Mabetleri kapayan zihniyetin" bir daha meydana çıkamayacağını belirtmiştir. Sultan Selim Cami'sindeki Cuma hutbesinde Dr. Ali Kemel Belviranlı, İplikçi Cami'sinin açılması nedeniyle Ayasofya'nın da ibadete açılması istenmiştir.[1351]

DP iktidarında Osmanlı Dönemi eserlerinden Şerafeddin Camisi'nin harap olmuş pencereleri tamir edilerek boyanmıştır. Ardından kurşunları yenilenen cami için 60.000 TL sarf edilmiştir. Bunun yanında Aziziye ve Selimiye camilerinin hem pencere camları değiştirilmiş hem de diğer onarımlarının yapılmasına

---

1347 **Yeni Konya**, 18 Mart 1958; Hüseyin Köroğlu, "Alâeddin Cami Çatlakları", **Öz Demokrat Konya**, 8 Kasım 1958, s. 1; **Yeni Konya**, 31 Aralık 1958.

1348 **Yeni Konya**, 2 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1959.

1349 **Yeni Konya**, 13 Ocak 1960; **Öz Demokrat Konya**, 1 Nisan 1960.

1350 **Yeni Konya**, 9 Mayıs 1957; **Yeni Konya**, 6 Şubat 1960; **Yeni Meram**, 26 Mart 1960.

1351 **Cumhuriyet**, 26 Mart 1960; **Öz Demokrat Konya**, 26 Mart 1960.

devam edilmiştir.[1352] Ayrıca Piri Mehmet Paşa ve Piri Hüseyin camileri de restore edilmiştir. 1954 yılına kadar Piri Mehmet Paşa Camisi'ne 60.000 TL sarf edilmiştir. 1957'de Piri Mehmet Paşa ve Piri Hüseyin camileri onarımı için 29.000 TL tutarında harcama yapılmıştır.[1353]

4.1.2. Müze, Külliye ve Medrese Restorasyonu

Mevlâna Müzesi sadece Konya için değil Türkiye için de büyük bir öneme sahiptir. DP iktidara geldiğinde kamuoyunda Mevlâna Türbesi'ndeki tarihî çini renginin mavi mi yoksa yeşil mi olduğu tartışılıyordu. Tartışmayı başlatan Müze Asistanı Mehmet Önder, türbenin eski renginin yeşil olduğunu söyledi. Buna karşın Konya Müze Müdürü M. Zeki Oral, Selçuk çinileri hakkında yazılmış kitaplar ve Selçuk abidelerini örnek göstererek türbenin mavi renk olduğunu iddia etti.[1354]

Oral'a göre Mevlâna Türbesi'nin Osmanlı Devleti zamanında yapılan onarımlarında, Sultan Reşat zamanı hariç, mavi renk çini kullanılmıştır. Ayrıca daha yeşil çini yokken bile buraya "kubbe-i hadra" denmiştir. Önder mavi olması durumunda kubbeye "kubbe-i zerka" denmesi gerektiğini söylemiştir. Zira Osmanlı devri ilk çinilerinde olduğu gibi Selçuklular devrinde de yeşil renk vardı.[1355] Nihayet arşiv belgesine göre kubbenin çinilerinin tarih boyunca yeşil olduğu anlaşılmıştır. Kubbenin yeşil olduğuna dair başbakanlık arşiv belgesi Muzaffer Erdoğan tarafından bulunmuştur. Vesika, kubbe-i hadranın 1817'deki tamirine ait olup II. Mahmut devrine denk gelmiştir.[1356]

DP döneminde ilk olarak avlusunun onarılmasına başlanan müze onarımı için 6.000 TL ödenek gönderildi.[1357] 1949 yılında tamamen mavi renk Kütahya çinileriyle tamir edilen kubbenin bu dönemde açık yeşil çinilerle süslenerek asıl rengine döndürülmesi kararlaştırıldı. Ancak 1954'e gelindiğinde bu işe hâlâ başlanamadı. Mevlâna'nın torunlarından Dr. Hulki Âmil Keymen, müzenin onarıma ihtiyacı olduğunu belirterek özellikle yeşil kubbenin çinilerinin

1352 **Yeni Konya**, 14 Kasım 1950; **Yeni Konya**, 14 Nisan 1951; **Yeni Meram**, 4 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 8 Mayıs 1954.

1353 **Yeni Meram**, 8 Mayıs 1954; **Yeni Konya**, 11 Ocak 1957.

1354 **Yeni Konya**, 21 Ekim 1950.

1355 **Yeni Konya**, 29 Ekim 1950.

1356 Önder, "Tarihi Tetkikler", **Yeni Konya**, 29 Temmuz 1951, s. 2.

1357 **Yeni Meram**, 10 Haziran 1953.

yenilenmesi gerektiğine dikkat çekti.[1358] Neticede 1957 yılında 50.000 TL'lik ödenek ayrılmış ve onarım için 4 kişiden oluşan bir heyet görevlendirilmiştir. Ayrıca müzenin güney ve batı cephelerindeki ihata duvarları, 1958'de eski eserler tamiri ustası Kayserili Ahmet Usta'ya ihale edilmiştir.[1359]

DP iktidara geldiğinde metruk bir hâlde olan Karatay Medresesi'nin sadece cümle kapısı ile kubbe kısmı ayakta duruyordu. Restorasyonuna 1952 yılında başlanan medrese, 1955'te Konya Müzesine dâhil edildi. 1959 yılında, önceden yıkılmış olan müderris odaları ile öğrenci ikametgâhlarının restore edilmesi planlandı.[1360]

Anadolu Selçuklu Dönemi eserlerinden olan Sırçalı Medrese'nin kubbesindeki çatlaklar endişe verici bir hâl aldığı için vatandaşlar tarafından onarılmak istenmiş, fakat buna izin verilmemiştir. 1958 yılında 25.000 TL karşılığında Kayserili Salih Usta'ya ihale edilen medresenin restorasyonu için 1959'da 62.428 TL keşif bedeliyle yeniden ihaleye çıkılmıştır.[1361] Yine aynı dönemden kalan İnce Minare Medresesi'nin en gösterişli yeri olan kapısı harap hâlde bulunuyordu. Bunun yanında binanın içi tamamen tozla kaplıydı. Restorasyon çalışmalarına hemen başlanan ve 1956 yılında Konya Müzesine dâhil edilen medresenin 1959'da esaslı bir şekilde onarılmasına karar verildi.[1362]

CHP döneminde MEB'e tahsis edilen vakıf binalarından bir diğeri Sahip Ata Külliyesi'ydi. Binanın bu statüsü bakanlığın isteği üzerine 7 Mart 1951 tarihinde sona erdi. Son derece bakımsız bir hâlde olan külliye, restore edildikten sonra cami olarak yeniden ibadete açıldı.[1363]

4.1.3. Türbe, Han, Hamam ve Köprü Restorasyonu

DP iktidarında Eski Eserleri Sevenler Derneği ile Konya Müze Müdürlüğü tarafından Ebu İshak Kazeruni Türbesi ve Meydari Ahmet Bey Mescidi'nde

---

1358 Keymen, "Yeşil Kubbe ve Mevlâna Müzesi", **Yeni Meram**, 21 Ekim 1954, s. 1-2.

1359 **Yeni Konya**, 27 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 13 Nisan 1957; **Yeni Konya**, 11 Eylül 1958.

1360 **Yeni Konya**, 24 Haziran 1950; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1955; Önder, "Celâleddin Karatay ve Medresesi", **Yeni Meram**, 31 Ocak 1959, s. 2.

1361 **Yeni Konya**, 11 Eylül 1958; **Yeni Konya**, 3 Aralık 1958; **Yeni Konya**, 7 Temmuz 1959.

1362 Önder, "Konya Müzeciliğinin İnkişafına Doğru", s. 1-2; **Yeni Konya**, 18 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 26 Ocak 1959.

1363 **BCA**, 30-18-1-2/125-18-16, 07.03.1951; **Yeni Konya**, 19 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 24 Mayıs 1951.

yenileme çalışmaları yapıldı. Tavus Baba Türbesi'nin 10.000 TL tutarındaki onarım bedeli Foto Şükrü tarafından karşılandı. Anıtlar Derneği de Şeyh Osman Rumi Türbesi yenileme işini üstlendi.[1364] Bu dönemde bakımsız bir hâlde bulunan ve restorasyonu aralıklarla süren Horozlu Han için 1957 yılında 30.000 TL ödenek ayrıldı.[1365]

1950'lere gelindiğinde şehirdeki hamamlar da bakıma muhtaç durumdadır. Bu dönemde Sultan Hamamı için 110.000 TL ödenek gönderilmiştir. 1957 yılında birinci kısım inşaatı tamamlanan hamama 1959'da 384.000 TL daha ödenek ayrılmıştır.[1366] Daha onarımına başlanmayan Türbe Hamamı 1956 yılında şiddetli fırtına nedeniyle yıkılmıştır. Fen tetkik heyetince kapattırılan Ahmet Efendi Hamamı ise 1959'da restore edilmiştir. Ayrıca hamamların yanında Meram Köprüsü de 1955 yılında Konya Belediyesi tarafından onarılmıştır. [1367]

4.1.4. İlçelerdeki Restorasyon İşleri

DP döneminde ilçelerdeki eski eserlerin bir kısmı da onarım görmüştür. Beyşehir'de Eşrefoğlu Camisi'nin onarımı için ilk etapta 15.000 TL ödenek gönderilmiştir. Ardından cami kapısının takviye edilmesi işi ihaleye çıkarılmıştır. 1957'de kapısı kurtarılan camiye 100.000 TL tutarında onarım işi yapılmıştır. 1958 yılında caminin restorasyonu için 200.000 TL ödenek ayrılmıştır.[1368]

Karaman'daki eski eserlerin restorasyonu kapsamında ilk olarak Mader-i Mevlâna Camisi ile Dikbasan Camisi ele alınmıştır. 1958 yılında Arap Camisi'nin restorasyon işi planlanmıştır.[1369] 1.500.000 TL ödeneğin ayrıldığı 1959 yılında Nefise Sultan ile İmaret camilerinde çalışmalara başlanmıştır. Ayrıca tarihî hamam için de 95.000 TL ödenek ayrılmıştır.[1370]

Karapınar'da bulunan Sultan Selim Camisi'nin tunçtan yapılma yılanbaşlı tarihî halkası 1951'de çalınmıştır. 1959 yılında cami onarım işi 116.000 TL keşif

---

1364 **Yeni Meram**, 29 Eylül 1955; **Yeni Konya**, 20 Eylül 1958; **Öz Demokrat Konya**, 23 Aralık 1958; **Yeni Konya**, 23 Aralık 1958; **Yeni Konya**, 9 Ocak 1959.

1365 **Yeni Konya**, 12 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 27 Şubat 1957.

1366 **Yeni Konya**, 11 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 16 Haziran 1959; **Yeni Konya**, 21 Temmuz 1959.

1367 **Yeni Meram**, 18 Ağustos 1955; **Yeni Konya**, 10 Mart 1956; **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1959.

1368 **Yeni Meram**,14 Nisan 1952; **Yeni Konya**, 8 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 25 Ağustos 1958; **BCA**, 30-1-0-0/120-766-1, 1968.

1369 Mader-i Mevlâna Camisi'nin onarımı 11.691 TL'ye, Dikbasan Camisi'nin onarımı 13.272 TL'ye ihale edilmiştir. **Yeni Meram**, 12 Mayıs 1954; **Yeni Konya**, 23 Ekim 1958.

1370 **Yeni Konya**, 12 Ocak 1957; **Öz Demokrat Konya**, 24 Ağustos 1959.

bedeliyle ihaleye çıkmıştır. Ayrıca Taşkent Uzun Şeyh Camisi ile Ereğli Ulu Camisi'nin onarım işleri de bu dönemde ele alınmıştır.[1371]

4.2. Arkeolojik Kazılar ve Buluntular

Konya ve çevresinde 1950'li yıllarda gerek kazı çalışmalarıyla gerekse tesadüf eseri önemli buluntular ortaya çıkarılmıştır. Müze Müdürü M. Zeki Oral tarafından 1950 yılında keşfedilen Selçukluların Kubadabad şehri mahallinde yapılan kazılar sonucunda bulunan çini malzemesi Konya Müzesine getirilmiştir. 1951 yılında Ilgın Mahmuthisar köyü Abbashüyüğü mevkiinde Roma ve Abbasi dönemine ait mermer iki oda bulunmuştur. Bunların içinde 24 ayar altın bir sürmedanlık veya küpe ele geçirilmiştir.[1372]

Ankara Üniversitesinden Prof. Dr. Halil Demircioğlu idaresinde 1953 yılında Karahöyük kazı çalışmalarına başlanmıştır. 1954'teki kazı heyeti Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Prof. Dr. Sedat Alp ve Dr. Yusuf Baysal'dan oluşmuştur. 1955 yılında Alp idaresinde başlanan kazı çalışmaları ise aralıklarla 3 yıl sürmüştür.[1373]

1953 yılında Alâeddin Tepesi'ni ağaçlandırma çalışmaları sırasında Selçuklu Sarayı'nın kalıntılarından 161 parça çini ele geçirilmiştir. Bu nedenle arkeolojik saha içine alınan alanda kazı işleri durdurulmuş ve bir arkeoloji heyeti talep edilmiştir. Konya'nın tarihî anahtarı da 1953'te bulunmuştur. 5 kg ağırlığında 50 cm uzunluğundaki anahtar Selçuklulara ait olup Larende Caddesi'nde Hurdacı Ali Kılıç'ın dükkânında tesadüf edilmiştir. Anahtara 5.000 TL kıymet biçilmiştir.[1374]

Belediye tarafından 1953 yılında Konya Hükümet Konağı batısındaki caddenin düzenlenmesi esnasında, işçiler tarafından bir kapak taşı bulunmuştur. Taş kaldırıldığı zaman, altından kubbeli bir mahzen çıkmıştır.[1375] Aynı yıl Şerafeddin Camisi arkasında lağım kazan bir işçi ufak bir küp içinde altınlar bulmuştur. Konya Müzesi tarafından incelenen altınlar, tam ayar olup 3,40 g ağırlığında ve

---

1371 **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 5 Ağustos 1954; **Yeni Konya**, 23 Ekim 1958; **Yeni Konya**, 27 Haziran 1959.

1372 **Yeni Konya**, 28 Kasım 1950; **Yeni Konya**, 6 Haziran 1951.

1373 **Yeni Meram**, 14 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 9 Eylül 1954; **Yeni Meram**, 18 Ağustos 1955; **Cumhuriyet**, 7 Ağustos 1956; **Yeni Konya**, 7 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 10 Temmuz 1958.

1374 **Yeni Meram**, 3 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 23 Şubat 1953.

1375 Ahmet Yavuzyılmaz, "Konya'da Selçuklu Sanatına Yönelik Arkeolojik Kazılar", **SÜ Selçuklu Araştırmaları Dergisi**, S 18, Haziran 2023, s. 202.

piyasada 22,10 TL değerindedir. Örneğine rehberlerde rastlanılmayan altınların İtalyan dukalıklarına ait olduğu iddia edilmiştir.[1376]

Roma Dönemi'ne ait 1.700 senelik kıymetli bir tarihî eser 1954 yılında bulunmuştur. Üzerinde işlenmiş boğa kabartma resmi olan taş, Hatıp bucağında bulunarak Klasik Eserler Müzesine nakledilmiştir.[1377] Aynı yıl Karaman Dalıpınar mevkiinde Ali Semek adlı çiftçi tarlasındaki taşları temizlerken içi altın dolu 1 küp ve 2 bakraç bulmuştur. 1955 yılında Yağlıbayat köyündeki harabelerden iki mermer sütun Klasik Eserler Müzesine nakledilmiştir.[1378]

1957 yılında bulunan ve MÖ 7. asra ait olduğu tahmin edilen altın mührün Yunan imparatorunun kızına ait olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında Ereğli'de 20 cm boyunda ve mermerden yapılmış Asur kralına ait bir heykel ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca Meram'a bağlı Alavardı'da içine birkaç insanın sığabileceği büyüklükte 1.400 yıllık bir küp bulunmuştur.[1379]

1958 yılında 1.300 yıl öncesine ait bir Bizans sarayı tespit edilmiştir. Lisenin karşısındaki Bahçeli Evler Kooperatifi inşaat arsalarının temel hafriyatı sırasında fark edilen saraya ait mozaikler Konya Müzesine nakledilmiştir. Aynı yıl Beyşehir yolunda tarihî bir mezar bulunmuştur. Mezar, 2,5 m boyunda, 1,30 m eninde, 1,70 m yüksekliğinde ve 8 ton ağırlığında olup beyaz bir mermer içine oyulmuştur. Kral ailesine ait olduğu düşünülen mezarı, Yunuslar köyü yakınlarında tarlada çalışan iki kardeş görmüştür. Mezarın içinde biri kadın diğeri erkek olmak üzere iki insan kafatası ile iskelet parçaları bulunmuştur. Roma Dönemi'ne ait olduğu anlaşılan 1.800 yıllık mezar, Klasik Eserler Müzesine konmuştur.[1380] Aynı yıl Kadı İzzeddin Camisi'nin doğusunda yapılan kazılarda Selçuklu Dönemi'ne ait pek çok çini bulunmuştur.[1381] Derbent yakınlarında Zühtü Duman tarafından 1959 yılında bulunan altınların Roma İmparatoru Tiberius'a ait olduğu iddia edilmiştir.[1382]

1376 İşçinin adı Hadimli Mehmet İbini olup altınların Bizans Dönemi'ne ait olduğu tahmin edilmiştir. **Yeni Meram**, 23 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 25 Eylül 1953.

1377 Taşı, Avukat Naim Gilisralıoğlu görmüştür. **Yeni Meram**, 10 Haziran 1954.

1378 **Yeni Meram**, 7 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 20 Mayıs 1955.

1379 **Yeni Konya**, 16 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 15 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 16 Ekim 1957.

1380 **Yeni Konya**, 8 Mart 1958; **Öz Demokrat Konya**, 7 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 17 Temmuz 1958.

1381 Yavuzyılmaz, agm., s. 199.

1382 **Öz Demokrat Konya**, 28 Mart 1959.

Özetle DP iktidarında yıllardır ihmal edildiği için bakımsız durumda olan eski eserlerin onarım işine başlanmıştır. Bu dönemdeki yenileme çalışmalarıyla eserlerin kötü durumlarına son verilmiş olsa da problemler tamamıyla ortadan kaldırılamamıştır. Dolayısıyla 10 yıl boyunca süren restorasyon çalışmalarının bir kısmı sonuçsuz kalmıştır. Bu dönemde gerek arkeolojik kazılar sonucunda gerekse tesadüf eseri ortaya çıkarılan buluntular da dikkat çekmektedir. Türkiye'nin kültürel zenginliğini gösteren buluntular, Konya'daki müzelerin zenginleşmesine katkı sağlamıştır.

5. Mevlâna İhtifalleri

Konya'nın yetiştirdiği büyük mutasavvıf ve âlim Mevlâna Celâleddin Rumi için her yıl 17 Aralık'ta Şeb-i Arûs töreni düzenlenmiştir. 1950'li yıllarda da devam eden ihtifallerde Konya, önemli isimlere ev sahipliği yapmıştır. Misafirler Konya Şeker Fabrikası, Konya Harası ve vali konağında ağırlanmıştır. Ülkenin dört bir yanından gelen vatandaşlar ihtifallere büyük ilgi gösterdiği için yılsonları şehir açısından oldukça hareketli geçmiştir.

DP döneminde Şeb-i Arûs hazırlıkları için bir tören heyeti kurulmuştur. Bazı yıllar bizzat vali başkanlığında toplanan heyet, bir önceki yıla göre daha iyi bir anma programı hazırlamayı amaçlamıştır. Program genellikle akşam 20:30-23:30 saatleri arasında sinema ya da kitaplık salonlarında düzenlenmiştir. Törenlerde günün anlam ve önemini belirten konuşmaların ardından ney taksimi, sema gösterisi, ilahiler ve şiirler okunmuştur.[1383]

Vali Şahinbaş, 1950'deki Şeb-i Arûs törenlerine Başbakan Menderes'i de davet etmiştir. Ancak Başbakan işlerinin yoğunluğu nedeniyle bu davete icap edemeyeceğini bildirmiştir.[1384] Yoğun ilgi nedeniyle pek çok vatandaşın dışarıda kaldığı ihtifale İçişleri ve Millî Eğitim bakanları da katılmıştır. 1950 ihtifalinden önce Mevlâna'nın tıpkı İstiklal Savaşı'nda olduğu gibi Kore Harbine de katıldığı iddia edilmiştir.[1385] Konya kültürünün önemli isimlerinden M. Emin Bolay, "Mevlâna Muhammed Celâlüddin hazretlerinin ruhu dahi Kore harbine gidemez." diyerek bu inancın bir hurafe olduğunu belirtmiştir.[1386]

1383 **Selçuk**, 15 Aralık 1950; **Babalık**, 19 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 14 Aralık 1958; **Öz Demokrat Konya**, 12 Aralık 1959.

1384 **BCA**, 30-1-0-0/17-99-41, 16.12.1950.

1385 **Yeni Meram**, 17 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 18 Aralık 1950.

1386 Bolay, "Mevlâna'nın Kore'ye Gitmesi Bahsi Hurafedir", **Yeni Konya**, 7 Ocak 1951, s. 2.

DP iktidarında Mevlâna ihtifallerine ilgi her geçen yıl artarak devam etmiştir. Bu dönemdeki ilk büyük ihtifal 1954'te düzenlenmiş ve törene Bayan Reşide Bayar, Bayan Köprülü ile Tarım Bakanı Nedim Ökmen katılmıştır. Halkın yoğun ilgisi nedeniyle ihtifal programı hem gündüz hem de gece düzenlenmiştir. Ayrıca Ankara Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından program ve Mevlâna Müzesi sesli filme alınmıştır.[1387] 1955'te yaklaşık 200 milletvekilinin geldiği ihtifal, 3 kere tekrar edilmiştir. Törenler 1956 yılından itibaren 4 gün olacak şekilde düzenlenmiş, 1957'deki ihtifalde Bayındırlık Bakanı Ethem Menderes hazır bulunmuştur.[1388]

1958 yılı anma töreninde Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri, Tarım Bakanı Nedim Ökmen ve Sağlık Bakanı Dr. Lütfi Kırdar ile birlikte yaklaşık 250 milletvekili hazır bulunmuştur. Bunun yanında Prof. Anne Marie Schimmel, Prof. Müçteba Miaovi, Kemal Edip Kürkçüoğlu, Abdülbaki Gölpınarlı ve Halide Nusret Zorlutuna da konuşmacı olarak katılmışlardır. Şehrin turistik otellerinde yer kalmadığından Konya halkı, gelen konuklardan bir kısmını evlerinde misafir etmişlerdir.[1389]

1958 yılında yaşanan yoğun ilgi nedeniyle Belediye Başkanı Sıtkı Bilgin başkanlığındaki hazırlık komitesi, 1959 programını 7 gün devam edecek şekilde tertiplemiştir. Hazırlıklar kapsamında Mevlâna Meydanı'na floresan lambalar takılarak aydınlatılmıştır. Anma töreninde Mevlâna Müzesini 25.000 turist ziyaret etmiş, şehirdeki oteller ve lokantalar dolup taşmıştır. Bu nedenle Konya, tarihî günlerinden birini yaşamıştır.[1390] 1959 Şeb-i Arûs törenine, ihtifal komitesi kararıyla, gazeteciler alınmamıştır. Gecede Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan, Samiha Ayverdi, Nihad Sami Banarlı gibi isimler konuşma yapmışlardır. Mehpare Ülgen, Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in şiirini okumuştur.[1391]

1387 Konya'ya gelen davetli ve davetsiz misafirler için oteller yetersiz kalmış ve 200'den fazla Konyalı gelen misafirleri evlerinde ağırlamıştır. **Cumhuriyet**, 18 Aralık 1954; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1954; 2.800 m tutan ve iki saat devam edecek olan filmin tarihi izahları için Mehmet Önder Ankara'ya gitmiştir. Filmin musiki kısmını neyzen Halil Can ve Hayri Tümer hazırlamıştır. **Yeni Meram**, 25 Kasım 1955.

1388 **Yeni Meram**, 18 Aralık 1955; **Yeni Meram**, 15 Aralık 1956; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1957.

1389 **Yeni Konya**, 17 Aralık 1958; **Cumhuriyet**, 18 Aralık 1958; **Öz Demokrat Konya**, 18 Aralık 1958; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1958.

1390 **Yeni Konya**, 11 Kasım 1959; **Yeni Konya**, 2 Aralık 1959; **Yeni Konya**, 18 Aralık 1959.

1391 Tarım Bakanı Ökmen'in, Mevlâna için kaleme aldığı "*Niyaz*" adlı şiiri:
"Gönlümdesin firakın yaktı beni Mevlânâ
İçimdesin, hasretin yaktı beni Mevlânâ

Sonuç olarak Mevlâna ihtifalleri 1950'li yıllarda sadece Konya için değil tüm ülke için önemli görülmüştür. Sürekli artan ilgi nedeniyle anma programlarının gün sayısı arttırılmıştır. Artık bir hafta süren ihtifallerde başta siyasiler olmak üzere önemli isimler Konya'ya gelmiştir. Ayrıca gerek yurt içinden ve gerekse yurt dışından gelen turistler, Konya'nın hem kültürel hem de ekonomik gelişimine katkı sağlamıştır.

6. Eğitim

DP programı millî eğitim ve öğretimde birliği savunmaktadır. Eğitim sisteminin temelini ilköğretim oluşturduğu için ilkokul öğretmenleri aynı ruha ve bilgiye sahip olmalıdır. Eğitim, ülke ihtiyaçlarını karşılayacak bir plana göre düzenlenmelidir. Gelecek nesiller ilmin ve teknik bilginin yanında millî ve manevi değerlerle donatılmalıdır. Ekonomik kalkınma açısından önem taşıyan teknik eğitim, ülke çapına yayılmalıdır. Üniversiteler ilmî ve idari özerkliğe sahip olmalı, yükseköğretimde niteliğe önem verilmelidir. Ülkenin doğusunda her dereceden okul ve fakültelerle kültür merkezleri oluşturulmalıdır.[1392]

Hükûmet programlarında ise çok da kapsamlı olmamakla birlikte, eğitim işleri parti programında tespit edilen esaslar doğrultusunda şekillendirilmiştir. Millî davalardan biri olan görülen eğitimin bir bütün hâlinde önemle ele alındığı vurgulanmıştır. Buna göre ülkede ilk, orta, yüksek ve teknik öğretimin ahengi sağlamak adına, tek elden yönetileceği belirtilmiştir. Teknik öğretim okullarında tarımda makineleşmeye bağlı olarak usta ve ara elemanlar yetiştirmek üzere kurslar ve şubeler açılmalıdır. Köy okulları inşaatında köylü vatandaşların

---

Na-puhteim ezelden yanabilmek ne mümkün
Ateşi ficranınla pişir beni Mevlânâ
Katre olmak dileğim bi pâyân ummanında
Bir tıflı ebced-hânım talim eyle Mevlânâ
Lâ yeb-gıyan berzahtan kurtar beni Mevlânâ
Ehli hutle hem dûgân görünmek mukadderse
Kâbetül uşşâkında mihman eyle Mevlânâ
Pür mâsiyet bendeim, metinde yerim olsun
Kitab-ı kâinatın dibâcesi Mevlânâ
Gaye-i hayalimdir hem bezmi vasılın olmak
Eşiğine yüz sürmek emelimdir Mevlânâ
Zahir oldu mânâsı Ayet-i meşri kaynin
Biri Bektaşi Veli biri sensin Mevlânâ
Hemserinle mülâkat müyesser kıldın bana
Mağruk-u bahri ihsân Nedimindir Mevlânâ." **Öz Demokrat Konya**, 14 Aralık 1959.

1392 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 25-27.

yükümlülükleri kaldırılmalıdır. Ülkede geri kalmış illerin ihtiyaçları ön planda tutulmalıdır. Tüm bunlar gerçekleşirken genç nesil millî ve manevi değerlerle donatılmalıdır.[1393]

İktidara geldikten sonra parti programı doğrultusunda hareket eden DP Hükûmeti, merkez teşkilatında birliğin sağlanması adına ilk, orta, teknik ve yükseköğretim şubelerini tek müsteşarlık altında birleştirmiştir. Köy enstitülerini kapatarak ilköğretmen okullarına dönüştürmüştür. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi 1950 yılına göre ilk iki yılda 22.974.823 TL'lik bir artış göstermiştir.[1394]

DP, CHP dönemi millî eğitim politikalarını öğretmenden ziyade okul binasına, öğretim faaliyetlerinin niteliklerinden daha çok diploma istatistiklerine önem verdiği gerekçesiyle eleştirmiştir. DP'ye göre "sakat bir zihniyetle" köylüler okul binası yapmaya zorlanmış ancak öğretmen yetiştirilmesine özen gösterilmemiştir.[1395]

Yeni iktidar tarafından eleştirilen 1923-1950 yılları arasında ülkedeki ilkokul sayısı 4.894'ten 17.106'ya, ortaokul sayısı 72'den 381'e, lise sayısı 23'ten 88'e, meslek ve teknik okul sayısı da 64'ten 317'ye yükselmiştir. Bunun yanında 12.130 olan öğretmen sayısı 45.701'e, 355.634 olan öğrenci sayısı da 1.733.169'a ulaşmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim alanındaki bu hızlı gelişimi DP iktidarı da devam ettirmiştir. Aşağıdaki tabloda Türkiye'nin 1950'li yıllardaki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları görülmektedir.[1396]

Tablo XLV: Öğretmen, Öğrenci ve Türlerine Göre Okul Sayıları (Türkiye)

Yıllar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Meslek-Teknik Okul	Öğretmen	Öğrenci
1950	17.106	381	88	317	45.701	1.733.169
1960	21.429	715	190	503	76.268	2.929.936

1393 Neziroğlu-Yılmaz, **age.**, s. 757, 927.

1394 Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri'ye göre tek müsteşarlık esası ile bakanlık bünyesindeki kurumlar birbirleriyle uyumlu bir şekilde gelişecektir. **DPMGMZ**, C 19, 19.06.1951, s. 62; **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 49.

1395 **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 45.

1396 **Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, Yayın No: 691, DİE, Ankara 1973, s. 17, 39, 55: 1951 yılında okula kavuşamayan öğrenci sayısı yaklaşık 1.000.000'dur. **DPMGMZ**, C 19, 19.06.1951, s. 63.

DP döneminde ilköğretimin yanında özellikle ortaöğretim ile teknik ve mesleki öğretime öncelik verilmiştir. Bunda ekonomik kalkınma ile birlikte yetişmiş iş gücüne olan ihtiyaç etkilidir. 1950'li yıllarda ilkokul sayısında %25, ortaokul sayısında %88, lise sayısında %113, meslek ve teknik okul sayısında %58, öğretmen sayısında %68 ve öğrenci sayısında %69'luk bir artış sağlanmıştır.

DP hükûmetleri bir yandan ülkedeki okullaşma oranını artırmaya çalışırken diğer taraftan daha nitelikli bir öğretim için ABD'den uzmanlar getirmiştir. Halk eğitimi için Watson Dickerman, ilkokullar için Kate Wolferd, ortaöğretim kurumları için John Rufi ve Ellswort Tompkins, rehberlik için Lester Beals resmî olarak davet edilen uzmanlardandır. Bu durum DP iktidarında Türkiye'deki ABD etkisi ile açıklanabilir.[1397]

Prof. Dr. J. Rufi, ortaöğretim raporunu hazırlayabilmek için Ankara, Adana, Konya, İzmir ve İstanbul'da incelemelerde bulunmuştur.[1398] 11 Şubat 1952'de Konya'ya gelen Prof. Dr. Rufi, garda İl Millî Eğitim Müdürü ile orta dereceli okul müdürleri tarafından karşılanmış ve Kız Sanat Enstitüsünde misafir edilmiştir.[1399]

DP iktidarında eğitim alanında yaşanan önemli gelişmelerden biri de 5. Millî Eğitim Şûrası ile 6. Millî Eğitim Şûrası olmuştur. İktidarın ilköğretim ile mesleki ve teknik öğretim konularına verdiği önem bu şûralarda alınan kararlarda kendini göstermiştir. Bu kararlardan bazılarının 1960'lı yıllarda uygulanması DP eğitim politikalarının sonraki dönemlere uzun vadeli etkisini ortaya koymuştur.[1400]

6.1. Örgün Eğitim

DP iktidarında Konya'nın eğitim durumu ülke geneliyle aynı doğrultuda gelişme kaydetmiştir. Tablo XLVI'da görüldüğü üzere 1950'li yıllarda Konya'daki okul, öğretmen ve öğrenci sayılarında artış yaşanmıştır.[1401]

1397 Zafer Tangülü, "Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları 1950-1960", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Bahar 2012, C 10, S 2, s. 400; **Cumhuriyet**, 14 Ekim 1952.

1398 Rapor için bk. John J. Rufi, **Türkiye'de Orta Öğretim Müşahedeler, Problemler ve Tavsiyeler**, Maarif Basımevi, Ankara 1956.

1399 **Yeni Meram**, 12 Şubat 1952.

1400 Seher Akça, "Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikalarının Resmî Eğitim Raporlarına Yansıması", **Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 5, S 9, Ocak 2023, s. 388.

1401 **Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, s. 26, 47, 62 ve 78.

Tablo XLVI: Öğretmen, Öğrenci ve Türlerine Göre Okul Sayıları (Konya)

Okul Türü	1950 YILI			1960 YILI		
	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
İlkokul	549	1.108	63.390	669	1.861	100.510
Ortaokul	10	90	1.244	28	316	6.861
Lise	1	25	297	7	73	1.450
Mesleki-Teknik	10	156	1.956	19	233	3.999

DP hükûmetleri, Konya'da yeni okullar açmak suretiyle okullaşma oranını artırmıştır. Özellikle %157'lik artış yaşanan ortaöğretimde büyük bir başarı sağlanmıştır. Bunun yanında çoğunluğu köy okulu olmak üzere ilköğretimde de %22'lik bir artış söz konusudur. Bu durum öğretmen ve öğrenci sayılarındaki artışı da beraberinde getirmiştir.

Konya'da 1950'li yıllarda eğitimde yaşanan sorunlardan birisi köyden kente göçün bir sonucu olarak öğrencilerin devamsızlık problemi yaşamasıdır. Bunda ekim ayında öğrencilerin büyük bir kısmının aileleriyle birlikte hâlâ köylerinde ya da yaylalarında bulunması etkili olmuştur.[1402] Ayrıca 1950'li yıllarda köy okulları nisan, il ve ilçe merkezlerinde bulunan okullar ise mayıs ayı sonunda tatil olmuştur. Dolayısıyla köy okulları ile şehir merkezlerinde bulunan okullarda ders süreleri farklılık arz etmiştir. Yeni eğitim-öğretim yılı ise eylül ayı sonunda başlamıştır.[1403]

Eğitimdeki bir diğer sorun yaşı gelen veya mezun olan öğrencilerin, öğrenim hayatına devam etme problemidir. 1951 yılında okul çağında olan 136.776 çocuktan 65.434'ü bir öğretim kurumuna devam etmemiştir. İlköğretimden sonra ortaöğretime devam eden öğrenci sayısında da fark edilir bir düşüş yaşanmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında kırsal nüfusun şehir nüfusuna göre daha fazla olması etkilidir. Ayrıca ortaöğretim kurumlarının sayıca az olması ve mevcut okullarda eğitimin zorluğu da diğer etkenlerdir. Zira 1950 yılında lise son sınıf sınavlarında 85 öğrenciden ancak 24'ü devlet olgunluk sınavına girme hakkı kazanabilmiştir.[1404] 1959 yılında Akşehir Ortaokulunda son sınıfta okuyan

1402 **Yeni Konya**, 11 Ekim 1950.

1403 **Yeni Meram**, 29 Mart 1955; **Yeni Konya**, 27 Nisan 1960.

1404 **Yeni Konya**, 22 Haziran 1950; **Yeni Meram**, 7 Kasım 1951.

160 öğrenciden sadece 4'ü mezun olabilmiştir. Aynı yıl Konya il merkezinde ortaokullarda okuyan 293 öğrenciden 37'si, lisede okuyan 659 öğrenciden de 231'i okullarını bitirebilmiştir.[1405]

Eğitimde yaşanan sorunlardan bir diğeri de kız çocuklarının okula gönderilmemesidir. 1959-1960 öğretim yılında okullarda erkek öğrenci sayısı, kız öğrenci sayısına göre yaklaşık %88 daha fazladır[1406]. Bunda ataerkil aile yapısı, erkek çocukların ileride ev geçindireceği düşüncesi, kız çocuklarının evde anneye yardımcı olarak görülmesi ve cezaların caydırıcı olmaması gibi etkenler rol oynamıştır.

DP iktidarında eğitim alanında sağlanan kolaylıklar ve okul sayısının artması sonucunda taşradan Konya'ya öğrenim için gelenlerin sayısı her geçen yıl artış göstermiştir. Ancak taşradan gelen öğrenciler, kentte ciddi bir barınma sorunuyla karşılaşmıştır. Şehirde kiralık ev bulmakta zorlanan öğrencilerin kaldıkları yerler son derece kötü koşullara sahiptir.[1407] Bu nedenle 1950'li yıllarda il ve ilçe merkezlerindeki ortaokul ve liselerin pansiyonlu olmasına dikkat edilmiştir. Şehrin pansiyonlu okulu Konya Lisesinde öğrenciler yıllık ücret karşılığında yatılı olarak okuyabilmiştir.[1408]

Konya'da artan okul sayısı sonucunda 1954 yılında tekli öğretime geçilmişse de bu durum uzun sürmemiştir. Nitekim 1957'de İhsaniye ve 19 Mayıs ilkokullarında bütün sınıflar, Hakimiyet-i Millîye İlkokulunda 8 sınıf, Gazipaşa İlkokulunda 5 sınıf, Akçeşme, Ferit Paşa, Mümtaz Koru, 23 Nisan ve Uluırmak ilkokullarında dörder sınıf; İzzet Bey, Necati Bey ve Sadırlar ilkokullarında ise ikişer sınıf çiftli öğretime geçmiştir. Ayrıca Karma Ortaokulunda birinci ve ikinci sınıfların da ikili öğretime devam etmesine karar verilmiştir.[1409]

Konya'da bu dönemde 7-16 yaş aralığında olan ilkokul çağındaki çocukların sayımı, ev ev gezilerek yapılmıştır. Ayrıca ilkokullara kayıtta çiçek aşı şahadetnamesi istenmiştir. 1950'lerin başında şehirdeki öğrenciler, mevcut eğitim

---

1405 **Öz Demokrat Konya**, 17 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 6 Ağustos 1959.

1406 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 156, 161.

1407 Seyit Küçükbezirci, "Öğrenci ve Durum", **Yeni Konya**, 6 Kasım 1959, s. 2.

1408 Pansiyon ücreti,1952 ve 1953 yıllarında 396 TL'dir. 1959 ve 1960 yıllarında ise 1.125 TL'dir**. T.C. Resmî Gazete**, 1 Mart 1952, S 8048, s. 2935; **T.C. Resmî Gazete**, 2 Mart 1953, S 8348, s. 5673. **T.C. Resmî Gazete**, 2 Mart 1959, S 10148, s. 21152; **T.C. Resmî Gazete**, 1 Mart 1960, S 10445, s. 756.

1409 **Yeni Meram**, 20 Ekim 1954; **Yeni Konya**, 23 Ekim 1957.

sisteminden memnun değildir. Öğretmen ve idareci kadrolarının değişmesini isteyen öğrenciler, en çok matematik dersinden şikâyetçi olmuştur.[1410]

DP iktidara geldiğinde Konya'nın ilçeleri de okul sıkıntısı içerisindedir. Köylerde eğitim, halkın yardımlarıyla inşa edilen ilkokullarda veya geçici binalarda verilmiştir.[1411] 1951 yılında Seydişehir ilçe merkezinde eğitim çağına gelen 697 çocuktan 218'i bina yetersizliği nedeniyle okula gidememiştir. 48 köyün 34'ünde ilkokul bulunan Seydişehir'deki 4.960 çocuktan ancak 2.412'si eğitim görmektedir. Aynı yıl Beyşehir'de 300 çocuk, Hadim'de 2.000 çocuk binasızlık yüzünden okula devam edememiştir.[1412] Kadınhanı'nda 750 öğrenci olmasına rağmen mevcut ilkokul 500 kişi alabildiği için 250 öğrenci eğitime ara vermiştir. Ereğli'nin şehir merkezinde üç okul bulunmasına karşın 36 köyünde okul mevcut değildir.[1413] Bununla birlikte 1959'da Karaman'ın 50 köyünde hâlâ okul açılamamıştır. Eğitime devam edilen okulların bir kısmı yıpranmış diğer kısmı da elverişsiz köy odalarından oluşmuştur.[1414]

Konya'da 1951 yılının başlarında şehir ve kasabalarda 43 ilkokul, köylerde ise 536 ilkokul eğitim vermiştir. Merkez'in yanında Akşehir, Beyşehir, Bozkır, Cihanbeyli, Çumra, Ereğli, Ermenek, Hadim, Karaman ve Seydişehir ilçelerinde de ortaokul bulunmaktadır. Kadınhanı'nda ilgi gören Özden Teknik Ziraat Okulunun mevcudu 286'ya ulaşmıştır.[1415] Ereğli'de İvriz Köy Enstitüsü, 650 öğrenciyle eğitime devam etmiştir. 2.200 dekar arazi üzerini kurulan enstitü, 1951'e kadar 455 mezun vermiştir. 27 Ocak 1954 tarihinde kabul edilen 6234 sayılı Kanun'la köy enstitüleri ile ilköğretmen okulları "ilköğretmen okulları" adı

1410 **Yeni Konya**, 7 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 26 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 1 Ekim 1950.

1411 **Ermenek İlçesi Merkez, Kasaba ve Köylerinin Hizmetler Bakımından İncelenmesi ile Meselelerin Çözüm Yolları**, Konya, s. 171; Cumhuriyetin ilânından onuncu yıla kadar geçen sürede, Konya'da milli eğitim alanında önemli yatırımlar gerçekleştirilmiş, Konya ili ve ilçelerinde toplam 136 yeni okul inşa edilmiştir. Mustafa Özcan-Gülsün Koçer, "Konya Basınında Millet Mekteplerinin Çalışmalarına Dair Bir Araştırma (1929-1934)" **Turkish Studies-Educational Sciences Dergisi**, C 18, S 4, 2023, s. 1342.

1412 Tekmen, "Beyşehir", **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1951, s. 1; Tekmen, "Hadim", **Yeni Konya**, 11 Haziran 1951, s. 1; **Yeni Konya**, 6 Ağustos 1951.

1413 A. Galip Öztürkmen, "Dünkü ve Bugünkü Ereğli", **Yeni Konya**, 3 Mayıs 1951, s. 2; **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1951.

1414 **Yeni Konya**, 6 Ocak 1959.

1415 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 26.01.1951, s. 409, 427, 438; **Yeni Meram**, 19 Ekim 1951.

altında birleştirilmiştir. Böylece İvriz Köy Enstitüsünün adı da İvriz İlköğretmen Okulu olmuştur.[1416]

1950'li yıllarda kadro sayısı artırılsa da hâlâ öğretmen açığı yaşanmaktaydı. DP tarafından niteliği eleştirilmesine karşın bu açığın kapanması için köy okullarına vekil öğretmenler atandı. Vekil öğretmenler lise ve ortaokul mezunları arasından tercih edildi. Şartlar sağlanamadığı takdirde ise Teknik Ziraat Okulu mezunları vekil öğretmen oldu. Bu dönemde öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini artırmak amacıyla hizmet içi kurslar düzenlendi.[1417] Ayrıca ülkedeki tüm kolejlerde olduğu gibi Konya Kolejinde de yabancı uyruklu öğretmenler görev aldı.[1418]

DP iktidarında okul aile birlikleri ile okulu koruma dernekleri, okulların fiziki ve sosyal gelişimi için önemli rol oynadı. Bu birlikler inşa sürecinde ve sonrasında okulların maddi ihtiyaçlarının karşılanmasında etkili oldu. Özellikle Konya Lisesi ve Karma Ortaokulunun velileri şehrin önde gelen isimlerinden oluştu. Karma Ortaokulunun 1950 yılı aile birliği yönetim kurulunda cumhuriyet savcısı, subay, tüccar ve avukatlar bulunmaktaydı. Konya Lisesi Öğrencileri ve Okulu Koruma Derneği başkanlığına ise Vali'nin eşi Bedia Göktan seçilmişti.[1419]

DP döneminde Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü görevinde 1950-1951 yılları arasında Rafet Onurlu, 1951-1955 yılları arasında Nazım Esen, 1955'te vekâleten Halil Edil, 1955-1956 yılları arasında Refik Durlu, 1956-1957 yılları arasında vekâleten Şeref Kişmir ve 1957-1960 yılları arasında Rıza Gürel bulundu.[1420] İl Millî Eğitim müdürlerinin de gayretli çalışmalarıyla bu dönemde Konya'ya çok sayıda yeni okul kazandırıldı.

6.1.1. İnşa Edilen Okullar

1950'li yıllarda il ve ilçe merkezleri ile kasaba ve köylerde her kademede okul inşa edilmiştir. Mahallesine ya da köyüne okul yapıldığı için sevinen

---

1416 Enstitü 10 Kasım 1941'de Zanapa bucağında çadırlarda eğitime başlamıştır. Öztürkmen, "İvriz Köy Enstitüsü", **Yeni Konya**, 5 Mayıs 1951, s. 2; **Yeni Konya**, 30 Temmuz 1951; **T.C. Resmî Gazete**, 04.02.1954, S 8625, s. 8093.

1417 **Yeni Meram**, 26 Haziran 1954; **Yeni Meram**, 13 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 2 Şubat 1955.

1418 **BCA**, 30-10-0-0/147-52-2, 07.10.1957; **BCA**, 30-18-1-2/153-56-20, 08.10.1959.

1419 **Yeni Konya**, 24 Kasım 1950; **Yeni Meram**, 13 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 12 Şubat 1955.

1420 **T.C. Resmî Gazete**, 6 Kasım 1951, S 7949, s. 2213; **T.C. Resmî Gazete**, 5 Nisan 1955, S 8973, s. 11498; **BCA**, 30-11-1-0/251-18-1, 30.04.1955; **BCA**, 30-11-1-0/263-6-8, 27.02.1957; **T.C. Resmî Gazete**, 8 Mart 1957, S 9554, s. 16669; **Konya İl Yıllığı 1967**, s. 263; **Konya 1973 İl Yıllığı**, s. 180.

vatandaşlar okul yaptırma derneklerine bağışlarda bulunmuş, temel atma ve açılış törenlerine büyük ilgi göstermiştir. Törenlerde vali, milletvekilleri, kaymakam, belediye başkanı gibi devlet erkânı da hazır bulunmuştur. Bu dönemde köylü vatandaşların okul yapma işine son verildiği için inşaat hâlindeki ilkokullar ihale edilmeye başlanmıştır.[1421]

DP'nin iktidara geldiği yıl Ereğli'de bir, Ilgın'da ise üç köyde ilkokul inşa edilmiştir.[1422] 1951 yılında Ilgın ve Karaman ilçelerinde birer ilkokulun temeli atılırken Yarma bucağına bağlı Göçü köyünde bir ilkokul ihaleye çıkarılmıştır.[1423] Aynı yıl Çumra, Karapınar, Karaman ve Ereğli ilçelerinde birer köy ilkokulu ile Kadınhanı'nda bir ortaokul dersbaşı yapmıştır. Merkez ilçede ise Çaybaşı Mahallesi'nde bir ilkokul ile Konya İmam Hatip Okulu eğitim-öğretime başlamıştır.[1424]

1952 yılında Cihanbeyli'de üç; Çumra'da iki; Ereğli, Ilgın, Çumra, Akşehir ve Karapınar ilçelerinde ise birer ilkokulun ihalesi gerçekleşmiştir. Merkez ilçeye bağlı Kayalı köyünde bir ilkokul, Ilgın'da ise bir ortaokulun temeli atılmıştır.[1425] Bunun yanında Karaman'da Kazım Karabekir, Cihanbeyli'de Cütkanlı, Kuyulu Sebil ve Sarıkaya; Karapınar'da Kayalık, Ereğli'de Karayusuflu, Akşehir'de Kuzviran, Çumra'da May, Karaman'da Akar, Beyşehir'de Eğirler ve Fasıllar köylerinde birer ilkokul açılmıştır.[1426] Ilgın Ortaokulu ile Akşehir Kız Sanat Okulu öğrenci kabul etmiştir. MEB yapılması planlanan okullar için 206.000 TL ödenek göndermiştir.[1427]

1953 yılında 12 köy okulu inşa edilmiş, 16 köy okulunun onarımına başlanmıştır. Okulların onarımı için 835.000 TL tahsis edilmiştir. Konya Merkez'de Akçeşme, Aslanlıkışla, Sedirler ve Mengene ilkokulları ihale

---

1421 **Yeni Meram**, 23 Mayıs 1953.

1422 Ilgın'daki okullar: Barkmuslu, Çiftliköyü ve Beğri köylerindedir. **Yeni Konya**, 23 Ekim 1950; Ereğli'deki ise Divaz İlkokuludur. **Yeni Konya**, 23 Kasım 1950.

1423 **Yeni Konya**, 1 Nisan 1951; **Yeni Konya**, 19 Mayıs 1951; **Yeni Konya**, 10 Temmuz 1951.

1424 **Yeni Konya**, 16 Ocak 1951; **Cumhuriyet**, 25 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 29 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 6 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 7 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 10 Aralık 1951.

1425 **Yeni Meram**, 3 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 11 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 8 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 16 Eylül 1952.

1426 **Yeni Meram**, 23 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 17 Ekim 1952.

1427 **Yeni Meram**, 22 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 23 Ekim 1952; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 19, 19.01.1953, s. 268; **Yeni Meram**, 15 Kasım 1953.

edilirken İmam Hatip Okulunun temeli atılmıştır. Bununla birlikte Merkez'e bağlı dört köyde, Çumra'ya ve Akşehir'e bağlı iki köyde, Ereğli, Cihanbeyli ve Kadınhanı'na bağlı bir köyde birer ilkokulun ihalesi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Karapınar ve Kadınhanı ilçelerinde de birer ortaokulun temeli atılmıştır. Böylece Konya'da ortaokulu olmayan ilçe kalmayacaktır.[1428]

Hacı Hasanbaşı, İhsaniye ve Mümtaz Koru ilkokullarının ihaleleri 1954 yılında yapılmıştır. Mümtaz Koru, kendi adını taşıyan ilkokul inşası için 40.000 TL bağışta bulunmuştur.[1429] Aynı yıl Merkez'e, Cihanbeyli'ye ve Bozkır'a bağlı ikişer köyde; Çumra ve Beyşehir'e bağlı birer köyde ilkokul ihale edilmiştir. Aslanlıkışla'daki Ferit Paşa, Mengene'deki İzzet Bey ve Sadırlar ilkokulları ile Kulu Ortaokulu da dersbaşı yapmıştır.[1430] İl genelinde yapılmakta olan okullara yaklaşık 2.000.000 TL sarf edilmiş ve eğitim hizmetlerine harcanmak üzere İller Bankasından 1.000.000 TL borçlanma uygun görülmüştür.[1431] Hükûmet, köy okulları inşası için 272.000 TL, ikmal ve onarımlar için 36.500 TL ve inşaat kontrolü için 2.500 TL olmak üzere toplam 311.000 TL ödenek göndermiştir. Bununla 10 köy okulu inşa edilmiştir. Ancak hâlâ 420 köyde okul bulunmamaktadır.[1432]

1955 yılında köy okulları için 419.000 TL ödenek gönderilmiştir. Karapınar'da bir ilkokulun temeli atılırken Bozkır'da iki köy ilkokulunun ihalesi gerçekleşmiştir. Kulu'da ve Beyşehir'in Doğanbey ile Üzümlü bucaklarında birer ortaokulun inşasına başlanmıştır.[1433] Aynı yıl Akşehir'de Yeni Mahalle İlkokulu, Karapınar'da Işıklar Köyü İlkokulu ve Ereğli'de Ayrancı Ortaokulu ile Dedeköy ve Bögecik köyü ilkokulları dersbaşı yapmıştır. Ayrıca Hacı Hasanbaşı'nda yapılan okul

---

1428 **Yeni Meram**, 9 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 28 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 17 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 23 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 1 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 7 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 15 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 1 Kasım 1953.

1429 Konya Verem Savaş Derneği başkanlığını yürüten Mümtaz Koru'ya, Konya Valisi Kemal Hadımlı teşekkür etmiştir. **Yeni Konya**, 21 Ocak 1954; **Yeni Meram**, 5 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 11 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 16 Haziran 1954.

1430 **Yeni Meram**, 8 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 10 Mayıs 1954; **Yeni Konya**, 28 Mayıs 1954; **Yeni Meram**, 7 Aralık 1954.

1431 **Yeni Meram**, 6 Temmuz 1954; **BCA**, 30-11-1-0/247-30-13, 23.09.1954.

1432 **BCA**, 30-1-0-0/112-707-14, 22.02.1955.

1433 **Yeni Meram**, 14 Mart 1955; **Yeni Meram**, 4 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 18 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 21 Ağustos 1955; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 10, 20.02.1956, s. 250.

tamamlanmış ve buraya hem mevcut binasının harap olması hem de bulunduğu çevrede gürültünün fazla olması nedeniyle Akif Paşa İlkokulu taşınmıştır.[1434]

Akşehir İlköğretmen Okulu, Ereğli Lisesi, Çumra ve Doğanbey ortaokulları da 1956 yılında törenle açılmıştır. Aynı yıl 17 köy ve bucak okulu inşa edilmiş ve 66 okul onarılmıştır.[1435] 1957 yılında 44 ilkokul ihale edilmiş, Merkez'de yapılacak okullar için 400.000 TL'lik ek bütçe kabul edilerek inşaatlar için 1.000.000 TL ayrılmıştır.[1436] Aynı yıl Karaman Lisesi, Vali ve milletvekillerinin hazır bulunduğu törenle dersbaşı yapmıştır. Ayrıca Yunak ve Beyşehir'de Üzümlü ortaokulları ile Çumra'da Timraş, Bokır'da Kızılöz, Karaman'da İhsaniye, Akşehir'de Kozak, Doğanhisar'da Kemer, Merkez'de Hasanşıh, Akviran-Kışla, İstasyon ilkokulları da eğitime başlamıştır.[1437]

Konya'da İslam Enstitüsünün temeli 29 Eylül 1958 tarihinde İmam Hatip Okulu bahçesinde törenle atılmıştır. Törende Vali Keleşoğlu, Milletvekili Nafiz Tahralı, Belediye Başkanı Sıtkı Bilgin ve kalabalık bir topluluk hazır bulunmuştur.[1438] Hükûmet 1958 bütçesinden köy okulları için Konya'ya 675.000 TL göndermiştir.[1439] Bununla Merkez, Ilgın, Ereğli, Çumra, Cihanbeyli ile Karaman'da birer köy ilkokulu ihale edilirken Merkez'de ikinci ortaokulun temeli atılmıştır. 8 derslikli olarak düşünülen ortaokul, Hakimiyet-i Millîye İlkokulu bahçesinde inşa edilecektir. Bununla birlikte Hocacihan'ın Norlu, Karaman'ın Çatak, Cihanbeyli'nin Çorca, Ereğli'nin Hortu, Çumra'nın Taşağıl, Ilgın'ın Mahmuthisar ve Tekke köyleri okulları ihale edilmiştir. Ayrıca Ilgın'da Cumhuriyet İlkokulu ile Ereğli'de Toros İlkokulu törenle açılmıştır.[1440]

1959 yılında Kız Sanat Enstitüsü inşaatı ihaleye çıkarılmış, Karaman'da yapılacak lisenin temel atma töreni gerçekleşmiş ve Beyşehir Ortaokulu

---

1434 **Yeni Meram**, 3 Ocak 1955; **Yeni Konya**, 15 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 21 Kasım 1955; **Yeni Meram**, 2 Aralık 1955; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1955.

1435 **Yeni Konya**, 3 Ocak 1956; **Yeni Meram**, 7 Kasım 1956; **Yeni Konya**, 20 Kasım 1956; **Yeni Meram**, 7 Aralık 1956; **Yeni Meram**, 20 Aralık 1956; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 15, 26.12.1956, s. 305.

1436 **Yeni Konya**, 10 Mayıs 1957; **Yeni Konya**, 29 Mayıs 1957.

1437 **Yeni Konya**, 24 Nisan 1957; **Yeni Konya**, 7 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 11 Ekim 1957; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 19.02.1958, s. 284; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 3, 24.03.1958, s. 55.

1438 **Yeni Konya**, 30 Eylül 1958.

1439 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 4, 30.05.1958, s. 271.

1440 **Yeni Konya**, 6 Mart 1958; **Yeni Konya**, 29 Nisan 1958; **Yeni Konya**, 20 Haziran 1958; **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 9 Aralık 1958.

bünyesinde bir lise açılmıştır. Beyşehir Lisesinin açılış töreninde Vali Tekin ile milletvekillerinden Atademir, Gökmenoğlu ve Bağrıaçık hazır bulunmuştur.[1441] 13 Ekim 1959'da ise Konya Akşam Tekniker Okulu 195 öğrencisi ile eğitim-öğretime başlamıştır. Akşam Tekniker Okulunun açılış törenine, Başbakan Menderes de davet edilmiştir. Okulun makine alanına 145, elektrik alanına ise 50 öğrenci devam etmiştir.[1442] Aynı yıl Ağustos ayında tamamlanması planlanan okullardan Çimenlik bölgesindekine Namık Kemal, Kovanağzı bölgesindekine de Alpaslan adı verilmiştir. Daha önce özel olarak idare edilen Akşehir Lisesi, MEB'e törenle devredilmiştir.[1443] Ayrıca 1959 bütçesinden köy okulları için 995.000 TL ödenek gönderilmiştir.[1444]

Konya ili genelinde "mail-i inhidam" yani yıkılmaya yüz tutmuş binaların incelenmesi için 1959 yılında "Fen Tetkik Heyeti" kurulmuştur. Heyet, raporunda 9'u merkezde 22'si ilçelerde olmak üzere 31 binanın boşaltılması ve yıktırılması gerektiğini belirtmiştir.[1445]

Ülke genelinde okul ihtiyacını karşılamak üzere MEB tarafından ABD'den sipariş edilen baraka okullardan 20 adeti Konya'ya verilmiştir. Bu okullar 1960 yılında Merkez, Bozkır ve Hadim ilçelerinde İkinci Ordu birlikleri tarafından kurulmuştur. Aynı yıl köylerde yeniden 54 ilkokul inşası ve onarımı için Bakanlıktan 2.000.000 TL ödenek ayrılmıştır.[1446] DP iktidarında özellikle ortaöğretim kurumlarının açılmasına öncelik verilmiştir. Yeni açılan ortaokul ve liselerle, büyük bir eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

6.1.2. Yeni Ortaöğretim Kurumları

6.1.2.1. İmam Hatip Okulu

Konya'da İmam Hatip Okulunun 1951-1952 ders yılında eğitime başlaması planlanmıştır. Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri de okulun bir an önce açılmasını

1441 **Yeni Konya**, 10 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 22 Ağustos 1959; **Öz Demokrat Konya**, 30 Eylül 1959.

1442 **BCA**, 30-1-0-0/123-791-11, 22.10.1959; **Öz Demokrat Konya**, 13 Ekim 1959; **Yeni Konya**, 13 Ekim 1959.

1443 **Yeni Konya**, 24 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 6 Ekim 1959.

1444 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 216.

1445 **Cumhuriyet**, 8 Mart 1959; Okullardan Merkez'de Köprübaşı, Mahmut Şevket Paşa ve Nakiboğlu ilkokulları ile Karaman'da Güneş İlkokulunun yıkılarak yeniden inşa edilmesi rapor edilmiştir. **Yeni Konya**, 10 Mart 1959.

1446 **Yeni Konya**, 10 Eylül 1959; **Cumhuriyet**, 21 Aralık 1959; **Yeni Konya**, 12 Ocak 1960; **Yeni Konya**, 20 Nisan 1960.

istemiştir. Hayırseverlerden toplanan 4.000 TL'lik bağış ile okulun ihtiyaçları karşılanmıştır. Ortaokul ve lise düzeyinde eğitim verecek okula vatandaşlar büyük ilgi göstermiştir.[1447] İmam Hatip Okulunun ortaokul kısmına 18 yaşına kadar olanlar, lise kısmına ise ortaokul mezunu olup askerlik vazifesini yapanlardan 23 yaşına kadar olanlar kabul edilmiştir. Bu okuldan mezun olanlar, ilkokullarda din eğitimi vermekle görevlendirilmiştir.[1448]

İmam Hatip Okulu yoğun çalışmalar sonucunda 5 Kasım 1951 tarihinde törenle açılmıştır. Büyük bir kalabalığın toplandığı törende hem Konya milletvekilleri hem de diğer illerden gelen milletvekilleri hazır bulunmuştur. Törende söz alan Milletvekili Ö. Rıza Doğrul: "Bu müessese ile Türk demokrasisinin esaslı haklarından biri tanınmış ve Türk halkı din kültürüne tekrar kavuşmuştur." diyerek din eğitiminin Türkiye'de uzun bir süre ihmal edildiğini ve bu nedenle milletin büyük zararlara uğradığını belirtmiştir. Doğrul'a göre imam hatip okulları ülke için bir irfan kaynağı olacaktır.[1449]

İlk olarak eski Polis Okulu binasında açılan İmam Hatip Okulu müdürlüğüne Avukat Ali Rıza Uğurlu atanmıştır. Kasım ayında açılmasına rağmen öğretmen kadrosu tamamlanamadığı için okulda eğitimin başlaması aralık ayının ikinci haftasını bulmuştur. Okulda Kur'an ve tecvit, Arapça, tefsir, akait, kelam, din dersleri, fıkıh usulü, siyer ve ahlak, hadis ve hadis usulü, Türkçe, Türkçe hitabet, el yazısı, psikoloji, tarih, coğrafya, yurt ve kanun bilgisi, matematik, fizik, kimya, beden eğitimi, müzik, tabiat bilgisi, sağlık bilgisi, Türk-İslam sanatı, yabancı dil ve resim-iş dersleri okutulmuştur. Açıldıktan kısa bir süre sonra Müftü ile beraber okulu ziyaret eden Vali, 280 olan öğrenci sayısının ilerleyen zamanlarda daha da artacağını belirtmiştir. Ayrıca okula en kısa zamanda yeni bir binanın temin edileceği sözünü vermiştir.[1450] Gazeteci Tont, İmam Hatip Okulunun kuruluş amacını: "Laiklik bahanesiyle tek parti döneminde İslam dini darbe yemiştir. Tek

---

1447 **Yeni Meram**, 21 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 22 Ekim 1951; Diyanet İşleri Başkanlığının Anamur Müftülüğüne gönderdiği 14.11.1951 tarihli yazısında Konya ve çeşitli illerde imam hatip okullarının açıldığı, ortaokul ve lise derecesinde olan bu okullarda eğitimin 7 sene olduğu belirtilmiştir. Okulda mesleki derslere geniş yer verileceği, kayıt ve kabul şartlarının millî eğitim müdürlüklerinden öğrenilebileceği ve bu durumun halka duyurulması istenmiştir. **BCA**, 51-0-0-0/4-31-27, 29.11.1951.

1448 **Yeni Konya**, 26 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 24 Kasım 1951.

1449 **Babalık**, 6 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 6 Kasım 1951.

1450 **Yeni Meram**, 20 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 12 Aralık 1951; **Yeni Meram**, 27 Aralık 1951; 1957'de öğrenci sayısı 438'e yükselmiştir. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 20.02.1957, s. 301.

korkuları irtica idi. İmam Hatip Okulları irticaya taviz vermez. Bilakis irticanın başını eğecek mücadele kuvvetlerinin münevver elemanları bu okullardan yetişecek." şeklinde açıklamıştır.[1451]

Okulla ilgili 1952 Ocak ayında önemli bir gelişme yaşanmıştır. Mevcut binanın sahipleri izin vermedikleri için İmam Hatip Okulu taşınmak zorunda kalacaktır. Bunun sonucunda okul, aslında Kız Lisesi için ayrılan Eğitim Derneği binasına geçici olarak nakledilmiştir. Nihayet Konya İmam Hatip Okulu için İdman Yurdu Kulübüne ait bina ve sahanın 104.000 TL'ye satın alınması kararlaştırılmış ve başta Valilik olmak üzere vatandaşlar harekete geçmiştir. İlk etapta Valilik tarafından 15.000 TL, vatandaşlarca da 22.000 TL yardım yapılmıştır.[1452] İstanbul'da yaşayan Konyalılar da okul için 10.000 TL bağış toplamıştır. Böylece okul binası için gerekli olan arsa satın alınarak 27 Haziran 1953 tarihinde temel atma töreni düzenlenmiştir. Törende büyük bir kalabalıkla birlikte Vali ve milletvekilleri de hazır bulunmuştur. Açılış konuşması Okul Müdürü tarafından yapılmış ve Hacı Veyiszade Mustafa Hoca tarafından da dualar edilmiştir. Ardından Milletvekili Himmet Ölçmen, iktidarın laiklik ve din anlayışını açıklamıştır. Son sözü alan Vali ise yardımlarından dolayı özellikle Konya halkına teşekkürlerini bildirmiştir.[1453]

Okul inşaatı tamamlanıncaya kadar vatandaşların yardımları kesintiye uğramadan devam etmiştir. Arsası ile birlikte yaklaşık 400.000 TL'ye mal olan okulun açılış törenine Başbakan Menderes, bazı bakanlar, milletvekilleri ve idari amirler de katılmıştır.[1454] Okula 1956'da ek bina ilave edilmesi kararlaştırıldığından esnaf, İmam Hatip Okulu Koruma Derneğine 10.693 TL bağışta bulunmuştur.[1455]

DP iktidarında Konya İmam Hatip Okulunda kuruluş günü etkinlikleri düzenlenmiştir. Vali ile birlikte milletvekilleri ve Belediye Başkanı'nın da katıldığı bu etkinliklerde okulun seçkin öğrencileri taltif edilmiştir.[1456]

6.1.2.2. Konya Koleji

Konya'da bir "Lisan Lisesi" fikri ilk kez DP iktidarında gündeme gelmiş ve İmam Hatip Okulunun açılış töreni için Konya'ya gelen Başbakan Menderes'e

1451 Cevdet Tont, "İmam Hatip Okulu", **Yeni Meram**, 8 Ocak 1952, s. 1.
1452 **Yeni Meram**, 25 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 11 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 29 Mart 1952.
1453 **Yeni Meram**, 5 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 28 Haziran 1953.
1454 **Yeni Konya**, 27 Şubat 1954; **Yeni Meram**, 21 Eylül 1954.
1455 **Yeni Konya**, 22 Mayıs 1956.
1456 **Yeni Konya**, 19 Mart 1957; **Yeni Konya**, 13 Mayıs 1958.

bu istek iletilmiştir. Başbakan, Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı'yı bu işi incelemesi için Konya'ya göndereceğini belirtmiştir. Yaptığı incelemeler sonucunda, Lisan Lisesi ile ilgili olumlu izlenimler edinen Yardımcı, bu durumu Menderes'e iletmiştir. Bunun üzerine Başbakan'ın: "Konyalılar şimdiye kadar ne istediler de vermedik, mademki arzu etmişler koleji de derhal tahakkuk ettireceğiz." demesiyle koleje ait hazırlıklara hemen başlanmıştır.[1457]

Konya Koleji 1955-1956 ders yılında geçici olarak İstasyon İlkokulunda eğitim-öğretime başlamıştır. İstasyon İlkokulu ise Kurtuluş İlkokuluna taşınmıştır. Bu arada Kolej binasının, Ticaret Lisesi yanındaki 60.000 m^2'lik arsaya inşa edilmesi kararlaştırılmıştır.[1458] Türkiye'de sadece İstanbul, İzmir, Eskişehir ve Konya'da İngilizce eğitim yapmak üzere açılacak lisan liselerinde görevlendirilen Amerikalı öğretmenler de 1954 yılı sonunda şehre gelmeye başlamıştır.[1459]

Kolejin pansiyon kısmına ait yatak, yorgan, karyola ve battaniye gibi eşyalar İstanbul Erkek Sanat Enstitüsünden, öğretim eşyaları ise İzmir Erkek Sanat Enstitüsünden geldi.[1460] Nihayet Konya Koleji, 7 Kasım 1955 tarihinde derslere başladı. Okulun eğitiminde dikkat çeken ilk özellik haftada 23 saat İngilizce dersinin olmasıydı. 39 öğrenci ile eğitime başlayan koleje 1956-1958 yılları arasında otuzar öğrenci, 1959'da ise 50 öğrenci kontenjanı ayrıldı. Ortaokul ve liseden oluşan okul, sınavla öğrenci kabul etti. Kolejin yıllık pansiyon ücreti ise 1.200 TL olarak belirlendi.[1461]

Kolejin resmî açılışı 11 Kasım 1955 tarihinde Millî Eğitim Bakanı Yardımcı ve Konya milletvekillerinin de da hazır bulunduğu törenle yapıldı. Törende Yardımcı: "Veliler şehri, âlimler diyarı, Türkün ve Türklüğün asırlarca yataklığını ve otağlığını yapmış bu kıymetli şehre millî bir müessese olan Konya Koleji kutlu olsun." dedi.[1462] Hükûmet, 1955'te Kolejin yeni binasının inşa edileceği sahanın istimlakı için 234.500 TL ödenek gönderdi. Fakat Konya Belediyesinin

---

1457 **Yeni Meram**, 10 Ekim 1954; **Yeni Meram**, 25 Ekim 1954.

1458 **Yeni Meram**, 13 Aralık 1954; **Yeni Meram**, 15 Ocak 1955; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 10, 20.02.1956, s. 253.

1459 Amerikalı öğretmenler şu isimlerden oluşmaktadır: Mr. David Miller, Miss. J. Miller, Mr. Maure Cooper, Miss. Alice Tymothy, Mr. James Loveit, Mr. Willam Gambar. **Yeni Meram**, 1 Ocak 1955.

1460 **Yeni Meram**, 22 Mart 1955; **Yeni Meram**, 9 Haziran 1955.

1461 **Yeni Meram**, 8 Kasım 1955; **Yeni Konya**, 14 Mayıs 1957; 1958'de öğrenci sayısı 96'ya yükselmiştir. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 3, 24.03.1958, s. 56; **The Voice Konya College Magazine**, Eylül 1960, S 1, s. 7.

1462 **Yeni Meram**, 12 Kasım 1955.

hesabına göre istimlak işi 630.000 TL'yi bulacaktı. Neticede istimlak işleri 1957 sonuna kadar sürdü.[1463] Ülkedeki ekonomik sıkıntılar nedeniyle okulun birinci kısım inşaatı ancak 1959 yılında 5.922.921,03 TL bedel ile ihale edildi.[1464]

6.1.2.3. Ebe-Hemşire Okulu

Konya'da Ebe-Hemşire Okulu 1955 yılında yatılı olarak eğitime başlamıştır. Okula ortaokul mezunu 30 kız öğrenci kabul edilmiştir. Öğrenciler ilk olarak Konya Devlet Hastanesinin metruk bir kısmında dersbaşı yapmıştır. İhtiyaçları okul tarafından karşılanacak olan öğrencilere aylık 25 TL harçlık da verilmiştir. Bu durum okula olan ilgiyi arttırmıştır.[1465]

6.1.2.4. Diğer Ortaöğretim Okulları

Konya'da yeni açılan ortaöğretim kurumlarının yanında Konya Lisesi, Kız İlköğretmen Okulu, Ticaret Lisesi, Astsubay Hazırlama Okulu, DDY Okulu, Kız ve Erkek Sanat Enstitüleri bulunuyordu.[1466] 1930 yılında kurulan Askerî Ortaokul ise 1950 yılında Kuleli'ye nakledildi.[1467]

1889 yılında idadi olarak kurulan Konya Lisesi, 1950'li yıllarda şehrin en gözde ve faal okullarından biri olmuştur.[1468] Konya'nın önemli isimlerinden olan Mehmet Önder, 1951'de 62. yılını kutlayan lisenin, Türkiye'ye kültür ışıkları saçtığını ve ülkenin genç dimağlarına feyiz verdiğini belirtmiştir.[1469] Uğurlu'ya göre ise Lise "şehrin entelektüel platformu" olup ciddiye alınan bir kurumdur.[1470] 1955 yılında ilk defa düzenlenen İngilizce günü, Konya Lisesinin önemli kültür faaliyetlerinden biri olup kamuoyunda övgüyle bahsedilmiştir.[1471] Bu dönemde liseye yatılı öğrenci olarak girme şartları değişmiştir. Buna göre Konya'da evi

---

1463 **Yeni Meram**, 1 Mart 1955; **Yeni Konya**, 14 Eylül 1957.

1464 **T.C. Resmî Gazete**, 8 Haziran 1959, S 10225, s. 21854.

1465 **Yeni Meram**, 6 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 17 Ağustos 1955.

1466 **BCA**, 30-18-1-2/125-19-6, 08.03.1951; **Yeni Meram**, 29 Eylül 1951; **Yeni Konya**, 9 Ağustos 1959.

1467 **Yeni Konya**, 8 Temmuz 1950.

1468 1913'te Konya Sultanisi ismini alan lise, Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte Konya Erkek Lisesi olurken 1971-1972 ders yılında Gazi Lisesi adını almıştır. **Konya 1973 İl Yıllığı**, s. 188; Konya Lisesi binası 1914-1917 yılları arasında Mimar Muzaffer Bey tarafından inşa edilmiş olup I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın en seçkin örneklerinden biridir. Uğurlu, **age.**, s. 36-37.

1469 Önder, "Lise", **Yeni Konya**, 18 Şubat 1951, s. 1.

1470 Uğurlu, **age.**, s. 35.

1471 Önder, "Lisede Tertiplenen İngilizce Günü", **Yeni Konya**, 9 Mayıs 1955, s. 1-2.

ve ailesi olanlar, hasta olmadığı hâlde derslere girmeyenler ve sigara içenler pansiyona alınmayacaktır. Ayrıca mezunlar için ilk defa 1954'te Vali'nin de hazır bulunduğu bir ödül töreni düzenlenmiştir.[1472]

Ticaret Lisesi 1943 yılında açılmış olup modern bir binada eğitim vermiştir. Okul mezunlarının %75'i üniversiteye devam ederken kalan kısmı da serbest veya bankalarda çalışmıştır.[1473] Lise Müdürü Kâni Sarıgöllü, 1954 yılında ABD Ortaöğretim Müdürleri Millî Derneğine üye olmuştur.[1474]

Kız Sanat Enstitüsü, kurulduğu 1944 yılından itibaren Konya'da takdir edilen kurumların başında gelmiştir.[1475] Çünkü halk, enstitünün verdiği eğitimden gayet memnundur. İsmet Paşa İlkokulu binasında eğitime devam eden enstitü için DP döneminde yeni bir bina yapılması kararlaştırılmıştır. Bunda mevcut binanın şehir merkezine uzak olması nedeniyle birçok ailenin kızlarını enstitüye göndermek istememesi etkili olmuştur.[1476]

Millî Eğitim Bakanlığının 1955'te 70.000 TL ödenek göndermesi üzerine okulun inşa edileceği arsa için bir komisyon kurulmuştur. İlk olarak Karatay Caddesi üzerinde Ali Gav Medresesi Vakfına ait arsanın Kız Sanat Enstitüsüne verilmesi kabul edilmiştir.[1477] Ancak okul inşaatı için gerekli prosedürler bir türlü başlatılamamıştır. 1958'te Millî Emlak İdaresi tarafından Konya Kitaplık Salonu yanındaki arsa Kız Sanat Enstitüsü binası yapılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Burası eski Halkevi arsası olup 3.012 m^2lik bir alanı kaplamaktadır. Nihayet 1959'da ihaleye çıkarılan Enstitünün birinci kısım inşaat bedeli 950.000 TL olarak belirlenmiştir.[1478]

DP döneminde Konya'da Kız Sanat Enstitüsü, verdiği eğitim yanında düzenlediği sergi ve defilelerle de takdir edilmiştir. 1950 yılındaki sergi için gazeteci Keymen "Eski motiflerle yeni bedii zevkin ve üstün bilginin imtizacından harikalar doğmuş. Çok çalışılmış, çok iyi eserler vücuda getirilmiş."

1472 **Yeni Meram**, 18 Ağustos 1953;**Yeni Meram**, 6 Temmuz 1954.

1473 Tekmen, "Ticaret Lisesinde Bir Saat", **Yeni Konya**, 15 Ağustos 1950, s. 1-2.

1474 **BCA**, 30-18-1-2/135-30-5, 25.03.1954.

1475 Önder, "Müsamere", **Yeni Konya**, 17 Şubat 1951, s. 1.

1476 **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 23 Nisan 1954; İffet Babagil, "Konya Kadınlığı ve Konya Evleri I", **Türk Folklor Araştırmaları Dergisi**, Nisan 1958, S 105, s. 1673.

1477 **Yeni Meram**, 9 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 6 Şubat 1956.

1478 **Yeni Konya**, 27 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 7 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 22 Ağustos 1959.

demiştir.[1479] 1951 yılında Yıldız Pazarı, Mumcular Mağazası ve Foto Ekrem gibi büyük mağaza vitrinlerinde ders yılına ait işler bir ay süreyle haftada bir gün sergilenmiştir. Önder, bu sergi münasebetiyle "Enstitü, memleketimizin medarı iftiharıdır. El işlerinde ve nakışlarda millîleşmeliyiz. Türk motifleri kullanmalıyız." demiştir.[1480] Halkın yoğun ilgi gösterdiği sergi açılışlarında başta vali olmak üzere daire amirleri de hazır bulunmuştur. 1956'dan sonra sene sonu sergiler vitrinlerde teşhir edilmiştir.[1481]

Enstitü tarafından 1956 yılında Orduevi salonunda düzenlenen ve 1.000'den fazla kadın davetlinin takip ettiği defile büyük bir takdir toplamıştır. Aynı yıl sene sonu defilesi de çok parlak olmuş ve ücretli olmasına rağmen Konya Şeker Fabrikası salonu tamamen dolmuştur. Gece geç saatlere kadar süren bu defileyi sadece kadınlar değil erkekler de izlemiştir.[1482] Enstitünün 1958 yılında 2 gece olarak düzenlediği defileleri ise yaklaşık 2.000 vatandaş izlemiştir. Halkın sabırla beklediği 1959 yılsonu defilesi Orduevinde yapılmıştır. 20'den fazla öğrenci üzerinde görülen 100'e yakın elbise, salonu dolduran izleyiciler tarafından hayranlıkla seyredilmiştir.[1483]

1901 yılında kurulan Erkek Sanat Enstitüsü, 1950'li yıllarda tarımda makineleşme ile birlikte ortaya çıkan teknik eleman sıkıntısını karşılamak için önem kazanmıştır. Bu dönemde okulun bünyesinde ziraat aletleri, traktör, motor tamirciliği ve elektrikçilik şubelerinin açılması kararlaştırılmıştır.[1484] Enstitünün yılsonu sergileri kalabalık bir davetli huzurunda vali tarafından açılmıştır. Kamuoyuna göre 1950'deki sergi Konya'da ve hatta Türkiye'de açılmış soğuk demir-tesviye, freze-döküm sergilerin en güzeli olmuştur. Sergiyi çok başarılı bulan gazeteci Özfakih, bu serginin millî sanayi seviyesini göstermesi bakımından önemli olduğunu vurgulamıştır.[1485] 1952 yılında enstitü öğrencileri kendi yaptıkları kılıcı hediye olarak Kore'deki Türk askeri birliğine göndermiştir.[1486]

1479 Keymen, "Kız Enstitüsünün Sergisi", **Yeni Konya**, 14 Haziran 1950, s. 3.

1480 **Yeni Konya**, 12 Haziran 1951; Önder, "Konya'da İlk Biçki Dikiş Yurdu ve Enstitü", **Yeni Meram**, 17 Haziran 1952, s. 2.

1481 **Yeni Meram**, 13 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1959.

1482 1954 ve 1955 yıllarındaki defileleri sadece kadınlar izlemiştir. **Yeni Konya**, 4 Haziran 1956.

1483 **Yeni Konya**, 1 Haziran 1958; **Öz Demokrat Konya**, 30 Mayıs 1959; **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1959.

1484 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 16.02.1952, s. 252; **Yeni Meram**, 15 Nisan 1952.

1485 Özfakih, "Sergi", **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1950, s. 1; **Selçuk**, 4 Temmuz 1950.

1486 **Cumhuriyet**, 20 Kasım 1952.

6.1.3. Üniversite Kurma Çalışmaları

DP, iktidar olduktan sonra kalkınma hamlesine bağlı olarak ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanları yetiştirmek için yükseköğretimle yakından ilgilenmiştir. Bu bağlamda mevcut okullar geliştirilmiş ve yeni üniversitelerin kurulması için de çalışmalara başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1956'da oluşturulan bir komisyonun hazırladığı raporda ülkede yeni açılacak üniversitelerin kuruldukları bölgelerin kalkınmasına da katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca Konya, Samsun, Sivas, Adana, Elâzığ, Diyarbakır ve Antakya'da üniversite kurulmasının önemine değinilmiştir.[1487]

Türkiye'de 1950 yılında 34 olan fakülte ve yüksekokul sayısı 1960'ta 49'a yükselmiştir. DP döneminde Ege Üniversitesi 1955-1956 öğretim yılında Tıp ve Ziraat fakülteleri, Ortadoğu Teknik Üniversitesi 1956-1957 öğretim yılında Mimarlık ve Mühendislik fakülteleri, Atatürk Üniversitesi de 1958-1959 öğretim yılında Ziraat ve Fen-Edebiyat fakülteleri ile faaliyete geçmiştir.[1488] Yeni tesis edilen bu üniversiteler nedeniyle Konya kamuoyunda Selçuk Üniversitesinin kurulması fikri güçlü bir şekilde gündeme gelmiştir.

DP iktidarında Konya'da bir üniversite tesis edilmesi düşüncesi ilk kez Yüksek Tahsil Okutma Derneğinin İstanbul'da gerçekleştirdiği toplantıda dile getirilmiş ve konunun ilgili makamlara arz edilmesine karar verilmiştir. Bunun için ilk teşebbüs Konya milletvekillerinin TBMM üyelerinden imza toplamasıyla başlamıştır.[1489] Nihayet 207 milletvekili Selçuk Üniversitesi tesisi hakkında kanun teklifi sunmuştur. Bu kanun tasarısı 26 Haziran 1956'da Millî Eğitim Encümeninde kabul edilmiş fakat tasarının müzakeresi sırasında Millî Eğitim Bakanı Ahmet Özel ile bazı milletvekilleri geciktirici sebepler ileri sürmüştür. Anlaşıldığı kadarıyla Özel, Selçuk Üniversitesi kurulması fikrine sıcak bakmamıştır. Oysa bakan olmadan önce Konya milletvekillerinin hazırladığı kanun tasarısına imza atmaktan imtina etmemiştir.[1490]

Selçuk Üniversitesinde geri adım atmayan kamuoyu, yeri geldikçe bu konuyu gündemde tutmuştur. Özellikle Milletvekili Atademir yazıları ile

---

1487 Geçikli, "Demokrat Parti Dönemi Yükseköğretim Politikası ve 1956 Tarihli Rapor", **Atatürk Üniversitesi Atatürk Dergisi**, C 11, S 2, Aralık 2021, s. 152, 167.

1488 **Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, s. 85; **Millî Eğitim Hareketleri 1927-1966**, Yayın No: 517, DİE, Ankara 1967, s. 57.

1489 **Yeni Meram**, 13 Aralık 1953; **Yeni Meram**, 28 Şubat 1955.

1490 **Yeni Konya**, 20 Ocak 1956; **Yeni Meram**, 27 Haziran 1956; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 11, 15.02.1960, s. 802.

üniversitenin yakın takipçisi olmuştur.[1491] 1960 yılında Başbakan Menderes "Konya üniversiteye layık şehirlerin en başta gelenidir." dediği için tasarının yakında kanunlaşmasına kesin gözüyle bakılmıştır. Neticede üniversite ile ilgili kanun tasarısı TBMM Millî Eğitim Encümenine gönderilmiş ve Bayındırlık ile Maliye bakanlıklarına 75.000.000 TL'lik yetki verilmiştir.[1492]

Konya Milletvekili Özal, DP iktidarında ziraat, sanayi ve bayındırlık alanlarda görülen gelişmelerin eğitim alanında da gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir. Eğitimi ilkokulla sınırlamanın yanlış olduğunu ifade etmiştir. Sayısız âlim yetiştiren Konya'nın bir üniversiteye sahip olması gerektiğini düşünen Özal'a göre üniversite bir muhit işi olup ilim muhiti ister, bir zaman işi olup seneler ister. Fakat bu dönemdeki üniversite isteklerinin bir kısmının siyaset koktuğunu belirten Özal, bunun prensipler dışı kararlar almaya sevk ederek partiye zarar verebileceğine dikkat çekmiştir.[1493]

6.1.4. Okullarda Kültürel Faaliyetler

Konya'da ilk ve orta dereceli okullarda öğrenci kulüpleri tarafından anma programları, edebiyat geceleri, münazara yarışmaları, yardım amaçlı müsamereler, balolar, konserler, eğlence geceleri ve yılsonu sergileri gibi faaliyetler yapılmıştır. Örneğin Karma Ortaokulunda Kore şehitleri için bir anma programı düzenlenmiştir. Kız Sanat Enstitüsü tarafından göçmenler yararına müsamere hazırlanmıştır. Konya Lisesi, edebiyat geceleri ve münazara yarışmaları tertiplemiştir.[1494]

1950'li yıllarda okullar arasında hentbol, futbol, güreş, voleybol ve atletizm müsabakaları da yapılmıştır. [1495] Ayrıca Beyşehir'de gençlik kampları düzenlenmiştir. Bu kamplara diğer illerden öğrenci ve öğretmenler de katılmıştır.[1496] Okullar düzenledikleri bu faaliyetlerle ders dışında öğrencilerin eğlenmesine, özgüven kazanmasına ve sosyalleşmesine katkı sağlamıştır. DP iktidarında örgün eğitim yanında yaygın eğitime de önemli gelişmeler yaşanmıştır.

1491 Arıkan, **age.**, s. 64-65; **Öz Demokrat Konya**, 24 Şubat 1960.

1492 **Yeni Konya**, 8 Şubat 1960; **Yeni Konya**, 25 Nisan 1960.

1493 Özal, "Konya'da Üniversite", **Yeni Meram**, 9 Ocak 1954, s. 1-2.

1494 **Yeni Konya**, 14 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 3 Şubat 1951; **Yeni Meram**, 10 Nisan 1954; **Yeni Konya**, 9 Şubat 1956; **Öz Demokrat Konya**, 19 Mart 1959.

1495 Futbol ve basketbolda Erkek Sanat Enstitüsü, güreşte ise İmam Hatip Okulu üstün durumdaydı. Uğurlu, **age**, s. 33.

1496 **Yeni Konya**, 15 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 28 Ocak 1959.

6.2. Yaygın Eğitim

1950'li yıllarda eğitim alanındaki önemli sorunlardan birisi de yetişkin nüfusun eğitimi olmuştur. Bu mesele ekonomik ve sosyal kalkınmanın ön şartı olarak görülmüştür.[1497] Cumhuriyet Dönemi'nde yetişkin eğitimiyle ilgili en önemli görevi üstlenen Halkevleri, DP iktidarında 5830 sayılı Kanun ile kapatılarak malları hazineye devredilmiştir. Halkevlerinin kapatılmasından sonra yetişkin eğitimini yeniden ele almak isteyen Millî Eğitim Bakanlığı, Prof. Dr. Watson Dickerman'ı halk eğitimi teşkilat ve çalışmalarını değerlendirmesi için Türkiye'ye getirmiştir. Ayrıca bu alanda çalışma yapanlardan raporlar istenmiştir. Dickerman, 3 ay süren inceleme sonucunda Bakanlığa bir rapor sunmuştur.[1498] Bu çalışmanın neticesi olarak 1952 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde halk eğitim bürosu kurulmuştur. Ardından halk okuma odaları, halk dershaneleri ve köy kursları açılmıştır.[1499]

DP iktidarında başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere, Tarım Bakanlığı, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı tarafından halk eğitimi alanında faaliyetler yürütülmüştür.[1500] Millî Eğitim Bakanlığı, halk eğitim faaliyetleri kapsamında 1950-1954 yılları arasında 459 kurs açmış ve 5.528 kursiyere belge vermiştir.[1501] Tarım Bakanlığı tarafından ülke genelinde çiftçilere yönelik 12.744 kurs düzenlenmiş ve bu kurslara 1.372.453 çiftçi katılmıştır. Tarımda makineleşmeye bağlı olarak açılan traktör bakım ve kullanma kurslarına katılan kişi sayısı ise 90.259'dur.[1502]

Türkiye'nin DP döneminde eğitim alanında önemli sorunlarından biri de okuma-yazma meselesiydi. Aşağıdaki tablolarda 1950'li yıllarda Türkiye ve Konya'daki okuma-yazma oranları verilmiştir.[1503] Ancak tüm çabalara rağmen bu dönemdeki halk eğitimi çalışmaları Atatürk ve İnönü dönemlerine göre oldukça zayıf kalmıştır.[1504]

1497 **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 46.

1498 Cevat Geray, **Halk Eğitimi**, AÜ Eğitim Fakültesi Yay., Ankara 1978, s. 261; **Halk Eğitimi Umum Müdürlüğü Kurulması Hakkında Kanun Layihası ve Mucip Sebepleri**, T.C. Maarif Vekaleti VI. Maarif Şûrası Dokümanları, Ankara 1956, s. 13.

1499 Osman Sait Dikilitaş, **DP Hükümetlerinin Sosyo-Ekonomik Alandaki İcraatları (1950-1960)**, yayınlanmamış doktora tezi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007, s. 357.

1500 Nusret Köymen, **Halk Eğitimi Rehberi**, Maarif Basımevi, Ankara 1956, s. 7.

1501 Turhan Oğuzkan, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Halk Eğitimi**, Maarif Basımevi, Ankara 1956, ek XI.

1502 Geray, **age.**, s. 328.

1503 **Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, s. 4, 11.

1504 Tangülü, agm., s. 399.

Tablo XLVII: Okuma-Yazma Oranı (Türkiye)

Yıllar	6 Yaş Üstü Nüfus	Okuma-Yazma Bilenlerin Oranı	Okuma-Yazma Bilen Erkek	Okuma-Yazma Bilen Kadın
1950	17.856.865	%32,37	%45,34	%19,35
1960	22.542.012	%39,49	%53,59	%24,82

Tablo XLVIII: Okuma-Yazma Oranı (Konya)

Yıllar	6 Yaş Üstü Nüfus	Okuma-Yazma Bilenlerin Oranı	Okuma-Yazma Bilen Erkek	Okuma-Yazma Bilen Kadın
1950	624.400	%31,11	%47,18	%15,66
1960	792.958	%39,74	%57,04	%22,59

Tablolardan da anlaşılacağı üzere okuma-yazma oranları Türkiye ile Konya ölçeğinde paralellik göstermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı 3 Temmuz 1953 tarih ve 21602 sayılı Genelge ile mecburi öğrenim çağı dışında bulunup okuma-yazma bilmeyen vatandaşları okuryazar hâle getirmek ve kendilerine hayatta gerekli olan bilgileri kazandırmak amacıyla şehir, bucak ve köylerde halk dershaneleri açmıştır.[1505] Bu bağlamda 1954-1955 yıllarında Konya'da faaliyete geçen 51 adet halk dershanesinden 493 kişi mezun edilmiştir. 1959-1960 yılları arasında halk dershanesi sayısı 15'e düşerken dershanelerden 172 vatandaş mezun olmuştur. Hâlbuki DP iktidarına kadar Konya'da açılan dershane sayısı 131 olup 3.641 kişi mezuniyet belgesi almıştır.[1506]

CHP'ye hizmet eden kurumlar olarak görülen halkevlerinin kapatılmasıyla Anıt civarında bulunan Konya Halkevi binasının ne olacağı konusu kamuoyunda tartışılmaya başlanmıştır.[1507] Kimilerine göre Konya Halkevi bir şehir tiyatrosu

1505 **Maarif Vekaletinin Bazı Halk Eğitim Çalışmaları**, Maarif Basımevi, Ankara 1956, s. 14.

1506 **Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, s. 94.

1507 Konya Halkevi 1932 yılında açılmış ve eğitimine dokuz kol faaliyeti olarak başlamıştır. 1932-1949 yılları arasında kullanılan Halkevi binası, Alâeddin Tepesi'nin güney eteğinde 1908'de Rum Okulu olarak yapılmıştır. Bu yapı günümüze ulaşamamıştır. Yeni Halkevi binası 1949 yılında Anıt civarında Millet Bahçesi'nin içerisinde inşa edilmiştir. Bu yapı günümüzde tiyatro binası olarak kullanılmaktadır. Özge Parlak, Esra Yaldız, "Konya Devlet Tiyatrosu (Halkevi) Binasının Modern Mimarlık Mirası Kapsamında Değerlendirilmesi", **Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, C 17, S 34, Mart 2022, s. 238-241.

hâline getirilmeli, kimilerine göre ise yine bir kültür yuvası olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bina için otel, hastane, kitaplık ve şehir salonu gibi fikirler de ortaya atılmıştır.[1508]

Hükûmet, halkevleri hakkındaki takdir hakkını valiliklere bırakmıştır. İldeki halkevleri binaları genellikle hükûmet konağı, belediye binası veya millî eğitim hizmetlerine tahsis edilmiştir. Bunlardan Cihanbeyli Halkevinin adalet binası, Akşehir ve Seydişehir halkevlerinin hükûmet konağı, Karaman Halkevinin sanat enstitüsü ve Çumra'daki Halkevinin de ortaokul olması kararlaştırılmıştır.[1509]

Valilik, Konya Halkevi binasını İl Millî Eğitim Müdürlüğüne tahsis etmiştir. Millî Eğitim Müdürlüğü binayı ilk önce Kurtuluş İlkokuluna ayırmıştır.[1510] Ardından Konya Lisesine tahsis edilen bina 1955'te Konya İl Kütüphanesine dönüştürülmüştür.[1511] Zira Konya'nın büyük bir kütüphaneye ihtiyacı bulunmaktadır. Orta Anadolu'nun en geniş kütüphanelerinden olan Yusuf Ağa Kütüphanesi, araştırmacılar ve ilim insanları için yeterli görülmemektedir. Bu nedenle 1954'te Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kütüphane restorasyonu için 45.000 TL ödenek gönderilmiştir.[1512]

1950'li yıllarda ülke genelinde halk eğitiminin önemli vasıtalarından olan kütüphanelerin yaygınlaştırılması ve içerik yönünden zengin hâle getirilmesine çalışıldı. Ülke genelinde 1952 yılında 1 millî, 95 genel, 686 okul ve 76 ihtisas kütüphanesi bulunmaktaydı.[1513] Konya ise 1960 yılında 6 adet kütüphaneye sahipti. Bu kütüphanelerde 47.211 kitap olup bunlardan 86.039 okuyucu yararlandı.[1514]

1508 Konya belediye başkanlığı yapmış eğitimci ve yazar Koner, halkevlerinin kapatılmasıyla ilgili eleştirel bir yazı kaleme almış ve "…Sanki esasında böyle müesseseye lüzum yokmuş. Bunlar lüksmüş, boşuna imiş. Allah Allah dünün Türk çocuklarının bilhassa millete ve millî kültüre yaptığı hizmetler meydanda iken bu çocuklardan her sahada daha geniş ve daha şumüllü hizmetler yapan Halkevlerini kapatmak hangi düşüncenin mahsulüdür, akıl ermez." demiştir. M. Muhlis Koner, "Halkevlerinin Kapatılması Münasebetiyle", **Öğüt**, 24 Ağustos 1951, s. 1; Kişmir, "Halkevi", **Yeni Konya**, 27 Ağustos 1951, s. 2.

1509 **Yeni Meram**, 29 Aralık 1951.

1510 **Yeni Meram**, 7 Aralık 1951.

1511 **Konya 1973 İl Yıllığı**, s. 257; **Yeni Meram**, 18 Mayıs 1952.

1512 Önder, "Bir Konya Kitaplığı", **Yeni Konya**, 6 Mayıs 1951, s. 2; **Yeni Meram**, 25 Mart 1954.

1513 **Dünyanın Başlıca Eğitim Meseleleri İle İlgili Rakamlar**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1953, s. 33; **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 47.

1514 **Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, s. 104.

Vatandaşlar da şehirdeki kütüphanenin gelişimine katkı sağladı. Örneğin İbrahim Hakkı Konyalı tarafından 15.000 cilt kitap vakfedildi. Aynı yıl mutasavvıf Hadimi'nin el yazması eserleri bulundu ve Hadim Kütüphanesinde muhafaza altına alındı.[1515] Konya Milletvekili H. Ragıp Atademir'in girişimleri sonucunda İmam Hatip Okulu kütüphanesine hediye edilen kitap sayısı 1.000 cilde yaklaştı.[1516] 1959 yılında ise Eski Konya İdadi muallimlerinden Parlak Hoca adıyla maruf Hacı Ahmet Efendi'ye ait 300'den fazla yazma ve basma eser Yusuf Ağa Kütüphanesine armağan edildi.[1517] Aynı yıl vefat eden Diş Tabibi H. Mehmet Söke'nin de 1.000 ciltlik kütüphanesi, Mevlâna Müzesine bağışlandı.[1518]

Konya İl Kütüphanesi, 1958 yılında eski yazma eserler satın almaya başladı. 2.650 kitap satın alınan kütüphanede 1.107 kitap da onarıldı. Okunan kitap sayısı 23.707 olup okuyucu sayısı ise 40.000'i geçti. DP iktidarında Konya İl Kütüphanesine bağlı yeni kitaplıklar ve servisler oluşturuldu. Bunlardan birisi 1959 yılında açılan Sille Kitaplığı olup buradan bir ay içerisinde 50'den fazla okuyucu 297 kitap aldı.[1519] Diğeri çarşı evlere ödünç kitap servisi olup buradan 3 ay içinde 200 okuyucu yararlandı. Büyük ilgi gören Sille Kitaplığına Bekir Sürücü ve İsmail Ererce'nin başkanlığındaki heyet 737 TL yardım sağladı.[1520] Aynı yıl Konya İl Kütüphanesine bağlı olarak ilk seyyar kütüphane de kuruldu.[1521] Bunun yanında 1960 yılında 50 çocuk kapasiteli bir çocuk kitaplığı açıldı. Ayrıca Meram Halk Kitaplığı da yaklaşık 500 kitapla hizmete girdi. 1950'li yıllarda ilçeler arasında Akşehir oldukça zengin bir kitaplığa sahipti.[1522]

DP iktidarında İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından teknik öğretim kurumlarından daha fazla sayıda vatandaşın faydalanması ve bunlara bir meslek kazandırılması için çeşitli kurslar düzenlenmiştir. Bu doğrultuda Kız ve Erkek Sanat enstitüleri bünyesindeki gezici köy kadınları kurslarıyla dikiş-nakış, ev

---

1515 **Yeni Meram**, 16 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 26 Şubat 1952.

1516 Kitaplar, Bursa'ya bağlı Mustafa Kemal Paşa ilçesinde bulunan Lala Şahin Paşa Medresesi müderrislerinden Batumlu Yusuf oğlu Said Efendi'ye aittir. Said Efendi 1932'de vefat etmeden önce kitaplarını Konya'da bir irfan müessesesine vakfedilmesini istemiş ve bu vasiyeti 1956'da yerine getirilmiştir. **Yeni Meram**, 17 Ağustos 1956.

1517 **Öz Demokrat Konya**, 6 Ocak 1959.

1518 **Öz Demokrat Konya**, 3 Temmuz 1959.

1519 Sille bucağında açılan bu kitaplık Konya'nın ilk köy kitaplığıdır. **Cumhuriyet**, 5 Ocak 1959.

1520 **Yeni Konya**, 24 Mayıs 1958; **Öz Demokrat Konya**, 5 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 6 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 18 Ocak 1959.

1521 İlk parti kitap Çumra'ya gönderilecektir. **Yeni Meram**, 26 Ocak 1959.

1522 **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1951; **Yeni Konya**, 10 Mart 1960; **Yeni Konya**, 3 Mayıs 1960.

idaresi ve çocuk bakımı; erkekler için gezici köy demirciliği ve marangozluğu kursları ile köy yapı kursları açılmıştır.[1523]

Gezici köy kurslarına Kadınhanı, Karapınar, Akşehir, Seydişehir, Hadim, Ereğli, Çumra, Beyşehir, Cihanbeyli, Karaman ve Ilgın ilçelerinde vatandaşlar yoğun ilgi göstermiştir. Örneğin 1951 yılında biçki-dikiş sergisini görmek için civar köylerden binlerce kişi Seydişehir'e gelmiştir. 1953-1954 öğretim yılında açılan 10 gezici kadın kursu ile 3 demircilik-marangozluk erkek kursundan 260 kursiyer mezun olmuştur.[1524]

Gezici kurslar taşradaki eğitime, özellikle de Konyalı kadınların gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Bunun yanında Erkek Sanat Enstitüsü bünyesinde de tornacılık, frezecilik, suculuk, boyacılık, cilacılık ve iş matematiği alanlarında da kurslar açılmıştır.[1525] Millî Eğitim Müdürlüğü ayrıca okuma-yazma, öğrenci destekleme, yabancı dil eğitimi ve müzik eğitiminde de kurslar düzenlemiştir. Bu kursların sonunda kursiyerlerin eserlerinden oluşan sergiler hazırlanmıştır. Bu sergilere vali, kaymakam ve millî eğitim müdürleri katılmıştır.[1526]

Halk eğitim faaliyetlerini incelemek için 1951 yılında Konya'ya gelen Prof. Dr. Dickerman, köylerdeki yetişkin eğitim faaliyetlerini yerinde görmüştür. Dickerman, 32 traktörün bulunduğu Kadınhanı'nın Başhüyük köyünde açılan ziraat makineleri kursunda incelemelerde bulunmuş ve Sarayönü Özden Teknik Ziraat Okulunu gezmiştir. Ardından Cihanbeyli'nin Kulu bucağındaki marangozluk ve demircilik kurslarını gören Dickerman, köy kadınları gezici kursunda da incelemelerde bulunmuştur.[1527]

DP döneminde Konya Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından tarım ve hayvancılığı geliştirmeye yönelik teknik kurslar da açılmıştır. Bu kurslarda

---

1523 **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 58; **Halk Eğitim Çalışmaları**, s. 7; **Yeni Konya**, 18 Mayıs 1958; Gezici köy kadınları kursları, CHP iktidarında Doğu Anadolu'da 15 ilde kadınlara teknik eğitim vermek amacıyla kurulmuş ve zamanla yaygınlaştırılmıştır. Bu kurslar DP iktidarında da yeni yeni bölümler açılmak suretiyle devam ettirilmiştir. Gezici köy kurslarının sayısı 1956'da 840'a çıkmıştır. Mehmet Evsile, **Demokrat Parti Döneminde Türkiye'de Günlük Hayat**, Hiperyayın, İstanbul 2023, s. 37-38.

1524 **Yeni Konya**, 6 Haziran 1950; **Selçuk**, 13 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 3 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 29 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 30 Aralık 1954; **Öz Demokrat Konya**, 23 Mayıs 1959.

1525 **Yeni Meram**, 22 Nisan 1953; **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1959.

1526 **Yeni Meram**, 16 Şubat 1954; **Yeni Meram**, 7 Temmuz 1955; **Yeni Konya**, 8 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 15 Kasım 1959.

1527 **Yeni Meram**, 6 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 11 Kasım 1951.

arıcılık, tavukçuluk, hayvancılık, hayvan yemleri, makine, sulama tekniği, genel ziraat, meyvecilik, bağcılık ve münavebe ekim gibi konularda eğitimler verilmiştir. 1952 yılında 89 yerde açılan kurslara 4.893 çiftçi devam etmiştir. En fazla katılım arıcılık kurslarına olmuştur.[1528]

Konya'da arıcılık kursları daha az emek ve masrafla daha iyi bir gelir sağladığı için yoğun ilgi görmüştür. Merkez, Akşehir, Ermenek, Ilgın, Beyşehir, Bozkır, Hadim ve Seydişehir ilçelerinde açılan ve bir hafta süren kurslara sadece erkekler değil kadınlar da katılmıştır.[1529] 1952 yılında 740 kursiyere teknik arıcılık kursu belgesi verilmiştir. Belge sahiplerine T.C. Ziraat Bankası tarafından arıcılık kredisi açılmıştır. Ermenek'te arıcılara verilen 14.650 TL kredi sayesinde ilçedeki bal üretimi 6 kat artış göstermiştir. Bu kredilerle 37 arıcının sahip olduğu 570 kütük kovan da fenni kovanlarla değiştirilmiştir.[1530] Böylece hem üretim araçlarının modernleşmesi hem de bal üretimin arttırılması sağlanmıştır. Bununla birlikte kurslarda eğitim görenler ilçelerde arıcılıkla ilgili dernekler veya birlikler de kurmuştur. 1955 yılında 611 kursiyerin katıldığı kurslardan 459 kursiyer belge almaya hak kazanmıştır.[1531]

Tarımda makineleşmeye bağlı olarak Konya Teknik Ziraat Müdürlüğü kurs sayısını arttırmış ve 1955 yılında 117 kursta 4.933 kursiyer eğitim görmüştür. Açılan kurslar; 29 yerde hayvancılık, 27 yerde ziraat alet ve makineleri, 16 yerde tarla ziraatı, 13 yerde arıcılık, 11 yerde ziraat mücadele, 10 yerde ziraat sanatları, 8 yerde meyvecilik ve 3 yerde zirai enformasyondur.[1532] 1956'da Çumra'da düzenlenen sulu ziraat kursuna 30 yüksek ziraat mühendisi katılarak sulama uzmanı ünvanını almıştır.[1533] 1959 yılında Tarım Bakanlığı tarafından Konuklar Teknik Ziraat Okulunda teknik elemanlara arıcılığı öğretmek amacıyla büyük bir kurs açılmıştır. 25 ilden 30 teknik elemanın katıldığı kursta eğitimler uygulamalı olarak verilmiştir. Aynı yıl Türk ve Amerikalı uzmanlar tarafından 35 ziraat

---

1528 **Yeni Meram**, 23 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 23 Ocak 1953, **Öz Demokrat Konya**, 23 Mayıs 1959.

1529 **Yeni Meram**, 30 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 15 Haziran 1952; **Yeni Meram**, 20 Ağustos 1952; **Yeni Konya**, 13 Eylül 1958.

1530 **Yeni Meram**, 13 Kasım 1951; 1952 yılı için arıcılar, kovan başına 20 TL olmak üzere ilk yıl 10 kovan dikkate alınarak 500 TL, ikinci yıl çevirme ve donatma kredisi ilavesiyle 50 kovana kadar 2.900 TL kredi alabilecektir. **Yeni Meram**, 11 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 23 Ocak 1953.

1531 **Yeni Meram**, 9 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 15 Eylül 1955.

1532 **Yeni Meram**, 19 Eylül 1955.

1533 **Yeni Konya**, 22 Mayıs 1956.

teknisyenine zirai yayım kursu açılmıştır. Özellikle köylerde açılan ziraat aletleri kursları, çiftçiler için çok verimli olmuştur.[1534]

DP iktidarında dünyanın çeşitli ülkelerinde yürütülen 4-K Programı Türkiye'de de uygulanmıştır.[1535] Çalışma grupları İl Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından belirlenen köylerde oluşturulmuştur. Programa dahil gruplar belirli zamanlarda bir araya gelerek farklı kültürleri tanıma fırsatı yakalamıştır. Geleceğin çiftçi ve ev kadınlarını yetiştirmeyi amaçlayan 4-K Programı Konya'da 1957 yılında 8 köyde, 1959-1960 yılları arasında ise 10 köyde uygulanmıştır. Bu sayede köylerde 10-18 yaş aralığındaki çocukların çeşitli zirai projelerde ve sosyal alanda eğitim almaları sağlanmıştır. Grup çalışmaları kapsamında oluşturulan grup liderleri Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından eğitime tabi tutulmuştur. Bu eğitim genellikle Konuklar Teknik Ziraat Okulunda yapılmakta olup eğitim psikolojisi ve çocuk terbiyesi gibi konuları kapsamıştır. Tarım Bakanlığı, 1959 yılında 4-K teşkilatı için Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliğine gitmiştir.[1536]

4-K gruplarında 1959 yılında 147 kız ve 152 erkek üye çalışmıştır. Her yıl ekim ayında proje tamamlandıktan sonra başarı günleri düzenlenerek grupların çalışmaları sergilenmiştir. Başarılı olan grup üyelerine Tarım Bakanlığı tarafından sertifika verilmiş ve başarı günleri filme çekilmiştir. Kadınhanı-Başhüyük bucağındaki 4-K grubu başarı günü kutlamalarında Tarım Bakanlığı temsilcisi, Amerikalı müşavir, il ve ilçe erkânı hazır bulunmuştur. Projelerini başarı ile tamamlayan çiftçi çocuklarının sertifikaları ile tavukçuluk, arıcılık, sebzecilik ve dikiş kollarında derece alan üyelerin ödülleri verilmiştir. Ayrıca bucakta traktör bakım ve merinos yetiştirme müsabakası da yapılmıştır.[1537]

1534 **Yeni Meram**, 16 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 23 Mayıs 1959; **Yeni Konya**, 14 Ağustos 1959.

1535 Türkiye'de 1950'li yıllarda pek çok alanda olduğu gibi eğitimde de ABD etkisi hissedilmiştir. Nitekim bu dönemde faaliyete geçen 4-K Teşkilatının ortaya çıkmasında Amerika'da yaygın bir halk eğitimi kurumu olan 4-H Kulüpleri model alınmıştır. 4-K Teşkilatı 10-18 yaşları arasındaki kız ve erkek çocuklarının; tarım ve ev işlerini öğrenmeleri, toplum içinde lider duruma gelmeleri ve geleceğe hazırlanmış iyi vatandaşlar olmalarını amaç edinmiştir. Betül Tekinsoy, "Demokrat Parti Döneminde Halk Eğitime Yönelik Bir Teşkilat ve Konya'daki Faaliyetleri: 4-K", **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, C 11, S 1, Mart 2021, s. 121, 131.

1536 4-K Programı 1957 yılında uygulanmaya başlamıştır. **Yeni Konya**, 10 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 28 Aralık 1958; Gücüyener, "Parti Gençlik Lokalleri", **Yeni Konya**, 7 Ocak 1959, s. 1-2; **Yeni Konya**, 27 Mayıs 1959; **Öz Demokrat Konya**, 5 Haziran 1959.

1537 **Yeni Konya**, 13 Ekim 1957; 1959 yılında Sakyatan, Güvenç, Yeniyayla, Başhüyük, Bulgurluk, Göztepe, Çaltı, Yılanyusuf, Küçükköy ve Karkın köylerinde başarı günleri düzenlenmiştir. **Yeni Konya**, 6 Ekim 1959.

1950'li yıllarda Karaman-Kazım Karabekir İlkokulunda açılan uçak modelliği kursu için gerekli malzemeler Türk Hava Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından karşılanmıştır.[1538] Konya Kadınlar Birliği ve Kızılay Konya Şubesi tarafından Konya Devlet Hastanesinde gönüllü hemşire ve hastabakıcılık kursu düzenlenmiştir.[1539] Bölge halıcılığının gelişmesi için Vali Keleşoğlu'nun girişimleri sonucunda Çumra ve Akşehir'de halıcılık kursları açılmıştır.[1540] Ayrıca il genelinde meslek kazandırmak için demircilik, marangozluk, motor ve makinist-operatör yetiştirme kursları da faaliyete geçmiştir.[1541]

DP iktidarında radyo da etkili bir halk eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Radyo yayınlarında ansiklopedik bilgiler, yabancı dil dersleri, millî ve tarihî bilgiler verilmiştir.[1542] Konya Milletvekili Hidayet Aydıner'e göre radyo yoluyla kültür ve sanat merkezi olan İstanbul'un sesi Anadolu'ya ulaşmaktadır. Özellikle dil bakımından İstanbul ağzının Anadolu'ya yayılması gereklidir.[1543]

Sonuç olarak 1950'li yıllarda parti ve hükûmet programlarında eğitimle ilgili özellikle millî ve manevi değerlerin geliştirilmesi vurgulanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatında değişiklikler yapılmış ve CHP döneminden gelen bazı kurumlar kaldırılmıştır. Bunun yanında ABD'den uzmanlar getirtilerek örgün ve yaygın eğitim alanlarında çalışmalar yapılmıştır.

1950'li yıllarda Anadolu'daki diğer kentlere bakıldığında da hem örgün hem de yaygın eğitim alanında önemli gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Örneğin Kocaeli'nde sosyoekonomik duruma bağlı olarak okullaşma oranı da yükselmiştir. Bu bağlamda il genelinde başta ilkokul ve ortaokul olmak üzere pek çok yeni okul inşa edilmiştir.[1544] Adapazarı'nda köylere ilkokul inşa edilmeye başlanmıştır. Zira 1951 yılında Adapazarı Merkez'de 7 ilkokul vardır. Ortaokul sayısı 1950 yılında 6 iken 1960 yılında 20'ye yükselmiştir. Bu dönemde sivil toplum kuruluşlarının destekleriyle ortaokul ve liselerin inşasına da hız verilmiştir. Bu bağlamda İmam Hatip Okulu eğitim-öğretime başlamıştır. Yaygın eğitim kapsamında 4-K kursları

1538 **Yeni Meram**, 20 Şubat 1955.
1539 **Yeni Konya**, 13 Mart 1957.
1540 **Yeni Konya**, 24 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 19 Nisan 1957.
1541 **Yeni Meram**, 21 Mart 1952; **Yeni Meram**, 6 Aralık 1954; **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1957.
1542 **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 47.
1543 **DPMGMZ**, C 14, 10.05.1955, s. 99.
1544 Tunç, **agt.**, s. 583.

ve kapatılıncaya kadar hizmet veren Halkevi etkinlikleri de ildeki eğitim için önemli bir yere sahip olmuştur.[1545]

Trabzon'da başta ilköğretim olmak üzere yeni eğitim binaları inşa edilmiş ve sekiz ilçede ortaokul eğitime başlamıştır. DP iktidarının Trabzon'a eğitim alanında en büyük katkısı Karadeniz Teknik Üniversitesi olmuştur. İlde 1950'li yıllarda halk eğitimine verilen önem devam etmiş ve bu doğrultuda çeşitli kurslar açılmıştır.[1546] DP döneminde Zonguldak'ta yeni okullar açılmasına rağmen okullaşma oranı nüfus artışına göre yeterli düzeyde gelişmemiştir. Çünkü engebeli arazi koşullarına sahip Zonguldak'ta karayolu bağlantı yollarının tamamlanamaması nedeniyle köy nüfusuna ulaşılamamıştır.[1547]

Tokat'ta, DP'nin muhalefette iken okulların devlet tarafından inşa edilmesi vaadi iktidar yıllarında uygulamaya geçmiştir. Tokat İmam Hatip Okulu ve Tokat Öğretmen Okulunun yanında ilçelerde de ortaokullar ve liseler bu dönemde inşa edilmeye başlanmıştır. Ayrıca köylerde kadınlara ve erkeklere yönelik mesleki eğitim kursları da faaliyet göstermiştir.[1548]

Afyon'da 1960 yılına gelindiğinde son 15 yıla göre öğrenci, öğretmen ve okul sayılarında yaklaşık 2 kat oranında artış meydana gelmiştir. Özellikle, mesleki ve teknik eğitim veren okullara daha çok önem verilmiştir. Halkın eğitim seviyesinin ve okuma yazma oranının artırılması için çeşitli kurslar açılmıştır.[1549] Okul sayılarında artış yaşanan Kayseri'de ise 1955 yılında Merkez'de 31, köylerde 358 ilkokul mevcutken, 1960 yılında Merkez'deki ilkokul sayısı 46'ya köylerdeki ilkokul sayısı ise 428'e yükselmiştir. Ayrıca Kayseri İmam Hatip Okulu da DP iktidarında eğitim vermeye başlamıştır.[1550]

Özetle Türkiye'nin önemli kentlerinden olan Konya'da ortaöğretim başta olmak üzere köy okullarının inşasına devam edilmiş, öğretmen ve öğrenci sayılarında artış yaşanmıştır. Bu dönemde ortaöğretim kurumu olarak İmam Hatip Okulu, Konya Koleji ve Ebe-Hemşire Okulu eğitime başlamıştır. Yetişkin eğitiminde halk dershanelerinin yanında tarım ve hayvancılık alanlarında üretimi artırmaya yönelik kurslar düzenlenmiştir. Ancak tüm çabalara rağmen bu dönemdeki halk eğitimi faaliyetleri Tek Parti Dönemi'ne göre oldukça zayıf kalmıştır.

1545 Gemici, **agt.**, s. 426.
1546 Aslan, **age.**, s. 450.
1547 Karakuzu, **agt.**, s. 269.
1548 Karcı, **agt.**, s. 371.
1549 Ergin, **agt.**, s. 276.
1550 Akgümüş, **agt.**, s. 150, 442.

7. Basın

DP iktidara geldikten sonra 15 Temmuz 1950'de kabul edilen Basın Kanunu ile Hükûmetin basın üzerindeki denetimi neredeyse kaldırılmıştı. Başbakan'a göre DP iktidara gelir gelmez basın en geniş özgürlüğüne kavuşmuştu. Hatta anarşiye kadar giden bu özgürlük başka medeni ülkelerde bile mevcut değildi.[1551] Bu rahatlama ülkedeki gazete sayısına da yansıdı ve 1949 yılında 72 olan gazete sayısı 1952'de 161'e yükseldi. Fakat bu özgürlük dönemi uzun sürmedi. Özellikle ekonomik sıkıntılar ve siyasi bunalımlar, eleştirileri beraberinde getirdi.[1552] Bu eleştirilere tahammül edemeyen DP hükûmetleri, 1953'ten itibaren Basın ve Ceza kanunlarında yaptığı kısmi değişikliklerle basının ceza almasını kolaylaştırdı.[1553] 1956 yılında basın özgürlüğünü kısıtlayan iki yasa daha çıkarıldı. Artık 1950'de kurulan basın özgürlüğü rejimi, bu değişikliklerle anlamını yitirmiş oluyordu.[1554] Ancak Başbakan'a göre yeni Basın Kanunu ile ülke büyük bir tehlikeden kurtulmuştu.[1555]

DP döneminde gazeteler yeterli özel ilan alamadığı için resmî ilan desteğine ihtiyaç duymuştur. 1951'de çıkarılan bir kararname ile ilanların gazetelere eşit olarak dağıtılması işi özel şirketten alınmıştır. Artık bu iş hükûmet eliyle yapılacaktır. Böylece ilanlar çoğunlukla iktidarı destekleyen gazetelere dağıtılmıştır.[1556] Çözümü sağlanamayan bu konuyla ilgili DP Meclis Grubunda

---

1551 **DPMGMZ**, C 29, 29.12.1953, s. 47.

1552 DP iktidarının ilk zamanları, sıklıkla vurgulandığı gibi basınla balayı yaşanan yıllar olmuştur. Funda Şenol Cantek, "Ellili Yıllar Türkiyesi'nde Basın" **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 423; Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003, s. 193-195; **Millî Eğitim Hareketleri 1927-1966**, s. 41-42; 5680 Sayılı Basın Kanunu için bk. **T.C. Resmî Gazete**, 24 Temmuz 1950, S 7564, s. 18808.

1553 Demirel, **age.**, s. 201; Bu kanunlardan 13 Şubat 1953'te kabul edilen Basın Kanunu'nun 36. Maddesinin Birinci Fırkası'nın Tadili Hakkında Kanun için bk. **T.C. Resmî Gazete**, 23 Şubat 1953, S 8342, s. 5585; 9 Mart 1954'te kabul edilen Neşir Yoliyle veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun için bk. **T.C. Resmî Gazete**, 17 Mart 1954, S 8660, s. 8653.

1554 Topuz, **age.**, s. 200-201; Bu kanunlardan 7 Haziran 1956'da kabul edilen Neşir Yoliyle veya Radyo ile İşlenecek Bazı cürümler hakkındaki 6334 sayılı Kanun'un Adı ile Bazı Maddelerinin Tadiline ve Bir Madde İlâvesine Dair Kanun için bk. **T.C. Resmî Gazete**, 8 Haziran 1956, S 9327, s. 14505; Aynı gün kabul edilen Basın Kanununun Bazı Maddelerinin Tadiline ve Kanuna Muvakkat Bir Madde İlâvesine Dair Kanun için bk. **T.C. Resmî Gazete**, ay., s. 14506.

1555 **DPMGMZ**, C 11, 12.06.1956, s. 38.

1556 Ersarı, **age.,** s. 397-398.

yapılan görüşmelerde bazı milletvekilleri resmî ilanların kaldırılmasını gündeme getirmiştir. Konya DP Milletvekili Saffet Gürol, bu duruma şiddetle itiraz etmiştir. Zor günlerde kendilerini destekleyen basına bunu yapmamaları gerektiğini belirten Gürol "Acele karar almak bindiğimiz dalı kesmektir." demiştir. Böyle bir karar alınması durumunda ise bütün büyük gazetelerin muhalefet tarafına geçeceğini savunmuştur.[1557] 1957'de gazetelere verilen tüm ticari ilan ve reklamların dağıtımı Türk Basın Birliği Resmi İlanlar Limited Ortaklığı tarafından yapılmıştır. Böylece Hükûmet, basını kontrol altına almaya çalışmıştır. Çünkü iktidar aleyhinde yazanlar, reklam eliyle tehdit edilmiştir.[1558]

Ülkedeki kâğıt darlığı da gazeteleri olumsuz etkileyen durumların başında gelmiştir. Hükûmet, 1957 yılında sayfa ve baskı sayısı sınırlamasına da gitmiştir.[1559] Ekonomik yönden baskı altına alınmak istenen basının iktidarla ilişkileri tamamen kopmuştur. Zafer dışındaki gazeteler, muhalefete geçmiş ve hükûmetin küçük yanlışlarını bile abartarak haber yapmaya başlamıştır. Bunun sonucunda daha da hırçınlaşan iktidar çareyi aldığı önlemleri sertleştirmekte bulmuştur. Neticede verilen cezalar nedeniyle 1950'lerin sonuna gelindiğinde özgür basın isteği bir yana artık ülkede basın diye bir şeyden söz edilemez hâle gelmiştir.[1560]

DP iktidarında Cumhuriyet, Milliyet, Vatan, Hürriyet, Yeni İstanbul, Yeni Sabah, Son Havadis, Akşam, Zafer ve Ulus gazeteleri ülkenin önemli gazeteleri olarak gösterilebilir.

1557 **DPMGMZ**, C 5, 06.02.1951, s. 21-25.

1558 **Yeni Konya**, 27 Kasım 1957; DP iktidarında "Resmi reklam ve ilanların dağıtımı" meselesi bir türlü çözüme kavuşturulamamıştır. Menderes ilanların dağıtımının Hükûmetin istediği şekilde olacağı ile ilgili çok kez açıklamalarda bulunmuştur. Bu konu başta muhalefet olmak üzere özellikle tarafsız basının tepkisini çekmiştir. Zira basının önemli bir bölümü hayatta kalma mücadelesini resmi ilan ve reklam gelirleriyle sürdürmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla DP iktidarı, basın hayatında gereken dengeyi kuramamıştır. Sezai Kürşat Ökte, "Demokrat Parti Döneminde Basınla İlişkiler Çerçevesinde "Resmi İlan ve Reklam" Uygulamaları (1950-1960)", **Atatürk Yolu Dergisi**, S 72, 2023, s. 274.

1559 Alpay Kabacalı, **Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın**, Literatür Yay., İstanbul 2002, s. 216.

1560 Albayrak, **age.**, s. 403; 1955-1960 yılları arasında 2.300 basın davası açılmış ve 867 gazeteci mahkûm olmuştur. Orhan Koloğlu, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İletişim Yay., İstanbul 1992, s. 69; Sadece 1959 yılında açılan basın davalarından 50'si mahkûmiyetle sonuçlanmış, 61 gazeteci için toplam 48 sene 10 ay 1 gün hapis ve 210.000 lira para cezası verilmiştir. **Cumhuriyet**, 1 Ocak 1960.

7.1. Konya'da Yayınlanan Gazeteler

Demokratların iktidara geldiği günlerde Konya'da Babalık, Meram, Yeni Konya, Selçuk ve İleri gazeteleri yayın hayatına devam ediyordu. DP iktidarında şehirdeki gazete sayısında artış yaşandı. Bu dönem içerisinde çoğu kısa ömürlü olsa da toplamda 25 gazete yayınlandı.

7.1.1. Günlük Gazeteler

1950 genel seçimlerinin yapıldığı gün Konya'da günlük olarak Babalık, Meram ve Yeni Konya gazeteleri yayınlanmaktaydı. Bu gazetelere DP iktidarında Öğüt, Yeni Meram, Işık ve Öz Demokrat Konya gazeteleri eklendi.

Babalık, günlük siyasi gazete olarak 23 Aralık 1910 tarihinden itibaren Yusuf Mazhar Bey tarafından yayınlanmıştır. Dolayısıyla DP döneminde Konya basınının en kıdemlisi olarak seçkin bir yer almıştır.[1561] Gazete Millî Mücadele yıllarında millî davayı desteklediği için İsmet Paşa tarafından Garp Cephesi'nin vefakâr arkadaşı olarak anılmıştır. Babalık'ın en parlak günleri cumhuriyetin ilan edildiği yıllardır. Konya gençliğine okul olan gazetede bu dönemde; Naci Fikret, Namdar Rahmi, Ferid Uğur, Server Rıfat İskit, Reşad Ekrem, Şair Yahya Zaim, Ziya Çalık, Samizade Süreyya, Sadettin Nüzhet, Enver Behnan Şapolyo, Refik Fikret ve İsmet Perran gibi önemli isimler yazmıştır.[1562]

Babalık'ta Naci Fikret ile Namdar Rahmi'nin "enerjetizm felsefesini" tanıtan değerli makaleleri de yayınlanmıştır. Enerjetizm, Cumhuriyet Dönemi'nin yeni kuşaklarından Naci Fikret ve Namdar Rahmi tarafından Yeni Fikir dergisi etrafında gelişen dikkate değer fikir hareketlerinden biridir.[1563]

DP iktidarında gazetenin sahibi Nedime Babalık'tır. Gazete, 10 Ekim 1950 tarihinden itibaren salı ve cuma olmak üzere haftada iki gün çıkarılmıştır. 20 Şubat 1951'den sonra yeniden günlük olarak basılmıştır. 13 Eylül 1952'den sonra sadece 28 Eylül 1952 ve 28 Kasım 1952 tarihlerinde çıkarılan Babalık, 28 Kasım'da yayın hayatına son vermiştir.[1564]

1561 **Babalık**, 9 Ocak 1951; Önder, "Tarihte Konya Matbuatı", **Yeni Meram**, 12 Kasım 1954, s. 2.

1562 Enver Behnan Şapolyo, **Türk Gazeteciliği Tarihi Her Yönüyle Basın**, Güven Matbaası, Ankara 1976, s. 210-211.

1563 Enerjetizm Konya Felsefi Okulu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Hilmi Ziya Ülken, **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2018, s. 618-631.

1564 **Babalık**, 10 Ekim 1950; **Babalık**, 20 Şubat 1951; **Babalık**, 13 Eylül 1952; **Babalık**, 28 Eylül 1952; **Babalık**, 28 Kasım 1952.

DP döneminde Babalık'ta; Afif Evren, Hüseyin Hulki, Muvaffak Sami Onat, Muhtar Güçlü, Niyazi Altay, Sadri Maksudi, Sedat Örs, Ali Fuat Başgil, Tarık Zafer Tunaya, Ahmet Köksal, Atilla Aykut, Çoban Yurtçu, Sabahat Köprülü, Turgut Akkaş, Fazıl Dalay, Nihat Erim, Necmeddin Sadak, Feridun Fazıl Tülbentçi, Hıfzı Topuz, Bernard Levis, Peyami Safa ve Falih Rıfkı Atay gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.

Meram gazetesi, DP iktidara geldiğinde Konya'da günlük olarak çıkarılan gazetelerden bir diğeridir. 10 Şubat 1950 tarihinde ilk sayısı yayınlanan siyasi gazetenin sahibi Mehmet Hoşgeçin ile M. Kolancalı'dır. Kısa ömürlü olan gazetenin sonraki sahibi Sadettin Kineşci'dir. CHP'lilerin dizgicileri ayarttıkları ve sonrasında birbirini takip eden komplolara hedef oldukları iddiasıyla gazetenin 9 Ağustos 1950'de yayınına son verilmiştir.[1565] Meram'ın yazı kadrosunda Muammer Obuz, Ziya Barlas, A. Fahri Ağaoğlu ve Himmet Ölçmen gibi DP İl Teşkilatının önde gelen isimleri yer almıştır. Bunun yanında İsmail Işık, Saffet Gürol, Cihad Baban, Fikret Memişoğlu ve Hüsnü Zeki gibi isimlerin de yazıları yayımlanmıştır.

Günümüzde yayın hayatını devam ettiren ve bu yönüyle şehrin en eski gazetesi olan Yeni Konya, 1 Haziran 1949 tarihinde Mustafa Naci Gücüyener tarafından günlük olarak çıkarılmıştır. İlk sayısında gazetenin olaylara ideolojik bakmayacağı ve tarafsız kalmaya çalışacağı vurgulanmıştır. 4 Aralık 1950'de gazetenin sahibi Mehmet Arıcan olurken M. Naci Gücüyener yazı işleri müdürlüğüne getirilmiştir. 5 Temmuz 1958'de Mehmet Arıcan'la birlikte gazeteye ortak olan Gücüyener, 16 Ekim 1959 tarihînden itibaren gazetenin yeniden tek sahibi olmuştur.[1566]

Gazete, Konya'da bir nevi okul görevi görmüştür. Pek çok önemli ismin yetişmesine önderlik ettiği için Konya basınında seçkin bir yere sahiptir. Türkiye'nin önemli kalemleri sürekli olarak Yeni Konya gazetesine yazılarını göndermiştir. Bunun yanında şehirdeki ilk sanat ve edebiyat sayfası da burada hayat bulmuştur.[1567]

DP döneminde Yeni Konya gazetesinde; Fakih Özfakih, Hulki Amil Keymen, Cemal Oğuz Öcal, Sofu Tuğrul, Celâleddin Kişmir, Hüseyin Köroğlu, Behçet

---

1565 **Meram**, 10 Şubat 1950; Sadettin Kineşci, "Niçin Kapatıldık", **Meram**, 9 Ağustos 1950, s. 1.

1566 **Yeni Konya**, 1 Haziran 1949; **Yeni Konya**, 4 Aralık 1950; **Yeni Konya**, 5 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 16 Ekim 1959.

1567 Metin Berberoğlu, "Gazeteciler Okulu 9 Yaşında", **Yeni Konya**, 1 Haziran 1958, s. 1-2; Halıcı, "10uncu Yıl", **Yeni Konya**, 1 Haziran 1958, s. 1-2.

Kemal Çağlar, Mehmet Önder, M. Sami Onat, Mehmet Emin Bolay, Mehdi Halıcı, Rasih Kaplan, Mümtaz Koru, Ali Galip Öztürkmen, Ali Rıdvan Bülbül, Feridun Nafiz Uzluk, Haluk Tekmen, Behçet Kemal Çağlar, Mehmet Muhlis Koner, Sıraç Aydın Taşbaş, Feyzi Halıcı, Rüştü Özal, Yılmaz Osman Asöcal, Osman Bibioğlu, Peyami Safa, Hilmi Ziya Ülken, Ali Nalçacı, Şeref Kişmir, Adil Gücüyener, Nuran Yaylalı, Aynur Şarkman, Cemil Keleşoğlu, Muammer Obuz, Fazıl Küçük, Seyit Küçükbezirci ve H. Ragıp Atademir gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.

DP iktidar olduktan sonra Konya'da ilk çıkarılan günlük gazete CHP'nin yayın organı olan Öğüt'tür. Ekekon gazetesinin 1950 genel seçimlerinden önce kapanmasıyla CHP'nin Konya'da bir yayın organı kalmamıştır. Bu nedenle il yönetimi tarafından toplanan yaklaşık 3.000 TL ile 26 Ağustos 1950 tarihinden itibaren günlük olarak Öğüt gazetesi çıkarılmıştır.[1568]

Gazetenin sahibi ilk olarak Ahmet Karaağaç, 3 Ağustos 1951'den itibaren Recep Bakkalbaşı ve 27 Kasım 1951'den itibaren de Hasan Ali Taner'dir.[1569] 9 Şubat 1951 tarihinden itibaren salı ve cuma olmak üzere haftada iki gün yayınlanmaya başlayan gazete, 4 Ocak 1952'de yayın hayatına son vermiştir.[1570] Öğüt, haftada bir olmak üzere 2 Nisan 1952 Çarşamba günü tekrar yayın hayatına başlamış ancak 30 Temmuz 1952 tarihinde tekrar yayın hayatından çekilmiştir.[1571]

Gazetede; Suad Abanazır, Nadir Özcan, Fakih Özlen, Sami Yıldırım, Sedat Çumralı, M. Muhlis Koner, Yılmaz Osman Asöcal, Falih Rıfkı Atay, Nihat Erim, Necdet İnuğur, M. Sami Onat, Hüseyin Cahit Yalçın, Sedat Simavi, Peyami Safa, Bekir Ersöz, Rabia Lefkeli, Sadi Irmak, Nadir Özcan, Rasim Erel, Kaya Can ve Hulki Karagülle gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.

Öğüt'ün hemen ardından çıkarılmaya başlanan ve DP'yi destekleyen Yeni Meram gazetesi, günümüzde de yayın hayatına devam etmektedir. Bu nedenle Konya basın tarihindeki seçkin yerini almıştır. Gazete, 28 Ağustos 1950'de Ahmet Bahçıvan tarafından günlük olarak yayınlanmıştır. İlk sayısında ülkenin

---

1568 İl Teşkilatı, Öğüt gazetesinin neşriyatına devam edebilmesi için her ay 500 kg. kâğıt gönderilmesini CHP Genel Sekreterliğinden istemiştir. **BCA**, 490-1-0-0/1285-271-6, 17.07.1951.

1569 **Öğüt**, 28 Ağustos 1950; **Öğüt**, 3 Ağustos 1951; **Öğüt**, 27 Kasım 1951.

1570 **Öğüt**, 9 Şubat 1951; Abanazır, "Yayınımıza Son Veriyoruz", **Öğüt**, 1 Ocak 1952, s. 1; **Öğüt**, 4 Ocak 1952.

1571 Abanazır, "Tekrar", **Öğüt**, 2 Nisan 1952, s. 1; **Öğüt**, 30 Temmuz 1952.

diktatörlük idaresinden kurtulduğu belirtilmiş ve DP'yi ülkü yoldaşı olarak kabul ettikleri vurgulanmıştır.[1572]

DP döneminde Yeni Meram'da; Muammer Obuz, Ziya Barlas, Namık Ayas, Himmet Ölçmen, Mahmut Nedim Güntel, M. Emin Bolay, Celâleddin Kişmir, H. Amil Keymen, Mümtaz Faik Fenik, H. Ragıp Atademir, Mustafa Runyun, Nihat Sami Banarlı, Abdullah Balkız, İbrahim Hakkı Konyalı, İsmail Hakkı Aladağ, Tahsin Ünal, Mehmet Önder, Ramiz Arda, Abdurrahman Eroğlu, Perihan Parla, Gülseren Gövenç, Fethi Ferit Uğur, Perihan Çambel, Kazım Köroğlu, M. Zeki Oral, Remzi Oğuz Arık ve Ali Fuat Başgil gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.

Öz Demokrat Konya gazetesi de iktidar yanlısı olup Azim Kâğıtçılık, Matbaacılık ve Ticaret AO adına Hasan Gücüyener tarafından günlük olarak çıkarılmıştır. 17 Aralık 1957 tarihinde yayın hayatına başlayan gazetenin 29 Aralık 1960'ta son sayısı yayınlanmıştır.[1573]

Gazetede; Feyzi Halıcı, Yaşar Candan, Saadettin Arel, Ramiz Arda, Mümtaz Koru, Haydar Koyuncu, Seyfi Kurtbek, Ragıp Akyavaş, İsmail Mıhoğlu, Süleyman Demirel, A. Rıdvan Bülbül, Hamdi Doyuran, Agâh Oktay Güner, Mehdi Halıcı, H. Ziya Ülken, Seyit Küçükbezirci, Perihan Parla, Semiha Ayverdi, A. Fahri Ağaoğlu, İsmet Bozdağ ve Bedia Ertuğrul gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.

DP döneminde akşam gazetesi olarak yayınlanan ilk ve tek gazete Işık'tır. 16 Aralık 1958 tarihinde Mehmet Ali Beştav tarafından şehrin akşam gazetesi ihtiyacını ortadan kaldırmak amacıyla yayınlanmıştır. Ancak uzun ömürlü olmayan gazete 31 Aralık 1958'de basılan on altıncı sayısıyla yayın hayatına son vermiştir. Tarafsız olan gazetede; Muammer Şahin, M. Ali Beştav ve Feyzi Halıcı gibi isimler yazmıştır.[1574]

7.1.2. Haftalık Gazeteler

İktidarın DP'ye geçtiği dönemde Konya'da haftalık olarak Selçuk gazetesi yayınlanmaktaydı. Yeni iktidarla birlikte şehirde haftalık çıkarılan gazete sayısı da arttı ve Selçuk'un yanına Gürses, Demokrat Konya, Mengene, Bizim Mengene, Kervan ve İlan gazeteleri eklendi.

Selçuk gazetesi yayın hayatına Mehmet Muhlis Koner tarafından haftada iki gün olmak üzere 6 Kasım 1945 tarihinde başladı. Mahallî olacağını iddia eden

---

1572 **Yeni Meram**, 28 Ağustos 1950.

1573 **Öz Demokrat**, 17 Aralık 1958; **Öz Demokrat**, 29 Aralık 1960.

1574 **Işık**, 16 Aralık 1958; **Işık**, 31 Aralık 1958.

gazete, siyasi işlerden ziyade Konya'nın kültürüne, ekonomisine, ihtiyaçlarına ve dertlerine öncelik vereceğini belirtti. 14 Kasım 1947'de Ahmet Bahçıvan tarafından satın alınan gazete, DP iktidarında haftada iki gün yayınlanmaya devam etti ancak 8 Eylül 1950'den itibaren haftalık çıkarılmaya başlandı.[1575] Yeni Meram gazetesinin de sahibi olan Bahçıvan, 1951'de Selçuk'un yayın hayatına son verdi.[1576]

DP döneminde gazetede; M. Muhlis Koner, Saip Ragıp Atademir, Celâleddin Kişmir, Mehdi Halıcı, M. Sami Onat, M. Nedim Güntel, A. Galip Öztürkmen, Mansur Sina, Kamil Özden, Enis Acar, Nadir Özcan, Baha Oral, Cemal Tekin, Zeki Oral, Rabia Lefkeli ve Ziya Çalıkoğlu gibi isimlerin yazıları yayımlandı.

DP iktidara geldikten sonra haftalık olarak yayınlanan ilk gazete MP'nin yayın organı olan Gürses gazetesidir. 27 Ekim 1950 tarihinde ilk sayısı basılan gazetenin sahibi Hasan Gücüyener'dir.[1577] 13 Nisan 1951'de kapanan gazete 8 Ağustos 1952'de yeniden çıkarılmıştır. İkinci döneminde Gürses'in yeni sahibi Mehmet Hoşgeçin, mesul müdürü ise Hasan Gücüyener'dir. Verilen arada hızını alarak daha güçlü bir şekilde geri döndüğü vurgulansa da ancak iki ay yaşayabilen gazete, 7 Ekim 1952 tarihinde basılan dokuzuncu sayısıyla yayın hayatından çekilmiştir.[1578]

Gazetede; Galip Bilge, A. Necati Taşbaş, Hikmet Baha, Şükrü Gökmen, Rıza Serter, Nazmi Ünal, Dr. Hasan Ulutaş, Ercüment Hikmet Başa, Haluk Tekmen, Hikmet Bilge, Mustafa Özaydın ve Hikmet Bayur gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.

Demokrat Konya bu dönemde yayın hayatına haftalık olarak başlayan gazetelerden ikincisidir. Vehbi Gültekin ve Samet Yurdal tarafından ilk sayısı 18 Temmuz 1952'de çıkarılan gazete sadece 2 sayı yayınlanmıştır. Demokrat Konya, 31 Ocak 1955 tarihinde Tevfik Kurma tarafından haftalık olarak yeniden yayın hayatına başlamıştır. Ancak 8 sayı çıkarıldıktan sonra 22 Mart 1955'te basın

---

1575 Önder, **Konya Matbuatı Tarihi**, Ülkü Basımevi, Konya 1949, s. 39; **Selçuk**, 6 Kasım 1945; **Selçuk**, 8 Eylül 1950.

1576 Gazetenin Millî Kütüphaneden ulaşabildiğimiz son sayısı 17 Ağustos 1951 tarihine aittir. **Selçuk**, 17 Ağustos 1951; Önder, **Mevlâna Şehri Konya**, Konya Turizm Derneği Yay., Konya 1971, s. 454.

1577 Caner Arabacı, Bünyamin Ayhan, Adem Demirsoy, Hakan Aydın, **Konya Basın Tarihi**, Palet Yay., Konya 2009, s. 265-266.

1578 Galip Bilge, "Gürses Ne İstiyor?", **Gürses**, 8 Ağustos 1952, s. 1; **Gürses**, 7 Ekim 1952; Önder, **age.**, s. 455.

hayatından çekilmiştir. Gazetede; Tevfik Kurma, Muammer Özdemir, Hikmet Münir, S. Sevgür, M. Kemal Tuğrul ve Ömer Bayraktaroğlu gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.[1579]

DP iktidarında haftalık yayınlanan muhalif gazetelerden olan Mengene'nin kurucusu Cafer Tayyar, sahibi ise Yavuz Kadri Asöcal'dır. 12 Nisan 1952 tarihinde yayın hayatına başlayan gazete; "tarafsız, siyasi ve mizahi milliyetçi" sloganını kullanmıştır. Konya basınında gazetelerin kısa ömürlü olduğuna değinen Mengene, gazetecilik için gerekli olan ihtisas ve teknikle ekonomiyi birleştirerek bu alanda yeni bir çığır açacaklarını iddia etmiştir. Böylece Konya'da vatandaşın özlediği iyi bir gazetenin yayınlanmasını amaçlamışlardır.[1580]

Mengene'de DP milletvekillerine karşı acımasız eleştiriler yapılmıştır.[1581] 27 Aralık 1952'de çıkarılan otuz yedinci sayısında "yeni bir şekil vermek, eksiklikleri gidermek ve çalışma alanlarını genişletmek" amacıyla yayın hayatına ara verildiği duyurulmuştur. Gazetede; Y. Kadri Asöcal, Muzaffer Meriç, Nadir Özcan, Orhan Selçuk, Sevim Fırat, Cafer Tayyar, Ali Ayakan ve M. Kemal Tuğrul gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.[1582]

1950'li yıllarda muhalif gazetelerin bir diğeri, Bizim Şehir ile Mengene gazetelerinin birleşmesi sonucunda ortaya çıkan, Bizim Mengene'dir. Gazete haftalık olarak Mevlüt Kutludoğan tarafından 4 Nisan 1953 tarihinde yayınlanmıştır. Kendisini "siyasi ve mizahi" olarak tanımlayan Bizim Mengene, 4 Aralık 1953-2 Nisan 1954 tarihleri arasında yayın hayatına ara vermiştir. 2 Nisan'dan itibaren haftada 2 kere olmak üzere yeniden çıkarılmaya başlanan gazetenin son sayısı 27 Nisan 1954'te yayınlanmıştır. Gazetede; Fakih Özlen, Suad Abanazır, M. Kemal Tuğrul, Bediî Faik, Hayri Alpar, M. Muhlis Koner, Ali Bursalı, Hasan Fehmi Ünal, Seyfi Yüksel, Kemal Göksel ve Cavit Akar gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.[1583]

DP iktidarında haftalık olarak yayınlanan gazetelerden bir diğeri Kervan'dır. 23 Mart 1953 tarihinde tarafsız, siyasi ve mizahi gazete olarak yayın hayatına başlayan Kervan, Ahmet Karahan tarafından çıkarıldı. Kendisini "coşkun ve sessiz

---

1579 **Demokrat Konya**, 18 Temmuz 1952; **Demokrat Konya**, 31 Ocak 1955; **Demokrat Konya**, 22 Mart 1955.

1580 Y. Kadri Asöcal, "Konya Matbuatının İç Yüzü", **Mengene**, 12 Nisan 1952, s. 2.

1581 DP Konya milletvekilleri Remzi Birand ve Saffet Gürol'un mason olduğu iddia edilmiştir. **Mengene**, 3 Mayıs 1952.

1582 **Mengene**, 27 Aralık 1952.

1583 **Bizim Mengene**, 4 Aralık 1953; **Bizim Mengene**, 2 Nisan 1954.

vatanseverlerin toplandığı doğruluk meydanı" olarak gören gazete, uzun ömürlü olamadı ve 16 Haziran 1954'te yayınlanan on ikinci sayısıyla basın hayatından çekildi.[1584] Kervan'da; Erdoğan Bakkalbaşı, M. Muhlis Koner, A. Rıdvan Bülbül, Cafer Tayyar, Tunay Akoğlu, Refik Düzgören, Ahmet Karahan, Rüştü Özal, Oral Altay, Hilmi Erdemir, Sıtkı Uluata, Fakih Özfakih, Oktay Güner, Hüseyin Aratan ve Galip Bilge gibi isimlerin yazıları yayımlandı.

İlân bu dönemde haftalık olarak yayınlanan gazetelerin sonuncusudur. İlk sayısı 11 Nisan 1955 tarihinde Sıtkı Uluata tarafından yayınlandı. Ancak kısa ömürlü olan gazete, 18 Nisan 1955'te yayınlanan ikinci sayısıyla basın hayatından çekildi.[1585]

7.1.3. Aylık Gazeteler

DP döneminde ayda bir kez ya da iki kez olmak üzere İleri, Okul Postası, Bizim Şehir, Beş Pınar, İlk Adım, Konya Esnaf ve Durak adlı gazeteler de yayınlanmıştır.

Öğrenci gazetesi olan İleri, 1950 yılında Öğretmen Namık Ayas tarafından aylık olarak çıkarılmıştır. Gazetede çocuk edebiyatından örnekler, öğrenci şiirleri ve millî tarih bilgileri yer almıştır.[1586] İleri, gelecek nesillere Atatürk'ün izinde en nurlu hedefi göstermeyi ve CHP programında belirtilen eğitim-öğretim esaslarını uygulamayı amaçlamıştır. MEB tarafından okullara tavsiye edilen gazetede Celâl Ağabey, Asöcal Ağabey, Kubilay Ağabey ve Çalışkan gibi takma ad kullanan yazarların yazıları yayımlanmıştır.[1587]

M. Şevket Evin tarafından 1 Ocak 1951'de çıkarılan Okul Postası, bir diğer öğrenci gazetesidir. Ayda iki kez yayınlanan gazete bilgi ve irfan hayatının içinde topluma iyi insanlar yetiştirmeyi amaçlamıştır. Ancak Okul Postası, 8 Şubat 1951 tarihinde yayınlanan üçüncü sayısı ile basın hayatından çekilmiştir. Gazetede öğrencilerin yanında; Mehmet Önder, Ali Galip Özaltan, Celâleddin Kişmir, A. Rıdvan Bülbül ve M. Şevket Evin gibi isimler de yazılar yazmıştır.[1588]

İlk Adım, bu dönem de çıkarılmaya başlanan bir diğer okul ve öğrenci gazetesidir. Sahibi Öğretmen Abdurrahim Okulu adına Başöğretmen Celâlettin

---

1584 **Kervan**, 23 Şubat 1954; **Kervan**, 16 Haziran 1954.
1585 **İlân**, 11 Nisan 1955; **İlân**, 18 Nisan 1955.
1586 **İleri**, 27 Haziran 1950; **İleri**, 9 Kasım 1950.
1587 **BCA**, 490-1-0-0/1285-271-6, 17.07.1951; **Yeni Meram**, 13 Şubat 1953.
1588 **Okul Postası**, 1 Ocak 1951; **Okul Postası**, 8 Şubat 1951.

Set olan gazetenin ikinci sayısı 31 Aralık 1953'te yayınlanmıştır. İlk Adım'ın 8 Mart 1954'te basılan sekizinci sayısı ile yayın hayatı sona ermiştir.[1589]

Şehirdeki muhalif gazetelerden olan Bizim Şehir'in kurucusu Mehdi Halıcı, sahibi ise Lütfi Hodoğlu'dur. Nisan 1952'de yayınlanan gazete 15 günde bir olmak üzere 5 sayı çıkarılabilmiştir. 2 Haziran 1952 tarihinde son sayısını çıkaran Bizim Şehir gazetesi, 7 Haziran 1952'de Mengene ile birleşmiştir. Bizim Şehir'de; Mehdi Halıcı, Hayrullah Lim, Zeki Yalvaç, A. Eren ve Zeki Demirlioğlu gibi isimler yazmıştır.[1590]

DP döneminde Yılmaz Osman Asöcal tarafından ayda 2 defa olmak üzere Beş Pınar gazetesi yayınlanmıştır. Fikir, sanat ve edebiyat gazetesi olarak "Yolumuz açık kalbimiz ilham dolu Beş Pınar'dan doğuyoruz. Tanrı'ya, Türk'e, Vatana âşıkız." sloganıyla 1952 Mayıs'ında yola çıkan gazete, Aralık 1952'de yayınlanan yedinci sayısıyla basın dünyasından çekilmiştir.[1591] Beş Pınar'da; Feyzi Halıcı, Tahir Ülkü Günay, Ömer Lütfi Özüner, A. Rıdvan Bülbül, Selâhattin Ertürk, Y. Osman Asöcal, Sinan Sinangil, Suat Abanazır, Hüsnü Çınar, Remzi Yılmazer ve M. Sami Onat gibi isimlerin şiir ve makaleleri yayımlanmıştır.

Durak gazetesi ise bu dönemde yayınlanan mesleki gazetelerden birisidir. Veteriner Muzaffer Meriç tarafından nisan, mayıs ve haziran aylarında köylüler için yayınlanmıştır. İlk sayısı 1953 Nisan'ında yayınlanan gazete, 1954 Haziran'da çıkarılan altıncı sayısıyla yayın hayatından çekilmiştir.[1592] Durak'ta; Muzaffer Meriç, Halil Orman, Asiye Süel, Celâl Öğüt, Halil Orman, Ramiz Arda ve Emin Orhaneli gibi isimler yazmıştır.

1950'li yıllarda Konya'da yayınlanan son gazete Konya Esnaf gazetesidir. 20 Ağustos 1958 tarihinde ayda 2 kere olmak üzere çıkarılmaya başlanan gazetenin sahibi Konya Esnaf Kefalet Kooperatifi adına Fethi Tunçalp'tir. Esnafa sadece kredi sağlama amacında olmadığını göstermek isteyen kooperatif, üyelerinin mesleki tartışmalarını yapabilmeleri, dertlerini ve isteklerini kolayca duyurabilmeleri amacıyla bu gazeteyi yayınlamıştır. Gazetede; Feridun Ergücü, Mümtaz Koru, H. Âmil Keymen, Selçuk Aydınöz, Sadettin Güner Elgin, Fethi Tuncalp, H. Ragıp Atademir, Metin Berberoğlu ve Fethi Fetihci gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.[1593]

1589 **İlk Adım**, 31 Aralık 1953; **İlk Adım**, 8 Mart 1954.

1590 **Bizim Şehir**, 11 Nisan 1952; **Bizim Şehir**, 2 Haziran 1952; **Mengene**, 7 Haziran 1952.

1591 **Beş Pınar**, Mayıs 1952; **Beş Pınar**, Aralık 1952.

1592 **Durak**, Nisan 1953; **Durak**, Haziran 1954.

1593 **Konya Esnaf**, 20 Ağustos 1958.

Konya'da DP döneminde Mihrak, Ölü ve Ebegümeci gibi sadece tek sayı yayınlanmış gazeteler de mevcuttur. Siyasi ve tarafsız olarak 5 Mayıs 1951'de yayınlanan Mihrak gazetesinde; Necmettin Rifat, Melahât Güven ve Münir Nerman gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.[1594] Nurettin Nart tarafından 20 Aralık 1950'de yayınlanan Ölçü; fikir, sanat ve edebiyat gazetesidir.[1595] 1956 Mart'ta yayınlanan Ebegümeci ise mizahi tıp gazetesidir. Gazetede tıp günü dolayısıyla Konya'da görev yapan doktorlarla ilgili mizahi yazılar yayınlanmıştır.[1596]

7.2. Konya'da Yayınlanan Dergiler

DP iktidara geldiği günlerde şehirde Konya, Hukuk ve İçtihatlar, Anıt ile Bizim Yayla dergileri neşredilmekteydi. DP iktidarında şehirdeki dergi sayısı da arttı ve bu dönem içerisinde çoğu kısa ömürlü olsa da 11 dergi yayınlandı.

7.2.1. Demokrat Parti İktidara Geldiğinde Yayınlanmakta Olan Dergiler

CHP iktidarında Konya'da yayınlanan en uzun ömürlü dergi, Eylül 1936'da Halkevi tarafından çıkarılan Konya dergisidir. Aylık yayınlanan dergi, Türkiye'nin tarih bakımından nüvesini teşkil eden illerinden biri olan Konya'nın karakteristik özelliklerini inceleyerek tespit etmeyi ve ulaştığı bilgileri yaymayı amaçlamıştır. Bu nedenle dergide Konya'nın tarihî, folkloru, edebiyatı, etnografyası ve coğrafyası ile ilgili konulara yer verilmiştir.

Derginin ilk sayısında Naci Fikret, H. Fehmi Turgal, Ferit Uğur, Abdülkadir Erdoğan, M. Turhan Tan, H. Göncel, Namdar Rahmi Karatay, M. Yusuf Akyurt ve Osman Şevki Uludağ'a ait yazılar yayınlanmıştır. Ancak DP iktidarıyla birlikte Halkevi dergileri ekonomik sıkıntılar yaşamıştır. Bu durumdan etkilenen Konya dergisi de 1950 yılında yayınlanan yüz kırkıncı sayısıyla yayın hayatına son vermek zorunda kalmıştır.[1597]

Hukuk ve İçtihatlar, CHP döneminde Konya'da yayınlanmaya başlayan ikinci dergidir. 1946 yılında ilk iki sayısı bir arada yayınlanan derginin sahibi Avukat Hasan Halis Sungur'dur. İki ayda bir yayınlanan dergi Yargıtay, Askeri Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay, Uzlaşmazlık Mahkemesi ve Temyiz Komisyonlarının içtihatlarına yer vermiştir. Derginin yirmi yedinci ve aynı zamanda son sayısı Mayıs-Haziran 1950'de yayınlanmıştır. Meslek dergisi olması nedeniyle yazar

1594 **Mihrak**, 5 Mayıs 1951.
1595 **Ölçü**, 20 Aralık 1950.
1596 Gazetede "Sayı: 8 (Ciddidir)" ifadesi yer almaktadır. **Ebegümeci**, Mart 1956.
1597 **Konya**, Eylül 1936, S 1; **Konya**, Mayıs-Haziran 1950, S 13.

kadrosu hâkim, savcı ve avukatlardan oluşmaktadır. 1950'li yıllarda dergide; Hasan Halis Sungur, Orhan Yılmaz, Tekin Özker, Feridun Yasasever, Pertev Soysal ve Abdurrahman Boyacıgiller gibi isimler yazmıştır.[1598]

CHP iktidarında yayınlanan dergilerden üçüncüsü Konya ve Mülhakatı Eski Sevenler Derneği tarafından çıkarılan Anıt'tır. Şubat 1949'da ilk sayısı basılan aylık arkeoloji, folklor ve tarih dergisi olan Anıt'ın yayın hayatı 1964 yılında sona erdi. DP döneminde dergide; Mehmet Zeki Oral, Tahsin Ünal, Aziz Sayhan, Muzaffer Erdoğan, Mehmet Yusufoğlu, Saadet Onat, Adil Gücüyener, Celâleddin Kişmir, Feyzi Halıcı ve Mehmet Önder gibi kalemler yazmıştır.[1599]

DP iktidara gelmeden hemen önce yayınlanmaya başlanan Bizim Yayla dergisinin sahibi Muzaffer Meriç'tir. İlk sayısı Nisan 1950'de çıkarılan aylık edebiyat ve kültür dergisi, on ikinci sayısında 1 yılını tamamlamış ve yayın hayatından çekilmiştir.[1600]

DP döneminde dergide; Fakih Özfakih, Nurettin Cangülekli, Feyzi Halıcı, Halil Soyuer, Hilmi Yücebaş, Mehmet Çınarlı, Jülide Gülizar Göksan, Hasan Ali Türker, Mehmet Önder, Mustafa Necati Karaer, Ali Rıdvan Bülbül, Celâleddin Kişmir, Gültekin Samanoğlu, Ahmet Şimşek, Fikret Sezgin, Ferit Ragıp Tancur, Nejat Çağlı, Tacettin Tantuğ, Cenap Şehabettin Gedikoğlu, Fahri Sezer, Vasfi Aksu, Süleyman Sami Barım, Ramiz Arda, M. Necdet İnuğur, Rıza Polat Akkoyunlu, Şemsi Belli ve Osman Attila gibi isimlerin yazıları ve şiirleri yayımlanmıştır.

7.2.2. Demokrat Parti İktidarında Yayınlanmaya Başlanan Dergiler

DP iktidar olduktan sonra Konya'da yayınlanan ilk dergi Konya Lisesi dergisidir. 6 sayı olarak çıkarılan derginin ilk sayısı 1951 Aralık ayında, son sayısı ise 1952 Aralık ayında yayınlanmıştır. Lise Müdürü Samih Atademir'in sahibi olduğu dergide; Fahri Ulusoy, A. Rıdvan Bülbül, Gündüz Gürgen, Süleyman Nazif, Âşık Şenlik, Hocaoğlu S. Ertürk, Ahmet Petekçi, Sabit Kalfagil, Y. Osman Asöcal, Yıldız Süer, Sümer Türker, Atıf Ulupınar, Nejat Onat, Rahmi Karluk, Gündoğdu Duran, Çetin Güneş, Ergün Yener, Yıldız Eren ve Samih Atademir gibi isimlerin yazıları ve şiirleri yayımlanmıştır.[1601]

1598 **Hukuk ve İçtihatlar**, Ocak-Şubat-Mart-Nisan 1946, S 1-2; **Hukuk ve İçtihatlar**, Mayıs-Haziran 1950, S 27.

1599 **Anıt**, Şubat 1949, S 1; **Anıt**, Mart 1964, S 31.

1600 **Bizim Yayla**, Nisan 1950, S 1; **Bizim Yayla**, 1951, S 12.

1601 **Konya Lisesi**, Aralık 1951, S 1; **Konya Lisesi Dergisi**, Aralık 1952, S 6.

Ney, bu dönemde sanat, edebiyat ve kültür dergisi olarak aylık yayınlanmıştır. Derginin kurucusu Feyzi Halıcı, sahibi ise Celâleddin Kişmir'dir. Ancak yayın hayatı tek sayıyla sınırlı kalan dergide; Hasan Ali Yücel, Mehmet Önder, Feyzi Halıcı, Celâleddin Kişmir, Vural Vahit Suiçmez, A. Rıdvan Bülbül, Edip Ali Bâkî, İsmet Gönülal, M. Sami Onat, Necati Elgin ve Orhan Üçok'un yazılarına ve şiirlerine yer verilmiştir.[1602]

DP döneminde Ney gibi yine tek sayı yayınlanan Başak dergisinin kurucusu Şükrü Mumcu, sahibi ise Ali Rıdvan Bülbül'dür. 1955 yılı ocak ayında çıkarılan kültür, edebiyat ve sanat dergisinde; Feyzi Halıcı, Celâleddin Kişmir, Mehmet Önder, İsmet Gönülal, A. Rıdvan Bülbül, Suat Abanazır, Şükrü Mumcu, Ömer Lütfi Öziner, Mehmet Zeki Akdağ, Mehmet Uzel, Remzi Yılmazer, Oğuz Sadık Atay, Kıymet Karaşahin ve Ali Sert'in yazı ve şiirleri yayımlanmıştır.[1603]

Anadolu'nun en çok tanınan fikir-sanat dergisi olan Çağrı da DP iktidarında yayınlanmaya başlandı. Feyzi Halıcı tarafından ilk sayısı 1957 Ekim'inde basılan dergi Konya Fikir ve Sanat Derneğinin sesini bütün aydınlara duyurmak amacıyla çıkarıldı.[1604] Uğurlu'ya göre Konya'daki şair ve yazarların kutbu olan Feyzi Halıcı, sadece Konya'nın değil ülkenin de kültür gündemini oluştururdu. Halıcı, Konya'daki genç şair ve yazarları bir araya getirir, dinler, yüreklendirir ve onlara değer verirdi. Gençlerin yazdıklarını da Çağrı'da yayınlardı.[1605]

Dergide; Feyzi Halıcı, Cahit Öztelli, Mehmet Önder, Celâleddin Kişmir, Osman Bozok, İsmet Gönülal, Behçet Kemal Çağlar, Adnan Ardağı, Mustafa Erdoğdu, Cahit Öztelli, Mehdi Halıcı, Gültekin Samanoğlu, Nurhan Gezerler, Orhan Hançerlioğlu, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Mehmet Kaplan, Ümit Yaşar Oğuzcan, Sabahattin Kudret Aksal, Suad Abanazır, A. Rıdvan Bülbül, İlhan Geçer, Özgü Özgüven, Fikret Baha Berke, Muazzez Menemencioğlu, Sabih Şendil, Bekir Sıtkı Erdoğan, Celâl Sılay, İsmail Hakkı Aladağ, Yücel Yalçın, Orhan Şaik Gökyay, Abdülkadir Karahan, Mehmet Çınarlı, Ülkü Uluırmak, Oben Güney, İsmail Hakkı Aladağ, Aynur Şakman, Necla Aysan, Halide Nusret Zorlutuna ve Recai Altınel gibi isimlerin şiirleri ve yazıları yayımlandı.

1602 Milli Kütüphane nüshasında kaşeyle 7 Şubat 1955 tarihi basılmıştır. Mehmet Önder'e göre 17 Aralık 1954'te yayınlanmıştır. Önder, **age.**, s. 462; **Ney**, S 1.

1603 **Başak**, Ocak 1955, S 1.

1604 **Çağrı**, Ekim 1957, S 1; Önder, **age.**, s. 462.

1605 Uğurlu, **age.**, s. 47, 222.

Çağlayan bu dönemde Muhteşem Rıza Selçuk tarafından aylık olarak yayınlanan fikir ve ülkü dergisiydi. İmkânsızlıklar içerisinde 1957 Aralık ayında çıkarılan derginin Nisan 1958'de yayın hayatı sona erdi. Dergide; Oğuz Öcal, Nejdet Sançar, Fahri Kutluay, Yılmaz Yavru, Süleyman Özkafa, Osman Çopuroğlu, A. Rıza Nalçacı, İbrahim Hanefioğlu, Feyzi Halıcı, Cevat Rifat Atilhan, Cebbar Ertürk, Ali Çiçekli, Hakkı Korur, Hüseyin Yıldız, Arif Nihat Asya, Besim Atalay, Ali Ulvi Kurucu, Altan Deliorman, Necati Bozkurt, A. Oktay Güner, Durmuş Çobanoğlu, Aczi Kendi ve Mehmet Ulusan gibi isimlerin yazıları yayımlandı.[1606]

1950'li yıllarda yayınlanan bir diğer sanat ve fikir dergisi de Özlem'dir. 11 Ocak 1959'da Yılmaz Gürkan, Faruk Uzunlar, Saim Sakaoğlu ve Bedir Yıldız kuruculuğunda bir grup lise öğrencisi tarafından aylık olarak çıkarılmıştır. Derginin sahibi ise Bedir Yıldız'dır. İlk sayısında dergi hakkında yazan Tülay Reyhanlı'ya göre Özlem, gençlerin özlediklerine kavuşabilmeleri için başvurdukları bir yol olacaktır. Ancak dergi, üçüncü ve dördüncü sayısının bir arada basıldığı Nisan 1959'da kapanmıştır.[1607]

Dergide; Feyzi Halıcı, A. Rıdvan Bülbül, Tülay Reyhanlı, Saim Sakaoğlu, Yılmaz Gürkan, Faruk Uzunlar, Bedir Yıldız, Mehmet Önder, Kemal Or, Neclâ Aysan, Seyit Küçükbezirci, Tülin Tütüncü, Sencer Sakarya, Tülay Çivi, Kâmil Uğurlu, Engin Sümer, Halit Kurşun, Cahit Öztelli, Ergin Yürüten, Mesut Akça, Nihat Gürkan, Kıymet Karaşahin, Emin Göz, Zekâi Yiğitler, Beyhan Yüce, Mustafa Binbir ve Sedat Ege gibi isimlerin yazıları ve şiirleri yayımlanmıştır.

DP iktidarında yayınlanan son dergi Umut'tur. Sanat, fikir ve ülkü dergisi olarak aylık yayınlanan Umut'un sahibi Mustafa Oğuz'dur. Dergi yazı hayatında ilk denemelerini yapan gençleri teşvik etmeyi ve Konya bölgesine ait bilinmeyen hatıraları araştırarak ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Beş sayı yayınlanan derginin ilk sayısı Aralık 1959'da basılmış, son sayısı ise Nisan 1960'ta çıkarılmıştır. Dergide; Atsız, Remzi Oğuz Arık, Fevzi Tekin, Feyzi Halıcı, Seyit Küçükbezirci, Nevzat Erdoğan, Agâh Oktay Güner, Kemal Or, Fuat Önder, A. Rıdvan Bülbül, Mustafa Oğuz, Ziya Göğem, Halit Bardakçı, Ali Kemal, Adnan İlhan Doğan, Duygu Aşkın, Mesut Katırcıoğlu, Fikret Büyükkalkan, Osman Bozok, Ali Kalafat ve Orhan Doğan gibi isimlerin yazıları ve şiirleri yayımlanmıştır.[1608]

1606 Millî Kütüphanede derginin 3 nüshasına ulaşılabilmiştir. **Çağlayan**, Aralık 1957, S 1; **Çağlayan**, Şubat-Mart 1958, S 3.

1607 **Özlem**, Ocak 1959, S 1; **Özlem**, Mart-Nisan 1959, S 3-4.

1608 **Umut**, Aralık 1959, S 1; **Umut**, Ocak 1960, S 2; **Umut**, Şubat-Mart-Nisan 1960, S 3-4-5.

7.3. 1950'li Yıllarda Konya Basını Hakkında Kısa Bir Değerlendirme

CHP İl Başkanı Dr. Rıfkı Tuygan 13 Ocak 1948 tarihli raporunda Konya'da Ekekon, Babalık, Selçuk ve Akyokuş gazeteleri ile Konya Halkevi dergisinin yayınlanmakta olduğunu bildirmiştir. Bu gazetelerden Ekekon ve Babalık, CHP'nin gazetesi olarak vurgulanırken Selçuk'un durumunun net olmadığı ifade edilmiştir. Çünkü gazetenin mesul müdürü Nazım Ermeral'in DP ilçe başkanı iken partisiyle ilişkisini kestiği vurgulanmıştır. Akyokuş gazetesi ise DP'nin yayın organı olarak gösterilmiştir. Akyokuş'un günlük tirajının 1.200, Selçuk'un 1.000, Ekekon'un 1.000 ve Babalık'ın da 300-500 adet olduğu belirtilmiştir.[1609]

Ankara Milletvekili ve Konya Bölge Müfettişi Hıfzı Oğuz Bekata, 8 Mart 1950 tarihli yazısında Konya'da günlük olarak Ekekon, Yeni Konya, Meram ve Babalık gazetelerinin yayınlandığını rapor etmiştir. Ayrıca haftada iki gün olarak Selçuk ve haftada bir gün olmak üzere Cihanbeyli, Karaman, Ereğli ve Akşehir gazetelerinin de çıkarıldığının altını çizmiştir. CHP İl Teşkilatı, 17.11.1950 tarihli yazısında ise Ankara'daki Zafer gazetesine benzettiği Yeni Meram'ın DP taraftarları tarafından diğerlerinin ise kısmen tarafsız ve kısmen de DP yanlılarınca çıkarılmakta olduğunu belirtmiştir.[1610]

Konya'da DP iktidarının ilk yıllarında gazete sayısı artsa da okuyucu sayısında bir artış meydana gelmemiştir. Gazeteci Kişmir bu durumu "Gazete almaktan korkan bir muhit" olarak değerlendirmiştir.[1611]

İktidar değişikliği olmadan önce Konya genelinde gazetelerin çoğu ekonomik sıkıntı içerisindedir. İleri gazetesi 5 Mayıs 1950 tarihli yazısında maddi yardım isteğinde bulunmuş ancak bu istek CHP Genel Sekreterliği tarafından ödenek yokluğu nedeniyle reddedilmiştir. Fakat bahsedilen dönemde CHP Genel Merkezi Konya'daki partili gazetelere kâğıt yardımı yapmıştır. 27 Nisan 1950 tarihli yazıda Ulus gazetesinden Akşehir'e 250 kg kâğıt gönderilmesi istenmiştir. CHP Konya Teşkilatı da 6 Mayıs 1950 tarihli yazısında partili gazetelere verilmek üzere gönderilen 750 TL tutarındaki 1 ton kâğıdın teslim alındığını bildirmiştir.[1612]

1950'li yıllarda Konya'daki muhalif gazetelerin ekonomik sıkıntılar yaşamasında, resmî kurumlardan çok az reklam alabilmeleri ya da hiç alamamaları etkili olmuştur. Kaldı ki Hükûmet 1957 seçimlerinden sonra tüm ticari ilan ve

1609 **BCA**, 490-1-0-0/1285-271-6, 17.07.1951.
1610 **BCA**, 490-1-0-0/1285-271-6, 17.07.1951.
1611 Kişmir, "81 Yıl", **Yeni Konya**, 15 Kasım 1950, s. 2.
1612 **BCA**, 490-1-0-0/1285-271-6, 17.07.1951.

reklamların tek elden dağıtılmasına karar vererek basını kontrol altına almak istemiştir.[1613] Yıllara meydan okuyan Babalık gazetesi bu durumdan olumsuz etkilendiği için günlük gazetelerin en önemli gelir kaynağının resmî ilanlar olduğuna dikkat çekmiştir. Babalık'ta resmî kurumların büyük bir kısmının, daha pahalı olmasına rağmen, ilanlarını sadece bir gazeteye verdikleri belirtilmiştir. Babalık isim vermese de işaret edilen gazete DP taraftarı olan Yeni Meram'dır. Bu durumun çok düşündürücü olduğunu ifade eden Babalık, haftada iki gün yayın yapma kararı almıştır.[1614]

DP iktidara geldikten kısa süre sonra CHP'nin yayın organı Öğüt, 25 Aralık 1950 tarihli nüshasında gazete neşriyatının baskı altında olduğunu manşetten vermiştir. Bir süre sonra muhalefet gazetelerine ilan vermeyen, kâğıt fiyatını azamiye çıkaran, posta ücretlerine zam yapan ve muhalefet gazeteleri üzerinde baskı kurmaya çalışan iktidarı suçlayan Öğüt gazetesi 4 Ocak 1952'de yayın hayatını sona erdirmiştir.[1615] Akşehir gazetesinin yardım talebi, ekonomik sıkıntılar sebebiyle CHP Genel Merkezi tarafından reddedilmiştir.[1616] MP'yi destekleyen Gürses gazetesi de ekonomik ve siyasi nedenlerle yayınına son vermek zorunda kalmıştır.[1617] Dolayısıyla DP iktidarında Konya'daki muhalif gazetelerin yayın hayatlarına devam etmesinin pek de mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

Mal darlıklarının yaşandığı dönemde Yeni Konya gazetesi, tarafsız oldukları için ilanlarının veya hak ettikleri kâğıdın kesilebileceğini ifade etmiştir. Ülkedeki kâğıt darlığı nedeniyle gazete tirajını azalttıklarını belirtmiştir. Demokrat Akşehir gazetesi de parasını ödediği hâlde İzmit Kâğıt Fabrikasından hak ettiği kâğıdı temin edememiştir. Bu nedenle gazete sarı renkli helvacı kâğıdına basılmak zorunda kalmıştır.[1618]

Konya basınında millî hassasiyet taşıyan ve şehri ilgilendiren sorunlarda birlikte hareket edilmiştir. Buna karşın siyasi konularda tartışmalar yaşanmıştır. Hükûmetlerin icraatları, iktidar yanlısı gazetelerce ayrıntılı ve hatta abartılı bir şekilde verilirken muhalif gazeteler tarafından detaylara girilmeden veya görmezden gelinerek geçiştirilmiştir.

1613 **Yeni Konya**, 27 Kasım 1957.

1614 **Babalık**, 10 Ekim 1950.

1615 Abanazır, "Yayınımıza Son Veriyoruz", s. 1; **Öğüt**, 25 Aralık 1950; **Öğüt**, 4 Ocak 1952.

1616 **BCA**, 490-1-0-0/1285-271-6, 17.07.1951.

1617 Bilge, agm., s. 1.

1618 **Yeni Konya**, 1 Haziran 1956; **Cumhuriyet**, 10 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 10 Ocak 1959.

DP iktidarında yaşanan önemli olaylardan ilki Kore Savaşı'dır. Konya basını savaşla ilgili haberlerde sürekli "Kahraman Mehmetçik" vurgusu yapmış, övgüyle bahsettikleri Kore şehit ve gazilerini sürekli anarak yüceltmiştir.[1619] İkinci olay Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulan soydaşlarımızın iskânıdır. Bu sorun da millî bir mesele olarak ele alınmış ve göçmenlerin sıkıntıları sürekli gündemde tutulmuştur.[1620]

Konya basınının önemle üzerinde durduğu konulardan bir diğeri millî ve resmî bayramlar ile Atatürk'ü anma günüdür. Bayramlarda ve 10 Kasım'da günün önemini belirten yazılar, şiirler ve fotoğraflarla okuyucusunun karşısına çıkarak Atatürk'ün şahsında kahraman Türk milletinin başarılarına vurgu yapılmıştır.[1621] Atatürk büstlerine yapılan saldırılar karşısında mürtecilere sert tepkiler gösterilmiştir.[1622] Ayrıca Konya'nın en önemli şahsiyetlerinden olan Mevlâna'nın da Şeb-i Ârus gecesi tüm gazeteler tarafından hassasiyetle ele alınmıştır.[1623]

Kent ile ilgili olumsuz durumlarda gazeteler birlikte hareket ederek savunmaya geçmiştir. Ahmet Emin Yalman'ın Vatan gazetesindeki makalesinde Konya DP Kongresi'nde şapkanın yerine fes giyilmesi, kadınların çarşafa bürünerek eve kapatılmaları, heykellerin kaldırılması, Arap harflerinin iadesi, Medeni Kanun yerine şeriata geçilmesi gibi irticai isteklerde bulunulduğu yönünde iddialara yer verilmiştir.[1624]

İddialar karşısında harekete geçen Konya basını, Yalman'ı ispata davet etmiştir. Böyle bir şeyin mümkün olamayacağını belirten Babalık, Yalman'dan iddialarla ilgili isim istemiştir. Öğüt, okuyucularının karşısına "Konya'ya Topyekûn İrtica Giremez" manşetiyle çıkmış ve uyguladıkları siyasetle Konyalılara mürteci damgasını vurdurmak isteyen DP temsilcilerinin vatandaşa hesap vermesini istemiştir. Yeni Konya da olayı iftira olarak değerlendirmiş ve "Konya dini vecdin en büyük mertebesine eriştiği bir yerdir. Fakat irtica asla olamaz." demiştir.[1625]

1619 **Selçuk**, 8 Aralık 1950; **Babalık**, 26 Aralık 1950; **Öğüt**, 9 Aralık 1950.

1620 Nihat Erim, "Göçmen İşinde Tedbir Eksikliği", **Öğüt**, 12 Ocak 1951, s. 1-3; Ali Kemal Balkanlı, "Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler", **Babalık**, 6 Mart 1951, s. 1.

1621 **Babalık**, 27 Ekim 1950; **Selçuk**, 10 Kasım 1950; **Öğüt**, 24 Nisan 1951; **Yeni Konya**, 30 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 20 Mayıs 1954.

1622 Kemal Göksel, "İnkılap Düşmanlarına Cevabımız", **Babalık**, 3 Mart 1951, s. 1; Abanazır, "İnkilâp Düşmanlığı", **Öğüt**, 6 Mart 1951, s. 1.

1623 **Öğüt**, 18 Aralık 1951; **Konya Esnaf**, 17 Aralık 1958; **Öz Demokrat Konya**, 17 Aralık 1959.

1624 Ahmet Emin Yalman, "Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet", **Vatan**, 12 Mart 1951, s. 1.

1625 **Babalık**, 15 Mart 1951; **Yeni Konya**, 15 Mart 1951; **Öğüt**, 16 Mart 1951.

Avukat Galip Bilge gazetedeki makalesinde, Yalman'ın yazısını büyük bir dikkat ve nefretle okuduğunu belirtmiştir.[1626] Gazeteci M. Fakılar da Konya'nın mürteci yuvası olarak görülmesini kabul etmemiş ve bu düşüncenin kamuoyu tarafından reddedildiğini vurgulamıştır.[1627] Bu olay karşısında Konya Gazeteciler Cemiyeti de kamuoyu ile görüşünü paylaşarak Konya'da irticanın olmadığını ve hiçbir menfi ideolojinin bu şehirde barınamayacağını belirtmiştir. Cemiyete göre Konya basın ailesi Atatürk inkılaplarından fedakârlık yapılmasına asla rıza göstermeyecek ve bu konuda mücadeleye her zaman hazır olacaktır.[1628]

DP hükûmetlerinin icraatları karşısında basının farklı tavırlar sergilediği görülmektedir. Örneğin iktidarın Konya'daki başarılı icraatlarından olan sondaj çalışmalarından Yeni Meram ve Yeni Konya gazeteleri övgüyle bahsetmiştir. Ancak Öğüt, sondaj çalışmalarından alınan olumlu sonuçlarla ilgili olarak basının ülke imarını müjdelemek yerine DP propagandası yaptığını iddia etmiştir. Konya'nın su sorununun sondajlarla değil, büyük barajlarla çözülebileceğini vurgulamıştır.[1629]

Akşehir, Karaman, Ereğli, Cihanbeyli ve Beyşehir'in il yapılması konusu da basında farklı işlenmiştir. Yeni Konya ve Öğüt gazeteleri bu duruma muhalif olarak Konya'nın bir bütün olarak kalmasını savunmuştur.[1630] Yeni Meram gazetesi ise bu konuda sessiz kalmayı tercih etmiştir. Benzer durum Basın Kanunu değişikliğinde de yaşanmıştır. Yeni Konya: "Gazetecilerin Ağzını Kapayacak Olan Basın Kanunu Kabul Edildi" manşetini atarken Yeni Meram: "Basın Kanunu Meriyete Giriyor" diyerek yeni kanunun Meclisin çoğunluğu tarafından kabul edildiğine işaret etmiştir.[1631]

1950'li yıllarda iktidarı destekleyen Yeni Meram ve Demokrat Konya ile muhalif gazeteler arasında sık sık polemikler yaşanmıştır. Hem Öğüt hem de Yeni Meram, birbirlerini yalan haber yapmak veya iftira atmakla suçlamışlardır. Öğüt, iktidar gazetesinin inkılapları ve Kemalizm'i tanımadığı şeklinde sert bir ithamda bulunmuştur.[1632]

1626 Bilge, "Ahmet Emin Yalman'a Açık Mektup", **Yeni Konya**, 15 Mart 1951, s. 1-2.

1627 M. Fakılar, "Konya ve İrtica", **Yeni Konya**, 2 Nisan 1951, s. 2.

1628 **Yeni Konya**, 17 Mart 1951.

1629 Çalıkoğlu, agm., s. 1.

1630 Koner, "Konya'nın Küçülmesi İşinde", **Öğüt**, 27 Ocak 1951, s. 1; **Yeni Konya**, 13 Ocak 1956.

1631 **Yeni Konya**, 8 Haziran 1956; **Yeni Meram**, 9 Haziran 1956.

1632 **Öğüt**, 9 Şubat 1951; **Yeni Meram**, 6 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 2 Haziran 1952; **Öğüt**, 28 Mayıs 1952.

Yeni Meram'ın en çok polemik yaşadığı gazete Mengene'dir. Çünkü Mengene gazetesi her fırsatta vali, milletvekilleri ve belediye başkanını sert bir dille eleştirmiştir. Bu sertliğe aynı şekilde karşılık veren Yeni Meram, yalan haberler yapmakla suçladığı Mengene'ye gazete bile denmeyeceğini belirtmiştir.[1633] Aynı zamanda Konya milletvekilleri, vali ve belediye başkanı muhalif gazetelere cevaplarını Yeni Meram'dan vermiştir. Yeni Meram gazetesi sadece Öğüt ve Mengene'ye değil hükûmeti eleştiren tüm gazetelere cevap vermiş ve muhalif basının asılsız haber yaptığını iddia etmiştir.[1634]

İktidarı destekleyen Demokrat Konya gazetesi de Mengene ile polemiğe girmiştir. Demokrat Konya'ya göre Mengene kadrosu menfaat düşkünü kişiler olup rüzgâr ne taraftan eserse o tarafa dönmektedirler. Buna karşı Mengene de Demokrat Konya'nın "şakşakçılığın verdiği şımarıklıkla" iftiradan başka bir şey yazamadığını belirtmiştir.[1635]

Yeni Konya, yayınlandığı günden itibaren tarafsız olduğu vurgusunu sürekli tekrarlamıştır. CHP Genel Sekreterliğine gönderilen bir yazıda tarafsız yayın yaptığı söylenen Yeni Konya'nın tüm siyasi partilerin gönderdikleri yazılar için sütun ayıracağı belirtilmiştir.[1636] Tarafsızlık iddiası, iktidar yanlısı Yeni Meram tarafından da kabul edilmiş ve Yeni Konya, Öğüt'e karşı savunulmuştur. Ancak Yeni Meram, Öğüt kapandıktan sonra Yeni Konya'nın CHP yanlısı politika takip ettiğini vurgulamaktan geri kalmamıştır. Muhalif basın organı olan Mengene de Yeni Konya'nın tarafsızlığını kabul etmiştir.[1637] Bu dönemde Yeni Konya için asılsız haber yapıyor iddialarına çok az rastlanılmaktadır. Bu durum Yeni Konya'nın diğerlerine göre tarafsız olduğunun bir kanıtıdır.

İktidar yanlısı gazetelerle muhalif gazeteler arasında özellikle seçim dönemlerinde polemikler artmıştır. Her iki tarafta sürekli ocak, bucak, ilçe ve il teşkilatlarının çözüldüğünü, siyasi partilerden istifaların arttığını, destekledikleri siyasi partilere katılımlar olduğunu belirten haberler yapmıştır.[1638]

1633 Kemal Şenalp, "Mengene Gazetesindeki Suiniyet", **Yeni Meram**, 13 Haziran 1952, s. 2-4; **Yeni Meram**, 18 Haziran 1952.

1634 **Yeni Meram**, 22 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 23 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 10 Haziran 1953.

1635 **Demokrat Konya**, 18 Temmuz 1952; **Mengene**, 9 Ağustos 1952.

1636 28 Aralık 1950 tarihli yazıda belirtilmiştir. **BCA**, 490-1-0-0/1285-271-6, 17.07.1951; **Yeni Konya**, 1 Haziran 1956.

1637 K. Asöcal, agm., s. 2; **Yeni Meram**, 6 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 25 Ocak 1952.

1638 **Öğüt**, 12 Haziran 1951; **Mengene**, 14 Haziran 1952; **Demokrat Konya**, 25 Temmuz 1952; Hikmet Baha, "Konyada Demokrat Parti Niçin Çöküyor?", **Gürses**, 15 Ağustos 1952, s. 1; **Yeni Meram**, 19 Ekim 1953; **Bizim Mengene**, 6 Nisan 1954.

1957 seçimleri sonrası DP'nin basın üzerinde artan baskısı Konya gazetelerinde de görülmektedir. Muhalefet lideri İnönü'nün Konya'ya gelmesi hem iktidar yanlısı gazeteler hem de Yeni Konya tarafından küçük bir haber olarak verilmiştir.[1639] İnönü'nün yurt gezileri iktidar yanlısı gazeteler tarafından huzur bozucu ve kanun dışı teşebbüsler olarak değerlendirilmiştir.[1640] Tahkikat Komisyonunun kurulması ise "İç politikada huzurun avdeti için çalışmalar" manşetiyle verilmiştir.[1641]

Yeni Konya gazetesi CHP ile ilgili haberlere kısmen değinirken Vatan Cephesine katılımlar veya DP'ye iltihak haberlerine yer vermemiştir. Yeni Meram ve Öz Demokrat Konya gazeteleri ise DP ile ilgili haberleri ayrıntısıyla verirken CHP ile ilgili haberlere çok az yer vermiş ya da görmezden gelmiştir. Darbeden kısa bir süre önce CHP'nin tahriklerine devam ettiğini vurgulayan Öz Demokrat Konya, vatandaşın huzurunun günlük partizanca oyunlarla feda edildiğini ve CHP'nin ülkeyi fesat keşmekeşi içinde bıraktığını yazmıştır[1642]. Bunun yanında ekonominin kötüye gittiği dönemlerde memur ve işçi maaşlarına zam ya da ikramiye haberleri ile sosyal yardımların artırıldığı haberleri daha fazla yer almıştır.[1643]

Yeni Konya ve Yeni Meram, DP iktidarı boyunca ayakta kalmış ve varlığını devam ettirmeyi başarmıştır. Dolayısıyla bu iki gazete arasında tatlı sert bir rekabet söz konusudur. Bu dönemde Yeni Konya'nın tarafsızlığı tartışma konusu olurken Yeni Meram'ın "şakşakçı" olduğu iddia edilmiştir. Zaten Yeni Meram hiçbir zaman tarafsızlık iddiasında bulunmamış aksine DP'nin yayın organı olduğunu her fırsatta dile getirmiştir.[1644]

DP'nin ikinci yıl dönümü Yeni Meram'da; "Bugün 14 Mayıs 950'nin ikinci yıldönümüdür. Millet iradesi, bundan iki yıl önce bugün, 1950 seçimleri ile gerçekten tahakkuk etmiş, zulüm, keyfi idare, diktatörlük ve şef sistemi milletin iradesiyle bir daha hortlamamak üzere cehennem çukuruna yuvarlanmıştı." şeklinde değerlendirilmiştir.[1645] Bunun yanında her iki gazetede de dönemin

1639 **Yeni Meram**, 8 Şubat 1960; **Yeni Konya**, 8 Şubat 1960.

1640 **Öz Demokrat Konya**, 8 Mayıs 1959.

1641 **Öz Demokrat Konya**, 18 Nisan 1960.

1642 **Öz Demokrat Konya**, 5 Nisan 1960; **Öz Demokrat Konya**, 15 Nisan 1960.

1643 **Öz Demokrat Konya**, 19 Aralık 1958; **Öz Demokrat Konya**, 24 Aralık 1958; **Öz Demokrat Konya**, 25 Aralık 1958.

1644 **Yeni Meram**, 4 Haziran 1952; **Gürses**, 8 Ağustos 1952.

1645 **Yeni Meram**, 14 Mayıs 1952.

önemli siyasi, bilim, kültür ve sanat insanları yazılar yazmıştır. Dolayısıyla bu gazeteler Konya'nın sosyal ve kültürel tarihi açısından birer hazine değerindedir.

Konya basınında 1950-1954 yılları arasında Öğüt gazetesinden Muhittin Güzelkılınç, Suad Abanazır, Şevki Erkan, Ahmet Karaağaç, Mustafa Kubilay İmer, Nusret Safa Coşkun, Fakih Özlen, Rüştü Özal ve Mevlüt Kutluoğlu; Yeni Konya gazetesinden Sofu Tuğrul ve Fakih Özfakih; Mengene gazetesinden Kadri Asöcal, Nevzat Metin ve Orhan Kütlekol; Demokrat Konya'dan Asaf Hindioğlu adli takibata uğramışlardır.[1646] Buradan da görüldüğü üzere DP iktidarında genellikle muhalif ya da tarafsız gazetelere kovuşturma açılmıştır.

Sonuç olarak DP iktidara geldikten sonra Konya'da gazete sayısı artmıştır. Ancak bu durum çok uzun sürmemiş ve ülkede yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle eleştiriye tahammülü bulunmayan iktidar, basını kontrol altına almak istemiştir. Bunun sonucunda ortaya çıkan siyasi baskılar muhalif gazetelerin ömrünü kısaltmıştır. DP'nin izlediği sert siyaset karşısında muhalif gazeteler de iktidara yönelik eleştirilerin dozunu zaman zaman iyi ayarlayamamıştır. Yılların gazetesi Babalık bu dönemde yayın hayatına son verirken Ekekon ve Öğüt'ten sonra Konya'da CHP Teşkilatının bir yayın organı kalmamıştır. Özellikle 1957 seçimlerinden sonra iktidarın uygulamaları sonucunda basında muhalefet partileriyle ilgili haberler gün geçtikçe azalmıştır. Aynı zamanda iktidarı eleştiren yazı ve haberlerde de ciddi bir azalma söz konusudur. Bu dönemde Konya basını; şehrin her türlü sorunuyla yakından ilgilenmiş, kentin sıkıntılarını dile getirmiş ve bunun yanında kaliteli ve saygın kalemler yetiştirmiştir.

1646 Muhittin Güzelkılınç, Suad Abanazır ve Şevki Erkan üçer ay hapis cezasına çarptırılmış ancak tevkif edilmemişlerdir. Diğer isimler berat ya da sukut etmiştir. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 26.11.1958, s. 689-691.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BAYINDIRLIK, BELEDİYE, SAĞLIK, ADALET VE GÜVENLİK HİZMETLERİ

1. Bayındırlık ve Altyapı Çalışmaları

DP programında ülke ekonomisinin gelişmesini geciktiren politikalardan biri olarak ulaştırma siyaseti gösterilmiştir. Bu nedenle ülke geniş bir kara yolu ağıyla örülmeli ve köy yolları hızla inşa edilmelidir. Kara yolu ağı, demir yolu ve limanlarla birleştirilmeli, hava taşımacılığı da geliştirilmelidir. Ayrıca sulama ile içme suyu sorununa önem verilmelidir.[1647]

Hükûmet programları da aynı doğrultuda hazırlanmış, bayındırlık ve ulaştırma işlerinin millî ekonomiyi yakından ilgilendirdiğine dikkat çekilmiştir. Ekonomik kalkınma için kara yollarına öncelik verileceği belirtilmiştir. İmar işlerinde ise mali yapıya uygun mütevazı yapılar inşa edileceği vurgulanmıştır. Nitekim Beşinci Hükûmet programını 4 Aralık 1957'de okuyan Menderes; ülkenin yollar, köprüler, limanlar, sulama tesisleri, enerji santralleri, havaalanları gibi sanayi ve tarımın ihtiyaç duyduğu temel yatırımlarla donatıldığını söylemiştir.[1648]

CHP döneminde ülkedeki ulaştırma politikası, demir yolu siyaseti ile yürümüştür. Ancak demir yollarının yoğunluğu düşük düzeyde kalmış ve kara yollarıyla desteklenmemiştir. Buna karşın DP iktidarı kara yolu taşımacılığına ağırlık vermiştir. Tarım ağırlıklı kalkınma stratejisini destekleyen, köylerle şehirleri birbirine bağlayan geniş bir kara yolu ağı meydana getirmeyi amaçlamıştır.[1649] Bunun sonucunda bir yandan yeni yol yapımı başlamış diğer

---

1647 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 36-38.

1648 Neziroğlu-Yılmaz, **age.**, s. 756, 926, 1205.

1649 Pamuk, **age.**, s. 230; Mete'ye göre karayolları ve su işlerine DP iktidarında daha fazla pay ayrılmıştır. Buna karşın CHP iktidarında yapı işleri ve demir yollarına daha fazla pay tahsis edilmiştir. Limanlar için ayrılan pay her iki iktidarda da yaklaşık aynı düzeylerde seyretmiştir. Tüm bayındırlık yatırımlarının bütçeye oranına bakıldığında, DP iktidarı, CHP'ye göre daha yüksek oranda ödenek ayırmıştır. Ancak yatırımlar konusunda CHP iktidarı, DP'ye göre daha gerçekçi bir tutum ortaya koymuştur. Ömer Mete, **Demokrat Parti Dönemi Bayındırlık Politikaları**, yayınlanmamış doktora tezi, AÜ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2023, s. 437.

yandan mevcut yollar ıslah edilmiştir. Dolayısıyla motorlu taşıtların her çeşidi önem kazanmıştır.[1650]

1950'li yılların başında köylerin büyük bir kısmı içlerine kapanık yerleşim birimleri halinde olup şehirlerle aralarında ulaşım imkânları çok sınırlıydı. Dolayısıyla dünyaya açılan pencereden yoksunlardı. Elektrik, radyo ve telefon gibi haberleşme araçları da henüz köylere uğramamıştı. Ancak 1950'li yılların ilk yarısından itibaren bu durum değişmeye başladı. Kara yollarının yeni tekniklerle hızla açılması, köye elektriğin girmeye başlaması, radyoların yaygınlaşması, yavaş da olsa telefon ağının kurulması köylerin dış dünyayla ilişkisini geliştirdi.[1651] Doğal olarak bu dönemde Konya ili genelinde de imar faaliyetleri arttı, ulaşım, enerji ve haberleşme gibi altyapı alanlarında önemli yatırımlar yapıldı.

1.1. İmar Faaliyetleri

Konya'da CHP döneminde 5 hükûmet konağı, 2 hastane, 2 cezaevi ve 25 kasaba ilkokulu mevcuttu.[1652] İktidar değişikliğiyle birlikte birçok alanda imar faaliyetlerine başlandı. DP iktidarında il genelinde: Konya Şeker Fabrikası, Et Balık Kombinası, Göksu Hidroelektrik Santrali, Ayrancı Barajı, 60.000 tonluk silo ve değirmeni, göçmen evleri, ordu kumandanlığı binası, gar binası, Vakıflar İşhanı, kapalı tribün, 9 hükûmet konağı, 11 sağlık merkezi, 11 çelik silo, 8 cezaevi, 5 teknik ziraat binası, 5 karakol, 4 PTT binası ve otomatik telefon tesisleri, 26 kasabanın su ve elektrik tesisatı, 44 kasaba ve 133 köy ilkokulu ile yanan Derebucak evleri gibi önemli yapı ve tesisler inşa edildi. Bu yapı ve tesisler için 151.513.861 TL harcandı.[1653] Ayrıca altyapı tesisleri ile çimento fabrikası, hastane ve baraj gibi yapıların inşası da devam ediyordu.

DP döneminde İşçi Sigortaları Kurumu şube binası ve iş hanının temeli 1960 yılında atılmıştır. 5 katlı olarak inşa edilecek bina 2.763.352 TL keşif bedeli ile

---

1650 Alkan, **age.**, s. 600.

1651 Çavdar, **age.**, s. 54, 58.

1652 1951 yılında Akşehir, Seydişehir, Cihanbeyli, Ereğli, Ermenek, Hadim, Karaman ve Karapınar ilçelerinde hükûmet konakları bulunmuyordu. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 8, 11.06.1951, s. 178.

1653 Sarayönü, Kadınhanı ve Konya'ya 4.000 ton, Hüyük'e 2.000 ton, Çumra'ya 1.000 ton beton silolarla Cihanbeyli'ye 2.000 ton çelik silo inşa edilecektir. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 1, 12.07.1950, s. 4, 48; Vali Keleşoğlu'nun açıklamaları doğrultusunda DP iktidarında Konya'ya yol, su, okul, yapı ve sanayi tesisleri için 500.000.000 TL sarf edilmiştir. **Yeni Meram**, 21 Mart 1960.

ihale edilmiştir. İş hanının temel atma töreninde Vali Keleşoğlu, Belediye Başkanı Bilgin ve İşçi Sigortaları Kurumu İdare Meclisi üyeleri hazır bulunmuştur.[1654]

Konya hükûmet konağı onarım çalışmaları da bu dönemde yapılmıştır. İhtiyaca cevap vermediği için 1955 ve 1958 yıllarında konağa bir kat ilave edilmesi gündeme gelmiştir. Hatta bu iş için yapılan incelemede binanın zemini sağlam çıkmıştır. İlave kat için 1959'da Millî Emlak Müdürlüğü ve Bayındırlık Bakanlığından 4 mühendis etütlere başlamıştır.[1655] Ayrıca Konya Özel İdare binasının Müze Caddesi'nde inşa edilmesi kararlaştırılmıştır. 1958 yılında temel hafriyatına başlanan ve 530.000 TL'ye ihale edilen bina, Müze Caddesi'nde Valiliğin Belediyeden mübadele suretiyle aldığı arsaya yapılacaktır.[1656]

1.2. Altyapı Faaliyetleri

1.2.1. Yol Çalışmaları

Cumhuriyet Dönemi'nde ülkenin en önemli sorunlarından biri yol inşasıydı. Anadolu'da geniş şoseler şeklinde yol yapımı II. Dünya Savaşı'ndan sonra başladı.[1657] Bu soruna öncelik veren Demokratlar hızlı ekonomik kalkınma için kara yolu inşasına girişti. Zira tarımsal ürünlerin şehir merkezlerine ulaştırılması gerekliydi. DP iktidara geldiğinde Kara Yolları Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülen 23.000 km'lik devlet yolu ile durumları hiç de iç açıcı gözükmeyen 27.000 km'lik il ve henüz el atılmamış 150.000 km'lik köy yolları bulunuyordu. Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'na göre 50.000 km'lik köy yolu ancak beş yılda bitirilebilirdi.[1658]

Kara yolları 1950'li yıllarda devlet yolları, il yolları ve köy yolları olmak üzere üç ayrı idare ve programa tabi olmuştur. Devlet yollarının yapım ve bakımları Kara Yolları Genel Müdürlüğüne, il ve köy yollarınınki ise valiliklere

---

1654 **Öz Demokrat Konya**, 9 Mayıs 1960; **Yeni Konya**, 9 Mayıs 1960.

1655 **Yeni Meram**, 16 Mayıs 1955; **Yeni Konya**, 14 Mart 1958; **Yeni Konya**, 16 Mayıs 1959.

1656 Binanın müteahhitliğini Arif Balam üstlenmiştir. **Yeni Konya**, 3 Mayıs 1958.

1657 İl ve köy yolları için bütçeye ilk defa CHP Hükûmeti tarafından 1950 yılında 7.000.000 TL konmuştur. Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri'ye göre CHP bu ödeneği yerinde kullanmamış, seçim masrafları için kullanmıştır. **DPMGMZ**, C 8, 26.03.1959, s. 35.

1658 Rasih Kaplan, "Ankara-Konya-Akdeniz Yolu İçin 3", **Yeni Konya**, 9 Şubat 1951, s. 1-2; Niyazi Kiper, "İl ve Köy Yollarımız", **Yeni Konya**, 18 Mart 1951, s. 2; **DPMGMZ**, C 4, 27.01.1953, s. 30-31.

bırakılmıştır.[1659] DP iktidarı 1950'de 7.000.000 TL olan köy yolları yatırımını 10 yıllık süreçte 255.900.000 TL'ye yükseltmiştir. Ancak bu dönemde demir yollarına yatırım ihmal edilmiştir. 1950'de 7.671 km olan demir yolu uzunluğu 10 yılda ancak 7.895 km'ye ulaşabilmiştir.[1660]

1.2.1.1. Kara Yolları

CHP döneminde Konya il sınırlarında inşa edilen 454 km şose, 235 km toprak tesviye yol için 6.775.412 TL harcanmıştır.[1661] Bu dönemde başlayan Konya-Ankara yolundaki çalışmalar DP iktidarının ilk 4 ayında tamamlanmıştır. Konya-Karapınar-Ereğli-Ulukışla yolunun da 60 km'lik kısmı bitirilmiştir. Ayrıca Konya-Karaman-Mut yolu ile Konya-Beyşehir-Isparta yolunda çalışmalara başlanmıştır.[1662]

1950'li yıllara gelindiğinde Konya'da kış boyu kapalı kalan köy yolları bulunmaktaydı. Bu sorunu çözmek isteyen Hükûmet, valiliklerin çalışmalarını yakından takip etti. 442 Sayılı Köy Kanunu'na göre köylüler imece usulüne mükellef tutuldu. Dolayısıyla valilik programlarında köy yollarının bu usulle yaptırılması yer aldı.[1663]

İmece usulüyle yol yapımında çalışan köylünün ihtiyaç duyduğu kazma, kürek ve dinamit gibi malzemeler Bayındırlık Müdürlüğü tarafından sağlandı. Yıllardır yolsuzluğun acısını yaşayan köylüler de hükûmetten teknik destek gördükleri için canla başla çalıştı.[1664] Bu doğrultuda 1951 yılında, Akviran

---

1659 Kiper, "İl Yolları Programı", **Yeni Meram**, 10 Şubat 1952, s. 1-2; DP iktidarında Karayolları Genel Müdürlüğü 10 bölge ve 62 şube olarak teşkilatlanmıştır. Yol ve köprülerin yapım ve onarım işlerinden sorumlu bölgeler arasında Konya da yer almıştır. Mete, **agt.**, s. 45.

1660 **YSE 1976 İl Yıllığı**, T.C. Köy İşleri Bakanlığı Yol, Su ve Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü, s. 78; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 480; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 507.

1661 **Öz Demokrat Konya**, 21 Mart 1960.

1662 Konya-Cihanbeyli arasında seyreden günlük araç sayısı 400'den fazla olduğu için asfaltlanması istenmiştir. Bu araçlar 15-20 ton tuz yüklü kamyonlardır. **Yeni Konya**, 21 Eylül 1950.

1663 1951 yılında Ermenek'in yollarının kapalı olduğu ve asri bir hapishaneye benzediği Belediye Başkanı Abdullah Kalkan tarafından Başbakan Menderes'e bildirilmiştir. **BCA**, 30.1.0.0/20-112-7, 07.01.1956; Hükûmet 1951'de Konya'da yapılması planlanan il ve köy yolları için 260.000 TL ödenek ayırmıştır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 14, 29.02.1952, s. 29, 33; **Yeni Konya**, 18 Haziran 1951.

1664 Kiper, "İl ve Köy Yollarımız", s. 2; **Yeni Meram**, 3 Ekim 1951; DP iktidarında, kendi emekleri ile yapabilecekleri işler halka bırakılmıştır. Hükûmet malzeme, araç ve işçilik gibi hususları üstlenmiştir. **DPMGMZ**, C 1, 06.01.1953, s. 35.

bucağından Bozkır ve Seydişehir ilçelerine gidecek yolun şose hâline getirilmesi için kasaba halkından 500 vatandaş çalışmalara katıldı. Beyşehir-Akşehir arasındaki 48 km'lik yol imece yapılarak tamamlandı. Aynı yıl Ermenek-Mut-Hadim-Alanya ve Beyşehir-Şarki Karaağaç yolları için Bayındırlık Bakanlığı 360.000 TL ödenek gönderdi.[1665] Ayrıca İvriz Köy Enstitüsü ve köylülerin çabasıyla Ereğli-İvriz ve Zanapa yollarının yapımına da başlandı.[1666]

Hükûmet 1952 yılı bütçesinde Konya'nın yol sorununa 660.000 TL ödenek ayırmıştır. Bu tutar, Kara Yolları Genel Müdürlüğü ve Özel İdarenin yol faaliyetlerine ayırdığı bütçelere dâhil değildir. 1952 yılı çalışmaları kapsamında imece usulüyle Dinek-Çumra arasındaki yolun takviye ve blokaj işleri bitirilirken %70'i sarp kayalıklardan oluşan Seydişehir-Çalmanda yol yapımında köylü vatandaşlarla tesviye işine başlanmıştır. Yıllardır motor sesi duymayan halk, köylerine ilk gelen aracı heyecanla seyretmiştir.[1667] Aynı yıl Cihanbeyli-Yeniceoba bucağının Ankara asfaltına bağlama çalışmaları köylülerin yardımıyla başlamıştır. Valiliğin kamyonla malzeme taşıdığı Ilgın-Çiğil yolu da imece ile yapılmıştır. Ayrıca Akviran bucağı 5 günde 15 km'lik bir şose yola kavuşarak Konya'ya bağlanmıştır. Valilik bu yol için 1 fen memuru, 1 yük kamyonu, 300 kürek ve kazma yardımında bulunmuştur. Akviran halkı da yol çalışmalarına 1.300 kişiyle katılmıştır.[1668]

Konya emrine verilen greyder, 1952 yılında yol tesviye işleri için kullanılmaya başlanmıştır. Yol inşaatları için Zirai Denetim Kurumundan 2 traktör, 2 kamyon ve 1 cip satın alınmıştır. Ermenek, Hadim ve Bozkır'da sıklıkla kapanan yollar için de 2 kar makinesi tahsis edilmiştir.[1669]

Hükûmet 1953'te il ve köy yolları inşası için 1.500.000 TL ödenek göndermiştir. İl bütçesinden ayrılan payla birlikte yol bakım işlerine toplamda

---

1665 **Yeni Konya**, 16 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 8 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 3 Ekim 1951.

1666 CHP iktidarda iken Vali Şefik Sayer'in bu yollar için bütçeye tahsisat koydurduğu fakat paraların mahalline sarf edilmediği iddia edilmiştir. Ayrıca köylülerin jandarma zoruyla yollara sevk edildiği, köy muhtarlarının jandarma karakollarında günlerce dövüldükleri de iddialar arasındadır. Buna karşın DP iktidarında köylünün var gücüyle yol işine yardım ettiği iddia edilmiştir. **Yeni Meram**, 23 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 27 Ekim 1951.

1667 **Yeni Meram**, 3 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 5 Nisan 1952; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 15, 12.05.1952, s. 200; **Yeni Meram**, 28 Haziran 1952.

1668 **Yeni Meram**, 8 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 10 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 11 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 16 Temmuz 1952.

1669 **Yeni Meram**, 3 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 12 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 18 Ekim 1952.

494.000 TL harcanmıştır. Aynı yıl Ilgın-Ağalar köy yolu ve Beyşehir Gölü sahilinden orman içine giden yollar köylülerin yardımlarıyla yapılmıştır.[1670] Konya'da yol yapımının arttığı bu dönemde İngiltere'den 500.000 TL tutarında 2 greyder, 2 angladozer ve 2 loder satın alınmıştır. Bu araçlar hem zaman hem de işçi bakımından büyük tasarruf sağlamıştır.[1671]

Konya'da 1954 yılında 220 km il ve köy yolu yapılmış, 500 km yol bakıma alınmış ve tüm bu işler için 1.414.000 TL harcanmıştır. Bu tutarın 1.000.000 TL'si Hükûmet, 414.000 TL'si ise Valilik tarafından karşılanmıştır.[1672] Bayındırlık Bakanlığı Konya yol işleri için 1955 yılı bütçesinden 1.700.000 TL ödenek ayırmıştır.[1673] Buna ilaveten Tarım Bakanlığı tarafından Ermenek yolu için 500.000 TL tahsis edilmiştir. Akşehir-Yunak yolu da Bayındırlık Müdürlüğü tarafından tamamlanmış ve iki ilçe arasındaki süre 40 dakikaya inmiştir. Ayrıca Konya-Seydişehir arasında inşa edilen yeni yolun 45 km'si Bayındırlık İl Müdürlüğü ve köylülerin iş birliği neticesinde tamamlanmıştır.[1674]

Neticede 1955 sonuna kadar harcanan 8.500.000 TL ile 810 km köy yolu ve 35 köprü inşa edilmiştir. Hükûmet 1950-1955 yılları arasında il genelinde devlet yolları için 43.000.000 TL harcamış ve 538 km yol asfaltlamıştır. 1956 yılı yol bakım ve onarım işleri için gerekli olan maliyet 795.000 TL olarak hesaplamış ancak bütçeden 248.650 TL ayrılmıştır. Bununla birlikte il ve köy yolları için bütçeden ayrılan pay 1.156.000 TL olsa da 4.469.000 TL'ye daha ihtiyaç vardır. Çünkü ekonomik sıkıntılar ödeneklerin azalmasına neden olmuştur. Buna rağmen 1956'da 472 km uzunluğunda köy yolu inşa edilmiş ve il çevresindeki asfalt yol 205 km'ye ulaşmıştır.[1675]

Valilik 1957 yılında il ve köy yolları için 3.766.557 TL'ye ihtiyaç duydu. Ancak bütçeden il yolları için 126.000 TL, köy yolları için 10.000 TL ayrılabildi.

1670 **Yeni Meram**, 17 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 16 Nisan 1953; **Yeni Meram**, 15 Temmuz 1953; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 25, 16.11.1953, s. 290.

1671 Yeni makineler ilk defa Ankara asfaltı ile Zıvarık bucağı arasındaki 9 km'lik yol yapım işinde çalışmışlardır. **Yeni Meram**, 19 Ağustos 1953.

1672 Yapılan il ve köy yolları için bk. **Yeni Meram**, 15 Aralık 1954.

1673 Bu ödeneğin 400.000 TL'si Konya'yı Akdeniz'e bağlayacak yollar için gönderilmiştir. **Yeni Meram**, 21 Temmuz 1955.

1674 **Yeni Meram**, 22 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 7 Ekim 1955; **Yeni Meram**, 27 Aralık 1955.

1675 **Yeni Meram**, 13 Aralık 1956; **Yeni Konya**, 1 Temmuz 1957.

Ekonomik sıkıntılara rağmen Karayolları 3. Bölge Müdürlüğü Konya-Aksaray arasında yeniden yapılacak 72 km'lik yolun inşasına başladı.[1676]

Hükûmet 1958 yılı il ve köy yolları için en fazla payı 700.000 TL ile Konya'ya verdi. Ancak köy yolları yapımında sadece 312 km tesviye ile 7 km stabilize işi yapılabildi. Bunda greyder, lastik ve yedek parçada yaşanan mal darlığı etkiliydi. Bayındırlık İl Müdürlüğünde bulanan 10 greyderden ancak 3'ü çalışır vaziyetteydi.[1677] 1959'da il yolları için 61 km esaslı tesviye, 15 km stabilize ve 10 adet de menfez yapılarak 160.000 TL harcandı. Köy yolları işinde ise 275 km tesviye, 26 km stabilize, 8 adet köprü ve 18 adet de menfez inşa edildi.[1678]

Neticede 1950-1959 yılları arasında Konya'da 448 km standart yol, 312 km asfalt yol inşa edilmiş ve 1.162 km uzunluğundaki yolun bakımı yapılmıştır. Bu işler için toplam 88.355.613 TL harcanmıştır. Valilik tarafından 1.090 km il yolu, 2.229 km köy yolu ve 141 adet de köprü inşa edilmiştir. DP iktidarında ilk olarak Konya-Ankara ve Konya-Afyon gibi iller arası yollar da asfaltlanmaya başlanmıştır. Ancak bu yolardan sadece Konya-Ankara yolu tamamlanabilmiştir.[1679]

1.2.1.2. Konya'yı Denizlere Bağlama Projeleri

CHP döneminde ele alınmış olsa da hayata geçirilemeyen Konya'yı Akdeniz ve Ege'ye bağlama projeleri, DP iktidarında yeniden gündeme getirilmiştir. 1950 yılında Ankara'dan gelen bir heyet, Konya'nın Akdeniz'e iki yol vasıtasıyla bağlanması gerektiğini rapor etmiştir: İlk yol Konya-Karapınar-Ereğli-Ulukışla üzerinden, ikincisi ise Konya-Karaman-Mut-Silifke üzerinden geçmelidir. Devlet programına alınacak bu yollar hem zorlu koşullar altında yaşayan bölge insanını rahatlatacak hem de Konya yöresi ile Akdeniz Bölgesi ticaretinin canlanmasını sağlayacaktır. Diğer yandan Konya'yı Ege'ye bağlayacak olan Beyşehir-Şarkikarağaç-Eğirdir-İzmir yolu da devlet programına alınacaktır. Bu yol sayesinde Konya'da üretilen tarım ürünleri, ihracat limanı olan İzmir'e rahatlıkla ulaştırılabilecektir.[1680]

1676 **Yeni Meram**, 7 Aralık 1957.

1677 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 14.11.1958, s. 125; **Yeni Meram**, 5 Aralık 1958.

1678 **Yeni Konya**, 8 Aralık 1959; **Yeni Konya**, 19 Aralık 1959.

1679 Konya-Ankara yolu için 130.000 TL ödenek ayrılmıştır. **Yeni Meram**, 31 Mart 1955; **Yeni Meram**, 21 Mart 1960.

1680 Kaplan, agm., s. 1-2; Tekmen, "Şehrimizdeki Yol Heyeti ile Ereğli Yakında Bir Gün", **Yeni Konya**, 30 Temmuz 1950, s. 1-2.

Konya'yı Akdeniz'e ve Ege'ye bağlayacak olan yolların yapımına DP iktidarında başlanmıştır. Bayındırlık Bakanlığı tarafından ilk etapta 360.000 TL ödenek gönderilmiştir. Konya-Karapınar ve Karapınar-Ereğli devlet yolları 1952'de bitirilmiştir. Konya-Karapınar yolu yapılırken İsmil bucağı civarında bir çoban yol yapım makinelerini görünce: "Allah bize bu günleri gösterdi, çok şükür." diyerek hemen bir koyunu makineler önünde kurban etmiş ve personele ziyafet çekmiştir[1681]. Ardından Ermenek'i Konya'ya bağlayacak olan yolun inşasına başlanmıştır. Konya-Ermenek-Mut yolu 15.000.000 TL harcanarak 1958'de tamamlanmış ve Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri tarafından ulaşıma açılmıştır. Böylece Konya'nın Akdeniz'e bağlanması gerçekleşmiştir[1682].

Konya'yı Ege Bölgesi'ne bağlayacak olan Beyşehir-Şarkikarağaç yolunun inşası için ilk etapta Konya ve Isparta illerinin her birine 25.000 TL ödenek ayrılmıştır. Yol için Konya ve Isparta valilikleri 1952 yılında bir protokol imzalamıştır. Buna göre Isparta'nın 175.000 TL, Konya'nın ise 400.000 TL bütçe ayırmasına; yolun 11 km'lik kısmının Isparta Valiliği, 47 km'lik kısmının ise Konya Valiliği tarafından il tipi olarak yapılmasına karar verilmiştir.[1683]

1950'li yıllarda Konya'yı Akdeniz'e bağlaması düşünülen fakat hayata geçirilemeyen farklı projeler de vardı. Bunlardan ilki Konya-Hadim-Alanya yolu olup 76.000 TL keşif bedeliyle 1951'de inşa edilmeye başlanmıştır. 1954 yılında Konya-Alanya yolunun Taşkent'e kadar olan kısmı bitirilse de yol tamamlanamamıştır.[1684] İkincisi yapımına hiç başlanamayan Konya-Bozkır–Akseki-Antalya yoludur. Üçüncüsü ise Konya'yı Antalya'ya ikinci bir yolla bağlayacak Konya-Beyşehir-Huğlu-Gencek-Antalya güzergâhıdır. Ancak bu proje de hayata geçirilememiştir.[1685]

Konya'yı denizlere bağlama projeleri yanında çevre illerle yapılacak yollarla ilgili çalışmalar da yapılmıştır. Ankara'dan gelen bir heyet Konya-Aksaray-Niğde-Kayseri yolu için incelemelerde bulunmuştur. 1959 yılında Konya-Aksaray

---

1681 **Yeni Konya**, 3 Eylül 1950; **Yeni Meram**, 8 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 6 Mart 1952.

1682 Bu yolların inşasında görev alan işçilerin bir kısmı imece usulüyle çalışmıştır. **Yeni Meram**, 30 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 19 Aralık 1958.

1683 **BCA**, 30-18-1-2/123-58-12, 06.07.1950; **Yeni Meram**, 1 Haziran 1952.

1684 **Yeni Meram**, 17 Ekim 1951; Hadim-Taşkent yolu 7 m genişliğinde açılmaktadır.14 km olan bu yolda 150 işçi, 2 tekniker, 2 yol çavuşu ve bir kompresör çalışmıştır. **Yeni Meram**, 28 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 2 Eylül 1954.

1685 **Yeni Meram**, 25 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 15 Ağustos 1955; **BCA**, 30-1-0-0/113-719-1, 19.01.1959.

yolunun 165 km'lik kısmının etüdü bitirilmiş, projesi ise hazırlık aşamasına gelmiştir. Yolun tahmini maliyeti 50.000.000 TL olarak hesaplanmıştır. Ancak ekonomik koşullar nedeniyle DP döneminde inşasına başlanamamıştır.[1686]

1.2.1.3. Hava ve Demir Yolları

DP iktidarında Konya, Eskişehir ve Diyarbakır hava meydanlarının ihaleleri yapılmıştır. Bu nedenle Konya havaalanı bölgesinde 44 parçadan toplam 3.194.250 m^2 arazinin istimlak edilmesi Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiştir.[1687] NATO kıstaslarına göre düzenlenecek olan havaalanının maliyeti 20.000.000 TL olarak hesaplanmıştır. 1954 yılında pistlere beton ve asfalt dökülmeye başlanmış ve binaların kaba inşaatı tamamlanmıştır. Bir yıl sonra hava meydanı inşaatının %60'lık kısmı bitirilmiştir.[1688] İşletmeye açılan havaalanı için 1956 Kasım'ına kadar ihale edilen işlere ödenen ücret 11.967.362 TL'dir. 1957 yılında ise uçuşa yardımcı tesislerin inşaatı tamamlanmıştır.[1689]

DP döneminde ihmal edilen demir yolunda Konya-Afyon arasında ağır lokomotiflerin daha hızlı işleyebilmesi için yenileme çalışmalarına başlanmıştır.[1690] Konya'da bir lokomotif tamir atölyesinin açılması isteği Ulaştırma Bakanlığı tarafından reddedilmiştir. Buna gerekçe olarak DDY'nin mevcut atölyelerinin yeterli olduğu gösterilmiştir.[1691] Bunun yanında mevcut gar binası ihtiyacı karşılayamadığı için ek binanın temeli 18 Eylül 1957 tarihinde atılmıştır. Törende hazır bulunan Ulaştırma Bakanı Arif Demirer, Konya'ya motorlu tren işleyeceği müjdesini vermiştir. Ancak yeni gar binası gösterişsiz olduğundan Konya'ya yakışmadığı yönünde dedikodular çıkmıştır. Bu nedenle bakanlık, gar binasının restore edilmesini kararlaştırmıştır.[1692]

1950'li yıllarda Konya'nın diğer illerle kara, demir ve hava yolları ile ulaşımında da değişiklikler yaşandı. 1950'de Mercedes-Benz'in 31 kişilik yeni

---

1686 **Yeni Meram**, 16 Aralık 1954; Bayındırlık Bakanı bu yol için bütçenin yetersiz olduğunu belirtmiştir. **TBMMZC**, 10. Dönem, C 3, 17.12.1954, s. 133; **BCA**, 30-1-0-0/113-719-1, 19.01.1959.

1687 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 28, 18.02.1954, s. 532; **BCA**, 30-18-1-2/136-64-14, 01.07.1954.

1688 **Yeni Meram**, 23 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 13 Aralık 1954; **Yeni Meram**, 12 Temmuz 1955.

1689 **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 20.02.1957, s. 343-344; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 387.

1690 **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1951.

1691 **BCA**, 30-1-0-0/100-616-3, 17.07.1953.

1692 Gar binasının ihale keşif bedeli 630.334 TL'dir. **T.C. Resmî Gazete**, 17 Ocak 1957, S 9511, s. 16178; **Cumhuriyet**, 19 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 19 Eylül 1957.

dizel otobüsü Konya-Ankara arasını 4,5 saate indirdi. Bu dönemde Ankara-Konya arasında günlük iki otobüs seferi bulunmaktaydı.[1693] 1953 yılında ise Antalya'ya haftanın 3 günü otobüs seferleri düzenlenmeye başladı.[1694]

Devlet Hava Yolları 1953 yılında Konya-İzmir ve Konya-Antalya seferlerini yeniden başlattı. 1957'den itibaren Konya'dan Adana, Afyon, İstanbul ve İskenderun'a çarşamba ve cuma günleri uçak seferleri kondu. Uçuşlarda Konya-Adana arası 50 TL, Konya-Afyon arası 30 TL, Konya-İstanbul arası 90 TL ve Konya-İskenderun arası 58 TL olarak belirlendi.[1695]

DDY Genel Müdürlüğü 1952'de yoğunluğu azaltmak amacıyla Konya'dan Haydarpaşa'ya yeni bir tren seferi ekledi. Böylece sefer sayısı haftada 2 güne çıkarıldı. Saat 14.25'te hareket edecek tren ertesi gün 12.00'da Haydarpaşa'da olacaktı. 16 Ocak 1953'ten itibaren Haydarpaşa-Kütahya-Konya-Adana arasında Meram Ekspresi adıyla yeni bir sefer kondu. Ayrıca Konya-Eskişehir arasında haftada bir gün işleyen trenin hareket günü de değiştirildi.[1696] Zaman zaman yaşanan kömür darlığı nedeniyle seferleri iptal edilen Meram Ekspresi güzergâhına 1955 yılında Antep, Maraş ve İskenderun eklense de kısa süre sonra bu iller tekrar güzergâhtan çıkarıldı. 1957 yılında Meram Ekspresi ile haftada 1 gün sefer düzenlendi. 1959'da ise Meram Ekspresi'nin seferi Haydarpaşa'dan çarşamba ve cuma günleri, Adana'dan ise perşembe ve cumartesi günleri olmak üzere haftada iki güne çıkarıldı.[1697]

1.2.2. İçme Suyu Çalışmaları

Ülke nüfusunun yaklaşık %80'ini oluşturan kırsal nüfusu kalkındırmayı amaçlayan DP iktidarı, içme suyu sorununa öncelik vermiştir. Özellikle ilk yıllarda çok hızlı yol alınan çalışmalarda köylü vatandaşlar yol yapımında olduğu gibi gerekli yardımları yapmıştır. 10 yıllık dönemde köy içme sularına yapılan yatırım 1.300.000 TL'den 240.700.000 TL'ye yükselmiştir.[1698]

1693 **Yeni Konya**, 17 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 13 Mayıs 1951.

1694 **Yeni Meram**, 10 Mart 1953.

1695 **Yeni Meram**, 20 Temmuz 1953; **Yeni Konya**, 1 Kasım 1957; **Yeni Konya**, 11 Ocak 1958.

1696 **Yeni Meram**, 13 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 5 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 16 Mayıs 1953.

1697 **Yeni Meram**, 15 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 8 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 20 Mayıs 1959.

1698 **YSE 1976 İl Yıllığı**, s. 78; **Yeni Meram**, 5 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 18 Ağustos 1956; 1959 yılına gelindiğinde su götürülen köy sayısı 23.000 iken hâlâ 10.000 köye su götürülememiştir. **DPMGMZ**, C 10, 16.04.1959, s. 73.

Kırsal bölgelere içme suyu, genellikle köy meydanına yapılan bir çeşmeyle getirilmiştir. Köyün büyüklüğüne göre çeşme sayısı da artış göstermiştir. İçme suyuna kavuşan köylüler, sevinç içerisinde davullar ve zurnalar eşliğinde mahallî oyunlar oynayarak bu sevinçli günü kutlamışlardır.[1699]

CHP döneminde Konya'da 185 köy içme suyuna kavuşmuştur. DP hükûmetinin 1951 Konya'ya ayırdığı 170.000 TL ödenek ile 59 köyün içme suyu sorunu ele alınmıştır. İlk etapta 50 köyün sorunu çözülebilmiş, geriye kalan 9 köy ise bir yıl sonra içme suyuna kavuşmuştur.[1700] 1952 yılında köylerin içme suyu tahsisatı 650.000 TL'ye çıkarılmıştır. Bu ödenekle 128 köyün içme suyu için gerekli yardımlar yapılmış ve programa alının köylerden 52'sine su götürülmüştür. Ayrıca içme suyu işi Kadınhanı'nda başlamış, Ereğli'de projesi hazırlanmış ve Karaman'da 792.338 TL keşif bedeli ile ihaleye çıkarılmıştır.[1701]

Konya'da 1953 yılı köylere içme suyu getirilmesi çalışmaları bakımından oldukça verimli geçmiştir. Çünkü memba bulunmayan köylerde kuyular açılmaya başlanmıştır. Türkiye'de belediyesi mevcut bütün şehir ve kasabaların içme suyuna kavuşmaları esasına göre hazırlanan programa göre İller Bankası tarafından 40 şehir ve kasabanın suyu ihaleye konmuştur. 1.300.000 TL değerindeki bu tesisler arasında Çumra'nın içme suyu da yer almıştır. Ereğli ve Karapınar ilçeleri ile Beyşehir-Doğanbey ve Cihanbeyli-Tuzlukçu bucakları içme suları da ihaleye çıkarılmıştır. 1954 yılında ise Kadınhanı-Zengen köyü içme suyu ele alınmıştır.[1702]

1955 yılında köylere getirilen içme suyu sayısı bakımından rekor kırılmıştır. Bayındırlık Müdürlüğü, 1955 yılı programında 4.000.000 TL karşılığında 200 köye su götürmeyi planlamıştır. Ancak yılsonunda suya kavuşan köy sayısı 122 olup 60 köyde de çalışmalara devam edilmiştir. Neticede 1951-1955 yılları arasında Konya'nın köylerinde halkın yapacağı su işleri için 3.104.500 TL ödenek gönderilmiştir.[1703] 1957 yılına gelindiğinde Konya'da 467 köyün içme

---

1699 **Yeni Meram**,13 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1955.

1700 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 14, 29.02.1952, s. 30; **Yeni Meram**, 31 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 23 Ekim 1957.

1701 **Yeni Meram**, 24 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 13 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 6 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 31 Ocak 1953; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 25, 16.11.1953, s. 286.

1702 **Yeni Meram**, 14 Nisan 1953; **Yeni Meram**, 18 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 21 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 4 Aralık 1953; **Yeni Meram**, 1 Ocak 1954; **Yeni Meram**, 11 Haziran 1954.

1703 **Yeni Meram**, 20 Nisan 1955; **Yeni Meram**, 7 Aralık 1955; **Yeni Meram**, 29 Aralık 1955; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 8, 11.01.1956, s. 60.

suyu akıtılmış ve Hükûmet bu işlere 3.932.000 TL sarf etmiştir. Ancak 1958 yılı itibarıyla hâlen 211 köy sağlıklı içme suyuna sahip değildir.[1704]

Sonuçta DP iktidarında Konya'da 547 köy içme suyuna kavuşmuştur. Bu kapsamda köylere 1.070 çeşme ile 66 depo inşa edilmiştir. İl genelinde 978.430 m boru döşenmiş ve içme suyu işleri için 58.856.535 TL harcanmıştır.[1705]

1.3. Elektrik Çalışmaları

1950'li yıllarda ülkede yeterli ve ucuz elektrik temini için geniş çaplı çalışmalara girişilmiştir. Bunun sonucunda elektrik santrallerinde kurulu güç ve enerji üretiminde artış yaşanmıştır. 10 yıllık süreçte ülke genelinde 789.624.000 kwh olan enerji üretimi 2.815.071.000 kwh'ya ulaşmıştır. Ayrıca köy elektrifikasyonuna yatırım 30.000 TL'den 2.775.000 TL'ye yükselmiştir.[1706]

Konya 1950 yılında elektrik ihtiyacını iki motorlu dizel santralden karşılıyordu. Ancak bu santraller yetersiz olup şehrin ciddi elektrik sorunu bulunuyordu. Bu sorunu çözmek isteyen DP hükûmetleri elektrik alanında ciddi yatırımlar gerçekleştirdi. Bu doğrultuda ilk olarak Kadınhanı'nın elektrik ihtiyacı karşılandı, Hadim-Taşkent bucağı elektriğe kavuşturuldu.[1707]

1951 yılında Bozkır'ın elektrik ihalesi yapıldı, Ereğli elektrik şebekesi tamamlandı ve Çumra'ya elektrik verildi.[1708] 1953 yılında Merkez-Sille bucağının elektrik projesi kabul edildi. Kovada Hidroelektrik Santralinden elektrik alacak ilçelerden Akşehir'de enerji direkleri dikildi, Beyşehir'de ise santrale ait transformatör ve alçak gerilim şebekeleri ihaleye çıkarıldı.[1709]

Konya'da Göksu Hidroelektrik Santralinin faaliyete geçecek olması nedeniyle 1957 yılında elektrik şebekesini genişletme ve yenileme çalışmaları başlatılmıştır.

1704 **Yeni Meram**, 1 Kasım 1956; **Yeni Meram**, 23 Ekim 1957; **Yeni Meram**, 5 Aralık 1958; DP Nevşehir Milletvekili Hasan Hayati Ülkün, köylere içme suyu götürülmesi konusunda Konya Valiliğinin bir yılda 150 köyü suya kavuşturması suretiyle önemli işler gerçekleştirdiğini belirtmiştir. **DPMGMZ**, C 10, 16.04.1959, s. 55-56.

1705 **Yeni Meram**, 21 Mart 1960.

1706 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 328; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 278; **YSE 1976 İl Yıllığı**, s. 78; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 25, 01.11.1953, s. 8.

1707 **Yeni Konya**, 7 Haziran 1950; **Yeni Konya**, 9 Temmuz 1950; **Yeni Meram**, 28 Eylül 1951.

1708 Önder, "Çumra", **Yeni Konya**, 25 Şubat 1951, s. 2; **Yeni Konya**, 23 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 9 Ağustos 1951.

1709 **Yeni Meram**, 27 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 25 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 9 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 19 Haziran 1956.

Bu kapsamında 689.000 TL'lik bir iş programı hazırlanmış ve Göksu'dan elektrik alacak yeni transformatör postası, törenle şehre getirilmiştir.[1710] 1958 yılında 60.000 tonluk betonarme silo ile aynı bölgede bulunan un değirmenini faaliyete geçirecek enerjinin temini için gerekli olan trafo istasyonu, yer altı kablosu ve elektrik malzemeleri 120.751,24 dolar üzerinden ihale edilmiştir.[1711]

1959 yılında, elektrik dağıtım tesisleri için Konya ile birlikte 7 şehir şebekesine 7.000.000 dolarlık bir kredi temin edilmiştir. TMO ve DDY arasında yapılan anlaşma gereği çelik silo bulunan yerlerde elektrik, dizel gruplarından alınmıştır. Bu doğrultuda Karaman, Çumra, Ayrancı, Kaşınhanı, Akören, Pınarbaşı, Meydan, Sarayönü ve Kadınhanı tren istasyonlarına elektrik verilmiştir. Bununla birlikte Cihanbeyli'nin elektrik tesisleri tamamlanmış ve Akşehir-Eğirdir elektrik hava hattı bitirilmiştir. Ayrıca köylerin elektriğe kavuşması için bir enerji planı hazırlanmıştır. Bu planın 1965 yılına kadar tamamlanması ve böylece Konya'nın köylerinin elektrik enerjisine kavuşması amaçlanmıştır.[1712] 1960 yılında işletmeye alınan Kovada Hidroelektrik Santralinden Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Doğanhisar, Isparta, Eğirdir, Gelendost, İslamköy, Yalvaç ve Şarkikaraağaç'ın enerji alması planlanmıştır.[1713]

DP döneminde Konya'nın elektrik sorunun çözülmesi için atılan en büyük adım şüphesiz Göksu Hidroelektrik Santralinin inşa edilmesi olacaktır. Konya'nın kalkınması yolunda büyük öneme sahip olan santralin projeleri 1951 yılında hazırlanacaktır. Sermayesi bankalar ve Belediye tarafından sağlanacak santralin inşası için kurulacak şirkete vatandaşlar da ortak olabilecektir. Sermayenin kalan kısmı ise Marshall yardımlarından temin edilecektir.[1714]

Konya Belediyesi Encümeni, 13 Temmuz 1951'de olağanüstü toplanarak santrale 1.000.000 TL ile iştirak edilmesine karar vermiştir. Ardından Belediye Başkanı Özal ile Konya milletvekillerinden oluşan bir heyet, Ankara'ya giderek Cumhurbaşkanı'na teşekkürlerini bildirmiştir. Bankalarla yapılacak sözleşmeyi görüşmek üzere 18 Aralık 1951'de olağanüstü toplanan Belediye Meclisi,

---

1710 **Yeni Konya**, 27 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 20 Ekim 1957.

1711 **BCA**, 10-9-0-0/408-1231-8, 1960.

1712 **Yeni Konya**, 2 Şubat 1959; **Yeni Konya**, 15 Eylül 1959; **Yeni Konya**, 25 Eylül 1959; **Yeni Konya**, 27 Ekim 1959.

1713 **Öz Demokrat Konya**, 4 Mart 1960.

1714 **Yeni Konya**, 30 Nisan 1951; **Yeni Konya**, 24 Haziran 1951.

8.600.000 TL'ye mal olması hesaplanan santralin borç senedi için Özal'a tam yetki vermiştir.[1715]

Santral, 8 Kasım 1952'de 13.181.082 TL bedel üzerinden Müteahhit Ferit Ölçer-Turas Firması'na ihale edilmiştir. Her biri 5.000 beygir gücündeki 3 turbo jeneratör grubundan oluşacaktır.[1716] Yerköprü'de inşa edilmeye başlanan santralin 1954'te tamamlanması planlanmıştır. Yüksek Mühendis Ferit Ölçer, santrali 20 ayda teslim etme sözünü vermiştir. Santralin ihalesi, iktisadi kalkınmada önemli rol oynayacağı için Konya'da coşkuyla kutlanmıştır.[1717]

Santral inşaatı için şantiyeler 1952 Temmuz'unda kurulmuş, birinci ve ikinci kısım inşaatları 7.000.000 TL'ye ihale edilmiştir. Eylül ayında yapılması planlanan temel atma töreni için Bayar ve Menderes Konya'ya davet edilmiştir. Bu santral sayesinde Konya'nın enerji ihtiyacı karşılanacak ve elektriğin kilovatı 3 kuruşa mal edilecektir.[1718]

Zorlu kış koşullarına rağmen çalışmalar gece gündüz devam etmiş ve 1953 yılında 2.800 m uzunluğundaki iki tünelin 2.000 m'si açılmıştır. Ayrıca yapılacak istimlaklar bedelleri ödenmek suretiyle sona ermiştir. Konya Belediyesi 4 senelik dönemde yaklaşık 100 istimlak gerçekleştirmiş ve İller Bankası tarafından gönderilen 50.000 TL mülk sahiplerine dağıtmıştır. Ancak bazı arazi sahipleri ödenen tutarlara itiraz etmiştir.[1719]

İnşaat için gerekli malzemenin tamamına yakını 1955 yılında Türkiye'ye gelmiştir. Aynı yıl 99 km uzunluğundaki 66 kw'lık hava hattının direkleri dikilerek bent, tersip havuzu, lojmanlar, isale kanalı ve tüneli inşa edilmiştir.[1720] Santralin kanal ve tünel inşaatında 700 işçi mesai harcarken santral ve makine yerleri için 300 işçi nöbetleşe çalışmıştır. Bir yıl içinde Göksu'dan Konya'ya doğru uzanan havai hattın önemli bir kısmı tamamlanmış ve santral için gerekli

---

1715 **Yeni Meram**, 14 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 18 Aralık 1951.

1716 **BCA**, 30-1-0-0/94-587-6, 02.11.1955; İhalesi yapılan diğer hidroelektrik santraller: Sızır, Tortum, Eğirdir-Kovada, Emet-Kayaköy, Siirt, Maraş, İkizdere, Değirmendere'dir. **BCA**, 30-1-0-0/74-472-12, 20.11.1957.

1717 **Yeni Meram**, 6 Haziran 1952; **Yeni Meram**, 17 Haziran 1952.

1718 **Yeni Meram**, 11 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 9 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 9 Kasım 1952.

1719 **Yeni Meram**, 5 Mart 1953; **Yeni Meram**, 14 Ekim 1953; Tarla sahipleri m^2 sini 15-20 kuruş ile 100-125 kuruş arasında kabul etmiştir. **Yeni Meram**, 19 Ekim 1954.

1720 **BCA**, 30-1-0-0/94-587-4,11.06.1955; **BCA**, 30-1-0-0/94-587-6, 02.11.1955.

türbinler Konya'ya getirilmiştir. Ayrıca Belediye, santrali devralacağı için İller Bankası ile görüşmelere başlamıştır.[1721]

İki yılda bitirilmesi planlanan Göksu Hidroelektrik Santralinin inşaatı uzamıştır. 25 Eylül 1957 tarihli raporda santralin inşaat aşamasının %100 bitirildiği, tesisat aşamasının ise %85'inin tamamlandığı belirtilmiştir. Türbinlerin tamamlanması koşuluyla tesisin yılsonunda açılabileceği ifade edilmiştir. Rapor doğrultusunda santralin 20 Ekim 1957'de faaliyete geçmesi için müteahhitle bir protokol imzalanmıştır. Ancak inşaat malzemelerinin temin ve tedarikinde meydana gelen gecikmeler, çalışacak işçi bulmada yaşanan sıkıntılar ve vinç dişlisinin kırılması gibi olumsuz nedenlerle santral zamanında teslim edilememiştir.[1722]

Çalışmalar tüm hızıyla sürerken bu kez de inşaat alanında toprak kayması meydana gelmiştir. Bu talihsiz olay nedeniyle çalışamaz duruma gelen santralin 1958 yılı içinde hizmete girebilmesi için mesaiye yıl boyu devam edilmiştir. Tüm çabalara rağmen tamamlanamayan inşaatının deşarj kanalı ancak 1959'un başında tamamlanmıştır. İnşaat nedeniyle monte edilemeyen makineler ise Alman mühendisler tarafından kurulmaya başlanmıştır.[1723]

Nihayet 1959 yılında inşaatı tamamlanan santralin ilk deneme girişimi mart ayında yapıldı. Ancak bu deneme Konya'ya 30 km uzaklıktaki bir köyün elektrik tellerinin kesilmesi ve hat üzerindeki bazı direklerin fincanlarının kırılması nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandı. Yaşanan aksaklıklara rağmen 1959 Mayıs'ından itibaren tüm şehir, elektriğini Göksu Santralinden almaya başladı.[1724]

Santralle ilgili talihsizlikler bir türlü bitmek bilmiyordu. Bu kez de 81 m uzunluktaki Göksu Tüneli heyelan nedeniyle çatladı. Hemen çalışmalara başlayan ekipler tünelin yeniden 120 m uzunluğunda olacak şekilde yapılmasına karar verdi. Bu amaçla santral bölgesinde bulunan Sarı Hacılar köyüne ait bağ, bahçe ve tarlalar istimlak edildi. Hasar gören tünel, temmuz ayı sonunda onarıldı ve santral tekrar faaliyete geçti.[1725] Yapımı büyük zorluklarla süren ve nihayet

---

1721 Alptekin Güven, "Göksu'dan Geliyorum", **Yeni Meram**, 17 Ekim 1956, s. 1-2; **Yeni Meram**, 28 Kasım 1956.

1722 **Yeni Konya**, 6 Nisan 1957; **BCA**, 30-1-0-0/110-691-3, 16.10.1957; **BCA**, 30-1-0-0/74-472-12, 20.11.1957.

1723 **Yeni Konya**, 21 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 7 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 4 Şubat 1959.

1724 **Yeni Konya**, 20 Mart 1959; **Yeni Konya**, 29 Mayıs 1959.

1725 **Yeni Konya**, 11 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 31 Temmuz 1959.

1959 yılında faaliyete geçebilen Göksu Santrali yılda 70.000.000 kw saat enerji üretecekti. Avan projesi keşif bedeli 7.165.322 TL olarak belirlenen santral, 22.711.599 TL'ye mal edildi.[1726]

1.4. Haberleşme

DP döneminde yol ve içme suyu çalışmaları yanında haberleşme alanında da mesai harcanmıştır. Bu kapsamda mevcut telefon santralleri genişletilirken yenileri de kurulmuştur. Ancak bu alandaki gelişmeler iktidarın diğer faaliyetleri yanında daha cılız kalmıştır. Bu dönemde hükûmetler tarafından etkili bir şekilde kullanılan radyonun sayısında da artış yaşanmıştır.[1727]

1950'li yıllarda Konya'nın telefonla şehir içi ve dışı görüşmelere başlaması hızlanmıştır.[1728] Hükûmetler telefon santrallerini ilçelerin büyüklüklerine göre tesis etmiştir. Buna göre nüfus yönünden büyük ilçelere otomatik, küçük ilçelere ise manyetolu telefon santralleri kurulmuştur. Ayrıca il genelinde mevcut santrallerin yetersiz olması nedeniyle telefon ağını genişletme çalışmaları da yapılmıştır. Konya-Merkez otomatik telefon santrali 1951 yılında 300 abone kapasitesine sahiptir. Bir yıllık genişletme çalışmaları sonunda bu sayı 400'e çıkarılmıştır. 1952-1955 yılları arasında Akşehir manyetolu santrali 150 aboneden 300'e yükseltilmiştir. 50 abonelik kapasiteye sahip Beyşehir manyetolu santrali de 100 aboneye çıkarılmıştır.[1729]

Akşehir, Ereğli ve Karaman'da PTT binaları 1957 yılında tamamlanarak otomatik telefon santrallerinin kurulması aşamasına geçilmiştir. Bu kapsamda

---

1726 1954 yılında faaliyete geçmesi planlanan santralin tesliminin oldukça uzaması muhalefet tarafından özellikle maliyetler açısından eleştirilmiştir. **Cumhuriyet**, 8 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 9 Şubat 1959; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 457.

1727 Albayrak, **age.**, s. 389.

1728 Bu kapsamda 1950'de Kadınhanı-Sarayönü bucağı şehirlerarası telefon görüşmelerine açılmıştır. **Yeni Konya**, 21 Haziran 1950; Konya, Beyşehir, Seydişehir ile Şarkikaraağaç arasında deneme konuşmaları 1951'de başlamıştır. **Yeni Konya**, 12 Ocak 1951; Konya ile İncesu, Ürgüp, Çankırı, Sorgun, Soğukoluk, Gölbaşı, Turhal, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Samsun ve Diyarbakır arasında şehirlerarası telefon görüşmeleri 1955 yılında başlamıştır. **Yeni Meram**, 10 Ekim 1955; Konya-Kulu arasında görüşmelere 1955'te başlanmıştır. **Yeni Meram**, 12 Ekim 1955; Beyşehir-Hüyük bucağı Konya ile telefon görüşmesine 1958'de başlamıştır. **Yeni Konya**, 29 Nisan 1958.

1729 **Yeni Meram**, 3 Nisan 1952; **DPMGMZ**, C 20, 03.06.1952, s. 40; 1954 yılından itibaren bucaklarda da postaneler kurulmaya başlanmıştır. **Yeni Meram**, 5 Mart 1954; **Yeni Meram**, 29 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 15 Nisan 1955; **Yeni Meram**, 1 Mayıs 1955.

Ereğli'de 500 abonelik otomatik santral kurulmuş, Akşehir'de ise 500 abonelik otomatik santralin montajına başlanmıştır. 1960'ta faaliyete geçen santrale ait makineler Bandırma'dan demir yolu vasıtasıyla 95 sandık hâlinde sevk edilmiştir.[1730]

1957 yılında PTT Konya Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Altyapı çalışmaları kapsamında Beyşehir-Üzümlü'ye ve Cihanbeyli-Zıvarık'a telefon tesisleri inşa edilmiştir. İktidarın haberleşme alanında yaptığı çalışmalar sonucunda 1958'de telefon santrali abone sayısı 1.500'e ulaşmıştır. İl genelinde 1959 yılında 126.000 şehirler arası, 753.380 şehir içi görüşme yapılmıştır.[1731]

Almanya Lorens Fabrikası, 1951 yılında Türkiye'ye 37 radyo hediye etmiştir. Tarım Bakanlığı bu radyolardan 7 tanesini Konya il emrine vermiştir. Valilik bunları henüz radyosu olmayan 7 köye dağıtmıştır.[1732] 1957 sonu itibariyle Konya'da radyo alıcılarının sayısı 32.156 adettir. 1950 yılında 7.686 adet olan radyo sayısı ise 1960'ta 37.843'e çıkmıştır.[1733]

Özetle Konya 1950-1960 yılları arasında fabrikalar, barajlar, silolar, iş hanları, hükûmet konakları, sağlık merkezleri, okullar ve göçmen evleri gibi yapılarla donatılmıştır. Yol, su, elektrik ve telefon gibi altyapıya yönelik yatırımlar da yüksek seviyelerde gerçekleştirilmiştir. Geniş şose yollarla Konya'nın Akdeniz'e ve Ege'ye bağlanması sağlanmış ayrıca Konya-Ankara yolu asfaltlanmıştır.

DP iktidarında yapılan yollarla köyler şehirlere bağlanmıştır. Ancak il genelinde demir yolunda önemli bir yatırım yapılmamıştır. Bu dönemde Konya'nın ulaşımı inşa edilen kara yolları sayesinde daha kolay hâle getirilmiştir. Ayrıca hava yolu ve demir yoluyla da ulaşım sağlanmıştır.

1950'li yıllarda üzerinde durulması gereken konulardan birisi de köylere içme suyu götürülmesidir. Daha önce su pınarları veya dereler vasıtasıyla ihtiyacını karşılayan köylerde çeşmelerden su akmaya başlamıştır. Yine bu dönemde şehrin elektrik sorunu Göksu Hidroelektrik Santralinin inşa edilmesiyle çözülmüş ve ilçelere dizel elektrik santralleri kurulmuştur. Ayrıca il genelinde telefon santralleri tesis edilmeye başlanmıştır.

1730 **Yeni Konya**, 15 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 7 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 7 Nisan 1960; **Öz Demokrat Konya**, 24 Mayıs 1960.

1731 **Yeni Konya**, 17 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 21 Ağustos 1958; **Yeni Konya**, 10 Şubat 1960.

1732 **Yeni Meram**, 21 Eylül 1951.

1733 **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 19.02.1958, s. 512; **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 526; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 519.

Sonuçta Konya'nın sorunlarına eğilen ve bunları çözüme kavuşturmaya çalışan DP iktidarı, halkın desteğini almayı başarmıştır. Ancak bu yatırımlar, ekonomik sıkıntıların yaşandığı dönemde azalmış, mevcut yatırımların tamamlanma süreci de uzamıştır. Bu durum toplumda hoşnutsuzluğun artmasına neden olmuştur. Bu dönemde şehirdeki bayındırlık ve altyapı faaliyetlerinin gerçekleşmesinde Belediyenin de önemli katkısı olmuştur.

2. Belediye Faaliyetleri

DP programına göre il özel idareleri ve belediyeler, illerin özel ihtiyaçlarını karşılamak ve halkın yönetime katılması prensibini hayata geçirmek amacıyla kurulmuştur. Bu nedenle belediyeler bütçelerini düzenlerken ve görevlerini yerine getirirken geniş yetkilerle donatılmalıdır. DP hükûmetleri de halkın medeni ihtiyaçlarını temin etmek ve şehirleri çağdaş ülkelerdeki gibi gelişmiş bir seviyeye getirmekle görevlendirdiği belediyelerin bütçelerini arttırmıştır. Bu bağlamda 1949'da 12.750.437 TL olan belediye bütçeleri toplamı 1951 yılında 146.778.741 TL'ye yükselmiştir.[1734]

3 Mayıs 1950 Pazar günü yapılan belediye seçimlerini kazanan DP, 27 Mayıs 1960 darbesine kadar Konya Belediyesini elinde tutmayı başarmıştır. Bu süreçte Rüştü Özal, İbrahim Aşçıgil, Nazif Tahralı ve Sıtkı Bilgin Konya belediye başkanları olarak kamuoyunun takdirini kazanmışlardır. Tablo XLIX'da gösterildiği gibi DP döneminde Konya Belediyesinin bütçesinde yaklaşık 7 kat artış meydana gelmiştir. Ancak yatırımlara ayrılan pay istikrarsız bir görüntü sergilemiştir.[1735]

Tablo XLIX: Konya Belediyesinin Bütçesi, Yatırımları ve Yatırımlara Ayrılan Pay

Yıl	Bütçe	Yatırımlar	Yatırımlara Ayrılan Pay
1950	1.225.760 TL	480.100 TL	%40
1951	1.585.280 TL	578.000 TL	%36
1952	1.459.030 TL	551.000 TL	%37
1953	2.147.195 TL	567.855 TL	%31
1954	3.633.680 TL	1.849.668 TL	%51

1734 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 20; **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 37-38.

1735 **Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu**, Yeni Kitap Basımevi, Konya, s. 19; **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, Yeni Kitap Basımevi, Konya, s. 22-23.

1955	4.874.420 TL	2.786.000 TL	%57
1956	4.748.722 TL	2.229.015 TL	%47
1957	4.826.395 TL	1.686.020 TL	%34
1958	5.080.102 TL	1.174.030 TL	%24
1959	7.366.607 TL	2.317.015 TL	%31
1960	7.900.107 TL	2.325.000 TL	%30

DP döneminde belediye bütçesi ve bütçeden yatırımlara ayrılan tutar zaman zaman dalgalansa da genellikle artış eğilimi gösterdi. Bu dönemde yatırımlara ayrılan pay ortalama %38 oldu. Belediye 1954-1955 yıllarında yatırımlara bütçenin yarısından fazlasını ayırdı. Özellikle 1957'den itibaren ülkenin ekonomik durumuyla da ilintili olarak yatırımlarda yaklaşık 13 puanlık bir azalma meydana geldi.

Rüştü Özal, Konya'nın DP iktidarındaki ilk belediye başkanıdır. Göreve geldikten sonra halka yeni külfetler yüklemeyecek ve fakat belediyeye de iş yapma imkânı tanıyacak bir bütçe düzenlemek istediklerini belirtmiştir. Bunun için de bütçenin sağlam temeller üzerinde gerçekçi bir şekilde inşa edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özal'ın bu düşüncesi daha sonraki belediye başkanları tarafından da örnek alınmıştır.[1736]

Konya Belediyesi 1950'li yıllar boyunca şehrin imar, su, elektrik, ulaştırma ve kanalizasyon gibi ana sorunlarına öncelik vererek önemli işlere imza atmıştır. Nitekim DP'li belediyenin ilk yılında gösterdiği performans, kamuoyunda başarılı olarak değerlendirilmiştir.[1737]

2.1. İmar Çalışmaları

DP iktidara geldiğinde kamuoyunda yeni bir imar planı beklentisi bulunuyordu. Bunda Konya'nın 1938 yılında hazırlanan şehir haritası ve imar planının ömrünü tamamlamış olması etkiliydi. 1946-1954 yılları arasında uygulanan ve 816 hektarlık bir alanı kapsayan son imar planı da mevcut durumu karşılamaktan uzaktı.[1738] Çünkü bu plan, halkın görüş ve fikirleri alınmadan hazırlanmıştı.

1736 **Yeni Meram**, 2 Şubat 1952.

1737 **Yeni Konya**, 29 Temmuz 1951.

1738 Metin Tuncel, "Bugünkü Konya", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C 26, TDV Yay., İstanbul 2002, s. 188; Or, agm., s. 1-2; **Yeni Konya**, 8 Aralık 1950.

Vatandaşlar için inşaatlarına ruhsat alamaması ve onarım yapamaması büyük bir sorundu. Ağır istimlak bedelleri ödemek zorunda kalan Belediye ise şehrin imarında geri kalıyordu. 1950 yılına kadar istimlak tutarları nedeniyle Hükûmet Meydanı'ndan Mevlâna Müzesi'ne uzanacak bir cadde dahi açılamadı. Gazeteci Özfakih Konya'da DP iktidara gelmeden önce hazırlanan imar planının başarısız olduğunu belirtti ve çarşının harap durumunu buna gerekçe olarak gösterdi.[1739]

DP programında belediyelerin beşer senelik çalışma plânları düzenlemeleri öngörüldüğü için imarla ilgili çalışma planları hazırlandı. Ancak 1954'te hazırlanan imar planının Konya'nın ihtiyacını karşılayamaz durumda olduğu Belediye Başkanı Tahralı tarafından sıkça dile getirildi. Bu nedenle Tahralı, Konya'nın uzun yıllar ihtiyacına cevap verecek yeni bir imar planı üzerinde çalışıldığını belirtti.[1740] 1958 yılında İller Bankasından gelen uzmanlar, Konya'nın gelişim yönünü saptayacak haritaları hazırlamaya başladı. Nihayet şehrin haritası 1959'da 350.000 TL karşılığında 1/5000 ölçekli olarak çizildi ve imar planı önündeki en büyük engel ortadan kaldırıldı.[1741]

Şehrin daha modern görünmesi için çabalayan Konya Belediyesi yapacağı önemli imar faaliyetleri için Ankara ve İstanbul'dan uzmanlar çağırmıştır. Şehrin makyajı olan caddeler, parklar ve bahçeler yeniden düzenlenmiş, eski eserler onarılmıştır. Bunun yanında modern binaların inşa edilmesi desteklenmiş ve şehrin estetiğini bozan unsurlarla mücadele edilmiştir. Bu doğrultuda Ankara yolundaki evlerin duvarlarının üç ay içerisinde beyaza boyanması ve çatılarının kiremitle kaplanması kararı alınmıştır. Ayrıca toprak damla çatılarını örten vatandaşlara inşaat ruhsatı verilmemiştir.[1742]

1952 yılında Mevlâna Müzesi'ni kapattığı için kamuoyunu günlerce meşgul eden İş Bankası binasının yıkılması gündeme gelmiştir. Başta Özal olmak üzere halkın büyük bir kısmı bu binanın yıkılmasını istemiştir. Ancak araştırmalar sonucunda binanın imar planına uygun olduğu anlaşılmış ve tartışmalar sona ermiştir. Bu konu 1956'da tekrar gündeme gelmiş ve Tahralı, Mevlâna Caddesi'ndeki çıkıntının yıkılması için bankayla uzlaşıldığını belirtmiştir.[1743]

1739 Koru, "Belediye", **Yeni Konya**, 4 Eylül 1950, s. 2; Koru, "Belediye", **Yeni Konya**, 5 Eylül 1950, s. 2; Özfakih, "Şehir İmar Planı", **Yeni Konya**, 28 Ekim 1950, s. 1-2.

1740 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 19; Tuncel, agm., s. 188; Or, "Barlar ve Pavyonlar", **Yeni Meram**, 15 Haziran 1956, s. 1-2; **Yeni Meram**, 6 Aralık 1956.

1741 Kandemir, **age.**, s. 14; **Yeni Konya**, 6 Mart 1958; **Yeni Konya**, 12 Mayıs 1959.

1742 **Yeni Meram**, 13 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 15 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 14 Eylül 1952; **Yeni Konya**, 1 Şubat 1958.

1743 **Yeni Meram**, 1 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 20 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 3 Ekim 1956.

Konya'da eski yapılı evler genel olarak toprak ve kara sıvalıydı. Kamuoyunda bu durumun şehrin güzelliğini gölgelediği düşünülüyordu. Bu evlere badana yapılması için halk sürekli teşvik ediliyordu. Örneğin Köprübaşı Caddesi'nde bir vatandaş evinin sokak duvarlarını boyadığı için Belediye tarafından ödüllendirildi. Aziziye Camisi güneyinde çirkin bir görüntüye neden olan Panos'a ait dökümhanenin kaldırılmasına ve Mevlâna ile İstanbul caddelerinde bulunan dükkân kepenklerinin de yeşile boyanmasına karar verildi.[1744]

Belediye 1950'li yıllarda Karatay civarındaki asfalt şantiyesini kaldırdı ve çöplük deposu hâlinde bulunan Zindankale çukuru, beton plaklardan oluşan yüksek setlerle dolduruldu. Yeni hal binasından Aziziye Camisi'ne kadar olan bölgenin yeniden imar edilmesi planlandı. Ayrıca belediye sınırları içerisinde bulunan Aslım Bataklığı, orman rejimine alındı. 1959 yılında alınan önemli bir kararla şehrin manzarasını bozan ve tozlanmaya neden olan kerpiç duvarların yıkılmasına başlandı. İlk olarak da İdman Yurdu karşısında Kibrit Apartmanı çevresi ile Karatay Medresesi çevresindeki duvarların yıkımı yapıldı.[1745]

DP iktidarında imar faaliyetleri ile öne çıkan Konya'da yaklaşık 7.000 bina inşa edildi. Belediye 1954-1960 yılları arasında 4.793 adet ev, 360 adet apartman, 1.326 adet ticari, 74 adet sınai ve 335 adet de diğer yapılara ruhsat verdi.[1746] İş yoğunluğu nedeniyle 1955'te Fen İşlerinin yanında İmar İşleri Müdürlüğünü faaliyete geçiren Konya Belediyesi, 1956 yılında 1.300 inşaatın ruhsatını onayladı. Şehrin büyümesine bağlı olarak Şeker Murat Mahallesi de Belediye imar hudutları içine alındı.[1747]

Şehirdeki imar hareketliliği Belediyenin istimlak işleri yapmasına neden olduğundan ağır bir ekonomik yükü de beraberinde getiriyordu. Nitekim imar çalışmaları kapsamında 1952-1960 yılları arasında 57.907 m^2lik alan istimlak edildi ve bunun için toplamda 4.677.861,95 TL harcandı. Aynı dönemde akarlar için ödenen tutar ise 4.600.000 TL oldu.[1748]

1744 **Yeni Meram**, 6 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 7 Nisan 1953; **Yeni Meram**, 31 Temmuz 1953.

1745 **Yeni Meram**, 6 Ağustos 1954; **Yeni Meram**, 27 Ekim 1955; **BCA**, 30-18-1-2/145-111-3, 11.02.1957; **Yeni Konya**, 16 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 25 Nisan 1959.

1746 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 302-303; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 406-407; **Yeni Meram**, 10 Haziran 1955.

1747 **Yeni Meram**, 22 Şubat 1955; **Yeni Konya**, 11 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 12 Mayıs 1959.

1748 **Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 68; **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 71-72.

DP iktidarında Konya Belediyesi tarafından otogar, itfaiye garajı, cami, değirmen, gazino, belediye binası, dükkân, iş hanı, hal binası, tuvalet ve hamamlar inşa edilmiştir. Halkın şikâyetleri doğrultusunda Valiliğin de yardımı ile 1951'de şehrin çeşitli yerlerine 5 adet hamam yapılmıştır. Konya'nın ihtiyaç duyduğu otogar inşasına Hâkimiyeti Millîye Okulu karşısındaki eski hayvan pazarında başlanmıştır. Yeni otogar 1 Ekim 1953'te tamamlanarak hizmete açılmıştır.[1749] Ancak şehirde artan taşıt sayısı nedeniyle 1955'te otogarın genişletilmesi ve yenilenmesi kararı alınmıştır. 5 yıllık programa bağlanan bu iş için 1.500.000 TL ödenek ayrılmıştır. Genişletme kapsamında ilk olarak garaj çevresinde 15.000 m^2lik alan istimlak edilmiştir. Otogar inşasına tahsis edilen Hâkimiyeti Millîye karşısındaki hayvan pazarı ise 1953'te Aslanlıkışla çevresindeki bir sahaya nakledilmiş ve arsanın etrafı çevrilerek pazarın faaliyete geçmesi sağlanmıştır.[1750]

Vakıflara ait İrfaniye Çarşısı'nın 1952 yılında yıkılarak Vakıflar İş Hanı'nın inşa edilmesi Bayındırlık Bakanlığı tarafından tasdik edilmiştir. 1953'te inşaatına başlanan iş hanı 700.000 TL bedel ile Mimar Reşit Börekçi'ye ihale edilmiştir. Aynı yıl hal binası üzerinde 200 kişilik bir nikâh dairesi açılmış, uygun bütçeyle memur ve sabit gelirliler için Zindankale'de 25 ev inşa edilmiştir.[1751]

Yeni bir belediye binası yapılması fikri bu dönem de ortaya atılmıştır. 1954 yılında yeni belediye binası için bir proje yarışması açılmıştır. Mevcut belediye binası Yusuf Şar'a ait olup şehir, modern bir belediye binasına ihtiyaç duymuştur.[1752] Proje yarışması jüri üyeleri Teknik Üniversite ile Bayındırlık Bakanlığı, Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğü ve Konya Belediyesinden oluşturulmuştur. Birinciye 6.000 TL ödül verilecek proje yarışmasına 30 mimar ve mühendis katılmıştır. Yeni binanın mevcut belediye binasının bitişiğindeki arsaya yapılması planlanmıştır.[1753]

Belediye Meclisi 1955'te gerek halkın gerekse turistlerin dinlenme ve eğlenme ihtiyacını karşılamak için Alâeddin Tepesi ile Tavusbaba'da iki modern

---

1749 **Yeni Meram**, 17 Ekim 1951; **Yeni Meram**, 22 Mart 1952; **Yeni Meram**, 2 Ekim 1953.

1750 **Yeni Meram**, 10 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 28 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 7 Mart 1955.

1751 **Yeni Meram**, 11 Aralık 1952; **Yeni Meram**, 29 Nisan 1953; **Yeni Meram**, 27 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 2 Temmuz 1954; 1955 yılı itibariyle iş hanı için sarf edilen tutar 825.546 TL'dir. **TBMMZC**, 11. Dönem, C 10, 25.11.1959, s. 168.

1752 Or, agm., s. 1-2; **Yeni Meram**, 10 Şubat 1954.

1753 **Yeni Konya**, 30 Ocak 1956; **Milliyet**, 10 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 26 Nisan 1956; Mevcut belediye binası 1961 yılına kadar kullanılmıştır. 11 Eylül 1961 tarihinde bu bina yıktırılmış ve yerine 4 katlı bir bina inşa edilmiştir. Doğan, **age.**, s. 24.

gazino inşa etmeye karar vermiştir. Bunun için belediye bütçesine 3 yıl süreyle beş yüzer bin TL ödenek konmuştur. Eğlence ve turizm alanlarında büyük bir eksikliği kapatacak olan Alâeddin Belediye Gazinosu 1956 yılında ihale edilmiştir. Gazinonun birinci katında pansiyon ve Amerikan bar, ikinci katında büyük salon ve istirahat salonu, üçüncü katında ise yazlık teras ve gazino yer almıştır.[1754]

Gazino yıllık 12.000 TL karşılığında 5 seneliğine kiraya verilmiştir. Türkiye'nin önemli gazinolarından biri olacak işletmeyi Sadi Özönder ve Süleyman Akkaya kiralamıştır. Toplam maliyeti 1.070.000 TL olan gazino, 4 Ekim 1958'de törenle açılmıştır. Törene Vali Keleşoğlu, milletvekillerinden Nafiz Tahralı ve Ali Saim Kaymak ile İkinci Ordu Müfettişi Orgeneral Suat Kuyaş, Belediye Başkan Vekili Dr. Muammer Çelik ve 1.000'e yakın davetli katılmıştır. Açılışta Hugo Hari yönetimindeki İtalyan orkestrası ilgiyle dinlenmiş, dans ve akrobasi gösterileri heyecanla izlenmiştir.[1755]

Belediye 1955'te yeni açılan Mevlâna Caddesi üzerinde Emlak Kredi Bankası ile ortaklaşa blok apartmanlar inşa etme kararı aldı. Zira modern bir görüntü sergileyen asfalt yollarda hâlâ eski toprak evler bulunmaktaydı. Artan nüfusla birlikte şehirde yaşanan mesken sorununun çözüme kavuşturulması ve böylelikle kiraların makul seviyelere indirilmesi de gerekliydi.[1756] Aynı yıl yeni itfaiye garajının yapılacağı Hastane Caddesi'nde istimlak çalışmaları başladı, 500.000 TL ödenek ayrılan garaj 2 yılda tamamlandı.[1757] Bununla birlikte Hâkimiyeti Millîye İlkokulu önünde 14'ü küçük, 13'ü büyük olmak üzere 27 dükkân ve mağaza inşaatı tamamlandı. 307.000 TL harcanarak inşa edilen dükkânlar kiraya verildi. Kereste Pazarı'nda ise 4.000.000 TL'ye mal olacak büyük bir cami inşa edilmesi planlandı.[1758]

1956 yılında Alâeddin Caddesi'nde çirkin bir çıkıntı yaparak caddeye kadar uzanan Merkez Otelinin şehir imar planına göre geri çekilmesine karar verildi. Bu nedenle Belediye, otelin cadde kısmını kamulaştırarak yıkım işine başladı. Baruthane'ye ise modern bir hal binası kurulması kararlaştırıldı. İşçi Sigortaları Genel Müdürlüğü ile Belediyenin müşterek inşa ettirecekleri bina 72

1754 **Yeni Meram**, 26 Ocak 1955; **Yeni Konya**, 14 Mart 1956; **Yeni Konya**, 6 Temmuz 1957.

1755 **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 4 Ekim 1958; **Yeni Meram**, 5 Ekim 1958.

1756 Hüseyin Köroğlu, agm., s. 1-2; **Yeni Meram**, 30 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 23 Temmuz 1955.

1757 Kemal Uğurlu, **Bugünün Konyası**, Azim Matbaası, Konya 1958, s. 18; **Yeni Meram**, 10 Eylül 1955.

1758 **Yeni Meram**, 27 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 2 Kasım 1955.

dükkândan oluşacaktı. Dükkânların alt katına soğuk hava deposu, üst katına ise işçi oteli kahvesi ve lokantası yapılacaktı. 27 Temmuz 1956'da ihale edilen hal binası 1.200.000 TL'ye mal oldu ve bir yılda tamamlanarak dükkânlar kiraya verildi. 1959'da yeni halin ortasında bir pazar açıldı. Burada süt, yoğurt, peynir, tereyağı ve sebze satışı yapıldı. Aynı yıl Alâeddin Tepesi, eski Muhacir Pazarı ve Kunduracılara birer hela inşa edildi. TMO ve İl Özel İdaresi tarafından 60.000 tonluk silo yanında inşa edilen değirmene Konya Belediyesi de ortak oldu.[1759]

Belediye Zindankale'deki arsaları parselleyerek 1953'te satışa çıkardı ve m^2 fiyatı olarak 5 TL muhammen bedel koydu. Ancak arsalar değer fiyatı bulmadığından satıştan vazgeçildi. Konya'nın en güzel arsaları olarak gösterilen Mevlâna Caddesi üzerindeki arsalar ise 1957-1958 yıllarında satışa sunuldu. 138 m^2 ile 2.905 m^2 arasında olan arsalara m^2 başına 350 TL ile750 TL arasında muhammen bedel kondu.[1760] Konya Belediyesi 1950'li yıllarda yaptığı çevre düzenleme çalışmalarıyla da dikkat çekti.

2.1.1. Çevre Düzenleme ve Ağaçlandırma Çalışmaları

1950'li yıllarda Konya'nın daha modern bir görünüm kazanması için çevre düzenlemesi faaliyetlerine önem verilmiştir. Bu nedenle şehirdeki meydanlar, parklar ve mesirelik alanlar yeniden düzenlenmiştir.

Konya'nın sembol yerlerinden olan Alâeddin Tepesi'nde 1950'li yıllarda çevre düzenlemeleri yapılmış ve ağaçlandırılma işine öncelik verilmiştir. Mesire yeri olması nedeniyle aileler tarafından özellikle hafta sonlarında tercih edilen tepe, 1951 yılında ağaçlar ve çiçeklerle yeniden düzenlenmiştir. Bir yıl kamulaştırma yapılan tepenin etrafı tamamen açılmıştır.[1761] 1954 yılında tepenin üzerindeki binalarla çevresinde bulunan Turizm Bürosu ve eski Hükûmet Tabipliğinin yıkılması kararlaştırılmıştır.[1762]

1759 **Yeni Konya**, 10 Mart 1956; **Yeni Konya**, 24 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 28 Temmuz 1956; **Yeni Konya**, 5 Aralık 1957; **Yeni Konya**, 28 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 2 Eylül 1959; **Yeni Konya**, 31 Aralık 1959.

1760 **Yeni Meram**, 23 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 18 Kasım 1954; **Yeni Konya**, 4 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 10 Ocak 1958.

1761 **Yeni Konya**, 26 Şubat 1951; **Yeni Konya**, 6 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 22 Temmuz 1952; **Yeni Konya**, 31 Ocak 1956.

1762 Tepede Halkevi ve Belediye Sineması bulunmaktadır. Bu binalar Rumlardan kalan Rum Tatbikat Mektebi ile Tatbikat binasıdır. Ayrıca Orduevi binası da bulunmaktadır. Mehmet Ali Uz, Muhammed Doğan, **Belgelerle Adım Adım Konya**, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2016, s. 39; **Yeni Meram**, 22 Ağustos 1954.

Makalesine: "Pariste bir Alaettin Tepesi olmadığı için Eyfel Kulesi yapıldı." diyerek başlayan Gazeteci Ramiz Arda, çocukluğunda şehrin çöplüğü olan tepenin DP iktidarında medeni insana yakışır bir vasfa büründüğünü belirtmiştir. Ancak bu dönemde tepeye dikilen fidanlardan sarkan çaputların irtica meyveleri gibi sallandığını vurgulamıştır. Bu nedenle Arda: "Alaettin Konyanın aynasıdır ve ayna temiz tutulduğu müddetçe aynadır." diyerek kamuoyunu uyarmıştır.[1763]

Konya'nın diğer sembollerinden olan Mevlâna Müzesi'nin bulunduğu alanın tanzimi için milletvekillerin teşebbüsüyle 1953 yılında TBMM bütçesinden 300.000 TL ödenek ayrılmıştır. Bu nedenle İTÜ öğretim üyelerinden Prof. Bonatz, Konya'ya davet edilmiştir. Bonatz'a Türkiye'de misafir olarak bulunan Prof. Gramber de eşlik etmiştir. Belediye Başkanı Özal, misafirleri bizzat Ankara'da karşılamıştır.[1764]

Mevlâna Meydanı ve Caddesi'nin düzenlenmesinde Prof. Bonatz ve ekibinin hazırladığı projeler esas alınmıştır. Buna göre Mevlâna Müzesi modern bir şekilde yeniden ele alınacak ve meydan turistik bir park olarak düzenlenecektir. Bu doğrultuda ilk olarak Kızılay Odası yıkılmış ve İş Bankası karşısındaki gayrimenkuller istimlak edilmeye başlanmıştır. Bu iş için gayrimenkul sahiplerine 350.000 TL tutarında ödeme yapılmıştır.[1765]

Mevlâna Caddesi'nde ise önce su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Ardından asfaltlanan cadde üzerinde modern evler inşa edilmesi için bankalarla görüşülmüştür.[1766] Hükûmetin ayırdığı ödenek yetersiz geldiğinden Konya Belediyesi meydan tanzimi için 300.000 TL'lik bir bütçe oluşturmuştur. Bu ödenekler sayesinde Müze çevresi istimlak edilmeye başlanmıştır. Ancak bu bütçeyle istimlak işinin bitirilmesi hayaldir. Çünkü sadece Başaralı evlerinin istimlakine 300.000 TL'den fazla para ödenmiştir.[1767]

1763 Ramiz Arda, "Alaettin Tepesi Çaputlu Türbe Oluyor", **Yeni Konya**, 21 Mart 1958, s. 1.

1764 Mevlâna Caddesi'nin imar ve tanzimi için Yüksek Mimar Orhan Arda da tetkiklerde bulunmuştur. **Yeni Meram**, 7 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 9 Mayıs 1953; Ödenek DP iktidarı boyunca verilmeye devam edilmiştir **TBMMZC**, 9. Dönem, C 20, 24.02.1953, s. 892-893; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 12, 19.02.1960, s. 186.

1765 Müze Caddesi için yapılan istimlaklarda gayrimenkul sahipleri toplamda 1.518.450 TL istemiştir. Aradaki fiyat farkının fazla olması nedeniyle mülk sahipleri mahkemeye başvurmuştur. **Yeni Meram**, 8 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 6 Temmuz 1954; **Yeni Meram**, 10 Eylül 1954.

1766 **Yeni Meram**, 26 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 1 Eylül 1955.

1767 **Yeni Meram**, 22 Mart 1955; **Yeni Meram**, 3 Ekim 1956.

Mevlâna Müzesi'ni çeviren duvarların 1957 yılında kesme taşlarla yeniden yapılması kararlaştırıldı. İki yıl sonra Ankara bahçeler mimarının planı doğrultusunda girizmenin yapılmasına devam edilirken toprak altından eni 1 m'yi geçen 400 m^3lük eski taş temeller çıkarıldı. Bu iş bitirildikten sonra toprağın tesviye edilmesi ve hazırlanan plana göre girizmenin, yeşil alan ve otopark hâline getirilmesi planlandı. Ayrıca Mevlâna Meydanı'nın aydınlatılması çalışmaları başladı, ancak döviz azlığı nedeniyle sadece 10 floresan takılabildi.[1768]

DP döneminde şehrin gezilecek en güzel yerlerinden olan Anıt Alanı'nın genişletilmesi ve düzenlenmesi için de çalışmalar yapıldı. 1954 yılında Millet Parkı'nın büyük taş kapısının bulunduğu alan genişletildi. Buraya Kurtuluş Okulu sahası da dâhil edildi ve Millet Parkı ile Anıt Alanı'na süs ağaçları dikildi.[1769] İstasyon Caddesi 1956 yılında genişletilerek Anıt'ın sağ tarafındaki dar yol trafiğe kapatılarak yeşil alan olarak düzenlendi. Sol taraftaki şehre giriş yolu ise genişletilerek trafiğe çift yönlü olarak açıldı. Kaidesi yerinde kalmak suretiyle Atatürk anıtının yüz kısmının şehre doğru döndürülmesi de planlandı. Bir yıl sonra Anıt Alanı'ndaki Millî Kitaplık önünde bir otopark tesis edilerek ağaçlandırma çalışmalarına başlandı.[1770]

Kamuoyunda Orta Anadolu'nun en güzel mesire yeri olarak bilinen ve doğal güzelliği ile ön plana çıkan Meram, şehrin gözde yerlerinden biriydi. Ancak DP iktidara geldiğinde Meram, perişan bir hâlde bulunuyordu. Öyle ki 1951 yılında bakımsızlıktan yıkılan Meram Köprüsü onarılmaya başlandı. Bu dönemde turizme kazandırılmak istenen Meram'da imar faaliyetleri için ilk etapta 1952 bütçesinden 4.000 TL ödenek ayrıldı. Bununla dinlenme yeri olarak demir gölgelikler yapıldı ve çimler, demir bordürlerle çevrildi.[1771] 1953 yılında Toloğlu Vakfından bir kısım yerler yıktırılarak düzeltildi. Böylece çay bahçesi yeniden düzenlenerek modern hâle getirildi ve belediye tarafından işletildi. Bir yıl sonra da aile çay bahçesinin pist ve büfe inşaatı tamamlandı.[1772]

Konya'nın önemli parklarından olan Dede Bahçesi 1950'li yıllarda Gül Müsabakası'nın yapıldığı güzel mekânlardan bir diğeridir. Bahçede Belediye

---

1768 **Yeni Konya**, 7 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 16 Ocak 1959; **Yeni Konya**, 28 Kasım 1959.

1769 **Yeni Meram**, 6 Temmuz 1954; **Yeni Meram**, 1 Aralık 1955.

1770 **Yeni Konya**, 7 Aralık 1956; **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1957.

1771 **Yeni Konya**, 9 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 15 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 12 Nisan 1952; Kişmir, "Meram Ele Alınırken", **Yeni Meram**, 14 Nisan 1952, s. 2.

1772 **Yeni Meram**, 8 Ekim 1953; **Yeni Meram**, 11 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 6 Ağustos 1954.

tarafından düzenlenen yarışmada çiçek yetiştiricileri kıyasıya mücadele etmiştir. Müsabakalar büyük bir ilgiyle takip edilmiş ve dereceye girenler ödüllendirilmiştir. Yarışmanın düzenlendiği çiçek sergi yeri zamanla genişletilmiştir.[1773]

1950'li yıllarda Kayalı Park ile Şems Parkı da yeniden düzenlemiştir. Kayalı Park'la hükûmet binası arasındaki yol kaldırılmış ve mevcut otobüs durağı parkın içine alınmıştır. Konya Lisesi karşısındaki Millet Bahçesi de 1955 yılında nezih bir mekân hâline getirilmiştir. Şehirdeki park ve bahçeler yeterli görüldüğünden Nazif Tahralı döneminde Alâeddin Tepesi'ne yakın bulunan Fahrettin Paşa Parkı ise imara açılmıştır.[1774]

DP iktidarında Orta Anadolu'nun ağaçlandırılmasına dönük çalışmalarda dikkat çekmektedir. Konya Ovası için hazırlanan programda orman bölgeleri dışında kalan arazilerin ağaçlandırılması istenmiştir. Bu nedenle harekete geçen Konya Valiliği ağaç dikme seferberliği ilan etmiş ve ücretsiz fidan dağıtmaya başlamıştır. Şehrin bir diğer sembolü olan Takkeli Dağ eteklerinin de ağaçlandırılması için Ankara'dan uzmanlar çağrılmıştır. Ancak incelemeler sonucunda gerek su bulunmaması gerekse dağ eteklerinin kayalık olması nedeniyle bölgede ağaçlandırma yapılamamıştır.[1775] Ağaç dikme faaliyetleri 1955 yılında artış göstermiştir. Karaaslan Fidanlığı ile Konuklar Devlet Çiftliğinden ihtiyaç sahiplerine 50.000 fidan dağıtılmıştır. Sadece Konuklar'da 103.000 fidan toprakla buluşurken il genelinde yaklaşık 3.000.000 adet meyveli ve meyvesiz ağaç dikilmiştir. Ayrıca Cihanbeyli'den başlamak üzere 350 köyde ağaç dikme kampanyaları düzenlenmiş ve 600 dönümlük sahaya 75.000 fidan dikilmiştir.[1776]

Konya Belediyesi 1950-1956 yılları arasında bahçe düzenlemesi ve ağaçlandırma faaliyetlerine 491.000 TL harcamıştır. 1957 yılında Alâeddin Tepesi'nde 104.000 m^2, Meram'da ise 85.000 m^2 ağaçlandırılmıştır. İki yıl sonra Tavusbaba ve Alâeddin Tepesi ile şehirdeki parklara ve mezarlıklara 101.000 ağaç daha dikilmiştir.[1777]

1773 **Yeni Meram**, 7 Haziran 1952; **Yeni Meram**, 9 Ocak 1954; Yarışmanın düzenleneceği sabah jüri üyeleri önce bahçeyi gezerlerdi. Ardından Mevlâna Türbesi'ni ve hayatlarını kaybetmiş tanınmış çiçekçilerin mezarlarını ziyaret ederlerdi. **Yeni Konya**, 2 Haziran 1957.

1774 **Yeni Meram**, 24 Ağustos 1953; Or, agm., s. 1-2; **Yeni Meram**, 7 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 29 Mart 1955; **Yeni Konya**, 24 Nisan 1956.

1775 **Yeni Meram**, 31 Aralık 1954; **Yeni Meram**, 17 Ocak 1955.

1776 **Yeni Meram**, 3 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 26 Mart 1955; **Yeni Meram**, 2 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 26 Temmuz 1955.

1777 **Yeni Konya**, 1 Mart 1957; **Yeni Konya**, 4 Nisan 1960.

2.1.2. Şehrin Kanayan Yaraları: Su, Elektrik, Kanalizasyon ve Yol

Konya'da elektrik, su ve ulaşım işlerini belediye bünyesindeki ESO İşletmesi yürütmekteydi. Performans konusunda sürekli eleştirilen ESO hakkında DP'nin Konya'daki icraatlarına ayak uyduramadığı düşüncesi hâkimdi. İşletme 1957'de yaklaşık 700.000 TL, 1958'de 720.000 TL, 1959'da 2.000.000 TL ve 1960'ta da 850.000 TL yatırım gerçekleştirdi.[1778]

2.1.2.1. İçme Suyu

Kapalı bir havza olan Konya'nın başta gelen sorunlarından biri içme suyuydu. 1950'li yıllarda kurak geçen bir kış mevsiminden sonra yaz aylarında ciddi su sıkıntısı yaşanıyordu. Bu nedenle şehirde sular çok sık kesiliyordu.[1779] Tablo L'de görüleceği üzere bu dönemde Belediye şehrin içme suyu sorunuyla yakından ilgileniyordu.[1780]

Tablo L: Konya'nın İçme Suyu Sarfiyatı, Su Miktarı ve Abone Sayısı

Yıllar	Abone Sayısı	Su Sarfiyatı	Şehirdeki Su Miktarı
1950	3.379	755.996 m^3	63 lt./sn.
1951	4.313	754.990 m	63 lt./sn.
1952	4.921	897.670 m^3	63 lt./sn.
1953	5.374	917.976 m	63 lt./sn.
1954	6.209	804.279 m^3	93 lt./sn.
1955	6.588	825.067 m^3	113 lt./sn.
1956	7.006	895.688 m^3	113 lt./sn.
1957	7.790	931.236 m^3	113 lt./sn.
1958	8.893	968.548 m^3	135 lt./sn.
1959	9.612	1.058.771 m^3	135 lt./sn.
1960	9.829	1.159.112 m^3	135 lt./sn.

DP döneminde Konya Belediyesinin çalışmaları sonucunda şehre gelen su miktarında 72 lt/sn'lik bir artış görülmektedir. Bunda şehrin faklı bölgelerinde

1778 **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 114; **Yeni Meram**, 21 Ocak 1955.
1779 **Yeni Konya**, 5 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 5 Temmuz 1958.
1780 **Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 131, 133 ve 136.

açılarak şebekeye bağlanan kuyular etkili olmuştur.[1781] Ancak 1950'li yılların başında Belediye, vatandaşlardan içme suyunu ölçülü kullanmalarını istemiştir. Bu dönemde abone sayısındaki artışa rağmen su sarfiyatının azalmasındaki neden kuraklıktır. 1951 kışının kurak geçmesi nedeniyle 50 çeşmeye su veren ve şehrin içme suyunda mühim rol oynayan Beypınarı kurumuştur. 1954 yılında ise Kerimdede, Sedirler ve Hacı Sadık mahalleleri susuz kalmıştır.[1782]

Şehrin su sıkıntısı 1955 yazında had safhaya ulaşmış ve Ramazan ayında halk, mahalle çeşmelerinden ayrılmamıştır. Belediye, su şebekesi takviye edilinceye kadar şehre gün aşırı su vermeyi kararlaştırmıştır. Ayrıca şebekeyi ıslah ederek 570 adet su patlağını tamir etmiş ve sokaklardaki çeşmeleri kontrol ederek israf ettikleri gerekçesiyle 10 mahallenin suyunu kesmiştir.[1783]

Konya Milletvekili H. Ragıp Atademir'e göre nüfus artışı nedeniyle şehrin su ihtiyacı da artmaktadır. Artık insanlar eskiden olduğu gibi sadece mahallelerinde değil evlerinde de su görmeyi dilemektedir. Geçmişte güğümle su ısıtıp yıkanan insanlar artık günlük duş almak istemektedir. Bu nedenle şehrin biri içme diğeri de kullanma olmak üzere iki ayrı şebekeye ihtiyacı vardır. Bu düşünceyi onaylayan Belediye Başkanı Tahralı, Konya'nın içme suyu problemini çözüme kavuşturmanın hiç de kolay olmadığına dikkat çekmiştir. Çayırbağı, Dutlu, Beypınarı ve Mukbil memba sularının şehrin ihtiyacını karşılayamadığını belirten Tahralı'ya göre içme suyu ile kullanma suyu kesinlikle ayrılmalıdır.[1784]

Konya'nın bu problemi 1956 yılında Alakova'da bulunan ve son derece kaliteli olan su ile büyük oranda çözülecektir. Ancak yaz aylarında yaşanan sıkıntı eskisi kadar olmasa da devam edecektir. Bu nedenle Konya Şeker Fabrikası kampanya dönemleri dışında şehre verdiği su ile yaz aylarında çekilen sıkıntıyı hafifletecektir.[1785]

1781 1959 yılında DSİ tarafından açılan 6 kuyunun şebekeye bağlanması planlanmıştır. Bu iş için gerekli olan derin kuyu pompaları ABD'den, borular ise Karabük'ten sipariş edilmiştir. **Yeni Konya**, 26 Mart 1959; **Yeni Konya**, 13 Mayıs 1959.

1782 Pek çok bağ ve bahçe sahibi sebze ekiminden vazgeçmiştir. **Yeni Konya**, 5 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 19 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 15 Haziran 1954.

1783 **Yeni Meram**, 26 Mayıs 1955; **Yeni Meram**, 1 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 20 Ekim 1955.

1784 **Yeni Meram**, 15 Kasım 1956; H. Atademir, "Ferid Paşa ve Bugünkü Konya", **Yeni Meram**, 11 Aralık 1956, s. 1-2.

1785 Or, "Şehrin Su, Elektrik ve Kanalizasyon Dâvaları", **Yeni Meram**, 16 Haziran 1956, s. 1-2; **Yeni Meram**, 3 Ekim 1956.

1957 yılında bazı mahalleler yaz mevsiminde yaşanan susuzluk sorununu kendi araçlarıyla uzaklardan su getirerek çözmeye çalışmıştır. Belediyenin kurduğu komisyon tarafından bu sorunun kalıcı olarak halledilmesi için asgari 3.000.000 TL'ye ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. 1959 yılında 8 kuyunun daha şebekeye bağlanması için İller Bankasından 854.000 TL temin edilmiştir.[1786]

2.1.2.2. Elektrik

1950'li yıllarda elektrik kesintileri şehrin önemli sorunlarından bir diğerini oluşturmaktaydı. Zamanında alınmayan tedbirler yüzünden Konya'nın her an elektriksiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirten Belediye Başkanı Özal, doğal olarak önceki belediye yönetimlerini hedef almıştı. Sadece 2 dizel santral ile elektrik üreten şehirde ihtiyat motorları düşünülmemişti. Dolayısıyla dizel motorlar arıza yaptığında elektrik kesintileri yaşanmaktaydı.[1787]

Konya Belediyesi şehrin elektrik sorununa son vermek için yoğun çaba harcadı. Bu doğrultuda ilk yıllarda Aymanas bölgesi, Gaz Deposu civarı ve Dere köyüne elektrik verildi. Ardından elektrik şebekesi genişletme işine girişildi.[1788] 1955 yılında şehre günün her saatinde elektrik verecek 200 beygir kuvvetinde yeni bir motor alındı ve Konya Müzesi elektrik tesisatı ihale edildi. Bir yıl sonra DDY fidanlığı arkası ve Havzan'ın bir kısmı elektriğe kavuştu.[1789]

Belediyenin çalışmalarına rağmen elektrik kesintileri hem halkın konforunu bozduğu hem de üretim yapan işletmeleri zarara uğrattığı için oldukça can sıkıcıydı. Kesintiler yüzünden radyoları yanan vatandaşlar zararlarının karşılanmasını istedi. Dizel santrallere takviyeler yapılsa da 1956 yılında elektrik sorunu had safhaya çıktı. Artık semtlere 2-3 hafta boyunca sırayla elektrik verilmeye başlandı. Belediye Başkanı Tahralı, bu sorunu çözmek için Kombinadan elektrik satın alınacağını belirtti.[1790] Bu doğrultuda 1956 yılında, Kombinada kurulan transformatör Uluırmak, Samanpazarı ve Asmalı Mescit bölgelerini de besledi.

1786 **Yeni Konya**, 25 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 29 Haziran 1957; **Yeni Konya**, 28 Temmuz 1959.

1787 Ayda 300 saat, yani günde 10 saat çalışma kapasitesine sahip motorlar, günün 20 saati çalıştığından verimleri düşmekte ve ömürleri kısalmaktadır. **Yeni Meram**, 28 Eylül 1951.

1788 **Yeni Konya**, 28 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 2 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 20 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 10 Eylül 1953.

1789 **Yeni Meram**, 15 Nisan 1955; **BCA**, 30-18-1-2/141-97-20, 16.11.1955; **Yeni Konya**, 28 Mart 1956.

1790 **Yeni Meram**, 12 Mart 1954; **Yeni Meram**, 11 Nisan 1955; **Yeni Meram**, 15 Kasım 1956.

Ardından Kombina, Karaciğan Kiremit Fabrikası ile Mengene-Uluırmak yer altı elektrik hattı tamamlandı. Aslanlıkışla ile Şeker Fabrikası arasında 120.000 TL'ye mal olması planlanan hava hatları da kurulmaya başlandı.[1791]

Konya, elektrik enerjisini 1957'ye kadar dizel elektrik ve Dere Hidroelektrik santrallerinden üretmiştir. 1957-1959 yılları arasında bu santrallere Et Kombinası dizel santrali eklenmiş ve nihayet 1959'dan itibaren üretim Göksu Hidroelektrik Santralinden sağlanmıştır. Tablo LI'de gösterildiği gibi DP iktidarında Konya'nın elektrik üretiminde 1957 yılından itibaren ciddi bir artış görülmektedir. Bunda yeni elektrik trafosunun ve Göksu Santralinin devreye girmesi etkilidir. Göksu Santrali tek başına 1959'da 11.144.031 kwh ve 1960'ta da 17.966.264 kwh elektrik üreterek şehrin elektrik sorununa çare olmuştur. Bu santralle birlikte 1951'de 30 kuruş olan elektriğin kwh'i 15 kuruşa indirilmiştir.[1792]

Tablo LI: Konya'nın Elektrik Üretimi, Tüketimi ve Abone Sayısı

Yıllar	Abone Sayısı	Elektrik Üretimi	Elektrik Tüketimi
1950	8.003	2.668.913 kwh	2.169.371 kwh
1951	9.173	3.177.406 kwh	2.589.954 kwh
1952	10.550	3.765.360 kwh	3.158.855 kwh
1953	12.040	4.410.818 kwh	3.522.578 kwh
1954	14.402	5.048.977 kwh	4.288.418 kwh
1955	15.139	5.814.037 kwh	4.809.196 kwh
1956	16.568	5.889.602 kwh	4.916.202 kwh
1957	17.500	8.584.782 kwh	6.660.514 kwh
1958	19.106	10.648.550 kwh	8.470.215 kwh
1959	21.508	14.768.386 kwh	11.550.861 kwh
1960	23.352	20.180.584 kwh	16.562.840 kwh

1791 **Yeni Konya**, 6 Aralık 1956; **Yeni Konya**, 25 Şubat 1957; **Yeni Konya**, 20 Ekim 1957.

1792 **Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 135; **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 116-117; **Yeni Konya**, 30 Mart 1951; **Yeni Konya**, 20 Ekim 1957; **Yeni Konya**, 23 Şubat 1960.

1950-1960 yılları arasında elektrik abone sayısında yaklaşık 3 kat artış görülmektedir. Bu dönemde belediye sınırları içerisinde nüfus başına yıllık elektrik tüketimi 34 kwh'ten 138 kwh'te yükselmiştir. Bu durum hem şehrin nüfusunun hem de elektrik üretiminin artmasıyla açıklanabilir.[1793]

Konya için önemli bir yatırım olan 60.000 tonluk silonun elektrik ihtiyacı Göksu'dan karşılanmıştır. Şehirden siloya kadar 11,5 km'lik elektrik hattı ESO İşletmesi tarafından çekilmiş ve ilk deneme 18 Ekim 1959'da yapılmıştır. Böylece doksanar beygir gücündeki 3 dizel elektrik grubunun faaliyeti durdurulmuştur. Göksu'dan elektrik elde edilmesine rağmen altyapıdaki eksiklik hemen hissedilmiştir. Bu nedenle Kalkınma İkraz Fonu'ndan sağlanan 4.000.000 TL'lik kaynağın 1.800.000 TL'si elektrik şebekesinin ıslah edilmesi ve genişletilmesi için harcanacaktır.[1794]

2.1.2.3. Kanalizasyon

1950'li yıllarda Konya'nın altyapı sorunlarından bir diğeri kanalizasyondu. 1951 yılında 120 mahalleden oluşan şehir, ihtiyaca cevap verecek bir kanalizasyon sistemine sahip değildi. Meskenler ve devlet kurumlarının lağım çukurları bulunuyordu. İlk kez bu dönemde belediye, lağım çukurlarının boşaltılması için vidanjörle hizmet vermeye başladı. Kamuoyunda çok hoş karşılanan bu teşebbüs için belediyeye çok sayıda müracaat yapıldı.[1795]

Pahalı ve zahmetli bir yatırım olan kanalizasyon ağına duyulan ihtiyaç büyüktü. Bu nedenle belediye, 400 hektarlık sahada tesis edilecek kanalizasyon sistemi için bir proje hazırlattı. 8.000.000 TL olarak hesaplanan bu iş için her sene bütçeye ödenek konması kararlaştırıldı ve ilk olarak 1955 bütçesinden 150.000 TL ayrıldı.[1796]

Nazif Tahralı, Konya'nın kanalizasyon konusunda birkaç büyükşehirden sonra ülkenin en iyisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca en kısa sürede kanalizasyon inşasına başlanacağı müjdesini vermiştir. Ancak bu projenin tahakkuku, Çimento Fabrikasının üretime başlamasından sonra ele alınacaktır.[1797] Sonuç olarak 1950-

---

1793 **Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 130.
1794 **Yeni Konya**, 19 Ekim 1959; **Yeni Konya**, 31 Aralık 1959.
1795 **Yeni Konya**, 2 Şubat 1951; **Yeni Meram**, 6 Ekim 1953.
1796 **Yeni Meram**, 17 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 5 Kasım 1952; **Yeni Meram**, 22 Şubat 1955.
1797 Or, agm., s. 1-2; **Yeni Meram**, 10 Aralık 1956.

1963 yılları arasında Konya, 16.308 m uzunluğunda kanalizasyon sistemine sahip olmuştur.[1798]

2.1.2.4. Ulaşım Hizmetleri

DP iktidarında Konya Belediyesinin karşılaştığı önemli sorunlardan bir diğeri ise ulaşımdı. Şehir içi otobüs sayıları artırılarak bu sorun çözülmeye çalışıldı. Kamuoyunda belediye otobüsleriyle ilgili sefer saatlerine uymadıkları, fazla yolcu aldıkları, eski ve bakımsız oldukları yönünde eleştiriler yapıldı. Şehir trafiğini düzenlemek için Hükûmet Meydanı, Belediye Meydanı, İş Bankası ve yeni Pazar Meydanı'na 1952 yılında işaret lambaları kondu ve klakson yasağı getirildi. 1957 yılında Zafer Meydanı, Anıt Meydanı ve Hükûmet Meydanı'nda trafik çift yönlü olacak şekilde yeniden düzenlendi.[1799]

Belediye şehrin ulaşım sorununu çözmek için otobüs ithal etmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda 1954 yılında Hollanda'dan troleybüslere benzeyen 50 kişilik büyük otobüslerin alınması planlanmıştır. Türkiye'de ilk defa Konya Belediyesi tarafından 6 adet sipariş edilen araçlar 4.000 TL'ye mal olmuştur. 1957'de ise Çekoslovak Skoda otomobil fabrikasından 10 otobüs sipariş edilmiştir.[1800]

Belediye 1958 yılında, ulaşım sorununu çözmek için harekete geçmiş ve 18 adet Mercedes otobüs almak istemiştir. Bunun için 250.000 dolarlık ödenek talep edilmiş ancak 10 otobüslük ödenek alınabilmiştir. Yeni otobüsler 1959 Ağustos'unda kara yolu ile Konya'ya getirilmiştir.[1801] Belediye bu dönemde Konya'nın ulaşım sorununu bir türlü istenen ölçüde çözememiştir. Bunda nüfus artışının yanında ekonomik sıkıntılar nedeniyle yaşanan mal darlığı da etkili olmuştur.

1798 1952-1960 yılları arasında kanalizasyon sistemi için 2.600.000 TL yatırım yapılmıştır. **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 56.

1799 Kandemir, **age.**, s. 15; **Yeni Meram**, 7 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 15 Eylül 1952; Bisiklet şehri olan Konya'da 1952 yılında 6.000'den fazla bisiklet bulunmaktadır. **Cumhuriyet**, 24 Ekim 1952; **Yeni Meram**, 8 Ekim 1954; **Yeni Konya**, 11 Mart 1957; **Yeni Konya**, 28 Temmuz 1958.

1800 **Yeni Meram**, 9 Şubat 1954; 10 Nisan 1955'te Belediyenin Hollanda'dan satın aldığı otobüslerden 4'ü Konya'ya getirilmiştir. **Yeni Meram**, 11 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 30 Mart 1957.

1801 **Yeni Konya**, 17 Mart 1958; **Yeni Konya**, 11 Mart 1959; Yeni belediye otobüsleri ilk seferlerine başladıkları gün yolcuları ücretsiz taşımıştır. **Cumhuriyet**,14 Haziran 1959; Almanya'dan gelirken kaza yapan otobüslerden biri İstanbul'da tamir edilmiştir. **Yeni Konya**, 7 Ağustos 1959.

DP iktidarının ilk yılında Sedirler Caddesi'ne belediye otobüs seferleri başlamıştır. 1954 yılında Konak'tan başlayan seferler gidilen mesafeye göre 10 ile 60 kuruş arasında ücretlendirilmiştir. En ucuz güzergâh 10 kuruşla garajdan Çaybaşı Mahallesi'ne, en pahalı güzergâh ise 60 kuruşla havaalanına kadar olan hat olmuştur.[1802] 1950-1960 yılları arasında Otobüs İşletmesinin senelik sefer sayısı 12.121'den 63.950'ye çıkmış ve her bir otobüste ortalama 24 yolcu taşınmıştır. Otobüsle taşınan yolcu sayısı da 546.457 kişiden 2.822.389 kişiye yükselmiştir.[1803] Belediye otobüslerinin yanında 1951 yılında İstasyon ve Meram'a taksi dolmuş usulüyle yolcu taşınmaya başlanmıştır. Taksi dolmuş şoförleri 1959 yılında Müze Caddesi'nde bir yazıhane kiralayarak her semte sefer düzenlemiştir.[1804]

2.1.2.5. Yol Yapım ve Onarım Çalışmaları

Konya DP iktidara geldiğinde yaz mevsiminde toz, kış mevsiminde ise çamur içerisinde bir kentti. Yoğun şikâyetlere neden olan bu sorunun çözülmesi için büyük çaba harcayan Belediye, önceliği asfaltlama çalışmalarına ayırdı. Bu nedenle ana caddeler, meydanlar ve şehre giriş yolları asfaltlanmaya başlandı. Belediye Başkanı Özal, ilk olarak Anıt Alanı'ndan gara kadar olan parke döşeli yolu asfalt kaplattı. Ardından Küçük Pazar'dan Kız Enstitüsüne kadar İstanbul Caddesi, Attarlar ve Hükûmet Meydanı'ndan İstasyon Caddesi'ne kadar Alâeddin ile Belediye meydanları asfaltlandı. Çalışmalara kayıtsız kalmayan vatandaşlar da belediyeye maddi yardımlarda bulundu. Çünkü halk şehrin modern bir görünüm kazanmasından oldukça memnundu. Zira kadim Konya'nın tozlu yüzüne artık asfalt sürülmüştü. Ancak yeni yolların korunması gerekliydi. Bu nedenle demir tekerlekli araçların asfalt yollara çıkışı yasaklandı.[1805]

Konya Belediyesi 1951 yılında Alâeddin Tepesi ile Dede Bahçesi arasında açılacak yol için istimlak işine başlamıştır. Aynı yıl asfaltı soğuk olarak döken yeni makinelerle Ankara yolunda denemeler yapılmıştır. Bunun yanında Konya-Ankara ve Konya-İstanbul yolları, Horozlu Han'da açılan bir yol ile birbirlerine bağlanmıştır.[1806]

1802 **Yeni Konya**, 8 Aralık 1950; **Yeni Meram**, 25 Şubat 1954.

1803 **Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 134; **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 145-146.

1804 **Yeni Konya**, 5 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 23 Eylül 1959.

1805 **Yeni Konya**, 14 Kasım 1950; Sadrettin Oktay, "Memleket Meseleleri", **Yeni Konya**, 14 Haziran 1951, s. 2; **Yeni Konya**, 9 Ağustos 1951; **Yeni Konya**, 15 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 11 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 3 Temmuz 1952.

1806 **Yeni Konya**, 30 Haziran 1951; **Yeni Konya**, 16 Temmuz 1951; **Yeni Konya**, 26 Temmuz 1951.

1952 yılında Zindankale, pazar yeri ve Şems Sokağı da dâhil olmak üzere toplam 20.234 m^2 parke yol yapılmıştır. Bu arada stabilize yolların yapımına da devam edilmiştir. Bu kapsamda köy yollarının başlangıcı olan Kumköprü yolu ele alınmış, Mengene ve Eski Meram yolunun tesviyesi yapılmıştır[1807].

Belediye Meydanı asfaltlama işinin ilk kısmı da 1952 yılında bitirilmiş ve DDY Müdürlüğünün 5.000 TL yardımda bulunduğu İstasyon Meydanı'nda çalışmalara başlanmıştır. Konya Belediyesi, 1950 yerel seçimlerinden sonra 2 yıl içerisinde 20.000 m^2 asfalt yol yapmış ve bu işe 106.000 TL harcamıştır. Asfaltlanan yollardan çıkarılan parke taşlarıyla sokak yolları onarılmıştır. Ayrıca halkın maddi yardımlarıyla sokaklara yeni parkeler döşenmiştir.[1808]

1953 yılında Karatay Medresesi'ne giden yol, otogar yolu ve İstasyon Meydanı asfaltlanmış, Hastane Caddesi ile Müze Caddesi'nde hazırlıklar başlamıştır. Buradan sökülen parke taşları Bedesten sokakları, Larende ve Zirai Donatım Kurumu yollarına döşenmiştir. Son olarak İhsaniye Mahallesi'nde yol inşasına başlanmış ve Askeri Hastanenin karşısındaki caddenin stabilizesi yapılmıştır.[1809]

Hastane Caddesi, Uluırmak Caddesi ve Kışla Caddesi asfaltlama işi 1954'te ihale edilmiştir. Artan trafik nedeniyle Belediye Meydanı'ndan Anıt'a kadar uzanan Alâeddin Bulvarı ve Atatürk Caddesi'ne yaya yolları yaptırılmıştır.[1810] Konya'ya çevre yolu kazandırmak isteyen Belediye, 1955 yılında Kara Yolları Genel Müdürlüğü ile güzergâh üzerinde mutabık kalmıştır. Ülke genelinde 5 ilde planlanan çevre yolları ilk olarak Konya ve Ankara'da ele alınmıştır.[1811]

Belediye 1956'da şehrin en uzun yolu olan Sahipata Caddesi ile Larende ve Araplar caddelerinin asfaltlanması işini ihaleye çıkardı, 9.853 TL keşif bedeli ile Akçeşme, Piresat ve Kabasakal parke yollarını tamamladı. 5.307 TL keşif bedeliyle

---

1807 **Yeni Meram**, 22 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 29 Mart 1952; **Yeni Meram**, 20 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 9 Ekim 1952.

1808 Postane ve Ziraat Bankası arkasından geçen yolları yaptıran tanınmış tüccarlardan Ahmet Civelek ve Ali Arısoy'a Konya Belediyesi tarafından teşekkür edilmiştir. **Yeni Meram**, 19 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 14 Şubat 1952; **Yeni Meram**, 15 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 8 Ekim 1952.

1809 **Yeni Meram**, 17 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 12 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 5 Ağustos 1953; **Cumhuriyet**, 24 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 28 Eylül 1953.

1810 Yazın tozdan, kışın çamurdan geçilemez bir hâlde olduğu için Hastane Caddesi'nin ele alınması kamuoyu tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. **Yeni Meram**, 16 Nisan 1954; **Yeni Meram**, 15 Haziran 1954; **Yeni Meram**, 19 Ekim 1954.

1811 **Yeni Meram**, 20 Haziran 1955; **Yeni Meram** 19 Ekim 1955.

Akbaş Mahallesi, 8.065 TL keşif bedeliyle hastane civarı ve 3.948 TL keşif bedeliyle Araböldüren yollarının kaldırım inşaatları bitirildi. Uluırmak, Sungur, Karakurt ve Şeyhahmet mahallelerinde ise asfalt çalışmalarına devam edildi.[1812]

1957 yılında DDY tarafından Meram asfaltında demir yolu alt geçit inşaatına başlandı. Bir yılda tamamlanan alt geçitte yol hafriyatı Belediye tarafından gerçekleştirildi. Bu arada toprak imlası ve stabilizesi tamamlanan Eski Meram yolunun üzerinde bulunan köprülerin onarım işleri yapıldı.[1813] Şehrin sembollerinden Alâeddin Tepesi ise 1959 yılında asfaltlandı. 1960 yılında 4 km uzunluğunda ve 40 m genişliğindeki Konya-Ankara giriş yolu, Musalla Mezarlığı önü ve ortaokulun yanından Karatay Medresesi'ne çıkacak şekilde inşa edildi.[1814]

Konya Belediyesi 1950'li yıllarda asfalt yol inşasında Ankara'dan sonra ikinci sırada yer almıştır. Asfalt şantiyesi bir fabrika gibi günün 20 saati çalışmıştır. 1950-1957 yılları arasında dökülen 249.000 m^2 asfalt karşılığında 1.750.000 TL harcama yapılmıştır. 1959'da 11.245 m uzunluğundaki yolun tesviyesi yapılarak stabilizeleri dökülmüş ve 18 köprü yeniden inşa edilmiştir.[1815]

Konya-Merkez'de 1963 yılına kadar yapılan asfalt 454.403 m^2 olup bunun yaklaşık 360.000 m^2si DP dönemine aittir. 1963 yılına kadar inşa edilen stabilize yol ise 1.132.234 m^2dir. 1952-1960 yılları arasında yol çalışmalarında harcanan toplam tutar 3.750.000 TL'dir.[1816]

DP iktidarında caddelerin aydınlatılması işi de ele alınmıştır. İlk olarak 1952 yılında İstasyon Caddesi'nden Meram asfaltına kadar olan kısmın aydınlatılmasına başlanmıştır. Ana caddeleri floresan lambalarla donatmak isteyen belediye, Mevlâna Müzesi'nden Meram'a kadar olan kısmın aydınlatılması işini 1954'te bir Alman firmasına vermiştir. Ancak Maliye Bakanlığı, floresan ithaline izin vermediğinden bu iş gerçekleşememiştir. 1955 yılında Meram yolunun tamamı, Larende Caddesi'nin bir kısmı aydınlatılmıştır.[1817]

1812 Or, agm., s. 1-2; **Yeni Konya**, 24 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 26 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 18 Mayıs 1956; **Yeni Meram**, 11 Ağustos 1956.

1813 **Yeni Konya**, 29 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 23 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 17 Ocak 1959.

1814 **Öz Demokrat Konya**, 11 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 4 Nisan 1960.

1815 **Yeni Konya**, 3 Ağustos 1956; **Yeni Konya**, 1 Temmuz 1957; **Yeni Konya**, 22 Ocak 1960.

1816 **Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 68; **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 59-60.

1817 **Yeni Meram**, 24 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 11 Ocak 1954; **Yeni Meram**, 7 Ekim 1954; **Yeni Meram**, 24 Ekim 1955.

Göksu Elektrik Santralinin faaliyete geçecek olması nedeniyle 1957 yılında Mevlâna ile İstasyon arasında yeni bir aydınlatma sistemi kurulması planlanmıştır. Buna göre caddelere ilk etapta 200 voltluk iki tane lamba konulması kararlaştırılmıştır. Santralden elektrik sağlandığı zaman lambalar 500 volta yükseltilecektir.[1818]

2.2. Diğer Faaliyetler

1950'li yıllarda Konya Belediyesi; imar faaliyetleri yanında mahalle toplantıları düzenlemiş, şehrin temizliğini sağlamış, itfaiye teşkilatı ile yangınları önlemiş, sağlık ve denetim hizmetlerini gerçekleştirmiş, tüketiciyi korumaya yönelik faaliyetlerde bulunmuş ve sokak isimlerini yenilemiştir.

Konya'da ilk kez Rüştü Özal zamanında mahalle toplantıları düzenlenmiştir. Özal bu toplantıların ana gayesini: "Buraya gelişimiz uzun boylu nutuk çekmek için değildir. Esas gayemiz sizleri dinlemektir." şeklinde açıklamıştır. Gerçekten de toplantılarda öncelikli olarak mahalle sakinlerinin sıkıntıları ve istekleri dinlenmiştir. Her hafta bir ilkokul veya kahvehanede yapılan toplantılara halk büyük ilgi göstermiştir. Vatandaşlar genellikle imar, yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi ana sorunlar üzerine durmuştur. Mahalle toplantıları Nafiz Tahralı'nın belediye başkanlığı döneminde de devam etmiş ve Vali Keleşoğlu'nun da takip ettiği toplantılarda mahalle sakinleri yine aynı sorunları dile getirmiştir.

Toplantılarda postane önündeki körük arabalarının kaldırılması, ekmeklerin iyi kalitede çıkartılması, eski eserlerin onarılması, meyhanelerin denetlenmesi, trafiğin düzenlenmesi, genelevlerin kaldırılması, ikinci bir ortaokulun inşa edilmesi, yeni bir asri mezarlık kurulması, çıkmaz sokakların trafiğe açılması, semt pazarları sayısının arttırılması ve gıda maddelerinde fiyat birliğinin sağlanması gibi istekler de öne çıkmıştır.[1819]

Belediye temizlik hizmetleri kapsamında ilk olarak elektrik direkleri ve ağaçlara çöp kutuları takmış, sokaklara çöp sandıkları koymuştur. Ardından Zindankale'deki çöplük kaldırılmış ve şehrin çöpleri Keçili Deresi'ne dökülmüştür. Şehrin temizlik işleri 1953 yılında gece yapılmaya başlanmıştır. Türkiye'de temizlik işlerini sadece motorlu araçlarla gerçekleştiren ilk belediyeye sahip olan Konya'da hayvanlarla çekilen çöp arabaları kaldırılmıştır. Bu nedenle

1818 **Yeni Konya**, 10 Nisan 1957.

1819 **Yeni Meram**, 6 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 8 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 9 Mart 1953; **Yeni Konya**, 15 Kasım 1956; **Yeni Meram**, 6 Aralık 1956; **Yeni Konya**, 10 Aralık 1956.

Müze Meydanı'ndaki ahırlar yıktırılmış ve mevcut 4 çöp kamyonuna 4 tane daha ilave edilmiştir. Ayrıca asfaltlanan ana caddelerin temizliği için kullanılan lastik tekerlekli el arabası sayısı 17'den 27'ye çıkarılmıştır.[1820] Temizlik mücadelesi özellikle karasineklerin ürediği süprüntü çukurları üzerinde yoğunlaşmış ve 1954'ten itibaren şehirdeki çöpler Akyokuş'a nakledilmiştir. Ayrıca 1954-1955 yıllarında 5 çöp kamyonu daha satın alınmıştır.[1821]

1950'li yıllarda Konya'da itfaiye teşkilatının yetersiz olduğu ve ihtiyaca cevap veremediği görülmüştür. Bu nedenle itfaiyenin sürekli olarak takviye edilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Sonuçta 1957 yılında şehre modern bir itfaiye garajı kazandırılmıştır. Sıtkı Bilgin, şehrin ihtiyacını karşılayacak durumda olmadığı gerekçesiyle itfaiye teşkilatının takviye edilmesi için esnaftan yardım talep etmiştir. Belediye 1960 yılında itfaiye teşkilatını güçlendirmek için 125.000 TL'ye yeni bir arazöz ile 25.000 TL'ye bir santrifüj satın almıştır.[1822] 1950-1963 yılları arasında belediye bünyesinde 127 adet kamyon, 5 adet cip, 1 adet greyder, 1 adet silindir, 9 adet arazöz, 2 adet vidanjör, 1 adet konkasör ve 2 adet otomobil hizmet vermiştir.[1823]

DP iktidarında Belediye, vatandaşlara sağlık hizmetleri de sunmuştur. Belediye Tabipliği, 1952'den itibaren kenar semtlerdeki muhtaç hastaları ücretsiz muayene etmeye başlamıştır. Hastaların ilaçları da Belediye tarafından karşılanmıştır. Tabiplik aynı zamanda poliklinik hizmetlerini sürdürmüş, okullarda aşılama faaliyetlerini yürütmüş, esnaf muayene ve kontrollerini ise üçer aylık periyotlar hâlinde düzenli olarak gerçekleştirmiştir.[1824]

Belediye bu dönemde denetimler de yaptı ve gerekli şartları taşımayan işletmelere cezai müeyyide uyguladı. Genel olarak vurgunculuk yapanlar, bozuk ekmek çıkaranlar, eğlence yerlerinde huzuru bozanlar ve kalitesiz üretim yapanlarla mücadele edildi. Örneğin 1952 yılındaki denetimlerde içinde yabancı madde bulunan 672 şişe gazoz ile iyi pişirilmeyen ve açıkta satılan etli ekmekler imha edildi. Zeytinyağını, nebati yağ ve pamuk yağıyla karıştıran

1820 **Yeni Meram**, 25 Eylül 1951; **Yeni Meram**, 31 Mayıs 1952; **Yeni Meram**, 25 Temmuz 1953; **Cumhuriyet**, 24 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 12 Ekim 1953.

1821 **Yeni Meram**, 10 Temmuz 1954; **Yeni Meram**, 6 Ekim 1954; **Yeni Meram**, 17 Haziran 1955.

1822 Uğurlu, **age.**, s. 18; **Yeni Meram**, 11 Ekim 1953; **Yeni Konya**, 11 Ekim 1958; **Yeni Konya**, 28 Nisan 1960.

1823 **Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu**, s. 57.

1824 **Yeni Meram**, 23 Aralık 1952; **Yeni Meram**, 12 Ekim 1953; **Yeni Konya**, 9 Ocak 1957.

esnaflar savcılığa verildi. 1953 yılında etli ekmeğe işkembe karıştıran bir dükkân kapatıldı ve seyyar etli ekmek satıcıları hakkında takibat başlatıldı. Tartıda eksik ekmek çıkaran bir fırın, 150 TL para cezasına çarptırıldı. 1954'teki denetimler sonucunda ise 30 kg sucuk, 20 kg yağ ve 52 kg peynir imha edildi. Bununla beraber bit bulunan 16 otelin temizlikleri belediye tarafından yapıldı.[1825]

Belediye, 1955'te motorlu gece zabıta ekibi kurarak şehirdeki denetimlerini artırdı. Sinemalarda sigara içenler, ıslık çalanlar ve bağırıp çağıranlar tespit edilerek yasal işlem yapıldı.[1826] 1956'da 20 kadar esnaf hakkında zabıt tutularak 30 kg sucuk ve pastırma imha edildi. 1959'da ise 1.706 esnaf cezalandırıldı ve 2.668 kişi hakkında zabıt düzenlendi.[1827] Bu cezaların yanında 1954 yılında yapılan denetimler sonucunda temizliklerine özen gösteren iki fırına takdirname verildi.[1828]

Konya Belediyesi 1950'li yıllarda dar gelirli vatandaşlara kolaylık olması ve aynı zamanda fiyatların yükselmesini önlemek amacıyla tanzim satışlar yaptı. Ekonomik sıkıntıların baş göstermeye başlaması üzerine 1953'ün sonlarından itibaren hayat pahalılığı ile mücadeleye başlayan belediye, ete narh koydu ve lokantalar sıkı denetim altına alındı.[1829]

Kombina özellikle kışın yaşanan et sorununu çözmek için belediye adına gerekli stoku yapmıştır. Devlet üretme çiftliklerindeki çalışmalara ilave olarak Hayvan ve Hayvan Mahsullerini Koruma Kooperatifinin Konya'da yapacağı ekimler desteklenmiştir. Kooperatife mezbaha civarındaki belediye arazisi tahsis edilmiştir. Burada yetiştirilen domates ve çeşitli sebzelerin satışında halkın yararı gözetilmiştir. Belediye, buğdayın çuvalı (72 kg) 38 TL'ye çıkmasına rağmen aldığı tedbirler sayesinde 1956'da fırınlara, çuvalı 29,5 TL'den aylık 500 ton un vermiştir. Bunun yanında yerli üreticinin korunmasına özen gösterilmiştir. TMO'dan 170 kuruşa kaliteli pirinç alınmış ve bunu diğer gıda maddeleri izlemiştir. Ülkenin ekonomik durumuna bağlı olarak şehirdeki gıda ve zaruri ihtiyaç maddelerinin fiyatlarını kontrol etmek için 1956'da bir iktisat bürosu kurulmuştur. Büro tüm gün denetlediği esnafa gerekli uyarıları yapmıştır.[1830]

1825 **Yeni Konya**, 1 Ekim 1950; **Yeni Meram**, 20 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 11 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 8 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 16 Ocak 1954; **Yeni Meram**, 22 Ocak 1954; **Yeni Konya**, 4 Şubat 1956.

1826 **Yeni Meram**, 1 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 21 Şubat 1955.

1827 **Yeni Konya**, 9 Şubat 1956; **Yeni Konya**, 28 Ocak 1960.

1828 **Yeni Meram**, 22 Ocak 1954.

1829 **Yeni Meram**, 27 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 26 Aralık 1953; **Yeni Meram**, 18 Kasım 1954.

1830 Or, agm., s. 1-2; **Yeni Meram**, 3 Ekim 1956.

İl dâhilindeki belediye başkanları Konya Belediyesinin daveti üzerine 16 Temmuz 1956'da Genel Meclis Salonu'nda toplanmıştır. Toplantının ana konusunu Millî Korunma Kanunu'nun uygulanması ve bu hususta iş birliğine gidilmesi oluşturmuştur. Ayrıca süt ve süt ürünleri, odun ve kömür ile şehirler arası ulaşım fiyatları da görüşülen konular arasında yer almıştır.[1831]

DP iktidarında zaruri ihtiyaçlardan olan kömür ve akaryakıt dağıtımı da Belediye tarafından yapılmıştır. Kok kömüründe 1952 yılında şehrin kontenjanı 4.500 ton iken iki yıl içinde 5.000 tona çıkarılmıştır.[1832] 1956 yılından itibaren akaryakıt dağıtımını da üstlenen Belediye, hususi araçlara haftada 15 lt., taksilere ise 35 lt. akaryakıt vermiştir. Bunun yanında elektriksiz evlere ayda 7 lt., elektrikli evlere ise 2 lt. akaryakıt dağıtımı yapılmıştır.[1833]

Belediyeye ulaşan şikâyetler üzerine Nazif Tahralı, bazı gıda maddelerinin fiyatlarının bakanlıkça belirlendiğine dikkat çekmiştir. Belediyenin bazı gıda maddelerinin narhsız satışına izin verdiğine dikkat çeken Tahralı, bu durumun fiyat farklılığına neden olduğunu açıklamıştır.[1834]

Belediye Meclisi, 1951'de şehrin sokak ve caddelerine Konya tarihinde rol oynamış önemli şahsiyetlerin isimlerinin verilmesini kararlaştırmıştır. Bu nedenle şehrin ileri gelenlerinden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Önceki dönemlerde cadde ve sokaklara isim değil numara verilmiştir.[1835] Komisyon sokaklara ilk olarak söylenegelen isimleri vermiş, uygun görülmeyenler değiştirilmiştir. Örneğin Araboğlu Makası olarak bilinen işlek caddenin ismi Mimar Muzaffer'e dönüştürülmüştür. Komisyon 446 sokak, 81 mahalle, 58 cadde, 9 meydan ve 7 parka yeniden isim vermiştir.[1836]

1831 **Yeni Meram**, 17 Temmuz 1956.

1832 **Yeni Meram**, 14 Ağustos 1952; **Yeni Meram**, 8 Şubat 1955.

1833 **Yeni Konya**, 26 Kasım 1956; **Yeni Konya**, 8 Eylül 1958.

1834 **Yeni Meram**, 6 Aralık 1956.

1835 Mahalle ve sokaklara yeni isimler verilmesi dolayısıyla Muzaffer Erdoğan tarafından 18 Ocak 1951-6 Şubat 1951 tarihleri arasında "Konya'nın Adlandırılması" başlığıyla köşe yazıları yazılmıştır. Muzaffer Erdoğan, "Konya'nın Adlandırılması", **Yeni Konya**, 18 Ocak 1951, s. 2; **Yeni Konya**, 11 Ağustos 1951.

1836 **Yeni Meram**, 17 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 28 Temmuz 1952; Komisyon tarafından verilen ve Konya Belediyesinin onayından geçen yeni cadde isimleri arasında Atatürk, Mevlâna, Alâeddin, Ferid Paşa, Şems, Kâzım Karabekir, Vali İzzet Bey yer almaktadır. **Cumhuriyet,** 24 Ekim 1952.

2.3. Belediyeye Yönelik Şikâyetler

DP iktidara geldiği günlerde vatandaşların şikâyetçi olduğu konulardan ilki lokantalardaki sinekler ve esnafın hijyene dikkat etmemesiydi. Çalışanların müşterilere güler yüz göstermemesi diğer bir sorundu. Aynı durum oteller için de geçerliydi.[1837]

Vatandaşların yakındığı bir diğer sorun Muhacir Pazarı, Gazi Alemşah Mahallesi, Develik, Zindankale civarı ve İnce Minare taraflarında fuhuş yapıldığıyla ilgiliydi.[1838] Şikâyetlerin artması üzerine Belediye, 1951 yılında genelevlerin yerini değiştirme kararı aldı. Bu kararın alınmasında Bulgaristan'dan gelen göçmenlere yer temini ve şehrin nüfusunun artması da etkili oldu. Belediye, Hastane Caddesi'nde bulunan genelevleri, şehrin dış mahallelerinden olan Çayır yöresine nakletmeyi planladı. Ancak bölgedeki altyapı sorunlarının çözülmesi taşınma süresini uzattı. Bu konuda sızlanmaların artması üzerine genelevlerin etrafı yüksek bir duvarla çevrildi. Çayır bölgesinde 1956'da inşasına başlanan genelevler, patronlar tarafından yaptırıldı. 1957'de büyütülen genelevler inşaatına ek binalar için ihaleye çıkıldı ve 1958 yılında tamamlandı.[1839]

Halkın DP iktidarının ilk dönemlerinde yakındığı diğer konular ise camilerin temizliği, eski ev ve dükkânlardan kaldırımlara doğru uzanan soba boruları, eski eser ve ibadethane duvarlarına ilan yapıştırılması, Memleket Hastanesi ile hapishane çevresindeki kötü koku ve yaya kaldırımlarının kullanılmamasıdır.[1840] Ekonomik sorunların baş göstermeye başladığı dönemde şikâyet konuları da değişmiştir. Artık şehirdeki dilenci sayısının artması, lokanta fiyat tarifesi, tuvalet ve hamamların yetersizliği, mal darlığı, hayat pahalılığı ve istifçilik gibi sorunlar halkın yeni yakınmalarını oluşturmuştur.[1841]

DP döneminde şikâyetçi olunan sorunların başında ekmek gelmiştir. Konya'da 1950'lerin başında ekmekle ilgili hem darlık hem de kalite sorunu yaşanmıştır. Belediye, şehirdeki ekmek darlığına sebep olarak İş Kanunu'nu

---

1837 Bu konudaki eleştirileri dile getiren gazeteci, Celâleddin Kişmir'dir. **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1950; **Yeni Konya**, 8 Temmuz 1950.

1838 **Yeni Konya**, 7 Haziran 1950.

1839 **Yeni Konya**, 3 Mayıs 1951; **Yeni Meram**, 28 Ocak 1955; **Yeni Konya**, 18 Mayıs 1956; **Yeni Konya**, 12 Eylül 1957; **Yeni Konya**, 1 Nisan 1958.

1840 **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 23 Ağustos 1950; **Yeni Konya**, 28 Ekim 1950; **Yeni Konya**, 30 Aralık 1950; **Yeni Meram**, 16 Şubat 1952.

1841 **Yeni Meram**, 9 Şubat 1954; **Yeni Meram**, 17 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 29 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 14 Haziran 1955; **Yeni Konya**, 6 Temmuz 1958.

göstermiştir. Kanuna göre işçilerin 8 saatten fazla çalışması yasaktır. Fakat fırıncılar, giderleri artacağı için fazla işçi çalıştırmak istememiştir. Dolayısıyla fırın sahipleriyle işçiler arasında çalışma şartlarıyla ilgili anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. 1952 yılında ekmek darlığının had safhaya çıkması nedeniyle Belediye, Ereğli ve Karaman'dan ekmek getirtmek zorunda kalmıştır. Halk, ekmek fırınları önünde uzun kuyruklar oluşturunca Valilik devreye girmiştir. Fırın sahipleri ve işçilerle yapılan toplantıda Valiliğin hakemlik teklifi kabul edilmiş ve işçiler, şehri ekmeksiz bırakmayacaklarına dair söz vermiştir.[1842]

Toplantıdan sonra ekmeğin gramajı ve fiyatı artırılmıştır. Buna göre 600 g'dan 885 g'a çıkarılan ekmeğe 10 kuruş zam yapılarak 30 kuruşa satılmaya başlanmıştır. Ancak tüm çabalara rağmen ekmek sıkıntısı tam olarak önlenememiş ve kamuoyu fırın sahiplerini tröstleşmekle itham etmiştir. Nihayet 1954 yılında Belediyenin önderliğinde günde 25.000 ekmek çıkaran bir ekmek fabrikası kurularak bu sorun büyük ölçüde çözüme kavuşturulmuştur.[1843]

Konya'da 1956 yılında 45.000 ekmek çıkarılıyor ve fırınlar sürekli denetim altında bulunduruluyordu. Ayrıca Belediye, fırıncı ve değirmencilerle ortak bir ekmek fabrikası kurmak için 1957'de harekete geçti. Şehrin 1960 yılında günlük un ihtiyacı 50 tondu. Bu dönemde yaşanan ekmekle ilgili sıkıntılara son vermek isteyen Belediye 1960 yılında, TMO'dan temin etiği buğdayları düzenli bir şekilde değirmenlere kırdırarak 33 fırın ile 6 pidecinin un ihtiyacını karşıladı.[1844]

Ekmek darlığının yanında bu dönemde kalite ve lezzet sorunu da sürekli gündeme geldi. Yaşanan kalite düşüklüğünün nedenlerinden biri Ekmekçiler Cemiyetinin fırınlar arasındaki rekabete son vermesiydi. Bir diğeri ise unlara çavdar katıldığından ekmeklerin hamur olarak kalmasıydı.[1845]

Konya'da 1950'li yıllarda da etli ekmeğin özel bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Gazeteci Tekmen'e göre Konya'nın en meşhur yiyeceği etli ekmektir. Bu nedenle etli ekmekçilerin özel fırınları olmalıdır. Aksi hâlde etli ekmek hamur olarak kalacaktır. Belediye 1956 yılında artan şikâyetler üzerine fırınlarda denetimlerini

---

1842 **Yeni Konya**, 23 Ekim 1950; **Yeni Meram**, 21 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 22 Eylül 1952.

1843 **Yeni Meram**, 10 Haziran 1954; Fabrika Civelek kardeşler, Atalar ve Güvez ortaklığı tarafından kurulmuş, kömürle çalışan makineler Belçika'dan getirtilmiştir. **Yeni Meram**, 24 Kasım 1954.

1844 **Yeni Meram**, 6 Aralık 1956; **Yeni Konya**, 6 Mayıs 1960.

1845 **Yeni Konya**,14 Ocak 1951; **Mengene**, 29 Kasım 1952; **Yeni Konya**, 18 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 22 Mayıs 1956.

arttırmıştır. Hatta öğle saatlerinde zabıta memurlarının etli ekmek fırınlarında bulunmaları sağlanmıştır.[1846]

Belediye Meclisi 1955 yılında 6301 sayılı Kanun'a göre esnafın yaz mevsiminde saat 12.00-13.00 arasında, kış mevsiminde ise 12.30-13.30 arasında öğle tatili yapmasını kararlaştırdı. Bu saatlerde dükkânlar kapalı kalacak ve öğle tatiline riayet etmeyenler hakkında kanuni işlem yapılacaktı. Bu karar esnafın şikâyetlerine neden olsa da öğle dinlenme tatili uygulamasına 1 Temmuz 1955 tarihinde geçildi. Öğle tatiline uymayan esnaf, zabıtalar tarafından sürekli uyarıldı.[1847]

Özetle 1950'li yıllarda Konya Belediyesi önceki dönemlerden birikerek yığılan sorunlarla uğraşmak zorunda kaldı. Özellikle imar faaliyetlerine yoğunlaşan belediye başkanları şehrin yol, su, elektrik ve kanalizasyon sorunlarına öncelik verdi. Konya Belediyesi modern şehircilik esasları doğrultusunda geniş bulvarları, asfalt caddeleri, turistik gazinosu, apartman ve iş hanları, düzenlenmiş park ve bahçeleri ile kenti canlı bir merkez hâline dönüştürmeye çalıştı. Artık Konya'da apartman hayatı yaşanmaya başladı. Ancak bu dönemde yaşanan ekonomik sıkıntılar hem yatırımların hızını yavaşlattı hem de şikâyet edilen sorunların değişimine neden oldu.

3. Sağlık Hizmetleri

DP iktidarında sağlık alanında önemli gelişmelere imza atıldı. Parti ve hükûmet programlarına göre ülke nüfusunun ve üretim gücünün artırılması için sağlık politikaları hızlı ve planlı yürütülmeliydi. Bunun sonucunda ülkede bir yandan mevcut hastaneler tanzim edildi, diğer yandan yenileri kuruldu. Ayrıca koruyucu hekimliğe önem verilerek salgın hastalıklarla savaşıldı ve halk sağlığını koruma faaliyetleri köylere kadar götürüldü.[1848]

1950'li yılarda tüm ülkede sağlık merkezleri, hastaneler, dispanserler, doğum ve çocuk bakımevleri ile ana ve çocuk sağlığı merkezleri inşa edildi. İl özel idarelerine bağlı mevcut hastaneler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına devredildi. Bu dönemde bakanlığa genel bütçeden ayrılan pay %569,3'lük bir

1846 Tekmen, "Etliekmek ve Fırınlarımız", **Yeni Konya**, 9 Kasım 1950, s. 1-2; **Yeni Konya**, 23 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 3 Ekim 1956.

1847 **Yeni Meram**, 13 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 2 Temmuz 1955; **Yeni Konya**, 13 Ocak 1956.

1848 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 38; Neziroğlu-Yılmaz, **age.**, s. 756-757, 927-928 ve 1026.

artış gösterdi.[1849] 1959 yılında genel bütçeden %5,19'luk pay alan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının bütçesi 310.870.416 TL olarak belirlendi.[1850]

Ülke genelinde 201 olan hastane sayısı DP iktidarında 566'ya yükseldi. Buna bağlı olarak yatak sayısı da 26.970'lik bir artışla 45.807'ye ulaştı. Bu dönemde sağlık personel kadroları da artırıldı. Doktor sayısı 3.020'den 9.826'ya; hemşire, ebe ve sağlık memuru sayısı ise 6.024'ten 9.436'ya yükseldi.[1851] Ülkede 1950'de 15.603 olan sağlık personeli sayısı her yıl artarak devam etti ve 1959 yılında 27.369'a ulaştı.[1852]

DP döneminde sağlıkta yaşanan değişimin görüldüğü Konya, ülkenin önemli sağlık merkezlerinden biri olma yolunda önemli adımlar attı.[1853] Bu süreçte aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere il genelinde hastane, yatak, eczane ve sağlık personeli sayılarında önemli bir artış yaşandı.[1854]

Tablo LII: Konya'da Hastane, Yatak, Eczane ve Sağlık Personeli Sayıları

Yıl	Hastane	Yatak	İhtisaslı Doktor	İhtisassız Doktor	Ebe-Hemşire Sağlık Memuru	Eczane
1950	6	328	-	-	-	17
1951[1855]	8	485	38	65	146	15
1952[1856]	8	533	41	76	198	19
1953	7	533	50	70	151	20

1849 Albayrak, **age.**, s. 409-410; Ülkede 1950 yılında 29 olan sağlık merkezlerinin sayısı, 1953'te 91'e, 1958 yılında 220'ye, 1959 yılında ise 238'e yükselmiştir. Evsile, "Demokrat Parti Döneminde Sağlık Hizmetleri", **History Studies Dergisi**, C 13, S 2, Nisan 2021, s. 412.

1850 Yusuf Tunca, **Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Çalışmaları ve Tıbbi İstatistik Yıllığı 1956-1959**, T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yay. No: 265, Ankara 1961, s. 3.

1851 Askeri hastaneler dâhil değildir. **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 113; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 99; Doktor sayısındaki bu artışa rağmen Sinop, Kastamonu ve Bingöl ile pek çok ilçede pratisyen hekim ve uzman doktor olmadığı dile getirilmiştir. Evsile, **age.**, s. 79.

1852 Ayrıntılı bilgi için bk. Tunca, **age.**, s. 84.

1853 Bu dönemde uygulanan nüfus politikaları gereği okullarda öğrencilere yönelik sağlık taramaları yapılmıştır. **Yeni Meram**, 6 Kasım 1952; Dâhiliye Uzmanı Ali İhsan Dayıoğlu, 1957'de Anadolu'da bir ilk olan, elektrokardiyografi cihazını Konya'ya getirmiştir. **Yeni Konya**, 23 Mart 1957.

1854 Hastane sayısına askeri hastaneler dâhil değildir. **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 124, 129-132; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 107, 112-115.

1855 **İstatistik Yıllığı 1951**, s. 150-152.

1856 **İstatistik Yıllığı 1952**, C 20, No: 342, İUM, Ankara, s. 205-207.

1954	8	51	49	79	143	22
1955	12	619	57	74	150	32
1956	12	644	63	53	181	30
1957	14	688	62	77	142	27
1958	14	688	76	72	151	28
1959	18	881	71	79	202	29
1960	21	986	85	71	272	30

1950'lerin başında sağlık personeli sıkıntısı yaşanan Konya'da sadece bir tane çocuk uzmanı bulunuyordu. Hadim'de doktor olmadığı için halk, Bozkır'a gitmek zorunda kalıyordu. Bu nedenle Hükûmet, sağlık personeli ihtiyacını gidermek için yoğun çaba harcadı. 1960 yılına gelindiğinde Konya'da 85 uzman ve 71 pratisyen hekim görev yapıyordu. Konya Merkez'de 33 diş tabibi, ilçelerde ise 4 diş tabibi bulunuyordu.[1857]

DP hükûmetleri sağlık personeli sayısının yanında hastane ve yatak sayısını da 3 katı geçecek oranda arttırmayı başardı. Ancak 1954 yılına gelindiğinde hâlâ Bozkır, Cihanbeyli, Çumra, Ermenek, Hadim, Karapınar, Seydişehir ve Ilgın'da eczane; Cihanbeyli'nin Zıvarık ve Yeniceoba ile Ilgın'ın Çiğil nahiyelerinde doktor kadroları bulunmuyordu.[1858]

3.1. Sağlık Kurumları

DP döneminde Konya'da bir yandan hastaneler, dispanserler ve sağlık merkezleri inşa edilirken diğer taraftan mevcut kurumların da modernleştirilmesine çalışılmıştır. Bu doğrultuda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Konya'ya sürekli ödenek gönderilmiş, hastane ile sağlık merkezlerinin inşasında ve ihtiyaçlarının karşılanmasında halkın maddi desteği de sağlanmıştır.[1859] Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi tedavi gören hasta sayısında da bir artış

1857 **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1950; **Yeni Konya**, 6 Ekim 1950; Uzman doktorlardan 22'si dâhiliye branşında görev yapıyordu. **Yeni Konya**, 16 Mart 1959.

1858 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 25, 25.11.1953, s. 3, 6; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 2, 17.11.1954, s. 96.

1859 1951'de tamirat için hükûmet konağına 8.170 TL, Memleket Hastanesine 80.000 TL, Akşehir Belediye Hastanesine 10.000 TL ve Konya Zührevi Hastalıklar Hastanesine 4.000 TL ödenek gönderilmiştir. **BCA**, 30-18-1-2/137-94-5, 16.11.1954; **Yeni Konya**, 12 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 13 Aralık 1951; **Yeni Meram**, 12 Temmuz 1952.

yaşanmıştır.[1860] Bu durum şehirdeki nüfus ve sağlık kurumlarının artışıyla açıklanabilir.

Tablo LIII: Konya'da Tedavi Edilen Hasta Sayısı

Yıllar	Ayakta Tedavi	Yatakta Tedavi	Toplam
1950	62.064	6.526	68.590
1952	36.620	6.937	43.557
1954	98.572	11.657	110.229
1956	111.897	13.633	125.530
1958	128.798	17.913	146.711
1960	156.457	26.049	182.506

3.1.1. Hastaneler

CHP iktidarında Konya'da Memleket Hastanesi, Verem Hastanesi, Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi bulunuyordu. Ancak bu hastaneler zamanla şehrin ihtiyacını karşılamakta yetersiz kaldı. Bu nedenle DP iktidarında ilk olarak bu sorun çözülmeye çalışıldı.

1950'lerin başında yatak ihtiyacı en çok verem hastalıklarının tedavisinde hissediliyordu. Çünkü 30 yataklı mevcut Verem Hastanesi ihtiyaca cevap vermekten uzaktı. Bu nedenle Verem Savaş Derneği Başkanı Mümtaz Koru, mevcut hastanenin yatak sayısının en az 100'e çıkarılması gerektiğini Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ'a iletti. Bakanın olumlu yaklaşımı üzerine yeni hastanenin hazırlıklarına hemen başlandı. Nihayet 150 yataklı Verem Hastanesi, 11 Kasım 1951 tarihinde Üstündağ tarafından açıldı.[1861]

Yeni hastane ilk olarak Çocuk Esirgeme Kurumunun çocuk yuvası binasında yıllık 12.000 TL kira bedeli karşılığında faaliyete geçmiştir. Hastaneye dâhiliye uzmanı 1 başhekim ile 2 dâhiliye uzmanı, 6 hemşire, 1 röntgen uzmanı, 1 hasta bakıcı ve 26 hizmetli personel atanmıştır. Hastane binasının satın alınmasını isteyen Bayındırlık Bakanlığı, 1952'de Valiliğe 150.000 TL ödenek göndermiştir. Bu ödenek "Şehrin içinde bir verem hastanesi açılabilir mi?" sorusunu beraberinde

1860 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 124; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 107.

1861 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 17.01.1951, s. 257; **Yeni Konya**, 15 Haziran 1951; **Babalık**, 11 Kasım 1951; **Öğüt**, 13 Kasım 1951.

getirmiş ve kamuoyunda tartışmalara neden olmuştur. Konya'da görev yapan doktorlar hastanenin açılabileceği yönünde görüş bildirmiştir.[1862]

1952 yılında çevre illerin de ihtiyacına cevap verebilecek 1.000 yataklı yeni bir verem hastanesi için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Meram bölgesinde incelemeler yapmaya başlamıştır. Bu durumda mevcut hastane binasının da hemşire okulu yapılması planlanmıştır. 1.000 yataklı yeni hastanenin Köyceğiz sırtlarında yapılması uygun görülmüş ve bakanlıktan 50 dekarlık arazi istenmiştir. Bakanlık ilk etapta istimlak için 80.000 TL; hastane inşaatı için de 180.000 TL ödenek göndermiştir.[1863]

Kamuoyunda bu kez de hastanenin inşa edileceği Köyceğiz'de istimlak edilen arazinin askerî depolara yakın olmasının sorun oluşturabileceği tartışılmıştır. Hastanenin bu bölgede yapılması gerektiğini savunanlar inşa edilecek sahanın yola ve içme suyuna yakın olduğunu, hâkim bir konumda bulunan arazinin kuzey rüzgârlarından etkilenmeyeceğini savunmuştur. Sonuçta Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Genel Müdürü Dr. Seyfeddin Okan ve Konya Milletvekili Murat Ali Ülgen hastanenin inşa edileceği sahayı gezerek Köyceğiz'deki yeri uygun bulmuşlardır.[1864]

Hastane sahasının tapu işi 1953 yazında tamamlansa da inşa sahasında çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle inşaat durdurulmuştur. Valiliğin tayin ettiği bir heyet tarafından yapılan incelemeler sonucunda daha önce tespit edilen saha, hastane için uygun görülmüştür. Nihayet yeri kesinleşen hastanenin temeli 20 Eylül 1954 tarihinde Başbakan Menderes tarafından atılmıştır.[1865]

Hastanenin adı 1955 yılında Göğüs Hastalıkları Hastanesi olarak değiştirilmiş ve iki yıl içinde 350.000 TL ödenek gönderilmiştir.[1866] Birinci kısmı 1957 yılında tamamlanan hastanenin ikinci bölüm inşaatı kış şartları nedeniyle bir sonraki sezona ertelenmiştir. 1958 yılında hastanenin 125 yatak kapasitesine sahip A blok inşaatı bitirilmiştir. 1959 yılında ise hastanenin yedi katı tamamlanabilmiştir.[1867]

1862 **Yeni Konya**, 17 Ağustos 1951; **Yeni Meram**, 12 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 26 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 1 Ağustos 1952.

1863 **Cumhuriyet**, 17 Kasım 1952; **Yeni Meram**, 11 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 11 Şubat 1953; **Yeni Meram**, 25 Mart 1953.

1864 **Yeni Meram**, 25 Mayıs 1953; **Yeni Meram**, 7 Haziran 1953.

1865 **Yeni Meram**, 9 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 15 Temmuz 1954; **Yeni Meram**, 21 Eylül 1954.

1866 **Yeni Meram**, 18 Mart 1955; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 5, 18.12.1955, s. 296; **TBMMZC**, 10. Dönem, C 17, 20.02.1957, s. 249.

1867 **Yeni Konya**, 12 Ocak 1957; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 17.11.1958, s. 13; **Yeni Konya**, 23 Temmuz 1959.

DP iktidara geldiğinde Konya'nın tek Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi 45 yatağa sahipti. Günde ortalama 60-70 hastanın müracaat ettiği Doğumevinin en önemli sorunları arasında kalorifer tesisatının olmaması, yatak sayısının ihtiyaca cevap vermemesi ve personel yetersizliği bulunuyordu.[1868]

Verem Hastanesi açılışı nedeniyle Konya'ya gelen Bakan Üstündağ, yaptığı inceleme sonucunda Doğumevinde yatak sayısının arttırılması ve kalorifer tesisatının yapılması talimatını verdi. Bu doğrultuda 1952 yılında Doğumevinin onarılması ve genişletilmesi faaliyetlerine başlandı. Böylece yeni bir ameliyat salonuna kavuşan hastaneye kalorifer tesisatı döşendi ve sıcak su tesisatı da çalışır duruma getirildi.[1869] Genişletme çabaları kapsamında ise arsa temini için 26.500 TL, kalorifer döşenmesi için de 56.000 TL ödenek gönderildi. Bakanlık bir yıl sonra yapılan işler için 40.000 TL daha yolladı.[1870]

Doğumevinin çatısı 1958 yılında çıkan bir yangında hasar gördü. Soruşturma kapsamında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Bayındırlık Bakanlığından gelen bir heyet hastanede incelemelerde bulundu. Yapılan keşif sonucunda yanan çatının 50.000-55.000 TL arasında bir maliyetle yeniden yapılabileceği hesaplanarak hastaneye bir kat daha ilave edilmesi kararlaştırıldı. İlave kat işi 339.317 TL karşılığında ihaleye çıkarıldı. Böylece yenilenen Doğumevi yaklaşık 100 yatak sayısına ulaştı. 1959 yılında Doğum ve Çocuk Bakımevinin ilave kat inşaatı tamamlandı. Ayrıca hastanenin modernleşmesi kapsamında binaya asansör ve dâhili telefon tesisatı yapılması kararlaştırıldı, su ve elektrik şebekeleri de ıslah edildi.[1871]

CHP iktidarında İl Özel İdaresine bağlı olan 200 yataklı Konya Memleket Hastanesi, Milletvekili Sıtkı Burçak'ın 1953'te kabul edilen kanun teklifi sonucunda hazineye devredilmiştir.[1872] Kurulduğu günden beri halktan alınan

---

1868 **Yeni Konya**, 5 Temmuz 1951; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 2, 12.02.1958, s. 80.

1869 **Yeni Meram**, 13 Kasım 1951; **T.C. Resmî Gazete**, 17 Mayıs 1952, S 8112, s. 3630; **Yeni Meram**, 19 Temmuz 1952; **Yeni Meram**, 24 Aralık 1952.

1870 **Yeni Meram**, 3 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 5 Nisan 1952; **Yeni Meram**, 25 Mart 1953.

1871 **Yeni Konya**, 8 Nisan 1958; **Yeni Konya**, 5 Haziran 1958; **Konya**, 6 Mart 1959; **BCA**, 30-18-1-2/154-59-20, 27.10.1959.

1872 Sağlık Bakanı Hayri Üstündağ, Konya milletvekillerinin makamına gelerek "Konya'daki hastaneyi mutlaka siz alacaksınız. Eğer bu hastaneyi almazsanız bu hastane kanamaya mahkûmdur." dediklerini nakletmiştir. **TBMMZC**, 05.01.1951, Dönem 9, C 4, s. 48; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 20.02.1952, s. 348; 10 Temmuz 1953'te kabul edilen 6134 sayılı Kanun'la ülkedeki 47 memleket hastanesi; bina, tesisat, teçhizat ve bilumum eşyalarıyla

vergilerle idare edilen Memleket Hastanesi, böylece devlet hastanesine dönüştürülmüş ve mahallî bir kurum olmaktan çıkarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanmıştır.[1873]

Bakanlık bünyesine geçtikten sonra hastanede birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. İlk olarak 1955'te hastanede kanser tedavisi için kullanılan röntgen derin tedavi cihazı faaliyete geçirilmiş ve 20 yataklı bir çocuk servisi kurulmuştur. Ardından ilin artan ihtiyacını karşılamak için hastaneye ek bina yapılması gündeme gelmiştir. Ek binaya ait arsanın, halkın yardımları ile alınması kararlaştırılarak Hastanelere Yardım Derneğinin faaliyetleri sonucunda 23.856,51 TL bağış toplanmıştır. 1957 yılına kadar 300.000 TL bağış toplayan dernek, elde ettiği gelirin 80.000 TL'si ile ek bina için gerekli olan arsayı satın almıştır. Bu araziye bitişik 4 parça arsa da Bakanlık tarafından istimlak edilmiştir.[1874]

Devlet Hastanesi ilave binasının temeli 11 Mayıs 1957 tarihinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Nafiz Körez tarafından dualarla atmıştır. Bakan, 200 yataklı bu ek binanın inşa edilmesinde yoğun gayret gösteren vatandaşlara teşekkür etmiştir. Hastane ek binasının birinci kısım inşaatı muhammen bedeli 2.000.000 TL olarak belirlenmiştir.[1875]

DP döneminde mevcut hastanelerde meydana gelen bu değişikliklerin ve düzenlemelerin yanında İşçi Hastanesi ile Özel Demir Hastanesi de açılmıştır. Konya'da eksikliği ciddi olarak hissedilen İşçi Hastanesinin yapılmasına 1956 yılında karar verilmiştir. Bu iş için incelemelerde bulunmak üzere İşçi Sigortaları Kurumundan Cemal Kiper, Konya'ya gelmiştir. Kurulacak hastanenin 25 yataklı olması ve modern teknolojik cihazlarla donatılması planlanmıştır. İlk olarak 1957 yılında Nur Palas Oteli olarak kullanılan binada hizmete giren hastanede iki ay içinde 1.410 hasta muayene olmuştur. 1958'de ise 4.720 vatandaşın poliklinik muayenesi yapılmış, 404 hasta yatarak tedavi olmuştur. Hastane ameliyathanesi 1958 yılında faaliyete geçmiş ve ilk üç ayda 65 hasta başarıyla ameliyat edilmiştir.[1876]

---

bedelsiz olarak ve hiçbir resim ve harca tabi tutulmadan hazineye devredilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. **T.C. Resmî Gazete**, 15 Temmuz 1953, S 8458, s. 6708.

1873 **Yeni Meram**, 6 Şubat 1954.

1874 **Yeni Meram**, 6 Mayıs 1955; **Yeni Meram**, 12 Mayıs 1955; **Yeni Meram**, 9 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 18 Ağustos 1955; **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1957; **BCA**, 30-18-1-2/151-73-12, 07.02.1959.

1875 **Yeni Konya**, 28 Mart 1957; **Yeni Meram**, 12 Mayıs 1957.

1876 **Yeni Konya**, 23 Nisan 1956; **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 11 Temmuz 1958.

DP iktidarında Konya'nın ilk büyük özel hastanesi Dr. Talha Demirağ tarafından kurulmuştur. İnce Minare yanında faaliyete geçen Demirağ Hastanesinin açılış töreni 11 Mayıs 1957 tarihinde gerçekleşmiş, törene Bakan Körez de katılmıştır. Modern ve teknik cihazlarla donatılan hastanede ameliyat, doğum, teşhis ve tedavi yapılacaktır. Hastane yönetimi yaptıkları yatırım nedeniyle Körez'in takdirini kazanmıştır.[1877]

1950'li yıllarda ilçelerde de yeni hastaneler inşa edilmiştir. Akşehir'de yeni hastanenin temeli 1952'de atılmış, Bozkır Devlet Hastanesinin ihalesi 1953'te yapılmıştır. 1955 yılında Karaman Devlet Hastanesine bir kat ilave edilmeye başlanmış, bir yıl sonra tamamlanan Doğumevi ise TBMM Başkanı Refik Koraltan tarafından hizmete açılmıştır.[1878] Ayrıca mevcut hastaneleri yenileme çalışmaları doğrultusunda 1952 yılında Karaman Devlet Hastanesine kalorifer ve sıcak su tesisatı döşenmiştir.[1879]

3.1.2. Dispanserler ve Sağlık Merkezleri

CHP iktidarında Konya'da 25 yataklı bir verem dispanseri bulunuyordu. Bu dispanseri 1949 yılında Verem Savaş Derneği Başkanı Mümtaz Koru inşa ettirdi. Ancak dispanser artık şehrin ihtiyacına cevap veremiyordu. Bu nedenle yine Koru'nun önderliğinde vatandaşların ve devlet adamlarının yardımlarıyla 13 Ağustos 1954'te Konya'nın ikinci verem dispanseri açıldı.[1880]

Verem Savaş Derneği tarafından alınan ve mikrofoto yapan büyük bir makine ile iki teşhir cihazından oluşan röntgen cihazları 1955 yılında mevcut dispanserlere kurulmuştur. Her iki dispanserde ücretsiz olarak muayene edilen hastalardan muhtaç durumda olanların ilaçları dernek tarafından karşılanmıştır. Ayrıca dispanserlerde haftanın belirli günlerinde parasız diş muayenesi ve çekimi de yapılmıştır. Derneğin yanında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1958'de

---

1877 Hastanede her hastanın başucunda numaralı zil, telefon ve diafon tertibatı bulunmakta olup odalarda radyo ve kitaplık da mevcuttur. **Yeni Konya**, 15 Mayıs 1957.

1878 **Yeni Meram**, 8 Kasım 1952; **Yeni Meram**, 25 Eylül 1953; **Yeni Meram**, 18 Eylül 1955; **Vatan**, 17 Ekim 1956.

1879 Karaman Devlet Hastanesi kalorifer tesisatı keşif bedeli 41.447,60 TL'dir. **T.C. Resmî Gazete**, 5 Ağustos 1952, S 8176, s. 4278; Karaman Devlet Hastanesi sıcak su tesisatı keşif tutarı 14.270,20 TL'dir. **T.C. Resmî Gazete**, 26 Ağustos 1952, S 8194, s. 4391.

1880 **Yeni Meram**, 14 Ağustos 1954.

Konya'da bir dispanser açmayı kararlaştırmıştır. Tam teşkilatlı olacak dispanserin donanımı için 15.000 TL ödenek gönderilmiştir.[1881]

Konya'da iki dispanser açan Verem Savaş Derneği ayrıca bağışıklık sistemi zayıf, vereme yakalanabilecek insanlar için 1955'te Meram'da bir prevantoryum inşa etme kararı almıştır. Yapımına 1956 yılında başlanan ve Mümtaz Koru'nun adını alan prevantoryum 50 yatak kapasiteli olup iki yıl içinde hizmete girmiştir.[1882] Şehirde önemli bir eksikliği giderecek olan prevantoryumda, hava değişimine muhtaç kimseler 2 TL ücret karşılığında tedavi görmüştür. Prevantoryum 1960 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına devredilmiş ve 85 yatakla hizmet vermeye devam etmiştir.[1883]

DP döneminde önem kazanan ve 1953 yılında ülkede sadece bir tane olan Ana ve Çocuk Sağılığı Merkezi sayısı 1959'da 8'e, 1960'ta ise 26'ya yükseldi.[1884] 1959'da hizmete giren 7 Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezinden birisi de Konya'da Belediyeye ait hal karşısındaki binada faaliyete geçti. Bu merkez ücretsiz muayene, doğum kontrolü, gebe, loğusa, anne ve bebek takibi gibi sağlık hizmetlerini yerine getirdi. Halkın yoğun ilgi gösterdiği merkeze günlük ortalama 15-20 vatandaş müracaat etti.[1885]

Eksikliği hissedilen kan merkezinin kurulma çalışmaları da bu dönemde başladı. Buna göre yeni inşa edilecek Kızılay binasında büyük bir kan merkezi kurulması planlandı. Hem Konya'nın hem de çevre illerin ihtiyacını karşılayacak olan Kan İstasyonu 5 Mart 1960 tarihinde törenle açıldı. İstasyonda ilk kanı veren Vali Keleşoğlu, vatandaşları da kan bağışına davet etti. Ayrıca 1960'ta şehirde bir kan bankası açılması da gündeme geldi.[1886]

CHP döneminde Özel İdareye bağlı Beyşehir, Bozkır, Cihanbeyli, Çumra, Hadim, Ilgın, Karapınar ve Kadınhanı ilçelerinde beşer yataklı dispanser ile

---

1881 **Yeni Meram**, 18 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 29 Temmuz 1955; **Yeni Konya**, 27 Haziran 1958.

1882 **Yeni Meram**, 2 Temmuz 1955; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 5, 17.11.1958, s. 113.

1883 **Yeni Konya**, 24 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 25 Temmuz 1958; **Yeni Konya**, 15 Nisan 1960.

1884 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 137; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 1118.

1885 **Yeni Konya**, 23 Aralık 1959; **Yeni Konya**, 6 Ocak 1960.

1886 Konya milletvekili ve aynı zamanda Kızılay Başkan Vekili Himmet Ölçmen, ülkede mevcut bulunan 4 kan merkezinden 50.000 şişe kan bağışı sağlandığını belirtmiştir. **Yeni Meram**, 6 Mart 1960.

Ereğli ve Ermenek ilçelerinde beşer yataklı muayene ve tedavi evleri mevcuttu.[1887] DP iktidara geldikten sonra ilçelerde yeni sağlık merkezleri inşa edildi. 1951'de Akşehir, 1953'te Ermenek, Beyşehir, Hadim, Bozkır ve Ereğli, 1955'te ise Ilgın sağlık merkezlerinin temeli törenlerle atıldı.[1888]

Bayındırlık Bakanlığı 1955 yılında Konya ilinde hâlihazırda inşaatı devam eden bütün sağlık tesislerinin tamamlanması için gerekli tahsisatın verilmesi yönünde karar aldı. Ödenekten sonra Konya, Beyşehir, Bozkır, Çumra, Hadim ve Ermenek sağlık merkezleri bir yıl içinde hizmete açıldı. 1957 yılında Ereğli Sağlık Merkezi binası, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından devralındı ve faaliyete geçmesi için hazırlıklara başlandı. Aynı yıl Yunak ve Kulu sağlık merkezlerinin inşa alanları belirlendi. Ilgın Sağlık Merkezi ise 1960 yılında hizmet vermeye başladı.[1889]

3.2. Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklarla Mücadele

DP iktidarında verem başta olmak üzere sıtma, kuduz, çiçek, kızamık, veba ve frengi gibi bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmiştir. Bu savaş sonucunda önemli bir aşama kaydedilmiştir[1890]. Bu dönemde Konya genelinde de bulaşıcı hastalıklarla mücadele başarıyla sürdürülmüştür.

3.2.1. Verem

1950'li yılların en korkulan hastalıklarından biri olan veremden yılda ortalama 40.000 insan hayatını kaybediyordu. Özellikle genç yaştaki insanların kaybedilmesi, durumu daha da dramatik hâle getiriyordu.[1891] Bu nedenle tüm dünyada veremle etkin bir mücadeleye girişildi. DP iktidara geldiğinde Türkiye'de sadece 8 adet dispanser bulunuyorken 1960'ta bu sayı 107'ye ulaştı. Bu dönemde dispanserlerde toplamda 2.505.149 kişi muayene edilirken veremle mücadelede 35.965.000 TL'lik bir harcama gerçekleştirildi.[1892]

1887 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 4, 17.01.1951, s. 259-260.

1888 **Yeni Meram**, 13 Aralık 1951; **Yeni Meram**, 25 Haziran 1953; **Yeni Meram**, 2 Temmuz 1953; **Yeni Meram**, 4 Ağustos 1953; İlçelerdeki temel atma törenlerinde Vali, milletvekilleri ve daire amirleri ile kalabalık bir halk kitlesi de hazır bulunmuştur. **Yeni Meram**, 28 Haziran 1955.

1889 **Yeni Meram**, 27 Nisan 1955; **Yeni Konya**, 14 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1957; **Yeni Konya**, 4 Şubat 1960.

1890 Ayrıntılı bilgi için bk. **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 101-110.

1891 Necmettin Ar, "Verem", **Yeni Konya**, 28 Aralık 1950, s. 2; Kişmir, "Verem", **Yeni Konya**, 27 Aralık 1950, s. 2.

1892 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 135; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 116.

1950 yılında Konya Memleket Hastanesine başvuran 1.000 hastanın 547'sinde akciğer veremi, 46'sında ise peritonit veremi (karın zarı veremi) tespit edilmiştir. Ancak ildeki yatak yetersizliği nedeniyle hastalardan sadece 162'si hastaneye yatırılabilmiştir. Hastanede tedavi gören hastalardan 139'u tedaviye cevap verirken 23 hasta hayatını kaybetmiştir. Konya Verem Dispanserinde ise 2.400 hasta muayene edilmiştir. Verem teşhisi konulan 188 kişi dispansere yatırılırken tedaviye cevap vermeyen 18 hasta ölmüştür.

1951 yılında Memleket Hastanesine 10.000 kişi müracaat etmiş ve bunların 417'sinde akciğer, 73'ünde ise peritonit veremi teşhis edilmiştir. Hastaneye yatırılan 117 hastadan 25'i hayatını kaybetmiştir. Dispanserde ise 1.920 hasta muayene edilirken hastalık teşhis konulan 168 kişi tedavi altına alınmış ancak 18 hasta kurtarılamamıştır. Bu dönemde sağlık merkezlerine yapılan müracaatlardan da ancak 1/10'i yatarak tedavi altına alınabilmiştir. Neticede 1950 ve 1951 yıllarında Konya'da 285 vatandaş verem nedeniyle hayatını kaybetmiştir.[1893]

Konya'da veremle yürütülen etkin mücadelede Verem Savaş Derneği ve Mümtaz Bahri Koru ismi ön plana çıkmaktadır. 1955 yılında 5.982 vatandaşın muayene edilmesini sağlayan dernek, teşhis konulan 387 hastanın tedavisine hemen başlamıştır. Ayrıca şehirde 2.103 ev ziyaret edilerek muhtaç durumda olan 163 eve gıda yardımı yapılmıştır. 1958'de 3.800 vatandaşın muayene olduğu Verem Hastanesinde 1.000'den fazla hasta tedavi görmüştür.[1894]

Her yıl ocak ayının ilk pazar günü başlayıp bir hafta süren Verem Haftası boyunca vatandaşlar hastalığa karşı bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda sağlık ekipleri okullarda, sinema salonlarında, camilerde ve kahvehanelerde konferanslar vermiş ve konuşmalar yapmıştır. Basında veremle ilgili yazılar yazılmış ve sinemalarda ücretsiz filmler gösterilmiştir. Hükûmetin veremle giriştiği bu kararlı mücadeleye halk da kayıtsız kalmamıştır. Örneğin 1955'te Konya Verem Savaş Derneğinin sipariş ettiği üç röntgen cihazının bedelleri Hacı Kasım Kaymak ve Hacı Tevfik Ağaoğlu tarafından ödenmiştir[1895].

3.2.2. Sıtma

Türkiye'de sıtmayla (malarya) girişilen mücadelede Sıtma Savaş Teşkilatı önemli rol oynadı. Teşkilat 1950 yılında 42 sıtma savaşı bölgesi ile 257 şubeden

1893 **Yeni Meram**, 12 Kasım 1951; **TBMMZC**, 9. Dönem, C 14, 28.03.1952, s. 95.

1894 **Yeni Meram**, 2 Eylül 1955; **Yeni Konya**, 14 Mart 1956; **Yeni Konya**, 9 Mart 1959.

1895 **Yeni Konya**, 28 Aralık 1950; **Yeni Meram**, 8 Ocak 1955, **Yeni Meram**, 12 Ocak 1955; **Yeni Konya**, 21 Aralık 1958.

oluştu ve 11.742 köyü kontrol altında tuttu. DP döneminde Marshall yardımları kapsamında 1951-1953 yılları arasında DDT ve pülverizatör gibi sıtma ile mücadelede kullanılan malzemeler temin edildi. Bu süreçte uygulanan program sonunda 1950'de %7,1 olan dalak indeksi yani bölgedeki sıtma hastalığının yaygınlığı 1953'te %1,4'e; sıtmalı oranı ise %22,4'ten %11,5'e düşürüldü.

Hükûmet, 1953 yılından sonra kendi imkânlarıyla 1957'ye kadar DDT temin ederek sıtma savaşına devam etti. Bu mücadele sonucunda dalak indeksi %0,4'e ve sıtmadan tedaviye alınanların oranı da %5,9'a düştü. Sıtmayı tamamen ortadan kaldırmak isteyen Hükûmet, 1957'de Dünya Sağlık Teşkilatı ve UNICEF'le iş birliği yaparak ülke genelinde sıtma eradikasyonu programını uygulamaya koydu.[1896]

Türkiye'de 1950'lerde 42 sıtma savaş bölgesi bulunuyordu. Konya Bölge Teşkilatı, Niğde ve Isparta illerini de içine alıyordu. Bölge sınırlarında sıtmayla mücadele edilen ilçelerde birer doktor ve yeterli sayıda sağlık memuru çalışıyordu. Bölge başkanlığına bağlı sağlık ekipleri her yıl sonbaharda köylere giderek sıtma ve genel kan muayenesi yapıyordu. DP iktidarının ilk yılında sıtmayla mücadelede Marshall yardımlarından sağlanan DDT'nin büyük bir kısmı Konya bölgesinde 656 köyde kullanılmıştır. Bu mücadele olumlu sonuç vermiş ve hastalık asgari seviyeye indirilmiştir. Hatta 1951 yılında sıtmanın neden olduğu tek bir ölüm vakası dahi görülmemiştir. 1950 yılında Konya'da 22.695 olan dalaklı hasta sayısı 4 yıl içinde 969'a düşmüştür. 1955 yılına gelindiğinde sıtmaya bağlı ölüm vakaları da düşmüştür. Mücadele kapsamında bölgede yıllık ortalama 15 ton DDT ve 50 ton mazot sarf edilmiştir.[1897]

Sıtmayla mücadele sadece sağlık hizmetleriyle yürütülmemiştir. Hıfzısıhha ve Sıtma Savaş Komisyonu da hastalıkla savaş kararları almıştır. Bu doğrultuda şehrin genel temizliğine önem verilmiş, karasineklerle mücadele edilmiş, bataklıklar kurutulmuş, sıtmayla savaş kursları düzenlenmiş, su kanallarında ıslah çalışmaları yapılmış ve yaz mevsiminde deri kurutulması yasaklanmıştır. Hatta 1955 yılında Sıtma Savaş Başkanlığı ile Belediyenin birlikte yürüttüğü mücadele sonucunda şehirde karasinek oldukça azalmıştır.[1898]

1896 Tunca, **age.**, s. 49-51.

1897 **Yeni Konya**, 5 Temmuz 1951; **Yeni Meram**, 11 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 25 Kasım 1951; **Yeni Meram**, 4 Haziran 1955.

1898 **Yeni Konya**, 29 Haziran 1951; **Yeni Meram**, 22 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 6 Temmuz 1955.

İlçelerde de sıtmayla mücadele tüm hızıyla sürmüştür. 1951 yılında sıtmanın asgari seviyeye indirildiği Ilgın'da göl ıslah edilemediği için mücadeleye devam edilmiştir. 1957'de yaklaşık 150 kişide sıtma görülmesi üzerine Ermenek'te geçici bir şube açılmış ve mücadeleye başlanmıştır. Bu şube 1958'de müstakil hâle getirilerek ilçedeki sıtma mücadelesi kararlılıkla sürdürülmüştür.[1899]

Konya bölgesinde 1959 yılında sıtmayla savaşta köy ve kazalarda 10.131 haneye ait 56.490 oda DDT ile ilaçlanmıştır. Toplamda 21.479 kişi muayene edilmiş ve bunların 197'sine sıtma teşhisi konmuştur. Aynı yıl hastalıkla daha iyi mücadele edilebilmesi için Sıtma Bölgeler Genel Başkanlığı kurulması kararlaştırılmıştır. Niğde ilini de kapsamına alan Konya bölgesi 4 şube, 209 köy ve 1 laboratuvardan oluşmuştur. 1960 yılında aynı saha içinde 3 bölge, 14 şube ve 3 laboratuvar kurularak 772 köy savaşa dâhil edilmiştir. Böylece 846.015 vatandaş kontrole tabi tutulmuştur. Ayrıca köylerde ev ziyaretleri yapılarak mücadeleye devam edilmiştir.[1900]

3.2.3. Kuduz

1950'li yılların bulaşıcı hastalıklardan olan kuduz ile mücadele DP hükûmetleri tarafından başarıyla sürdürülmüştür. Bu dönemde aşı uygulanan istasyon sayısı ülke genelinde 92'den 259'a çıkarılmıştır.[1901] 1953 yılında yaklaşık 15.000 kişi kuduz hayvanlar tarafından ısırıldığı veya kuduz şüphesi altına alındığı için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına müracaat etmiştir. Bu kişilerin tamamı aşı tedavisine alınmıştır.[1902]

Konya'da 1954 yılında 4 köpekte kuduz tespit edilmiş ve Sağlık Müdürlüğü gerekli tedbirleri hemen almıştır. Ilgın-Çiğil bucağında ve Geçit köyünde 1955'te 2 öğrenci kuduzdan hayatını kaybetmiştir. Hemen harekete geçen Sağlık Müdürlüğü, seyyar ekipleriyle her iki yerde de kuduz aşısı uygulamıştır.[1903]

Ilgın-Merkez'de 1956 yılında yaşanan kuduz salgını nedeniyle 150 başıboş köpek itlaf edilmiştir. İlçede tedbir amaçlı çoban köpeklerinin 3 ay süreyle

---

1899 **Yeni Konya**, 7 Ağustos 1951; **Yeni Konya**, 5 Mayıs 1958; **Yeni Konya**, 12 Ağustos 1959.

1900 Tunca, **age.**, s. 56; **Yeni Konya**, 1 Temmuz 1959; **Yeni Konya**, 24 Temmuz 1959; Osman Başkot,"Sıtma", **Öz Demokrat Konya**, 7 Nisan 1960, s. 4.

1901 Tunca, **age.**, s. 12.

1902 Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ'a göre her yıl kuduzdan 25-30 kişi hayatını kaybetmektedir. **DPMGMZ**, C 28, 22.12.1953, s. 34.

1903 **Yeni Meram**, 10 Şubat 1954; **Yeni Meram**, 6 Aralık 1955.

ağızlık ve zincirle gezmeleri kararlaştırılmıştır. Aynı yıl Seydişehir'de 3 kişi kuduz nedeniyle ölmüş ve Yukarıviran ile Karaviran köylerinde görülen salgın nedeniyle kuduz aşısı yapılmıştır. Bir yıl sonra şehirde artan kuduz vakaları nedeniyle 386 kişi aşılanmış ve 8.070 kuduz köpek ile kedi itlaf edilmiştir. 1959 yılında ise kuduz bir köpeğin Uluırmak'ta 4 kadın, 1 çocuk, 1 koyun, 2 dana ve 1 kediyi ısırması üzerine bölgede 57 köpek itlaf edilirken Musalla Mezarlığı'nda mezarları açan bir tilki öldürülmüştür.[1904]

3.2.4. Diğer Bulaşıcı Hastalıklar

Konya'da 1950'li yıllarda kabakulak, grip, tifo gibi bulaşıcı hastalıklar da görüldü. Bu hastalıkların salgına dönüşmemesi için Sağlık Müdürlüğü gerekli tedbirleri almaya gayret etti. Gerektiğinde okulların bir kısmında ya da tamamında eğitime belirli sürelerle ara verildi. Örneğin 1953'te yaşanan kabakulak salgını nedeniyle şehir merkezinde iki okul tedbir amaçlı tatil edildi.[1905]

1955 yılında az sayıda tifo vakasına karşı tedbir alınmış ve başka bir salgınla karşılaşılmamıştır.[1906] 1956 yılında 5 çocuk felci, 152 tifo, 85 difteri, 67 boğmaca, 32 şarbon, 17 kızıl, 21 kızamık, 2 menenjit ve 2 dizanteri vakası görülmüştür. Sağlık Bakanlığı 1957'de Asya gribi nedeniyle ülkedeki tüm izinleri kaldırmıştır. Ancak alınan tüm tedbirlere rağmen Konya'da beliren grip salgını nedeniyle okullar 10 gün süreyle tatil edilmiştir. Aynı yıl Karaman'ın köylerinde görülen tifo salgınında 17 kişi hayatını kaybetmiştir.[1907]

1958 yılında teşhis edilemeyen viral bir salgın nedeniyle öğrencilerin yaklaşık %40'ı okullarına devam edememiştir. Şehirdeki 24 ilkokulda hasta sayısı 2.000'i geçerken ortaöğretimde bu sayı 240'ı bulmuş ve bu nedenle eğitime bir hafta süreyle ara verilmiştir. Sağlık Müdürlüğü hastalardan alınan kan örneklerini Ankara'ya göndermiş ve hasta olanların muayene olmalarını istemiştir. Herhangi bir ölüme neden olmayan bu salgının, gribal enfeksiyon olduğu tahmin edilmiştir.[1908]

1904 **Yeni Konya**, 30 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 31 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 14 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 16 Temmuz 1959.

1905 **Yeni Meram**, 10 Ocak 1953; **Yeni Meram**, 21 Ocak 1954.

1906 **Yeni Meram**, 6 Temmuz 1955; **Yeni Meram**, 12 Eylül 1955.

1907 **Yeni Konya**, 16 Ocak 1957; **Yeni Konya**, 18 Ekim 1957; **Cumhuriyet**, 19 Ekim 1957; **Cumhuriyet**, 29 Aralık 1957.

1908 **Cumhuriyet**, 10 Ekim 1958; **Yeni Konya**, 10 Ekim 1958; **Yeni Konya**, 11 Ekim 1958.

1958 yılında etkili olan kızamık salgınında ise İnlice köyünden 20 çocuk hayatını kaybetmiştir. Salgın nedeniyle Ankara'dan gelen müfettişler bölgede incelemelerde bulunmuştur. Karantina tedbirine rağmen salgın yayılmış ve Hasanşıh köyünde 23, Bulumya köyünde de 3 çocuğun kızamık olduğu tespit edilmiştir. Aynı yıl Karaman'da önce tifo ardından difteri salgını yaşanmıştır. Tifo salgınından 73 öğrenci etkilenmiş ve Akçeşehir İlkokulu tatil edilmiştir.[1909]

Konya belediye sınırları içinde 1959 yılında 17 tifo, 39 kızamık, 25 kızıl, 20 boğmaca, 18 difteri, 3 menenjit ve 1 şarbon vakası tespit edilmiştir. Sille bucağına bağlı Tatköy'de çocuklar arasında bir hastalık, difteri ihtimali, çıktığı bildirilse de yolların karla kaplı olması yüzünden sağlık ekipleri köye ulaşamamıştır. Aynı yıl Merkez'de ilkokullarda kabakulak salgını meydana gelmiş ve gerekli tedbirler alınmıştır. 1960 yılında ise Karaman'da yaşanan difteri salgınında 3 çocuk hayatını kaybetmiştir.[1910]

3.3. Aşı Uygulamaları

Bulaşıcı hastalıklarla mücadelede aşı, en önemli silahlardan biri olmuştur. Türkiye'de 1950'li yıllarda uygulanan aşılar, Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsünde üretilmiştir.[1911] Bu dönemde Konya'da sağlık merkezlerinde çiçek, tifo, tifüs ve difteri aşıları uygulanmıştır. BCG aşısı ise Hükûmet Tabipliğinde ve Verem Savaş Dispanserinde isteyen vatandaşlara haftanın belirli günlerinde yapılmıştır. BCG'nin uygulanmasında Konya Verem Savaş Derneği önemli bir rol oynamıştır. Aşılarla ilgili çıkan asılsız iddialar nedeniyle MEB, bir tebliğ yayınlayarak verem aşısının tatbikinde hiçbir tehlike olmadığını belirtmiştir.[1912]

Veremle savaş kapsamında 1955 yılında aşı kampanyası düzenlenmiştir. İlk olarak Akşehir'de uygulanmaya başlanan ve ardından Merkez, Karapınar, Ereğli, Seydişehir, Beyşehir, Karaman ve Ermenek ilçeleriyle devam ederek 18 merkezde süren aşı kampanyasına halk yoğun ilgi göstermiştir. Hatta belediye binasında aşı için bir gece ekibi de hazır bulundurulmuştur. Bu hassasiyet karşısında Dünya

---

1909 **Cumhuriyet,** 4 Ocak 1958; **Yeni Konya**, 17 Ekim 1958; **Cumhuriyet** 18 Kasım 1958; **Yeni Konya**, 18 Kasım 1958.

1910 **Yeni Konya**, 13 Mart 1959; **Yeni Konya**, 16 Şubat 1960; **Yeni Konya**, 23 Ocak 1960.

1911 Tunca, **age.,** s. 20.

1912 **Yeni Konya**, 13 Ocak 1951; **Yeni Konya**, 13 Mart 1951; **Yeni Meram**, 2 Aralık 1951; **Yeni Meram**, 21 Mayıs 1953.

Sağlık Teşkilatı, Türkiye'ye memnuniyetini bildirmiştir. Kampanya sonucunda Konya'da aşılanan kişi sayısı 60.000'i bulmuştur.[1913]

1956 yılında şehirde 376.513 kişiye çiçek, 225.116 kişiye tifo, 39.042 kişiye difteri, 5.320 kişiye karma, 489 kişiye boğmaca, 243 kişiye tifüs, 177 kişiye tetanos ve 160 kişiye kolera aşıları yapılmıştır. Bununla birlikte okullarda da tifo, çiçek, difteri ve tetanos aşıları uygulanmıştır. [1914]

DP döneminde Anadolu'nun diğer kentlerinde de sağlık alanında önemli icraatlar gerçekleştirilmiştir. Örneğin 1950'li yıllarda yapılan çalışmalarla, sonraki dönemlerde de etkisini sürdürecek kurumlar Trabzon'a miras bırakılmıştır. Bu bağlamda Doğum ve Çocuk Bakım Evi, Kemik Hastalıkları Hastanesi, Sosyal Sigortalar Hastanesi, Verem Hastanesi hizmete girmiş ve tüm ilçelere sağlık merkezleri açılmıştır.[1915]

Adapazarı'ndaki eski devlet hastanesi, Sakarya Devlet Hastanesi adıyla modern hâle getirilmiş, Adapazarı Sosyal Sigortalar Hastanesi hizmete girmiştir. Bu dönemde, veremle mücadele kapsamında hastaların sağlıklı beslenmesi için gerekli yardımların yapılması sağlanmıştır. İlçelere verem savaş dispanserleri açılmış, aşı uygulamaları yaygınlaştırılmıştır. Ayrıca köylerde sıtma ve çocuk hastalıklarını önlemek için çalışmalar yapılmıştır.[1916] Kocaeli'nde sağlık alanında yeni sağlık ocakları, sağlık dispanserleri, hükümet tabiplikleri kurulmuş ve mevcut kurumlar iyileştirilmiştir.[1917]

DP iktidarında Tokat'ta iyileştirilme yapılan Devlet Hastanesine ek olarak Verem Pavyonu inşa edilmiştir. İl genelinde verem ve sıtma hastalıklarıyla mücadele edilmiştir. Nitekim 1960 yılına gelindiğinde Tokat ve çevresinde salgın hastalıkların etkisi azalmıştır.[1918] Zonguldak'ta hastane, dispanser ve tedavi merkezlerinin yanında otuz yataklı Verem Pavyonu açılmıştır. Veremin yanında tifo, frengi, şap hastalığı, boğmaca, kuduz gibi hastalıklarla başarıyla mücadele edilmiştir. Hastalıkların önlenmesinde gezici sağlık birimleri oluşturularak köylerde taramalar yapılmıştır.[1919]

1913 **Yeni Meram**, 28 Ocak 1955; **Yeni Meram**, 2 Mart 1955; **Yeni Meram**, 7 Mart 1955; **Yeni Meram**, 26 Mart 1955.

1914 **Yeni Konya**, 15 Ocak 1957.

1915 Aslan, **age.**, s. 448.

1916 Gemici, **agt.**, s. 427.

1917 Tunç, **agt.**, s. 583.

1918 Karcı, **agt.**, s. 369-370.

1919 Karakuzu, **agt.**, s. 268.

Afyon'da özellikle, salgın hastalıklara yönelik büyük bir mücadele verilmiş ve köylere yönelik sağlık taramaları artırılmıştır. Halka yönelik özellikle kırsal kesimlerde ücretsiz muayene hizmeti verilmiştir. Afyon'da bu dönemde hastane sayısı, yatak kapasitesi ve sağlık personeli kadroları artırılmıştır. Ancak Türkiye geneli ile kıyaslandığında bu oran düşük seviyede kalmıştır.[1920] Urfa'da da sağlık alanında iyileştirme çabaları artan nüfus nedeniyle yetersiz kalmıştır. Bu dönemde Verem Dispanseri açılmış, Devlet Hastanesi kadrosu genişlemiştir. Bölgede yaygın olan trahom, verem ve sıtma hastalıkları ile mücadele edilmiştir.[1921]

Özetle DP hükûmetlerinin sağlık politikalarının yansımaları Konya'da olumlu sonuçlar doğurmuştur. Halk yeni inşa edilen veya modern hâle getirilen sağlık kuruluşları nedeniyle hükûmetleri takdir etmiş ve iktidarın sağlık politikalarını desteklemiştir. Bu dönemde verem ve sıtma başta olmak üzere halk sağlığını tehdit eden bulaşıcı hastalıklarla başarıyla mücadele edilmiştir. Anadolu'nun diğer şehirlerinde de sağlık alanında önemli icraatlar gerçekleştiren DP hükûmetleri her yere aynı kalitede hizmet götürememiştir.

4. Adalet ve Güvenlik Hizmetleri

DP programında genel prensiplerden sonra ilk sırada adalet işleri yer almaktadır. Parti ve hükûmet programlarına göre adaletin sağlanması; ucuz, kolay ve aynı zamanda hızlı olmalıdır. Böylece insan ana hakları ve hürriyetleri tam anlamıyla korunabilecektir. Bu nedenle usul kanunlarında değişiklikler yapılmalı, mahkemeler derece, görev ve yetkilerine göre bir düzende kurulmalıdır. Bunun yanında suçtan sanık olanlarla suçlu oldukları için ceza çekmekte olanlar ayrılmalıdır. Dolayısıyla tevkifevleri ile cezaevleri ayrı kurulmalı ve insanlığa yakışır şartlara uygun olarak düzenlenmelidir. Ülkede huzur ve asayişin sağlanması hükûmetin temel görevidir.[1922]

Parti programı doğrultusunda Emniyet Genel Müdürlüğü personeli artırılmış ve polis eğitimine önem verilmiştir. 1950 yılında 9.028 olan kadro sayısı 1960'ta 13.916'ya yükseltilmiştir. Bunun yanında laboratuvar faaliyetlerinin artırılmasına, telsizle iletişim sağlanmasına, motorlu ve teknik polis ekiplerinin oluşturulmasına hız verilmiştir. Ayrıca ilçe merkezlerinde emniyet teşkilatları kurulmuştur.[1923]

1920 Ergin, **agt.**, s. 275-276.

1921 Tanık, **agt.**, s. 419.

1922 **Demokrat Parti Tüzük ve Program**, s. 23-24; Neziroğlu-Yılmaz, **age.**, s. 758, 923 ve 1013.

1923 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 417; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 353; **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 34-36.

1950'li yıllarda Konya Emniyet Müdürlüğü bünyesinde 3 şube müdürlüğü bulunuyordu. Bu müdürlükler asayiş hizmetleri, personel işleri, siyasi ve toplum güvenliği hizmetlerini yerine getiriyordu. Ayrıca Trafik Şube Müdürlüğü ve Toplum Zabıta Müdürlüğü de İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde yer alıyordu.[1924]

Tek Parti Dönemi'nde Akşehir, Ereğli ve Karaman ilçelerinde emniyet komiserlikleri kurulmuştu. Bunlara 1957 yılında Beyşehir ve Seydişehir, 1959'da Sarayönü, 1960'ta ise Cihanbeyli komiserlikleri eklendi. Komiserlikler, Beyşehir'de 1 amir ve 5 memurla Seydişehir'de 1 amir ve 7 memurla Cihanbeyli'de ise 1 amir ve 6 memurla oluşturuldu. Tablo XLIV'te gösterildiği gibi personel kadrosu da artırılmaya çalışıldı.[1925]

Tablo XLIV: 1950'li Yıllarda Konya Emniyet Teşkilatı Personel Sayısı

Yıl	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Kadro Sayısı	76	79	74	76	78	79	79	99	105	99	105

1952 yılında 74 kişilik kadronun 37'sini polis memurları oluşturuyordu. Kadro sayısı 1959'da 47'ye yükseldi ve şehirde 1.979 kişiye bir polis memuru düştü.[1926] DP iktidara geldikten hemen sonra Konya'da emniyet personeli tarafından CHP ileri gelenlerinin takibe alındığı ve polis memurlarından bir kısmının başka yerlere nakledildiği iddia edildi. Bunun yanında asayişi sağlayan polis ve jandarma personel sayısının yetersizliği dile getirilerek şehirdeki polis noktalarının arttırılması istendi. Bu doğrultuda Belediye Meydanı, Anıt, Muhacir Pazarı ve Aslanlıkışla'ya yeni polis noktaları kondu. 1955 yılında Çaybaşı ile otogarda birer polis noktası daha kuruldu. Ayrıca olay mahalline hızla ulaşmak için hazır kuvvet ekibi oluşturuldu.[1927]

İçişleri Bakanlığı, şehirdeki asayiş işlerini kolaylaştırmak için teknik ve motorize ekipmanlar da gönderdi. İlk olarak 1953'te bir telsiz cihazı hükûmet

1924 Konya trafik teşkilatı 1957 mali yılı içerisinde kurulmuştur. **T.C. Resmî Gazete**, 20 Ocak 1958, S 9812, s. 18507.

1925 Konya'da 1920-1929 yılları arasında eğitim-öğretime devam eden Polis Okulunda her yıl 100 polis memuru eğitim görmüştür. **Konya 1973 İl Yıllığı**, s. 641.

1926 **TBMMZC**, 9. Dönem, C 13, 26.02.1952, s. 928; **TBMMZC**, 11. Dönem, C 6, 14.01.1959, s. 456.

1927 Abanazır, "Takip", **Öğüt**, 20 Nisan 1951, s. 1-3; **Yeni Meram**, 21 Ocak 1952; **Yeni Meram**, 30 Kasım 1953; **Yeni Meram**, 24 Mart 1954; **Yeni Meram**, 23 Şubat 1955; **Yeni Meram**, 4 Ağustos 1955.

konağına monte edildi. Telsizde ilk olarak Vali ile Emniyet Müdürü karşılıklı olarak haberleşti. Zamanla İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde telsiz cihazları arttırıldı. 1954'te Konya Merkez ilçesine 2, Akşehir, Karaman ve Ereğli ilçelerine birer cip gönderildi. Jandarma teşkilatına ise 3 cip tahsis edildi.[1928]

Konya'da DP iktidarında görev yapan emniyet müdürleri içinde Rıfat Açıkalın ismi öne çıkmıştır.[1929] Asayişle ilgili faaliyetleri takdirle karşılanan Açıkalın, motorize ekip sayısını arttırdığı kentte 24 saat denetim yapılmasını sağlamıştır. Denetimlere bizzat katılan Açıkalın'ın emniyet müdürlüğü döneminde içkili lokantalar, pavyonlar, kahvehaneler ve sinemalar sürekli kontrol edilmiştir. Dolayısıyla önceden gürültü kirliliği içinde bulunan ve sürekli şikâyet edilen sinemalardan eser kalmamıştır. Açıkalın, sadece sinemaları gidilebilir hâle getirmemiş bunun yanında şehrin trafiğini düzene koymuş, sarhoş ve dilencilerle de mücadele etmiştir. Görevde bulunduğu süre içinde emniyet mensupları vatandaşa kaba davranmamış ve toplumdaki kötü davranışlar polis memurları tarafından uyarılmıştır.[1930]

1950'li yıllarda ülke genelinde adalet personeli sayısında da artış görülmüştür. 10 yıllık süreçte 7.937 olan adli personel sayısı 12.842'ye yükselmiştir. 1959 yılında baroya kayıtlı avukat sayısı 6.636 olup bunların 544'ü kadındır.[1931] DP iktidara geldikten sonra ülkede 2 yıl içinde 195 mahkeme ve 5 icra memurluğu kurulmuş, 160 hâkim ve savcı ile 240 yardımcı personel kadrosu tahsis edilmiştir. Bu süreçte çok kötü durumdaki 27 cezaevi yeniden yapılmış, 12 cezaevi inşaatı tamamlanarak toplamda 71 cezaevinin şartları iyileştirilmiş ve cezaevlerine 1.200 ranza gönderilmiştir. Ayrıca 18 cezaevinin de inşası programa bağlanmıştır.[1932]

Türkiye'de 1959 yılına kadar ceza mahkemeleri sayısı 97 olup bunların 11'i DP iktidarında kurulmuştur. Ceza mahkemelerinde karara bağlanan dava sayısı 1950'de 461.210 iken 1960'ta 655.577'ye yükselmiştir. Bu dönemde ceza ve

---

1928 Konya'da 19. istasyon olarak kurulan telsiz cihazı 35 vatlık olup Amerikan tipindedir. Telsiz sayesinde Ankara ve diğer illerle sürekli olarak iletişim kurulabilecektir. **Yeni Konya**, 7 Ağustos 1953; **Yeni Meram**, 24 Mart 1954; **Yeni Konya**, 31 Ekim 1959; **Yeni Konya**, 19 Kasım 1959.

1929 Rıfat Açıkalın, Isparta Emniyet Müdürü iken 1955 Nisan ayında Konya Emniyet Müdürlüğüne atanmıştır. **BCA**, 30-11-1-0/244-10-7, 31.03.1954.

1930 **Yeni Meram**, 20 Eylül 1955; **Yeni Konya**, 17 Ocak 1956; **Yeni Konya**, 3 Mart 1956; Dilenciler Konya'ya özellikle Ramazan ayında gelmiştir. **Cumhuriyet**, 1 Nisan 1958.

1931 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 186, 417; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 353.

1932 DP iktidarından önce Türkiye'de 57 cezaevi bulunuyordu. **Yeni İktidarın Çalışmaları**, s. 26-31.

tevkif evlerine giren ve çıkan hükümlü sayıları da artış göstermiştir. Hapishanelere giren mahkûm sayısı 1951'de 60.040 iken 1960'ta 87.819, hapishaneden çıkan mahkûm sayısı 1951'de 52.932 iken 1960'ta 109.137 olmuştur.[1933]

Konya Milletvekili A. Fahri Ağaoğlu, adli alanda DP iktidarının 2 senede yaptıklarını CHP iktidarının 27 yılda yapamadığını belirtmiştir. Bu 2 yıllık sürede Konya'da hâkim kadroları artırılmış, 5 sulh mahkemesi oluşturulmuş, Hadim'de bir adalet binası ile Akşehir, Ereğli ve Cihanbeyli'de birer cezaevi inşa edilmiştir.[1934] Bununla birlikte 1953'te Seydişehir'de bir ağır ceza mahkemesi kurulmuş olup Beyşehir ve Bozkır ilçeleri ile Hüyük bucağı ağır ceza davalarına burada bakılmıştır. Ayrıca 1956 yılında Akşehir'de ikinci bir sulh mahkemesi açılmıştır.[1935] Konya Barosuna kayıtlı avukat sayısı ise 1956'da 115 iken 1959'da 146'ya yükselmiştir.[1936]

Konya milletvekilleri 1953'te Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ ile görüşmüştür. Bakan'dan ilde ikinci bir ağır ceza mahkemesi ve asliye ceza mahkemesinin kurulması ile Merkez, Akşehir ve Karaman'da ikinci bir sulh mahkemesinin açılması istenmiştir. Zira aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere bu dönemde ceza mahkemeleri oldukça yoğun çalışmıştır. Ayrıca yeni bir adalet binasının inşası ile ziraat cezaevi ve çocuk ıslahevinin kurulması talep edilmiştir.[1937]

Tablo XLV: Konya ve İlçeleri Ceza Mahkemelerindeki Dava Sayıları

Yıl/ Mahkeme	Konya	Akşehir	Ermenek	Karaman	Seydişehir
1950	9.889	4.605	1.010	2.644	–
1960	10.770	6.503	1.672	3.899	2.973

1933 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 199-200; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 134, 136-137.

1934 Ağaoğlu, "Maksatları Nedir? 1", **Yeni Meram**, 11 Haziran 1952, s. 1-2; Bu dönemde bucaklara da sulh mahkemeleri kurulmuştur. Cihanbeyli-Zıvarık, Beyşehir-Kıreli ve Kadınhanı-Sarayönü sulh mahkemelerinin kurulduğu bucaklardır. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 14, 14.04.1952, s. 396.

1935 Ayrıntılı bilgi için bk. **TBMMZC**, 9. Dönem, C 29, 02.03.1954, s. 69-72; **Yeni Konya**, 8 Mayıs 1956.

1936 Kadın avukat sayısı 2'dir. **Mahkûmlar İstatistiği 1943-1959**, Neşriyat No: 405, İGM, Bayur Matbaası, Ankara 1961, s. 128.

1937 Konya Ceza Mahkemesinde 1938 yılında karara bağlanan dava sayısı 8.974'tür. **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 190-198; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 128-132; **Yeni Meram**, 27 Şubat 1953.

Konya Adliyesinde 1954 yılında ağır cezaya 571, sulh cezaya 2.201, asliye hukuka 4.150, sulh hukuka 2.528 ve sorgu hâkimliğine 151 dava gelmiştir. Aynı yıl ilamlı icra sayısı 1.564 iken ilamsız icra 3.766 olmuştur. Tablo XLVI'da belirtildiği üzere en fazla hırsızlık, yaralama ve kız kaçırma suçları işlenmiştir.[1938]

Tablo XLVI: 1950 ve 1953 Yıllarında Konya'da İşlenen Suçlar

Yıl/ Suç	Cinayet	Hırsızlık	Yaralama	Hakaret	Kız Kaçırma	Irza Tasallut
1950	71	589	412	254	300	53
1953	66	372	366	149	163	25

DP iktidarının ilk 3 yılında suçlarda bir azalma söz konusudur. Bu durumun yaşanmasında alınan kanuni tedbirlerin yanında Konya emniyet teşkilatının motorlu araçlarla donatılmaya başlanması ve disiplinli çalışmaları, suçluların kısa sürede yakalanarak adalete teslim edilmeleri, şehirde karakol ve polis noktalarının arttırılması gibi etkenler önemlidir.[1939]

Cezaevinin 1955 yılında modern bir hâle getirilmesi için Adalet Bakanlığı, 380.000 TL ödenek gönderdi. Bununla cezaevinde hücre usulü oluşturulması ve büyük bir yemekhane inşa edilmesi planlandı. Ayrıca demircilik, marangozluk, terzilik ve dokuma sanatlarının icrası için büyük bir atölye inşa edilecekti.

Cezaevinde döner sermayeli demircilik ve marangozluk atölyeleri ile tavukçuluk kolu bulunuyordu. Demircilik ve marangozluk atölyesinde çalışan mahkûmlar yaptıkları iş oranında ücret alıyordu. Tavukçuluk branşında ise iki kuluçka makinesinden senelik 900 iyi cins civciv çıkartılıyordu. Bunlar büyütülerek halka satılıyor ve böylece iyi cins tavuk yetiştiriciliğine katkı sağlanıyordu. Bununla birlikte mahkûmlar bireysel olarak boncuk işleri, ayna yapımı, tahta ve cam süsleme sanatı gibi çeşitli alanlarda da çalışıyordu.[1940]

Cezaevinde 1951 yılında 4 gardiyan, 1 ustabaşı, 1 doktor, 1 öğretmen, 2 kâtip ve 1 şoför görev yapmıştır. Hamam ve mescidi bulunan cezaevinde çocuk mahkûmlar için okul da bulunmuştur. Çocuklara günde 3 öğün yemek çıkarılırken yetişkinlere 1 öğün verilmiştir. Cezaevindeki 400 suçludan 52'sini çocuk, 12'sini ise kadınlar oluşturmuştur. Hükümlülerin %15'i cinayetten, %50'si kız kaçırma

1938 **Yeni Meram**, 24 Mart 1954; **Yeni Meram**, 21 Ocak 1955.

1939 **Yeni Meram**, 24 Mart 1954.

1940 **Yeni Meram**, 16 Haziran 1955; **Yeni Meram**, 5 Eylül 1956; Arda, "Konya Cezaevi", **Yeni Meram**, 18 Ekim 1956, s. 2.

suçundan mahkûm edilmiştir.[1941] Konya'da mahkûm olanların sayısı 1952 yılında 6.118 iken 1956'da 6.933'e yükselmiştir.[1942]

1950'li yıllarda, Konya basınından tespit edilebilen suçlar Tablo XLVII'de gösterildiği gibidir. [1943]

Tablo XLVII: 1950'li Yıllarda Tespit Edilen Suçlar

Suç/ Yıllar	1950	1951-1952	1953-1954	1955-1956	1957-1958	1959-1960
Cinayet	25	46	12	34	7	10
Darp ve Gasp	25	23	0	8	0	0
Dolandırıcılık	3	3	0	7	0	0
Hakaret	8	8	0	1	2	0
Hırsızlık	27	45	11	24	3	3
Kaçakçılık	2	2	0	2	2	0
Kız ve Kadın Kaçırma	17	88	33	71	36	64
Kumar	0	6	0	1	0	0
Oturak Alemi	0	4	6	5	3	4
Sarhoşluk	8	4	0	11	0	0
Silah ve Bıçak Taşıma	3	1	0	9	0	0
Sarkıntılık-Taciz	1	2	5	17	1	3
Tehdit	4	2	0	7	0	0
Tecavüz	6	24	14	23	19	17
Tecavüz Girişimi	3	7	11	13	2	8
Yaralama	27	74	5	60	65	42
Yol Kesme	1	2	1	1	1	0
Madde Bağımlılığı	2	5	0	6	2	0
Zina-Fuhuş	0	4	6	10	2	1
Diğer	8	11	1	8	0	7
Toplam	170	361	105	318	145	159

1941 **Yeni Konya**, 23 Haziran 1951.

1942 **Mahkûmlar İstatistiği 1943-1959**, s. 3.

1943 Suçlar; Yeni Konya gazetesi 1950, 1956-1960 yılları arası ile Yeni Meram 1951-1955 yılları arası taranarak tespit edilmiştir.

Konya'da DP iktidarında en fazla işlenen suç, kız ve kadın kaçırmadır. Bunu yaralama, tecavüz, cinayet ve hırsızlık suçları izlemektedir. Dönemin şartları göz önüne alındığında kız kaçırma vakalarında evlenme isteğinin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Kırsal kesimlerde işlenen suçlar şehir merkezlerine göre daha fazladır.

Ali Rıdvan Bülbül cinayetler üzerine 1950'de bir yazı kaleme alarak medeni toplumlarda bunun olmayacağına dikkat çekmiştir.[1944] Gazeteci Berberoğlu ise cinayet, tecavüz, kız ve kadın kaçırma suçlarından toplumun en büyük dertleri olarak bahseder. Bu suçların basit bir adli vaka olmadığını belirterek her birinin iyi irdelenmesi gerektiğini belirtir. Çünkü bu suçlar sosyal ve ahlaki zaafları ortaya koyan gerçeklerdir. Maddi sıkıntılar ve sorunlar içerisinden aydınlığa çıkmaya çalışan bir toplumun, manevi değerlerini koruması ve onlara sahip çıkması gerekmektedir.[1945]

Tablo LVIII'de görüldüğü üzere Konya'da 1954'e kadar trafik kazalarında bir artış söz konusudur. Bunda taşıtların çoğalması ve şehir trafiğinin yoğun hâle gelmesi birinci etkendir. Zira Konya'da otomobil, otobüs ve kamyon toplamı 1950 yılında 603 adet iken 1960'ta 2.320'ye yükselmiştir.[1946]

Tablo LVIII: Trafik Kazaları, Ölü ve Yaralı Sayıları (Konya)

Yıllar	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Kaza	176	192	213	220	204	146	109	84	135	153
Yaralı	261	237	248	268	243	170	133	61	154	169
Ölü	45	53	47	68	45	38	27	30	41	74

Trafik kazalarını önlemek için 1952'de Hükûmet Konağı, Belediye Meydanı, İş Bankası ile yeni Pazar Meydanı'na işaret lambaları konmuştur. Bununla birlikte 1953 yılında Türkiye'de bir ilk olmak üzere Konya-Ankara yoluna ışıklı işaret levhaları yerleştirilmiştir.[1947]

1944 Ali Rıdvan Bülbül, "Cinayetler Çoğalırken", **Yeni Konya**, 22 Temmuz 1950, s. 1.

1945 Berberoğlu, "Dertlerimiz", **Yeni Konya**, 6 Ağustos 1959, s. 1.

1946 **1959 İstatistik Yıllığı**, s. 463, 533; **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı**, s. 477; **Yeni Meram**, 24 Mart 1954.

1947 **Yeni Meram**, 15 Eylül 1952; **Yeni Meram**, 13 Aralık 1953; **Yeni Konya**, 8 Mayıs 1957.

Özetle 1950'li yıllarda şehrin güvenliği konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda il genelinde emniyet personeli kadro sayısı artırılmış, şehrin çeşitli yerlerinde polis noktaları oluşturulmuş, teknik cihazlar kullanılmaya başlanmış ve motorize ekipler kurulmuştur. Adli teşkilatta hâkim kadroları arttırılmış, yeni mahkemeler oluşturulmuş ve ilçelerde adalet binaları ile cezaevleri inşa edilmiştir. Mevcut cezaevlerinin koşulları da iyileştirilmiştir.

SONUÇ

Türkiye'de II. Dünya Savaşı sonrası çok partili siyasi hayata dönülmesi ve 14 Mayıs 1950'de DP'nin iktidarı seçimle devralması önemli bir dönüm noktasıdır. 10 yıl sürecek DP iktidarında Türkiye siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişime uğramıştır. 1950'li yıllardaki bu değişim ve dönüşümden ülkenin önde gelen şehirlerinden Konya da etkilenmiştir.

1950'li yıllarda Konya'nın siyasi hayatında görülen ilk değişim iktidar ve muhalefet partilerinin teşkilatlanma çalışmaları olmuştur. DP, CHP, MP, CMP, TKP, CKMP ve HP'nin yürüttükleri faaliyetler siyasi hayatın canlanmasını sağlamıştır. Siyasi partiler arasındaki rekabete tanıklık eden halkın en azından bir kısmı muhalefet olgusuyla ilk kez karşılaşmıştır. Yine ilk kez siyasi gerilimi, iktidar-muhalefet çatışmasını görmüş ve anlamaya çalışmıştır. Siyasi tercih hakkı bulunan seçmenler muhalefet partilerine de üye olabilmiştir. Özellikle 1957 genel seçimleri sürecinde siyasetteki kutuplaşma nedeniyle DP'lilerin üye olduğu Vatan Cephesi ocakları kurulmuştur.

Siyasi partiler ülkenin dördüncü büyük nüfusunu bünyesinde barındıran Konya'da öncelikli olarak teşkilatlanmak istemişse de zorlanmıştır. Çünkü ülkenin en geniş sınırlarına sahip olmasının yanında il nüfusunun çoğunluğu kırsalda yaşamaktadır. Ellili yıllarda teşkilatlanma konusunda açık ara önde olan siyasi parti DP'dir. İktidar olmasının getirdiği avantajları da kullanarak ilçe, bucak ve köylere kadar geniş bir alana yayılan DP, vatandaşın ilgisini çekmiş ve desteğini almıştır. 1957 seçimlerinden sonra güven kazanan muhalefet partileri de il genelinde teşkilatlanma çalışmalarına hız vermiştir.

Siyasi hayatta meydana gelen değişimden ikincisi iktidar ve muhalefet partileri tarafından düzenlenen il, ilçe, bucak ve ocak kongrelerinde görülen artıştır. Konya'da demokrasi kültürünün yerleşmeye başladığını gösteren parti kongrelerine ilgi yüksek olmuştur. Şölen havasında gerçekleşen kongrelerde iktidar ve muhalefet partileri yöneticilerinin birbirlerine verdikleri cevaplar halkın dikkatini çekmiştir. Ellili yılların ilk yarısında üyelerin sert eleştiriler yapabildiği dolayısıyla parti içi demokrasinin daha iyi hissedildiği DP kongreleri ilerleyen süreçte sloganların yükseldiği, eleştirilerin azaldığı, dini söylemlerin arttığı ve demokratik havanın zayıfladığı yerler hâline dönüşmüştür. Ayrıca

iktidar kongrelerine mülki amirler ile devlet memurlarının da katılması DP'nin giderek parti-devlet hâline dönüşme gayretinin bir göstergesidir.

Siyasi hayatta görülen üçüncü değişim seçimlerde farklı partilerin yer alması ve iktidarla muhalefeti destekleyen seçmenlerin birlikte sandığa gitmeleridir. Seçim dönemlerinde şehrin siyasi havası doğal olarak heyecanlı ve gergin olmuştur. Her yerde seçimler konuşulmuş, iktidar ve muhalefet partilerinin yaptıkları miting ve toplantılar ilgiyle takip edilmiştir. Ellili yıllarda yapılan genel ve yerel seçimlerde DP, muhalif partilere karşı Konya'da üstünlük sağlamıştır. Daha çok muhtar seçimlerinde meydana gelen münferit hadiseler dışında önemli bir olay yaşanmaması Konya'da demokrasinin sağlıklı bir şekilde yerleşmesi bakımından önemlidir. Oy oranlarının şehirden kırsala doğru artış göstermesinde DP iktidarının uyguladığı köy politikası ve gerçekleştirdiği somut icraatlar etkili olmuştur. DP'nin başat parti olmasında CHP'nin Konya'yı ihmal ettiği anlayışının yanında şehrin muhafazakâr yapısı da unutulmamalıdır.

Siyasi hayatta meydana gelen değişimden bir diğeri vatandaşın, siyasetçilerle yakın temas kurmasıdır. Bu dönemde Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakan ve muhalefet parti liderleri Konya'ya gelerek halkla kucaklaşmıştır. Bunun yanında gerek milletvekilleri gerekse milletvekili adayları en ücra köşelere kadar seçmenin ayağına gitmiştir. Alışılmışın dışında bir tutum sergileyen siyasiler, dinlemek ve dertlerine ortak olmaya çalışmak suretiyle vatandaşlara değer verdiklerini göstermiştir.

1950'li yıllarda Konya'nın ekonomik hayatında yaşanan ilk değişim büyük sanayi tesisleri ile kendini göstermiştir. Böylece şehrin tarıma dayalı olan ekonomisi hem devlet hem de özel sektör eliyle gerçekleşen yatırımlarla dönüşüme uğramıştır. Bu yatırımlar Konya'nın sanayileşmesi yolunda lokomotif güç olmuş ve şehrin ekonomisine önemli katkı sağlamıştır. DP iktidarında şeker ve çimento fabrikalarının tesis edildiği ilk illerden olan Konya'da ülkenin en büyük tuğla ve kiremit fabrikası da özel sermaye eliyle kurulmuştur. Üretime geçen fabrikalar şehrin ekonomi ve sosyal hayatına dair önemli etkilere yol açarken işsizlik sorununa da çare olmuştur.

Ekonomik hayatta meydana gelen değişimden ikincisi özellikle ellili yılların ilk yarısında tarımsal üretimde rekor düzeylere çıkılmasıdır. Bunda Marshall Planı'nın etkisiyle tarımda modernizasyonun başlatılması, çiftçinin teknik bilgisinin artırılması ve iklim şartlarının elverişli seyretmesi etkilidir. Dolayısıyla DP iktidarının tarımsal kalkınmayı hedefleyen politikaları Konya'da hayat bulmuştur.

Ekonomik hayatta görülen üçüncü değişim tarım arazilerinin sulanmasına yönelik somut adımların atılmasıdır. Kurak arazileri sulamak isteyen DP hükûmetleri Türkiye'de ilk kez Konya Ovası'nın su sorununu ele almıştır. Bu bağlamda baraj inşaatları ve sondaj çalışmalarına başlanmıştır. Neticede Konya Ovası'nda sulanan arazi ellili yıllarda iki kat artış göstermiştir. Tarım alanında yaşanan bu değişim ekilebilir araziyi de genişletmiştir. DP iktidarında Konya, hububat ekimi ve üretiminde ülkenin ilk sırasında yer almıştır. Şeker Fabrikasının açılması tarımdaki dönüşümü etkileyen bir diğer unsur olup il genelinde şeker pancarı ekimi ve üretimi artmıştır.

Ekonomik hayatta meydana gelen değişimden bir diğeri hayvansal üretimdeki artıştır. İktidarın suni tohumlama projesi ile tavuklara yönelik ıslah çalışmaları ilk kez Konya'da hayat bulmuştur. Bu doğrultuda sığırlarda montofon, koyunlarda ise merinos aşılamaları başarıyla uygulanmıştır. Neticede Konya, koyun yetiştiriciliğinde dünyanın önde gelen merkezlerinden biri olmuştur. Bu olumlu gelişmelerin yanında ortaya çıkan en önemli sorun ise meralık alanların, tarımda makineleşme ile birlikte tahrip edilerek verimsiz tarlalara dönüştürülmesidir.

Konya'nın 1950'li yıllarda ticari hayatı da değişime uğramıştır. Tarımsal ve hayvansal üretimde yaşanan artış, yapılan yollarla köylere ulaşımın kolaylaşması ve sanayileşmeyle birlikte şehir nüfusunun artması ticaretin canlanmasını sağlamıştır. Ellili yılların ilk yarısında ticaretin canlanmasına bağlı olarak şehirdeki şirket, banka ve kooperatif sayılarında da artış yaşanmıştır. Ancak ikinci yarıdan itibaren yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle il genelinde pek çok ürün ya piyasada bulunmamış ya da stoklandığı için karaborsaya düşmüş ve hayat pahalılığı meydana gelmiştir. Dolayısıyla bu süreçte halk ekonomide iyi ile kötü günleri bir arada tecrübe etmiştir.

DP iktidarında turizme yönelik somut adımlar atılmıştır. Bu bağlamda şehirde yeni müzeler açılmış, eski eserler onarılmış, modern oteller inşa edilmiş, turistik gazino ve lokantalar faaliyete geçirilmiştir. Neticede Konya bu dönemde turizm alanında gelişme kaydeden ve dönüşen şehirlerden biri olmuştur. Bu durum Konya'nın hem iktisadi hem de sosyal hayatını olumlu yönde etkilemiştir.

1950'li yıllarda Konya'nın sosyal hayatında da değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. İlk değişim il genelinde şehir ve köy nüfusunun artmasıdır. Artış önceki dönemlerin aksine şehir nüfusunda daha fazladır. Bu değişimde sanayinin gelişmesi, tarımda modernizasyon, kara yollarının inşası ve ekonomik kalkınma etkilidir. Neticede köyden kente göç hızlanmış ve Konya'da şehirleşme oranı artmıştır. Bu dönüşüm, çalışmak zorunda olan erkek nüfusun şehir merkezlerinde

genel olarak kadın nüfusundan daha fazla olmasına neden olmuştur. Nüfus artışını etkileyen önemli bir unsur da göçmenlerin iskân edilmesidir. Ellili yıllarda tespit edebildiğimiz kadarıyla Konya'ya Bulgaristan'dan 9.429 göçmen iskân edilmiştir. Bu dönemde nüfus artışına bağlı olarak evlilik ve boşanma sayılarında da artış görülmektedir. Ancak ildeki boşanma oranı kırsal nüfusun fazlalığı, mahalle baskısı ve kadınların ekonomik yönden bağımlı olmaları nedeniyle evlilik oranına göre düşük seyretmiştir.

Sosyal hayatta meydana gelen değişimin ikincisi Batı tarzı eğlence unsurlarının toplum tarafından benimsenmesidir. Konya'da ellili yıllarda garden parti, balo, defile, yılbaşı geceleri gibi eğlenceler düzenlenmiştir. Daha çok şehir merkezinde gelişen Amerikan tarzı eğlence hayatına halk ilgi göstermiştir. Ancak toplumun her kesimi aynı oranda ve kalitede eğlenememiştir. Gelir seviyesi düşük olan aileler geleneksel tarzı sürdürerek mesire yerlerinde, park ve bahçeler ile gidebildiği ölçüde sinemalarda eğlenmiştir. Bu nedenle DP iktidarında park ve bahçelerin sayısında artış yaşanmıştır. Ayrıca yoğun ilgi görmesi nedeniyle Konya'ya ülkenin önde gelen ses ve saz sanatçıları ile tiyatro turneleri de gelmiştir. Dışarıdan gelen sanatçıların yoğun ilgi görmesi halkın aslında eğlenceli vakit geçirmek istediğini ortaya koysa da gerçekte şehrin bu yönü zayıf kalmıştır.

DP iktidarında Konya'da halkın ilgi gösterdiği ve kutlamalar yapmak suretiyle eğlendiği unsurlardan bir diğeri millî ve resmî bayramlardır. Bu durum Konya'da halkın Meclise, Cumhuriyet'e ve Millî Mücadele'ye sahip çıktığının açık bir göstergesidir. Özellikle cumhuriyet bayramları büyük bir coşkuyla kutlanmıştır.

Sosyal hayatta görülen üçüncü değişim faaliyet alanlarını genişleten sivil toplum kuruluşlarının nicelik olarak artmasıdır. Konya'da DP iktidarında 146 adet sivil toplum kuruluşu faaliyet göstermiştir. Bu kuruluşlar şehrin sorunlarını ele alarak kamuoyunu aydınlatmış ve bu sorunlara alternatif çözüm önerileri sunmuştur.

1950'li yıllarda yaşanan değişim ve dönüşümden bir diğeri Konya'nın önemli spor merkezlerinden biri hâline gelmesidir. DP iktidarında şehirde yeni spor tesisleri inşa edilmiş, sportif faaliyetler düzenlenmiş ve lisanslı sporcu sayısı artmıştır. Yerel ve ulusal spor organizasyonları başarıyla düzenlenmiştir. Büyük ilgi gören ve toplumun farklı kesimlerini bir araya getiren bu organizasyonlar memnuniyetle karşılanmıştır. Ellili yıllarda yabancı bir futbol takımıyla maç oynanması, bisiklet pistinin tamamlanması ve tenis kulübünün kurulması Konya tarihinin ilklerindendir.

1950'li yıllarda Konya'nın kültürel hayatında da değişim yaşanmıştır. İlk olarak Konya'nın önemli sanat merkezlerinden biri olmayı amaçladığı söylenebilir. Bu bağlamda ülkenin taşradaki ilk bölge tiyatrosu Konya'da faaliyete geçmiş, Ankara ve İstanbul dışında ilk sanat geceleri yine burada düzenlenmiştir. Bunun yanında Ankara Devlet Operası, Konya'da ilk kez sahne alırken şehirdeki ilk modern resim sergisi yine bu dönemde gerçekleşmiştir. Ellili yıllarda gerçekleştirilen sanatsal faaliyetler şehrin kültürel, sosyal ve ekonomik gelişimine önemli katkılar sunmuştur. İkinci olarak el sanatlarının bu dönemden itibaren can çekişir hâle geldiği ve turistik eşya hâline dönüşmeye başladığı söylenebilir.

Kültürel hayatta meydana gelen değişimin üçüncüsü şehre yeni müzeler kazandırılması olmuştur. DP döneminde müzeler şehri olma yolunda ilerleyen Konya'da şehrin kimliğini yansıtan eski eserler onarılmış ve arkeolojik kazılar sonucunda önemli buluntular ortaya çıkarılmıştır. Yenileme çalışmalarıyla tarihi eserlerin kötü durumlarına son verilmeye çalışılmışsa da sorunlar tamamıyla ortadan kaldırılamamıştır. DP iktidarında önem kazanan Mevlâna ihtifalleri için ünlü isimlerle birlikte gerek yurt içinden ve gerekse yurt dışından gelen turistler, Konya'nın kültürel, sosyal ve ekonomik gelişimine katkı sağlamıştır.

DP döneminde eğitim alanında önemli yatırımlar yapılmıştır. Konya'da her düzeyde yeni okullar inşa edilmiş, ortaokulu olmayan ilçe kalmamış ve ülke genelinde kurulmaya başlanan Lisan Koleji ile İmam Hatip Okulu açılmıştır. Yetişkin eğitiminde halk dershanelerinin yanında tarım ve hayvancılık alanlarında üretimi arttırmaya yönelik kurslar düzenlenmiştir. Geleceğin çiftçi ve ev kadınlarını yetiştirmeyi amaçlayan 4-K Programının uygulandığı iller arasında Konya'da yer almıştır. Ancak tüm çabalara rağmen bu dönemdeki halk eğitimi faaliyetleri Tek Parti Dönemi'nin gerisinde kalmıştır. Bu da toplumdaki muhafazakârlaşma eğilimini arttırmıştır.

Kültürel alanda meydana gelen değişimden sonuncusu gazete ve dergi sayılarındaki artıştır. Ancak güçlenen iktidarın basını kontrol altına almak istemesiyle ortaya çıkan siyasi baskılar ve ülkedeki ekonomik sıkıntılar, muhalif gazetelerin ömrünü kısaltmıştır. Oysaki iktidara gelirken basının desteğini alan ve basın özgürlüğünü savunan DP, iktidarda güç kazandıkça eleştirilere tahammül edememiştir. Nitekim Konya'da yılların gazetesi Babalık bu dönemde yayın hayatına son verirken Ekekon ve Öğüt'ten sonra CHP'yi destekleyen bir yayın organı kalmamıştır.

1950'li yıllarda bayındırlık faaliyetleri sonucunda yaşanan değişim, DP'nin Konya'da desteklenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu dönemde Konya'ya; okullar, fabrikalar, barajlar, işhanları, silolar, göçmen evleri, spor tesisleri, hükûmet konakları, sağlık merkezleri, yollar, kurum binaları gibi önemli yapı ve tesisler kazandırılmıştır.

DP iktidarında Konya geniş şose yollarla Akdeniz ve Ege'ye bağlanmıştır. İnşa edilen pek çok köy yolu sayesinde köylerin şehirle bağlantısı sağlanmıştır. Dolayısıyla köylü vatandaşların il ve ilçe merkezlerine gitmesi kolaylaşmıştır. Ancak il genelinde demir yolu ile ilgili neredeyse hiç yatırım yapılmamıştır. Ellili yıllarda Konya'nın ulaşımı, kara yolları sayesinde daha kolay hâle getirilmiş, şehre hava ve demir yoluyla da ulaşım sağlanmıştır. DP iktidarının Konya'da gerçekleştirdiği değişimden bir diğeri köylere çeşmeyle içme suyu götürülmesidir. Yine bu dönemde şehrin elektrik sorunu Göksu Hidroelektrik Santralinin kurulmasıyla büyük ölçüde çözüme kavuşturulmuş ve ilçelere de dizel elektrik santralleri tesis edilmiştir. Bu hizmetlerin yanında il genelinde telefon santralleri de faaliyete geçmiştir. Ellili yıllarda idari yönden de değişen Konya'da yeni 4 ilçe, 4 bucak ve 47 köy kurulmuştur.

1950'li yıllarda Konya Belediyesi, önceki dönemlerden birikerek yığılan sorunlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Özellikle imar faaliyetlerine yoğunlaşarak şehrin yol, su, elektrik ve kanalizasyon sorunlarına öncelik vermiştir. Böylece şehre otogar, itfaiye garajı, cami, değirmen, gazino, belediye binası, dükkânlar, iş hanları, hal binası, tuvaletler ve hamamlar kazandırılmıştır. Ayrıca geniş bulvarları, asfalt caddeleri, turistik gazinosu, modern apartmanları ve düzenlenmiş parkları ile kent canlı bir merkez hâline dönüştürülmeye çalışılmıştır. Türkiye'de ilk defa temizlik işlerini motorlu araçlarla gerçekleştiren Konya Belediyesi, yapacağı önemli imar faaliyetleri için Ankara ve İstanbul'dan uzmanlar çağırmıştır. Ellili yıllarda imar faaliyetleri ile öne çıkan Konya'da yaklaşık 7.000 bina inşa edilmiş ve apartman hayatı başlamıştır.

DP iktidarında atılan somut adımlarla sağlık hizmetlerinde de değişim meydana gelmiştir. Bu dönemde sağlık personeli, hastane ve yatak sayısı artırılmıştır. Bir yandan yeni sağlık kurumları inşa edilirken diğer taraftan mevcut kurumlar modernleştirilmiştir. Böylece Konya, Anadolu'nun önemli sağlık merkezlerinden biri olmuştur.

DP döneminde şehrin asayişi konusuna da önem verilmiştir. Bu doğrultuda güvenlik görevlilerinin kadro sayıları artırılmış, yeni birimler oluşturulmuş ve kurumlar için yeni binalar inşa edilmiştir. İl genelinde yeni mahkemeler kurulmuş,

hâkim ve savcı kadroları ile avukat sayılarında artış yaşanmıştır. Ellili yıllarda Konya'da işlenen suçlarda kız ve kadın kaçırma başta gelmiştir. Dönemin şartları göz önüne alındığında kız kaçırma vakalarında evlenme isteğinin de etkili olduğu söylenebilir. Hem eğitim hem de kültürel bağlamda geri kalmışlığın bir sonucu olarak kırsal bölgelerdeki suç oranı daha fazla olmuştur.

Sonuç olarak 1950'li yıllarda Konya siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamda değişim yaşamıştır. Bu değişimi ve dönüşümü sağlayan gelişmelerin bir kısmı CHP döneminde planlanmış olsa da hayata geçirilememiştir. DP, iktidara geldikten sonra hem yarım kalan projeleri tamamlamış hem de yeni projelere imza atmıştır. Planlanan çalışmaların tamamı sonlandırılamasa da DP hükûmetlerinin programları dâhilinde uyguladıkları politikalar Konya'da büyük oranda hayat bulmuştur.

KAYNAKÇA

A. Arşivler

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi **(BCA)**

T.C. Cumhurbaşkanlığı Celal Bayar Arşivi **(CCBA)**

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı

Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Arşivi

B. Yayımlanmış Resmî Yayınlar, Dergiler

Anıt

Ayın Tarihi

Başak

Bizim Yayla

Çağlayan

Çağrı

Hukuk ve İçtihatlar

İller ve Belediyeler

Konya

Konya Lisesi

Ney

Özlem

TB Konya Bölgesi Çiftçi Bülteni

T.C. Resmî Gazete

TBMM Zabıt Ceridesi (**TBMMZC**)

The Voice Konya College Magazine

Toprağın Tadı

Türk Folklor Araştırmaları Dergisi

Umut

C. Gazeteler

Akşam

Babalık

Bizim Mengene

Bizim Şehir
Beş Pınar
Cumhuriyet
Demokrat Konya
Durak
Ebegümeci
Ekekon
Gürses
Hürriyet
Işık
İlân
İleri
İlk Adım
Kervan
Konya Esnaf
Mengene
Meram
Mihrak
Milliyet
Okul Postası
Öğüt
Ölçü
Öz Demokrat Konya
Selçuk
Vatan
Yeni Konya
Yeni Meram
Yeni Sabah
Zafer

D. İstatistikler

1950-1965 Milletvekili ve 1961,1964 Cumhuriyet Senatosu Üye Seçimleri Sonuçları, No: 513, DİE, Ankara 1966.

1953 İstatistik Yıllığı, C 21, No: 360, İUM, Ankara.

1959 İstatistik Yıllığı, Yayın No: 380, İGM, Ankara 1961.

1963 Türkiye İstatistik Yıllığı, No: 490, DİE.

2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 42-Konya, Yayın No: 2727, DİE Matbaası, Ankara 2002.

21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı İl, İlçe, Bucak ve Muhtarlıklar İtibarile Nüfus, Yayın No: 286, C 1, İUM, Ankara 1948.

22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibariyle Nüfus, Neşriyat No: 359, İUM, Ankara 1950.

23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibariyle Nüfus, Yayın No: 412, İGM, Ankara 1961.

23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibariyle Nüfus, Yayın No: 444, DİE, Ankara 1963.

Genel Nüfus Sayımı 20 İlkteşrin 1940: Vilayet, Kaza, Nahiye, Köyler İtibarile Nüfus, Neşriyat No: 158, C 2, İUM, Ankara 1944.

Genel Nüfus Sayımı İdarî Bölünüş 25.10.1970, Yayın No: 672, DİE Matbaası, Ankara 1973.

İstatistik Yıllığı 1951, C 19, No: 332, İUM, Ankara.

İstatistik Yıllığı 1952, C 20, No: 342, İUM, Ankara.

Mahkûmlar İstatistiği 1943-1959, Neşriyat No: 405, İGM, Bayur Matbaası, Ankara 1961.

Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973, Yayın No: 691, DİE, Ankara 1973.

Millî Eğitim Hareketleri 1927-1966, Yayın No: 517, DİE, Ankara 1967.

Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, No: 3685, TÜİK, Ankara 2012.

Türkiye'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 Yılı, Yayın No: 683, DİE, Ankara 1973.

Veteriner Çalışmaları ve Hayvancılık İstatistikleri 1957-1966, DİE, Ankara 1970.

Zirai Bünye ve İstihsal 1946-1953, Yayın No: 531, İUM, Ankara 1954.

Zirai Bünye ve İstihsal 1958-1960, Yayın No: 421, İGM, Ankara 1962.

E. İnceleme Eserler, Makaleler, Tezler, Bildiriler, Anılar ve Resmî Yayınlar

1923-1927 Konya Belediyesi, Gavsi Ozansoy Basımevi, İstanbul 1946.

Abanazır, Suad, "Konya Nutku", **Ekekon**, 6 Nisan 1950, S 3123, s. 1.

————————, "Göçmenler İçin", **Öğüt**, 2 Aralık 1950, S 78, s. 1.

————————, "İnkilâp Düşmanlığı", **Öğüt**, 6 Mart 1951, S 136, s. 1.

————————, "Takip", **Öğüt**, 20 Nisan 1951, S 149, s. 1-3.

————————, "İl Kongresi", **Öğüt**, 3 Temmuz 1951, S 168, s. 1.

————————, "Yayınımıza Son Veriyoruz", **Öğüt**, 1 Ocak 1952, S 218, s. 1.

————————, "Tekrar", **Öğüt**, 2 Nisan 1952, S 220, s. 1.

Ahmad, Feroz, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Kaynak Yay., İstanbul 2012.

Ahmad, Feroz–Turgay, Bedia, **Türkiye'de Çok Partili Demokrasinin Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1976.

Ağaoğlu, Abdurrahman Fahri, "Maksatları Nedir? 1", **Yeni Meram**, 11 Haziran 1952, S 667, s. 1-2.

————————, "C.H. Partisi Kongresi Münasebetiyle", **Yeni Meram**, 20 Mart 1954, S 1300, s. 1.

Akça, Kemal, "Konya İli'ni Nasıl Devraldık?", **Yeni Konya**, 15 Temmuz 1950, S 402, s. 1-2.

Akça, Seher, "Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikalarının Resmî Eğitim Raporlarına Yansıması", **Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 5, S 9, Ocak 2023, s. 377-390.

Akgümüş, Murat, **Demokrat Parti Dönemi'nde Kayseri (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2023.

Akılmak, Sema Topçu - Ural, Selçuk, "27 Mayıs Darbesi Sürecinde Basında İstanbul-Ankara Öğrenci Olayları", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C 25, S 4, 2021, s. 1674-1691.

Akın, Fehmi, **Çok Partili Hayata Geçiş**, Anekdot Yay., Ankara 2008.

Akşin, Sina, **Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi**, C 2, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1997.

————————, **Kısa Türkiye Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ed. Ali Berktay, İstanbul 2016.

Albayrak, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004.

Alcaide, Perizad "Amerikada Konya Günü Büyük Bir Tezahüratla Kutlandı", **Öz Demokrat Konya**, 5 Mayıs 1960, S 817, s. 1.

Alkan, Mehmet Ö., "Kahve-Kahvaltı ve Çay Tiryakiliği", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 619-620.

————————, "Soğuk Savaş'ın Toplumsal, Kültürel ve Günlük Hayatı İnşa Edilirken", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 591-617.

Altan, Midhat Şakir, "Seçimler ve Partiler", **Yeni Konya**, 27 Şubat 1954, S 1690, s. 1-2.

Ar, Necmettin, "Verem", **Yeni Konya**, 28 Aralık 1950, S 560, s. 2.

Arabacı, Caner, **Geçmişten Günümüze Konya Ticaret Odası 1882-1999**, Konya Ticaret Odası Yay., Konya 1999.

Arabacı, Caner- Ayhan, Bünyamin- Demirsoy, Adem-Aydın, Hakan, **Konya Basın Tarihi**, Palet Yay., Konya 2009.

Araz, Nezihe, "Müzeler Şehri: Konya!..", **Yeni Meram**, 14 Haziran 1955, S 1723, s. 2.

————————, "Müzeler Şehri Konya!..", **Yeni Meram**, 15 Haziran 1955, S 1724, s. 2.

Arda, Ramiz, "Konya Cezaevi", **Yeni Meram**, 18 Ekim 1956, S 2209, s. 2.

————————, "Alaettin Tepesi Çaputlu Türbe Oluyor", **Yeni Konya**, 21 Mart 1958, S 3117, s. 1.

Arı, Oğuz, "1950-1951 Senelerinde Bulgaristan'dan Tehcir Edilen Türk Göçmenlerinden Bir Örnek Grup Seçilerek Dayanışma ve Sosyal İntibak Bakımından Aile Cesametinin ve Aile İçindeki Münasebetlerin Araştırılması", **İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası**, C 20, S 1-4, Ocak 1958, s. 48-164.

Arıkan, Mustafa, **Hamdi Ragıp Atademir (Hayatı Şahsiyeti ve Fikirleri)**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998.

———————, “Bolay Ailesinden Birkaç Zat”, **Şehir ve Alimleri**, Yayın Yönetmeni Muzaffer Şeker, Necmettin Erbakan Üniversitesi Kültür Yay., Konya 2017, s. 299-325.

———————, “Konya ve Aksaray’a Dair 1931 Tarihli Bir CHF Teftiş Heyeti Raporu”, **II. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (26-28 Ekim 2017) Tam Metin Kitabı**, Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, Ed. M. Sami Yıldız, Ayşegül Can, Mehmet Özkaya, Ankara 2017, s. 451-465.

Aslan, Zehra, **DP Döneminde Trabzon (1950-1960)**, ATAM Yay., Ankara 2017.

———————, “Demokrat Parti İktidarının 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Göç Eden Göçmenlere Yönelik Politikası (1950-1951)”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Uluslararası Balkan Sempozyumu Bildirileri 5-7 Ekim 2012**, Ed. Süleyman Seydi, Vedat Kartalcık, Murat Kılıç, Isparta 2013, s. 329-344.

Asöcal, Yavuz Kadri, “Konya Matbuatının İç Yüzü”, **Mengene**, 12 Nisan 1952, S 1, s. 2.

Asöcal, Yılmaz Osman, “Seçimden Kaçıyorlar”, **Yeni Meram**, 11 Ağustos 1955, S 1780, s. 2.

———————, “Çimento Fabrikası”, **Yeni Meram**, 20 Eylül 1955, S 8211, s. 2.

———————, “Konya’da Spor”, **Yeni Meram**, 2 Ekim 1955, S 1833, s. 1.

Atademir, Hamdi Ragıp, “Bir Yazı Münasebetiyle…”, **Yeni Konya**, 9 Nisan 1956, S 2454, s. 2.

———————, “Ferid Paşa ve Bugünkü Konya”, **Yeni Meram**, 11 Aralık 1956, S 2261, s. 1-2.

Atademir, S. Ragıp, “Vatandaşlar Nasıl Milletvekili İstiyor?”, **Selçuk**, 11 Nisan 1950, S 457, s. 1.

———————, “Vatandaşlara Düşen Vazife”, **Selçuk**, 25 Nisan 1950, S 461, s. 1.

Ayas, Namık, “Seçimlerden Sonra”, **Yeni Konya**, 30 Ekim 1957, S 3000, s. 1.

Aydıner, Hidayet, “Zalim Yufka”, **Yeni Meram**, 23 Temmuz 1955, S 1762, s. 1-2.

Aydoğan, Erdal- Çoban, Ebru, "Türkiye'de Nüfus Sayımları ve Uygulanan Nüfus Politikaları", **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, C 6, S 2/1, 2016, s. 113-126.

Aytekin, Hanefi, **Tarihi Konya Rehberi 2003'ten Kuruluşuna Konya Belediye Başkanları**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., No: 50, Konya 2003.

Babagil, İffet, "Konya Kadınlığı ve Konya Evleri I", **Türk Folklor Araştırmaları Dergisi**, Nisan 1958, S 105, s. 1673.

Bağcı, Özgür, "Demokrat Parti İktidarından Yassıada Yargılamalarına Karamanlı Bir Siyasetçi: Remzi Birand", **Karaman Araştırmaları I**, Ed. Hüseyin Muşmal, Erol Yüksel, Mehmet Ali Kapar, Palet Yay., Konya 2019, s. 255-264.

Baha, Hikmet, "Konyada Demokrat Parti Niçin Çöküyor?", **Gürses**, 15 Ağustos 1952, S 2, s. 2.

Balkanlı, Ali Kemal, "Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler", **Babalık**, 6 Mart 1951, S 7556, s. 1.

Balkız, Abdullah, "Avusturya Futbol Takımının Gelişi Münasebetiyle", **Yeni Meram**, 5 Ocak 1955, S 1567, s. 2.

————————, "Sinemalarda Laubali Hareketler", **Yeni Meram**, 28 Temmuz 1957, S 2484, s. 1.

Barlas, Ziya, "Vatandaş Hakikatleri Görüyor", **Yeni Meram**, 2 Ekim 1951, S 387, s. 1-2.

Barutçu, Faik Ahmet, **Siyasi Hatıralar Milli Mücadeleden Demokrasiye**, 21. Yüzyıl Yay., C II, Ankara 2001.

Başar, Cezmi, "Konya ve Spor", **Yeni Meram**, 7 Haziran 1955, S 1716, s. 2.

Başkot, Osman, "Sıtma", **Öz Demokrat Konya**, 7 Nisan 1960, S 790, s. 4.

Başol, Koray, **Demografi Genel ve Türkiye**, Mas Ofset, İzmir 1984.

Bayar, Celâl, **Başvekilim Adnan Menderes**, (Derleyen İsmet BOZDAĞ), Tercüman Gazetesi Yay., İstanbul 1986.

Benhür, Çağatay, "14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları", **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi**, S 17, Konya 2007, s. 61-75.

Berberoğlu, Metin, "Gazeteciler Okulu 9 Yaşında", **Yeni Konya**, 1 Haziran 1958, S 3184, s. 1-2.

———————, “Dertlerimiz”, **Yeni Konya**, 6 Ağustos 1959, S 3572, s. 1.

Bildirici, Mehmet, **Tarihi Kültürel ve Çevre Değerleri ile Konya Kapalı Havzasına Su Aktaran Konya- Çumra 2. ve 3. Merhale (adım) Sulama Projesi**, DSİ Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021.

Bilge, Galip, “Ahmet Emin Yalman’a Açık Mektup”, **Yeni Konya**, 15 Mart 1951, S 636, s. 1-2.

———————, “Gürses Ne İstiyor?”, **Gürses**, 8 Ağustos 1952, S 1, s. 1.

Bolay, M. Emin, “Mevlâna’nın Kore’ye Gitmesi Bahsi Hurafedir”, **Yeni Konya**, 7 Ocak 1951, S 570, s. 2.

———————, “Bugün Konya’nın Mutlu ve Kutlu Günüdür”, **Yeni Meram**, 19 Eylül 1954, S 1462, s. 2.

Burçak, Rıfkı Salim, **On Yılın Anıları (1950-1960)**, Nurol Matbaacılık, Ankara 1998.

Bülbül, Ali Rıdvan, “İkinci Mektup”, **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1950, S 389, s. 2.

———————, “Cinayetler Çoğalırken”, **Yeni Konya**, 22 Temmuz 1950, S 406, s. 1.

———————, “Asıl Gaye”, **Yeni Konya**, 22 Aralık 1950, S 554, s. 1.

———————, “Bu Şehrin Eğlencesi”, **Yeni Konya**, 13 Ağustos 1951, S 783, s. 1.

———————, “Bir Devir Yaşatıldı”, **Yeni Konya**, 23 Ağustos 1951, S 793, s. 1.

———————, “C.H.P. İl Kongresi”, **Öz Demokrat Konya**, 22 Kasım 1958, S 328, s. 1.

Bülbül, Nail, “Geçmişten Günümüze Konya’da Futbol”, **Konya Kitabı XI**, Damla Ofset, Konya 2008, s. 261-280.

Cantek, Funda Şenol, “Ellili Yıllar Türkiyesi’nde Basın”, **Türkiye’nin 1950’li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 423-450.

C.H.P. 25 Yıl, Ulus Basımevi, Ankara 1948.

Cumhuriyet Dönemi Partiler, Seçimler, Beyannameler (1923-1980), Ed. Mete Kaan Kaynar, Nurettin Kalkan, TBMM Basımevi, Ankara 2022.

Çağatay, Neşet, **Türkiye'de Gerici Eylemler (1923'ten Buyana)**, AÜ İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara 1972.

Çalıkoğlu, Ziya, "Türk Milleti Kuru Lafa Kanmıyor", **Öğüt**, 4 Eylül 1951, S 185, s. 1.

Çangatin, Cevat "Necdet Atak'la Bir Konuşma", **Yeni Konya**, 12 Nisan 1958, S 3138, s. 3.

Çavdar, Tevfik, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze**, İmge Kitabevi, Ankara 2013.

Çolak, Filiz, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951)", **Tarih Okulu Dergisi**, S XIV, 2013, s. 113-145.

Demirel, Tanel, **Türkiye'nin Uzun On Yılı: Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2016.

Demokrat Parti Tüzük ve Program, Ankara 1946.

Dikilitaş, Osman Sait, **DP Hükümetlerinin Sosyo-Ekonomik Alandaki İcraatları (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007.

Doğan, Mesut, "Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış", **Marmara Coğrafya Dergisi**, S 23, Ocak 2011, s. 293-307.

Doğan, M. Sabri, **Öteki Konya**, Çizgi Kitabevi Yay., Konya 2018.

Doğaner, Yasemin, "Vatan Cephesi", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 177-191.

———————, **Türk Demokrasi Tarihinde Vatan Cephesi**, Siyasal Kitabevi, Ankara 2013.

Doğu, Aydın, "Millî Korunma Kanunu'nun Ceza Hükümleri ve Demokrat Parti Döneminde Uygulanması", **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, S 39, 2021, s. 189-228.

Dönder, İhsan, "Lig Maçlarının Birinci Devresi Biterken", **Yeni Konya**, 18 Kasım 1954, S 1945, s. 2.

Dünyanın Başlıca Eğitim Meseleleri İle İlgili Rakamlar, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1953.

Elgin, Sadettin G., "Vatan Cephesi", **Öz Demokrat Konya**, 10 Aralık 1958, S 345, s. 2.

Erer, Tekin, **Türkiye'de Parti Kavgaları**, C I, Ticaret Postası Matbaası Yay., İstanbul 1963.

Ergene, Hayri, "İdman Yurdu A ve B Takımları Şampiyon", **Yeni Konya**, 13 Şubat 1951, S 606, s. 1-3.

Erim, Nihat, "Göçmen İşinde Tedbir Eksikliği", **Öğüt**, 12 Ocak 1951, S 109, s. 1-3.

Ermenek İlçesi Merkez, Kasaba ve Köylerinin Hizmetler Bakımından İncelenmesi ile Meselelerin Çözüm Yolları, Konya.

Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara 2003.

Ersarı, Nevra, "Ellili Yıllarda Radyo ve Siyaset", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 393-422.

Esen, Selin, "18 Nisan 1960 Tarihli Tahkikat Komisyonu", **Mülkiye Dergisi**, C XXXIV, S 267, 2010, s. 167-192.

Erdoğan, Muzaffer, "Konya'nın Adlandırılması", **Yeni Konya**, 18 Ocak 1951, S 581, s. 2.

Eroğul, Cem, "Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-1971", **Geçiş Sürecinde Türkiye**, Belge Uluslararası Yay., İstanbul 1998, s. 112-188.

Ersöz, Veyis, "Göçmen Kardeşlerle Hasbıhal", **Yeni Konya**, 23 Mart 1951, S 643, s. 2.

Evin, M. Şevket, "Lig Maçlarına Başlanırken", **Yeni Meram**, 8 Kasım 1953, S 1169, s. 2.

Evren, Afif, "1916 Konyasında Fikir Hayatı Nasıldı?", **Yeni Meram**, 1 Mayıs 1954, S 1338, s. 2.

Evsile, Mehmet, **Demokrat Parti Döneminde Türkiye'de Günlük Hayat**, Hiperyayın, İstanbul 2023.

———————, "Demokrat Parti Döneminde Sağlık Hizmetleri", **History Studies Dergisi**, C 13, S 2, Nisan 2021, s. 407-422.

Fakılar, M., "Konya ve İrtica", **Yeni Konya**, 2 Nisan 1951, S 653, s. 2.

Geçikli, Recep Murat, "Bulgaristan Türkleri'nin Göçü (1950-1951) ve ABD Yardım Programına Yansıması", **Atatürk Dergisi**, C 5, S 1, 2016, s. 1-38.

———————, "Demokrat Parti Dönemi Yükseköğretim Politikası ve 1956 Tarihli Rapor", **Atatürk Dergisi**, C 11, S 2, Aralık 2021, s. 141-170.

Gemici, Filiz, **Demokrat Parti Dönemi Adapazarı-Sakarya (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

Geray, Cevat, "Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi", **Amme İdaresi Dergisi**, S 3/4, Aralık 1970, s. 8-36.

————————, **Halk Eğitimi**, AÜ Eğitim Fakültesi Yay., Ankara 1978.

Goloğlu, Mahmut, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-III 1939-1945 Milli Şef Dönemi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2012.

Göksel, Kemal, "İnkılap Düşmanlarına Cevabımız", **Babalık**, 3 Mart 1951, S 7553, s. 1.

Gönüllü, Ali Rıza, **Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2008.

Gözlü, Fahrettin, "Konya Sulaması", **Yeni Konya**, 30 Kasım 1950, S 532, s. 1-2.

Gücüyener, Adil, "Parti Gençlik Lokalleri", **Yeni Konya**, 5 Ocak 1959, S 3397, s. 1-2.

————————, "Parti Gençlik Lokalleri", **Yeni Konya**, 7 Ocak 1959, S 3399, s. 1-2.

Gülen, Ahmet, "Demokrat Parti Döneminde Siyasal Şiddet", **Atatürk Yolu Dergisi**, S 72, 2023, s. 126-149.

Gültekin, Vehbi, "Göçmenlerle Harada Görüştüm", **Yeni Meram**, 26 Aralık 1950, S 113, s. 1-2.

Gürdamar, Ersin, "Demokrat Parti Dönemi'nde Uygulanan Şeker Politikaları ve Şeker Sanayisinin Gelişimi", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S 27, 2021, s. 100-143.

Güntel, M. Nedim, "Şeker Fabrikamız", **Yeni Meram**, 19 Eylül 1954, S 1462, s. 1.

Güven, Alptekin, "Göksu'dan Geliyorum", **Yeni Meram**, 17 Ekim 1956, S 2208, s. 1-2.

Güven, Turgut Y., "Konya Kaşıkları Sergisini Geziyoruz", **Yeni Meram**, 3 Haziran 1956, S 2077, s. 2.

Halıcı, Feyzi, "Et Kombinasında İki Saat", **Yeni Konya**, 7 Ocak 1956, S 2364, s. 2.

———————, “Tenise Dair”, **Yeni Konya**, 24 Şubat 1957, S 2763, s. 2.

———————, “Turizm Dâvâsı”, **Öz Demokrat Konya**, 13 Nisan 1959, S 457, s. 1.

———————, “Panaroma”, **Yeni Konya**, 3 Mart 1957, S 2769, s. 2.

———————, “İdman Yurdu-G. Birliği Dostluğu”, **Yeni Konya**, 16 Kasım 1957, S 3016, s. 2.

———————, “Lig Şampiyonu Gençlerbirliği”, **Yeni Konya**, 31 Ocak 1958, S 3069, s. 2.

———————, “10uncu Yıl”, **Yeni Konya**, 1 Haziran 1958, S 3184, s. 1-2.

Halıcı, Mehdi, “Konya Gazeteciler Derneğinden Beklediklerimiz”, **Yeni Konya**, 4 Ağustos 1950, S 419, s. 1-3.

Halk Eğitimi Umum Müdürlüğü Kurulması Hakkında Kanun Layihası ve Mucip Sebepleri, T.C. Maarif Vekaleti VI. Maarif Şûrası Dokümanları, Ankara 1956.

Hanioğlu, M. Şükrü, “Cemiyet”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 329-331.

Hınçer, İhsan, “Onbeş Senelik Ayrılıktan Sonra Konya’nın Bir Konyalı Gözüyle Görünüşü”, **Yeni Konya**, 11 Ekim 1950, S 483, s. 2.

———————, “Halk Oyunları Bayramı Dolayısıyle”, **Yeni Konya**, 28 Ağustos 1955, S 2227, s. 2.

———————, “Behçet Kemal Çağlar Konya’ya Gelirken”, **Yeni Konya**, 6 Nisan 1956, S 2451, s. 1.

Ilgaz, Hasene, “Konya’da El Sanatları”, **Yeni Meram**, 2 Ekim 1955, S 1833, s. 2.

Işık, İsmail, “Aday Bolluğu”, **Yeni Meram**, 4 Mart 1954, S 1283, s. 1.

İnci, İbrahim, “Tarihsel Süreç İçinde Türkiye’de Tarımsal Makine ve Ekipmanların Modernizasyonu 1948-1960”, **Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 7, S 13, 2022, s. 142-154.

Kabacalı, Alpay, **Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın**, Literatür Yay., İstanbul 2002.

Kanberoğlu, Nizamettin, “Son Seçimlerin Düşündürdükleri”, **Yeni Konya**, 5 Eylül 1950, S 451, s. 3.

Kandemir, Feridun, **Konya**, Ekicigil Matbaası, 1957.

Kaplan, Rasih, "Ankara-Konya-Akdeniz Yolu İçin 3", **Yeni Konya**, 9 Şubat 1951, S 602, s. 1-2.

Karakuzu, Hasan, **Demokrat Parti Dönemi'nde Zonguldak (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir 2021.

Karcı, Betül, **Demokrat Parti Dönemi'nde Tokat (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2019.

Karpat, Kemal H., **Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller**, Timaş Yay., İstanbul 2012.

_____, **Türk Siyasi Tarihi Siyasal Sistemin Evrimi**, Timaş Yay., İstanbul 2013.

Kasalı, Başak Katrancı, "Menderes Dönemi Hükümet Programlarında Sanatın Yeri: 1950-1960 Arası Kısa Dönem Analiz", **Sanat Tarihi Dergisi**, C XXIV, S 2, Ekim 2015, s. 161-174.

Kasarcı, Rüya, "Türkiye'de Nüfus Gelişimi", **Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, S 5, Ankara 1996, s. 247-266.

Kaynar, Mete Kaan, "Türkiye'nin Ellili Yılları Üzerine Bazı Notlar", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 15-38.

Keskin, Özkan, "Üzümün Bağı Asmanın Kurdu: Osmanlı İmparatorluğunda Filoksera İle Mücadele", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, S XXX/2, 2015, s. 479-505.

Keymen, Hulki Amil, "Kız Enstitüsünün Sergisi", **Yeni Konya**, 14 Haziran 1950, S 371, s. 3.

———————, "Dr. Ziya Barlas", **Yeni Meram**, 11 Mart 1952, S 578, s. 1.

———————, "Yeşil Kubbe ve Mevlâna Müzesi", **Yeni Meram**, 21 Ekim 1954, S 1493, s. 1-2.

Kıyıcı, Fatih, **Demokrat Parti Döneminde (1950-1960) Erzurum'da İktisadi Hayat,** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum 2023.

Kineşci, Sadettin, "Niçin Kapatıldık", **Meram**, 9 Ağustos 1950, S 79, s. 1.

Kiper, Niyazi, "İl ve Köy Yollarımız", **Yeni Konya**, 18 Mart 1951, S 639, s. 2.

———————, "İl Yolları Programı", **Yeni Meram**, 10 Şubat 1952, S 518, s. 1-2.

Kişmir, Celâleddin, "Dertlerimiz ve Milletvekillerimiz", **Yeni Konya**, 26 Haziran 1950, S 383, s. 2.

———————, "Veledrom Açılırken", **Yeni Konya**, 28 Haziran 1950, S 385, s. 2.

———————, "Kızlı Kahvelerimiz", **Yeni Konya**, 9 Kasım 1950, S 511, s. 2.

———————, "Tenkide Tahammül Gerek", **Yeni Konya**, 11 Kasım 1950, S 513, s. 2.

———————, "Konya Unutulmuş", **Yeni Konya**, 13 Kasım 1950, S 515, s. 2.

———————, "81 Yıl", **Yeni Konya**, 15 Kasım 1950, S 517, s. 2.

———————, "Futbol", **Yeni Konya**, 14 Aralık 1950, S 546, s. 2.

———————, "Verem", **Yeni Konya**, 27 Aralık 1950, S 559, s. 2.

———————, "İzzet Koyunoğluyla Birkaç Saat", **Yeni Konya**, 29 Nisan 1951, S 680, s. 2.

———————, "Karapınar Hayvancılığı Ölüyor", **Yeni Konya**, 22 Mayıs 1951, S 703, s. 2.

———————, "Ticani", **Yeni Konya**, 2 Temmuz 1951, S 744, s. 2.

———————, "Yaşadığınız Devir", **Yeni Konya**, 23 Ağustos 1951, S 793, s. 2.

———————, "Halkevi", **Yeni Konya**, 27 Ağustos 1951, S 797, s. 2.

———————, "Unuttuğumuz Nokta", **Yeni Meram**, 21 Nisan 1952, S 621, s. 2.

———————, "Konya'da Kadın Aday", **Yeni Konya**, 20 Nisan 1954, S 1742, s. 1.

———————, "Meram Ele Alınırken", **Yeni Meram**, 14 Haziran 1952, S 670, s. 1.

———————, "Tarih ve Turizm Bakımından Konya", **İller ve Belediyeler**, Mayıs 1956, S 127, s. 274-282.

Koca, Bayram "Ellili Yıllarda Merkez Sağ: Demokrat Partinin Özgürlük ile İstismar Arasındaki Dini Politikaları", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 293-319.

Koçak, Cemil, "Siyasal Tarih (1923-1950)", **Çağdaş Türkiye 1908-1980 Türkiye Tarihi**, C 4, Yayın Yönetmeni: Sina AKŞİN, Cem Yayınevi, İstanbul 2000, s. 127-211.

Koloğlu, Orhan, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İletişim Yay., İstanbul 1992.

Konya 1973 İl Yıllığı, Yeni Kitap Basımevi, Konya 1973.

Konya Belediyesi 1970 Başkanlık Çalışma Raporu, Yeni Kitap Basımevi, Konya.

Konya Belediyesi 1972 Başkanlık Çalışma Raporu, Yeni Kitap Basımevi, Konya.

Konya İl Yıllığı 1967, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara.

Konya Ticaret Borsası Yıllığı, 1986.

Konyanın İktisadi Bünyesine Bir Bakış, Yay. Haz. Zeki Afşin, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul 1940.

Koner, M. Muhlis, "Konya'nın Küçülmesi İşinde", **Öğüt**, 27 Ocak 1951, S 122, s. 1.

———————, "Halkevlerinin Kapatılması Münasebetiyle", **Öğüt**, 24 Ağustos 1951, S 182, s. 1.

Ergin, Koray, **Demokrat Parti Döneminde Afyon (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2024.

Koru, Mümtaz, "Belediye", **Yeni Konya**, 26 Ağustos 1950, S 441, s. 2.

———————, "Belediye", **Yeni Konya**, 4 Eylül 1950, S 450, s. 2.

———————, "Belediye", **Yeni Konya**, 5 Eylül 1950, S 451, s. 2.

Köroğlu, Hüseyin, "İmar Hareketleri", **Yeni Konya**, 4 Temmuz 1956, S 2537, s. 1-2.

———————, "Alâeddin Cami Çatlakları", **Öz Demokrat Konya**, 8 Kasım 1958, S 315, s. 1.

Köroğlu, Kazım, "Şehrimizde Bir Çimento Fabrikası Kurulamaz mı?", **Yeni Konya**, 29 Nisan 1951, S 680, s. 2.

Köstüklü, Nuri, "Atatürk ve Milli Mücadeleyi Anlamak ve Türk İnkılâp Tarihinde Terminoloji Meselesi", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XVI, S 48, Kasım 2000, s. 889-911.

Köymen, Nusret, **Halk Eğitimi Rehberi**, Maarif Basımevi, Ankara 1956.

Küçükbezirci, Seyit, "Öğrenci ve Durum", **Yeni Konya**, 6 Kasım 1959, S 3663, s. 2.

Maarif Vekaletinin Bazı Halk Eğitim Çalışmaları, Maarif Basımevi, Ankara 1956.

Madendağ, Gülten, **Demokrat Parti Döneminde Adana'da Gündelik Hayat**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

Mete, Ömer, **Demokrat Parti Dönemi Bayındırlık Politikaları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, AÜ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2023.

Muşmal, Hüseyin, **Osmanlı Devleti'nin Eski Eser Politikası**, Kömen Yay., Konya 2009.

———————, "Küllerinden Doğan Bir Köy: 1955 Yılı Yangını ve Derebucak'ın Yeniden Kuruluşu", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C 8, S 36, Şubat 2015, s. 364-379.

Nacar, Fatih-Tutsak, Sadiye, "Konya'nın Elektrikle Buluşması ve Konya Elektrik Türk Anonim Şirketinin Faaliyetleri (1926-1932)", **Yeni Fikir Dergisi**, C 15, S 31, 2023, s. 18-29.

Neziroğlu, İrfan-Yılmaz, Tuncer, **Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri (22 Mayıs 1950-20 Kasım 1961)**, C 2, TBMM Başkanlığı Yay., TBMM Basımevi 2013.

Odabaşı, A. Sefa, **Geçmişten Günümüze Konya Kültürü**, Selçuklu Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yay., No: 13, Konya.

Oğlakçı, Mehmet, "Şakacı", **Yeni Meram**, 1 Mart 1955, S 1621, s. 2.

Oğuzkan, Turhan, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Halk Eğitimi**, Maarif Basımevi, Ankara 1956.

Oktay, Elif Yüksel, "Türkiye'de Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları", **Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C 4, S 7, 2014, s. 31-53.

Oktay, Sadrettin, "Memleket Meseleleri", **Yeni Konya**, 14 Haziran 1951, S 726, s. 2.

Onar, Ertuğrul, "Partilerin Konyaya Verdikleri Önem", **Yeni Meram**, 22 Eylül 1954, S 1465, s. 1.

Or, Kemal, "Nazif Tahralı ve Konya Belediyesi", **Yeni Meram**, 12 Haziran 1956, S 2086, s. 1-2.

———————, "Barlar ve Pavyonlar", **Yeni Meram**, 15 Haziran 1956, S 2089, s. 1-2.

———————, "Şehrin Su, Elektrik ve Kanalizasyon Dâvaları", **Yeni Meram**, 16 Haziran 1956, S 2090, s. 1-2.

Oral, M. Zeki, "Ecdat Eserleri Nasıl Kurtarılabilir" **Selçuk**, 29 Eylül 1950, S 500, s. 2.

———————, "Konya'da Alaüd-din Camii ve Türbeleri", **AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C 5, S 1-4, 1958, s. 163-164.

Orhon, Ali, "Konya Ovasının Islahı ve Altunapa Barajı", **Yeni Meram**, 23 Eylül 1951, S 378, s. 2.

Ortaylı, İlber, "1946 Demokrasisi", **Milliyet**, 14 Mayıs 1983, S 12768, s. 9.

Ökte, Sezai Kürşat, "Demokrat Parti Döneminde Basınla İlişkiler Çerçevesinde "Resmi İlan ve Reklam" Uygulamaları (1950-1960)", **Atatürk Yolu Dergisi**, S 72, 2023, s. 240-277.

Ölçmen, Himmet, "Altunapa, May ve Apa Barajları", **Yeni Meram**, 18 Aralık 1956, S 2268, s. 1-2.

Önder, Mehmet, **Konya Matbuatı Tarihi**, Ülkü Basımevi, Konya 1949.

———————, **Konya Rehberi**, Yeni Kitap Basımevi, 1957.

———————, **Mevlâna Şehri Konya**, Konya Turizm Derneği Yay., Konya 1971.

———————, "Sulama Davamız", **Yeni Konya**, 12 Kasım 1950, S 514, s. 1.

———————, "Turistik Otelimiz Hazır", **Yeni Konya**, 16 Kasım 1950, S 518, s. 1.

———————, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 3 Ocak 1951, S 566, s. 3.

———————, "Konya'nın Turizm Davası", **Yeni Konya**, 7 Ocak 1951, S 570, s. 3.

———————, “Konya’nın Turizm Davası”, **Yeni Konya**, 8 Ocak 1951, S 571, s. 3.

———————, “Konya’nın Turizm Davası”, **Yeni Konya**, 9 Ocak 1951, S 572, s. 3.

———————, “Konya’nın Turizm Davası”, **Yeni Konya**, 10 Ocak 1951, S 573, s. 3.

———————, “Konya’nın Turizm Davası”, **Yeni Konya**, 11 Ocak 1951, S 574, s. 3.

———————, “Müsamere”, **Yeni Konya**, 17 Şubat 1951, S 610, s. 1.

———————, “Lise”, **Yeni Konya**, 18 Şubat 1951, S 611, s. 1.

———————, “Çumra”, **Yeni Konya**, 25 Şubat 1951, S 618, s. 2.

———————, “Bir Konya Kitaplığı”, **Yeni Konya**, 6 Mayıs 1951, S 687, s. 2.

———————, “Tarihi Tetkikler”, **Yeni Konya**, 29 Temmuz 1951, S 768, s. 2.

———————, “Konya Kaşığı”, **Beş Pınar**, Mayıs 1952, S 1, s. 1-2.

———————, “Dünkü Bugünkü Konyadan”, **Yeni Meram**, 22 Mayıs 1952, S 649, s. 2.

———————, “Konya’da İlk Biçki Dikiş Yurdu ve Enstitü”, **Yeni Meram**, 17 Haziran 1952, S 672, s. 2.

———————, “Kuruluşundan Bugüne Kadar Konya Belediye Reisleri”, **Yeni Konya**, 24 Şubat 1954, S 1687, s. 2.

———————, “Tarihte Konya Matbuatı”, **Yeni Meram**, 12 Kasım 1954, S 1515, s. 2.

———————, “Lisede Tertiplenen İngilizce Günü”, **Yeni Konya**, 9 Mayıs 1955, S 1690, s. 1-2.

———————, “Konya Müzeciliği”, **Yeni Konya**, 6 Ekim 1956, S 2625, s. 2.

———————, “Konya Müzeciliğinin İnkişafına Doğru”, **Yeni Meram**, 6 Ekim 1956, S 2197, s. 1-2.

———————, “Celâleddin Karatay ve Medresesi”, **Yeni Meram**, 31 Ocak 1959, S 3027, s. 2.

Öymen, Altan, **Öfkeli Yıllar**, Doğan Egmont Yay., İstanbul 2010.

Özal, Rüştü, "Konya'da Üniversite", **Yeni Meram**, 9 Ocak 1954, S 1230, s. 1-2.

————————, "Felaketler ve İtimad", **Yeni Meram**, 14 Temmuz 1955, S 1753, s. 1-2.

————————, "Hakikat Meydanda İken", **Yeni Meram**, 8 Ağustos 1955, S 1777, s. 1.

————————, "Yine İç Politika", **Yeni Meram**, 11 Ağustos 1955, S 1780, s. 1.

Özcan, Mustafa-Koçer, Gülsün, "Konya Basınında Millet Mekteplerinin Çalışmalarına Dair Bir Araştırma (1929-1934)" **Turkish Studies-Educational Sciences Dergisi**, C 18, S 4, 2023, s. 1337-1359.

Özdemir, C. Oral, "Demokrasinin Gizlenen Yüzü: Tahkikat Komisyonu", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 235-247.

Özen, Emrah, "Sinemamızın Şahsiyet Azabı: Ellili Yıllarda Yerli Film/Türk Filmi Ayrımı Üzerine Bir Değerlendirme", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 485-503.

Özer, İlbeyi, **Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat**, İskenderiye Kitap, İstanbul 2015.

Özfakih, Fakih, "Sergi", **Yeni Konya**, 3 Temmuz 1950, S 390, s. 1.

————————, "Konya'nın Tarihi Derdi", **Yeni Konya**, 10 Ağustos 1950, S 425, s. 1.

————————, "Seçim Emniyeti", **Yeni Konya**, 11 Ağustos 1950, S 426, s. 1.

————————, "Muhtar Seçimleri", **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1950, S 434, s. 1.

————————, "Gazeteciler Cemiyeti Münasebetiyle", **Yeni Konya**, 20 Ağustos 1950, S 435, s. 1-2.

————————, "Konya ve Turizm", **Yeni Konya**, 1 Eylül 1950, S 447, s. 1.

————————, "Şehir İmar Planı", **Yeni Konya**, 28 Ekim 1950, S 499, s. 1-2.

Özgen, Nevzat, "Merasız ve Yaylasız Bir Ahır Koyunculuğu Mümkün müdür?", **Yeni Meram**, 23 Nisan 1959, S 3105, s. 2.

Özkiraz, Ahmet-Arslanel, M. Nazan, "Türkiye'de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi", **Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, S 19, Yaz 2015, s. 21-42.

Özlen, Fakih, "Hoşgeldiler", **Ekekon**, 25 Mart 1950, S 3114, s. 1.

————————, "Tebrik Ederiz", **Öğüt**, 7 Eylül 1950, S 10, s. 1.

Öztaş, Önal Vasıf, "Sporumuz", **Yeni Konya**, 2 Eylül 1956, S 2591, s. 2.

Öztürk, Kâzım, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM–IX. Dönem 1950-1954**, C VII, TBMM Vakfı Yay., Ankara 1998.

————————, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM–X. Dönem 1954-1957**, C II, TBMM Vakfı Yay., Ankara 2000.

Öztürkmen, A. Galip, "Dünkü ve Bugünkü Ereğli", **Yeni Konya**, 3 Mayıs 1951, S 684, s. 2.

————————, "İvriz Köy Enstitüsü", **Yeni Konya**, 5 Mayıs 1951, S 686, s. 2.

Pamuk, Şevket, **Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi Büyüme Kurumlar ve Bölüşüm**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2017.

Parlak, Özge-Yaldız, Esra, "Konya Devlet Tiyatrosu (Halkevi) Binasının Modern Mimarlık Mirası Kapsamında Değerlendirilmesi", **Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, C 17, S 34, Mart 2022, s. 223-252.

Pınar, Mehmet, "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XXX, S 89, Temmuz 2014, s. 61-93.

Rufi, John J., **Türkiye'de Orta Öğretim Müşahedeler, Problemler ve Tavsiyeler**, Maarif Basımevi, Ankara 1956.

Semiz, Yaşar, "1923-1950 Döneminde Türkiye'de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu (Bekârlık Vergisi)", **SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S 27, 2010, s. 423-469.

Semiz, Yaşar-Toplu, Güngör, "Sümerbank Ereğli Dokuma Fabrikası (1934-1997)", **SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S 57, 2023, s. 85-112.

Sevinç, Kenan, "Lik Maçları Başlarken", **Yeni Meram**, 25 Eylül 1955, S 1825, s. 3.

————————, "Lik Maçlarında Takımlarımız", **Yeni Meram**, 10 Ekim 1955, S 1841, s. 3.

Şapolyo, Enver Behnan, **Türk Gazeteciliği Tarihi Her Yönüyle Basın**, Güven Matbaası, Ankara 1976.

Şenalp, Kemal, "Mengene Gazetesindeki Suiniyet", **Yeni Meram**, 13 Haziran 1952, S 669, s. 2-4.

Şimşir, Bilal, **Bulgaristan Türkleri**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1986.

Taçbaş, Sıraç Aydın, "Bir Konser Münasebeti İle", **Yeni Meram**, 1 Mart 1952, S 568, s. 2.

Tahir, Ratip, "Müzeler Şehri Konya", **Yeni Konya**, 11 Şubat 1960, S 3761, s. 2.

Tangülü, Zafer, "Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları 1950-1960", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Bahar 2012, C 10, S 2, s. 389-410.

Tanık, İbrahim Halil, **Demokrat Parti Döneminde Urfa (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa 2019.

Taşer, Suad, "Konyada Devlet Tiyatrosu", **Cumhuriyet**, 25 Eylül 1956, S 1152, s. 5.

Tekinsoy, Betül, "Demokrat Parti Döneminde Halk Eğitime Yönelik Bir Teşkilat ve Konya'daki Faaliyetleri: 4-K", **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, C 11, S 1, Mart 2021, s. 116-135.

Tekmen, Haluk, "Şehrimizdeki Yol Heyeti ile Ereğli Yakında Bir Gün", **Yeni Konya**, 30 Temmuz 1950, S 414, s. 1-2.

————————, "Ticaret Lisesinde Bir Saat", **Yeni Konya**, 15 Ağustos 1950, S 430, s. 1-2.

————————, "Etliekmek ve Fırınlarımız", **Yeni Konya**, 9 Kasım 1950, S 511, s. 1-2.

————————, "Konya'dan Beyşehire", **Yeni Konya**, 26 Aralık 1950, S 558, s. 1-2.

————————, "Şehrin Panoraması", **Yeni Konya**, 29 Aralık 1950, S 561, s. 2.

————————, "Beyşehir", **Yeni Konya**, 31 Mayıs 1951, S 712, s. 1.

————————, "Hadim", **Yeni Konya**, 11 Haziran 1951, S 723, s. 1.

Tezcan, Fahir, "Konya Futbolu", **Yeni Konya**, 30 Eylül 1954, S 1897, s. 2.

Timur, Taner, **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş**, İmge Kitabevi, Ankara 2003.

Toksöz, Fikret, "Dernekler", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C 2, İletişim Yay., İstanbul 1983, s. 366-386.

Tont, Cevdet, "İmam Hatip Okulu", **Yeni Meram**, 8 Ocak 1952, S 485, s. 1.

Topuz, Hıfzı, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.

Tuğrul, Sofu, "Seçim Meselesi", **Yeni Konya**, 2 Nisan 1954, S 1724, s. 2.

Tunca, Yusuf, **Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Çalışmaları ve Tıbbi İstatistik Yıllığı 1956-1959**, T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yay. No: 265, Ankara 1961.

Tuncel, Metin, "Bugünkü Konya", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C 26, TDV Yay., İstanbul 2002, s. 187-189.

Tunç, Bilal, **Demokrat Parti Döneminde Kocaeli (1950-1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

Turan, Fikret, "Kızlı Kahveler", **Yeni Meram**, 17 Ekim 1951, S 402, s. 2.

Türk Sanayii ve Ticaretinde Gelişmeler 1950-1985, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 1987.

Türker, Hasan Ali, "Mer'a Meselesi", **Yeni Konya**, 1 Ağustos 1951, S 771, s. 1.

TÜSİAD Tarih 2002, Yayın Yönetmeni Ahmet Kuyaş, Lebib Yalkın Yay., İstanbul 2002.

TÜSİAD Türkiye'nin Fırsat Penceresi Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri, Lebib Yalkın Yay., No: T.SÜAD-T/99-1-251, İstanbul 1999.

Uğurlu, Kâmil, **Konya Şehrengizi**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2005.

———————, **Konya Hâtıratı**, ed. M. Hilâl Uğurlu, İdealkent Yayınları, Ankara 2021.

Uğurlu, Kemal, **Bugünün Konyası**, Azim Matbaası, Konya 1958.

Uran, Hilmi, **Hâtıralarım**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1959.

Uraz, M. Abdullah, "Konya'nın Tarihi Günü", **Yeni Meram**, 23 Mayıs 1952, S 650, s. 2.

Uyar, Hakkı, **Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960**, Doğan Kitap, İstanbul 2017.

Uz, Mehmet Ali-Doğan, Muhammed, **Belgelerle Adım Adım Konya**, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2016.

Uzun, Hakan, "Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm Ve Milli Şef Kavramları", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 9, S 20, 2010, s. 233-271.

Ülken, Hilmi Ziya, **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2018.

Varel, Anıl, "Ellili Yıllarda Muhalefet: Hükümete Yönelik Temel Eleştiriler ve DP Karşısında CHP'nin İdeolojik Konumlanışı", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 203-234.

YSE 1976 İl Yıllığı, T.C. Köy İşleri Bakanlığı Yol, Su ve Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü.

Yalçın, Osman, **Konya**, Özyürek Yay., İstanbul 1957.

Yalman Ahmet Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 2**, Özener Matbaacılık, İstanbul 1997.

————————, "Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet", **Vatan**, 12 Mart 1951, S 3527, s. 1.

Yarsuvat, Duygun, "Ceza Hukukunda Gebeliğin Durdurulması Meselesi", **İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C 48, S 1-4, 2011, s. 451-471.

Yavuzyılmaz, Ahmet, "Konya'da Selçuklu Sanatına Yönelik Arkeolojik Kazılar", **SÜ Selçuklu Araştırmaları Dergisi**, S 18, Haziran 2023, s. 181-236.

Yeşil, Ahmet, **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

Yenal, Oktay, **Cumhuriyet'in İktisat Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2017.

Yeni İktidarın Çalışmaları Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor (22.05.1950-22.05.1952), Orhan Mete ve Ortakları Matbaası, İstanbul.

Yıldırım, Bedri, "Spor Davamız ve Kulüpler", **Yeni Konya**, 19 Ağustos 1951, S 789, s. 2-3.

Yıldırmaz, Sinan, "Köylüler ve Kentliler: Ellili Yılların Dönüşen Yeni Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Coğrafyası", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Tanıl Bora, Yayına Haz. Mete Kaan Kaynar , İletişim Yay., İstanbul 2015, s. 541-565.

Yurtoğlu, Nadir, **Demokrat Parti Dönemi Tarım Politikaları ve Siyasi, Sosyal, Ekonomik Hayata Tesirleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2014.

Yücel, M. Serhan, **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul 2001.

Yüksel, Erol, **Millî Mücadele'den 27 Mayıs'a Bir Siyasetçi: Refik Koraltan**, ATAM Yay., Ankara 2018.

Zorlutuna, Halide Nusret, "Konya'da Bir Şiir Gecesi", **Yeni Meram**, 1 Eylül 1954, S 1446, s. 2.

Zürcher, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, (çev. Yasemin Sanen Gönen), İletişim Yay., İstanbul 2001.

F. Genel ağ kaynakları

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5442.pdf, Erişim tarihi:18.10.2023.

http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4634&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0, Erişim tarihi: 30.09.2023.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=9&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=KONYA&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=362&v_kullanici_id=16833624&v_gelecek_sayfa=1, Erişim tarihi: 30.09.2023.

https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=10&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=KONYA&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=128&v_gelecek_sayfa=101&v_kullanici_id=16833639, Erişim tarihi: 30.09.2023.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=11&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=KONYA&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=80&v_kullanici_id=16833676&v_gelecek_sayfa=1, Erişim tarihi: 30.09.2023.

https://bolge04.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/914, Erişim tarihi: 03.08.2024.

https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/3230, Erişim tarihi: 01.07.2024.

https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/5c443cfc-7067-488d-aae3-a880afbce101, Erişim tarihi: 01.07.2024.

EKLER

EK-1: DP iktidarında Konya'da görev yapan kaymakamlar.

EK-2: DP iktidarında Konya'da görev yapan belediye başkanları.

EK-3: DP Konya Teşkilatının 1950 genel seçimleri öncesi yayınladığı beyanname.

EK-4: 14 Mayıs 1950 genel seçiminde Meclise giren Konya milletvekilleri listesi.

EK-5: Alâeddin Camisi'nin Millî Eğitim Bakanlığı vakıf binaları listesinden çıkarıldığı kararname.

EK-6: Yeni Konya ve Yeni Meram gazeteleri manşetinde 1954 genel seçimi.

EK-7: Konya Şeker Fabrikası AŞ'nin kurulması ve basında Şeker Fabrikasının açılışı.

EK-8: Konya milletvekillerinin dağ köylülerinin topraklandırılması işine öncelik verilmesi isteğine Tarım Bakanlığı tarafından verilen cevap.

EK-9: Göksu Hidroelektrik Santralinin 1955 yılı itibariyle durumu.

EK-10: Konya ilinin eğitim alanındaki ihtiyaçlarına Millî Eğitim Bakanlığı tarafından verilen cevap.

EK-11: 1950'li yıllarda Konya Mevlâna Caddesi ve Beyşehir Lisesi.

EK-12: CHP'nin 1957 genel seçim propagandası.

EK-13: Konya Milletvekili Sami Soylu'nun seçim bölgesi gezi programını Başbakan Adnan Menderes'e arz etmesi.

EK-14: Konya Milletvekili Nafiz Tahralı ve arkadaşlarının, DP Meclis Grubu Başkanlığına verdikleri Devlet Şurası seçimleri hakkındaki takrirleri.

EK-15: Konya Valisi Cemil Keleşoğlu'nun siyasi parti kongrelerinde konuşulanlar hakkında İçişleri Bakanlığına gönderdiği "gizli ve zata özel" yazısı.

EK-16: 1955 yılı Konya haritası.

EK-17: Konya, Urfa, Mardin ve Ceylanpınar ovalarında yeraltı sularının durumunun araştırılması hakkında hazırlanmış not.

EK-18: Konya Bölgesinde yeraltı suyu araştırması genel durum planı (1953).

EK-1: DP iktidarında Konya'da görev yapan kaymakamlar [1948*].

Akşehir Kaymakamları			
Kamuran Tuğman	1950-1951	Nazım Başlamışlı	1951-1953
M. Kemal Gürlük	1953-1954	Kemal Gazezoğlu	1954-1958
Ziya Kaşnakoğlu	1958-1960		

Beyşehir Kaymakamları			
Ali Özgüner	1950-1950	Fahir Arkan	1950-1950
Kemal Alpsoy	1950-1951	Şerif Tüten	1951-1953
Ferit Güryücel	1953-1954	Turgut Timur	1954-1955
Hüseyin Tıngır	1955-1956	Fikret Nazillioğlu	1956-1958
Yusuf Selahattin Esat	1958-1958	İsmail Dokuzoğlu	1958-1960

Bozkır Kaymakamları			
Ahmet Özcan	1950-1950	Tevfik Akkutay	1950-1950
Musa Kazım Bölükbaşı	1950-1951	Kemal Gazezoğlu	1951-1954
A. Nazif Demiröz	1954-1956	Ömer Çetintaş	1956-1957
Ali Metin Dirimtekin	1957-1957	Recep Ceylan	1959-1959
Kazım Pamuk	1959-1960		

Cihanbeyli Kaymakamları			
Abdullah İğneciler	1950-1950	Hüseyin Türkeş	1950-1952
Cemal Başaran	1952-1953	Nazmi Çengelci	1953-1955
T. Tarık Togay	1955-1956	Ertuğrul Tanç	1956-1959
Halis Tekin	1959-1960		

Çumra Kaymakamları			
Cavit Okyayüz	1950-1950	Necmeddin Karaduman	1950-1950
Fahrettin Hamzadı	1951-1952	Musa Eren	1952-1954
Hüseyin Türker	1954-1954	Hamdi Güryel	1954-1956
Mustafa Öner	1956-1959	Yıldırım Kuzum	1959-1960

1948 * Kaymakam listeleri arşiv belgeleri ve **T.C. Resmî Gazete** taranmak suretiyle oluşturulmuştur.

Ereğli Kaymakamları			
Kazım Atakul	1950-1950	Hüseyin Avni Koçyiğit	1951-1952
Rıfat Erdal	1952-1952	Mehmet Erdem	1952-1953
Nail Memik	1953-1956	Basri Özpınar	1956-1957
Reşit Ertüzün	1957-1957	Mehmet Hamdi Ergün	1957-1959
Ahmet Naci Ekşioğlu	1959-1960	Orhan Zaim	1960-1960

Ermenek Kaymakamları			
Tarık Ölmezoğlu	1950-1950	Kemal Gazezoğlu	1950-1951
S. Asım Ayan	1951-1952	Mustafa Tütüncü	1952-1953
Ahmet Nevzat Tüfekçi	1953-1954	Altay Kancaal	1954-1955
Yavuz Nazaroğlu	1955-1956	Bedrettin Sönmez	1956-1960
E. Sabri İskender	1960-1960		

Hadim Kaymakamları			
Mehmet Özseçen	1950-1950	Kemal Birol	1951-1952
Zeki Ersan	1952-1952	Münir Raif Güney	1952-1953
Fethi Burak	1953-1955	Tevfik Akkutay	1959-1960

Ilgın Kaymakamları			
Ahmet Gümüşlü	1950-1950	Mehmet Ali Özgüner	1950-1952
Mahmut Polat	1952-1953	Bahri Erkmen	1953-1955
Rasim Özsoy	1955-1957	Hilmi Nalçacı	1957-1958
Hakkı Gençoğlu	1958-1959	Turan Sayar	1959-1960
A. Naci Ekşioğlu	1960-1960		

Kadınhanı Kaymakamları			
Rebii Başol	1950-1950	İrfan İplikçi	1950-1951
Nezih Okuş	1951-1952	A. Naci Ekşioğlu	1952-1953
Hilmi Dağcıoğlu	1953-1954	Yahya Saip Ün	1954-1956
M. Hayrettin Gündeniz	1956-1956	H. Ferit Hocaloğlu	1956-1957
Nurettin Alagök	1957-1958	A. İskender Salt	1958-1959
Cafer Eroğlu	1959-1960		

Karaman Kaymakamları			
Faruk Vefkioğlu	1950-1950	Necdet Basat	1950-1953
Yakup Yücel	1953-1956	Yavuz Nazaroğlu	1956-1957
Kadir Demirel	1957-1960		

Karapınar Kaymakamları			
Nevzat Dansuk	1950-1953	Rüştü Erdemgil	1954-1954
A. Naci Ekşioğlu	1954-1959		

Seydişehir Kaymakamları			
Ahmet Nalçacı	1950-1952	Zeki Ersan	1952-1954
Nurettin Alagök	1954-1957	Salim Çankırı	1957-1959
Behçet Eren	1959-1960		

Yunak Kaymakamları			
Hamdi Güryel	1953-1954	Orhan Hamurcu	1954-1956
M. Emin Yüzbaşıoğlu	1956-1957	Mehmet Coşkun	1959-1960

Kulu Kaymakamları			
Hasan Yücer	1954-1955	Salim Çankırı	1955-1957
Nuri Tortop	1957-1960		

Doğanhisar Kaymakamları			
Muammer Ekonom	1957-1958	Ali Suavi Erdemtok	1958-1958
Semih Fırat	1959-1959	Rahim Yıldız	1960-1960

Sarayönü Kaymakamı	
Ruhi Çetiner	1959-1960

EK-2: DP iktidarında Konya'da görev yapan belediye başkanları [1949*].

Akşehir Belediye Başkanları			
Tacettin Yaltırık	1946-1954	Ömer Şeker	1954-1955
Ahmet Büyükeren	1955-1958	Rahmi Şirvancı	1958-1959
Ali Şükrü Ilıcak	1959-1960		

Beyşehir Belediye Başkanları	
Nazım Gökmenoğlu	1946-1960

Bozkır Belediye Başkanları			
Orhan Gelibolu	1946-1950	Ahmet Koyuncu	1950-1954
Orhan Gelibolu	1954-1960		

Cihanbeyli Belediye Başkanları			
Tevfik Önal	1946-1950	İbrahim Feslioğlu	1950-1951
Nasuh Önal	1951-1955	Mehmet Nazmi Önal	1955-1957
Nazif Kadiroğlu	1957-1960		

Çumra Belediye Başkanları			
Rüstem Başkaner	1950-1950	Ali Özköylü	1950-1953
Faik Şenyıl	1953-1957	Ali Doğan	1957-1960

Ereğli Belediye Başkanları			
Ziya Altan	1946-1950	Derviş İzbudak	1950-1953
Mustafa Kayış	1953-1954	Sabahattin Sayın	1954-1957
Dr. Faruk Sükan	1957-1960		

Ermenek Belediye Başkanları			
Atalay Çetin	1950-1950	A. Naci Ekşioğlu	1950-1951
Tevfik İlisu	1951-1952	Cevdet Sülar	1952-1955
Ahmet Tartıcı	1955-1960		

1949 * Belediye başkanları listeleri **Konya İl Yıllığı 1967**, **Konya Ansiklopedisi** ve ilçe tarihi ile ilgili eserlerden düzenlenmiştir.

Hadim Belediye Başkanları			
Abdullah Çetiner	1946-1950	Tahir Aydın	1950-1955
Mehmet Oğuz	1955-1960		

Ilgın Belediye Başkanları			
Süleyman Ekmekçioğlu	1950-1950	Halit Özalp	1950-1954
Kemal Türeli	1954-1955	Mehmet Arslan	1955-1960

Kadınhanı Belediye Başkanları			
Kaşif Gürel	1945-1950	M. Yavuz Koyuncu	1950-1952
Hilmi Arıcı	1952-1955	Süleyman Ganioğlu	1955-1959
M. Nuri Kağnıcı	1959-1960		

Karaman Belediye Başkanları			
İbrahim Kayserilioğlu	1950-1950	A. Sabri Ülgen	1950-1952
İbrahim Baran	1952-1955	Mehmet Armutlu	1955-1957
Kemal Kaynaş	1957-1960		

Karapınar Belediye Başkanları			
Tahir Sözen	1946-1955	Burhan Mutlusoy	1955-1958
A. Hamdi Mutlu	1958-1960		

Seydişehir Belediye Başkanları			
A. Kemal Duranoğlu	1946-1950	Osman Erkan	1950-1954
İ. Hakkı Levendoğlu	1955-1957	Osman Özdemir	1957-1960

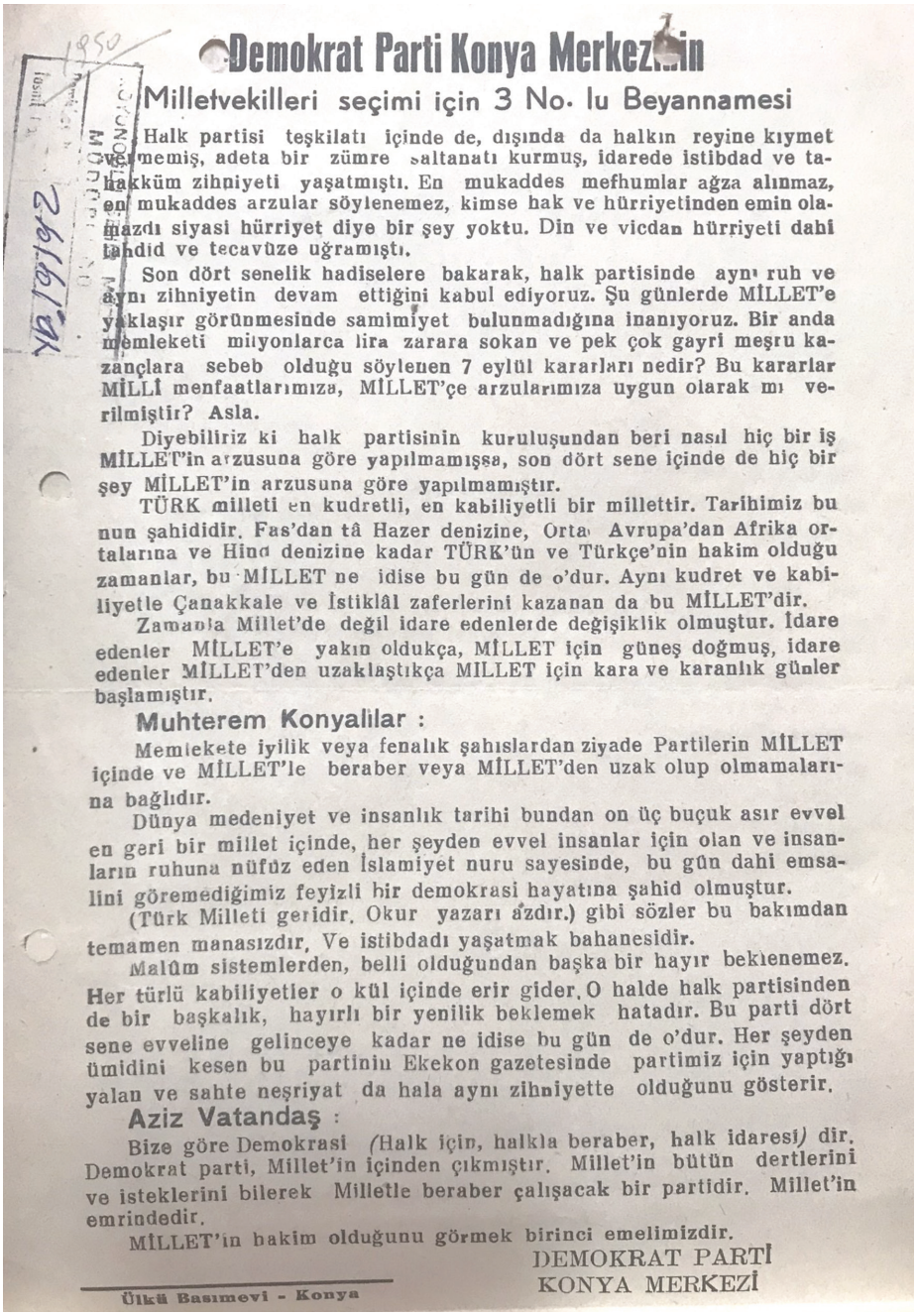
Yunak Belediye Başkanı	
Mustafa Erşan	1954-1960

Kulu Belediye Başkanları			
Cafer Baran	1955	Ahmet Baran	1955-1960

Doğanhisar Belediye Başkanları			
Süleyman Yaman	1959	Mehmet Akdemir	1959-1960

Sarayönü Belediye Başkanı	
Mehmet Ülker	1959-1960

EK-3: DP Konya Teşkilatının 1950 genel seçimleri öncesi yayınladığı beyanname.

Demokrat Parti Konya Merkezinin

Milletvekilleri seçimi için 3 No. lu Beyannamesi

Halk partisi teşkilatı içinde de, dışında da halkın reyine kıymet verilmemiş, adeta bir zümre saltanatı kurmuş, idarede istibdad ve tahakküm zihniyeti yaşatmıştı. En mukaddes mefhumlar ağza alınmaz, en mukaddes arzular söylenemez, kimse hak ve hürriyetinden emin olamazdı siyasi hürriyet diye bir şey yoktu. Din ve vicdan hürriyeti dahi tahdid ve tecavüze uğramıştı.

Son dört senelik hadiselere bakarak, halk partisinde aynı ruh ve aynı zihniyetin devam ettiğini kabul ediyoruz. Şu günlerde MİLLET'e yaklaşır görünmesinde samimiyet bulunmadığına inanıyoruz. Bir anda memleketi milyonlarca lira zarara sokan ve pek çok gayri meşru kazançlara sebeb olduğu söylenen 7 eylül kararları nedir? Bu kararlar MİLLİ menfaatlarımıza, MİLLET'çe arzularımıza uygun olarak mı verilmiştir? Asla.

Diyebiliriz ki halk partisinin kuruluşundan beri nasıl hiç bir iş MİLLET'in arzusuna göre yapılmamışsa, son dört sene içinde de hiç bir şey MİLLET'in arzusuna göre yapılmamıştır.

TÜRK milleti en kudretli, en kabiliyetli bir millettir. Tarihimiz bu nun şahididir. Fas'dan tâ Hazer denizine, Orta Avrupa'dan Afrika ortalarına ve Hind denizine kadar TÜRK'ün ve Türkçe'nin hakim olduğu zamanlar, bu MİLLET ne idise bu gün de o'dur. Aynı kudret ve kabiliyetle Çanakkale ve İstiklâl zaferlerini kazanan da bu MİLLET'dir.

Zamanla Millet'de değil idare edenlerde değişiklik olmuştur. İdare edenler MİLLET'e yakın oldukça, MİLLET için güneş doğmuş, idare edenler MİLLET'den uzaklaştıkça MİLLET için kara ve karanlık günler başlamıştır.

Muhterem Konyalilar :

Memlekete iyilik veya fenalık şahıslardan ziyade Partilerin MİLLET içinde ve MİLLET'le beraber veya MİLLET'den uzak olup olmamalarına bağlıdır.

Dünya medeniyet ve insanlık tarihi bundan on üç buçuk asır evvel en geri bir millet içinde, her şeyden evvel insanlar için olan ve insanların ruhuna nüfüz eden İslamiyet nuru sayesinde, bu gün dahi emsalini göremediğimiz feyizli bir demokrasi hayatına şahid olmuştur.

(Türk Milleti geridir. Okur yazarı azdır.) gibi sözler bu bakımdan temamen manasızdır, Ve istibdadı yaşatmak bahanesidir.

Malûm sistemlerden, belli olduğundan başka bir hayır beklenemez. Her türlü kabiliyetler o kül içinde erir gider. O halde halk partisinden de bir başkalık, hayırlı bir yenilik beklemek hatadır. Bu parti dört sene evveline gelinceye kadar ne idise bu gün de o'dur. Her şeyden ümidini kesen bu partinin Ekekon gazetesinde partimiz için yaptığı yalan ve sahte neşriyat da hala aynı zihniyette olduğunu gösterir.

Aziz Vatandaş :

Bize göre Demokrasi (Halk için, halkla beraber, halk idaresi) dir. Demokrat parti, Millet'in içinden çıkmıştır. Millet'in bütün dertlerini ve isteklerini bilerek Milletle beraber çalışacak bir partidir. Millet'in emrindedir.

MİLLET'in hakim olduğunu görmek birinci emelimizdir.

DEMOKRAT PARTİ
KONYA MERKEZİ

Ülkü Basımevi - Konya

EK-4: 14 Mayıs 1950 genel seçiminde Meclise giren Konya milletvekilleri listesi.

T.C.
KONYA
İl Seçim Kurulu Başkanlığı
SAYI

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

20/5/950
SEÇİM

742

Başbakanlık Yüksek Katına
Ankara

Millet Vekilleri Seçimi Kanuni Geregince Konya İli Millet vekilliklerine seçilmiş olanlara ait olup aşağıda adları yazılı 17 zatin ikişer nusha tutanaklarının ilişik olarak sunulmakla alındığının bildirilmesine müsaade buyurulması arzolunur.

Konya
İl Seçim Kurulu
Başkanı
M.Midhat Şaningil

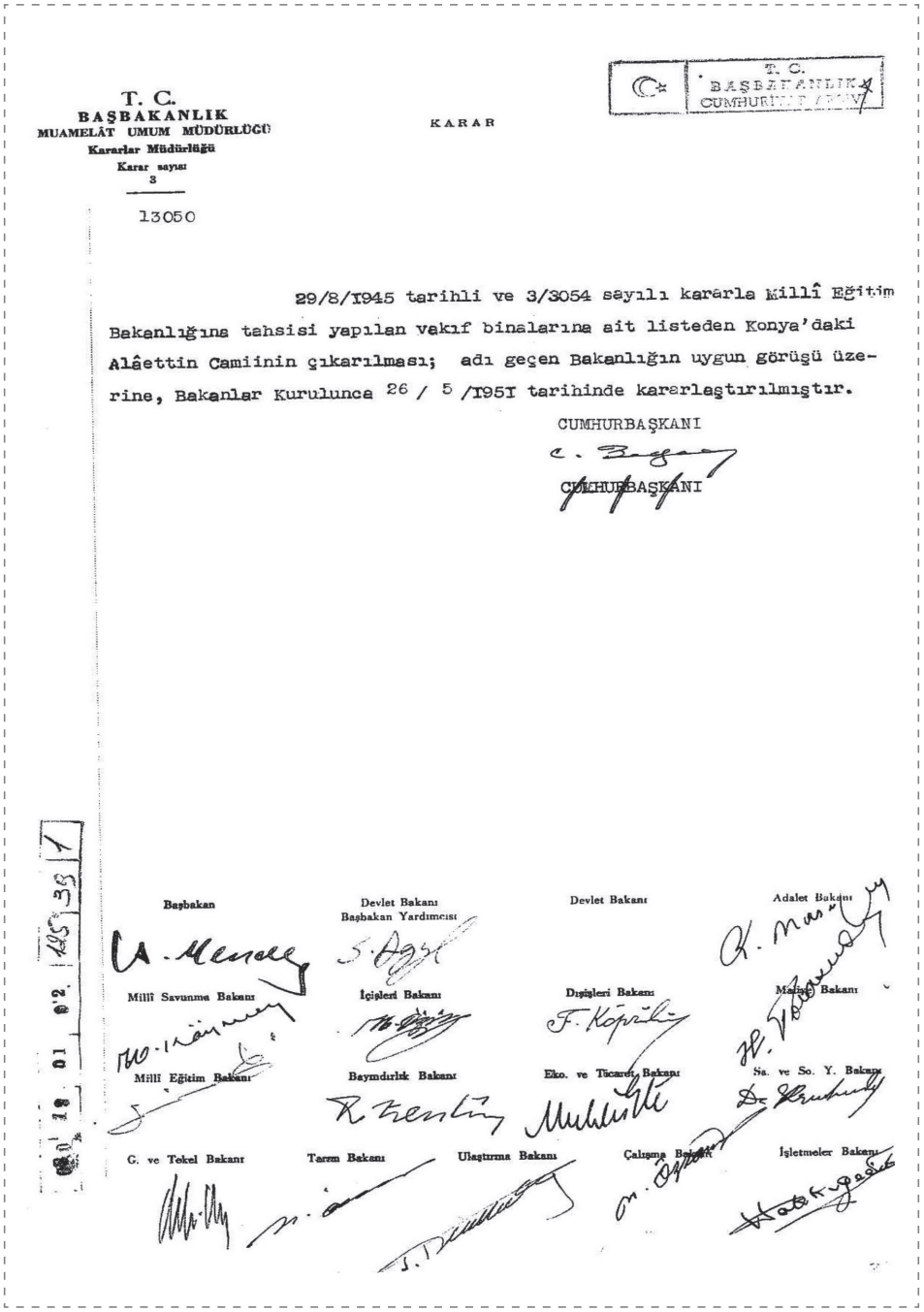
1 - Abdurrahman Fanri ağaoglu
2 - Rifat Alabay
3 - Kemâl Ataman
4 - Hidayet aydıner
5 - Ziya Barlas
6 - Hemzi Birant
7 - Sıtkı burçak
8 - Abdi Çilingir
9 - Ömer Riza Doğrul
10 - Ziyyet Ebuzziya
11 - Ali Riza Ercan
12 - Saffet Gürol
13 - Tarık Kozbek
14 - Muammer Obuz
15 - Himmet Ölçmen
16 - Umran Nazif Yiğiter
17 - Murat ali Ülgen(müstakil aday iken bilahere demokrat parti listesine müstakil olarak girmiştir.)

YAZI İŞLERİ
TARİH
23.5.1950 | 647 | 34

23.5.1950

23-5-950 3621 34

EK-5: Alâeddin Camisi'nin Millî Eğitim Bakanlığı vakıf binaları listesinden çıkarıldığı kararname.

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3

13050

KARAR

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

29/8/1945 tarihli ve 3/3054 sayılı kararla Millî Eğitim Bakanlığına tahsisi yapılan vakıf binalarına ait listeden Konya'daki Alâettin Camiinin çıkarılması; adı geçen Bakanlığın uygun görüşü üzerine, Bakanlar Kurulunca 26 / 5 /1951 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

CUMHURBAŞKANI

Başbakan

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı

Devlet Bakanı

Adalet Bakanı

Millî Savunma Bakanı

İçişleri Bakanı

Dışişleri Bakanı

Maliye Bakanı

Millî Eğitim Bakanı

Bayındırlık Bakanı

Eko. ve Ticaret Bakanı

Sa. ve So. Y. Bakanı

G. ve Tekel Bakanı

Tarım Bakanı

Ulaştırma Bakanı

Çalışma Bakanı

İşletmeler Bakanı

EK-6: Yeni Konya ve Yeni Meram gazeteleri manşetinde 1954 genel seçimi.

YENİ
Konya
GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ GAZETE

Pazartesi 3 Mayıs 1954

Mebus seçimleri dün yapıldı

Dün gece ilk neticeler alındı

Saat 11 de alınan neticelere göre D. P. büyük bir farkla önde gidiyor

Saat 11 de 373 sandıkta D. P. 56620; C. H. P. 27444; C. M. P. 6539 ve K. P. 943 rey aldılar

Yurtta vatiksiz sıcaklar

Son dakika
Konyada D.P. 70150 reyle başta

Radyoya göre
Yurdumuzda D. P. başta gidiyor

YENİ
Meram
Sabahları Çıkar Siyasi Demokrat gazete

KURULUŞ 1950 — Pazartesi 3 Mayıs 1954

YIL: 4 SAYI: 1340 — FİATI [5] KURUŞ

İktidar, Millet Tarafından Yine

Onu en iyi şekilde kullanan

D.P. ye teslim edildi

Muhalefet meclise şimdiki kadar da mebus sokamıyacak

C. H. P. ve C. M. P. Konyada bozguna uğradı,

Konya mebusluğuna tamamen D.P. adayları seçildiler

M. M. V. Temsil Bürosunun tebliği

Bu devre yedek subay okuluna alınacaklar

Vilâyetimizde bu sabahki en son durum

D.P.	C. P. P.	C. M. P.	T. K. P.
121?70	75299	22336	3432

EK-7: Konya Şeker Fabrikası A.Ş.'nin kurulması ve basında Şeker Fabrikasının açılışı.

T. C.
BAŞVEKÂLET
MÜAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
4
2391

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

KARARNAME

Pancar şekeri fabrikası kurmak; işletmek ve şeker sanayiini alâkadar edecek bilumum sanayii vucude getirmek maksadiyle merkezi Ankara olmak üzere 99 yıl müddet ve 10.000.000 Türk lirası sermaye ile kurulmasına başlanan "Konya Şeker Fabrikası Anonim Şirketi"nin Ekonomi ve Ticaret Vekâletinin 5/2/1954 tarihli ve 4/K-257/1815 sayılı yazısiyle gönderilen ilişik anasözleşmesi ve sermayesinin dörtte birinin yatırıldığını gösteren banka mektubu İcra Vekilleri Heyetince 15/2/1954 tarihinde incelenerek; adı geçen şirketin kurulmasına izin verilmesi, 865 sayılı kanunun 280 inci maddesine göre kararlaştırılmıştır.

REİSİCUMHUR VEKİLİ

Pazartesi
20
Eylül - 1954
İlânlardan Mes'uliyet kabul edilmez
Basıldığı Yer
ÖLKÜ BASIMEVİ - KONYA

YENİ
Meram
Sabahları Çıkar Siyasi Demokrat gazete

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
AHMET BAHÇIVAN
İcra Vekili İş Bankası
Arkası Pürsaklı Sokak No. 33
Telefon. 1189 KONYA

YIL: 5 SAYI: 1463
FİATI [5] KURUŞ

Şeker Fabrikamız Dün Açıldı..

Memleketimizin her müsait mıntıkasında Şeker Fabrikalarının çoğalması ve bu suretle memleketin Şeker ihtiyacının temini mühim hedeflerimiz sırasında tanınmalıdır
12-12-1930 Gazi Mustafa Kemal

Binlerce Konyalının katıldığı törende sayın Menderes, Köprülü, Ölçmen, Tekant ve Aşıcıgil özlü konuşmalar yaptılar, Başvekilimiz Altınapa ve may barajlarının yapılacağını, Koyanın Akdenize bağlanacağını müjdeledi

Şeker Fabrikamızın Açılışında
Fuad Köprülünün Konuşması

Sevgili Konyalılar!
Dinlediğiniz güzel sözlerden ve yorgunluğunuzdan sonra zamanınızı işgal etmek istemezdim. Ama, sizin büyük zâka ve yüksek neş'elerinizi gördüğüm için bir kaç kelime söylemekten kendimi alamadım. Sayın Konyalılar;

EK-8: Konya milletvekillerinin dağ köylülerinin topraklandırılması işine öncelik verilmesi isteğine Tarım Bakanlığı tarafından verilen cevap.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Cumhuriyet Arşivi

Konya Mebuslarının dilekleri :

Dağ köylerinin topraklandırılması işi - nin öne alınması.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Cumhuriyet Arşivi

DEVLET VEKÂLETİ
Husuzi Kalem Müdürlüğü

Ankara, / / 195

Konya vilayeti toprak dağıtımı bakımından cidden hususiyet arzetmektedir. Konya vilayet merkeziyle, Cihanbeyli, Yunak, Ereğli, Kolu Karaman kazalarının büyük bir kısmı muhtaç vatandaşların tam norm dahilinde topraklandırılmalarına müsait topraklara malik olduğu halde, aynı kazanın bir kısım bölgeleri de toprak dağıtımı bakımından katiyyen müsait durumda bulunmamaktadır.

Bunların dışında diğer kazaları ve bilhassa Bozkır, Hadim kazalarında hiç arazi bulunmadığından, ekseriyetini çiftçilik teşkil eden vatandaşların, hayat şartları bakımından farklar meydana getirmektedir.

Konya Vilayeti dahilinde halen 8 toprak komisyonu faaliyyttedir.

Bu komisyonların çalıştığı kazalarda şimdiye kadar mahalli halkın ihtiyacından fazla olarak tesbit edilen araziden Kadınhan Kazasının dağlık kısmında oturan I2 köy ve Çürüksu Köyünde oturan vatandaşlar topraklandırılmış bulunmaktadır.

Bu def'a 4753 sayılı kanunun 4I ve 43 üncü maddelerinin tadili teklif olunduğundan bilhassa yapılacak tadilattan sonra konyanın Dağ Köyleri ile diğer bölgelerdeki Dağ Köylerinin topraklandırılması da mümkün olacaktır.

Bu cümleden olarak Konya vilâyeti dahilinde çalışan komisyonların dağıtım fazlası olarak belirtecekleri arazi ile 28 numaralı toprak komisyonunun çalıştığı merkezi kazanın ismil,Göcü, Karakaya, Ovakavağı köylerinde şimdiye kadar dağıtım fazlası olarak tesbit ettiği 20 bin dönüme yakın arazinin bir taraftan Türkistan Göçmenlerine ve diğer taraftan Dağ Köylerindeki muhtaç çiftçilere kolaylıkla verilmesi sağlanmış olacaktır.

aslı gibidir.

030 | 01 | | | 112 | 707 | 14

EK-9: Göksu Hidroelektrik Santrali'nin 1955 yılı itibariyle durumu.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Konya Yerköprü hidro-elektrik Tesisatının 11/6/1955 Tarihindeki Durumu

GÖKSU

10.056 Kw takatında olan Konya-Yerköprü hidro-elektrik tesisatı 13.156.100,- TL. bedelle ihâle edilmiş olup, durumu inşaat ve elektrik olmak üzere ayrı ayrı aşağıda arzedilmiştir.

a) Tesisin İnşaat Durumu:

Keşif artışları dolayısiyle tesisler keşif bedeli, 1.529.521,59 ek mukavele ve % 30 ilâve inşaat dahilinde tamamlanamamış ve 1.761.895,62 liralık ikmâl inşaatı % 25,51 tenzilâtla Turas Firmasına ihâle edilmiştir. 23/4/1955 tarihinde yer teslimi yapılan ikmâl inşaatı 1956 yılı başında bitmiş olacaktır.

Yapılacak işler meyanında tahmil odasının ikmali, servis yolunun büyük kamyonların seyrüseferine müsait hale getirilmesi ,lojmanların sıhhî ve elektrik tesisatı, üzerinde çalışılmakta olan santral binası ve deşarj tünelinin tamamlanması ve inşası vardır.

b) Tesisin Elektrik ve Makina Durumu :

Tesisin tamamı için lüzumlu döviz miktarı 1.263.440 dolardır. Bugüne kadar bunun 362.183 dolarlık kısmının dövizi verilebilmiş, mütebakisi olan 1.001.257 doların bir kısmının tahsisi yapılmış isede, transferi henüz intaç edilememiştir.

Tesise lüzumlu malzemenin (cebriboru ve hava hattına ait askı tertibatı hariç) tamamı yurd'a gelmiştir. 3 nöü grubun ihâlesi bilahare firmaya yapıldığı için; henüz bu hususta bir işlem yapılamamıştır. Firma gerekli malzemeyi, bedellerinin % 20 sinin transferini sağlayabildikten sonra memleketimize getirebilmiştir.

98 km tulündeki hava hattının direkleri tamamen dikilmiştir. Nakiller hasattan sonra çekilecektir. Konyadaki indirici trafo merkezinin montajı bu yaz devresinde yapılacak, santral inşaatının ikmalini müteakip türbin ve şalt sahasının montajına başlanacaktır.

Tesisin 1956 yılının Temmuz'unda işletmeye açılması kuvvetle muhtemeldir.

030 01 94 587 4

EK-10: Konya ilinin eğitim alanındaki ihtiyaçlarına Millî Eğitim Bakanlığı tarafından verilen cevap.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

10.1.1956

Konya Vilâyetinin ihtiyaçları :

(Maarif Vekâleti)

- Stadyom, işinin halli.
- Sanat okulu açılması.
- Lise tevsii. istenmektedir.
- Reis nahiyesi Orta okul inşaatına yardım yapılması.
- Doğanhisar Ortaokuluna Fransızca öğretmeni verilmesi (Kulu daki fazla imiş.)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

KONYA Vilâyetinin ihtiyaçları :

1- Konya lisesine yaptırılacak pavyonun projesi ihale edilmiştir. İnşasına 1956 malî yılında başlanılmasına çalışılacaktır.

2- Reis nahiyesinde mahallen Ortaokul binası yaptırıldığına dair Vekâletimize intikal etmiş bir malumat bulunmamaktadır.

3- Doğanhisar Ortaokuluna ilk fırsatta bir Fransızca öğretmeni verilmesine çalışılacaktır.

4- Konya Vilâyetinde Erkek Sanat Enstitüsü mevcut olup, faaliyetine devam etmektedir.

5- Vilâyetlerde inşa ettirilmekte olan spor tesislerinin tedviri hususu 3530 sayılı kanun gereğince Bölge Başkanı sıfatı ile Valilere bırakılmıştır. Vilâyet dahilindeki Beden Terbiyesi Bölge istişare kurulunca yapılacak tesisler hakkında kararlar alınarak Başkanlık vasıtası ile Vekâletimiz Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğüne teklifte bulunurlar.
Mahallî Belediye ve Hususî Muhasebelerden alınan yüzdelerle bölgenin tahsisatı tayin ve tanzim olunur.
Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü tahsisat vaziyetine göre Bölgeden gönderilen tesis inşaat dosyasını tetkik ve tasdik eder. Bölgelerdeki tesisler üzerinde hükmî şahsiyeti, mülkiyeti ve murakabe hakkını haizdir.
Yukarıda izah olunan duruma göre Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı tarafından adıgeçen Umum Müdürlüğe stadyon inşaatına dair aksettirilmiş bir yazı veyahut dosya mevcut değildir.
Bununla beraber, bu hususda Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığına gerekli yazı yollanmış ve malumat itası talep olunmuştur.

030	01				112	710	5

10

EK-11: 1950'li yıllarda Konya Mevlâna Caddesi ve Beyşehir Lisesi.

EK-12: CHP'nin 1957 genel seçim propagandası.

(2)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

II - Siyasî propoganda :

1 - Antidemokratik kanunlar (Basın,Hâkimler,Seçim,Toplantılar kanunları) iktidara geldikleri takdirde bunları değiştireceklerini,

2 - Anayasa mahkemesi kuracaklarını,nisbî seçim usulünü kabul edeceklerini,

3 - Seçimi kazanırlarsa altı ay içerisinde yeni seçimlere gidileceğini,

4 - Üniversite muhtariyetini tanıyacaklarını,

5 - Radyonun tarafsız olacağını,halen muhalefete radyoda konuşma imkânının verilmediğini,

6 - İspat hakkını tanıyacaklarını,

7 - Mebus maaşlarının 2800 lira olduğu,iktidara geçince mebus maaşlarının ve Reisicumhur tahsisatının azaltılacağı,

8 - Mebus adedinin azaltılacağı,

9 - Anayasa mahkemelerinin kurulacağı,

10 - Partiler arasında müsavi muamele yapılacağı,

11 - Hükûmetin Kıbrıs politikasının yanlış olduğunu,

12 - Siyasî suçlara ait af kanunu çıkarılacağı,

13 - Vekillerin makam otomobilleri için 27 milyon lira sarfedildiği, Reisicumhura Umur yatı yaptırıldığı,

14 - İktidara geçerlerse Amerika'nın kasalarını bize açacağı,

15 - Veraset ve intikal vergilerinin islâh edileceği,

16 - Bazı D.P. mebuslarının gayri meşru şekilde milyon sahibi oldukları,

17 - Mebusların mal beyanında bulunmasının kabul edileceği,

18 - C.H.P. iktidara geldiği takdirde Kıbrıs Türkiyeye ilhak edileceği,

19 - Reisicumhurun bir Hristiyan muhibbi olduğunu ve ailesinden onlara kız verdiğini,

20 - D.P. mebuslarının fabrika ve apartmanları bulunduğu,büyük ticarî şirketlerde gayri meşru ortaklıkları olduğu,

21 - Devlet reisi dahil D.P. mebuslarının mason olduğu, 2

030 | 01 | | | 43 | 254 | 17

EK-13: Konya Milletvekili Sami Soylu'nun seçim bölgesi gezi programını Başbakan Adnan Menderes'e arz etmesi.

T. B. M. M.
Hususi
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

22/6/959
Konya

Sayın

Adnan Menderes
Başvekil Ve D.P.Genel Başkanı

Ankara

Telgraf emirlerinizi aldım, Memleket işleri hakkında göstermiş olduğunuz yakın alâkadan fazlasıyla mutehassis oldum.

Seçim bölgemizde Partililerimizi ve halkımızı temvir etmek için hemen Konyaya geldim, gezi proğramını aşağıda arzediyorum.

I- 23/6/959 tarihinde Beyşehir ve Seydişehir kazalarında yapılacak Kongrelerde bulunacağım.

2- 24/6/959 Çarşamba günü Akşehir İlçe Kongresine iştirak edecegim.

3- 25/6/959 tarihinde Ereğli ve 26/6/959 tarihinde de Karapınar Kongresine giderek vatandaşlarımızla hasbihalde bulunacağım.

4- 27/6/959 tarihinden 8/7/959 tarihine kadar Konyanın diger bazı kazalarında kasaba ve köyler halkıyla temas edecegim.

5- 9,10 ve 11 Temmuz günlerinde Karaman, Ermenek ve Hadim kazalarının İlçe Kongrelerine iştirak edecegim.

6- 12/7/959 tarihinde Konya İl Kongresinde bulunduktan ve Vatandaşlarımızla hasbihaller yaptıktan sonra T.B.M.M.nin müzekerelerine iştirak etmek üzere Ankaraya döneceğim.

Keyfiyeti Saygıyla arzederim.

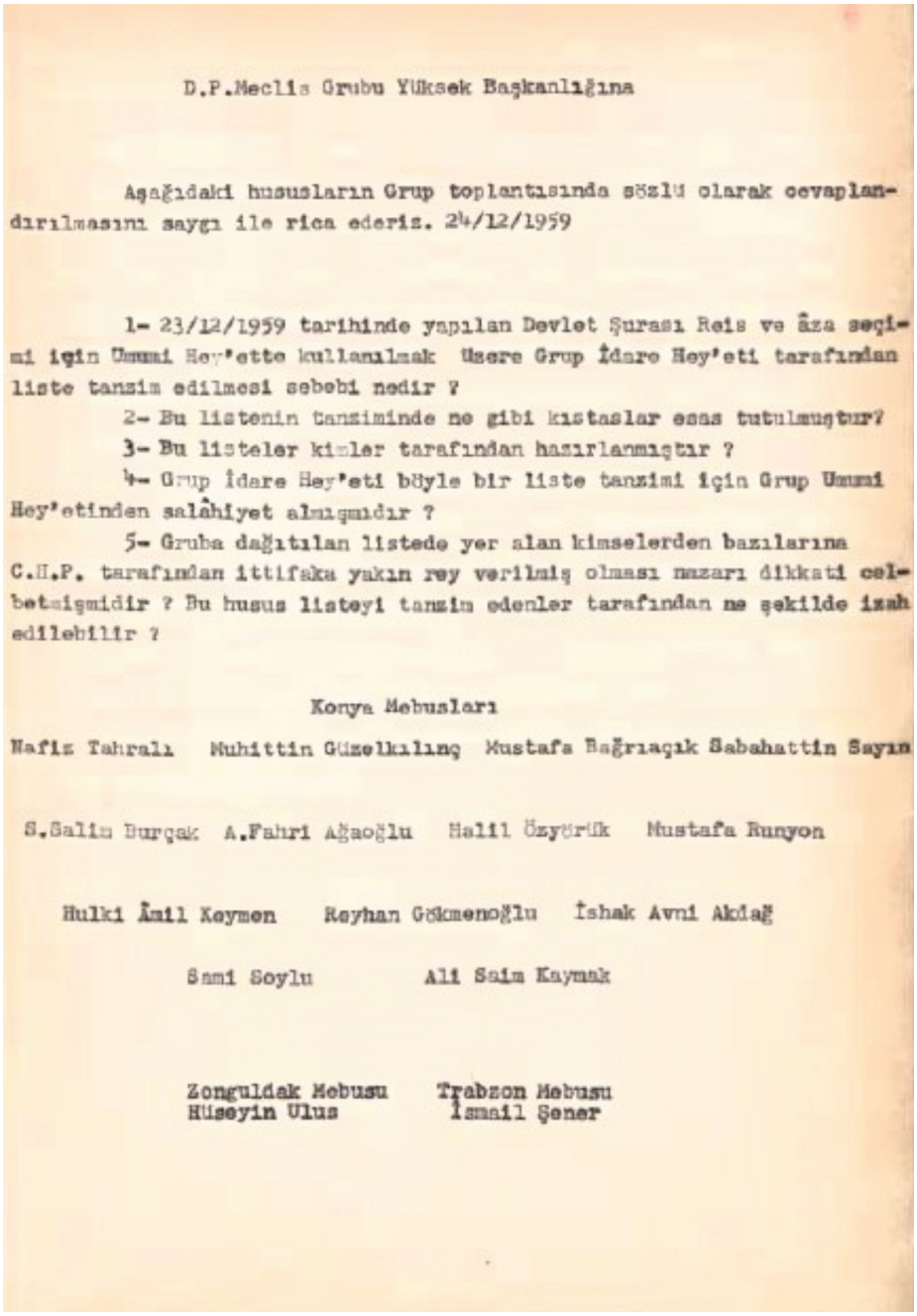
Konya Mebusu
Sami Soylu

Sami Soylu

2

1

EK-14: Konya Milletvekili Nafiz Tahralı ve arkadaşlarının, DP Meclis Grubu Başkanlığına verdikleri Devlet Şûrası seçimleri hakkındaki takrirleri.

D.P.Meclis Grubu Yüksek Başkanlığına

Aşağıdaki hususların Grup toplantısında sözlü olarak cevaplandırılmasını saygı ile rica ederiz. 24/12/1959

1- 23/12/1959 tarihinde yapılan Devlet Şurası Reis ve âza seçimi için Umumi Hey'ette kullanılmak Üzere Grup İdare Hey'eti tarafından liste tanzim edilmesi sebebi nedir ?

2- Bu listenin tanziminde ne gibi kıstaslar esas tutulmuştur?

3- Bu listeler kimler tarafından hazırlanmıştır ?

4- Grup İdare Hey'eti böyle bir liste tanzimi için Grup Umumi Hey'etinden salâhiyet almışmıdır ?

5- Gruba dağıtılan listede yer alan kimselerden bazılarına C.H.P. tarafından ittifaka yakın rey verilmiş olması nazarı dikkati celbetmişmidir ? Bu husus listeyi tanzim edenler tarafından ne şekilde izah edilebilir ?

Konya Mebusları

Nafiz Tahralı Muhittin Güzelkılınç Mustafa Bağrıaçık Sabahattin Sayın

S.Salim Burçak A.Fahri Ağaoğlu Halil Özyörük Mustafa Runyon

Hulki Âmil Koymen Reyhan Gökmenoğlu İshak Avni Akdağ

Sami Soylu Ali Saim Kaymak

Zonguldak Mebusu
Hüseyin Ulus

Trabzon Mebusu
İsmail Şener

EK-15: Konya Valisi Cemil Keleşoğlu'nun siyasi parti kongrelerinde konuşulanlar hakkında İçişleri Bakanlığına gönderdiği "gizli ve zata özel" yazısı.

T. C.
KONYA VALİLİĞİ
YAZI İŞLERİ KALEMİ

KONYA

Özü :

Dosya :
Özel : 8
Genel :

Dahiliye Vekaletine

Gizli ve Zata Mahsustur .

İlişiği
Kapalı ve mükerrer zarf ve liste

4/ 5 / 1960 gün ve 3 sayılı şifre tele ektir .

Muayyen bir merkezden idare edildiği hissini ve - recek derecede mahiyetleri ayni yalan haberlerin ve propagandaların , Hükumetin Türk kızlarını Amerikalı - lara peşkeş çektiği, Amerikalılara Memleketi sattığı haberleri de Vilayetimiz çevresinde yayılmış olduğu gibi bizim Radyo denilen Radyonun dinlendiği şeyia halinde duyulmakta ise de bu haberlerin Parti kongrelerinde yapılan konuşmalardan yayıldığı kanaatı hasıl olmakta - dır . Tahkikat Encümenının yapmakta olduğu tahkik mevzulariyle alakalı evvelce tutulmuş zabıt varakaları dizi puslası mucibince ilişikte sunulmuştur .

Bunlar haricinde yenıden malumat elde edildiği takdirde ayrıca bildırılecektir .

Sayğı ile arzolunur . 5/5/1960

130328

Konya Valisi
Cemil Keleşoğlu

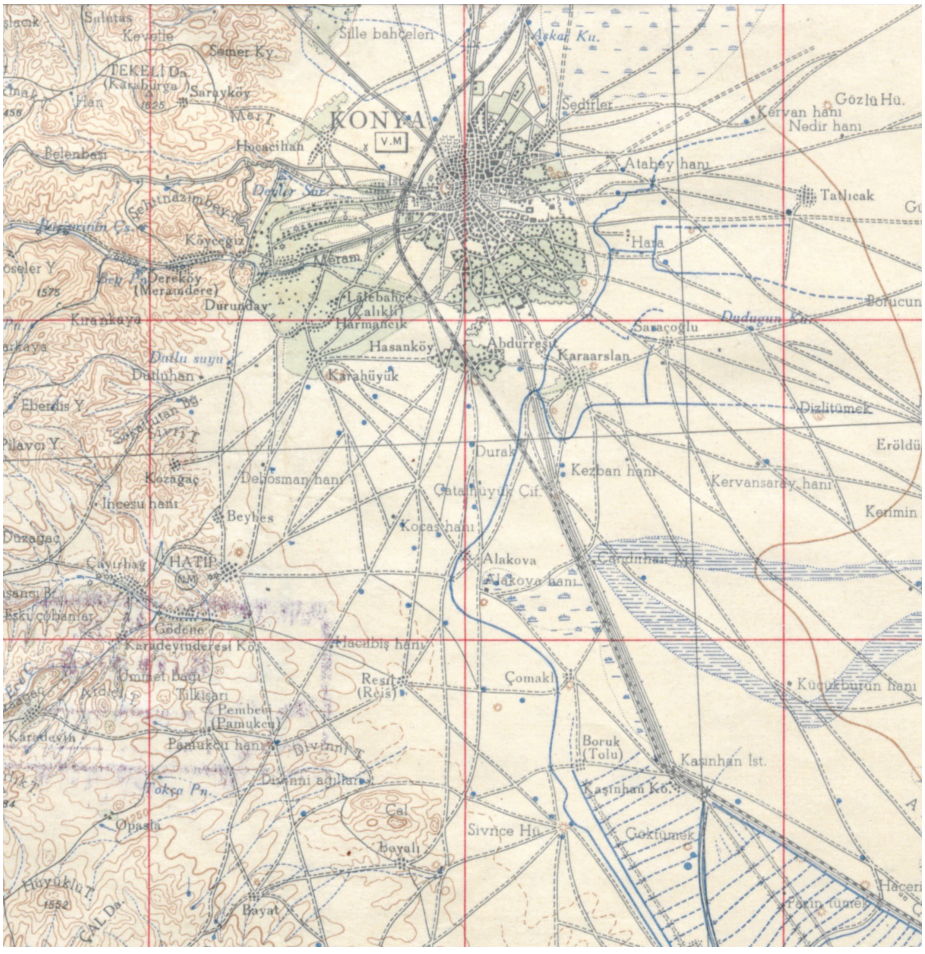
Özel Kalem Müdürlüğüne
9 Mayıs 1960
238

-48-

010 09 435 1372 1

1

EK-16: 1955 yılı Konya haritası*.

* Harita için bk. https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/5c443cfc-7067-488d-aae3-a880afbce101. (Erişim tarihi: 01.07.2024).

EK-17: Konya, Urfa, Mardin ve Ceylanpınar ovalarında yeraltı sularının durumunun araştırılması hakkında hazırlanmış not.

CUMHURBAŞKANLIĞI
CELAL BAYAR ARŞİVİ
Yer No : 3/4-28
Desimal No :
Dosya No :
Fihrist No : 2092

Yeraltı suyu araştırılması hakkında
Not

1 - Konya,Urfa,Mardin ve Ceylanpınar ovalarında yeraltı suyu durumunu tetkik etmek üzere 50 adet tecrübe kuyusu açılması bir Alman firmasına ihale edilmiştir.Gerek yol vaziyeti gerekse mevsim icabı göz önünde tutularak faaliyete evvela Konya ovasında başlanmıştır.

2 - Kuyuların açılması işini taahhüt etmiş olan German Water Development Cor.firması getirmiş olduğu makinelerle halen beş kuyu üzerinde faaliyete geçmiş durumdadır.Kuyu yerleri ilişik plânda gösterilmiştir.

3 - Açılmasına devam olunan kuyulara bu günkü durum aşağıdaki cetvelde sırasiyle gösterilmiştir.

No.	Halen çalışılmakta olan derinlik	İlk su tabakası			İkinci su tabakası		
		Suyun bulunduğu derinlik	Sarfiyat L/S	Suyun yükseldiği derinlik	Suyun bulunduğu derinlik	Sarfiyat L/s	Suyun yükseldiği derinlik
1	278 m.	35 m.	14	7 m.	274 m.	5	29 m.
2	86 m.	33 m.	5	6 m.	Henüz bulunmadı		
3	155 m.	17 m.	4	4.5 m.	"	"	
4	49 m.	30 m.	Tecrübe halinde		"	"	
5	107 m.	21 m.	"	"	"	"	

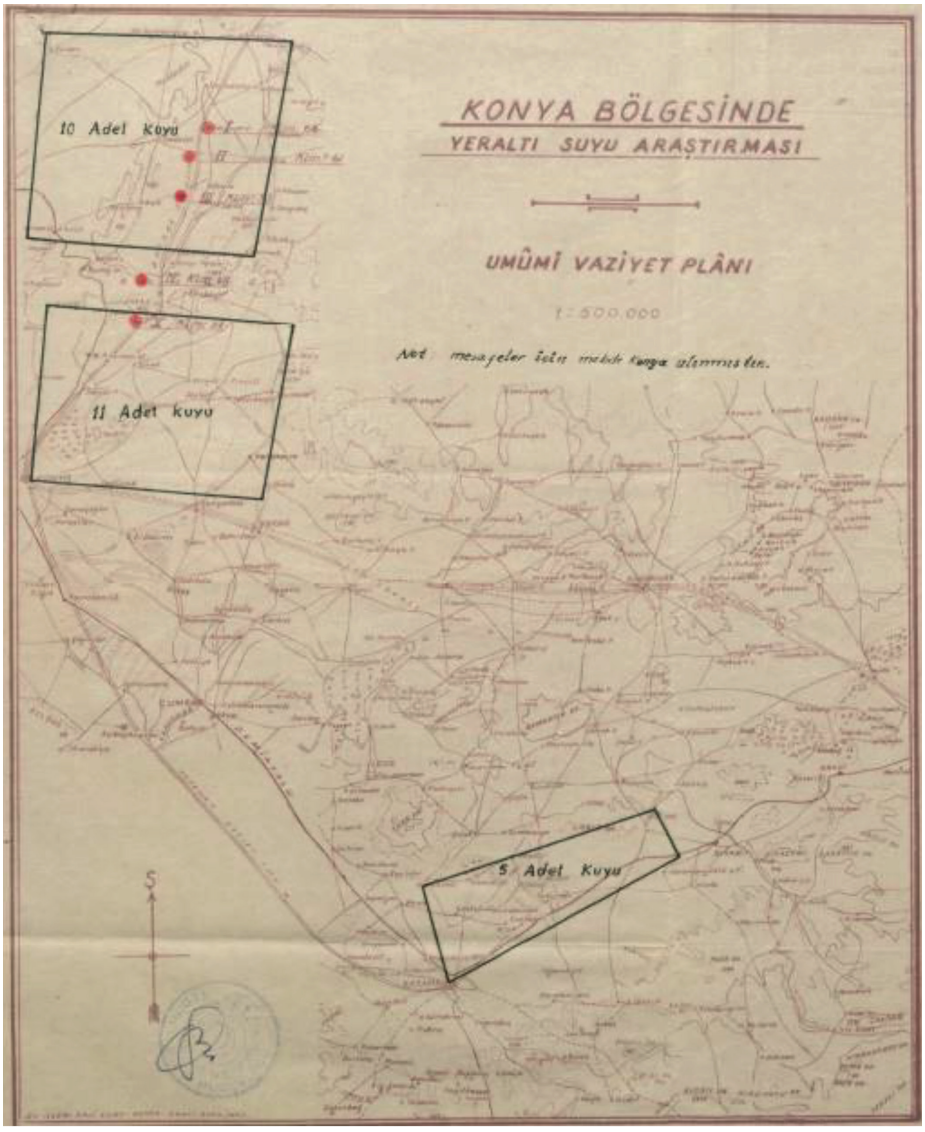
Yukardaki cetvelde ikinci sutun halen çalışılmakta olan derinliği üçüncü sutun ilk su tabakası derinliğini dördüncü sutun ilk tabakadan elde olunan su verimlerini (saniyede litre olarak) beşinci sutu ise bulunan tazyikli suların kuyu içerisinde yükseldiği seviyenin sathı zeminden olan derinliğini göstermektedir.

Asgari 20 L/s lik tazyikli su veren tabakalar araştırılmakta olduğundan yukarıda yazılı tecrübe sondaj kuyularının derinlikleri 400 metreye ve icap ederse 500 metreye kadar indirilecektir. 4/5/53

SU.İ.Ş.R.
14.

arzedildi
5.V.1953

EK-18: Konya bölgesinde yeraltı suyu araştırması genel durum planı (1953).

Konya, tarih öncesi çağlara uzanan köklü geçmişiyle her daim Anadolu coğrafyasının önemli merkezlerinden biri olmuştur. Türkiye Selçukluları Devleti ile Karamanoğulları Beyliği'ne başkentlik yapmış, Cumhuriyet Dönemi'nde yüzölçümü ve demografik gücüyle Türkiye'nin önde gelen kentlerinden olmaya devam etmiştir.

Cumhuriyetle birlikte hızla gelişmeye başlayan Konya'nın siyasal hayatı, iktidar ve muhalefet partilerinin yürüttükleri faaliyetler, siyasilerin ziyaretleri, genel ve yerel seçimlerle 1950'li yıllarda canlanmış ve Konya Anadolu'nun cazibe merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Tarımda modernizasyon ve elverişli iklim şartları sayesinde Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında şehrin zirai üretiminde rekor düzeylere ulaşılmış ve yeni kurulan sanayi tesisleriyle Konya'nın ekonomik hayatı değişime uğramıştır. Ancak 1950'lerin ikinci yarısında ortaya çıkan ekonomik sıkıntılar, toplumsal sınıflar arasındaki uçurumu giderek büyütmüştür. Köyden kente göçün hızlandığı, Batı tarzı eğlencelerin yaygınlaştığı bu yıllarda, kentin sosyal ve kültürel hayatı da değişime uğramıştır.

1950'li yıllarda Türkiye'de yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler bağlamında Konya'da meydana gelen gelişmeler, araştırmanın şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu çalışma Demokrat Parti iktidarında Konya'daki siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeleri incelemeyi amaçlamaktadır. Titizlikle hazırlanan bu eserin Demokrat Parti döneminin değerlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ISBN: 978-975-17-6122-4
9 789751 761224
E-Yayınlar
www.atam.gov.tr

